

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม
การดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM USING NEO-
HUMANIST CONCEPT TO ENHANCE ETHICS IN CARING THE ELDERLY FOR THE CARE
FOR THE ELDERLY AT HOME VOLUNTEERS

Miss Natchanan Werakul

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2015

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตาม
แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแล
ผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

โดย

นางสาวณัฐชานันท์ วีระกุล

สาขาวิชา

การศึกษานอกระบบโรงเรียน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.บัญชา ชลาภิรมย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวานัน โกวิตยา)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร.ปาน กิมปี)

ณัฐชานันท์ วีระกุล : การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM USING NEO-HUMANIST CONCEPT TO ENHANCE ETHICS IN CARING THE ELDERLY FOR THE CARE FOR THE ELDERLY AT HOME VOLUNTEERS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.วรัรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา, อ.ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ร่วม: รศ. ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 528 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และ กิจกรรม เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งต่อการนำไปโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุไปใช้ ผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัคร ดูแลผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยกึ่งทดลองแบบ 1 กลุ่มทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม และมีการติดตามผลพฤติกรรมของกลุ่มทดลองหลัง สิ้นสุดการเข้าร่วมโปรแกรมเป็นเวลา 1 เดือน

ผลการวิจัยว่า

1. ผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุ พบว่า โปรแกรมการสอนที่ศึกษาจากเอกสาร ตำรา กรณีศึกษาที่ดี และการศึกษาคาสนาม จะมีวิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ คือองค์ประกอบจริยธรรมในการ ดูแลผู้สูงอายุ 7 ประการ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดทน และความเมตตา

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน พบว่า กลุ่มทดลองมีความรู้เพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ยมากขึ้น 2.31) มี เจตคติดีขึ้น (ค่าเฉลี่ยมากขึ้น 4.80) ทักษะดีขึ้น (ค่าเฉลี่ยมากขึ้น 4.76) และการประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสูงขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.90) และค่าเฉลี่ยจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความ เสียสละ ด้านความอดทน และด้านความเมตตา ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ยกเว้นด้านความกตัญญูกตเวทีไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการประเมินคู่มือของโปรแกรมการศึกษาน อกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มีการใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ และมีความเหมาะสมในการนำมาใช้ ปัจจัยที่ส่งผล สำเร็จต่อการนำคู่มือไปใช้ ได้แก่ เนื้อหาและกิจกรรม และเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคในการนำคู่มือไปใช้ ได้แก่ ความต้องการและความ สนใจของผู้เรียน ความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียน

3. ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปใช้ ได้แก่ บรรยากาศในการจัดกิจกรรมที่ไว้ใจ ซึ่งกันและกัน การสร้างบรรยากาศให้คลื่อนสมองต่ำ เช่น การร้องเพลง บาบ่า นัม เควาลัม การทำอาสนะท่าเบาๆ เพื่อให้ผ่อนคลาย การ พุดเชิงบวกของวิทยากรและการสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับการพุดเชิงบวกของทุกๆ คน และเนื้อหาในกิจกรรมจะต้องเป็นที่สนใจของผู้เรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานหรือประสบการณ์ตรง และเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคในการนำโปรแกรมไปใช้ ได้แก่ ทศนคติของผู้เรียน ภูมิหลังของ ผู้เรียน กิจกรรมและเนื้อหา ความพร้อมของผู้เรียน การเลือกทำโยคะอาสนะที่เหมาะสมกับผู้เรียน ความตระหนักของผู้เรียน และการ ติดตามผลของผู้ใช้บริการของผู้ดูแลผู้สูงอายุ

ภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต ปลายมือชื่อนิสิต _____
 สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน ปลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก _____
 ปีการศึกษา 2558 ปลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม _____

5384219727 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS: CURIOSITY/NON-FORMAL EDUCATION/DAILY-LIFE CONTEXT LEARNING/NEO-HUMANISM/ETHICS IN CARING THE ELDERLY

NATCHANAN WERAKUL: DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM USING NEO-HUMANIST CONCEPT TO ENHANCE ETHICS IN CARING THE ELDERLY FOR THE CARE FOR THE ELDERLY AT HOME VOLUNTEERS. ADVISOR: ASST. PROF. WORARAT PATHUMCHAROENWATTANA, Ph.D., CO-ADVISOR: ASSOC. PROF. KIATIWAN AMATYAKUL, Ph.D., 528 pp.

The purposes of this research were: 1) to analyze education program for volunteer to take care of elderly people including methods, content, and activities to promote morality. 2) to develop informal education program based on the principle of Neo-humanist for care takers of elderly people. 3) to study the factors and conditions that influence applying the informal education program based on morality principle of Neo-humanist concept for care takers of elderly people. The research studies with the elderly care taker who live in Samprao district, Udonthani province. The samples of this study were 30 elderly care takers subjects. The research methodology was the qualitative research by using quasi-experimental design approach with one group pretest and posttest then follow up the behavior's experimental group for one month subsequently.

The results of the research were as followed:

The elderly care taker instruction program of secondary data, best practice and field work study had method, content and activity for studying in the ethics in caring the elderly consist of 1) responsibility 2) faithfulness 3) gratitude 4) discipline 5) sacrifice 6) perseverance 7) hospitality.

The results showed that the experimental group improved in knowledge (increased=2.31), positive-attitude (increased=4.80), positive-practicing (increased=4.76) and self-assessment (increased=4.90). In addition, the experimental group had the ethics in caring the elderly test score in responsibility, faithfulness, discipline, sacrifice, perseverance and hospitality at .00 level of significant, but not significant in gratitude dimension. The results of an evaluation of program manual and the developed model were reported as very good in ethics in caring the elderly promoting application. The factors that influencing the program manual achievement were: 1) content 2) activity. Limitations that influencing the program manual were: 1) the needs and interests of learners and 2) the ability and experience of the learners.

The factors that influencing the program achievement were: 1) the atmosphere in the event that trust each other 2) the ambiance brainwave low as mediation and yoga postures gently and speaking positively of a speaker and 3) the content of the event that involved with work experience will be of interest to them. Limitations that influencing the program were: 1) attitude 2) background of learners 3) activity and content 4) right yoga asana classes 5) awareness of learners and 6) monitoring of the service of caregivers.

Department: Lifelong Education
 Field of Study: Non-Formal Education
 Academic Year: 2015

Student's Signature
 Advisor's Signature
 Co-Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษาคำแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่อย่างต่อเนื่องตลอดมา ผู้วิจัยซาบซึ้งและกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. อาชญญา รัตนอุบล ที่ให้เกียรติเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสวาทน์ โกวิทยา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล และดร. ปานกิมปี ที่ให้เกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และคณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อนิสิตและงานวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ดร.วิรุฬห์ นิลโมจน์ รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ อาจารย์บุษยา เลียบทวี อาจารย์นันทิยา เช่นศิริวัฒนา ดร.ชนันภรณ์ อารีกุล นางสุภัทรา จันทรมานะ ดร.กนิษฐ์ ไวกศิริ และดร.พัชรดา อธิคมปัญญาวงศ์ ที่ทุกท่านได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยและให้ข้อคิดข้อเสนอแนะที่ทรงคุณค่าขอขอบพระคุณประธานและรองประธานชุมชนตำบลสามพร้าว จังหวัดอุดรธานี คุณแม่ลำพอง อินทร์กษ คุณประทุมวรรณ อินทร์กษ คุณลำพูน สัตตะพันธ์ คุณลุงอุ๊ต กัณฑ์ทอง และแม่นี่ กัณฑ์ทองและชาวบ้านทุกท่านที่ให้ความเมตตาช่วยเหลือและความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดกิจกรรม รวมทั้งคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการกองทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ให้การสนับสนุนทุนการศึกษาต่อระดับปริญญาเอกในประเทศ ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ศิโรจน์ ผลพันธิน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา กันตบุตร เกษแก้ว ที่ให้โอกาสทางการศึกษา คำแนะนำและเส้นทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ทั้งความรู้และการดำรงชีวิตและติดตามสอบถามทุกระยะของการศึกษา

ขอขอบคุณนายแพทย์ ดร.ประศักดิ์ สันติภาพ ดร.นพรัตน์ ศรีแปดริ้ว พี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัยตลอดมา และขอขอบคุณ คุณเชิดพันธ์ วีระกุล ที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนและช่วยเหลือรวมทั้งคำแนะนำที่ทำให้ผู้วิจัยมุ่งมั่นมุมานะในงานวิจัย และขอขอบพระคุณ ม.ล.สุชาติศ ดิศกุล คุณเจริญลักษณ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา และ รองศาสตราจารย์ ดร. อรทัย อาจอ่ำ ที่ให้คำแนะนำและความรู้ รวมทั้งกำลังใจในการทำงานวิจัย

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อเสริมศักดิ์ และคุณแม่บังอร อัมพรสุวรรณนา ที่ให้เลือดเนื้อในการสร้างชีวิต คุณป้าจางจิต วรพจน์ธนพงศ์ เส้นทางแห่งธรรม คุณป้าญามิรา ตราชู พล.อ. อำนาจ รอดสวัสดิ์ รวมทั้งญาติพี่น้องทุกท่านที่มีไฉ่เอี่ยมนาม ที่ให้การอบรมสั่งสอน ปลูกฝังสิ่งดีงามในชีวิต และเป็นกำลังใจ ให้ความรัก ความห่วงใย และแนะนำสิ่งที่ดีควรประพฤติปฏิบัติแก่ผู้วิจัยตลอดมา และขอขอบพระคุณในทุกสรรพสิ่งในโลกและจักรวาลที่เป็นเข็มทิศนำทางและช่วยเหลือให้ผู้วิจัยมีความสุข ประสบความสำเร็จในชีวิต ผู้วิจัยซาบซึ้งต่อคุณงามความดีทั้งหลายของท่านและทุกสรรพสิ่ง และขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ “بابانئم ڪءالئم”

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	9
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
ตอนที่ 1 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	17
ตอนที่ 2 แนวคิดนิโอฮิวแมนนิส.....	51
ตอนที่ 3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning).....	64
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ.....	72
ตอนที่ 5 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ.....	76
ตอนที่ 6 อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ.....	90
ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	99
ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	113

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	117
ระยะที่ 1 ศึกษาเพื่อสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ สำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ.....	118
ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอ ฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ	127
ระยะที่ 3 ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัคร ดูแลผู้สูง อายุไปใช้.....	140
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	147
ระยะที่ 1 ผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ.....	147
ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อ เสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ.....	176
ระยะที่ 3 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จและเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อการนำโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแล ผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุไปใช้	256
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	269
สรุปผลการวิจัย	272
อภิปรายผลการวิจัย	292
ข้อเสนอแนะ	303
รายการอ้างอิง.....	306
ภาคผนวก	314
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ.....	315

ภาคผนวก ข โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้าง จริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ.....	318
ภาคผนวก ค คู่มือการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ.....	462
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	487
ภาคผนวก จ คະແນນการประเมินคุณภาพเครื่องมือ.....	502
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	528

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ	169
ตารางที่ 2 แผนการจัดกิจกรรมการศึกษา	186
ตารางที่ 3 แผนกำหนดการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส	187
ตารางที่ 4 การฝึกปฏิบัติด้วยตนเองโดยศึกษาจากคู่มือ	188
ตารางที่ 5 การนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติ การประเมินผลรูปแบบกิจกรรม การศึกษาปัจจัยและ เงื่อนไขของการนำไปโปรแกรมไปใช้	190
ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง.....	211
ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองรายด้าน.....	219
ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง.....	220
ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองรายด้าน.....	222
ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยของทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง	223
ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ยทักษะจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองรายด้าน	227
ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยการประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง. 228	
ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ผลรวมการประเมินตนเองแต่ละด้านจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของ กลุ่มทดลอง.....	235
ตารางที่ 14 ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองในการเข้าร่วมโปรแกรม	236
ตารางที่ 15 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตาม แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ 257	
ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม.....	351
ตารางที่ 17 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมด้านที่ 1 ความรับผิดชอบ	375
ตารางที่ 18 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 2 ความซื่อสัตย์.....	390

ตารางที่ 19	ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 3 ความกตัญญูทวาที.....	401
ตารางที่ 20	ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 4 ความมีระเบียบวินัย	414
ตารางที่ 21	ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 5 ความเสียสละ.....	424
ตารางที่ 22	ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 6 ความอดสาหะ.....	432
ตารางที่ 23	ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 7 ความเมตตา.....	442

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 กระบวนการการทำงานของจิตใต้สำนึก.....	54
ภาพที่ 2 จิตใต้สำนึกของมนุษย์มีพลังอำนาจเหนือกว่าจิตสำนึก	55
ภาพที่ 3 คลื่นเบต้า.....	56
ภาพที่ 4 คลื่นอัลฟา.....	57
ภาพที่ 5 คลื่นเทตต้า.....	57
ภาพที่ 6 คลื่นเดลต้า.....	57
ภาพที่ 7 คลื่นคอสมิค	57
ภาพที่ 8 แสดงกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติตามแนวคิดของ Pedler	66
ภาพที่ 9 แสดงการจัดลำดับปัญหาที่ขึ้นกับการรู้เส้นทางแก้ไขและมีเป้าหมายที่ชัดเจน	67
ภาพที่ 10 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้าง จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ.....	185
ภาพที่ 11 การเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ.....	266

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันโลกมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสาขาการแพทย์และสาธารณสุข ทำให้ประชากรมีสุขภาพอนามัยที่ดี มีอายุยืนมากขึ้น ประกอบกับความสำเร็จจากนโยบายประชากรและการวางแผนครอบครัว ทำให้โครงสร้างประชากรในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชากรในวัยเด็กมีแนวโน้มลดลง วัยแรงงานมีสัดส่วนคงที่และมีแนวโน้มที่ลดลง ส่วนประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงสถานะด้านสังคมว่าประเทศไทยจะมีโครงสร้างประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นซึ่งจะทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีการคาดการณ์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ว่าประชากรสูงอายุในโลกจะเพิ่มขึ้นอีก 81.9 ล้านคน และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ทำให้ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุใน 20 ปีข้างหน้า ประชากรวัยสูงอายุ มีสัดส่วนสูงขึ้นเป็นลำดับจากร้อยละ 9.5 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 13.8 ในปี พ.ศ. 2558

องค์การสหประชาชาติประเมินสถานการณ์ว่าในช่วงปี พ.ศ. 2544-2643 (ค.ศ. 2001-2100) จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ หมายถึงการมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรรวมทั่วโลก โดยประเทศที่พัฒนาแล้วจะใช้ระยะเวลาที่ค่อนข้างยาวนานในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เช่น ญี่ปุ่น อเมริกา ยุโรป ขณะที่กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาจะมีระยะเวลาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวค่อนข้างสั้นกว่า สะท้อนถึงระยะเวลาในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่สั้นกว่าประเทศพัฒนาแล้วค่อนข้างมาก โดยการเป็นสังคมผู้สูงอายุจะส่งผลให้มีการขาดแคลนแรงงานในประเทศ และมีการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวมากขึ้น นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559) กล่าวว่า มีความต้องการสินค้าและบริการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุมากขึ้น นับเป็นโอกาสอย่างมากสำหรับประเทศไทยที่จะพัฒนาด้านธุรกิจและลงทุนด้านการค้าและบริการ ด้านการท่องเที่ยว ที่พักอาศัย การให้บริการสุขภาพในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งเป็นโอกาสของแรงงานไทยในการ

ไปทำงานในประเทศที่พัฒนาแล้ว ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าว กำลังจะกลายเป็นปัญหาสังคม และสุขภาพที่สำคัญ โดยข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2551 รายงานว่า การที่อัตราการภาวะผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จะส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ ในอนาคตอันใกล้ โดยผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานจะต้องรับภาระในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น และท้ายที่สุดผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานและวัยผู้สูงอายุจะอยู่ในสภาพที่อ่อนแอด้วยกันทั้งสองฝ่าย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อให้ผู้สูงอายุถูกละเลยและถูกทอดทิ้งในที่สุด นอกจากนี้ประเทศจะประสบกับปัญหาที่จะต้องมีการใช้จ่ายด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะพบกับการเปลี่ยนแปลงของการเสื่อมถอย ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านสุขภาพ (บรรลุ ศิริพานิช และคณะ, 2531) ในด้านการบริโภคอาหาร การไม่ได้ยิน การมองไม่เห็น การเสื่อมของกระดูก การเจ็บปวดต่างๆ เช่น ปวดหลัง ปวดเข่า เป็นต้น (อัมพร โอตระกุล, 2538) และ 3 ใน 4 ของผู้สูงอายุมักมีโรคประจำตัว (นิมนวล ศรีจาด, 2533)

กระทรวงสาธารณสุข จึงได้เริ่มโครงการอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2520 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพกันเองด้วยวิธีที่ง่าย ประหยัด และทั่วถึง และเป็นการบรรเทาภาวะขาดแคลนบุคลากรทางด้านสาธารณสุขในชนบท และเพื่อแก้ปัญหา รักษาพยาบาล หรือดูแลสุขภาพที่ไม่ถูกต้องของประชาชน (สำนักประเมินผล, 2556)

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (ราชกิจจานุเบกษา, 2554) กล่าวว่า “อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน” หมายความว่า บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากหมู่บ้านหรือชุมชนและผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่คณะกรรมการกลางกำหนด ได้แก่ (1) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (2) อาสาสมัครสาธารณสุขกรุงเทพมหานครซึ่งปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานคร และ (3) อาสาสมัครสาธารณสุขอื่นตามที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด

ระเบียบข้อ 23 กล่าวว่า ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสนับสนุนการจัดการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูความรู้ความสามารถของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือการอบรมความรู้ความชำนาญเฉพาะทางให้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ปฏิบัติงานมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี เพื่อยกระดับความสามารถของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตามมาตรฐานสมรรถนะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและมาตรฐานงานสาธารณสุขมูลฐานตามประกาศที่คณะกรรมการกลางกำหนด และข้อ 26 กล่าวว่า นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดหรือผู้อำนวยการสำนักอนามัยกรุงเทพ มหานครแล้วแต่กรณี อาจมีคำสั่งให้พ้นสภาพการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หากปรากฏข้อเท็จจริงตามรายงานการตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะกรรมการระดับจังหวัดอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (1) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านผู้นั้นไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมด้านสุขภาพที่กระทรวงสาธารณสุข

หรือหน่วยงานของรัฐจัดขึ้นโดยไม่มีเหตุผลหรือความจำเป็น (2) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้ที่นั้นไม่รักษาจรรยาบรรณของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือมีความประพฤติเสียหายที่ อาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียศักดิ์ศรีของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งในหมวด 2 หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบุคคลเข้ารับการฝึกอบรมเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ข้อ 17 กล่าวว่า บุคคลที่อาจได้รับคัดเลือกเข้ารับการฝึกอบรมเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้านต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ (1) อายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ (2) มีชื่อในทะเบียนบ้านและอาศัย อยู่เป็นการประจำในหมู่บ้านหรือชุมชนที่ประสงค์จะเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่น้อย กว่าหกเดือน (3) มีความรู้สามารถอ่านออกเขียนได้ (4) สมัยครใจและเสียสละเพื่อช่วยเหลือการ ดำเนินงานสาธารณสุข (5) ประสงค์จะเข้าร่วมหรือเคยเข้าร่วมการดำเนินงานสาธารณสุขและต้องการ พัฒนาชุมชนของตนเอง (6) มีความประพฤติอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี ได้รับความไว้วางใจและยกย่อง จากประชาชน (7) มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ และมีพฤติกรรมทางด้านสุขภาพที่เป็นแบบอย่าง และ (8) มีเวลาให้กับการทำงานในบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

นอกจากนี้ หมวด 3 กล่าวว่า บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของอาสาสมัคร คือ (1) การ ปฏิบัติตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุข (2) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หรือจัดการรณรงค์ และให้ ความรู้ทางด้านสาธารณสุขมูลฐาน (3) ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชนตามระเบียบสาธารณสุข หรือบทบาทบัญญัติกฎหมายอื่นๆ (4) จัดกิจกรรมเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุขที่สอดคล้อง กับสถานะสุขภาพของท้องถิ่น (5) เป็นแกนนำในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสุขภาพและพัฒนา คุณภาพชีวิตของชุมชนโดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และประสานแผนการสนับสนุนจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแหล่งอื่น ๆ (6) ให้ความรู้ด้านการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพ การเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประชาชน และการมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นของชุมชน เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ (7) ศึกษา พัฒนาตนเอง และเข้าร่วมประชุม ตลอดจน ปฏิบัติงานตามที่หน่วยงานอื่นร้องขอ (8) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะต้องดำเนินการตาม มาตรฐานสมรรถนะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และ (9) ประสานการดำเนินงาน สาธารณสุขในชุมชนและปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น รวมถึงองค์กรพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ในท้องถิ่น

ประเทศไทยจึงเริ่มมีการนำงานสาธารณสุขมูลฐานมาเป็นแนวทางพัฒนางานสาธารณสุข โดย เริ่มจากแผนพัฒนาสาธารณสุขแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2520-พ.ศ.2524 ได้นำระบบอาสาสมัคร สาธารณสุขมาใช้ ซึ่งมีบทบาทเป็นแกนนำในการชักจูงและก่อให้เกิดความร่วมมือจากชุมชนในการ แก้ปัญหาสาธารณสุขของหมู่บ้าน การให้คำแนะนำความรู้ด้านสุขภาพ และประสานงานรับข่าวสาร ทางด้านสุขภาพจากเจ้าหน้าที่ไปเผยแพร่ต่อประชาชน และแจ้งข่าวเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพใน

หมู่บ้านแก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งเป็นการช่วยเหลือการรักษาพยาบาลเบื้องต้นให้กับคนในหมู่บ้าน เฝ้าระวังและป้องกันโรคที่เป็นปัญหาในหมู่บ้าน ดังนั้นการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพของอาสาสมัครจึงเป็นสิ่งสำคัญ (อมร นนทสุด, 2535) โดยเฉพาะอาสาสมัครที่ดูแลผู้สูงอายุ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของอาสาสมัครดังกล่าว พบว่า บางคนทำงานนอกพื้นที่ ทำให้การประเมินและดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง และบางคนขาดความตระหนัก และไม่ให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง ในการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี (ประภาส ขำมาก, 2556) การแก้ปัญหาคือควรปลูกจิตสำนึกในงานด้านอาสาสมัคร การกำหนดคุณสมบัติของอาสาสมัคร ต้องรู้จักพัฒนาตนและหลักจริยธรรมของอาสาสมัครต้องมีจิตใจที่มีเมตตา มีความเต็มใจในการเสียสละ และประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของคุณธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีความซื่อสัตย์ในการทำงานโดยไม่หวังประโยชน์ส่วนตน และปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ หรือบุคคลใดก็ตามต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ป่วย ไม่แบ่งแยกเพศ ผิวพรรณ เชื้อชาติ ศาสนา อายุ หรือความเชื่อทางการเมือง และปฏิบัติต่อผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือเสมือนดังญาติของตนเอง (สมานใจ ชันท์ท้าว, 2547) และอาสาสมัครยังขาดความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุ อีกทั้งด้านระบบสนับสนุนในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุนั้น ประชาชน ผู้นำชุมชน ไม่ให้ความสำคัญ ขาดความร่วมมือที่ดี และอาสาสมัครที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมักจะปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครมากตามไปด้วย ดังนั้นการปฏิบัติงานของบุคคลจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากองค์กร หรือหน่วยงานที่ปฏิบัติอยู่ หากได้รับการสนับสนุนทั้งด้านอารมณ์ การสนับสนุนด้านการประเมิน การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนด้านทรัพยากร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงาน (เตือนใจ ปาประโคน และวิทัศน์ จันทรโพธิ์ศรี, 2556) และอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ไม่มีความมั่นใจในการดูแล หรือให้คำแนะนำผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการแนะนำ วิธีการให้ความรู้ เอกสารและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งที่เลี้ยงเพื่อเป็นที่ปรึกษา (สุมาลี เอี่ยมสมัย, รัตนา เหมือนสิทธิ์ และจรรยาตรี ทองมาก, 2555)

อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่ดีจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและมีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุ (Schumacher and Meleis, 1994) และจะต้องเป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีและมีความคิดเชิงบวกต่อการดูแลผู้สูงอายุ มีความรู้สึภาคภูมิใจและมีสัมพันธภาพที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุ (คมสัน แก้วระยยะ, 2540) ซึ่งในปัจจุบันนั้นผู้ดูแลผู้สูงอายุยังมีอยู่น้อยมาก ด้วยเหตุดังกล่าว สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ส่งเสริมให้เกิดระบบงานอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เพื่อเป็นกลไกในระดับรากฐานของชุมชน โดยมีการฝึกอบรม ฝึกทักษะเสริมสร้างทัศนคติ ให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อไปช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ถูกทอดทิ้งให้อยู่ลำพัง ถูก

ละเลย ได้รับการดูแลที่ไม่ถูกต้อง ยากจน ฯลฯ ทั้งนี้โครงการดังกล่าว ได้เริ่มดำเนินการโครงการนำร่อง เมื่อปี พ.ศ. 2546 – 2547 ในพื้นที่ 8 จังหวัด และมีมติคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2548 เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2550 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ขยายผลโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ โดยกำหนดเป็นนโยบายด้านผู้สูงอายุ และให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรหลักในการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในท้องถิ่น และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานสนับสนุนด้านวิชาการ (วิไลลักษณ์ รุ่งเมืองทอง, 2553) และวิไลลักษณ์ รุ่งเมืองทอง (2553) ได้ทำการประเมินโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบุรี พบว่า อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่จะต้องดูแลผู้สูงอายุระหว่าง 6 - 10 คน โดย อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ มีระดับความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัญหาเรื่องการไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้สูงอายุ จำนวนผู้สูงอายุที่ต้องดูแลมีมากเกินไป การขาดความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสื่อสารกับผู้สูงอายุมีปัญหา อีกทั้งปัญหาอาสาสมัครไม่มาปฏิบัติงานจริง และไม่ได้กำหนดตารางการปฏิบัติงานไว้ให้ชัดเจน (ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน, 2537) การศึกษาของ ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2531) เกี่ยวกับปัญหาทางออกของ อสม. พบว่าผู้ที่ผ่านการอบรมแล้วจะปฏิบัติงานเฉพาะช่วงแรกๆ ต่อมาจะเฉื่อยชา และไม่กระตือรือร้น รวมทั้งมีการลาออกสูงมากเนื่องจากวิธีการคัดเลือกคนเข้ามาไม่เหมาะสม การไม่มีค่าตอบแทนและภาระทางครอบครัว จำเป็นต้องมีการอบรมเพิ่มทุกปีทำให้สูญเสียงบประมาณอย่างมาก นอกจากนี้ค่าตอบแทนระหว่างการอบรม สิทธิรักษาพยาบาลฟรี การได้รับการเชิดชูเกียรติ การได้รับการยอมรับนับถือ การได้มีบทบาทในสังคม ตลอดจนการได้มีความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งตอบแทนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ผู้ที่จะทำงานนี้ได้จะต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละเป็นอย่างมาก (เอกมน โลหะญาณจารี, 2547) ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวความคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Marquardt ,1999) เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึง แนวโน้มความสัมพันธ์เชิงจริยธรรมระหว่างการดูแลผู้สูงอายุลดลงมาก (สิวลี ศิริไล, 2548) สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการศึกษาที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาชีพมากกว่าการฝึกฝนและการพัฒนาด้านพฤติกรรม จิตใจและปัญญา ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของคำขวัญว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 กล่าวว่า การจัดการศึกษา ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ โดยนำแนวคิดนิโอฮิวแมนนิสม่าใช้ซึ่งเป็นแนวคิดที่ทำให้ร่างกายและจิตใจเกิดความพร้อมในการทำงานโดยทำให้คลื่นสมองต่ำจากการทำโยคะ

อาสนะและการทำสมาธิ ซึ่งสามารถนำพาทั้งสัตว์ มนุษย์ สิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิตให้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขภายใต้จุดกำเนิดจากแหล่งจักรวาลเดียวกัน (P.R. Sarkar, 2006)

หลักการแนวคิดของนีโอฮิวแมนนิสสามารถเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของบุคคลที่จะนำไปสู่สุขภาพทางกายและจิตได้ ซึ่งเป็นแนวความคิดของพี.อาร์. ชาร์การ์ โยคีชาวอินเดียผู้ยิ่งใหญ่ ได้นำวิธีการสอนซึ่งมีการทำโยคะ ผีกนั่งสมาธิ โดยภาวนาคำมนตรา หรือใช้เสียงเพลงเข้าไปด้วย เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สามารถดึงศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ในตัวออกมาได้สูงที่สุด และเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย (Physical) ที่แข็งแรง จิตใจ (Mental) ที่มีความเชื่อมั่น ความมีน้ำใจ (Spiritual) ช่วยเหลือผู้อื่น มีใจที่เปิดกว้าง และมีความรู้ทางวิชาการ (Academic) การศึกษาที่ดี จะต้องมีการจัดกระบวนการดังกล่าวให้ครบถ้วนอันเป็นหลักการที่นำไปสู่ความเป็นคนที่สมบูรณ์ นอกจากนี้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ยังเน้น การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2530) โดยการจัดกิจกรรมตามหลักของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่สอดคล้องกับกระบวนการ 4 ด้าน คือ การทำให้คลื่นสมองต่ำ การประสานของเซลล์สมอง ภาพพจน์ต่อตนเอง และการให้ความรัก และมีการสร้างบรรยากาศอบอุ่นเป็นมิตร บรรยากาศแห่งความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน บรรยากาศที่เชื่อมั่นในบทบาทของตนเอง บรรยากาศที่เชื่อมั่นซึ่งกันและกัน และบรรยากาศที่เอื้อต่อการสนทนาและแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2546) นอกจากนี้ แนวคิดของนีโอฮิวแมนนิสยังมีหลักคุณธรรมที่สำคัญ โดยมีหลักสำคัญคือการปฏิบัติจิต และกายให้สอดคล้องกับจักรวาล ซึ่งจะเป็นหนทางนำพาทุกชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วย ยามะ หมายถึง หลักในการพัฒนาตนเองกับผู้อื่น ประกอบด้วย 1) การไม่มีเจตนาร้ายต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ (อหิงสา) 2) การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข (สัตยา) 3) การไม่นำหรือแม้แต่คิดที่จะนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา (อัสเตยยะ) 4) การปฏิบัติต่อทุกสรรพสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องด้วยเสมือนกับทุกสรรพสิ่งเป็นความงามที่ปรากฏออกมาในรูปของวัตถุที่แตกต่างกัน (พรหมจรรย์) และ 5) การดำเนินชีวิตรูปแบบที่เรียบง่าย และรู้จักการแบ่งปันส่วนเกินของชีวิตต่างๆ ให้กับผู้อื่น (ปริศคหะ) และนียามะ หมายถึง หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเอง ประกอบด้วย 1) การรักษาความสะอาดบริสุทธิ์ของร่างกาย และจิตใจ และสิ่งแวดล้อม (เศาจะ) 2) การพยายามรักษาสภาวะความไร้กังวล ความสบาย ความสงบในจิตใจ (สันโดษ) 3) การเสียสละความสะดวกสบายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งอื่นในเป็นการตอบแทน (ตบะ) 4) ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องที่จะช่วยพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรักความเมตตาสูงขึ้น (สวธยายะ) 5) การมีเป้าหมายที่ถูกต้องของชีวิต โดยการพัฒนาจิตใจหรือการทำสมาธิของตนเองที่เป็นความสุขที่เกิดภายในร่างกายและจิตใจของคนเราอย่างแท้จริง (อิศวรประนิธาน) (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542) โดยหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมน

นิสจึงนับได้ว่าเป็นที่สิ่งสำคัญในการเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากอาชีพในการดูแลผู้สูงอายุซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความอดทนสูงและต้องเป็นบุคคลที่มีความเข้าอกเข้าใจและเอื้ออารีต่อผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้ที่ต้องการความรักและการดูแลเอาใจใส่ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ดังนั้นผู้ที่ดูแลผู้สูงอายุ จึงต้องเป็นบุคคลที่ให้ความรักความเอาใจใส่ ความเข้าใจ การยอมรับ ความมีเมตตา และการแสดงออกถึงความเคารพต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นงานที่มีความรับผิดชอบและต้องมีคุณธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างสูง (นันทกา สุขสุมิตร, 2553) ซึ่งผู้ที่ปฏิบัติตามหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสจะเป็นเป็นผู้ที่มีความคิดและทัศนคติเชิงบวก (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2546) จะส่งผลให้การดูแลผู้สูงอายุเป็นไปอย่างราบรื่น และเต็มไปด้วยบรรยากาศของความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน อันจะทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพในชีวิตในบั้นปลายดีขึ้นโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นขั้นตอนการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดเรียนรู้จากการปฏิบัติไปแก้ปัญหา นำเสนอปัญหา งาน หรือประเด็นจริงในองค์กรที่เกิดขึ้นแล้วนำมาเสนอ กำหนดกรอบของปัญหา นำปัญหา งาน หรือประเด็นจริงในองค์กรนั้นที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและเกิดขึ้นในกรอบของเวลาจริง ต้องมีความเป็นไปได้ และอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกลุ่ม โดยเน้นการพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหา ซึ่งลักษณะการตั้งคำถามถึงสาเหตุจะไม่ใช่การค้นหาคำตอบ แต่จะเป็นการพิจารณาค้นหาที่ลึกลงไปอีก และมีการสะท้อนคิดอย่างวิเคราะห์ผ่านประสบการณ์ในอดีต เพื่อค้นหาสาเหตุ และแนวคิดที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ และช่วยในการค้นหาแนวทางใหม่ของการปฏิบัติ ในการพัฒนาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา โดยสมาชิกในทีมจะร่วมกันเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา ผ่านการอภิปรายกลุ่ม การค้นพบ และการเรียนรู้จากกันและกัน และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่มีความเป็นไปได้ พร้อมกับวางแผนเพื่อนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ และการประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยประเมินผลที่ได้รับภายหลังจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ และนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเสนอแนะแนวทางเลือกในการแก้ไขที่ดีที่สุด เพื่อการดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหา โดยนำแนวทางแก้ไขปัญหาที่ได้ไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง Marquardt (1999) ซึ่งจะทำให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุประยุกต์การเรียนรู้อันนำไปสู่การแก้ปัญหาได้

การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ให้เป็นอาสาสมัครที่มีจริยธรรม และเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาประเทศในอนาคต ดังสาระสำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2510 – 2514 กล่าวถึงสาระสำคัญของการศึกษาเป็นการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนา คือ การผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้ตรงตามความต้องการของประเทศจะต้องใช้เวลานานจึงจะ

สัมฤทธิ์ผลและเป็นกระบวนการ การพัฒนาคนทั้งด้านสติปัญญาและคุณภาพซึ่งได้มาจากการฝึกอบรมและการศึกษา และการสร้างทรัพยากรมนุษย์มิได้คำนึงถึงความสามารถแต่เพียงด้านวิชาการเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงคุณธรรมทางจิตใจและสุขภาพพลามัยของประชากรด้วย ซึ่งในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ นั้น ควรจะต้องเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น เนื้อหาและหลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านอย่างแท้จริง ดังนั้น การศึกษานอกระบบ จึงเหมาะสมและตรงกับความต้องการของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุอย่างแท้จริง เพราะมีรูปแบบที่ไม่แน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่มุ่งพัฒนาคนให้รู้จักใช้ความคิดในการตัดสินใจ เรียนรู้ด้วยตนเอง มีอิสรภาพจากสิ่งแวดล้อมมากที่สุด (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2533) โดยนำการศึกษานอกระบบมาจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถและทัศนคติที่พึงประสงค์ของกลุ่มเป้าหมาย (อาชัญญา รัตนอุบล, 2540) ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม โดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเป็นความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

แนวทางในการเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ คือ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นโปรแกรมเชิงสถาบันที่เน้นการปรับปรุงและการพัฒนาบุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้พัฒนาความสามารถพื้นฐานของปัจเจกบุคคล และให้ความสำคัญเนื้อหาสาระทางวิชาการเพื่อพัฒนาสติปัญญาและการมีเหตุผลของผู้เรียน และมีความสัมพันธ์อย่างมากกับองค์กรหรือสถาบันที่เป็นผู้พัฒนาโปรแกรม การกำหนดวัตถุประสงค์จากเนื้อหาสาระของวิชาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลโปรแกรมเชิงสถาบัน คือ เกณฑ์เกี่ยวกับความรู้ ความชำนาญ การทางเนื้อหาวิชาการที่ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีเพิ่มขึ้น (Boyle, 1981) โดยมี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2) ระบุเนื้อหาวิชา 3) การกำหนดการเรียนการสอน 4) การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ 5) การประเมินผลโปรแกรม ซึ่งเหมาะสมและสอดคล้องกับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่มีความต้องการพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างจริยธรรมของตนเองในการดูแลผู้สูงอายุ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ตลอดจนการศึกษาแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยต้องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เป็นขั้นตอนหลักในการดำเนินการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบ ซึ่งประกอบด้วย การทำให้คลีนสมองต่ำ การสร้างภาพจน์ที่ดีต่อตนเอง หลักยามะ คือ หลักในการพัฒนาตนเองกับผู้อื่น หลักนิยามะคือ หลักในการพัฒนาร่างกาย

และจิตใจของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยมุ่งหวังให้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ได้รับการส่งเสริมจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ โดยใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อจะได้สามารถนำเทคนิควิธี และความรู้ที่ได้ไปใช้ดูแลผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตบั้นปลาย และใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข และอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ก็จะมีจริยธรรมในการดูแลผู้ป่วยที่เป็นผู้สูงอายุ อันจะส่งผลให้มีความสุข มีความรัก ให้แก่สรรพสิ่ง เพิ่มความเข้าใจกันมากขึ้น และสามารถป้องกันปัญหาสังคมในรูปแบบต่างๆ ในอนาคตได้อย่างเหมาะสมต่อไป

คำถามการวิจัย

1. โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุเป็นอย่างไร
2. โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุมีลักษณะอย่างไร
3. ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุไปใช้

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตที่จะทำการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนคือ ขอบเขตด้านประชากร ขอบเขตตัวแปรที่ศึกษา และขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

1.1 ระยะเวลาโปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเอกสาร ตำรา บทความ เอกสารทางวิชาการและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ย้อนหลังไป 20 ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2536 - 2556

1.2 ระยะเวลาพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ประชากร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.2.1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ สำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

1.2.2 ประชากรเป้าหมาย คือ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ประจำหมู่บ้าน ทั่วประเทศ จากข้อมูลประจำปีงบประมาณปี พ.ศ. 2552 ประเทศไทยประกอบด้วย จำนวน 74,364 หมู่บ้าน (สุจินดา สุขกำเนิด, 2553) โดยเลือกประชากรที่ศึกษา ได้แก่ออาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่ปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในชุมชน หรือท้องถิ่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สนใจเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่าง คือ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจากประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 คนที่สนใจเข้าร่วมอบรม

1.3 ระยะเวลาวิจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุไปใช้

- กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เพื่อจัดทำกรอภิปรายกลุ่ม ร่วมกันออกความคิดเห็นในข้อเสนอปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุไปใช้และตรวจสอบความถูกต้อง

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

2.1 ระยะเวลาโปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ โดยศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษากรณีศึกษา (Case-Study) และการศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสังเกตและสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของหน่วยงานที่มีการจัดโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ มีรายละเอียด ดังนี้ กลุ่ม

ตัวอย่างมีมาตรฐานการรับรองจากหน่วยงานราชการ การดำเนินการมาไม่น้อยกว่า 5 ปี ไม่มีเรื่องฟ้องร้องของผู้ผ่านการอบรม กลุ่มตัวอย่างได้รับรางวัลจากหน่วยงานที่เป็นที่ยอมรับของสังคม กลุ่มตัวอย่างมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของสังคม และกลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ โรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน โรงเรียนพระดาบส และโรงพยาบาลศาลายา

2.2 ระยะเวลาพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เลือกศึกษาพื้นที่ กลุ่มผู้เรียนได้แก่ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่ หมู่บ้าน และสมัครใจเข้าอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2. ขอบเขตตัวแปรที่ศึกษา

ในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านตัวแปรที่จะทำการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ตัวแปรตาม ได้แก่ จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบ 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความกตัญญูกตเวทีก 4) ความมีระเบียบวินัย 5) ความเสียสละ 6) ความอดุสาหะ 7) ความเมตตา

3. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ

ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสาร ตำรา บทความ เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วย

3.1 การทำให้คลื่นสมองต่ำ

3.2 การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

3.3 หลักยามะ (หลักในการพัฒนาตนเองกับผู้อื่น) ประกอบด้วย

3.3.1. การไม่มีเจตนาร้ายต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ (อหิงสา)

3.3.2. การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์

และมีความสุข (สัตยา)

3.3.3. การไม่นำหรือแม้แต่คิดที่จะนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา (อัสเตยะ)

3.3.4. การปฏิบัติต่อทุกสรรพสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องด้วยเสมือนกับทุกสรรพสิ่งเป็นความงามที่ปรากฏออกมาในรูปของวัตถุที่แตกต่างกัน (พรหมจรรย์)

3.3.5. การดำเนินชีวิตรูปแบบที่เรียบง่าย และรู้จักการแบ่งปันส่วนเกินของชีวิตต่างๆ ให้กับผู้อื่น (ปริศคหะ)

หลักนิยามะ (หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเอง) ประกอบด้วย

3.3.6. การรักษาความสะอาดบริสุทธิ์ของร่างกายและจิตใจ และสิ่งแวดล้อม (เศาจะ)

3.3.7. การพยายามรักษาสภาวะความไร้กังวล ความสบาย ความสงบในจิตใจ (สันโดษ)

3.3.8. การเสียสละความสะดวกสบายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งอื่นในเป็นการตอบแทน (ตบะ)

3.3.9. ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องที่จะช่วยพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรัก ความเมตตาสูงขึ้น (สวาธยายะ)

3.3.10. การมีเป้าหมายที่ถูกต้องของชีวิต โดยการพัฒนาจิตใจหรือการทำสมาธิของตนเองที่เป็นความสุขที่เกิดภายในร่างกายและจิตใจของคนเราอย่างแท้จริง (อิศวรประนิธาน)

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ โดยใช้โปรแกรมของ Boyle (1981) ประกอบด้วย 1) กำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2) ระบุเนื้อหาวิชา 3) กำหนดการเรียนการสอน 4) การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ 5) การประเมินผลโปรแกรม ซึ่งโปรแกรมการสอนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมในการฝึกอบรมผู้ดูแลเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

วิธีการ หมายถึง การวางแผน การออกแบบ และการประเมินผลในการจัดโปรแกรมการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุเพื่อช่วยให้เพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน และเกิดความร่วมมือกันระหว่างปฏิบัติงานการดูแลผู้สูงอายุ

เนื้อหา หมายถึง รายละเอียดของเนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรมการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วยเนื้อหาแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และเนื้อหาด้านจริยธรรมที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุ

กิจกรรม หมายถึง ขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมในการดูแลผู้สูงอายุโดยใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุโดยการถ่ายทอดจากผู้รู้ไปสู่ผู้เรียน

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ขึ้นไป ที่มีความเปลี่ยนแปลงสภาพทางร่างกายจิตใจ สังคม จากวัยเด็ก และวัยหนุ่มสาว เข้าสู่วัยชรา

การดูแลผู้สูงอายุ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการดูแลผู้สูงอายุตามสัญญาตาม อารมณ์ ความรู้สึก ทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ในการดูแล ในการช่วยเหลือผู้สูงอายุให้ดำเนิน กิจกรรมประจำวันได้ตามสมควร

จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ หมายถึง หลักประพฤตินในการดูแลบุคคลสูงวัยได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสมตามหลักการดูแล เข้าใจสภาพความเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุและกระทำการต่างๆ ด้วยความรักเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุขในชีวิตบั้นปลายได้อย่างแท้จริง ซึ่งจริยธรรมในการพยาบาลมี ที่มาในวงกว้าง จึงสามารถสรุปจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุได้ 7 ประการ (สถาบัน กศน.ภาค ตะวันออก, ม.ป.ป. ดังนี้ 1) ความรับผิดชอบ 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความกตัญญูตเวที 4) ความมี ระเบียบวินัย 5) ความเสียสละ 6) ความอดุสาหะ 7) ความเมตตา มีความหมายดังต่อไปนี้

1.ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร มีความละเอียดรอบคอบ กล่าวคือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จะต้องรู้จักหน้าที่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไร มีขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบมากน้อยแค่ไหน และได้กระทำตามบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างครบถ้วน สมบูรณ์โดยใช้ความสามารถของตนเองที่มีอยู่อย่างเต็มที่รวมทั้งพยายามปรับปรุงงานที่ทำให้ดียิ่งขึ้น

2.ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา และใจ ได้แก่ การไม่โกหกหลอกลวง การไม่คดโกง ไม่ให้ข้อมูลเท็จ ซึ่งทำให้เกิดผลเสีย หรืออันตรายแก่ ผู้สูงอายุ สำหรับผู้ดูแลผู้สูง อายุที่ได้รับการว่าจ้างมา จะต้องไม่เอาเวลางานในหน้าที่ไปทำ ประโยชน์ ส่วนตน โดยไม่ขออนุญาตจากผู้ว่าจ้าง มีความตรงต่อเวลาในการทำงาน รวมทั้งไม่หยิบฉวยสิ่งของของ ผู้ว่าจ้างมาเป็นของตน หรือเอาไว้ใช้ประโยชน์ส่วนตน

3.ความกตัญญูตเวที หมายถึง การรู้คุณ และตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ เคารพในสิทธิของ ผู้สูงอายุ หรือ ความเป็นมนุษย์ แสดงความเคารพนับถือในฐานะที่เป็นผู้มีอายุ หรือผู้อาวุโส ไม่คิดร้าย และให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุด้วยจริงใจ

4.ความมีระเบียบวินัย คือ การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม เช่น การ สวมใส่เสื้อผ้าเรียบร้อย สะอาด จัดเก็บของและเครื่องใช้ให้เป็นระเบียบ มีระเบียบวินัยในการทำงาน และทำงานตรงตามเวลา

5.ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่นเท่าที่จะทำได้ตามความ สามารถ เมื่อผู้สูงอายุที่ดูแลเกิดความทุกข์ หรืออยู่ในช่วงเวลาที่น่าจะเกิดอันตราย ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ควร เสียสละเวลาในการเฝ้าดูแลจนกว่าจะมีผู้รับผิดชอบมาดูแลต่อ

6.ความอดุสาหะ หมายถึง ความพยายามอย่างเต็มกำลัง เพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี มีความขยัน อดทนไม่ท้อแท้

7.ความเมตตา กรุณา หมายถึง การมีความจริงใจ มีความรัก ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจ

ปรารถนาดีต่อผู้สูงอายุ มีความยิ้มแย้มแจ่มใสในการทำงาน มีการกระทำที่มุ่งหวังให้ผู้สูงอายุมีความสุข และช่วยเหลือเจือจานผู้สูงอายุด้วยความเต็มใจ

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หมายถึง หลักการปฏิบัติกายและใจของบุคคลหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิต และนำพาทุกชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย การทำให้คลื่นสมองต่ำ การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง หลักยามะและนิยามะ ซึ่งหลักยามะและนิยามะ คือ

ยามะ หมายถึง หลักในการพัฒนาตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุกับผู้อื่น ประกอบด้วย 1) การไม่มีเจตนาร้ายต่อผู้อื่น (อหิงสา) 2) การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข (สัตยา) 3) การไม่คิดหรือนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา (อัสเตยะ) 4) การปฏิบัติต่อทุกคนที่เกี่ยวข้องด้วยความเท่าเทียมกัน (พรหมจรรย์) และ 5) การดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย และรู้จักการแบ่งปันส่วนเกินของชีวิต ให้กับผู้อื่น (ปริศคหะ)

นิยามะ หมายถึง หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การรักษาความสะอาดบริสุทธิ์ของร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อม (เศาจะ) 2) การพยายามรักษาใจให้สบาย สงบ และไร้กังวล (สันโดษ) 3) การเสียดละความสะอาดกายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งอื่นใดเป็นการตอบแทน (ตปะ) 4) การพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรักความเมตตาสูงขึ้น (สวาธยายะ) และ 5) การมีเป้าหมายที่ถูกต้องของชีวิต โดยการพัฒนาจิตใจของตนเองที่เป็นความสุขที่เกิดภายในร่างกายและจิตใจของผู้ดูแลผู้สูงอายุอย่างแท้จริง (อิศวรประนิธาน)

การเรียนรู้จากการปฏิบัติ หมายถึง การวางแผนในการแก้ปัญหาโดยการพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหา โดยมีการคิดวิเคราะห์ผ่านประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อค้นหาสาเหตุ และแนวทางใหม่จากการปฏิบัติงานในการดูแลผู้สูงอายุ และพัฒนาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาที่มีความเป็นไปได้

อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่เป็นอาสาสมัคร อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรืออาสาสมัครสาธารณสุขอื่นตามที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนดที่ผ่านการคัดเลือกจากประชาคมในชุมชนหรือท้องถิ่น มีความรู้ ทักษะเบื้องต้น และเจตคติที่ดี มีเวลาดูแลผู้สูงอายุ มีความสนใจและสมัครใจปฏิบัติหน้าที่เป็นอาสาสมัคร หรือประกอบอาชีพในการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ บุตรหลาน ญาติ เพื่อนบ้าน หรือคนในชุมชน เพื่อให้การดูแล ช่วยเหลือ ผู้สูงอายุที่ขาดผู้ดูแล ทั้งที่ช่วยเหลือตัวเองได้ และไม่ได้

ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่จะเป็นสาเหตุสำคัญที่เกิดขึ้นทางกายภาพ สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ซึ่งอาจเป็นปัจจัยส่งเสริม สนับสนุน ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบที่นำไปใช้

เงื่อนไข หมายถึง สาเหตุสำคัญที่เกิดขึ้นทางกายภาพ สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ สำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งอาจเป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำไปใช้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม ในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ทำให้เกิดความเข้าใจ และตระหนักในบทบาท หน้าที่ของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุในระดับที่สูงขึ้น
2. องค์ความรู้จากการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมน นิส ใช้เป็นแกนในการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการ ดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อนำไปใช้ เสริมสร้างความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส สำหรับกลุ่ม ตัวอย่างอื่นๆ ที่เหมาะสมได้ต่อไป ได้แก่ วิทยากร ผู้สอน และอาสาสมัครต่างๆ เป็นต้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุนี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งได้เป็น 7 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

- 1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.2 ประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.3 หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.4 การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.5 รูปแบบการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 2 แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

- 2.1 ความหมายของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
- 2.2 แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
- 2.3 กิจกรรมการพัฒนาคนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

ตอนที่ 3 แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

- 3.1 ความหมายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
- 3.2 หลักการและขั้นตอนของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
- 3.3 องค์ประกอบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ

- 4.1 ความหมายของผู้สูงอายุ
- 4.2 ประเภทของผู้ดูแลผู้สูงอายุ
- 4.3 คุณสมบัติของผู้ดูแลผู้สูงอายุ

ตอนที่ 5 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

- 5.1 ความหมายของจริยธรรม
- 5.2 ลักษณะของจริยธรรมหรือปรัชญาศีลธรรม
- 5.3 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

ตอนที่ 6 อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

- 6.1 ความเป็นมาของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

6.2 บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

6.3 บทบาทอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในฐานะนักจัดการสุขภาพชุมชน

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความหมายครอบคลุมถึงมวลประสบการณ์การเรียนรู้ทุกชนิดที่บุคคลได้รับการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ การเรียนรู้จากสังคม และการเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในโรงเรียนตามปกติซึ่งกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนี้เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีได้อยู่ในระบบโรงเรียนปกติ ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกอาชีพ หรือเพื่อพัฒนาความรู้เฉพาะเรื่อง สำหรับความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีนักการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ในลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือเป็นการศึกษาที่ยืดหยุ่นไม่ว่าจะเป็นผู้สอน ผู้เรียน กิจกรรม ระยะเวลา และสถานที่เรียนโดยยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2540) ดังนั้น นักการศึกษาในประเทศไทยและต่างประเทศจึงได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้มากมาย ดังนี้

ปฐม นิคมานนท์ (2528) ได้ให้ความหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมที่สังคมสนใจจัดขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยเฉพาะนอกเหนือจากการเรียนตาม ปกติ ในโรงเรียน กิจกรรมดังกล่าวอาจจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่นใด ทั้งนี้เพื่อมุ่งสนองความต้องการด้านการเรียนรู้ตามแต่ละบุคคลจะสนใจ

รัตนา พุ่มไพศาล (2528) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษสำหรับผู้ที่ไม่ได้มีโอกาสที่จะศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนภาคปกติ เป็นการศึกษาที่จัดให้แก่ประชาชน เขาจะได้ศึกษาเล่าเรียนสิ่งต่างๆ ตามที่เขาต้องการเรียน

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2529) ได้ให้ความหมายการศึกษานอกระบบว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาใดๆ ที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ แต่จัดขึ้นนอกเหนือจากระบบโรงเรียนภาคปกติ ทั้งนี้ไม่ว่าจะแยกออกเป็นกิจกรรมหนึ่งต่างหาก หรือเป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมหลักก็ตามโดยมีความมุ่งหมายที่จะให้บริการต่อประชากรให้ได้รับการเรียนรู้ทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2533) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นได้ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยมีรูปแบบที่ไม่แน่นอน จัดขึ้นตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน ยึดหลักปรัชญาที่ว่า การศึกษาคือชีวิต ชีวิตคือการศึกษา มี

จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนให้รู้จักความคิดตัดสินใจ รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีอิสรภาพจากสิ่งแวดล้อมมากที่สุด โดยมีวิธีการเป็นส่วนประกอบที่ทำให้คนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดเพื่อคนทุกคนในสังคม

สุรกุล เจนอบรม (2533) ให้ความหมายการศึกษานอกระบบว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกิจกรรมการศึกษาที่มีรูปแบบที่ไม่แน่นอน จัดขึ้นตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน เน้นการพัฒนาของผู้เรียนให้เสรีภาพและความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนที่จะกำหนดทางเลือก ความสนใจ และแนวการดำเนินชีวิตของตนเอง

อุ้นดา นพคุณ (2523) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่สถาบันต่างๆ ในสังคมจัดขึ้น โดยมีเจตนาและวัตถุประสงค์ที่จะให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดเป้าหมายได้ ผู้รับการศึกษาเองก็มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการที่จะรับการเรียนรู้ กิจกรรมดังกล่าวจัดให้แก่ประชากรทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน และทุกระดับการศึกษา เพื่อให้บุคคลดังกล่าว มีความรู้ ทักษะที่ดี กิจกรรมทางการศึกษาที่เรียกว่าเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องจัดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น หลักสูตรยืดหยุ่น ประหยัด และตอบสนองความต้องการความสนใจของผู้เรียนและปัญหาของชุมชน

อุดม เขยกิจวงศ์ (2541) ให้ความหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษาโดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

อาชญญา รัตนอุบล (2542) ให้ความหมายการศึกษานอกระบบว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาและมวลประสบการณ์ความรู้ใดๆ ก็ตามที่ได้เกิดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยมุ่งจัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่พึงประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในสังคม โดยยึดหลักการที่ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบนั้น จะสนองต่อความต้องการ ความสนใจและประยุกต์ใช้แก้ปัญหาแก่กลุ่มเป้าหมายนั้นด้วย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวดที่ 3 มาตราที่ 15 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของความสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม ความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

วรรัตน์ อภินันท์กุล (2551) ได้ให้ความหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการ

จัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

Coombs (1968) ให้ความหมายการศึกษานอกระบบว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียนภาคปกติ ไม่ว่าจะกิจกรรมนั้นจะเป็นเอกเทศ หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมใหญ่อื่นๆ เพื่อบริการกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดขึ้น

Knowles (1984) ให้ความหมายการศึกษานอกระบบว่า เป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ต่อไปหลังจากที่ได้ออกจากโรงเรียนภาคปกติแล้ว กิจกรรมดังกล่าวจัดขึ้นเพื่อผู้ใหญ่ โดยสถาบันต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

จากนิยามความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นักการศึกษาต่างๆ ได้ให้ความหมายไว้สรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบไม่แน่นอน และมีความยืดหยุ่นทางด้านเนื้อหา หลักสูตร ระยะเวลา การศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน และเป็นการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และทัศนคติของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

1.2 ประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

รัตนา พุ่มไพศาล (2528) ได้ว่าถึงประเภทของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยพิจารณาจากจุดประสงค์และเนื้อหาของกิจกรรม แบ่งเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. การศึกษาด้านสามัญหรือความรู้พื้นฐาน (General or Basic Education) ได้แก่ ความรู้ด้านหนังสือ การอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ตลอดจนความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม การศึกษาประเภทนี้ ได้แก่ การศึกษาก่อนประถมศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ การศึกษาแบบเบ็ดเสร็จและมหาวิทยาลัยเปิด

2. การศึกษาด้านอาชีพ (Occupational Education) มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและทักษะที่เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

3. การศึกษาสำหรับการพัฒนาชุมชน (Community Improvement Education) ได้แก่ การให้การศึกษาเกี่ยวกับกิจการของท้องถิ่นและสถาบันชาติ ตลอดจนกระบวนการต่างๆ ในสังคม เช่น การปกครองในภูมิภาค การปกครองชาติ การร่วมมือสหกรณ์โครงการของชุมชนต่างๆ และกิจกรรมอื่นที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน

4. การศึกษาสำหรับปรับปรุงความเป็นอยู่ในครอบครัว (Family Improvement Education) ได้แก่ การปลูกฝังความรู้ ทักษะ ทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในครอบครัว เช่น ความรู้ ความสามารถในเรื่องสุขภาพอนามัย เป็นต้น

5. การศึกษาประเภทที่มุ่งเสริมสร้างความสมบูรณ์แห่งชาติ เช่น การดนตรี ศิลปะ สันทนาการ การศึกษาปรัชญาศาสนา เป็นต้น

6. การศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการและเพิ่มผลผลิต

อาชัญญา รัตนอุบล (2542) ได้กล่าวถึงการแบ่งประเภทการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายประชากรไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. การศึกษาแม่และเด็กหรือการศึกษาครอบครัว (Mother and Child Education or Family Education) เป็นกิจกรรมมุ่งเน้นแม่และเด็ก

2. กิจกรรมองค์การเยาวชน (Youth Organization Activity) เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนอันเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศ

3. การศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education) เป็นการจัดการศึกษาให้กับผู้ใหญ่ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป เพื่อให้โอกาสเสริมความรู้ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และสามารถนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

4. การศึกษาชุมชน (Community Education) เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนเพื่อเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้าน

5. การศึกษาพิเศษ (Special Education Program and Continuing Education) เป็นการจัดการศึกษาให้กลุ่มชุมชนในสภาพแวดล้อมแตกต่างกันในสังคม เช่น กลุ่มชนในพื้นที่ห่างไกล

อาชัญญา รัตนอุบล (2542) ยังได้แบ่งประเภทการศึกษานอกระบบโดยการจัดเนื้อหา กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้ ดังนี้

1. การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่อง ได้แก่ การศึกษานอกระบบโรงเรียนสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา เป็นต้น

2. การศึกษาด้านทักษะอาชีพ คือ กิจกรรมฝึกอาชีพเพื่อมุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะที่เป็นประโยชน์เพื่อการประกอบตามความต้องการในสาขาวิชาต่างๆ เช่น สาขาเกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม คหกรรม ศิลปกรรมและหัตถกรรม เป็นต้น

3. การให้บริการข่าวสารข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมการจัดห้องสมุดประชาชนจังหวัด ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ห้องสมุดประชาชนตำบล ที่อ่านหนังสือและแหล่งความรู้ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดเคลื่อนที่ หน่วยโสตทัศนศึกษา วิทยุศึกษา โทรทัศน์ เพื่อการศึกษา ตลอดจนหนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ต่างๆ เป็นต้น

4. การศึกษาด้านสุขภาพอนามัย การปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว ชุมชนและสิ่งแวดล้อม คือ ความรู้ ทักษะและทัศนคติต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การป้องกันรักษาโรคภัย

ใช้เจ็บ สุขภาพอนามัย โภชนาการ บริโภคศึกษา ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการวาง แผนครอบครัว เป็นต้น

5. การศึกษาเพื่อสันติภาพและด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ การสร้างความสงบเรียบร้อย การปกครองในระดับต่างๆ องค์การประชาชน การใช้สิทธิและหน้าที่ในกระบวนการทางสังคม เช่น กิจกรรมเพื่อชุมชน การเสียภาษีอากร การเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ เป็นต้น

6. การศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคคล ได้แก่ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมทางศาสนา นันทนาการ การใช้เวลาว่าง หรืองานอดิเรก เช่น ดนตรี การละคร กีฬา พักผ่อน เป็นต้น

อุ้นตา นพคุณ (2546) อธิบายว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามารถจำแนกตามเกณฑ์ 5 ประการดังต่อไปนี้ คือ

1.การจำแนกตามลักษณะของผู้รับบริการ เป็นการจำแนกที่นิยมใช้มากที่สุด สามารถจำแนกออกเป็น 5 กลุ่มย่อย คือ

1.1 ตามวัย เช่น เป็นเด็กเล็ก เด็กในโรงเรียนก่อนเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ เยาวชน ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ ฯลฯ

1.2 ตามอาชีพ เช่นเป็นผู้ใช้แรงงาน เกษตรกร ชาวประมง พนักงานบริษัท ข้าราชการ ฯลฯ

1.3 ตามความสนใจ เช่น ผู้เรียนที่สนใจเรื่องการศึกษาต่อ สนใจอาชีพเสริม สนใจศิลปวัฒนธรรม สนใจปัญหาบ้านเมือง ฯลฯ

1.4 ตามเพศ เช่น สตรีที่สนใจเรื่องการศึกษาดูแลสุขภาพในวัยทอง บุรุษและสตรีที่สนใจเรื่องการศึกษาดูแลสุขภาพตนเอง บุรุษและสตรีที่สนใจเรื่องเพศศึกษาและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ฯลฯ

1.5 ตามชาติพันธุ์ เช่น เป็นชนกลุ่มน้อยหรือชนพื้นเมือง ฯลฯ

2. การจำแนกตามเนื้อหาสาระ เป็นวิธีที่ใช้เนื้อหาสาระ หรือวิชาการเป็นเกณฑ์ เช่น การศึกษาสายสามัญ การศึกษาวิชาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรื่องเพศศึกษา การศึกษาเพื่ออนุรักษ์ศิลปวัตถุโบราณ การศึกษาเพื่อป้องกันยาเสพติด การศึกษาด้านสุขภาพอนามัย ฯลฯ

3. การจำแนกตามวิธีการเรียนการสอน มีอาทิเช่น การศึกษาทางดาวเทียม การศึกษาโดยการเรียนในชั้นเรียน การเรียนทางไกล และด้วยตนเอง/ตามหลักสูตรการศึกษาสายสามัญของกรมการศึกษา นอกโรงเรียน นอกจากนี้แล้วการเรียนที่ใช้เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ที่กำลังได้รับความสนใจมากในยุคข้อมูลข่าวสาร

4. การศึกษาตามปรัชญา แนวความคิด หรือวัตถุประสงค์ การศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้รับความนิยมในนานาประเทศส่วนมากจะเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีปรัชญาหรือแนวความคิดที่มีชื่อ เช่น โปรแกรมการสอนเรื่องการเรียนรู้หนังสือโดยใช้แนวคิดเรื่อง “มโนธรรมสำนึก” ของ Paulo Freire องค์การหมู่บ้าน Killbutz และ Moshav ของประเทศอิสราเอล แนวความคิดเรื่อง “คิดเป็น” ของประเทศไทย หรือ Saemual Undong ของประเทศเกาหลี

5. การจำแนกตามชุมชนหรือพื้นที่ จะให้ความสำคัญของสภาพแวดล้อมหรือบริบทของโปรแกรม เช่น การศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพราษฎรที่อยู่บริเวณชายแดน การศึกษาหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนแออัด ฯลฯ

1.3 หลักการการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงจำเป็นต้องยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ให้มีความเหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงหลักการการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

สุมาลี สังข์ศรี (2539) กล่าวว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีหลักการและเหตุผลดังต่อไปนี้

1) ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาโดยเป็นการจัดการบริการทางการศึกษาโดยไม่มีจำกัดด้านเพศ วัย พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความห่างไกล ฯลฯ

2) การกระจายโอกาสทางการศึกษา

3) ส่งเสริมการศึกษาที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

4) ความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ

5) สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

6) สัมพันธ์กับสภาพการดำเนินชีวิตโดยเนื้อหากิจกรรมควรมีความยืดหยุ่นและหลากหลายสอดคล้องกับสภาพสังคมแต่ละท้องถิ่น

7) มีความหลากหลายในรูปแบบเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสะดวก

8) การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

9) ผู้สอนหรือผู้ที่มาให้ความรู้ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นครูหรืออาจารย์จากสถาบันการศึกษา

10) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา

11) นำผลการศึกษาในปัจจุบันไปปรับใช้ได้เหมาะสม

12) ความยืดหยุ่นเรื่องเวลาเรียนและสถานที่เรียน

นอกจากนี้ ลักษณะที่สำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีดังนี้

1) ผู้เรียนไม่มีการกำหนดอายุ การเรียนขึ้นอยู่กับความสมัครใจเป็นสำคัญ

2) ผู้สอนอาจจะเป็นครูผู้สอนที่มีความรู้ความชำนาญและเชี่ยวชาญในวิชาที่สอนโดยตรง หรือเป็นผู้มีประสบการณ์จากการประกอบอาชีพของตนมาเป็นวิทยากรและอาสาสมัคร

3) หลักสูตรและเนื้อหาวิชามีความยืดหยุ่นได้มากปรับตามความสนใจของผู้เรียนแต่ละท้องถิ่น โดยจะมุ่งการนำไปใช้ประโยชน์

4) รูปแบบการจัดไม่มีรูปแบบแน่นอน แตกต่างกันไปเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดและผู้บริการ

5) การเรียนการสอนแตกต่างกันไปแล้วแต่เหมาะสม

6) สถานที่ที่จะกระจายเปลี่ยนแปลงและโยกย้ายได้ตามความเหมาะสม

7) ระยะเวลาขึ้นอยู่กับชนิดลักษณะของวิชาและความสนใจของผู้เรียน

8) หน่วยงานและสถาบันที่รับผิดชอบมีทั้งภาครัฐและเอกชน

9) การรับรองความสามารถและคุณวุฒิไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญมากนัก

10) ความยืดหยุ่นของการจัด มีความยืดหยุ่นได้มาก

อาชัญญา รัตนอุบล (2542) กล่าวว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ด้อยโอกาส เป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนแบบครบวงจร ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดสาระการเรียนรู้ และการประเมินผลที่สามารถพัฒนาทักษะ ทักษะคิด และมุ่งแก้ปัญหาให้ผู้ด้อยโอกาส โดยเป็นการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและยืดหยุ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์และเป็นการเสริมสร้างทักษะ ความรู้ ทักษะคิดแก่ผู้ด้อยโอกาสโดยตรง

ปฐม นิคมานนท์ และ คณะ (2543) อธิบายว่า หลักการการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นในการศึกษา โดยการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะมีความยืดหยุ่นมากกว่าและเป็นทางที่น้อยกว่าการศึกษาในระบบจึงมีโครงสร้างที่ไม่ตายตัว มีความอ่อนตัว และคล่องตัวมากกว่าถือเป็นข้อได้เปรียบ โดยลักษณะของความยืดหยุ่นของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่สำคัญในด้านต่างๆ มีดังนี้

1. ความยืดหยุ่นด้านเวลาเรียน เนื้อหาส่วนใหญ่ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะถูกแบ่งเป็นหน่วยย่อยเพื่อให้เหมาะสมกับเวลา ความต้องการ และความจำเป็นของผู้เรียนโดยอาจเป็นหลักสูตรสั้นหรือยาวก็ได้จะคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงสามารถเปิดสอนในเวลาที่แตกต่างกันได้ เช่น เช้า เย็น กลางคืน หรือเปิดสอนในวันหยุดได้

2. ความยืดหยุ่นด้านสถานที่เรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนไม่จำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเสมอไป อาจจัดกิจกรรมในโรงเรียน หรือในสถานที่อื่นในชุมชนก็ได้ ตามความเหมาะสมแล้วแต่ความสะดวกที่จะหาได้ จึงจัดได้หลายสภาพตามความสะดวกและลักษณะของกิจกรรม

3. ความยืดหยุ่นด้านผู้เรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนสามารถจัดบริการให้แก่บุคคลทุกช่วงวัยทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ โดยอาจจัดขึ้นโดยจำกัดหรือไม่จำกัดช่วงวัยก็ได้

4. ความยืดหยุ่นด้านการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นส่วนใหญ่จะใช้วิทยากรที่หลากหลายอาจเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในอาชีพแขนงต่างๆ ไม่จำเป็นต้องเป็นครูที่สอนเป็นประจำในหน่วยงานนั้น

5. ความยืดหยุ่นด้านวิธีเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีการใช้วิธีการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน เช่นอาจเรียนผ่านสื่อต่างๆหรือเรียนที่บ้านก็ได้ไม่จำเป็นต้องเรียนในห้องเรียนเท่านั้น

6. ความยืดหยุ่นด้านผู้จัดบริการ หน่วยงาน องค์กร หรือสถาบันที่ให้บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความหลากหลาย นับตั้งแต่องค์กรที่รับผิดชอบการศึกษาโดยตรง หน่วยงานอื่น หรือเอกชนก็สามารถจัดได้

7. ความยืดหยุ่นด้านกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะมีการกำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบการปฏิบัติอย่างหลวมๆไม่ตายตัว สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามควรด้วยเหตุผล นอกจากนี้ยังต้องอยู่บนพื้นฐานที่ให้เกียรติซึ่งกันและกัน

สรุป การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและปรับให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ ทักษะ ให้แก่ผู้ด้อยโอกาส

1.4 หลักการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีวัตถุประสงค์มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะแก่ผู้เรียน ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

อุ๋นตา นพคุณ (2523) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมของการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ปัญหาความต้องการที่แท้จริงของบุคคล กิจกรรม

การศึกษานอกโรงเรียน (2541) ได้แบ่งกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็น 3 ประเภท และใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1. กิจกรรมด้านความรู้พื้นฐาน โดยมีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้พลาดโอกาสในการศึกษาในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาและปลูกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ การศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตอนต้นและตอนปลาย

2. กิจกรรมด้านฝึกทักษะ เป็นการศึกษามีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนมองเห็นช่องทางทำมาหากิน มีความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพ หรือปรับปรุงชีวิตตนเองและชุมชน รวมทั้งเพื่อ

เพิ่มวุฒิการศึกษา พัฒนาตนเองเกี่ยวกับหน้าที่ของตนเองและการงาน กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ กลุ่มสนใจวิชาซีพระยะสั้น หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปอ.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

3. กิจกรรมด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นการเสนอโอกาสและเป็นทางเลือกในการศึกษาทางเลือกด้วยตนเองให้ประชาชน มีจุดประสงค์ในการเพิ่มความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและก่อให้เกิดโลกทัศน์ที่กว้างขวาง ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการดำเนินชีวิตให้ก้าวหน้า และดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุขจากการทำงาน บุคคล ครอบครัว สื่อ ชุมชน และแหล่งเรียนรู้ ซึ่งสามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นได้ในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต หรือจัดได้ว่าเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ การจัดห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน พิพิธภัณฑ์ วิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

อาชัญญา รัตนอุบล (2544) กล่าวว่าลักษณะสำคัญของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1. การศึกษานอกระบบโรงเรียน จะมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับความต้องการโดยเฉพาะบุคคลซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีคุณลักษณะแตกต่างไปจากโครงการทางการศึกษาที่จัดขึ้นในระบบโรงเรียน

2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ อันเป็นผลจากการได้รับความรู้จากกิจกรรมในโครงการนั้นๆ

3. การจัดกิจกรรมในโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียน มักก่อให้เกิดการเรียนรู้และผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ซึ่งจะก่อให้เกิดความชำนาญและทักษะ รวมทั้งกระบวนการเกี่ยวกับความรู้มีความสามารถในการเป็นผู้นำชุมชน

4. การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีลักษณะที่ยืดหยุ่นรวมทั้งก่อให้เกิดนวัตกรรมต่างๆทางการศึกษาได้โดยง่าย การจัดการการวางแผนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงไม่ควรเข้มงวดและมีการควบคุมดูแลเหมือนกับการศึกษาในระบบโรงเรียน

5. โครงการที่จัดขึ้นทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ส่วนมากจะเสียค่าใช้จ่ายไม่มากนักและผู้เรียนอาจต้องช่วยเหลือตนเองบ้างด้านค่าใช้จ่าย

6. การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นโครงการที่มุ่งต่อจุดประสงค์ในการนำไปใช้ การริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมการศึกษาควรให้ตรงกับความต้องการโดยเฉพาะผู้เรียน

7. การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นวิธีการที่พยายามใช้ประโยชน์จากการศึกษาให้มากที่สุด โดยการฝึกความชำนาญ นำความรู้ที่เรียนมาแล้วจากในระบบโรงเรียนนำมาสร้างเสริมและฝึกปฏิบัติให้มากขึ้นอีกในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ ควรใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้เรียน หรือกลุ่มเป้าหมาย
2. ใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่นเรียนเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ การสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ผู้เรียนเลือกได้ และให้เหมาะสมกับสภาพของกลุ่มเป้าหมาย สภาพท้องถิ่น
3. ใช้สื่อชนิดต่างๆช่วยในการเรียนการสอน
4. มีความยืดหยุ่นในด้านต่างๆ เช่น เวลา หลักสูตร สถานที่ การลงทะเบียน และลดกฎระเบียบ
5. ควรศึกษารูปแบบและวิธีการรับความรู้และการถ่ายทอดความรู้ที่มีมาแต่เดิมของชุมชนว่า ในวิถีชีวิตของเขามีการถ่ายทอดกันอย่างไร มีการรับความรู้ใหม่อย่างไร แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรม
6. เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การวิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ ต้องปรับที่ตัวผู้เรียน ผู้เรียนอาจยังคงเคยชินกับการเรียนเป็นผู้รับเท่านั้น
7. ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและมีการชี้นำตนเอง
8. จัดการเรียนรู้ให้ผสมกลมกลืนกับการดำเนินชีวิตไม่ควรให้แปลกแยกออกมาจากการดำเนินชีวิต
9. ควรเน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์
10. เน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง การฝึกปฏิบัติจริงจนสามารถทำได้
11. ต้องสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กลุ่มเป้าหมายตระหนักถึงความจำเป็นของการเรียนรู้ สร้างนิสัยใฝ่รู้ ส่งเสริมให้เกิดความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
12. ควรสอนวิธีการในการแสวงหาความรู้มากกว่าเน้นการให้เนื้อหาความรู้ ควรให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และฝึกการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
13. ครูเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นผู้แนะแนวช่วยแก้ไขปัญหา ผู้เรียนอาจเป็นทั้งครูและผู้เรียนในเวลาเดียวกัน
14. ควรใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านและวิถีชีวิตในการเรียนรู้
15. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่

อุ้นตา นพคุณ (2546) กล่าวว่า กลวิธีหมายความถึงวิธีการจัดรูปแบบโครงสร้างของกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนเทคนิคหมายความว่าวิธีการหรือเคล็ดต่างๆในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้มีประสิทธิภาพ โดยทั่วไปจะนิยมแบ่งออกเป็นการจัดตามลักษณะของผู้ที่มารับบริการ

Carfarella (อ้างถึงใน อุ้นตา นพคุณ, 2546) กล่าวว่า กลวิธีจัดการเรียน มีดังนี้

1. กลวิธีการจัดการเรียนสำหรับปัจเจกบุคคล ผู้เรียนจะเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์และอัตราความเร็วในการเรียนเอง กลวิธี การเรียนการสอนสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกระบบ โรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย 10 ข้อ ได้แก่

1.1 การฝึกงาน (apprenticeship) เป็นกลวิธีเกี่ยวกับการเรียนการสอนในการฝึกงานและการได้มาซึ่งทักษะบางอย่างภายใต้ความควบคุมดูแลของผู้ที่มีประสบการณ์

1.2 การฝึกเชิงสั่งสอน (coaching) เป็นการฝึกงานเป็นรายบุคคลแบบตัวต่อตัว

1.3 ชุดวิชา (program instruction) การใช้ชุดวิชา และสื่อต่างๆที่ให้ข้อมูลย้อนกลับโดยทันทีเกี่ยวกับการเรียนรู้

1.4 การเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง (self-directed learning) เป็นกลวิธีที่ผู้เรียนรับผิดชอบการวางแผน ดำเนินการ ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

1.5 ที่ปรึกษาหรือผู้ชี้แนะ (monitoring) เป็นกลวิธีที่ผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าให้ความสนใจใส่ดูแลผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่า เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งในด้านวิชาชีพและบุคลิกภาพ

1.6 การนิเทศแบบคลินิก (clinical supervision) เป็นกลวิธีที่จะให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับผู้ที่มีประสบการณ์อยู่แล้วเพื่อเป็นกลวิธีที่จะทำให้ปฏิบัติงานดีขึ้น

1.7 การฝึกอบรมแบบระหว่างประจำการ (on the job training) เป็นกลวิธีสำหรับผู้เข้าทำงานใหม่ในกรณีที่งานซับซ้อน และผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ที่เหมาะสมที่สุดที่จะให้ความรู้ ทักษะแก่คนงานหรือผู้เรียน

1.8 การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน (computer based instruction) กลวิธีนี้จะประกอบด้วยรูปแบบการฝึก การลงมือปฏิบัติ การทวน การสร้างสถานการณ์จำลอง และการแก้ปัญหาด้วยการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ส่วนมากนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทางไกล

1.9 การใช้อี-เมลล์ (electronic mail) เป็นกลวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์

1.10 การเขียน (writing) การเขียนในทุกลักษณะ

2. กลวิธีการเรียนการสอนสำหรับกลุ่ม (group learning) แยกการเรียนการสอนเป็น 4 ประเภท คือ

2.1 กลุ่มขนาดเล็กประเภทเผชิญหน้า (small group face-to-face) มีกลวิธี 8 แบบ ได้แก่

2.1.1 แบบรายวิชา/ชั้นเรียน (courses/classes) มีการเข้ากลุ่มตามวันเวลาที่กำหนดขึ้นเพื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

2.1.2 แบบสัมมนา (seminar) ใช้การเรียนรู้ที่เกิดจากการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อโต้แย้ง โดยใช้ความรู้และประสบการณ์จากสมาชิกในกลุ่ม โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก

2.1.3 แบบประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) เป็นกลวิธีที่กลุ่มจะใช้วิธีเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาทักษะ และความสามารถจุดเน้นอยู่ที่การมีส่วนร่วมและผลผลิต

2.1.4 แบบโครงการวิจัยเชิงร่วมมือ (collaborative research project) กลุ่มจะปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อที่จะศึกษาวิจัยปัญหาบางเรื่อง และเมื่อได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจนได้คำตอบจะทำการสรุปและเสนอแผนปฏิบัติการ

2.1.5 แบบคลินิก (clinics) จะให้ความสำคัญกับปัญหาหรือทักษะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยผู้เข้าร่วมโปรแกรมจะเสนอกรณีศึกษาหรือปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและมีผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา

2.1.6 แบบทัศนศึกษาและดูงาน (trips/tours) การศึกษาเช่นนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าโปรแกรมได้รับประสบการณ์จากผู้คน สถานที่ และสถานการณ์ที่ไม่อาจเกิดขึ้นในชั้นเรียน

2.1.7 แบบกลุ่มสนับสนุน (support groups) กลุ่มจะทำงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหรือวิธีปฏิบัติเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกคนในกลุ่มมีฐานะเท่าเทียมกัน

2.1.8 แบบห้องทดลองสนับสนุนการตัดสินใจ (decision support lab) กลุ่มผู้เรียนจะใช้เครือข่ายทางคอมพิวเตอร์ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจของกลุ่มในเรื่องต่างๆ

2. กลุ่มขนาดใหญ่ประเภทเผชิญหน้า (large group face-to-face) มีกลวิธีการเรียนการสอน 6 แบบ ได้แก่

2.1 แบบการประชุมและสมัชชา (conference/convention) มีวัตถุประสงค์เชิงการศึกษาเพื่อเสนอข้อมูล แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปรับปรุงพัฒนาทักษะ การจัดกิจกรรมเชิงการแก้ปัญหา

2.2 แบบสโมสรและกลุ่มต่างๆ (club and organized group) กลุ่มต่างๆมีการรวมตัวกันเพื่องานอดิเรก การดูแลสุขภาพ การใช้คอมพิวเตอร์

2.3 แบบเครือข่าย (network) การรวมตัวแบบไม่เป็นทางการที่มีความสนใจประสบการณ์ ปัญหา คือแนวคิดร่วมกันเพื่อที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.4 แบบสถาบัน (institute) เป็นการเรียนการสอนที่ใช้เวลาหลายวัน เพื่อให้ได้ความรู้ทักษะ เกี่ยวกับความเชี่ยวชาญในบางเรื่อง

2.5 แบบชุดการบรรยาย (lecture series) เป็นชุดการบรรยายโดยการนำเสนอของวิทยากรหนึ่งคนหรือมากกว่า เกี่ยวกับเนื้อหาสาระหรือประเด็นต่างๆในช่วงเวลาหนึ่ง

2.6 แบบนิทรรศการ (exhibit) เป็นการจัดแสดงที่อยู่คงที่เกี่ยวกับแนวคิด ผลผลิต หรือกระบวนการบางอย่างซึ่งอาจมีเจ้าหน้าที่คอยตอบคำถาม

3. การเรียนทางไกล (distance learning) ประกอบด้วยกลวิธี 5 แบบได้แก่

3.1 การศึกษาทางไปรษณีย์ (correspondence study) เป็นการศึกษาที่มีเอกสาร เช่น คำอธิบายรายวิชา คู่มือ ตำรา ใบงาน ที่ส่งไปยังบ้านหรือสถานที่ทำงาน ผู้เรียนจะต้องศึกษาเอกสารและกิจกรรมการเรียนรู้และส่งผลงานไปให้ผู้สอนประเมินผล

3.2 การประชุมด้วยโสตทัศนอุปกรณ์ (audio-conference) เป็นการใช้เครือข่ายทางโทรศัพท์ที่จะเกิดปฏิสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล

3.3 การประชุมทางวิดีโอ (video-conference) เป็นการนำวิดีโอไปยังแหล่งหนึ่งหรือมากกว่าแหล่งหนึ่ง

3.4 การใช้วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์เคเบิล (broadcast-cable television) เป็นการศึกษาที่ใช้วิทยุและโทรทัศน์ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งเคเบิลทีวี

3.5 การสื่อสารด้วยดาวเทียม (satellite communication) เป็นการศึกษาที่สามารถส่งภาพและเสียงด้วยดาวเทียม

4. การเรียนการสอนแบบชุมชน (community learning) มีกลวิธีอยู่ 3 แบบได้แก่

4.1 ศูนย์ทรัพยากรชุมชน (community resource center) การเรียนรู้จะอยู่ในรูปแหล่งเรียนรู้ของชุมชนทั้งแบบปัจเจกและกลุ่มบุคคลในชุมชน เช่น พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด โรงเรียนชุมชน ศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ

4.2 การพัฒนาชุมชน (community development) เป็นการให้ความสำคัญของนักการศึกษาที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากรหรือที่ปรึกษาของชุมชนที่รวมกลุ่มกันเพื่อปฏิบัติการในการเปลี่ยนแปลงชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นห้องทดลองการเรียนรู้

4.3 กลุ่มปฏิบัติการในชุมชน (community action group) กลุ่มที่ใช้กลวิธีนี้เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะปฏิบัติการในชุมชน เช่น กลุ่มศาสนา กลุ่มสิทธิมนุษยชน กลุ่มประชาคม ฯลฯ

Knowles (1984) ได้สรุปประเภทของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามเกณฑ์พฤติกรรมที่ประสงค์จะก่อให้เกิดแก่ผู้เรียนแบ่งเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. ด้านความรู้ ควรใช้กิจกรรม เช่น การอ่าน การฟังบรรยาย การอภิปรายเนื้อหาจากตำรา การอภิปรายเป็นกลุ่มเป็นคณะ การใช้โสตทัศนอุปกรณ์

2. ด้านความเข้าใจ ควรใช้กิจกรรม เช่น การอภิปรายแก้ปัญหาต่างๆระหว่างกลุ่มผู้เรียน การเล่นเกมต่างๆ การยกตัวอย่างเฉพาะกรณี เป็นต้น

3. ด้านทักษะ ควรใช้กิจกรรม เช่น การสาธิตวิธีการหรือขั้นตอนกระบวนการ การแสดงบทบาทสมมติ การฝึกซ้อม การทำแบบฝึกหัด การฝึกทำงาน เป็นต้น

4. ด้านทัศนคติ ควรใช้กิจกรรม เช่น การอภิปรายอย่างอิสระ การยกตัวอย่างเฉพาะกรณี การให้คำปรึกษา การเล่นเกมต่างๆ เป็นต้น

5. ด้านค่านิยม ควรใช้กิจกรรม เช่น การสัมมนา การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การฟังธรรมและการอภิปรายขั้นปรัชญา เป็นต้น

6. ด้านความสนใจ ควรใช้กิจกรรม เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดฉายภาพยนตร์ การแสดงละคร รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ การจัดทัศนศึกษา เป็นต้น

สรุป การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างของผู้เรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย อย่างยืดหยุ่น โดยเน้นกระบวนการ คิด วิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ต่างๆ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ จากการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง เพื่อช่วยให้บุคคลสามารถแก้ไขปัญหาและเรื่องต่างๆ ในชีวิต

1.5 รูปแบบการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.5.1 ความหมายของโปรแกรม

“โปรแกรม” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติให้แปลเป็นภาษาไทยว่า “การกำหนดการ” ซึ่งหมายถึง ระเบียบการที่บอกถึงขั้นตอนของงานที่จะต้องทำตามลำดับ

นิตา ชูโต (2536) ได้ให้คำจำกัดความว่า โปรแกรม หมายถึง “ความคิด” หรือ “แนวทาง” “กิจกรรม” หรือผลรวมที่เกิดจากกิจกรรมที่ได้จัดวางไว้ในโปรแกรมนั้นๆ วางแนวความคิดจัดกิจกรรม หรือกลุ่มกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างมีระบบระเบียบ มีงบประมาณ และระยะเวลาดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

อุ้นตา นพคุณ (2546) กล่าวถึงความหมายของโปรแกรม (program) ว่า หมายถึง งานประจำที่มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

Boyle (1981) ได้ให้คำจำกัดความว่า โปรแกรม หมายถึง สิ่งที่เกิดจากกิจกรรม การวางโปรแกรม โปรแกรม ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผนการสอน การประเมินผลและรายงาน

Boyle (1981) อธิบายความหมายของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าหมายถึง ผลรวมของความร่วมมือระหว่างนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับผู้เรียนกิจกรรมดังกล่าวได้แก่ การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผนการเรียนการสอน การประชาสัมพันธ์ การประเมินผลและการรายงานผล

อุ้นตา นพคุณ (2546) สรุปว่าทั้ง Boyle และ Boone ให้ความสำคัญในเรื่องความร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับนักการศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือ (collaborative learning) หรือการให้ผู้เรียนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การที่โปรแกรมให้ความสำคัญเรื่องความร่วมมือของผู้เรียนและผู้สอนหรือองค์กรทางการศึกษาระบบ คือ ลักษณะเด่นของโปรแกรมการศึกษาระบบโรงเรียน และทำให้มีความหมายกว้างกว่าการพัฒนาโปรแกรม (program development) หลักสูตร หรือกิจกรรมทางการศึกษาระบบโรงเรียน

Boyle (1981) กล่าวถึงนิยามของการพัฒนาโปรแกรม (program development) ว่า หมายถึง การปฏิบัติและตัดสินใจอย่างมีจุดมุ่งหมายร่วมกันระหว่างนักพัฒนาโปรแกรมการศึกษาระบบโรงเรียนกับประชาชนหรือตัวแทนของประชาชนที่จะได้รับผลกระทบจากโปรแกรมความ สำคัญของการพัฒนาโปรแกรมเป็นความสามารถของนักการศึกษาในระบบโรงเรียนที่จะกำหนดได้อย่างชัดเจนว่าอะไรคือความต้องการ ปัญหา และสถานการณ์ที่จะต้องเปลี่ยนแปลง และสามารถที่จะเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ อาจเป็นเรื่อง ความรู้ เจตคติ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต

Boone (1992) อธิบายว่า ความหมายของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาระบบ หมายถึง กระบวนการในการวางแผนที่เป็นระบบเบ็ดเสร็จและมีความครอบคลุม เพื่อการคาดการณ์ในอนาคตที่เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างองค์กรในการจัดทำและส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ผู้เรียนพึงประสงค์ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของผู้เรียนในชุมชน

สรุปได้ว่า โปรแกรม จึงหมายถึง งานประจำซึ่งจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง จนกว่าโปรแกรมนี้ๆจะถูกล้มเลิก หรือปรับหรือเปลี่ยนแปลงระบบไปในทิศทางใหม่ ส่วนความหมายของการศึกษาระบบโรงเรียนที่กล่าวไว้ข้างต้น หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ หรือการถ่ายทอดความรู้ มวลประสบการณ์ ความคิดต่างๆที่ได้จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน องค์กร สถาบันใดก็ได้ นอกเหนือจากการศึกษาในระบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่พึงประสงค์ โดยยึดหลักการสนองต่อความต้องการ ความสนใจและการประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง เป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสให้กับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกภูมิภาค ทุกระดับการศึกษา และทุกชุมชน โดยมีลักษณะที่ยืดหยุ่นและหลากหลายในการจัดการศึกษาทั้งผู้สอน ผู้เรียน เวลา สถานที่ หลักสูตร การเรียนการสอน การจัดการ และการประเมินผล

ดังนั้นจากความหมายของ “โปรแกรม” และ “การศึกษาระบบ” ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เราสามารถสรุปความหมายของ “โปรแกรมทางการศึกษาระบบ” ว่าหมายถึง งานประจำหรือกิจกรรมที่มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องที่จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน องค์กร ภาครัฐ เอกชน สถาบัน

ต่างๆในสังคม ในลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยสามารถที่จะเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะตอบสนองต่อความต้องการและปัญหา

1.5.2 หลักการการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

หลักการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

Boyle (1981) อธิบายว่าบทบาทของนักพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีบทบาท 4 ด้าน คือ บทบาทนักวิเคราะห์ บทบาทผู้กระตุ้นในการเรียนรู้ บทบาทผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ บทบาทผู้ให้กำลังใจ และโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอาจทำให้เกิดผลกระทบจากโปรแกรมที่ต้องคำนึงถึง 9 ประการดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาโครงสร้างขององค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ ติความ และตัดสินใจปัญหาหรือสถานการณ์ใดที่ควรจะต้องเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น
2. ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร ต้องวิเคราะห์ความต้องการของบุคคลหรือปัญหาของชุมชน
3. การกำหนดลำดับความสำคัญของปัญหา หรือสถานการณ์ที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงและจัดทำแผนการปฏิบัติงาน
4. การส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดผลที่พึงประสงค์จากโปรแกรม
5. การกำหนดแหล่งทรัพยากรและการสนับสนุนที่จะนำมาใช้ในโปรแกรมทั้งในการประชาสัมพันธ์และในทางปฏิบัติ
6. การวางแผนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมและเอื้อให้ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม
7. การนำแผนการสอนไปปฏิบัติโดยเลือกรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด
8. การพัฒนาวิธีการประเมินผลที่สะท้อนให้เห็นความรับผิดชอบและโปร่งใสเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบผลและคุณค่าของโปรแกรม
9. การประชาสัมพันธ์คุณค่าและประโยชน์ของโปรแกรมให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ไม่ว่าจะเป็นผู้สนับสนุนด้านงบประมาณ ผู้เข้าร่วมในโปรแกรม หรือบุคคลทั่วไปที่สนใจ

Boyle (1981) ได้เสนอแนวความคิดในการพัฒนาโปรแกรม 15 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างพื้นฐานทางปรัชญาในการพัฒนาโปรแกรม (Establishing a Philosophical Basis for Programming) ความเชื่อ ค่านิยมของนักพัฒนาโปรแกรมที่มีความแตกต่างกันจะส่งผลให้การพัฒนามีความแตกต่างกัน
2. การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและความต้องการที่ประชาชนและชุมชนให้ความสนใจ (Situational Analysis of Problems and Needs or Concerns of People and Communities)

เป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษาคือ การช่วยให้ประชาชนบรรลุความสำเร็จในเรื่องที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนเอง การกำหนดประเด็นปัญหา และสถานการณ์ต่างๆ ที่ควรเปลี่ยนแปลงหรือมีการปรับปรุงแก้ไขเป็นสิ่งที่ท้าทายที่สุดในการพัฒนาซึ่งต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์อย่างลึกซึ้งว่าเป็นปัญหาที่แท้จริง

3. การมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ (Involvement of Clientele) หมายถึง การส่งเสริมให้บุคคลสนใจกลุ่มและบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการและกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการพัฒนาทุกประเภท

4. ระดับสติปัญญาและสถานภาพทางสังคมของผู้รับบริการ (Level of Intellectual and Social Development of Potential Clientele) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควรให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนมากกว่าผู้สอน แต่เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนมีชีวิตชีวา ผู้เรียนจะเป็นผู้รับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งนักพัฒนาโปรแกรมต้องให้ความสำคัญในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาให้เหมาะสมกับความแตกต่างทางสังคม เศรษฐกิจและการศึกษาของผู้เรียน โดยมีการศึกษาและกำหนดระดับและปัจจัยที่เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

5. ศึกษาแหล่งข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และการกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม (Sources to Investigate and Analyze in Determining Program Objectives) แหล่งข้อมูลที่นักพัฒนาโปรแกรมควรศึกษาและวิเคราะห์เพื่อการกำหนดวัตถุประสงค์ คือ ตัวผู้รับบริการ สถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับสังคม หรือสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้เรียน และเนื้อหาวิชาการ โดยจะต้องเข้าใจว่าแหล่งข้อมูลแหล่งใดแหล่งหนึ่งไม่เพียงพอสำหรับการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ดี แหล่งข้อมูลแต่ละแหล่งจะให้ข้อมูลเพียงส่วนเดียว ดังนั้น จะต้องช่วยให้ผู้เรียนหรือผู้รับบริการพัฒนาทักษะในการกำหนดความต้องการของตนเอง

6. การยอมรับเรื่องข้อจำกัดเกี่ยวกับสถาบันและบุคคล (Recognition of Institutional and Individual Constraints) ในการพัฒนาโปรแกรมควรยอมรับว่าสถาบันและบุคคลมีข้อจำกัดที่อาจทำให้เกิดความไม่สมบูรณ์แบบตามที่ต้องการ ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้ไม่ปรากฏให้เห็นเด่นชัด แต่จะปรากฏขึ้นเรื่อยๆ เมื่อมีการดำเนินการไปสักระยะซึ่งข้อจำกัดอาจจะเป็นเรื่อง (1) ปรัชญาขององค์กรเกี่ยวกับการพัฒนาในเรื่องหรือประเด็นที่สำคัญ หรือกลุ่มในสังคมมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน (2) งบประมาณหรือทรัพยากรบางประเภทไม่สามารถจัดให้บางกลุ่มได้ (3) ความเชื่อของผู้ให้การสนับสนุนทางการเงินในบางเรื่อง (4) ความเชื่อบางเรื่องของผู้รับบริการ (5) ความเชื่อของฝ่ายบริหารภายในองค์กรเกี่ยวกับลำดับความสำคัญ (6) ความเชื่อของนักพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนา

7. เกณฑ์ในการจัดลำดับความสำคัญ (Criteria for Establishing Program Priorities) ต้องตัดสินใจในการพัฒนาโปรแกรมที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองประชาชนจำนวนมากในเวลาและทรัพยากรอันจำกัด ดังนั้น การจัดลำดับความสำคัญเรื่องต่างๆ ในการพัฒนาจึงมีความสำคัญมาก ไม่

ว่าจะเป็นเรื่องการกำหนดความต้องการให้เป็นเป้าหมายเฉพาะ หรือเรื่องการกำหนดว่ากลุ่มใดควรจะเป็นผู้ให้บริการ เรื่องการแสวงหาทรัพยากรที่มีอยู่และการกำหนดเรื่องวิธีปฏิบัติการ งานหลักในการจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาคือ การกำหนดว่าจะใช้เกณฑ์อะไรบ้างในการตัดสินใจในแต่ละขั้นตอนและกิจกรรมต่างๆ ความสามารถในการกำหนดเกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้การตัดสินใจเกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ สมเหตุสมผลและเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ควรให้ผู้ที่มารับบริการมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ในการจัดลำดับความสำคัญ

8. ระดับความยืดหยุ่นของการวางแผนโปรแกรม (Degree of Rigidity or Feasibility of Planned Programs) ความยืดหยุ่นและความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้เสมอเป็นหลักการที่สำคัญของการพัฒนาโปรแกรม เนื่องจากการพัฒนามีลักษณะเป็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของประชาชน การกำหนดและความพยายามควบคุมทุกปัจจัยทุกขั้นตอนเป็นเรื่องยาก การประเมินผลของวัตถุประสงค์และวิธีการต่างๆ อย่างต่อเนื่องช่วยให้ได้หลายทางเลือก ทำให้มีความยืดหยุ่น

9. ความเห็นชอบเชิงกฎหมายและการสนับสนุนจากกลุ่มที่มีอำนาจอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Legitimation and Support with Formal and Informal Power Situation) การพัฒนาโปรแกรมเรื่องการได้รับความเห็นชอบเชิงกฎหมายจากกลุ่มต่างๆ ที่มีอำนาจในชุมชนเป็นเรื่องที่สำคัญ ถึงแม้ว่าฝ่ายที่จะให้ความเห็นชอบเชิงกฎหมายจะไม่ได้ให้การสนับสนุนในเรื่องกิจกรรมต่างๆ โดยตรง แต่ถ้านักพัฒนาไม่ได้รับความเห็นชอบเชิงกฎหมายจากกลุ่มที่เป็นกลุ่มทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มดังกล่าวอาจจะขัดขวาง ชุมชนและองค์กรในระดับท้องถิ่นอาจจะปฏิเสธหรือยอมรับและขอเป็นองค์กรหลักในการพัฒนาทุกขั้นตอน ดังนั้น การติดต่อและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การขอความเห็นชอบเชิงกฎหมายและการสนับสนุนของกลุ่มต่างๆ ที่มีอำนาจในชุมชนจึงเป็นเรื่องที่ละเอียดไม่ได้

10. การเลือกและการจัดกิจกรรมเชิงประสบการณ์การเรียนรู้ (Selecting and Organization Learning Experiences) การเรียนรู้ หมายถึง การใช้ประสบการณ์ในการได้แบบแผนใหม่ทางพฤติกรรมตามความหมายดังกล่าว พฤติกรรม หมายถึงวิถีคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำต่างๆ การเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนและผู้สอนร่วมมือกัน โดยวิธีการให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การให้ผู้เรียนสังเกตการณ์ การฟัง การคิด การเขียน การซักถาม และการอภิปราย ฯลฯ ดังนั้นประสบการณ์ในการเรียนรู้คือ ปฏิบัติการในด้านสติปัญญาและด้านกายภาพเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่เป็นวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

11. การเลือกวิธีการ เทคนิค และอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเหมาะสม (Identifying Instructional Design with Appropriate Methods, Techniques, and Devices) โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกด้วย วิธีการในที่นี้ หมายถึงวิธีการในการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแนวทางที่เป็นระบบในการเข้าถึงประชาชน (กลุ่ม ปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มเป้าหมายทางสื่อมวลชน) เทคนิค

หมายถึงรูปแบบการเสนอเอกสารที่ต้องการให้มีการเรียนรู้ (รูปแบบการบรรยาย การสัมมนาเป็นหมู่คณะ การอภิปรายกลุ่ม หรือการศึกษาดูงาน) ส่วนอุปกรณ์ หมายถึงอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมที่จัดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน (ภาพยนตร์ วิทยุ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ)

12. การใช้ประโยชน์จากการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ (Utilizing Effective Promotional Priorities) โปรแกรมมีอยู่หลากหลายและต้องแข่งขันกันในการดึงดูดความสนใจงบประมาณ และการสนับสนุนในชุมชนต่างๆ การประชาสัมพันธ์ที่ดีจะต้องมีการวางแผนที่ดีเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการประชาสัมพันธ์ เป้าหมายของการประชาสัมพันธ์ ลักษณะของสื่อที่จะใช้ข้อบังคับ และกำหนดเวลาการประชาสัมพันธ์ควรใช้วิธีการและเทคนิคที่หลากหลายเพื่อให้ข้อมูลถึงเป้าหมายให้ได้มากที่สุด

13. การได้รับการสนับสนุนทรัพยากรสำหรับโปรแกรม (Obtaining Resources Necessary to Support the Program) จำนวนประชากรที่ต้องการได้รับการศึกษาจะเพิ่มขึ้นในอนาคต ดังนั้นนักพัฒนาโปรแกรมจะต้องแสวงหาการสนับสนุนและความเห็นชอบเชิงกฎหมายที่จะช่วยให้องค์กรได้รับงบประมาณอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ การให้ผู้ที่มิมีอิทธิพลในการสนับสนุนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับมากยิ่งขึ้น

14. การประเมินประสิทธิภาพ ผลลัพธ์และผลกระทบ (Determining the Effectiveness, Results and Impact) นักพัฒนาโปรแกรมจะต้องเลือกวิธีที่จะประเมินผลที่เหมาะสมที่สุด เพราะประเมินอย่างเป็นทางการ มีความยากลำบากและใช้งบประมาณมาก ส่วนการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการอาจจะไม่ได้รับการยอมรับว่าเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ จุดมุ่งหมายของการประเมินผลควรจะเป็นเรื่องการนำผลไปใช้ในการประกอบการตัดสินใจ การประเมินผลหมายถึง การประเมินคุณค่า การประเมินหรือการพิจารณาตัดสินคุณค่าคือ การนำข้อมูลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่าควรมีลักษณะอะไรบ้าง ดังนั้น การประเมินผลจึงเกี่ยวข้องกับเรื่อง (1) การกำหนดมาตรฐานหรือเกณฑ์ (2) การรวบรวมข้อมูลหลักฐานเกี่ยวกับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น (3) การพิจารณาตัดสินผลโดยเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับข้อมูลที่รวบรวมไว้

15. การสื่อสารถึงคุณค่าของโปรแกรมอย่างเหมาะสมให้แก่ผู้ที่มีหน้าที่ต้องตัดสินใจ (Communicating the Value of The Program to Appropriate Decision Makers) โปรแกรมจำนวนมากได้รับการสนับสนุนทางงบประมาณจากทางราชการ ดังนั้นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจอนุมัติงบประมาณควรได้รับรายงานเรื่องคุณค่าและข้อจำกัด วิธีการสื่อผลมีตั้งแต่ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การพบปะสนทนาอย่างไม่เป็นทางการไปถึงการรายงานด้วยการวิจัย ควรวางแผนว่าวิธีการใดจะเหมาะสมที่สุดสำหรับบุคคลและกลุ่มที่จะต้องติดต่อและรายงานผล

Boone (1992) ได้เสนอหลักการข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมว่าควรมีความเข้าใจพื้นฐานหรือยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น 5 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นความมุ่งหวังที่ต้องการจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (change) ขึ้นในตัวผู้เรียนไม่ว่าผู้เรียนจะเป็นรายบุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชน การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนรายบุคคล คือ ด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นในระดับกลุ่มหรือชุมชน คือ วิธีการต่างๆในการประสานความต้องการและผลประโยชน์ของกลุ่มต่างๆในชุมชน

2. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นเรื่องของการตัดสินใจ (decision making) นักพัฒนาโปรแกรมจะต้องยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นว่า ในการวางโปรแกรมจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของบุคคลหรือตัวแทนของบุคคลในการพัฒนาโปรแกรม ซึ่งอาจจะเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนหรือบางขั้นตอนของโปรแกรม ตั้งแต่การวิเคราะห์และกำหนดความต้องการของบุคคลและปัญหาของชุมชน ตลอดจนถึงขั้นประเมินผลและเสนอรายงานผล

3. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีหลักการสำคัญในเรื่องของความร่วมมือ (collaborations) หรือการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับบริการกับนักพัฒนาโปรแกรม ในการวิเคราะห์และกำหนดว่าอะไรคือความต้องการหรือปัญหาที่ต้องการจะแก้ การเลือกทรัพยากรและวิธีปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีการประเมินผลที่เหมาะสมที่สุด

4. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นเรื่องของระบบ และแนวคิด (systems and concepts) กล่าวคือการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นระบบใหญ่ที่ประกอบด้วยแนวคิดต่างๆ ในระบบใหญ่นี้จะประกอบด้วยระบบย่อย 3 ระบบที่มีแนวคิดของความคิดเห็นที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งระบบย่อย 3 ระบบจำแนกได้ดังนี้ คือ

- ระบบการวางแผน
- ระบบการสร้างและการนำไปปฏิบัติ
- ระบบการประเมินผลและความรับผิดชอบการตรวจสอบได้ในการรายงานผล

5. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นวิธีการที่สำคัญหนึ่งที่ต้องกระทำได้อย่างข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ทำให้องค์กรมีความตื่นตัว สามารถปรับตัวเปลี่ยนแปลงทันกับสถานการณ์ต่างๆ และปรับปรุงองค์กรให้ปฏิบัติงานได้ดีขึ้นในอนาคต

Boon (1992) ยังได้กล่าวว่า วัตถุประสงค์ในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน (program's objective) จะแตกต่างจากวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญเรื่องการเรียนรู้ (learning's objective) ที่น่าสนใจและอาจนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวางแผนได้ ดังนี้ คือ

1. วัตถุประสงค์ในการสร้างกรอบแนวคิดเชิงเหตุผล (rational conceptual framework) เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการศึกษาของผู้เรียน

2. วัตถุประสงค์ในการประสานงานกับฝ่ายประชาชน เพื่อร่วมมือกันในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

3. วัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการปฏิบัติงานของนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

4. วัตถุประสงค์ในการให้โอกาสองค์กรทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้แสดงบทบาทในการใช้นักการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนาปัจจัยต่างๆภายในแต่ละชุมชนให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน

Caffarella (1994) ได้กล่าวถึงหลักการการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่ามีพื้นฐานจากการศึกษาความต้องการและปัญหาของบุคคลและชุมชน เพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรม โดยลักษณะของโปรแกรมต้องมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนและชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ 5 ประการดังต่อไปนี้

1. เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของปัจเจกบุคคล
2. เพื่อช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาและเรื่องต่างๆในชีวิต
3. เพื่อเตรียมบุคคลและเตรียมตัวสำหรับโอกาสในการทำงานในปัจจุบันและอนาคต
4. เพื่อให้องค์กรต่างๆสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และสามารถปรับองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่างๆ
5. เพื่อเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาตรวจสอบปัญหาต่างๆและสถานการณ์ต่างๆในชุมชนและสังคม

Caffarella (1994) ได้กล่าวถึงผลที่คาดหวังจากการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพว่าจะเกิดขึ้น คือ การเปลี่ยนแปลงใน 3 เรื่อง ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงระดับปัจเจกบุคคล (individual change) ผลที่คาดหวังจากการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะทำให้เกิดการในปัจเจกบุคคล คือ ผู้เรียนแต่ละคนจะได้รับความรู้ สามารถพัฒนาทักษะ รู้จักพิจารณาใคร่ครวญทบทวนความเชื่อ เจตคติที่มีอยู่
2. การเปลี่ยนแปลงระดับองค์กร (organization change) องค์กรไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชนไม่สามารถที่จะอยู่คงที่ได้ จะต้องมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเพื่อให้ทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นในองค์กรอาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย ระเบียบกฎเกณฑ์ แบบแผนในการปฏิบัติงาน และอื่นๆ
3. การเปลี่ยนแปลงระดับชุมชนและสังคม (community and social change) การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังจากการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับชุมชนและสังคม

คือ การเปลี่ยนแปลงวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มต่างๆในชุมชนและสังคมที่มีสภาพแวดล้อมและตกอยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้

Caffarella (2002) กล่าวว่า องค์ประกอบในการพัฒนาโปรแกรมเป็นงานในการตัดสินใจว่า ควรจะดำเนินการอย่างไร องค์ประกอบแต่ละเรื่องไม่จำเป็นต้องทำทุกครั้งไป ถ้าหากดำเนินการมาแล้วในบริบทที่ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกขององค์กรไม่มีการเปลี่ยนแปลง แนวคิดของ องค์ประกอบในการพัฒนา มีองค์ประกอบ 12 ประการ ดังนี้

1. การทำความเข้าใจในบริบท (Discerning the Context)

มีความรู้เกี่ยวกับบริบท และปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์กรเกี่ยวกับการพัฒนา เช่น โครงสร้างขององค์กร ชุมชน ลักษณะประชากร วัฒนธรรม

2. การสร้างฐานสนับสนุนที่เข้มแข็ง/น่าเชื่อถือ (Building a Solid Base of Support)

2.1 ริเริ่มหรือนำปัจจัยที่มีอยู่แล้วภายในองค์กร เช่น ปรัชญา นโยบาย กฎ ระเบียบ แบบแผนวิธีปฏิบัติ งานระบบข้อมูล งบประมาณมาใช้ในการวางแผน

2.2 แสวงหาความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่การวางแผน การเลือกกิจกรรมโดยผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้รับบริการ เจ้าหน้าที่ภายใน องค์กร และกลุ่มอื่นๆ ในชุมชน

2.3 สร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลง

3. การกำหนดแนวความคิดเกี่ยวกับโปรแกรม (Identifying Program Ideas)

3.1 ตัดสินใจว่าควรใช้แหล่งข้อมูลใดบ้างที่จะช่วยทำให้เกิดความคิดเกี่ยวกับโปรแกรม เช่น ผู้ที่เคยมารับบริการและผู้เข้าร่วมรุ่นใหม่ นายจ้างสถานประกอบการ องค์กรและชุมชน ทุกระดับราชการ พระราชบัญญัติ ปัญหาสังคม

3.2 กำหนดใช้วิธีการที่ดีที่สุดที่จะได้ข้อมูลและความคิดเห็นในการพัฒนา เช่น วิธีการประเมินความต้องการของผู้เข้ารับบริการ วิธีการสังเกตสถานการณ์ในชุมชน การสัมภาษณ์ การสนทนา การวิเคราะห์เอกสาร ศึกษาผลการวิจัย

4. การจัดประเภทและลำดับความสำคัญของความคิดเกี่ยวกับโปรแกรม (Sorting and Prioritizing Program Ideas)

4.1 พิจารณาว่าความคิดเกี่ยวกับโปรแกรมควรพัฒนาเป็นโปรแกรมหรือไม่ เพราะในบางกรณีอาจจะเหมาะสมมากกว่าหากจะใช้วิธีการอื่นๆ ที่จะให้ข้อมูลหรือความรู้แทนการพัฒนาที่มีหลายขั้นตอน เช่น การสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อการปฏิบัติงาน

4.2 ตั้งเกณฑ์เพื่อการแยกแยะและลำดับความคิดที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการวางแผน

4.3 พยายามศึกษาและมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการอื่นๆ และพยายามสร้างเครือข่ายประชาชนที่จะให้การสนับสนุนเมื่อนำวิธีการอื่นๆ มาใช้แทนรูปแบบการพัฒนา

5. การพัฒนาวัตถุประสงค์ของโปรแกรม (Developing Program Objectives)

5.1 กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนให้ผู้รับบริการตระหนักถึงคุณค่าและประโยชน์

5.2 ประเมินทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ผลที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับผลยิ่งขึ้น

5.3 ตรวจสอบว่าวัตถุประสงค์มีความชัดเจนหรือไม่ ก่อนที่จะนำเสนอผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร องค์กรที่ให้การสนับสนุน

5.4 ใช้วัตถุประสงค์เป็นการตรวจสอบภายในว่ามีความสอดคล้องตรงกับความต้องการและปัญหาหรือไม่ เช่น วิธีการเรียนการสอน การประเมินความต้องการ

6. การสร้างแผนการเรียนการสอน (Designing Instructional Plans)

6.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน

6.2 เลือกและลำดับเนื้อหาสาระตามระดับความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนตามลักษณะเนื้อหาวิชาการและสิ่งที่ผู้สอนเห็นว่าเหมาะสม

6.3 เลือกเทคนิคการเรียนการสอนเพื่อให้ได้ผลตามที่คาดหวังไว้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การบรรยาย กรณีศึกษา บทบาทสมมติ การละเล่น การเล่าเรื่อง

6.4 เลือกและ/หรือพัฒนาสื่อที่ใช้ในการเสริมการเรียนการสอน

6.5 ในแต่ละกิจกรรมเลือกวิธีการประเมินผลที่จะช่วยเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และช่วยให้รู้ว่าการเรียนการสอนได้ผลตามที่คาดหวังไว้หรือไม่

7. เตรียมการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Preparing for the Transfer of Learning)

7.1 ตัดสินใจว่าควรจะใช้เทคนิคหรือวิธีการเรียนการสอนอะไรบ้าง

7.2 กำหนดว่าใครควรมีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอน เช่น ผู้เรียน เจ้าหน้าที่พัฒนา ฝ่ายนิเทศงาน ผู้นำชุมชน

7.3 ตัดสินและเลือกวิธีการเรียนการสอนที่คิดว่าผู้เรียนจะได้ประโยชน์มากที่สุดและช่วยให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การพัฒนาแผนการเรียนการสอนของแต่ละคน การจัดหาผู้ที่จะคอยช่วยเหลือ หรือการช่วยเหลือพิเศษจากองค์กรอื่นๆ

8. สร้างแผนงานการประเมินผล (Formulating Evaluation Plans)

8.1 ระบุระเบียบวิธีการที่จะประเมินผล เช่น เจริญวัตถุประสงค์ กึ่งทางการ ไม่ว่าจะเป็นการประเมินผลอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

8.2 กำหนดวิธีการที่จะรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อการประเมินผล เช่น การสังเกต การใช้แบบสอบถาม การทบทวนและศึกษาเอกสารต่างๆ

8.3 วางแผนล่วงหน้าว่าจะใช้วิธีการใดในการวิเคราะห์ข้อมูล และวิธีการใดที่จะนำมาใช้ในการเสนอผลของการประเมินข้อมูลดังกล่าว

8.4 อธิบายเกณฑ์ในการพิจารณาคุณค่าและประโยชน์

8.5 นำผลจากการประเมินผลและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงต่อไปในอนาคต

9. การให้ข้อเสนอแนะและผลของการสื่อสาร (Making Recommendations and Communicating Results)

9.1 เตรียมเสนอรายงาน เช่น เอกสารคำแถลงการณ์ต่อสื่อมวลชน โปสเตอร์ที่แสดงผลผลิตหรือผลิตผลจากฝีมือผู้เข้าร่วม

9.2 ดูแลว่าการเสนอรายงานใช้รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับบุคคล กลุ่มองค์กรหรือประชาชนทั่วไปที่สนใจ

9.3 เสนอรายงานในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม

9.4 หากมีคำถามหรือข้อสงสัย ติดตามประเด็นโดยการไปศึกษาข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้ที่จะช่วยให้ความกระจ่างและคำตอบที่ดีที่สุด

10. การเลือกรูปแบบการเรียน ตารางการเรียน และความต้องการของเจ้าหน้าที่ (Selecting Formats, Schedules, and Staff Needs)

10.1 เลือกรูปแบบหรือวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่สุดซึ่งอาจเป็นวิธีการเดียวหรือหลายๆ วิธีการ เช่น การเรียนด้วยตนเอง การเรียนเป็นกลุ่ม การเรียนทางไกล

10.2 กำหนดเวลาการปฏิบัติให้สอดคล้องกับเวลาที่ผู้เรียนสะดวก

10.3 คำนึงถึงความต้องการของฝ่ายเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น นักพัฒนา ผู้ประสานงาน ผู้สอนหรือผู้อำนวยการอำนวยความสะดวก นักประเมินผล

10.4 พิจารณาและตัดสินใจว่าโปรแกรมที่จะจัดขึ้น เจ้าหน้าที่ขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ประจำ หรืออาสาสมัครสามารถวางแผนและปฏิบัติงานได้หรือไม่ หรือสมควรที่จะจ้างที่ปรึกษาจากภายนอกองค์กรมา หรือสมควรที่จะใช้ทั้งเจ้าหน้าที่ขององค์กรและเจ้าหน้าที่ภายนอกองค์กร

11. การเตรียมงบประมาณหรือการวางแผนการตลาด (Preparing Budgets and Marketing Plans)

11.1 การคาดการณ์ประมาณค่าใช้จ่าย รวมทั้งค่าพัฒนา ค่าปฏิบัติงาน และค่าประเมินผล เช่น เงินเดือนเจ้าหน้าที่ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับผู้มารับบริการ ค่าเช่าสิ่งอำนวยความสะดวก ค่าอาหาร ค่าลงทะเบียนเรียน

11.2 การกำหนดแหล่งงบประมาณว่าจะได้มาจากที่ใดบ้าง เช่น ค่าลงทะเบียน ผู้รับบริการ เงินสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ และงบประมาณจากรัฐบาล

11.3 วิเคราะห์ภูมิหลังของประชากรที่มารับบริการในการวางแผนด้านการตลาด

11.4 เตรียมการประชาสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้มารับบริการและใช้เอกสารที่เหมาะสมภายใต้เงื่อนไขเวลาและงบประมาณที่กำหนดไว้

12. การประสานงานในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการปฏิบัติโปรแกรมภาคสนาม (Coordinating, Facilitating and On-site Events)

12.1 จัดอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จะสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ และดูแลว่าอุปกรณ์สื่อต่างๆ อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้

12.2 ดูแลความเรียบร้อยของสถานที่ที่จัดโปรแกรม เช่น สิ่งอำนวยความสะดวก ผู้สอน เจ้าหน้าที่ อุปกรณ์ สื่อ กำหนดการ

12.3 สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตั้งแต่การต้อนรับผู้มารับบริการ เช่น แสดงความเป็นกันเองกับผู้เรียนในการลงทะเบียน การปฐมนิเทศ

12.4 จัดระบบการควบคุม ติดตามการปฏิบัติงานที่สามารถเอื้อให้มีการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วในกรณีที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลง

12.5 รวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินและดูแลกิจกรรมการประเมินผลให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

12.6 ให้เกียรติผู้เข้าร่วม เช่น การให้ของที่ระลึก ประกาศนียบัตร

12.7 ปิดโปรแกรมด้วยการดูแลรายละเอียดต่างๆ เช่น การเก็บอุปกรณ์สื่อสาร

การพัฒนาารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดของ Boyle (1981) มีองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม 9 องค์ประกอบ ดังนี้

1.เป้าหมายของโอกาสในการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้มีเป้าหมายในการเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ต้องคำนึงถึงระดับความรู้ ทักษะ และทักษะที่จะให้ โดย Bloom and other (1956) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ทางการศึกษามี 3 ประการ ได้แก่ 1.ด้านพุทธิปัญญา (Cognitive) มี 6 ด้าน คือ 1) ความรู้ 2) ความเข้าใจ 3) การนำไปใช้ 4) การวิเคราะห์ 5) การสังเคราะห์ 6) การประเมินผล 2.ด้านจิตวิทยาและความรู้สึก (Affective) และ 3.ด้านทักษะ (Psychomotor)

2.วิธีการ เทคนิคและอุปกรณ์ เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงในการจัดการเรียนรู้ซึ่งต้องมีการวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) วิธีการ หมายถึง วิธีการที่เป็นระบบ เป็นกิจกรรมที่องค์กรจัดขึ้นในการนำไปใช้เพื่อเข้าถึงประชาชน หรือให้ประชาชนเกิดความรู้ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะรายบุคคล กิจกรรมการเรียนรู้เป็นกลุ่ม เป็นต้น 2) เทคนิค คือรูปแบบที่ใช้ในการนำเสนอเนื้อหาที่เรียนให้แก่ผู้เรียน เช่น การบรรยาย การอภิปราย การจำลองสถานการณ์จริง

เป็นต้น 3) อุปกรณ์ หรือเครื่องมือ เป็นสิ่งที่ใช้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น วีดีโอเทป ภาพยนตร์ เป็นต้น

3.แหล่งทรัพยากรและเอกสารการสอน ได้แก่ แหล่งทรัพยากรบุคคลหรือผู้สอน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความเข้าใจความต้องการของผู้เรียน ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน มีประสบการณ์และความสามารถในการจูงใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจตลอดการเรียนรู้ เอกสารการสอนและอุปกรณ์การสอน เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ แผ่นใส फिल्म เป็นสื่อการสอนที่เป็นประโยชน์ในการขยายความคิดและกระตุ้นความสนใจระหว่างการเรียนการสอน

4.สถานที่และเครื่องมือต่างๆ ในการสอน ควรพิจารณาสิ่งสำคัญดังนี้ สถานที่ประชุมสะดวก ขนาดของห้องและการจัดห้องมีลักษณะยืดหยุ่น แสงสว่างพอเพียง เก็บเสียงได้ดี มีห้องน้ำ แก้วที่เหมาะสม

5.งบประมาณ มีงบประมาณของโครงการเพียงพอในการวางแผนการเรียนรู้

6.ความรับผิดชอบของผู้สอน ผู้สอนต้องกระตุ้นการเรียนรู้ และรักษากระบวนการกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนประสบผลในการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ให้ข้อมูลหรือสาธิตกระบวนการเรียนการสอน 2) สร้างนิสัยให้ผู้เรียนถามผู้สอน 3) การแสดงความเห็นพ้องต้องกันและการสนับสนุน 4) การประเมินหรือการให้ผู้เรียนสามารถประเมินด้วยตนเอง 5) การพยายามแก้ปัญหาต่างๆ 6) การสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึก

7.ความรับผิดชอบของผู้เรียน คือ การสำรวจความคาดหวังของผู้เรียน และความคาดหวังของผู้สอนต่อผู้เรียน ว่าผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่องาน หรือหน้าที่ตามความคาดหวังของตนเองและผู้สอนหรือไม่ และกิจกรรมอะไรที่คาดหวังว่าผู้เรียนจะทำต่อไป

8.ความสัมพันธ์ของประสบการณ์การเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มี 3 ประการ คือ 1) ความต่อเนื่อง ทั้งความคิดและทักษะ โดยผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและจัดประสบการณ์ใหม่แก่ผู้เรียน 2) การเรียงลำดับ โดยเน้นความสำคัญของประสบการณ์แต่ละประสบการณ์ที่มาจากประสบการณ์ก่อนๆ ในลักษณะที่กว้างและลึกขึ้น 3) การประสมประสาน ช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมและพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง

9.การประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การประเมิน 3 ส่วน คือ 1) การออกแบบ ควรประเมินขณะกำลังวางแผน และก่อนนำไปปฏิบัติ โดยเน้นประเมินที่วัตถุประสงค์ และคุณสมบัติของโครงการที่ควรมีและเหมาะสม 2) กระบวนการ ประเมินขณะดำเนินการอยู่ และผลสะท้อนกลับให้กับการวางแผนที่ยังเหลืออยู่เพื่อจะดำเนินการต่อไป และการประเมินครั้งสุดท้ายเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของเนื้อหาหรือกระบวนการ 3) โครงการเสร็จสมบูรณ์ เป็นการประเมินที่ชี้ให้เห็นขั้นต่อไปที่พึงประสงค์ และเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลโครงการในตอนต้นๆ

สรุปได้ว่ารูปแบบการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ การวางแผน การออกแบบ การดำเนินการ การประเมินผล การตรวจสอบผล การเผยแพร่ผล

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความเจริญและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

Boyle (1981) ว่า การจำแนกประเภทของโปรแกรมและกระบวนการพัฒนาโปรแกรมตามประเภทของโปรแกรม คือ โปรแกรมเชิงพัฒนา โปรแกรมเชิงสถาบัน และโปรแกรมเชิงสารสนเทศดังต่อไปนี้

1. โปรแกรมเชิงพัฒนา

มีลักษณะสำคัญที่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมเริ่มต้นจากสภาพความต้องการและปัญหาในชุมชนที่อาจจะไม่ชัดเจนในระยะเริ่มต้น และเมื่อมีการรวบรวมข้อมูลหรือทำกิจกรรมบางอย่าง วัตถุประสงค์ของโปรแกรมอาจมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมบางขั้นตอนอาจจะแยกออกจากกันได้เด็ดขาด แต่บางขั้นตอนอาจดำเนินการในระยะเวลาใกล้เคียงกัน หรืออาจสลับขั้นตอนกันได้ ขั้นตอนที่น่าจะเกิดขึ้นตามลำดับมีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 : การกำหนดพื้นฐานสำหรับการพัฒนาโปรแกรม

- กำหนดพื้นฐานทางปรัชญาที่จะนำมาใช้ในการวางแผนโปรแกรมขององค์กร
- พิจารณาถึงความเชื่อหรือปรัชญาของนักพัฒนาโปรแกรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ลักษณะของผู้เรียน ผู้สอน การพัฒนาโปรแกรม ฯลฯ
- พิจารณาเรื่องนโยบาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติและความเข้าใจเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรม

ขั้นตอนที่ 2 : การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มผู้รับบริการ

- รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและในอดีตเกี่ยวกับสถานการณ์ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านประชากร พื้นที่ ศาสนาที่เกี่ยวข้อง ลักษณะทางสังคม ฯลฯ
- สนทนาและศึกษาบุคคล กลุ่ม และองค์กรต่างๆ ที่จะช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มที่จะมีผลต่อโปรแกรม
- ศึกษาแหล่งทรัพยากรต่างๆ ที่จะนำมาใช้ได้อย่างไร เพียงพอหรือไม่ เช่น เงิน คนที่จะให้ความร่วมมือหรือแรงงาน อุปกรณ์วัสดุต่างๆ

ขั้นตอนที่ 3 : การพิจารณาผลที่พึงประสงค์จากการพัฒนาโปรแกรม

- ให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมกลั่นกรองความต้องการและปัญหาเพื่อกำหนดเป็นผลที่พึงประสงค์จากการพัฒนาโปรแกรมซึ่งควรเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือสิ่งแวดล้อม ในบางกรณี การวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาอาจถูกกำหนดโดยที่ปรึกษาร่วมกับกลุ่มผู้รับบริการ

- ระบุผลที่พึงประสงค์และพัฒนาให้เป็นวัตถุประสงค์เฉพาะ (Specific Objectives) ถ้าหากเป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้เข้ารับบริการ ควรได้ความรู้ขั้นต่ำในเรื่องใด ระบุให้ชัดเจนว่าจะสอนอะไรและต้องการการเปลี่ยนแปลงในลักษณะใดบ้างเกี่ยวกับการกระทำหรือความเชื่อและจะต้องให้ความรู้ในเรื่องอะไรบ้าง ตลอดจนพิจารณาระดับความรู้ที่มีอยู่ของผู้รับบริการก่อนเข้าร่วมโปรแกรม

- จัดลำดับผลที่พึงประสงค์จากการพัฒนาโปรแกรมว่า (1) วัตถุประสงค์เฉพาะตรงกับ การวิเคราะห์ความต้องการและสถานการณ์ปัญหาหรือไม่ (2) วัตถุประสงค์เฉพาะดำเนินการได้ใน สภาพความเป็นจริงตามเงื่อนไขของกลุ่มผู้รับบริการกลุ่มนี้ งบประมาณและเวลาที่มีอยู่ (3) ผลที่พึง ประสงค์ตอบสนองความต้องการของคนส่วนมาก แต่มีความยืดหยุ่นสำหรับบุคคลบางคนเพื่อ ตอบสนองความต้องการที่แตกต่างไป

- ตัดสินลำดับความสำคัญของโปรแกรมโดยใช้เกณฑ์ว่าเรื่องใดมีความจำเป็นเร่งด่วน และสำคัญ โดยนำข้อมูลที่วิเคราะห์มาจากชุมชนและกลุ่มบุคคล

ขั้นตอนที่ 4 : การกำหนดแหล่งทรัพยากรและการสนับสนุน

- พิจารณาว่าทรัพยากรที่จะต้องนำมาใช้ เช่น คน เวลา เงิน และวัสดุอุปกรณ์เพียงพอ หรือไม่ และทรัพยากรเหล่านี้มีอยู่พร้อมเพียงเวลาต้องใช้หรือไม่

- กำหนดบุคคลที่มีความชำนาญการจากศาสตร์ต่างๆ ที่สามารถช่วยให้โปรแกรมมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- พิจารณาว่าผู้ที่จะเป็นผู้นำในโปรแกรมมีเวลาที่จะร่วมโปรแกรมได้จริงหรือไม่

ขั้นตอนที่ 5 : การสร้างแผนการสอน

- พิจารณาและเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับตามประสบการณ์เดิม ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ และจัดลำดับเนื้อหาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ โปรแกรม

- ตัดสินว่าผู้พัฒนาโปรแกรมจะมีบทบาทร่วมกับผู้เรียนมากน้อยเพียงใดในกระบวนการ เรียนการสอน

- กำหนดวิธีการเรียนการสอนและกิจกรรมเฉพาะเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ โปรแกรม (เช่น การฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา การปรึกษาเป็นรายบุคคล หรือ การผสมผสานวิธีการต่างๆ ที่ได้ยกเป็นตัวอย่าง) วิเคราะห์ทฤษฎีและการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการ เรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน พยายามใช้วิธีการใหม่ๆ เมื่อสถานการณ์เอื้ออำนวย

- กำหนดหน้าที่ของคณะเจ้าหน้าที่และวิทยากร

- กำหนดและพัฒนาเอกสารที่จะต้องใช้เตรียมให้พร้อมและกำหนดเวลาที่จะใช้ในการ

เสนอ

ขั้นตอนที่ 6 : โปรแกรมการปฏิบัติงาน

- เลือกเนื้อหาวิชา กิจกรรม และสภาพการณ์เพื่อ (1) สร้างความสนใจ (2) ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะทำให้บรรลุผลที่คาดหวัง หรือ (3) สามารถติดตามผลได้
- ดำเนินการเรียนการสอนให้มีความต่อเนื่องและเพื่อให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมทำปฏิทินกิจกรรมที่แสดงให้เห็นกิจกรรมประชาสัมพันธ์ เวลาในการเตรียมเอกสาร การไปพบปะกลุ่มวิทยากร และการจัดลำดับกิจกรรมต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติการและประเมินผล ปฏิทินกิจกรรมจะต้องประกอบด้วย (1) การจัดลำดับกิจกรรมต่างๆ อย่างถูกต้องและต่อเนื่อง (2) การระบุความรับผิดชอบของฝ่ายต่างๆ และเวลาเตรียมการ
- นำโปรแกรมไปปฏิบัติและแก้ไขปรับปรุง ดัดแปลงเมื่อเกิดความจำเป็นขึ้น ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพให้มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 7 : ความน่าเชื่อถือของการใช้ทรัพยากร

- วางแผนให้มีการประเมินผลในทุกขั้นตอน เช่น ประเมินแผนการสอนก่อนนำไปปฏิบัติ ประเมินความก้าวหน้าและคุณภาพของโปรแกรมขณะปฏิบัติงานและวางแผนเพื่อการประเมินผลครั้งสุดท้าย
- ในการประเมินผลทุกครั้ง ระบุว่ามีความผิดพลาดอะไรที่มีการประเมินและจะนำไปใช้อย่างไร
- กำหนดว่าจะประเมินโปรแกรมในเรื่องอะไร เช่น ประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลของโปรแกรม
- ระบุเกณฑ์ที่จะใช้ในการประเมินโปรแกรม เช่น ตัวบ่งชี้วัดและข้อมูลต่างๆ ที่จะนำมาประกอบการประเมินผล วิธีการคัดเลือกข้อมูลหลักฐานที่จะนำมาใช้ และมีการสร้างเกณฑ์การสังเกตประกอบการประเมิน
- กำหนดว่าจะต้องใช้ข้อมูลหลักฐานอะไรบ้าง และจะเก็บรวบรวมด้วยวิธีการอะไร จะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลข้อมูลอย่างไร
- ประเมินผลและกำหนดว่าควรเสนอผลให้กับใคร ในรูปแบบใด

ขั้นตอนที่ 8 : การรายงานคุณค่าของโปรแกรม

- จัดทำรายงานหลายรูปแบบ เพื่อให้กลุ่มบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มวิทยากร ประชาชน กลุ่มที่ปรึกษาผู้กำหนดนโยบาย รูปแบบการเสนอรายงานอาจเป็นรูปแบบทางการและไม่ทางการ ไม่ว่าจะเป็นการทำรายงานเป็นเอกสารประเมินผลหรือการพบปะสนทนา รายงานควรประกอบด้วย (1) ความจำเป็นที่ต้องมีโปรแกรกดังกล่าว (2) โปรแกรมเป็นเรื่องอะไร (3) บทบาทของ

ผู้ให้ความรู้ (4) ผลที่คาดหวัง (5) ประโยชน์ (6) การปฏิบัติงาน (7) ปฏิบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม และผู้ที่เกี่ยวข้อง

- ติดตามด้วยการตอบคำถามหรือข้อสงสัยเพิ่มเติมโดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและมีความเหมาะสมช่วยให้ความกระจ่างเกี่ยวกับโปรแกรม

2. โปรแกรมเชิงสถาบัน

Boyle (1981) กล่าวถึงโปรแกรมเชิงสถาบันว่า มุ่งไปที่ความเป็นส่วนบุคคลของผู้เรียน (individual learners) ซึ่งไม่มุ่งเน้นการวิเคราะห์สถานการณ์ และความสัมพันธ์ในการจัดโปรแกรม จะมุ่งวิเคราะห์ที่เวลาและความพยายามของผู้เรียน และมุ่งวิเคราะห์การกำหนดวิธีการสอนและเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนการสอน

โปรแกรมเชิงสถาบันนำมาใช้เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทที่มีประกาศนียบัตร การรับรองผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา การฝึกอบรมระหว่างประจำการ ฯลฯ ขั้นตอนการวางแผนโปรแกรมเชิงสถาบันมีดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 : กำหนดกลุ่มผู้รับบริการ (Defining Target Clientele)

- กำหนดว่าใครจะเป็นกลุ่มผู้รับบริการในโปรแกรม ถ้าหากกลุ่มดังกล่าวสังกัดสถาบัน องค์กร สมาคมวิชาชีพ หรือในกลุ่มชุมชน การประสานงานกับองค์กรและกลุ่มดังกล่าวจะช่วยสร้างความเข้าใจวัตถุประสงค์และกระบวนการของความพยายามในการพัฒนาโปรแกรมขึ้น

- ศึกษา วิเคราะห์ภูมิหลังของกลุ่มผู้รับบริการว่ามีความต้องการ คุณลักษณะ ความสามารถ ปัญหา ฯลฯ อะไรบ้าง

- ศึกษาว่าหน่วยงานหรือองค์กรอื่นจัดโปรแกรมที่คล้ายคลึงกันหรือไม่เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน

ขั้นตอนที่ 2 : ระบุเนื้อหาวิชา (Specific Content Areas)

- ศึกษาความต้องการโดยพิจารณาจากธรรมชาติของผู้เรียนโดยเฉพาะ เนื้อหาที่จะสอน การออกแบบการเรียนการสอน ความปรารถนาและแรงจูงใจของผู้เรียน

- พยายามเปรียบเทียบระดับความสามารถของผู้เรียนกับเนื้อหาที่จะสอน ซึ่งอาจจะใช้วิธีการทดสอบก่อนการเรียนการสอน

- ศึกษาศักยภาพของกลุ่มผู้รับบริการ โดยผู้พัฒนาโปรแกรมควรศึกษา ประสบการณ์ทางการศึกษา สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ รูปแบบการมีส่วนร่วม ความสนใจพิเศษของศักยภาพของผู้เรียนในโปรแกรมต่างๆ ในหลายกรณี ข้อมูลดังกล่าวอาจจะหาได้จากผู้เข้าโปรแกรมก่อนการลงทะเบียน

ขั้นตอนที่ 3 : กำหนดการเรียนรู้การสอน (Identifying Instructional Approach)

การพิจารณาเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับ เรียงตามลำดับของประสบการณ์การเรียนรู้ โดยมีข้อมูลประกอบการพิจารณา คือ ภูมิหลังที่อาจจะแตกต่างกันของผู้เรียน เช่น ประสบการณ์เดิม ระดับการศึกษา สถานะทางสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ควรจะพิจารณาการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายให้เหมาะสมกับลักษณะ และภูมิหลังของกลุ่มเป้าหมาย พิจารณาเลือกวิธีการแล้วจึงเลือกเทคนิคของกิจกรรม กำหนดอุปกรณ์ เครื่องมือตามความเหมาะสม และกำหนดบทบาทของคณะเจ้าหน้าที่ตามแผนการสอน ดังนี้

- ระบุประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนอย่างชัดเจน
- ประชาสัมพันธ์โปรแกรมโดยวิธีหลากหลายที่เหมาะสม อาจผ่านสื่อมวลชน หน่วยงาน
- ช่วยเหลือผู้รับบริการที่ต้องการมีส่วนร่วมให้รู้เกี่ยวกับจุดประสงค์ รูปแบบ และกระบวนการของโปรแกรม
- กำหนดวิธีการเรียนการสอนและกิจกรรมเฉพาะเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโปรแกรม (เช่น การฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา การปรึกษาเป็นรายบุคคลหรือการผสมผสานวิธีการต่างๆ ที่ได้ยกเป็นตัวอย่าง) วิเคราะห์ทฤษฎีและการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน พยายามใช้วิธีการใหม่ๆ เมื่อสถานการณ์เอื้ออำนวย
- กำหนดหน้าที่ของคณะเจ้าหน้าที่และวิทยากรในการดำเนินการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
- กำหนดและพัฒนาเอกสารที่จะต้องใช้เตรียมให้พร้อมและกำหนดเวลาที่จะใช้ในการนำเสนอ

ขั้นตอนที่ 4 : การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ (Providing Instruction)

ขั้นตอนการเลือกกิจกรรมที่จะปฏิบัติ มีข้อควรพิจารณา 3 ประการคือ การกระตุ้นความสนใจให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ รวมทั้งกิจกรรมเสริมในการติดตามประเมินผลต่อผลหลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรม (follow - up) ขยายผลการอบรมโดยดำเนินกิจกรรมในลักษณะที่มีความต่อเนื่องเพื่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ และรวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคปรับแผนการปฏิบัติตามความจำเป็น ดังนี้

- เลือกเนื้อหาวิชา กิจกรรมที่มีคุณภาพในการนำความสามารถที่ซ่อนอยู่ของกลุ่มผู้รับบริการออกมาได้
- มีความยืดหยุ่นทั้งทางวิธีการที่เหมาะสม เทคนิคและอุปกรณ์ ที่นำมาใช้ในการจูงใจและสร้างความสนใจแก่ผู้เรียน

- มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับบทบาท และความรับผิดชอบของทุกคน

ขั้นตอนที่ 5 : การประเมินผลโปรแกรม (Evaluation of the Program)

การประเมินผลโปรแกรมในแง่มุมมองต่างๆ มีประโยชน์ต่อกระบวนการพัฒนาโปรแกรม ตั้งแต่ต้นจนจบโปรแกรม ผู้จัดโปรแกรมควรจัดให้มีการประเมินในทุกขั้นตอนซึ่งในการประเมินดังกล่าวจำเป็นต้องมีการเตรียมประเด็น และตัวชี้วัดซึ่งต้องรวบรวมเกณฑ์ที่ใช้ประกอบการพิจารณา เครื่องมือและผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งรูปแบบและเทคนิคการประเมินขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น วัตถุประสงค์ของโปรแกรม หรือการใช้ประโยชน์ของผลการประเมินหรือผู้รับผิดชอบการประเมิน เป็นต้น สรุปได้ดังนี้

- วัดผลสัมฤทธิ์ที่เกิดในตัวผู้เรียน ถ้ามีการวัดความรู้เดิมของผู้เรียนก่อนเข้าร่วมและทดสอบหลังเข้าร่วมโปรแกรมสามารถนำมาเปรียบเทียบเพื่อดูความก้าวหน้าได้

- พิจารณาทบทวนแผนว่า ผู้เรียนอาจก้าวหน้าได้มากกว่านี้อีกหรือไม่ เพราะเหตุใด ผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่

- ทบทวนแผนของกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม

3. โปรแกรมเชิงสารสนเทศ

โปรแกรมเชิงสารสนเทศให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเนื้อหาความรู้อย่างทันทีและทันสมัย ดังนั้น หน้าที่หลักของนักพัฒนาโปรแกรมคือ การกำหนดว่าจะจัดเนื้อหาสารสนเทศที่ทันสมัยและทันสมัยการณื่องใดบ้าง และควรใช้วิธีการใดที่ดีที่สุดในการนำเสนอสารสนเทศเหล่านั้น การวางแผนโปรแกรมเชิงสารสนเทศคือ การสำรวจและพิจารณาว่าเนื้อหาความรู้ที่องค์กรมีอยู่แล้วคืออะไรบ้าง มีสารสนเทศเนื้อหาอะไรใหม่ๆ ที่ควรนำมาเพิ่มเติม ดังนั้นขั้นตอนการวางแผนโปรแกรมเชิงสารสนเทศ คือ

ขั้นตอนที่ 1 : กำหนดเนื้อหา

- พิจารณาเนื้อหาความรู้ที่มีอยู่และความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ๆ หรือเนื้อหาสารสนเทศที่ประชาชนขอรู้มา

- วางแผนการประชาสัมพันธ์หรือแนวทางที่จะให้ประชาชนได้รับสารสนเทศ

ขั้นตอนที่ 2 : เผยแพร่ความรู้ข่าวสาร

ขั้นตอนที่ 3 : ประเมินผลการเผยแพร่ความรู้

Knowles (1980) ได้เสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมทางการศึกษาที่ช่วยผู้ร่วมกิจกรรมประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ

1. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมคือ ให้ผู้ร่วมกิจกรรมรู้จักกันและกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากกว่าบรรยากาศการแข่งขัน
2. วางแผนขนาดกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมพร้อมกับสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. ช่วยผู้ร่วมกิจกรรมวินิจฉัยความต้องการการเรียนรู้ของผู้ร่วมกิจกรรม
4. ช่วยผู้ร่วมกิจกรรมแปลงความต้องการการเรียนรู้เป็นจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่มีความชัดเจน เป็นไปได้ เหมาะสม มีความหมายและสามารถวัดผลสำเร็จของงานได้
5. ช่วยผู้ร่วมกิจกรรมออกแบบแผนกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของผู้ร่วมกิจกรรม
6. ความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ให้ปรึกษาของผู้ร่วมกิจกรรมรายบุคคลหรือกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความเชื่อมั่นในการเรียนรู้มากขึ้น
7. ประเมินผลการเรียนรู้โดยร่วมกับผู้ร่วมกิจกรรมกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ไว้ก่อน และใช้วิธีที่ได้ตกลงกันไว้ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ร่วมกิจกรรม

Tyler (1986) ได้กำหนดหลักการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ทางการศึกษา (Choose Educational Objectives) พิจารณาจากความต้องการและความสนใจของผู้เรียน สภาพชีวิตของผู้เรียนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจ และจากแนวคิด ทฤษฎี หลักการ หรือข้อเท็จจริงด้านเนื้อหา
2. การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Select Learning Experience) หลักการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ควรทำให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนและนำไปใช้จริงได้ เกิดความพึงพอใจทำให้มีปฏิกิริยาโต้ตอบ ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเกิดผลอย่างต่อเนื่อง
3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Organize Learning Experience) จะต้องมีความต่อเนื่อง เป็นขั้นตอนและสามารถบูรณาการได้ โดยจัดทั้งรูปแบบของการให้ข้อมูล ความรู้ แนวคิด ค่านิยม และทักษะได้
4. การประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluate Learning Outcomes) จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นสำคัญ โดยประเมินจากการกำหนดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ระบุสถานการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมนั้นได้เลือกและออกแบบวิธีสำหรับรวบรวมข้อมูลหลักฐาน การกำหนดตัวอย่าง การรวบรวมข้อมูล การสรุปและจัดกระทำข้อมูล

Caffarella (1994) ยังกล่าวว่าผู้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบต้องยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น 7 ข้อ ดังนี้

1. เน้นความสำคัญของการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง โปรแกรมต้องเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรและเรียนรู้ได้อย่างไรในการนำผลการเรียนรู้ไปทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล องค์กร ชุมชน
2. กระบวนการวางแผนไม่ได้เรียงตามลำดับ โปรแกรมมีปฏิสัมพันธ์และมีความซับซ้อนของสถาบัน ลำดับความสำคัญ งาน บุคคล และเหตุการณ์ จึงไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับ
3. การรู้ถึงความสำคัญของบริษัท การวางแผนโปรแกรมต้องคำนึงถึงธรรมชาติของบริษัท เช่น บุคคล สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง
4. การวางแผนล่วงหน้าสามารถเปลี่ยนแปลงได้แม้ว่าที่สุดท้าย การวางแผนต้องมีระบบการตัดสินใจแต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอด
5. การให้เกียรติและคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีความอ่อนไหวและความหลากหลายที่แตกต่าง
6. การยอมรับการวางแผนด้วยการทำงานที่ต่างกัน การออกแบบโปรแกรมอาจมีได้หลายวิธี
7. การยอมรับว่าผู้วางแผนโปรแกรมคือผู้เรียน ความแตกต่างของแต่ละบุคคลทำให้การใช้รูปแบบอาจมีมากกว่าแบบเดียว

Caffarella (1994) ได้กล่าวถึงกรอบแนวคิดสำหรับการตัดสินใจด้านคุณธรรมจริยธรรมของการวางแผนโปรแกรมต้องคำนึงถึง ความเชื่อขององค์กร จริยธรรมของวิชาชีพ ความเชื่อของหรือข้อบัญญัติของหน่วยการศึกษา ความเชื่อหรือบรรทัดฐานของชุมชนและสังคม

สรุปได้ว่า การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) เป็นโปรแกรมเชิงสถาบัน โดยมีวัตถุประสงค์ต้องเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล และเพื่อพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคล มีองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรมเป็นขั้นตอนของการวางแผนการเรียนรู้ที่ควรคำนึงถึง ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนี้ โอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ขั้นตอนการวางแผนโปรแกรม ผู้วิจัยเลือกใช้การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน 7 ขั้นตอน จากองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม 9 ขั้นตอนในการพัฒนาโปรแกรมของบอยล์ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ 2) ผู้เรียน 3) ผู้สอน 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) ทรัพยากรการเรียนรู้และสื่อการสอน 7) การประเมินผล โดยการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความเจริญและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยเลือกองค์ประกอบ 7 ขั้นตอนมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและขั้นตอนการกำหนดการเรียนการสอนที่ใช้ในงานวิจัยนี้ต่อไป

ตอนที่ 2 แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

2.1 ความหมายของแนวคิดพื้นฐานของนีโอฮิวแมนนิส

องค์กร Marga (2006) กล่าวว่า ปรัชญาแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสของ Ananda Marga คือการเป็นหนึ่งเดียวกับจักรวาลที่ตระหนักถึงการมีสติสูงสุดที่ไร้ขีดจำกัดด้วยการอยู่ร่วมของการเป็นส่วนหนึ่งของจักรวาลในทุกสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นการสร้างความสมดุลของความต้องการระหว่างการดำรงอยู่ในมุมมองของจิตวิญญาณและทางโลกที่ไม่ควรละเลย ดังนั้นเป้าหมายของ Ananda Marga คือการตระหนักรู้ในตนเองและทุกสรรพสิ่งในจักรวาล

Sarkar หรือ Shrii Shrii Anandamurti (2006) กล่าวว่า การศึกษาตามหลักแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเป็นหลักปรัชญาขั้นสูงที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่มีปัญญาสูงสุดที่นำพาทั้งสัตว์ มนุษย์ สิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิตให้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขภายใต้จุดกำเนิดจากแหล่งจักรวาลเดียวกัน ซึ่งอธิบายในเชิงจิตวิทยาว่ามนุษย์มีองค์ ประกอบจากส่วนต่างๆ ชั้นนอกสุด คือร่างกาย อวัยวะภายใน และต่อมไร้ท่อ และส่วนประกอบภายใน คือจิตใจ แบ่งได้ 3 ระดับใหญ่ๆ คือ จิตสำนึก จิตใต้สำนึก และจิตเหนือสำนึก

Kurtz (2010) กล่าวว่าแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มีหลักปฏิบัติ 16 ประการ ดังนี้ คือ 1) เป็นเรื่องของการแบ่งปันเป้าหมายร่วมกันของมนุษย์ทุกคน 2) เป็นความเชื่อของเทวนิยมดั้งเดิม 3) มีการกำหนดสิ่งที่ดีสำหรับบุคคลที่ไม่ใช่สิ่งต่อต้าน 4) ต้องการให้บุคคลใช้ความคิดเชิงวิพากษ์อย่างมีหลักฐานและเหตุผลในการประเมินการอ้างถึงความรู้ 5) เป็นการประยุกต์การใช้ความคิดไตร่ตรองสู่การมีจริยธรรม และการสร้างคุณค่า 6) ให้ความสำคัญกับความมีคุณค่า ความสุข การตระหนักรู้ในการสร้างสรรค์ ความมีเหตุผลของการมีอารมณ์ที่สมดุล มีคุณภาพ และความเป็นเลิศ 7) เน้นการเจริญเติบโตทางศีลธรรม การเอาใจใส่และความรับผิดชอบ 8) สนับสนุนสิทธิในความเป็นส่วนบุคคล 9) สนับสนุนการดำเนินชีวิตอย่างประชาธิปไตย มีความอดทนและยุติธรรม 10) ตระหนักถึงความสำคัญของศีลธรรมส่วนบุคคลมีความตั้งใจที่ดี และมีทัศนคติที่ดีในการดำรงชีวิตอยู่ 11) ยอมรับต่อความรับผิดชอบเพื่อสังคมที่น่าอยู่ การรับประกันสิทธิต่างๆ รวมถึงสิทธิของผู้หญิง เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ และชนกลุ่มน้อย และสนับสนุนเรื่องการศึกษา การดูแลสุขภาพ การจ้างงานที่เป็นประโยชน์ และผลประโยชน์ทางสังคมอื่นๆ 12) สนับสนุนเศรษฐกิจสีเขียว 13) สนับสนุนให้ประชากรเกิดความยับยั้งชั่งใจ การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการป้องกันชนิดอื่นๆ 14) ตระหนักถึงความจำเป็นตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อการมีส่วนร่วมอย่างเชิงรุกในการเมืองรวม ถึงตำแหน่งความก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจ 15) ถือว่าความต้องการของมนุษยชาติถูกขับเคลื่อนสู่ความเป็นศูนย์กลางของปัจเจกอัตตาและชาตินิยม chauvinistic เพื่อพัฒนาสถาบันข้ามชาติของโลกเพื่อรับมือกับปัญหาต่างๆ ทั่วโลก รวมถึงความพยายามสร้างความเข้มแข็งให้แก่ศาลโลก รัฐสภาโลกและหน่วยงานตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อมของโลกเพื่อกำหนดมาตรฐานการควบคุมภาวะโลกร้อนและนิเวศวิทยา 16) มีการรวม

รูปแบบความเชื่อต่างๆ และรูปแบบของความไม่เชื่อในศาสนาต่างๆ ในโลกเข้าไว้ด้วยกัน ระหว่างบุคคลที่มีความเชื่อทางศาสนาแบบดั้งเดิมกับกลุ่มใหม่ที่ไม่มีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา

เกียร์ติววรรณ อมาตยกุล (2546) กล่าวว่า หลักการแนวคิดแบบนีโอฮิวแมนนิส ซึ่งเป็นปรัชญาเก่าแก่ของโลกที่นักบุญซึ่งได้ทำการพัฒนาจิตใจแล้ว มองชีวิตทุกแขนงวิชาความรู้ของมนุษย์นี้ว่า “การมองส่วนรวมของจักรวาล” มองโลกว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติที่แยกออกจากกันไม่ได้ โดยการปลุกมโนธรรมขึ้นด้วยการไม่ยอมรับสื่อ ข่าวสารต่างๆ ในทันที ซึ่งจะ ต้องตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ก่อนยอมรับด้วยเหตุผลและมีการสรุปประเด็นอย่างละเอียดและมี กระบวนการซึ่งเป็นการพัฒนามโนธรรม (conscience) อันนำไปสู่การอยู่ดี และชีวิตมีความสุข

สรุปได้ว่าแนวคิดแบบนีโอฮิวแมนนิส หมายถึง การอยู่ร่วมของการเป็นส่วนหนึ่งของจักรวาลในทุกสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นการสร้างความสมดุลของความต้องการระหว่างการดำรงอยู่ในมุมของจิตวิญญาณและทางโลก นั่นคือการตระหนักรู้ในตนเองและทุกสรรพสิ่งในจักรวาล และการแบ่งปันเป้าหมายร่วมกันของมนุษย์ทุกคน มีการตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ก่อนยอมรับด้วยเหตุผลและมีการสรุปประเด็นอย่างละเอียดรอบคอบและมีกระบวนการและตระหนักถึงความสำคัญของศีลธรรมส่วนบุคคล มีความตั้งใจที่ดี และมีทัศนคติที่ดีในการดำรงชีวิตอยู่

2.2 แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

โกศล วงศ์สวรรค์ และเลิศลักษณ์ วงศ์สวรรค์ (2551) กล่าวว่า พรอยด์ เชื่อว่าจิตใจของมนุษย์มีการทำงาน 3 ระดับ คือ

1. จิตสำนึก (Conscious) ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก และแรงผลักดันซึ่งเรารู้ตัว
2. จิตใต้สำนึก (Subconscious) ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก และแรงผลักดัน ซึ่งเรารู้ไม่ต่อเนื่องกันตลอดเวลา บางเวลาก็รู้ บางเวลาก็ไม่รู้ และจะระลึกได้เมื่อมีสิ่งกระตุ้น
3. จิตไร้สำนึก (Unconscious) ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก และแรงผลักดันที่เราไม่รู้และเรียกกลับมาสู่จิตสำนึกไม่ได้โดยวิธีธรรมดา ต้องใช้วิธีพิเศษ เช่น การเล่าเรื่องราวต่างๆ อย่างเสรี (Free Association)

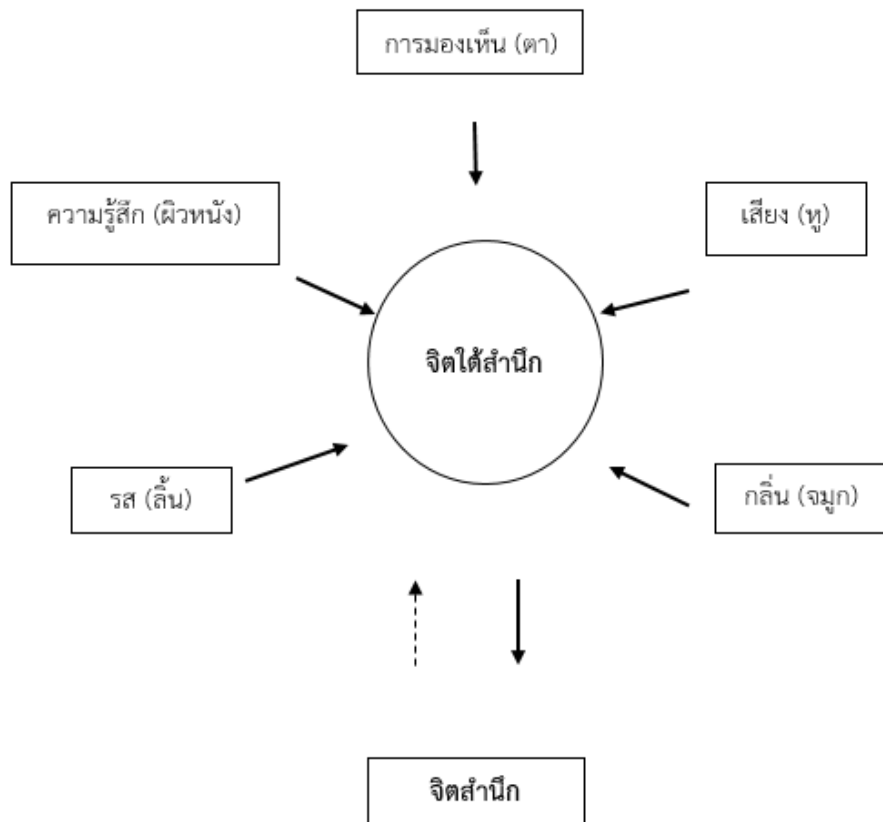
เกียร์ติววรรณ อมาตยกุล (2530) กล่าวว่า ส่วนที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์นั้น จะเห็นได้ว่ามนุษย์จะมีส่วนประกอบชั้นนอกสุด คือร่างกาย ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆ อันได้แก่ อวัยวะภายนอกร่างกาย และอวัยวะภายในและต่อมไร้ท่อต่างๆ ในร่างกาย ส่วนประกอบที่ลึกเข้าไป คือจิตใจ ในส่วนนี้จะมี 3 ระดับใหญ่ คือจิตสำนึก จิตใต้สำนึก และจิตใจส่วนที่ลึกและละเอียดอ่อนที่สุด ซึ่งเป็นขุมพลังที่รวบรวมแหล่งของความรู้ทั้งหลาย ความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่และความปิติสุขที่เรียกว่าสภาวะของความเป็นพุทธะ ซึ่งจิตใจทั้ง 3 ระดับ มีหน้าที่ ดังนี้

จิตสำนึก มีหน้าที่ 3 ประการ คือรับความรู้สึก แสดงความต้องการหรือรังเกียจและการลงมือกระทำ

จิตใต้สำนึก คือความคิดต่างๆ ซึ่งคนส่วนใหญ่จะอยู่ที่สมองระดับนี้ ความฉลาด เช่น การคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุและผล การคิดทางวิทยาศาสตร์ การแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสมองในส่วนนี้ทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลและบริหารข้อมูล และคิดเรื่องปรัชญาที่ลึกซึ้งที่เกิดขึ้นในโลกนี้อีกด้วย

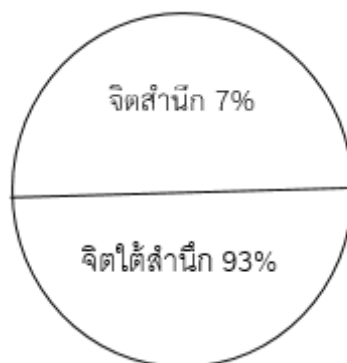
จิตใจส่วนลึกที่สุด แบ่งได้ 3 ระดับ คือ **จิตใจส่วนลึกระดับแรก** จิตใจส่วนนี้เป็นศูนย์แห่งความรู้ทั้งปวงของมนุษย์ เมื่อคนเรามีจิตใจจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างสูงจะทำให้จิตใจสงบแน่วแน่มั่นยืน และสามารถสัมผัสจิตใจในระดับนี้ได้ ส่งผลให้เกิดผลงานที่ดี มีคุณภาพและเกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างมหัศจรรย์ **จิตใจส่วนลึกระดับสอง** หากคนเราสามารถพัฒนาจิตใจจนถึงระดับนี้ได้ จะทำให้คนเรามีอวัยวะที่รับรู้ความรู้สึกไวกว่าคนธรรมดาทั่วไป จนทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจและมองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ทำให้เข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริงอย่างแจ่มแจ้ง เกิดดวงตาที่ล้ำลึก และไม่ยึดติดกับสิ่งทั้งหลายทั้งปวง **จิตใจส่วนลึกระดับสาม** จิตใจขั้นนี้เปรียบเสมือนจิตใจบางๆ ชั้นสุดท้ายที่ห่อหุ้มสภาวะของความเป็นพุทธะของมนุษย์ไว้ ผู้ที่เข้าถึงจิตใจส่วนนี้ จะรู้สึกว่าการพัฒนาจนเกือบเข้าถึงความสุขที่แท้จริงของชีวิต ซึ่งหลักทางพุทธศาสนาเรียกสภาวะนี้ว่า “นิพพาน” หรือสภาวะความเป็น “พุทธะ” นั่นเอง

กระบวนการการทำงานของจิตใต้สำนึก จะเกิดขึ้นได้จากประสานสัมผัสทั้งห้าของมนุษย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ซึ่งกระทำการบันทึกข้อมูล หรือสิ่งต่างๆ ที่มากกระทบประสาททั้งห้า ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการการทำงานของจิตได้สำนึก

กระบวนการดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าจิตได้สำนึกของมนุษย์ เปรียบได้ดังศูนย์การบันทึกข้อมูลทางความคิด การกระทำ และประสบการณ์ต่างๆ จิตได้สำนึกของมนุษย์มีพลังอำนาจเหนือกว่าจิตสำนึกถึง 93 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่จิตสำนึกมีเพียง 7 เปอร์เซ็นต์ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 จิตใต้สำนึกของมนุษย์มีพลังอำนาจเหนือกว่าจิตสำนึก

นอกจากนี้ สิ่งแวดล้อมและการศึกษา มีอิทธิพลเป็นอย่างยิ่งต่อความเฉลียวฉลาด คุณธรรม และความสุขของคนเรา แนวคิดนี้เชื่อว่า ความเก่ง ความฉลาด ซึ่งเป็นศักยภาพที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ แต่มนุษย์ดึงศักยภาพดังกล่าวออกมาใช้แค่ 5-10 เปอร์เซ็นต์ เท่านั้น ทั้งๆ ที่มนุษย์สามารถพัฒนา ศักยภาพตัวเองได้สูงสุดมากกว่านี้ และเชื่อว่าความเป็นคนสมบูรณ์นั้นเกิดจากศักยภาพที่สำคัญ 4 ด้าน คือ

1. ร่างกาย (Physical) จะต้องแข็งแรง
2. จิตใจ (Mental) ถ้ารูปร่างดีแข็งแรง แต่จิตใจไม่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ตัดสินใจด้วยตัวเองไม่ได้ ไม่มีความเป็นตัวของตัวเองไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ก็ไม่มีประโยชน์
3. ความน้ำใจ (Spiritual) มีความรักให้กับคนอื่นในวงกว้าง ช่วยเหลือคนอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน มีความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ มีใจที่เปิดกว้าง
4. วิชาการ (Academic) ถ้าเราไม่มีวิชาการ ไม่มีความรู้ ก็ไม่มีทางที่เราจะมีอะไรมาบำรุงตัวเอง

ทั้งสี่ด้าน คือ หลักการสู่ความเป็นคนที่สมบูรณ์ การศึกษาที่ดีจะต้องจัดให้ครบทั้งหมดนี้ กระบวนการเพื่อไปถึงเป้าหมายความเป็นคนที่สมบูรณ์ กิจกรรมที่จัดให้เด็กเรียนรู้ตามแบบ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส จะต้องสอดคล้องกับหลัก 4 ข้อ คือ คลื่นสมองต่ำ การประสานของเซลล์สมอง ภาพพจน์ต่อตัวเอง และการให้ความรัก ซึ่งต้องไปด้วยกัน เด็กจึงจะไปในทิศทางที่ดีดังนี้

1. คลื่นสมองต่ำ

นักวิทยาศาสตร์ได้ประดิษฐ์เครื่องมือวัดคลื่นสมอง ซึ่งสามารถพบว่าประสิทธิภาพการทำงานของคนเราจะแปรเปลี่ยนไปตามคลื่นสมองที่เราส่ง ยิ่งต่ำลงมากเท่าไรจะยิ่งมีประสิทธิภาพตีมากขึ้นเท่านั้น เพราะเราจะมีพลังทางจิตใจ อารมณ์ดี ใจเย็น มีความคิดสร้างสรรค์สูง เกิดสมาธิ จิตใจ

เป็นหนึ่งในเดียว ไม่ฟังชัน ไม่วอกแวก กิจกรรมจึงต้องสร้างให้บุคคลเกิดภาวะคลื่นสมองต่ำมากที่สุด โดยการฝึกทำโยคะ นั่งสมาธิ อันถือเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจให้เกิดความสบายใจ และมีความสุขในการรับรู้ โยคะและสมาธิ จะช่วยกล้ามเนื้อและประสาทผ่อนคลาย เพราะจิตใจของบุคคลจะเป็นหนึ่งเดียว และสงบลงๆ การเล่นนิทาน การกอด เสียงเพลง และท่าที่ คำพูดจากคนรอบข้าง ก็มีส่วนทำให้คลื่นสมองต่ำได้เช่นเดียวกัน ถ้าบุคคลอยู่ใกล้คลื่นสมองต่ำ เขาก็จะต่ำด้วย แต่ถ้าใกล้คนที่คลื่นสมองสูง อารมณ์ของบุคคลก็จะรุนแรงสูงตามไปด้วย

นักวิทยาศาสตร์ได้ประดิษฐ์เครื่องมือวัดคลื่นสมองที่เรียกว่า EEG (Electroencephalogram) ซึ่งสามารถพบว่าประสิทธิภาพการทำงานของคนเราจะแปรเปลี่ยนไปตามคลื่นสมองที่เราส่ง ยิ่งต่ำลงมากเท่าไรจะยิ่งมีประสิทธิภาพตีมากขึ้นเท่านั้น เพราะเราจะมีความสงบทางจิตใจ อารมณ์ดี ใจเย็น มีความคิดสร้างสรรค์สูง เกิดสมาธิ จิตใจเป็นหนึ่งเดียว ไม่ฟังชัน ไม่วอกแวก

SARKAR (2006) ผู้นำการทำสมาธิแบบนีโอ ฮิวแมนนิส ได้กล่าวว่า “เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งของมนุษย์ที่จะต้องทราบถึงการทำงานของคลื่นสมองของคนเรา เพื่อการนำคลื่นอัลฟาและคลื่นที่มีความถี่ต่ำกว่าคลื่นอัลฟาในสมองของคนเรามาเสริมสร้างศักยภาพที่ยิ่งใหญ่นี้ จะนำมาซึ่งความสันติสุขอันยิ่งใหญ่ของมนุษยชาติและสรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาล”

คลื่นสมองมีระดับต่างๆ กัน ดังนี้ คือ

คลื่นเบต้า (Beta Wave) เป็นคลื่นที่บุคคลอยู่ในสภาวะปกติ ไปจนถึงสภาวะความวุ่นวาย คลื่นนี้ จะมีความถี่ 13 รอบจนถึง 40 รอบต่อวินาที บุคคลจะอยู่ในสภาวะของจิตใจที่วุ่นวายสับสน ตึงเครียดและมีความรู้สึกนึกคิดเป็นด้านลบอยู่ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 คลื่นเบต้า

คลื่นอัลฟา (Alpha Wave) เป็นคลื่นที่มีความถี่ 8-13 รอบต่อวินาที เป็นช่วงคลื่นที่ทำให้บุคคลรู้สึกผ่อนคลายและสงบเย็นลงกว่าคลื่นเบต้า มีจังหวะที่ช้ากว่า ขนาดใหญ่กว่าคลื่นเบต้า และมีพลังงานมากกว่า ทำให้เรามีความสุข สดชื่น อารมณ์สมดุล เป็นช่วงคลื่นที่มีอารมณ์ดี มีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการสูง มีความจำที่ดี มีสมาธิสูง และมีภูมิคุ้มกันต่อร่างกายสูง ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 คลื่นอัลฟา

คลื่นเทตต้า (Theta Wave) คือ คลื่นที่มีความถี่คลื่นต่ำ 5-7 รอบต่อวินาทีซึ่งจะปรากฏเมื่อคนเราอยู่ในสภาวะที่หลับใหลนั่นเอง ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 คลื่นเทตต้า

คลื่นเดลต้า (Delta Wave) คือ คลื่นที่มีความถี่คลื่นต่ำอยู่ในระหว่าง 4 รอบต่อวินาที ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 คลื่นเดลต้า

คลื่นคอสมิก (Cosmic Wave) เป็นคลื่นที่เกิดจากรอยต่อของคลื่นเดลต้าที่มีช่วงความถี่ต่ำกว่า 4 รอบต่อวินาที จนถึงความนิ่งเป็นเส้นตรง ที่เรียกว่า คลื่นคอสมิก ซึ่งเป็นคลื่นแห่งความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้กับทุกสรรพสิ่งบนโลก เป็นคลื่นที่ทำให้เกิดสภาวะของความปิติ อิ่มเอมใจ และสุขใจ ช่วยลดอารมณ์ที่เป็นด้านลบของจิตใจได้ เช่น ความขี้เกียจ ความอ่อนแอ ความอิจฉาริษยา ความเกลียด ความกลัว ความตื่นตระหนก เป็นต้น คลื่นคอสมิกมีขนาดใหญ่ มีจังหวะที่ช้ากว่า และเป็นคลื่นที่มีพลังมากที่สุด ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 คลื่นคอสมิก

นอกจากนี้ อาหารการกินที่คนเรารับประทานเข้าไป ก็มีส่วนต่อคลื่นสมองของคนเราด้วย เช่นกันยิ่งถ้าเป็นอาหารธรรมชาติมากเท่าไร จะยิ่งส่งผลดีมากเท่านั้นอาหารที่สมควรเป็นแบบกิ่ง มังสวิรัตินอกเนื้อสัตว์ใหญ่ เช่นหมู เนื้อ แต่กินเนื้อสัตว์เล็กตั้งแต่ไก่ลงมา เน้น ผัก ผลไม้ นมและดื่มน้ำมากๆ จะส่งผลให้คนเรามีคลื่นสมองต่ำลงได้

2. การประสานของเซลล์สมอง

เราเคยเชื่อว่าความฉลาดมาจากพันธุกรรม พ่อเก่ง แม่เก่ง ลูกจะออกมาเก่ง แต่แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมีความแตกต่างออกไปจากนั้น โดยเชื่อว่าความฉลาดสามารถฝึกฝนกันได้ ไม่ขึ้นอยู่กับพันธุกรรม แต่ขึ้นกับสิ่งแวดล้อมมากกว่า ว่าได้มีส่วนช่วยทำให้เซลล์สมองประสานกันมากน้อยแค่ไหน การที่คนไหนจะฉลาดหรือไม่ฉลาด เกิดจากเซลล์สมองประสานเข้าด้วยกันหรือที่เรียกว่าเซลล์ประสานประสาท ถ้าใครมีมากๆ คนนั้นจะฉลาด เรียนรู้เรื่องต่างๆ ได้เร็ว มีการค้นพบว่าเซลล์ประสานประสาทจะขยายตัวได้ดี เมื่อมือกับเท้าของเราทำงานมากเพราะปลายประสาทจะอยู่ตรงส่วนนั้นมาก ฉะนั้นในแนวคิดนี้จึงให้บุคคลได้เคลื่อนไหวด้วย ดังนั้นกิจกรรมจึงมุ่งให้บุคคลได้ใช้มือกับเท้าทำงานมากที่สุด ซึ่งเป็นวิธีการที่จูงใจแก่บุคคลให้เกิดการเรียนรู้ด้วยคลื่นอัลฟาหรือคลื่นสมองต่ำมากที่สุด

3. ภาพพจน์ของตัวเอง (Self Concept)

ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง ตามหลักจิตวิทยาสมัยใหม่พบว่าความรู้สึกที่มีต่อตัวเองจะส่งไปถึงความรู้สึกที่บุคคลมีต่อคนอื่นด้วย ถ้าบุคคลรู้สึกว่าคุณไม่ได้เรื่อง บุคคลก็จะไม่เชื่อมั่นคนอื่น ความรู้สึกที่มาจากตัวเรานั้นมาจากประสาทสัมผัสทั้งห้าที่เป็นตัวบันทึก โดยเฉพาะทางตา กับ ทางหู เป็นเรื่องจิตใต้สำนึก ถ้าจิตใต้สำนึกบันทึกไว้แต่เรื่องด้านลบ ภาพพจน์ที่มีต่อตนเองเป็นลบ พฤติกรรมที่ออกมา ก็จะเป็นลบด้วย

4. การให้ความรัก

เปรียบเสมือนกับแก้วน้ำ ถ้าความรักของบุคคลคนนั้นเต็ม มันย่อมไหลเพื่อแผ่ไปถึงผู้อื่น ตรงกันข้ามถ้าความรักของเขามีเพียงค่อนข้างแก้ว เขาย่อมเรียกร้องต้องการการแสดงออกซึ่งความรักที่จะทำให้เขาได้รับความรักกลับเต็ม

วิธีที่จะได้ความรัก

1. รอยยิ้ม ตามหลักจิตวิทยา การยิ้มคือการยอมรับในความมนุษย์
2. คำชม คือ การนำข้อดีมาพูด
3. การสัมผัส นักจิตวิทยาบอกว่าคนเราต้องการการสัมผัสอย่างน้อยวันละ 4 ครั้ง เพื่อการมีชีวิตรอด 8 ครั้ง เพื่อการมีชีวิตอย่างปกติ และ 14 ครั้ง เพื่อการมีชีวิตอย่างมีความสุขซึ่งจะช่วยให้บุคคลอารมณ์ดีและมีความสุข
4. สวัสดิ์ เป็นหลักโยคะศาสตร์ เรียกว่า ท่านมัสการ มีความหมายลึกๆ ยกขึ้นข้างบน แปลว่า สวัสดิ์ความดีงามในตัวท่าน ยกกระดบอก แปลว่า สวัสดิ์ความงามในตัวเรา ซึ่งเป็นการสร้างความรู้สึกให้เกิดคุณค่าภายในตัวบุคคล
5. การสบตา เป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกที่ดีต่อกันและกัน บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะสบตากับผู้อื่นได้อย่างมั่นอกมั่นใจ

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2553) กล่าวว่า การศึกษาแบบนีโอฮิวแมนนิสเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านวิชาการหรือวิชาชีพต่างๆ ในทุกส่วนของชีวิตซึ่งผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตสำนึก จิตใต้สำนึกและจิตเหนือสำนึกไปพร้อมๆ กัน เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การศึกษาเพื่อการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ในทุกๆ ด้าน (Holistic Education) โดยมีการฝึกออกกำลังกายตามหลักการของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นการฝึกความสมดุล (Balance) จังหวะ (Rhythm) และการทำงานที่สัมพันธ์กันของอวัยวะต่างๆ (Coordination) ซึ่งส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกและพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการบริหารร่างกายที่สมบูรณ์แบบ คือมีการบริหารทั้งอวัยวะภายนอก ได้แก่ กล้ามเนื้อ คอ แขน ขา ลำตัว เป็นต้น และอวัยวะภายใน เช่น หัวใจ ปอด ตับ ม้าม และต่อมไร้ท่อต่างๆ ที่มีหน้าที่ควบคุมการหลั่งฮอร์โมนซึ่งมีผลต่อการทำงานในทุกระบบของร่างกายคนเรา เช่น ความเจริญเติบโต ระบบย่อยอาหาร เป็นต้น และทำให้การทำงานของจิตใจเราเป็นปกติ อารมณ์ดีและมีความสุข

แนวคิดทฤษฎีแบบนีโอฮิวแมนนิสมีแนวทางการปฏิบัติ 3 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ (Universal love) ในจิตใจของตนเอง แนวคิดแบบนีโอฮิวแมนนิส มีความเชื่อว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับจิตที่บริสุทธิ์ ความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากสภาพแวดล้อมของการอบรมเลี้ยงดู (condition) กระบวนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ นั้น จะ ต้อง เริ่มต้นที่ตนเองในการพัฒนาจิตใจ การชำระล้างจิตใจที่หยาบกระด้างให้มีความอ่อนโยนด้วยการนั่งสมาธิอย่างสม่ำเสมอ การรับประทานอาหารที่ถูกต้อง การออกกำลังกายด้วยท่าโยคะอาสนะ ซึ่งนำไปสู่การมีความรักที่เป็นศูนย์กลางของจักรวาล ทุกสรรพสิ่งในจักรวาลมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียว และมีความเท่าเทียมกันในสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานของแนวคิดแบบนีโอฮิวแมนนิส

2. การส่งผ่านกระแสแห่งความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่จากตัวเราไปสู่คนรอบข้าง โดยการนั่งสมาธิร่วมกัน อันก่อให้เกิดการรวมกลุ่มพลังของความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ส่งผ่านความอยู่ดีมีมีความสุขให้แก่กันและแก่ทุกสรรพสิ่งในจักรวาล

3. การสร้างสรรค์สังคมใหม่ด้วยความรักและความเมตตาที่ยิ่งใหญ่แก่ทุกสรรพสิ่งในจักรวาล นักปฏิบัติทางจิตวิญญาณที่แสวงหาความสมบูรณ์ของชีวิตจะมองเห็นและสร้างสังคมแห่งมิตรภาพและความสงบสุขที่แท้จริง ด้วยการดำเนินชีวิตโดยการให้เกิดความรักความเมตตาในจิตใจตลอดเวลา เพื่อสร้างความอยู่ดีมีสุขแก่สังคมและทุกสรรพสิ่งในจักรวาล

สรุปได้ว่าความสมบูรณ์ของคนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสจะต้องเกิดจากศักยภาพในตัวบุคคล 4 ด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความมีน้ำใจและวิชาการ

2.3 กิจกรรมการพัฒนาคนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2553) กิจกรรมการพัฒนาคนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

อาหารที่บริโภค มี 3 ประเภท ดังนี้

1. อาหารที่สมควรบริโภคอย่างยิ่งที่ทำให้ร่างกายแข็งแรง จิตใจสงบเยือกเย็น เช่น ผลไม้ ถั่วเปลือกแข็ง เมล็ดธัญพืช ผัก นม และผลิตภัณฑ์จากนม
2. อาหารที่กระตุ้นร่างกายและจิตใจที่สมควรบริโภคให้น้อยที่สุด เช่น เครื่องดื่มที่มีคาเฟอีน ยาต่างๆ และสมุนไพรปริมาณมาก
3. อาหารที่เป็นโทษต่อร่างกายและจิตใจ เช่น เนื้อสัตว์ต่างๆ กระทียม หัวหอม เหล้า เบียร์ และสิ่งเสพติดต่างๆ

การออกกำลังกาย

การฝึกโยคะอาสนะ เป็นการบริหารอย่างง่าย ๆ ซึ่งคนทุกเพศและทุกวัยสามารถฝึกฝนและปฏิบัติได้ ช่วยรักษาสุขภาพของร่างกายด้วยการกระตุ้นการหมุนเวียนของกระแสโลหิต เพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ และความคล่องตัว เป็นการนวดอวัยวะภายในและต่อมไร้ท่อต่างๆ ทำให้จิตใจสงบ สดใส เบิกบาน ทำให้การพัฒนาจิตใจเป็นไปได้ง่ายขึ้น

หลักยามะและนิยามะ

หลักยามะ (หลักในการพัฒนาตนเองกับผู้อื่น) ได้แก่

1. การไม่มีเจตนาร้ายต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ (อหิงสา) มีผู้นำศาสนาจำนวนมาก แปลความหมายของคุณธรรมข้อนี้ว่า ห้ามฆ่าสัตว์ ซึ่งแปลความหมายคลาดเคลื่อน เช่น หากเราพรุนดิน ปลูกพืชเพื่อเป็นอาหาร เราต้องทำลายแมลง สัตว์ในดินไปมากมาย หรือมนุษย์จำเป็นต้องทำลายสัตว์ที่เป็นพาหนะของโรคต่างๆ เช่น หนู แมลงสาบ เป็นต้น เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของมนุษย์เอง มีคนอีกมากมายที่ติดยึดกับการแปลความหมายของอหิงสาที่คลาดเคลื่อนนี้ จึงต้องมีชีวิตที่ทุกข์ระทม เบียดเบียนชีวิตตนเองอยู่ตลอดเวลาไม่กล้าแม้แต่ทำร้ายยุง มด งูพิษ ฯลฯ และรู้สึกผิดอย่างมากที่ต้องทำลายชีวิตสัตว์ที่เป็นพาหนะนำโรค หรือแม้แต่สัตว์ที่เป็นอันตรายแก่ตนเองและคนในครอบครัว หลายคนทำตัวให้อยู่ในคุณธรรมข้อนี้ โดยการว่าจ้างหรือใช้คนอื่นทำร้ายชีวิตสัตว์เหล่านั้นแทนตนเอง และการฆ่าสัตว์เพื่อนำมาเป็นอาหารหรือผู้ที่รับประทานเนื้อสัตว์โดยเฉพาะสัตว์ใหญ่ถือว่าเป็นกลุ่มคนที่มีการกระทำที่ขัดกับหลักของคุณธรรมในข้อนี้ ก่อนที่เราจะบริโภคอาหารที่ทำจากเนื้อสัตว์เพื่อดำรงชีวิต เราควรคำนึงหลักของอหิงสา 2 ประการ ดังนี้ 1) เราควรเลือกสิ่งมีชีวิตที่มีจิตสำนึกต่ำที่สุดมาทำเป็นอาหาร เช่น พืช ผัก 2) ก่อนที่จะฆ่าสัตว์เพื่อนำมาทำเป็นอาหาร ไม่ว่าสัตว์นั้นจะมีจิตสำนึกต่ำเพียงใด เราต้องคิดแล้วคิดอีกว่าเราสามารถที่จะมีชีวิตอยู่อย่างแข็งแรงสมบูรณ์โดยการไม่ทำลายชีวิตนั้นได้หรือไม่

2. การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข (สัตยา) หมายถึงการมีปียวาจา หรือวาจาไพเราะที่เป็นประโยชน์และให้ความสุขแก่ทั้งผู้ฟังและผู้พูด เมื่อไรก็ตามที่เรามีความคิด คำพูดและการกระทำที่มีเจตนาให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ มีความสุข เราจะพบว่าจิตใจของเราก็มีความสุข ความสงบ คุณธรรมในข้อนี้จึงไม่ได้หมายถึงการพูดความจริงเสมอไป เพราะบางสถานการณ์ในชีวิต การมีคุณธรรมข้อนี้ อาจหมายถึง การเจียบ การไม่พูด หรือการใช้คำพูดที่บิดเบือนความจริงไปบ้าง เพื่อสวัสดิภาพและความสุขของผู้อื่นเป็นสำคัญ

3. การไม่นำหรือแม้แต่คิดที่จะนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา (อัสเตยะ) แบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้ 1) การลักขโมยทรัพย์สินผู้อื่นทางกาย ทั้งลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และรวมไปถึงการใช้สติปัญญา การใช้คำพูดหลอกล่อหรือหรือหลอกลวงในการที่เอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน 2) การลักขโมยทรัพย์สินผู้อื่นทางใจ เพียงแต่เกิดความคิดที่จะลักขโมยโดยที่ยังไม่ได้ลงมือกระทำจริง ก็ถือว่าเป็นการผิดคุณธรรม 3) การทำให้ผู้อื่นสูญเสียโอกาสที่ตัวเองควรจะได้รับ เราจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการที่ทำให้ผู้อื่นสูญเสียโอกาสนั้นๆ 4) คิดที่จะทำให้ผู้อื่นสูญเสียโอกาสที่ตัวเองควรจะได้ เพียงแค่คิดที่จะทำเช่นนั้นก็ถือว่าเป็นผิดคุณธรรม

4. การปฏิบัติต่อทุกสรรพสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องด้วยเสมือนกับทุกสรรพสิ่งเป็นความงามที่ปรากฏออกมาในรูปของวัตถุที่แตกต่างกัน (พรหมจรรย์) การมีพรหมจรรย์ คือ การระลึกถึงสิ่งที่ดีงามยิ่งใหญ่ บริสุทธิ์ ที่มีอยู่ในทุกสรรพสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องด้วยอยู่ตลอดเวลาเสมือนกับทุกสรรพสิ่งเป็นความงามที่ปรากฏออกมาในรูปของวัตถุที่แตกต่างกัน ผู้ปฏิบัติตามคุณธรรมข้อนี้ จะกลายเป็นผู้ที่อ่อนน้อม ถ่อมตน น่ารัก ลดตัวตนของตัวเองลง ลดความรู้สึกแบ่งแยกพวกเราพวกเขา และเห็นความสำคัญของสรรพสิ่งต่างๆ มากขึ้น และมีความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้กับมวลมนุษย สัตว์และสรรพสิ่งทั้งหลายมากขึ้น

5. การดำเนินชีวิตรูปแบบที่เรียบง่าย และรู้จักการแบ่งปันส่วนเกินของชีวิตต่างๆ ให้กับผู้อื่น (ปริศคหะ) หมายถึง การดำเนินชีวิตในรูปแบบที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ หล่มหลงกับความสบายทางวัตถุต่างๆ มากเกินไป วิธีการดำเนินชีวิตแบบนี้จะทำให้คนเรารู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ตามความจำเป็นของชีวิต และรู้จักแบ่งปันส่วนเกินต่างๆ ของชีวิตให้แก่ผู้อื่น ซึ่งทำให้ทุกคนอยู่รวมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุข

หลักนิยามะ (หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเอง)

1. การรักษาความสะอาดบริสุทธิ์ของร่างกายและจิตใจ และสิ่งแวดล้อม (เศาจะ) หมายถึงการรักษาความสะอาดหรือความบริสุทธิ์ที่แบ่งเป็นสองด้าน คือ การรักษาความสะอาดภายนอก การใช้น้ำ สบู่หรือเครื่องช่วยทำความสะอาดต่างๆ ที่ทำให้ร่างกาย เสื้อผ้า หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวเราสะอาด ปราศจากเชื้อโรค เป็นระเบียบ พร้อมทั้งจะนำมาใช้เป็นประโยชน์ และการรักษาความสะอาดภายใน คือ ความจำเป็นที่เราจะต้องรักษาความสะอาดด้านภายใน หรือจิตใจอย่าง

สม่ำเสมอ ไม่ให้เกิดความหม่นหมอง หรือความไม่บริสุทธิ์ในจิตใจ ระมัดระวังจิตไม่ให้เกิดความเห็นแก่ตัว หรือความต้องการทางวัตถุมากเกินไป ด้วยการทำสมาธิให้มีจิตใจที่สะอาดบริสุทธิ์เต็มเปี่ยมไปด้วยความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่อยู่เสมอ การทำสมาธิ ตามแนววินโอสิวแมนนิสจึงเปรียบเสมือนกับการอาบน้ำให้กับจิตใจนั่นเอง

2. การพยายามรักษาภาวะความไร้กังวล ความสบาย ความสงบในจิตใจ (สันโดษ) หลักสำคัญของคุณธรรมข้อนี้ คือ การไม่ปล่อยจิตใจให้ลุ่มหลงกับความต้องการทางวัตถุมากเกินไป โดยรู้จักพึงพอใจในวัตถุที่หามาได้จากการประกอบอาชีพที่สุจริต วิธีการควบคุมจิตใจของตนเอง ได้แก่ วิธีการแรก คือ บอกตัวเองอยู่เสมอ ถึงความสำคัญของร่างกายและจิตใจของตัวเองว่ามีค่าเหนือกว่าทรัพย์สินสมบัติภายนอกตัวมากมาย วิธีที่สอง คือ การได้ยินได้ฟังจากคนรอบข้าง คำพูดของคนรอบข้าง มีผลต่อจิตใจของคนเราเป็นอย่างมาก เราจึงควรคบกับกัลยาณมิตรที่ให้ความสำคัญแก่ชีวิต (ร่างกายและจิตใจ) ของตนเองมากขึ้น

3. การเสียสละความสะดวกสบายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งอื่นในเป็นการตอบแทน (ตบะ) ตบะไม่จำเป็นต้องมีความยากลำบาก หรือความเหน็ดเหนื่อยทางด้านร่างกายในการที่จะรับใช้ผู้อื่นมาเกี่ยวข้อง การมีคุณธรรมในข้อตบะ มีหลักในการพิจารณา ก่อนการช่วยเหลือผู้อื่นว่า เราควรช่วยคนที่ด้อยกว่าเราก่อน

4. ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องที่จะช่วยพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรักความเมตตาสูงขึ้น (สวธยายะ) ไม่ได้หมายความว่าเพียงแต่การอ่าน การฟัง หรือการสนทนาในเรื่องของการทำให้เรามีสปิริต (Spirit) สูงขึ้น แต่จะต้องเข้าใจความหมายของเรื่องนั้นๆ อย่างถูกต้อง สปิริตหมายถึง จิตใจที่เปิดกว้าง (Broadmind) มีความเมตตากรุณา (Generous) ให้กับทุกสรรพสิ่งโดยไม่มีการแบ่งแยกว่าเป็นพวกเขา พวกเขา แบ่งแยกวรรณะ เชื้อชาติ เป็นจิตใจที่ได้รับการพัฒนาแล้วจนอ่อนโยนเปิดกว้างมีน้ำใจ มีความรัก ความเมตตาให้กับคนและทุกสรรพสิ่ง

5. การมีเป้าหมายที่ถูกต้องของชีวิต โดยการพัฒนาจิตใจหรือการทำสมาธิของตนเองที่เป็นความสุขที่เกิดภายในร่างกายและจิตใจของคนเราอย่างแท้จริง (อิศวรประนิธาน) คำว่า อิศวร (Ishvara) ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ผู้ควบคุมหรือผู้ดูแลจักรวาล หรือผู้ที่ควบคุมคลื่นทุกชนิดในจักรวาลนี้คืออิศวร คำว่า ประนิธาน (Pranidhana) แปลว่า การนำเอาบางสิ่งบางอย่างมาเป็นที่พึ่ง ดังนั้น อิศวรประนิธาน หมายความว่า การนำเอาอิศวรมาเป็นที่พึ่ง หรือการนำเอาคลื่นจักรวาลมาเป็นเป้าหมายของชีวิต หรือพูดง่าย ๆ ว่า เป้าหมายสูงสุดของชีวิตคนเรา คือ การปรับคลื่นสมอง เป็นการพัฒนาจิตใจ หรือการทำสมาธิให้มีคลื่นสมองต่ำลงจนเข้าสู่คลื่นจักรวาล

การทำสมาธิ

การทำสมาธิ เป็นการยกระดับจิตใจ ให้เกิดความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ต่อทุกสรรพสิ่งในโลกและจักรวาล การทำสมาธิเป็นกระบวนการทำให้ร่างกาย จิตสำนึก และจิตใต้สำนึกหยุดการ

ทำงาน หรือทำงานน้อยที่สุด เพื่อให้จิตใจส่วนลึก หรือจิตเหนือสำนึกของคนเรามีโอกาสทำงานได้อย่างเต็มที่ ขณะที่ทำสมาธิ คลื่นสมองของผู้ทำสมาธิจะช้าลงไปเรื่อยๆ จนเกิดความปิติสุขมากขึ้น เมื่อคลื่นสมองหลอมรวมกับคลื่นจักรวาล ความรู้สึก “ตัวฉัน” หรือ “อัตตา” จะหายไป ซึ่งเป็นการเข้าสู่สภาวะความเป็นพุทธะ คือการเติมเต็มไปด้วยความรักความเมตตาต่อทุกสรรพสิ่ง ซึ่งกระบวนการเข้าสู่สภาวะนี้นั้นต้องประกอบด้วย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์อย่างพอเหมาะ การออกกำลังกายอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ เพื่อให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาจิตใจ การพัฒนาจิตใจทำได้โดยการฝึกสมาธิ เพื่อให้จิตใต้สำนึกมีข้อมูลที่เต็มไปด้วยความรัก ความเมตตา และจิตใจส่วนลึกทั้งสามระดับได้รับการพัฒนาจนเข้าสู่สภาวะของความมีจิตใจที่มีความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ อันนำไปสู่เป้าหมายของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ

การทำสมาธิแบบนี้โอฮิวแมนนิส (Neo-humanist Meditation) ก่อให้เกิดสภาวะคลื่นสมองต่ำขณะทำสมาธิ จิตใต้สำนึกอยู่ในสภาวะที่พร้อมรับข้อมูลใหม่ โดยการภาวนามंत्रาในใจด้วยคำว่า “Baba Nam Kevalam” แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “Love is everywhere” หรือมีความรักอยู่ทุกหนทุกแห่ง ควรฝึกอย่างสม่ำเสมอวันละ 2 ครั้ง จิตใต้สำนึกจะเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งที่เราคิด กลายเป็นจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยพลังความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ ทำให้เราเคารพตนเองและเคารพผู้อื่น เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนคุณค่าของทุกสรรพสิ่งในโลกและจักรวาล โดยที่โยคีโบราณได้หาวิธีการต่างๆ มาใช้เพื่อขจัดอารมณ์ด้านลบ วิธีที่ง่ายที่สุดคือ การทำสมาธิโดยใช้คำมंत्रา (Mantra Meditation) เพื่อชำระจิตใจของเราให้บริสุทธิ์

การฝึกสมาธิด้วยมंत्रาด้วยเสียงเพลง : การทำคีรตัน (Kiirtan)

การทำคีรตัน คือการภาวนาหรือการร้องเพลงมंत्रาอย่างต่อเนื่องกันไปในระยะเวลานึง เพื่อให้จิตใจของผู้ร้องเกิดความสงบ ปิติสุข และคลื่นสมองต่ำอย่างรวดเร็ว ควรทำอย่างต่อเนื่อง ประมาณวันละ 10-15 นาที วันละ 2 ครั้ง ตลอด 2-3 สัปดาห์

การฝึกสมาธิด้วยการเต้น : ลาลิตา มามิการ์ (Lalita Marmika)

เป็นการทำสมาธิด้วยท่าเต้นที่ง่าย และมีประโยชน์สูง ทำให้ผู้ฝึกเกิดความสงบและปิติในจิตใจอย่างรวดเร็วและล้าลึก โดยท่าเต้นจะต้องกดปลายเท้าตรงส่วนหัวแม่เท้าลงกับพื้น เป็นการกระตุ้นต่อมไพเนียลบนยอดศีรษะของคนเรา ซึ่งต่อมนี้ควบคุมการหลั่งฮอร์โมนที่ทำให้จิตใจเกิดความสงบและปิติสุข เป็นท่าที่เหมาะสมสำหรับการเตรียมจิตใจก่อนทำสมาธิ

การฝึกสติ

ผู้ที่ฝึกสมาธิหรือจิตใจจนเป็นหนึ่งเดียว หรือมีสติสูง (Concentration) คือผู้ที่สามารถมีจิตใจจดจ่อหรือควบคุมจิตใจตนเองให้อยู่กับสิ่งที่ทำในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด นักบวชโบราณเรียกการฝึกสตินี้ว่า การฝึกควบคุมจิตสำนึก และการทำสมาธิที่สมบูรณ์แบบ จะต้องพัฒนาจิตของคนเราทั้ง 3 ระดับ คือ จิตสำนึก จิตใต้สำนึก และจิตเหนือสำนึก

การฝึกสมาธิด้วยการออกกำลังกาย : โยคะอาสนะ (Yoka Asana)

การฝึกสมาธิด้วยการออกกำลังกายด้วยโยคะอาสนะ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ระดับฮอร์โมนสมดุล จิตใจสงบ มีสติ คลื่นสมองต่ำ จิตใต้สำนึกพร้อมที่จะรับข้อมูลใหม่ที่เป็นบวกซึ่งส่งผลต่อภาพพจน์ทางด้านบวกของผู้ฝึก ทำให้เห็นคุณค่าและเชื่อมั่นในตนเอง เป็นการออกกำลังกายที่มีผลโดยตรงกับต่อมไร้ท่อและระดับฮอร์โมนในร่างกาย โดยการเคลื่อนไหวอย่างช้าๆ ผสมกับการสูดลมหายใจลึกๆ สลับด้วยการหยุดนิ่งของร่างกาย เพื่อให้กล้ามเนื้อผ่อนคลาย ช่วยทำให้ปอดรับออกซิเจนได้มากขึ้น ระบบประสาทผ่อนคลายและมีกำลังวังชา หากคนเราฝึกโยคะอยู่เสมอ จะทำให้มีระบบประสาทที่ดี ไม่เครียด การไหลเวียนของโลหิตดีขึ้น และเลือดไหลเวียนไปเลี้ยงส่วนสมองเพิ่มขึ้น ช่วยควบคุมการหลั่งฮอร์โมนของต่อมไร้ท่อให้สมดุล ส่งผลให้เกิดความสมดุลทางอารมณ์ และความสุขทางจิตใจ

สรุปได้ว่า แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเป็นการมุ่งเน้นพัฒนาอัจฉริยภาพของบุคคลที่แฝงเร้นอยู่ภายในให้ปรากฏออกมาอย่างเต็มศักยภาพ ในการพัฒนาตนเอง เน้นการปฏิบัติ 95% และทฤษฎี 5% ซึ่งเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติตนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ทำให้บุคคลมีระเบียบวินัยในตนเอง การทำงานของสมองซีกซ้ายและขวาทำงานอย่างสมดุลอันเนื่องมาจากการบริหารร่างกายและการทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอ เป็นบุคคลที่มีภาพพจน์ตัวเองด้านบวกและมีความรู้สึกดีกับตนเอง เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น และมีความสามารถแตกต่างจากคนอื่น

ตอนที่ 3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning)

3.1 ความหมายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

Mumford (1991) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้จากการปฏิบัติว่า เป็นกระบวนการคู่ขนาน ผู้ที่มีส่วนร่วมต้องร่วมมือในการทำงานในสถานการณ์จริง ปัญหา ภาระงาน และการเรียนรู้ที่พิเศษเป็นเป้าหมายหลัก

Gordon (1993) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติว่า หมายถึง กระบวนการที่นำคนที่มีทักษะและประสบการณ์ระดับต่างกันมารวมกลุ่มกันวิเคราะห์ปัญหาในการทำงานแล้ววางแผนในการแก้ปัญหา โดยการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาที่ตามแผนที่วางไว้และระหว่างการดำเนินการแก้ปัญหา กลุ่มผู้เรียนจะมีการพบปะกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหา

McGill and Beaty (1995) ได้อธิบายการเรียนรู้จากการปฏิบัติว่า เป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนรู้และการสะท้อนความคิดที่ดำเนินการโดยผู้ร่วมกระบวนการที่ได้รับการสนับสนุนจาก

เพื่อนร่วมงาน ด้วยการได้รับสิ่งที่ทำ (getting thing done) ตลอดช่วงการเรียนรู้แบบปฏิบัติการ บุคคลแต่ละคนจะได้เรียนรู้จากคนอื่น ๆ โดยการทำงานกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงและสะท้อนประสบการณ์ของตนด้วยตนเอง เพื่อที่จะทำให้กระบวนการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์

Dilworth (1998) ได้อธิบายว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ กระบวนการสะท้อนความคิด จากการทำงานและความเชื่อของบุคคลในสภาพแวดล้อมที่ได้รับการสนับสนุนหรือการเผชิญหน้า กับเพื่อนร่วมงานโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นใน สถานการณ์จริง

Gray (2001) ได้อธิบายว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นกระบวนการการเสริมสร้างรากฐาน ของความเชื่อในศักยภาพส่วนบุคคล ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้จากการปฏิบัติ จากสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเอง รอบตัว เป็นการใช้เวลากับคำถาม ในการสร้างความเข้าใจ และการสะท้อนความคิด เพื่อสร้างความ เข้าใจอย่างลึกซึ้ง และพิจารณาถึงวิธีที่จะกระทำในอนาคต

สรุปได้ว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ หมายถึง การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่แต่ละบุคคลเรียนรู้ ร่วมกันในการวิเคราะห์ปัญหาผ่านกระบวนการของการเรียนรู้และการสะท้อนกลับอย่างต่อเนื่อง เป็น รายบุคคลผ่านกลุ่มการเรียนรู้ที่มีในประเด็นที่สนใจศึกษาาร่วมกันโดยการทำงานบนปัญหาจริง และ สะท้อนกลับบนประสบการณ์ของตนเอง เสนอแนวทางการแก้ปัญหา และนำแนวทางการแก้ปัญหาที่ ผ่านการพิจารณาแล้วไปปฏิบัติ

3.2 หลักการและขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

Revans (1982) เป็นผู้การนำการเรียนรู้จากการปฏิบัติมาใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน ได้ กล่าวถึงการเรียนรู้จากการปฏิบัติว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการพัฒนา การ จัดการ และการพัฒนาองค์กร สำหรับแนวคิดขั้นพื้นฐานของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ นั้น Revan ได้ เสนอ หลักการของการเรียนรู้ไว้ดังนี้

$$L = p + Q$$

(Learning) (Programmed) + (Questioning)

เมื่อ P = ความรู้ คำสอน และคำชี้แนะแบบดั้งเดิมที่กำหนดเป็นแนวทาง

Q = มุมมองที่ได้จากการซักถาม การคิดใคร่ครวญ

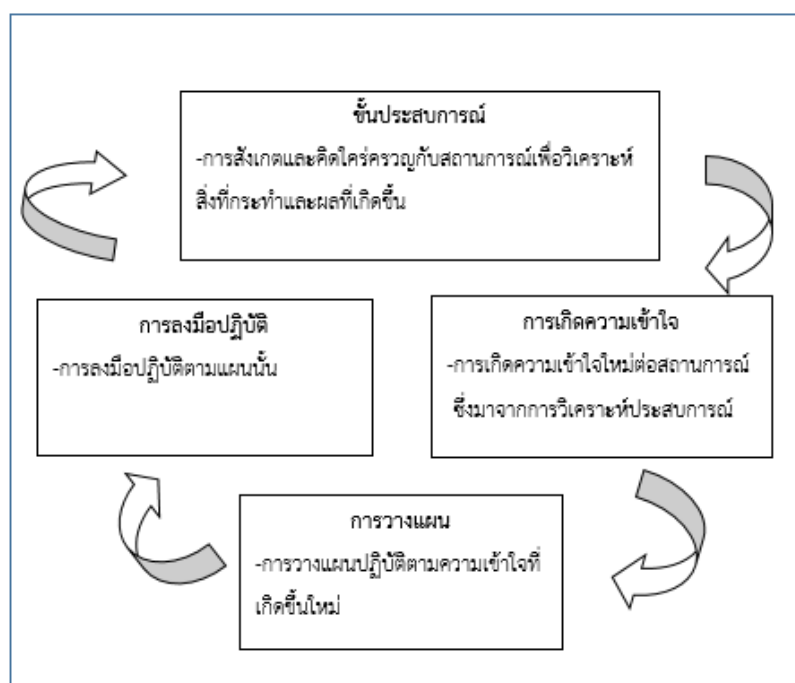
ต่อมา Marquardt (1999) ได้นำเสนอหลักการเพิ่มเติมให้ชัดเจน เป็นระบบ และมีความ ต่อเนื่องมากขึ้นดังนี้

$$L = P+Q+R+I+R$$

เมื่อ R = Reflection การคิดใคร่ครวญ

I = Implementation การดำเนินการแก้ไข การทดลองเพื่อเรียนรู้

Pedler (1986 cited in McGill and Beaty, 1995) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ มี 4 ขั้นตอน คือ 1) ชั้นประสบการณ์โดยการสังเกตและคิดใคร่ครวญเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ผ่านมา เพื่อวิเคราะห์สิ่งที่กระทำและผลที่เกิดขึ้น 2) ชั้นการเกิดความเข้าใจใหม่ในสถานการณ์นั้นซึ่งมาจากการวิเคราะห์ประสบการณ์ 3) ชั้นวางแผนปฏิบัติการตามความเข้าใจที่เกิดขึ้นใหม่ และ 4) ชั้นลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 แสดงกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติตามแนวคิดของ Pedler

3.3 องค์ประกอบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

Marquardt (1999) อธิบายถึงองค์ประกอบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้ การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นเครื่องมือที่ใช้แก้ปัญหาในการสร้างความเป็นผู้นำ การสร้างทีม และแก้ปัญหองค์กรไปพร้อมๆ กัน ซึ่งจะต้องมีกลุ่มบุคคลเข้ามาแก้ปัญหา และดำเนินการแก้ปัญหาในเวลาและสถานการณ์จริง ซึ่งมีองค์ประกอบ 6 ขั้นตอน ดังนี้

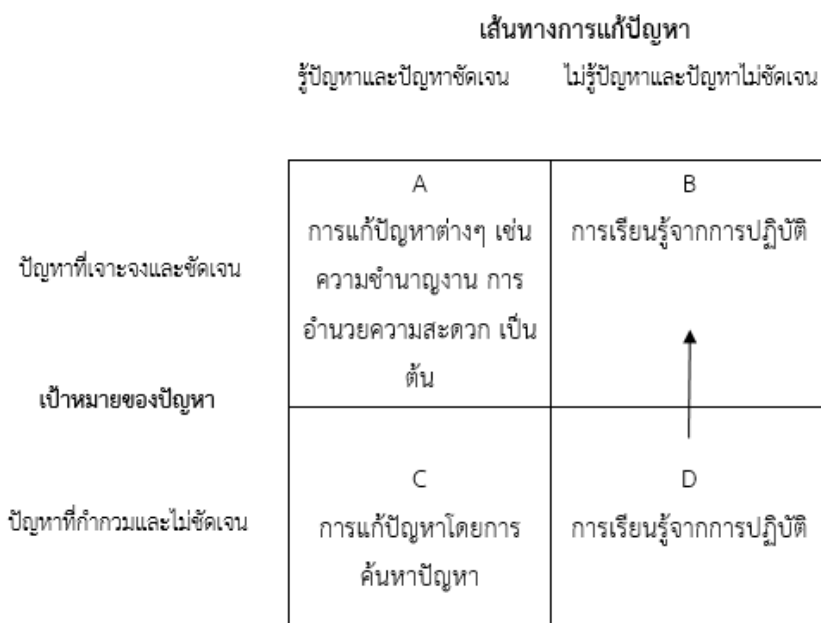
- 1.งาน ปัญหา หรือโครงการที่จำเป็นและเร่งด่วน
- 2.กลุ่มสมาชิกที่มีความหลากหลายจำนวน 4-8 คน

3. กระบวนการตั้งคำถามและสะท้อนความคิด
4. การตกลงร่วมกันในการกระทำร่วมกัน
5. ข้อตกลงร่วมของกลุ่มในการเรียนรู้
6. ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้

การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นการกำหนดปัญหาที่สำคัญ และการคาดหมายแก้ปัญหาโดยกลุ่มบุคคลจำนวน 4-8 คน ที่มีเป้าหมายร่วมกันรวมไปถึงการเรียนรู้ส่วนบุคคลในการสนับสนุนช่วยเหลือการตอบคำถามและการสะท้อนความคิดร่วมกับผู้ฝึกสอนที่อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ที่เป็นเพียงผู้ช่วยและอำนวยความสะดวกกลุ่มในการสะท้อนความคิดจากประสบการณ์การเรียนรู้

1. งาน ปัญหา หรือโครงการที่จำเป็นและเร่งด่วน

งาน ปัญหาที่สำคัญของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรจะต้องระบุเพื่อการแก้ไขโดยความรับผิดชอบของกลุ่ม ก่อให้เกิดโอกาสการเรียนรู้ การสร้างความรู้ และการสร้างความสามารถและความชำนาญของบุคคล กลุ่ม และองค์กร ที่สะท้อนปัญหาจริงจากสถานการณ์การเรียนรู้ การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่มุ่งเป้าหมายที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจง แสดงได้ดังภาพที่ 9 ดังนี้

ภาพที่ 9 แสดงการจัดลำดับปัญหาที่ขึ้นกับการรู้เส้นทางการแก้ไขและมีเป้าหมายที่ชัดเจน

จากตารางสามารถสรุปเส้นทางการแก้ปัญหาได้ดังนี้

1.1 การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่ไม่แน่ใจในปัญหา แต่มีเป้าหมายเฉพาะและชัดเจนในการแก้ไข (แสดงในส่วน B) การแก้ไขปัญหาในส่วนนี้กลุ่มบุคคล หรือองค์กรสามารถรับมือแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้

1.2 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจากปัญหาที่กำกวม ไม่มีเป้าหมายเฉพาะและไม่ชัดเจนในการแก้ไข (แสดงในส่วน D) ซึ่งต้องถ่วงรอนปัญหาโดยกลุ่ม

1.3 ปัญหาที่อยู่ในส่วน A ต้องแก้ไขด้วยการเจรจาต่อรอง

1.4 ปัญหาที่แสดงในส่วน C เป็นส่วนที่กลุ่มอยากรู้ และอยู่ในสถานการณ์ที่สำคัญที่ต้องการแก้ไข แต่เป้าหมายกลับกำกวมและไม่ชัดเจน กลุ่มบุคคลหรือองค์กรต้องค้นหาปัญหาเพื่อการแก้ไข

สรุปได้ว่า ปัญหาจะถูกเลือกโดยกลุ่มที่ได้รับมอบหมายอำนาจในการแก้ไขและดำเนินการแก้ปัญหา แต่หากกลุ่มไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้ก็จะทำให้ไม่รู้วิธีหรือความคิดเห็นและการเรียนรู้ในการทำงานอย่างแท้จริงในการแก้ปัญหา

การเรียนรู้จากการปฏิบัติสร้างอยู่รอบๆ ปัญหา (โครงการ, การแสดงความคิดเห็นขัดแย้ง, ประเด็น หรืองาน) วิธีการแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของบุคคล ทีม และหรือองค์กร ปัญหาควรมีลักษณะที่สำคัญ อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของทีมและจัดให้มีโอกาสสำหรับการเรียนรู้ การเลือกปัญหาเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้จากการปฏิบัติเพราะบุคคลเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อเข้าไปปฏิบัติซึ่งจะได้รับผลสะท้อนกลับมา

ลักษณะของปัญหา

- 1) ปัญหาเกี่ยวข้องกับองค์กร หรือหน่วยงาน
- 2) ปัญหาเกี่ยวข้องกับการจัดการ และความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล
- 3) ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาของแต่ละบุคคล เช่น คุณภาพ ความสามารถ หรือพฤติกรรมที่บุคคลค้นหาเพื่อที่จะปรับปรุง

การคัดเลือกปัญหา (โครงการ) ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติมีเงื่อนไขหลายอย่าง ดังนี้

1) โครงการที่ถูกเลือกโดยกลุ่มจะต้องเป็นปัญหา งาน หรือประเด็นจริงในองค์กร ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและเกิดขึ้นในรอบของเวลาจริง ซึ่งควรมีความสำคัญอย่างแท้จริงและไม่เป็นเพียงแค่ปัญหาทางสมมุติฐาน

2) โครงการต้องมีความเป็นไปได้ นั่นคือ โครงการต้องอยู่ภายใต้ความสามารถของกลุ่มในการเข้าใจถึงปัญหาและกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้

3) ปัญหาควรอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกลุ่ม หรือกลุ่มต้องได้รับการมอบอำนาจในการกระทำบางสิ่งเกี่ยวกับปัญหาซึ่งควรจะเป็นปัญหาหรืองานที่ผู้มีส่วนร่วมมีความสนใจในสิ่งนั้นและถ้าสามารถแก้ไขได้ก็จะทำให้เกิดความแตกต่าง

4) โครงการต้องให้ออกโอกาสการเรียนรู้สำหรับสมาชิกและควรเป็นสิ่งที่เป็นไปได้กับส่วนอื่นขององค์กร นอกจากนี้ผู้สนับสนุนการเรียนรู้จากการปฏิบัติยังแนะนำว่าผู้มีส่วนร่วมมาจากสถานที่ต่างๆ กันและประสบการณ์ที่แตกต่างกันจะเกิดการตั้งคำถามใหม่ๆ และนำไปสู่วิธีการแก้ไขปัญหาที่ดีกว่า

2. กลุ่มสมาชิกที่มีความหลากหลายจำนวน 4-8 คน

เป็นกลุ่มที่มีความหลากหลาย และแตกต่างทางด้านภูมิหลังและประสบการณ์ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้จากการปฏิบัติมีคุณค่าและประสบผลสำเร็จ โดยอย่างยิ่งกับกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ความแตกต่างของกลุ่มจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนได้และมีความเข้าใจเพียงพอในการปรับสภาพแวดล้อมที่กลุ่มบุคคลเผชิญอยู่มาสู่ความสำเร็จในการแก้ปัญหาได้ ปัญหาที่ยังซับซ้อน ยิ่งจำเป็นต้องมีความคิดเห็นที่หลากหลาย หลายมุมมองในการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ ความหลากหลายของกลุ่มบุคคล ได้แก่ เพศ วัย เชื้อชาติ ประสบการณ์ และหน่วยงาน เป็นต้น

กลุ่ม (Group) แกนหลักคือ กลุ่มการเรียนรู้จากการปฏิบัติซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 4 – 8 คน ทั้งนี้เนื่องจากงานวิจัยชี้ให้เห็นว่ากลุ่มที่มีสมาชิกน้อยกว่า 4 คน จะไม่ทำให้เกิดความแตกต่าง การสร้างสรรค์ และการแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งที่เพียงพอ และกลุ่มที่มากกว่า 8 คน จะมีความซับซ้อนเกินไป การสร้างกลุ่มที่มีความแตกต่างกันจะทำให้ได้มุมมองที่แตกต่างกันจำนวนมากและได้รับมุมมองใหม่ๆ กลุ่มประกอบด้วยบุคคลจากบทบาทและหน่วยงานต่างๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับชนิดของปัญหาในการเรียนรู้จากการปฏิบัติ บางสถานการณ์กลุ่มอาจประกอบด้วยบุคคลที่มาจากองค์กรอื่นหรือผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ การนำบุคคลจากสถานที่แตกต่างกันในองค์กรให้มาอยู่ด้วยกัน จะทำให้ได้รับความใหม่ และสร้างการผสมผสานขององค์กรผ่านการสร้างเครือข่ายที่ไม่เคยมีมาก่อน

คุณลักษณะของกลุ่มการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ควรเป็นดังนี้

- 1) การได้รับมอบหมายในการแก้ปัญหา
- 2) ความสามารถในการรับฟัง การถามคำถามตนเองและผู้อื่น
- 3) ความเต็มใจในการเปิดใจกว้างและเรียนรู้จากสมาชิกกลุ่มอื่น
- 4) คุณค่าของบุคคลอื่นและการให้ความนับถือแก่บุคคลอื่น
- 5) การได้รับมอบหมายในการลงมือปฏิบัติและการได้รับความสำเร็จ
- 6) การตระหนักถึงตนเองและความสามารถของผู้อื่นในการเรียนรู้และการพัฒนา

3. กระบวนการตั้งคำถามและการสะท้อนความคิด เป็นกระบวนการสื่อสารในการตอบคำถามและสะท้อนความคิด เน้นการถามคำถามที่ถูกต้องมากกว่าการตอบคำถามที่ถูกต้อง การเรียนรู้

จากการปฏิบัติจะจัดการกับปัญหาผ่านกระบวนการ รวมถึงการถามคำถามในตอนเริ่มต้น การทำปัญหาให้ชัดเจน การสะท้อนกลับและการกำหนดวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ ซึ่งการแก้ปัญหาส่วนใหญ่จะได้จากคำถามของการสนทนากลุ่ม (group dialogue) การสร้างความสามัคคี (build cohesiveness) การสร้างนวัตกรรม (generate innovative) และระบบความคิด (system thinking) และการเสริมสร้างผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ (enhance learning results) การมีช่วงเวลาเสียบๆ ระหว่างคำถามและการตอบสนองเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้ตรวจสอบข้อสันนิษฐานและข้อพบมุมมองทั่วไป โดยการสะท้อนความคิดต้องเป็นสิ่งที่กลุ่มสะท้อนมาจากข้อผิดพลาด การสะท้อนความคิดต่อเนื่องและเป็นธรรมชาติ

การถามคำถาม (Asking Question) ทำให้บุคคลได้คิด โดยจัดให้คำถามถูกถามในลักษณะของการสนับสนุน ไม่สันนิษฐานเอง คำถามแบบช่วยเหลือจะช่วยให้บุคคลได้คิดอย่างลึกซึ้ง การถามคำถามในการเรียนรู้จากการปฏิบัติ นั้น ลักษณะคำถามจะไม่ใช้การค้นหาคำตอบ เป็นการค้นหาที่ลึกลงไปอีก การถามคำถามไม่ใช่เพียงถามการสืบหาวิธีการแก้ปัญหาแต่เป็นโอกาสในการสำรวจ

การสะท้อนกลับถือเป็นหัวใจของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การสะท้อนกลับจะสร้างการสนับสนุนซึ่งกันและกัน สมาชิกกลุ่มฟังอย่างตั้งใจ และเขียนประสบการณ์ของผู้อื่นแต่ละคนออกมาและพิจารณาในเรื่องของการปฏิบัติ กระบวนการถามคำถามและการสะท้อนกลับจะช่วยสนับสนุนสมาชิกในการมองซึ่งกันและกันเหมือนกับเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ในการเรียนรู้จากการปฏิบัติ สมาชิกควรจะเปิดใจในการลองใช้แนวทางใหม่ๆ ของการทำสิ่งต่างๆ การทดลอง การสะท้อนกลับบนประสบการณ์ การพิจารณาผลลัพธ์ หรือผลของประสบการณ์ และทำซ้ำวงจรโดยการลองใช้ความรู้ที่ได้รับใหม่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

4. การตกลงร่วมกันในการกระทำร่วมกัน

จากคำกล่าวของการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่ว่า ไม่มีการเรียนรู้ที่แท้จริงโดยปราศจากการปฏิบัติ บุคคลจะไม่มั่นใจว่าแนวคิดหรือแผนการจะมีประสิทธิภาพจนกระทั่งแนวคิดหรือแผนการนั้นจะถูกนำไปใช้ สมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้จากการปฏิบัติจะต้องมีอำนาจในการปฏิบัติ หรือมั่นใจว่าคำแนะนำของสมาชิกจะถูกนำไปใช้ ดังนั้นกลุ่มการเรียนรู้จากการปฏิบัติควรมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามแนวคิดและคำแนะนำของกลุ่ม และการทดสอบแนวคิดในการปฏิบัติจะทำให้สมาชิกในกลุ่มรู้ว่าแนวคิดของสมาชิกมีประสิทธิภาพในการกระทำและนำไปปฏิบัติได้หรือไม่ Dixon (1998) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดเกิดขึ้นเมื่อผู้มีส่วนร่วมสะท้อนบนการปฏิบัติของตนเอง ไม่ใช่บนการวางแผนของตนเอง การปฏิบัติในการเรียนรู้จากการปฏิบัติไม่ใช่การพัฒนาการให้คำแนะนำ แต่เป็นการลงมือปฏิบัติ

5. ข้อตกลงร่วมของกลุ่มในการเรียนรู้ ความสำคัญที่ควรจำ คือ การเรียนรู้จากการปฏิบัติคือ เหตุผลมากกว่าการแก้ปัญหาโดยทันที หรือรับภาระในโครงการที่รับผิดชอบในขณะนั้น การ

เพิ่มขึ้นของความรู้ ความสามารถของแต่ละบุคคล ทีม องค์กร เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันและมีความสำคัญ

6. ผู้อำนวยการความสะดกในการเรียนรู้ บางทีเรียกว่ากลุ่มผู้ให้คำแนะนำ อาจเป็นสมาชิกของกลุ่มทำงาน (ที่เป็นเจ้าของปัญหาที่อธิบาย) หรือเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมจากภายนอก (ไม่จำเป็น ต้องเข้าใจปัญหาหรือบริบทองค์กร แต่มีทักษะในการอำนวยความสะดวก) วิทยากรกระบวนการเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการช่วยผู้มีส่วนร่วมในการสะท้อนว่าบุคคลกำลังเรียนรู้อะไร และบุคคลจะแก้ไขปัญหาได้อย่างไร

ผู้อำนวยการความสะดกควรได้รับการฝึกอบรมและทำความเข้าใจว่าการปฏิบัติของวิทยากรกระบวนการสามารถช่วยในกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ วิทยากรกระบวนการจะมีความสามารถและความมั่นใจเพียงพอที่จะทำงานกับกระบวนการที่เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ รวมทั้งการจัดให้มีสถานที่สำหรับสมาชิกทุกคน โดยเน้นไปที่งานหรือโครงการที่ทำอยู่ การใช้วิธีการถามคำถาม การตั้งใจในการฟัง การให้เวลาในการสะท้อนกลับ การเน้นให้ความสำคัญของการเรียนรู้โดยการหลีกเลี่ยงการพิจารณา

Marquardt (1999) ได้อธิบายถึงขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติในการแก้ปัญหา ดังนี้

1. นำเสนอปัญหา โดยเป็นปัญหา งาน หรือประเด็นจริงในองค์กรที่เกิดขึ้นแล้วนำมาเสนอ
2. กำหนดกรอบของปัญหา นำปัญหา งาน หรือประเด็นจริงในองค์กรนั้นที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและเกิดขึ้นในกรอบของเวลาจริง ต้องมีความเป็นไปได้ และอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกลุ่ม

3. การพิจารณาสาเหตุของปัญหา โดยเน้นการพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหา ซึ่งลักษณะการตั้งคำถามถึงสาเหตุจะไม่ใช่การค้นหาคำตอบ แต่จะเป็นการพิจารณาค้นหาที่ลึกลงไปอีก และมีการสะท้อนคิดอย่างวิเคราะห์ผ่านประสบการณ์ในอดีต เพื่อค้นหาสาเหตุ และแนวคิดที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ และช่วยในการค้นหาแนวทางใหม่ของการปฏิบัติ

4. การพัฒนาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา โดยสมาชิกในทีมจะร่วมกันเสนอแนะแนวทางแก้ไข ปัญหา ผ่านการอภิปรายกลุ่ม การค้นพบ และการเรียนรู้จากกันและกัน และคัดเลือกแนวทางแก้ไข ปัญหาที่มีความเป็นไปได้ พร้อมกับวางแผนเพื่อนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ

5. การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยประเมินผลที่ได้รับภายหลังจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ และนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเสนอแนะแนวทางเลือกในการแก้ไขที่ดีที่สุดต่อไป

6. การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหา โดยนำแนวทางแก้ไขปัญหาที่ได้ไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง

Ivergard (2002) กล่าวว่า ขั้นตอนของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. การแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการเรียนรู้เป็นทีมๆ ละ ประมาณ 5-7 คน และควรมีมากกว่า 2 กลุ่ม
2. แต่ละกลุ่มระบุว่าให้เป็นเอกฉันท์ว่าจะศึกษาปัญหาใด ซึ่งปัญหานั้น ทุกคนในทีมจะต้องเข้าใจและยอมรับ
3. งานหน้าที่ของทีม คือบรรยายสภาพปัญหา อธิบายสาเหตุของปัญหา เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และระบุแผนดำเนินการ ลงมือทดลองเพื่อแก้ปัญหา
4. แต่ละกลุ่มจัดทำแผนเป็นโครงการ ระบุเป้าหมาย ผลผลิต การดำเนินการ ระยะเวลา ดำเนินการ และงบประมาณ
5. เตรียมการนำเสนอ โดยการอภิปรายในที่ประชุมใหญ่เพื่อระดมสมองร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ วิธีการตรวจสอบความสำเร็จ และวัดความเสี่ยงที่อาจทำให้เกิดขึ้น และส่งผลให้เกิดความล้มเหลว
6. กำหนดช่วงของการแจ้งข้อมูลย้อนกลับซึ่งควรจะครอบคลุมประเด็น 2 ถึง 4
7. ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการกลุ่มสนับสนุนการเรียนรู้ ควรแนะนำระบบการให้เกรดที่ควรจะใช้ช่วงของการแจ้งผลสะท้อนกลับ

Marquardt (2006) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้จากการปฏิบัติว่า เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ช่วยในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน โดยมีนัยสำคัญที่แสดงถึงการเพิ่มอย่างรวดเร็วและคุณภาพของการเรียนรู้ทั้งรายบุคคล กลุ่ม และองค์กรในช่วงระยะเวลาที่สั้น นักปฏิบัติและนักทฤษฎีจากสาขาวิชาต่างๆ ได้นำการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติในหลายวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย การพัฒนายุทธศาสตร์ การบริหารองค์ความรู้ การพัฒนาองค์กร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การชี้แจงแนวทางการบริหารและกระบวนการกลุ่ม

สรุปได้ว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ช่วยในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้มีการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้ร่วมเรียนรู้ ได้คิดใคร่ครวญถึงเรื่องที่กำลังเรียนรู้ และมีการปฏิบัติควบคู่กันไปในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ โดยมีนัยสำคัญที่แสดงให้การเพิ่มขึ้นที่รวดเร็วและคุณภาพของการเรียนรู้ทั้งรายบุคคล กลุ่ม และองค์กรในช่วงระยะเวลาที่สั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ว่ากระบวนการการเรียนรู้จากการปฏิบัติของ Marquardt (1999) นั้น มีความเหมาะสมเนื่องจากมีขั้นตอนกระบวนการชัดเจน และมีองค์ประกอบของการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ

4.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2524) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุ หมายถึง วัยสูงอายุที่มีอายุ 61 ปีขึ้นไป ที่มีสภาพความเสื่อมถอยของร่างกาย ตามัว หูตึง ผมหงอก ขาดความคล่องแคล่ว ว่องไว

ความคิดอ่านช้าลง ความจำเสื่อม ความคิดก้าวหน้าและความขยันหมั่นเพียรลดลงและพบกับปัญหาทางจิตใจในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพร่างกายและสังคมในวัยสูงอายุ

ฝน แสงสิงแก้ว (2526) ได้ให้ความหมายผู้สูงอายุ ไว้ว่า การเริ่มต้นของวัยชรา ตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นวัยสุดท้ายของวงจรชีวิตที่เริ่มต้นตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว และวัยชรา

สุภาพ (2531) ได้ให้ความหมายผู้สูงอายุว่า แต่ละสังคมหรือแต่ละประเทศให้ความหมายผู้สูงอายุแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพร่างกายและการทำงาน สภาพเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ

บรรลุ ศิริพานิช และคณะ (2531) ได้ให้ความหมายผู้สูงอายุ ว่าเป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นเกณฑ์มาตรฐานที่องค์การระหว่างประเทศได้ประชุมตกลงกัน โดยนับอายุตามปฏิทิน

สุพรรณษา วังศิริ (2552) ได้ให้ความหมายผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีชีวิตอยู่ในช่วงวัยสุดท้ายของชีวิตที่มีอายุ 60 ปี เป็นเกณฑ์สากลที่มีความสัมพันธ์ทางด้านร่างกาย จิตใจ และหน้าที่การทำงานทางสังคม

Birren and Renner (1997) ได้อธิบายกระบวนการสูงอายุ ไว้ ดังนี้ ความสูงอายุทางร่างกาย (Biological aging) เป็นผลจากการเสื่อมถอยตามอายุขัยของแต่ละบุคคล ความสูงอายุทางจิตใจ (Psychological aging) เป็นความสามารถในการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมที่มีการพัฒนามาจากการเรียนรู้ การรับรู้ เจตคติ บุคลิกภาพและการแก้ปัญหา และความสูงอายุทางสังคม (Sociological aging) ตามบทบาทสถานภาพในการทำงานและครอบครัว

จากความหมายผู้สูงอายุดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีเกณฑ์อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มีสภาพเสื่อมถอยทางด้านร่างกาย จิตใจ และบทบาททางสังคมในการทำงานและครอบครัว

4.2 ประเภทของผู้ดูแล

กนกวรรณ คุ่มวงศ์ (2536) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ในสถานสงเคราะห์คนชรา กระทรวงมหาดไทย สรุปได้ดังนี้ ให้การดูแลทำความสะอาดร่างกายและเสื้อผ้า ห้างพัก เตียงนอน เครื่องนอน ของใช้ประจำตัวของผู้สูงอายุ ฝ้าดูแลและให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เกี่ยวกับชีวิตประจำวันในเรื่องสุขภาพอนามัย การกินอยู่หลับนอน ตลอด 24 ชั่วโมง

ศิริพันธุ์ สาสัตย์ (2551) กล่าวถึงประเภทของผู้ดูแลแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1. ผู้ดูแลแบบเป็นทางการ (formal carers/caregiver) หมายถึง กลุ่มผู้ดูแลที่เป็นวิชาชีพจากสถานบริการพยาบาล หรือกลุ่มองค์กรที่ผ่านการได้รับการฝึกอบรมและได้รับค่าตอบแทนในการดูแล ผู้ดูแลผู้ป่วยแบบทางการ ได้แก่ พยาบาล แพทย์ และผู้ช่วยดูแลจากศูนย์ให้บริการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน (care assistant)

2. ผู้ดูแลแบบไม่เป็นทางการ (informal carers/caregiver) หมายถึง ผู้ที่ให้การดูแลและช่วยเหลือในกิจวัตรประจำวันต่างๆ ของผู้ป่วยโดยไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมมาก่อน และไม่ได้รับเงินเป็นค่าตอบแทน แต่เป็นการดูแลที่มาจาก ความรัก ความสำนึกในบุญคุณ หรือหน้าที่โดยผู้ดูแลมีความสัมพันธ์กับผู้ป่วยในทางการเป็นคู่สมรส หรือสมาชิกในครอบครัว เช่น ภรรยา บุตร หลาน ญาติ พี่น้อง หรือเพื่อนบ้าน กลุ่มผู้ดูแลแบบไม่เป็นทางการสามารถแบ่งแยกย่อยได้ตามลักษณะความสัมพันธ์และปริมาณการช่วยเหลือที่ให้ได้ ดังนี้

2.1 แบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์ของผู้ป่วย

2.1.1 ผู้ดูแลที่เป็นญาติ (family carers/caregiver) หมายถึง ผู้ที่ให้การดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยที่อยู่ที่บ้านที่เป็นสมาชิกในครอบครัว เป็นผู้ดูแลแบบไม่เป็นทางการที่พบบ่อยที่สุดในสังคมไทย ซึ่งกลุ่มผู้ดูแลที่เป็นญาติประกอบด้วยผู้ดูแลหลัก และผู้ดูแลรอง

2.1.2 ผู้ให้การช่วยเหลือไม่เป็นทางการ (informal helper) หมายถึง ผู้ที่ให้การช่วยเหลือผู้ดูแลที่มาจากเครือญาติอื่นๆ เพื่อนบ้าน ที่ให้การช่วยเหลือในกิจวัตรประจำวันหรืองานบ้าน โดยไม่คิดค่าตอบแทน

2.2 แบ่งตามปริมาณการช่วยเหลือที่ให้ ดังนี้

2.2.1 ผู้ดูแลหลัก (main carers/caregiver หรือ primary caregiver) คือบุคคลที่ผู้ได้รับการดูแลระบุว่าเป็นผู้ที่ให้การช่วยเหลือหรือดูแลในระยะเวลาเจ็บป่วย หรืออาจเป็นผู้ที่ให้เวลาในการดูแลสูงสุดต่อวัน หรือเป็นผู้ที่ยอมรับว่าตนเองเป็นผู้ดูแล (self identified) ทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยโดยตรงในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เช่น การรับประทานอาหารและยา การอาบน้ำ การดูแลสุขวิทยาส่วนบุคคล การช่วยเหลือในการขับถ่าย เป็นต้น

2.2.2 ผู้ดูแลรอง (secondary carers/caregiver) หมายถึง บุคคลอื่นที่อยู่ในเครือข่ายการดูแล แต่ไม่ใช่กระทำต่อผู้ป่วยโดยตรง เช่น อาจมีการให้การช่วยเหลือเป็นครั้งคราว หรือมีระยะเวลาคิดเป็นจำนวนชั่วโมงในการดูแลช่วยเหลือน้อยกว่าผู้ดูแลหลัก

สรุปได้ว่า ผู้ดูแลมีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ ให้การดูแลทำความสะอาดร่างกายและเสื้อผ้า ห้างพัก และของใช้ประจำตัวของผู้สูงอายุ ฝ้าดูแลและให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เกี่ยวกับชีวิตประจำวันในเรื่องสุขภาพอนามัย การกินอยู่หลับนอน ตลอด 24 ชั่วโมง ผ่านการได้รับการฝึกอบรม หรือไม่ผ่านการได้รับการฝึกอบรมก็ได้

4.3 คุณสมบัติของผู้ดูแลผู้สูงอายุ

ผู้ดูแลผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ต้องรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้สูงอายุ และต้องเรียนรู้ทักษะการดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรมีลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้มีสุขภาพดี มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ไม่มีโรคติดต่อร้ายแรง สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้ที่มีความรู้สึกดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความมั่นคงทางอารมณ์ รู้จักกาลเทศะปรับตัวได้ในสภาวะต่างๆ ไม่เป็นโรคจิต โรคประสาท ดำรงตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและรับผิดชอบ

2. มีระดับบุคลิกภาพและบุคลิกลักษณะที่เหมาะสม มีความเป็นผู้ใหญ่เพียงพอ มีความตั้งใจที่จะดูแลผู้สูงอายุ มีบุคลิกลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม ได้แก่

ด้านจิตใจ-มีความเมตตากรุณา เป็นคนดีมีศีลธรรม เสียสละ เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุด้วยเมตตา ด้วยความเข้าใจธรรมชาติของผู้สูงอายุ และให้ความสำคัญต่อศักดิ์ศรีเกียรติภูมิของความเป็นมนุษย์

ด้านอารมณ์-อารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ใจเย็น มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความอดทนอดกลั้น มีท่าทีอบอุ่นน่าเข้าใกล้ น่าไว้วางใจ

ด้านสังคม-ช่างสังเกต กระตือรือร้น มีมนุษยสัมพันธ์ กิริยามารยาทเรียบร้อย พุดจาสุภาพ อ่อนหวาน พุดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ พุดความจริง (ที่ควรพูด) พุดด้วยความเคารพ เมตตา พุดด้วยถ้อยคำที่ปลอดภัยและให้กำลังใจ

ด้านการปฏิบัติงาน-มีความมุ่งมั่นในการทำงานรับผิดชอบ คิดและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล กล้าเผชิญปัญหาและความยากลำบาก มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์

3. เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ มีความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองในการดูแลผู้สูงอายุ และความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุในเรื่องต่างๆ ได้แก่ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ จิตวิทยาและการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ การเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุ อาหารสำหรับผู้สูงอายุ กิจกรรมและนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ การช่วยเหลือเบื้องต้นด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ และกฎหมายและสิทธิของผู้สูงอายุ เป็นต้น เพื่อนำมาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

4. การพัฒนาตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุ สนใจใฝ่หาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1 แสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ในท้องถิ่น

-เรียนรู้จากการอบรม การประชุมสัมมนาต่างๆ

-ศึกษารายละเอียดเอกสารที่ได้รับจากหน่วยงานราชการ ได้แก่ แผ่นพับ คู่มือต่างๆ

เป็นต้น

-สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับผู้รู้ในชุมชน

-ติดตามข้อมูลข่าวสารได้จากสื่อต่างๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การส่งเสริมกิจกรรม

สำหรับผู้สูงอายุ หอสมุดประชาชน เป็นต้น

4.2 มีวิธีคลายความเครียดให้ตนเองอย่างสร้างสรรค์ เช่น

- เล่นกีฬา ออกกำลังกาย
- อ่านหนังสือ ฟังเพลง ร้องเพลง ดูโทรทัศน์
- นั่งสมาธิ ปฏิบัติธรรม
- ทำงานอดิเรก

สรุปได้ว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องเป็นผู้ที่มีอารมณ์มั่นคง ใจเย็น ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ไม่เป็นโรคจิต โรคประสาท มีความอดทน อดกลั้น ช่างสังเกต กระตือรือร้น มีมนุษยสัมพันธ์ กิริยามารยาทเรียบร้อย พุดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ (ที่ควรพูด) แสดงความเคารพ และมีความเมตตาต่อผู้สูงอายุ

ตอนที่ 5 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

5.1 ความหมายของจริยธรรม

สำหรับคุณธรรมจริยธรรมมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

โกวิท ประวาลพุกษ์ (2529) ได้กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรมว่า เป็นปัจจัยพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของมนุษย์ ช่วยให้สังคมมีความสงบเรียบร้อยก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญทั้งต่อตนเองและส่วนร่วม

ระวี ภาวิไล (2531) ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง เครื่องกล่อมเกล่าให้มนุษย์ เคลื่อนไหว ประพฤติ ปฏิบัติ ทางกายวาจา และใจอย่างมีกติกา มนุษย์จะมีจริยธรรมได้ต้องศึกษาทางทฤษฎี และการฝึกฝนอบรมทั้งโดยตรงและโดยคนอื่น แนวทางแสดงออกซึ่งจริยธรรมควรจะต้องเป็นไปในทางให้มนุษย์ช่วยตัวเอง ก้าวไปสู่คุณงามความดี และช่วยคนอื่นได้ด้วย

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2538) ได้ให้ความหมายคำว่า จริยธรรมเป็นคำที่บัญญัติขึ้นใหม่ มาจาก จริย และ ธรรม โดยคำว่า จริย มาจากรากศัพท์คือ จร แปลว่า เทียวไป ดำเนินไป หากแปลความหมายในเชิงนามธรรม แปลว่า ประพฤติ ดำเนินชีวิต ครองชีวิตหรือความเป็นอยู่ ดังนั้นคำว่า จริยธรรม จึงแปลว่า ธรรมคือจริยะ หรือหลักแห่งจริยะ หรือหลักแห่งการประพฤติ การดำเนินชีวิต การครองชีวิต ทั้งนี้คำว่าจริยธรรมที่กล่าวถึงทั่วไปมักมีความหมายเดียวกับคำว่า ethics สำหรับคำว่า ศีลธรรม เป็นคำผสมที่บัญญัติขึ้นใหม่ ต้นศัพท์ในภาษาบาลีสันสกฤตระบุคำว่า ศีล หรือ สील เท่านั้น เมื่อรวมกับคำว่าธรรม ศีลธรรมจึงหมายถึงธรรมขั้นศีล หรือธรรมหรือศีล และมีความหมายตรงกับขอบเขตของหมวดธรรมที่เรียกว่า ธรรมจริยา ในปัจจุบันกำหนดให้คำว่าศีลธรรม ตรงกับ moral หรือ morality ในภาษาอังกฤษ

ราชบัณฑิตยสถาน (2542) “จริยธรรม” หมายถึง ธรรมสิ่ง หรือคุณความดี ที่เป็นข้อปฏิบัติ ศีลธรรม หรือกฎศีลธรรม ส่วน “ศีลธรรม” หมายถึง ความประพฤติที่ดีที่ชอบ

นงลักษณ์ วิรัชชัย ศจีมาจ ฌ วิเชียร และพิศสมัย อรทัย (2551) กล่าวว่า คำว่า คุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม มีความหมายคาบเกี่ยวเชื่อมโยงกัน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ให้นิยามว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี และนิยามว่า จริยธรรมมีความหมายเหมือนกับศีลธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ความประพฤติหรือหน้าที่ที่ควรปฏิบัติในการครองชีวิต และแยกความแตกต่างระหว่าง จริยศาสตร์ กับจริยศึกษา ไว้ว่า จริยศาสตร์ (ethics) หมายถึงปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วยการแสวงหาความดีสูงสุดของชีวิตมนุษย์ แสวงหาเกณฑ์ในการตัดสินความประพฤติของมนุษย์ว่าอย่างไรถูกไม่ถูก ดีไม่ดี ควรไม่ควร และพิจารณาปัญหาเรื่องสถานภาพทางศีลธรรม ส่วนจริยศึกษา (moral education) หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับความเจริญงอกงามในทางความประพฤติและปฏิบัติตน เพื่อให้อยู่ในแนวทางของศีลธรรมและวัฒนธรรม และให้นิยามคำว่า ศีลธรรม หมายถึง ความประพฤติที่ดีที่ชอบ หรือธรรมในศีล

กิริติ บุญเจือ (2551) ได้กล่าวถึง จริยธรรม (ethic) ว่า หมายถึง ประมวลข้อธรรมที่ทำให้คนๆ หนึ่ง หรือคนประเภทหนึ่งเป็นคนดี พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 นิยามคำว่า “จริยธรรม” ว่า “ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศีลธรรม, กฎศีลธรรม” ซึ่งคงมิได้ตั้งใจให้หมายถึงข้อธรรมแต่ละข้อ ซึ่งควรจะเป็นความหมายของคำ “คุณธรรม” (virtue) จริยธรรมกล่าวให้เต็มจึงได้แก่ ประมวลคุณธรรมอันพึงประพฤติปฏิบัติ ที่พจนานุกรมดังกล่าวนิยามคุณธรรมว่า “สภาพ (สภาวะ, ภาวะ) คุณงามความดี” จึงนับว่าถูกต้อง ถ้าให้รัดกุมควรเสริมอีกนิดว่า “ภาวะคุณงามความดีแต่ละอย่าง” ทั้งสองคำคือคุณธรรมจริยธรรมก็จะได้ความหมายตามหลักวิชาการสากล

จริยธรรม (Morality) (Piaget, 1932; Kohlberg อ้างถึงใน ดุจเดือน พันธุนาวัน, 2551) เป็นระบบของการทำความดีละเว้นความชั่ว มีทั้งปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงเหตุทั้งทางด้านจิตใจและสถานการณ์ของจริยธรรมและพฤติกรรมจริยธรรม รวมทั้งมีปัจจัยส่งออก (Output) ซึ่งเป็นผลของการมีจริยธรรมหรือมีพฤติกรรมจริยธรรม ซึ่งผลนี้อาจอยู่ในรูปแบบทั้งจิตลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลผู้กระทำ และผลต่อบุคคลอื่น ต่อกลุ่ม ต่อสิ่งแวดล้อม และต่อโลก จริยธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อ ค่านิยม หรือคุณธรรม ตั้งแต่ 2 ตัวขัดแย้งกัน ทำให้บุคคลต้องตกอยู่ในสภาพที่ต้องตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาในการเลือกที่จะปฏิบัติตามคุณธรรมหรือค่านิยมตัวใดตัวหนึ่ง เช่น ความกตัญญูต่อบุคคล ขัดแย้งกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นต้น บุคคลที่ตัดสินใจเลือกคุณธรรมหรือค่านิยมตัวที่มีประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าที่เป็นประโยชน์แก่เฉพาะตนหรือพวกพ้องในกลุ่มเล็กๆ จึงมักเป็นคนที่มีจริยธรรมสูง

จริยธรรม (ethics) (Garner อ้างถึงใน ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2557) มาจากภาษากรีกสองคำ ได้แก่ “ศีลธรรม” (ethikos or moral) กับ “อุปนิสัย” (ethos or character) จริยธรรมจึงหมายถึง ศีลธรรมกับอุปนิสัย รวมทั้งสิ่งที่มีคุณค่า หรือกฎแห่งความประพฤติของกลุ่มคนหรือบุคคล

Kohlberg (1976) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้น จนกระทั่งมีจริยธรรมของตนเองโดยอาศัยเกณฑ์จากสังคมเป็นเครื่องตัดสินว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิด จริยธรรมไม่ได้หมายถึงแต่เพียงการกระทำสิ่งที่สังคมเห็นว่าดีหรือถูกต้องเท่านั้น แต่รวมถึงสิ่งที่ทุกคนควรเลือกกระทำในการตัดสินความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

สรุป จริยธรรม เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิต ที่มีประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์เฉพาะตน

5.2 ลักษณะของจริยธรรม หรือปรัชญาศีลธรรม

จริยธรรมหรือปรัชญาศีลธรรม เป็นเรื่องของการคิดในเชิงปรัชญาเกี่ยวกับหลัก ปัญหา และการตัดสินทางศีลธรรม ดังนี้

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2557) กล่าวว่า จริยธรรมหรือปรัชญาศีลธรรม เป็นเรื่องของการคิดในเชิงปรัชญาเกี่ยวกับหลัก ปัญหา และการตัดสินทางศีลธรรม เป็นเรื่องของการคิดให้ตัวเราเองในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งได้ผ่านพ้นมาจากขั้นตอนที่เราถูกควบคุมโดยกฎศีลธรรมที่มีอยู่ และพ้นจากขั้นตอนที่เราปลูกฝังคุณธรรมภายในตัวเองมาแล้ว

การใช้ความคิดเกี่ยวกับหลักศีลธรรมมีอยู่สามอย่าง ได้แก่ ประการแรก การศึกษาในเชิงประจักษ์ พรรณนาหรืออธิบายปรากฏการณ์ทางศีลธรรมหรือพัฒนาหลักการเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ที่มีผลต่อปัญหาด้านจริยธรรม ประการที่สอง การตัดสินเชิงปทัสถาน (normative judgment) พร้อมด้วยเหตุผลต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งที่ถูกหรือผิด ดีหรือเลว ควรหรือไม่ควร และถือเป็นหน้าที่หรือไม่ และประการที่สามในระยะเวลาหลังๆ สนใจเรื่องอภิจริยธรรม เกี่ยวกับปรัชญาแห่งความรู้ ตรรกะ และความหมายของคำศัพท์ทางจริยธรรม

จริยธรรมหรือปรัชญาศีลธรรม กับหลักศีลธรรม จึงเสมือนสิ่งเดียวกัน จริยธรรมกับศีลธรรม นั้น จึงเป็นคำที่ใช้แทนกันได้ เราจึงพูดถึงปัญหาการตัดสิน ประมวล การโต้แย้ง ประสบการณ์ ความตระหนักรู้ และทัศนคติต่างๆ ในทางศีลธรรม เช่นเดียวกับในทางจริยธรรม ลักษณะของศีลธรรม จึงเป็นแบบเดียวกันกับลักษณะของจริยธรรม

จะเห็นว่า การตัดสินทางจริยธรรมว่าสิ่งใดจะดีหรือเลว โดยทั่วไปแล้วจะยึดถืออุดมคติของศีลธรรมเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา เป้าหมายใดถูกต้องตามกฎศีลธรรม เป้าหมายนั้นก็ถือว่าดี เป็นต้น และในการตัดสินทางจริยธรรมว่าสิ่งใดถูกหรือผิด ก็ถืออุดมคติทางศีลธรรมเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเช่นเดียวกัน ถ้าการกระทำใดทำตามกฎหรือหลักศีลธรรมก็จะถือว่าถูก และจะถือเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องมีการกระทำที่ถูก

นอกจากนี้แล้ว อุดมคติทางศีลธรรม ยังเป็นเรื่องของมาตรฐานแห่งความประพฤติ เกี่ยวกับการแสดงออกของอุปนิสัยที่มีคุณธรรม ซึ่งประกอบด้วยนิสัยที่กระทำจนติดตัวมานาน จากเจตจำนงที่

เกิดจากการกระทำซ้ำๆ กันจนเป็นนิสัย อุปนิสัยจึงเป็นลักษณะพิเศษ เป็นแนวโน้มเอียงและความพอใจที่จะทำเช่นนั้น เป็นคุณสมบัติภายในตัวคน เช่น อริสโตเติลกล่าวว่า ความสุขคือการกระทำของจิตใจที่มีคุณธรรมจนเป็นนิสัย

ประเภทของการตัดสินใจทางศีลธรรม การตัดสินใจทางศีลธรรมหรือทางจริยธรรมมีสองอย่าง ได้แก่ ประการแรก การตัดสินใจสิ่งที่มีคุณค่าทางศีลธรรมว่า ดีหรือเลว มีคุณธรรมหรือไม่ มีความรับผิดชอบหรือนำตำหนิเพียงใด โดยดูที่ตัวคน แรงจูงใจ เจตนา อุปนิสัย ประการที่สอง การตัดสินใจที่ถือเป็นหน้าที่ทางศีลธรรมว่า ถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควร ถือเป็นหน้าที่หรือไม่ โดยดูที่การกระทำ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่มีคุณค่าที่ไม่เกี่ยวกับศีลธรรมที่เรียกว่า การตัดสินใจในคุณค่าด้วย เป็นเรื่องของการประเมินสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่เรื่องของศีลธรรมว่าดีหรือเลว พึงปรารถนาหรือไม่ โดยดูที่สิ่งของ ความพอใจ ชีวิตที่ดี รูปแบบของระบอบการปกครอง เป็นต้น

อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การตัดสินใจทางศีลธรรมมีทั้งที่เป็นเรื่องเฉพาะและเรื่องทั่วไป อาจเกี่ยวกับบุคคล เวลา และสถานที่ต่างๆ

แต่ที่สำคัญก็คือ ประการแรก เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำที่ถูกหรือผิด ถือเป็นหน้าที่หรือไม่ ควรหรือไม่ควร ประการที่สอง เกี่ยวกับบุคคล แรงจูงใจ เจตนา ลักษณะอุปนิสัย เป็นต้น อย่างแรกเรียกว่า การตัดสินใจหน้าที่ทางศีลธรรมอย่างหลังเรียกว่า การตัดสินใจคุณค่าทางศีลธรรม

การปลูกฝังคุณธรรม ศีลธรรมมีอยู่สองด้าน ด้านหนึ่งได้แก่ หลักศีลธรรม อีกด้านหนึ่งได้แก่ การมีคุณสมบัติหรืออุปนิสัยอันมีศีลธรรมหรือคุณธรรมที่จะทำตามหลักศีลธรรม ด้านแรกคงจะดำรงอยู่ไม่ได้ถ้าไม่มีด้านที่สองและโดยกลับกัน คำที่จึงกล่าวว่า หลักศีลธรรมที่ปราศจากคุณธรรมย่อมเป็นหมัน และคุณธรรมที่ไร้หลักศีลธรรมย่อมมีเดบอด หลักศีลธรรมจึงต้องอยู่ควบคู่กันกับคุณธรรมที่มีชื่อเดียวกัน เช่น ความเมตตากรุณา กับความยุติธรรม

หลักการต่างๆ จะไม่ถูกนำไปสู่การปฏิบัติ ถ้าไม่มีการพัฒนาอุปนิสัยหรือคุณธรรมที่จะทำตามหลักการดังกล่าว ศีลธรรมในแง่นี้จึงเป็นเรื่องของการกระทำตามหลักและการปลูกฝังคุณสมบัติที่มีคุณธรรมบางอย่าง ดังนั้น การเป็นคนมีคุณสมบัติทางศีลธรรมดังกล่าวกับการทำตามหลักศีลธรรมจึงส่งเสริมซึ่งกันและกัน ในลักษณะที่ทุกหลักการจะต้องมีคุณสมบัติที่ดีภายใต้ชื่อคุณธรรมเดียวกัน

ในแต่ละสังคม ย่อมจะมีการปลูกฝังศีลธรรมแก่สมาชิกของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับอุปนิสัยหรือคุณสมบัติที่มีคุณงามความดีหรือคุณธรรมต่างๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความเมตตา การช่วยเหลือและมีน้ำใจต่อผู้อื่น โดยการสั่งสอนและการลงมือกระทำ ไม่ใช่เพียงแค่อยู่นในความคิด กล่าวคือ จะต้องมีการปลูกฝังศีลธรรม จนเกิดเป็นอุปนิสัยที่ต้องทำสิ่งที่เป็นคุณงามความดีทางศีลธรรมขึ้นมา เช่น พวกเขาเห็นแก่ตัว ก็จะเน้นสิ่งที่จะก่อให้เกิดความผาสุกของตนเอง พวกเขาประโยชน์นิยม ก็จะเน้นสิ่งที่จะก่อให้เกิดสิ่งที่ดีทั่วไปมากที่สุด หรือผสมกัน แล้วเน้นความกล้าหาญ ความ

ชื่อเสียง ความมีมโนธรรม ส่วนพวกที่เน้นการกระทำแบบผสม ก็อาจจะเน้นความเมตตากรุณา กับความยุติธรรมของการแบ่งปันอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น

คุณธรรมทางศีลธรรมที่สำคัญสูงสุดเป็นคุณธรรมที่ไม่ได้มาจากคุณธรรมอื่น แต่คุณธรรมอื่นๆ ได้มาจาก หรือเป็นส่วนหนึ่งของคุณธรรมแบบนี้ ตามที่เพลโตกับชาวกรีกคิดกัน ก็เห็นว่ามีคุณธรรมหลักสี่อย่าง ได้แก่ ปัญญา ความกล้าหาญ ความพอประมาณ กับความยุติธรรม สำหรับศาสนาคริสต์ เดิมถือว่า มีคุณธรรมที่สำคัญเจ็ดอย่าง คือ ศรัทธา ความหวัง ความรัก ความสุขุม ความอดทน ความพอประมาณ กับความยุติธรรม แต่ศรัทธากับความหวังเป็นคุณธรรมทางศาสนา ส่วนปัญญาเป็นคุณธรรมทางสติปัญญา จึงควรแยกออกไป สำหรับความเมตตากับความยุติธรรมย่อมถือเป็นคุณธรรมสำคัญที่สุดได้ จึงควรได้รับการปลูกฝัง เช่นเดียวกับคุณธรรมทางศีลธรรมตามปกติอื่นๆ ก็ควรได้รับการปลูกฝังด้วย เช่น ความรัก ความกล้าหาญ ความพอประมาณ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู และความเกรงใจ เหล่านี้ถือเป็นคุณธรรมระดับหนึ่ง

นอกจากนี้แล้ว ยังมีคุณธรรมระดับรองลงมาที่ควรได้รับการปลูกฝังด้วย ซึ่งค่อนข้างเป็นนามธรรมและมีลักษณะทั่วไป ได้แก่ ความมีมโนธรรม ความกล้าหาญทางศีลธรรมในกรณีที่มีประเด็นทางศีลธรรมเกิดขึ้น การมีหลักการกับเจตนาดีในการเคารพกฎศีลธรรมตามความหมายของค่านักรวมทั้งการหาข้อเท็จจริงและคิดให้ชัดเจน ความสามารถในการตัดสินใจทางศีลธรรมได้เอง และความสามารถในการตระหนักถึงจิตใจของผู้อื่น ซึ่งแตกต่างไปจากเราโดยสิ้นเชิงในแบบที่เห็นใจกัน เป็นต้น

กล่าวได้ว่า คุณธรรมที่ควรปลูกฝังประกอบด้วยสิ่งที่อยู่ในรายการอันยาวเหยียดเหล่านี้ ซึ่งอาจจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ตามเกณฑ์ที่จะกำหนดกันขึ้นมา ได้แก่ การไม่ทำผิดศีลธรรม การมีมโนธรรม ความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การรู้จักจริง การมีสติ ความสุขุมรอบคอบ การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความกตัญญู ความเกรงใจ การมีเจตนาดี ความรัก ความกล้าหาญทางศีลธรรม ความอดทน รวมทั้ง การเคารพกฎหมายของบ้านเมือง การเคารพบิดามารดา ครูอาจารย์ การไม่ทำร้ายใคร การรักษาคำพูดหรือสัญญา การยึดมั่นในหลักการ ตลอดจนการมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น และการคิดถึงประโยชน์ของผู้อื่น เป็นต้น

สรุปได้ว่า จริยธรรมหรือปรัชญาศีลธรรม เป็นเรื่องการคิดในเชิงปรัชญาเกี่ยวกับหลัก ปัญหา และการตัดสินใจทางศีลธรรม จริยธรรมหรือปรัชญาศีลธรรม กับหลักศีลธรรม จึงเสมือนสิ่งเดียวกัน จริยธรรมกับศีลธรรม ณ ที่นี้ จึงเป็นคำที่ใช้แทนกันได้ จริยธรรมหรือคุณธรรมที่ควรปลูกฝังสามารถเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ตามเกณฑ์ที่จะกำหนดกันขึ้นมา

5.3 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

การดูแลผู้สูงอายุมีความสำคัญ เป็นงานที่มีความละเอียดอ่อนและต้องให้ความสนใจใส่ใจในการดูแลต่อผู้สูงอายุ บุคคลที่ดูแลผู้สูงอายุจะต้องเป็นผู้ที่มีจริยธรรมแห่งความดีงามที่จะดูแลทั้งตนเองและ

ผู้อื่นได้ จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุเป็นพฤติกรรมและการแสดงออกของบุคคลต่อการดูแลผู้สูงอายุ อีกทั้งการดูแลผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมและหรือจรรยาบรรณทางการแพทย์ ดังนี้

นิตยา ภาสุนันท์ (2548) กล่าวว่า ความมีจริยธรรมของบุคคลเกิดขึ้นได้จากส่วนประกอบ 3 ประการ ได้แก่ (1) ด้านความรู้ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม (moral reasoning) เป็นความสามารถในการคิดแยกแยะเหตุผล ความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ (2) ด้านอารมณ์ความรู้สึก (moral attitude and belief) คือความพึงพอใจ ความศรัทธาเลื่อมใส ที่จะนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ (3) ด้านพฤติกรรมแสดงออก (moral conduct) เป็นส่วนที่บุคคลได้ตัดสินใจ กระทำหรือไม่กระทำในสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ ซึ่งเชื่อว่าการกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมแบบใดนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับอิทธิพลของส่วนประกอบทั้งสองข้างต้น และจริยธรรมของบุคคลจะเกิดขึ้นได้จากการที่บุคคลแต่ละคนได้รับการปลูกฝัง การถ่ายทอดความรู้ การได้เห็นแบบอย่างของจริยธรรม และฝึกฝนปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นความเคยชินที่ดีงาม ซึ่งเรียกว่า คุณธรรม (virtue)

Hoffmann (1979) ได้ให้ความหมายโดยคำนิยามถึงพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ซึ่งจริยธรรมโดยทั่วไป ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และพฤติกรรมจริยธรรม (Moral Behavior)

Pojman (1995) กล่าวว่า จริยศาสตร์เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความประพฤติอันมีพื้นฐานนำไปสู่การประเมินการกระทำที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางด้านจริยธรรมที่มีความซับซ้อน ดังนั้นการวิเคราะห์จริยธรรมจึงต้องมีขอบเขตในการประเมิน ได้แก่ 1) การกระทำ คำที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ ถูกต้อง ผิดพลาด มีข้อผูกพัน และมีทางเลือก 2) ผลการกระทำ คำที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ ดี เลว และไม่แตกต่างกัน 3) คุณลักษณะ คำที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ มีคุณธรรม มีความรุนแรงเลวร้าย และมีความเป็นกลาง และ 4) อารมณ์ คำที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ อารมณ์ดี อารมณ์ร้าย และอารมณ์เป็นกลาง

5.3.1 จรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล

เนื่องจากการดูแลผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งของหลักการพยาบาลเบื้องต้น และการทำงานอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยแพทย์และพยาบาลที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุสังกัด ผู้ดูแลผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องมีการอบรมและทราบถึงหลักจรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล ดังนี้

การพยาบาลเป็นการปฏิบัติโดยตรงต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม เป็นบริการในระดับสถาบันของสังคม พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ฉบับปี พ.ศ.2540 ระบุว่า การพยาบาล หมายความว่า “การกระทำต่อมนุษย์เกี่ยวกับการดูแลและการช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วย การฟื้นฟูสภาพ การป้องกันโรค และการส่งเสริมสุขภาพ รวมทั้งการช่วยเหลือแพทย์กระทำ การรักษาโรค ทั้งนี้ โดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์และศิลปะการพยาบาล” การจัดบริการสุขภาพในปัจจุบันเน้น

การควบคุมคุณภาพการบริการ 5 ประเด็นหลัก คือ การทำให้บริการเป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาของผู้รับบริการ การสร้างความไว้วางใจให้แก่ผู้รับบริการ การตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการอย่างทันท่วงที การประกันคุณภาพการบริการ และการมีความใส่ใจในความรู้สึกของผู้รับบริการ ผลการศึกษาความคาดหวังของผู้ป่วยต่อบริการการพยาบาลยังแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้ป่วยต้องการพยาบาลที่มีความรู้ มีจริยธรรมประจำใจ ให้การพยาบาลถูกต้อง รวดเร็ว มีลักษณะใส่ใจเอื้ออาทรต่อปัญหาของผู้ป่วย รักษาสิทธิของผู้ป่วย สื่อสารได้ดี และที่สำคัญ คือต้องแสดงพฤติกรรมบริการที่น่าเชื่อถือ มีคุณภาพและไว้วางใจได้ เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับบริการที่มีมาตรฐานสูงและมีความปลอดภัย ดังนั้นผู้ประกอบการวิชาชีพพยาบาลจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง เป็นผู้ที่สังคมและผู้รับบริการให้ความไว้วางใจ มีความชำนาญในการปฏิบัติ มีความรู้ในศาสตร์ทางการพยาบาลและศาสตร์อื่นๆที่เกี่ยวข้อง มีศิลปะในการนำความรู้ไปปฏิบัติ การพยาบาล เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ทางสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติให้บรรลุตามมาตรฐานดังกล่าวมาข้างต้น พยาบาลจำเป็นต้องใช้หลักจริยธรรมเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวจิตใจ และมีการประกาศจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นแนวทางในการประพฤติและปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของผู้รับบริการและสังคมโดยรวม

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ จึงสามารถสรุปสาระสำคัญของจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องจากจริยธรรมของการพยาบาล ได้ดังนี้

สภาการพยาบาล (2552) กำหนดจริยธรรมวิชาการพยาบาลตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2540 ไว้ดังนี้

1.จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลต่อประชาชน ประกอบด้วย ความมีสติ ตระหนักในคุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเสมอภาคตามสิทธิมนุษยชน ไม่มีอคติ และการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน เก็บรักษาความลับของผู้รับบริการ ปฏิบัติหน้าที่โดยใช้ความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่

2.จรรยาบรรณวิชาชีพต่อสังคมและประเทศชาติ ประกอบด้วย การประกอบกิจอันยังประโยชน์แก่สาธารณชน รับผิดชอบต่อประชาชน อนุรักษ์วัฒนธรรม และส่งเสริมความมั่นคงต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

3.จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลต่อวิชาชีพ ประกอบด้วย ตระหนักและถือปฏิบัติหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อหลักแห่งวิชาชีพการพยาบาล พัฒนาความรู้และปฏิบัติให้ได้มาตรฐานแห่งวิชาชีพ

4.จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลต่อผู้ร่วมวิชาชีพและผู้ประกอบวิชาชีพอื่น ประกอบด้วย ให้เกียรติ เคารพผู้อื่น เห็นคุณค่า ยกย่องผู้มีความรู้ ความสามารถ มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้ร่วมงาน ละเว้นการส่งเสริมปกป้องผู้กระทำความผิด

นอกจากนี้ยังมี หลักคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ของกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ มีนโยบายให้พยาบาลทุกคนปฏิบัติตามการพยาบาล โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม 6 ประการและจรรยาบรรณวิชาชีพ (พ.ศ. 2546) 9 ประการ ดังนี้

หลักคุณธรรม จริยธรรม 6 ประการ

1. สิทธิของผู้ป่วยในการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ (Autonomy)
2. การกระทำเพื่อประโยชน์ของผู้ป่วยเป็นสำคัญ (Beneficence)
3. การกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงสาเหตุ หรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้น (Nonmaleficence)
4. การกระทำด้วยความซื่อสัตย์ ตามพันธะสัญญาของวิชาชีพ (Fidelity)
5. การกระทำต่อผู้ป่วยและครอบครัวด้วยความยุติธรรม (Justice)
6. การบอกความจริง (Veracity)

จรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล (ฉบับ พ.ศ. 2546) มี 9 ประการ ดังนี้

1. รับผิดชอบต่อประชาชนผู้ต้องการการพยาบาล และบริการสุขภาพ
2. ประกอบวิชาชีพด้วยความเมตตา กรุณา เคารพในคุณค่าของชีวิต ความมีสุขภาพดีและความผาสุกของเพื่อนมนุษย์
3. มีปฏิสัมพันธ์ทางวิชาชีพกับผู้ให้บริการ ผู้ร่วมงานและประชาชนด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชนของบุคคล
4. ยึดหลักความยุติธรรม และความเสมอภาคในสังคมมนุษย์
5. ประกอบวิชาชีพโดยมุ่งความเป็นเลิศ
6. พึ่งป้องกันอันตรายต่อสุขภาพและชีวิตของผู้ใช้บริการ
7. รับผิดชอบในการปฏิบัติให้สังคม เกิดความเชื่อถือไว้วางใจต่อพยาบาล และต่อวิชาชีพการพยาบาล
8. พึ่งร่วมในการทำความเจริญก้าวหน้าให้แก่วิชาชีพการพยาบาล
9. พึ่งรับผิดชอบต่อตนเองเช่นเดียวกับรับผิดชอบต่อผู้อื่น เคารพตนเอง รักษาความสมดุลงามั่นคงของบุคลิกภาพ เคารพในคุณค่าของงาน และทำงานด้วยมาตรฐานสูง

สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี กล่าวว่า จรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล (ฉบับ พ.ศ. 2546) มี 9 ประการ ดังนี้

1. รับผิดชอบต่อประชาชนผู้ต้องการการพยาบาล และบริการสุขภาพ ทั้งต่อปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน และระดับประเทศ ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันความเจ็บป่วย การฟื้นฟูสุขภาพ และการบรรเทาความทุกข์ทรมาน

2. ประกอบวิชาชีพด้วยความเมตตากรุณา เคารพในคุณค่าของชีวิต ความมีสุขภาพดีและความผาสุกของเพื่อนมนุษย์ ช่วยให้ประชาชนดำรงสุขภาพไว้ในระดับดีที่สุดในตลอดวงจรของชีวิต นับแต่ปฏิสนธิ ทั้งในภาวะสุขภาพปกติ ภาวะเจ็บป่วย ชราภาพ จนถึงระยะสุดท้ายของชีวิต

3. มีปฏิสัมพันธ์ทางวิชาชีพกับผู้ให้บริการ ผู้ร่วมงานและประชาชนด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชนของบุคคล ทั้งในความเป็นมนุษย์สิทธิในชีวิต และสิทธิในเสรีภาพเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว การพูด การแสดงความคิดเห็น การมีความรู้ การตัดสินใจ ค่านิยมความแตกต่างทางวัฒนธรรม และความเชื่อทางศาสนา ตลอดจนสิทธิในความเป็นเจ้าของ และความเป็นส่วนตัวของบุคคล

4. ยึดหลักความยุติธรรม และความเสมอภาคในสังคมมนุษย์ ร่วมดำเนินการเพื่อช่วยให้ประชาชนที่ต้องการบริการสุขภาพ ได้รับความช่วยเหลือดูแลอย่างทั่วถึง และดูแลให้ผู้ให้บริการได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับความต้องการอย่างดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ด้วยความเคารพในคุณค่าของชีวิต ศักดิ์ศรี และสิทธิในการมีความสุขของบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่จำกัดด้วยชั้นวรรณะ เชื้อชาติ ศาสนา เศรษฐฐานะ เพศ วัย กิตติศัพท์ ชื่อเสียง สถานภาพในสังคม และโรคที่เป็น

5. ประกอบวิชาชีพโดยมุ่งความเป็นเลิศปฏิบัติการพยาบาล โดยมีความรู้ในการกระทำ และสามารถอธิบายเหตุผลได้ในทุกกรณี พัฒนาความรู้ และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง รักษาสมรรถภาพในการทำงาน ประเมินผลงาน และประกอบวิชาชีพทุกด้านด้วยมาตรฐานสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้

6. พึ่งป้องกันอันตรายต่อสุขภาพและชีวิตของผู้ใช้บริการ โดยการร่วมมือ ประสานงานอย่างต่อเนื่องกับผู้ร่วมงาน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกระดับ เพื่อปฏิบัติให้เกิดผลตามนโยบาย และแผนพัฒนาสุขภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน พึ่งปฏิบัติหน้าที่ รับผิดชอบหมายงาน และมอบหมายงานอย่างรอบคอบ และกระทำการอันควรเพื่อป้องกันอันตราย ซึ่งเห็นว่าจะเกิดกับผู้ใช้บริการแต่ละบุคคล ครอบครัว กลุ่มหรือชุมชน โดยการกระทำของผู้ร่วมงาน หรือสภาพแวดล้อมของการทำงาน หรือในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูง

7. รับผิดชอบในการปฏิบัติให้สังคม เกิดความเชื่อถือไว้วางใจต่อพยาบาล และต่อวิชาชีพการพยาบาล มีคุณธรรมจริยธรรมในการดำรงชีวิตประกอบวิชาชีพด้วยความมั่นคงในจรรยาบรรณ และเคารพต่อกฎหมายให้บริการที่มีคุณภาพเป็นวิสัย เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนร่วมมือพัฒนาวิชาชีพให้เจริญก้าวหน้าในสังคมอย่างเป็นเอกภาพ ตลอดจนมีมนุษยสัมพันธ์อันดีและร่วมมือกับผู้อื่นในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ทั้งในและนอกวงการสุขภาพ ในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ

8. พึ่งร่วมในการทำความเจริญก้าวหน้าให้แก่วิชาชีพการพยาบาล ร่วมเป็นผู้นำทางการปฏิบัติการพยาบาลหรือทางการศึกษา ทางการวิจัยหรือทางการบริหารโดยร่วมในการนำทิศทางนโยบาย และแผนเพื่อพัฒนาวิชาชีพ พัฒนาความรู้ ทั้งในขั้นเทคนิคการพยาบาลทฤษฎีขั้นพื้นฐาน

และศาสตร์ทางการแพทย์บาล ชั้นลึกซึ่งเฉพาะด้าน ตลอดจนการรวบรวม และเผยแพร่ความรู้ข่าวสารของวิชาชีพ ทั้งนี้ พยาบาลพึงมีบทบาททั้งในระดับรายบุคคล และร่วมมือในระดับสถาบัน องค์กรวิชาชีพ ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ

9. พึงรับผิดชอบต่อตนเองเช่นเดียวกับรับผิดชอบต่อผู้อื่น เคารพตนเอง รักษาความสมดุลมั่นคงของบุคลิกภาพ เคารพในคุณค่าของงาน และทำงานด้วยมาตรฐานสูง ทั้งในการดำรงชีวิตส่วนตัว และในการประกอบวิชาชีพในสถานการณ์ที่จำเป็นต้องเสียสละ หรือประนีประนอม พยาบาลพึงยอมรับในระดับที่สามารถรักษาไว้ซึ่งความเคารพตนเอง ความสมดุลในบุคลิกภาพ และความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตของตน เช่นเดียวกับของผู้ร่วมงาน ผู้ใช้บริการและสังคม

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2554 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128 ตอนพิเศษ 33 ง กล่าวถึง หมวด 5 การรักษาจรรยาบรรณอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ข้อ 34 ว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านควรปฏิบัติหน้าที่โดยรักษาจรรยาบรรณอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ดังต่อไปนี้ 1) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยัน อดทน เต็มใจ ตั้งใจ เชื้อมั่น ศรัทธา เสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต ตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด 2) ไม่เรียกร้องหรือแสวงหาประโยชน์ส่วนตนโดยอาศัยตำแหน่งหรือบทบาทหน้าที่ 3) ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และเมตตาธรรมในการดำเนินงานและรักษาความสามัคคีในหมู่คณะ 4) ดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ที่ระเบียบนี้กำหนดโดยเคารพต่อกฎหมายและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 5) มีพฤติกรรมสุภาพที่ดีเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นได้

5.3.2 องค์กรประกอบทางจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

จริยธรรม คือ หลักความประพฤติที่ดีงาม หรือเป็นการกระทำที่ดีทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

จริยธรรมของผู้ดูแลผู้สูงอายุ หมายถึง การกระทำที่ดีต่อผู้สูงอายุของผู้ดูแล ซึ่งเป็นการกระทำที่ดีทั้งกาย เช่น ปฏิบัติต่อผู้สูงอายุด้วยความนิ่มนวล ไม่แสดงพฤติกรรมรังเกียจ ไม่ประชดประชันเมื่อไม่พอใจ ดูแลให้ผู้สูงอายุมีความสุขสบาย ได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ออกกำลังกายสมวัยและมีความปลอดภัย และการกระทำดีทางวาจา ได้แก่ ไม่พูดส่อเสียด เหน็บแหนม ยั่วเยาะ ให้ผู้สูงอายุที่ดูแลต้องเสียใจ หรือเกิดอารมณ์ หรือเป็นทุกข์ รวมถึงการกระทำดีทางใจ หมายถึง การมองสิ่งต่างๆ ในแง่ที่ดี ไม่มีอิจฉา ริษยา หรือความมั่งงาย มีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความรัก เมตตา และให้อภัย (สถาบันกศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2556)

การพยาบาลดูแลผู้สูงอายุ เป็นสิ่งที่ผู้ดูแลจะต้องมีการตัดสินใจในการกระทำที่ถูกต้อง และเป็นสิ่งที่ดีแก่ผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้ดูแลผู้สูงอายุจึงควรใส่ใจในองค์ประกอบที่เป็นพื้นฐานทางจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้ (Matteson, McConnell, and Linton, 1997; สิวลี ศิริไล, 2548)

1. ตระหนักถึงคุณค่าของความสูงอายุเพื่อดำรงความมีศักดิ์ศรี และความภาคภูมิใจโดย

- ให้ความเคารพยกย่องคำนึงถึงคุณค่าของความสูงอายุที่สั่งสมความรู้ความสามารถ และประสบการณ์มายาวนาน

- ยอมรับความสูงอายุ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงตามวงจรชีวิตของมนุษย์ ยอมรับความแตกต่างส่วนบุคคล ซึ่งแตกต่างทั้งความสามารถ ความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และบุคลิกลักษณะเฉพาะตน

- ดำรงรักษาความสามารถของผู้สูงอายุไว้ให้นานที่สุด โดยการส่งเสริมความสามารถของการทำหน้าที่ของร่างกาย (functional ability) ยอมรับความคิดเห็น หรือความต้องการของผู้สูงอายุ รวมทั้งการให้โอกาสผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษา หรือตัดสินใจด้วยตนเอง

- ปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ ในฐานะบุคคลคนหนึ่ง ที่มีสิทธิที่จะได้รับบริการด้านสุขภาพอนามัยที่มีคุณภาพเท่าเทียมกับบุคคลวัยอื่น

2. ปฏิบัติการพยาบาล โดยมีหลักธรรมประจำใจซึ่งจะช่วยให้เข้าใจชีวิต ตระหนักในคุณค่าของความเป็มนุษย์ คุณค่าของความสูงอายุ อันจะก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน มีความเอื้ออาทร ห่วงใย มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และยอมรับในความแตกต่างเฉพาะบุคคล ซึ่งจะช่วยให้ไม่รู้สึกขุ่นเคือง หรือไม่พอใจเมื่อผู้สูงอายุล้มเหลว หรือไม่ปฏิบัติตาม และไม่ด่วนตัดสินใจแทนผู้สูงอายุ แม้ว่าสิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่ผู้ดูแลเห็นว่าดีและเหมาะสม หลักธรรมเหล่านั้น ได้แก่

- เมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข

- กรุณา คือ ความปรารถนาที่จะช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ช่วยเหลือจากความเจ็บปวดและทรมาน

- มุทิตา คือ ความรู้สึกพลอยยินดี เมื่อมีอาการดีขึ้น ช่วยให้สุขสบายยิ่งขึ้น

- อุเบกขา คือ การรู้จักวางเฉย ไม่ล่วงล้ำเกินไป จนทำให้รู้สึกอึดอัด หรือเป็นการ

ก้าวล่วงสิทธิส่วนบุคคล

3. ศึกษาหาความรู้ และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ ทั้งด้านที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ด้านจริยธรรม และด้านอื่นๆ เพื่อช่วยให้เข้าใจผู้สูงอายุดีขึ้น เข้าใจประเด็นปัญหาทางจริยธรรมได้กระจ่างขึ้น เพื่อสามารถประยุกต์ใช้ในการพยาบาลได้อย่างเหมาะสม

4. รักและศรัทธาในวิชาชีพ เห็นคุณค่าของวิชาชีพว่าเป็นวิชาชีพที่มีประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ โดยเฉพาะในยามทุกข์จากความเจ็บป่วย และต้องการความช่วยเหลือความรักในวิชาชีพ อยากช่วยให้

คนหายจากความเจ็บป่วย จะช่วยให้ผู้ดูแลมีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวง่าย เมื่อบางครั้งต้องกระทบกับ ปฏิบัติการต่างๆ จากผู้ป่วย ครอบครัว ผู้ร่วมงาน หรือผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ

5. ตระหนักถึงความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ และรับผิดชอบต่อข้อบัญญัติใน จรรยาบรรณ เพื่อส่งเสริมคุณภาพการพยาบาลทั้งตัวบุคคลและวิชาชีพ

ผู้ดูแลผู้สูงอายุ เป็นผู้ดูแลใกล้ชิดผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ดังนี้

จริยธรรมของผู้ดูแลผู้สูงอายุ (พรรณงาม พรรณเชษฐ์ และคนอื่นๆ, 2542; สถาบัน กศน.ภาค ตะวันออก, 2556) ประกอบด้วย

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพันพากเพียร มีความละเอียดรอบคอบ กล่าวคือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จะต้องรู้จักหน้าที่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไร มีขอบเขต หน้าที่รับผิดชอบมากน้อยแค่ไหน และได้กระทำตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยใช้ความสามารถของตนเองที่มีอยู่อย่างเต็มที่ รวมทั้งพยายามปรับปรุงงานที่ทำให้ดียิ่งขึ้น

2. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา และใจ ได้แก่ การไม่โกหกหลอกลวง การไม่คดโกง ไม่ให้ข้อมูลเท็จ ซึ่งทำให้เกิดผลเสีย หรืออันตรายแก่ ผู้สูงอายุ สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ ที่ได้รับการว่าจ้างมา จะต้องไม่เอาเวลางานในหน้าที่ไปทำประโยชน์ ส่วนตน โดยไม่ขออนุญาตจากผู้ว่าจ้าง มีความตรงต่อเวลาในการทำงาน รวมทั้งไม่หยิบฉวยสิ่งของ ของผู้ว่าจ้างมาเป็นของตน หรือเอาไว้ใช้ประโยชน์ส่วนตัว

3. ความกตัญญูกตเวทิตา หมายถึง การรู้จักคุณ และตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ เคารพในสิทธิของ ผู้สูงอายุ หรือความเป็นมนุษย์ แสดงความเคารพนับถือในฐานะที่เป็นผู้สูงอายุ หรือผู้อาวุโส ไม่คิดร้าย และให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุด้วยจริงใจ

4. ความมีระเบียบวินัย คือ การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม เช่น การ สวมใส่เสื้อผ้าเรียบร้อย สะอาด จัดเก็บของและเครื่องใช้ให้เป็นระเบียบ มีระเบียบวินัยในการทำงาน และทำงานตรงตามเวลา

5. ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่นเท่าที่จะทำได้ตาม ความสามารถ เมื่อผู้สูงอายุที่ดูแลเกิดความทุกข์ หรืออยู่ในช่วงเวลาที่น่าจะเกิดอันตราย ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ควรเสียสละเวลาในการเฝ้าดูแลจนกว่าจะมีผู้รับผิดชอบมาดูแลต่อ

6. ความอดุสาหะ หมายถึง ความพยายามอย่างเต็มกำลัง เพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี มีความขยัน อดทนไม่ท้อแท้

7. ความเมตตา กรุณา หมายถึง การมีความจริงใจ มีความรัก ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจ ประรณาคดีต่อผู้สูงอายุ มีความยิ้มแย้มแจ่มใสในการทำงาน มีการกระทำที่มุ่งหวังให้ผู้สูงอายุมี ความสุข และช่วยเหลือเจือจุนผู้สูงอายุด้วยความเต็มใจ

นอกจากนี้ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จะต้องมีความรู้ คือ มีความชื่นชม ยินดีในความสำเร็จ สมหวัง หรือความสุขของผู้สูงอายุด้วยความจริงใจ ไม่อิจฉาริษยา จะต้องฝึกให้มีไมตรีจิตอันดีต่อผู้สูงอายุ พร้อมทั้งมีอุเบกขา คือ การไม่ทับถม ซ้ำเติม ไม่แสดงอาการเยาะเย้ย ถากถาง หรือแสดงอาการสมน้ำหน้าเมื่อผู้สูงอายุทำผิดพลาด หรือได้รับทุกข์ทรมาน

นางลักษณ์ วิรัชชัย ศจีมาจ ฦ วิเชียร และพิศสมัย อรทัย (2551) กล่าวว่า องค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรมในอาชีพต่างๆ ประกอบด้วย

1. ความเป็นอิสระ มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย มีความเป็นตัวของตัวเอง พึ่งตนเองให้เต็มที่ก่อนขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น สามารถทำงานได้โดยไม่ต้องมีใครมาบอกให้ทำ ต้องการแบบอย่างเพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต หาความรู้ ฝึกฝนความสามารถและความชำนาญเป็นประจำ ขวนขวายประกอบอาชีพสุจริต ไม่เกียจงาน ภูมิใจในความสามารถของตนเอง/สามารถพึ่งตนเองได้

2. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย กระตือรือร้นที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ หาความรู้/ประสบการณ์ใหม่ๆ มาพัฒนางานอยู่เสมอ มุ่งมั่นตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถ รับผิดชอบแก้ไขเมื่อเจออุปสรรคในการทำงาน รับผิดชอบทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย ทุ่มเทเวลา และทำงานโดยเชื่อว่าค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน

3. ความมีวินัย มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย ละเลยข้อห้ามเล็กๆ น้อยๆ เมื่อมีโอกาส มักหาเหตุผลเพื่อทำการฝ่าฝืนกฎระเบียบ เปิดใจรับค่านิยมของต่างชาติที่ไม่ขัดวัฒนธรรมไทย ต้องออกกฎบังคับจึงจะปฏิบัติตาม ช่วยกันรักษาและไม่ทำลายสาธารณสมบัติ รู้จักและปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตน และเป็นคนประเภทที่เรียกว่า “ทำอะไรตามใจคือไทย”

4. ความอดทน มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย ทำงานด้วยความบากบั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีสิ่งที่ไม่เป็นไปตามคาดหวัง หยุคกิจกรรมทุกอย่างเมื่อรู้สึกท้อหรือเหนื่อยหน่าย รู้สึกไร้ค่าและหงุดหงิดเมื่อต้องร่วมงานกับคนที่ไม่ชอบ รับมือ/ปรับตัวได้เมื่อเจอกับสถานการณ์ที่กดดัน ไม่โกรธเมื่อถูกตำหนิ/วิจารณ์ด้วยถ้อยคำที่รุนแรง และทำงานอย่างคนเข็นครกขึ้นภูเขา

5. ความกตัญญู มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย ระลึกถึงผู้มีพระคุณอย่างสม่ำเสมอ ตอบแทนผู้มีพระคุณด้วยความเต็มใจ เลี้ยงดูพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ ไหว้ขอบคุณผู้ที่ให้ความช่วยเหลือแม้เขาจะมีอายุน้อยกว่า ตอบแทนบุญคุณโดยไม่หวังคำชื่นชม ยกย่อง และเป็นคนที่รู้บุญคุณข้างแดงแกงร้อน

6. ฉันทะ มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความภาคภูมิใจ หรือรักในงานที่ทำ ต้องการชีวิตที่พร้อมด้วยสิ่งของเครื่องใช้อำนวยความสะดวก รู้สึกว่าชีวิตไม่สมบูรณ์หากไม่ได้เป็นเจ้าของสิ่งที่ต้องการ ชอบเปรียบเทียบสิ่งที่ตนมีกับสิ่งที่ผู้อื่นมี ฐานะหน้าที่การงานเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของชีวิต และทำงานโดยยึดหลักว่าฝนให้ไกลไปให้ถึง

7. ความขยันหมั่นเพียร มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต คิดว่าอุปสรรคคือความท้าทายที่ต้องก้าวข้ามไปให้ได้ ยอมอดหลับอดนอนเพื่อที่จะทำงานให้

สำเร็จ รู้สึกเกียจคร้านบ้างหากต้องทำงานซ้ำๆ เป็นประจำ ไม่เบื่อที่จะลองผิดลองถูกในการทำงานที่ไม่เคยทำมาก่อน และทำงานโดยไม่ถ่อมมือถ่อมเท้า

8. ความประหยัด มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง วางแผนการใช้ทรัพยากร เวลา และแรงงานให้คุ้มค่า ใช้เงินออมอย่างฉลาดและเกิดประโยชน์ในทางสุจริต ก้าวทันกระแสนิยม ไม่ยอมตกยุค ถนอม ซ่อมแซมของใช้ให้สามารถใช้งานได้นานที่สุด และดำรงชีวิตด้วยคติที่ว่า มีสิ่งพึงปรารถนาให้ครบบาท

9. ความซื่อสัตย์ มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย พูดอย่าง ทำอย่าง ไม่ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา รักษาความลับได้และเป็นที่น่าไว้วางใจของผู้อื่น ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ โกหกหรือปกปิดข้อเท็จจริงเพื่อความความอยู่รอดของตนเอง ให้สินบนบ้างเล็กน้อยช่วยให้งานสำเร็จลุล่วง และทำงานโดยเชื่อว่า “ซื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน”

10. ความมีสติสัมปชัญญะ มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย ไม่หลงมัวเมาไปกับสิ่งชั่วร้าย ใจเร็ววุ่นได้ ไม่ไตร่ตรองให้ถ้วนถี่ ขาดความรอบคอบในการทำงาน ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลในการตัดสินใจ และเชื่อว่ากันไว้ดีกว่าแก้ ถ้าแยแล้วแก้ไม่ทัน

11. ความรับผิดชอบ มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้อง ครบถ้วน มุ่งมั่นที่จะทำงานในส่วนของตนให้ดี สำเร็จลุล่วงตรงเวลา รักษาผลประโยชน์ของชาติ ไม่สร้างปัญหาให้แก่สังคม รู้และปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อครอบครัว ยอมรับผลการกระทำของตนเองและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ทำงานโดยเอาดีใส่ตัวเอาชั่วให้คนอื่น มักปิดสวาทให้พ้นตัว

12. ความยุติธรรม มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย ให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกันแก่ทุกคน ฟังความรอบด้าน เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ตัดสินใจโดยใช้เหตุและผลมากกว่าอารมณ์ โต้แย้งเมื่อมีการใช้อำนาจที่ไม่ถูกต้องเป็นธรรม ไม่เข้าคนผิดแม้จะเป็นคนใกล้ชิด และทำงานโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

13. ความสามัคคี มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและทำงานเป็นหมู่คณะได้ลุล่วงได้ดี ร่วมมือร่วมใจกับสมาชิกในหมู่คณะเพื่อทำงานให้สำเร็จ แก้ไขความขัดแย้งที่เกิดจากการทำงานร่วมกับหมู่คณะได้ โนมน้าวผู้อื่นให้เห็นความสำคัญของการรวมกันเป็นคณะ และทำงานโดยเชื่อว่าสามัคคีคือพลัง

14. ความเป็นกัลยาณมิตร มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย ต้องการให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จในชีวิต ช่วยเหลือผู้อื่นโดยที่ไม่ต้องมีใครร้องขอ ชี้ให้ผู้อื่นเห็นว่าเขากำลังทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี ยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่นโดยไม่คิดริษยา รู้จักเลือกคบคนดี และเชื่อว่าคบบัณฑิตพาไปหาผล

จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ นั้น ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องตระหนักถึงการให้การดูแล การให้ความช่วยเหลือ การให้การประคับประคอง และการสนับสนุนผู้สูงอายุให้สามารถทำกิจกรรมต่างๆ และได้รับความสุขสบาย

สรุปได้ว่า จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ หมายถึง หลักประพฤติตนในการดูแลบุคคลสูงวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักการดูแล เข้าใจสภาพความเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุและกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรักเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุขในชีวิตบั้นปลายได้อย่างแท้จริง ซึ่งจริยธรรมในการพยาบาลมีที่มานในวงกว้าง จึงสามารถสรุปจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุได้ 7 ประการ (พรรณงามพรรณเชษฐ์ และคนอื่นๆ, 2542; ศูนย์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ, 2554; สถาบันกศน.ภาคตะวันออกเฉียง, 2556) ดังนี้ 1) ความรับผิดชอบ 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความกตัญญูกตเวที 4) ความมีระเบียบวินัย 5) ความเสียสละ 6) ความอดุสาหะ 7) ความเมตตา องค์ประกอบจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่ใช้ในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ ผู้วิจัยได้เลือกใช้ 7 องค์ประกอบเนื่องจากเป็นเนื้อหาที่อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุได้รับการอบรมจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งมีความเหมาะสมกับงานอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในการทำงานดูแลผู้สูงอายุและครอบคลุมหลักจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

ตอนที่ 6 อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

6.1 ความเป็นมาของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ริเริ่มโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุขึ้น ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

เมื่อปีพ.ศ. 2542 กรมประชาสงเคราะห์ได้มีการสำรวจข้อมูลสวัสดิการสังคมระดับครัวเรือนทั่วประเทศ พบว่ามีผู้สูงอายุที่ไม่มีผู้ดูแลและช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เป็นจำนวนถึง 253,360 ครอบครั คิดเป็นร้อยละ 7.3 ของผู้สูงอายุทั้งหมดในเวลานั้น ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในชนบท และยังไม่สามารถเข้าถึงบริการสำหรับผู้สูงอายุของภาครัฐและเอกชนได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง ด้วยเหตุดังกล่าว ในปีพ.ศ. 2546 – 2547 สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ริเริ่มจัดทำ “โครงการนำร่องอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน” ขึ้น เพื่อสร้างทรัพยากรบุคคลในรูปของอาสาสมัครที่มีความรู้และมีบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ที่บ้าน ในการดำเนินงานได้มีการฝึกอบรมความรู้ ทักษะ และการเสริมสร้างทัศนคติให้แก่ประชาชนที่มีความสมัครใจจะปฏิบัติหน้าที่เป็นอาสาสมัคร เพื่อให้ความคุ้มครอง ดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ขาดผู้ดูแลและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ โดยเริ่มดำเนินงานในพื้นที่นำร่อง 4 ภาค ภาคละ 2 จังหวัด รวมเป็น 8 จังหวัด คือ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดขอนแก่น จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสงขลา และจังหวัดสุราษฎร์ธานี (จังหวัดละ 1 ตำบล) หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่นำร่องคือเป็น

พื้นที่ที่มีจำนวนผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการดูแลมากที่สุด และมีเครือข่ายหน่วยงานด้านผู้สูงอายุในท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็ง สามารถให้การสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการได้ โดยมีการฝึกอบรมให้แก่อาสาสมัครซึ่งผ่านการคัดเลือกจากประชาคมหมู่บ้าน และยื่นใบสมัครเข้ารับการอบรม จังหวัดละ 80 คน ให้ออกไปปฏิบัติหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของตนเอง ซึ่งจากการดำเนินงาน สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยใช้งบประมาณดำเนินการน้อย แต่ได้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจำนวนมากในการทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาสคนพิการ และผู้สูงอายุ จึงได้เสนอผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2551)

6.2 บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ หมายถึง อาสาสมัครสาธารณสุขอื่นตามที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา ของ ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2554 ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ดังนี้ 1) ปฏิบัติตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุข 2) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หรือจัดการรณรงค์ และให้ความรู้ทางด้านสาธารณสุขมูลฐาน 3) ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชนตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุขหรือบทบัญญัติของกฎหมายอื่นๆ 4) จัดกิจกรรมเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุขที่สอดคล้องกับสภาวะสุขภาพของท้องถิ่น 5) เป็นแกนนำในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนโดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และประสานแผนการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแหล่งอื่นๆ 6) ให้ความรู้ด้านการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพ การเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประชาชน และการมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นของชุมชนเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ 7) ศึกษา พัฒนาตนเอง และเข้าร่วมประชุม ตลอดจนปฏิบัติงานตามหน่วยงานอื่นร้องขอ 8) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะต้องดำเนินการตามมาตรฐานสมรรถนะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 9) ประสานการดำเนินงานสาธารณสุขในชุมชนและปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงองค์กรพัฒนาชุมชนอื่นๆ ในท้องถิ่น

บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ครอบคลุมถึงส่วนต่างๆ มากมาย ประกอบด้วย (กลุ่มนโยบายและวิชาการ กาญจนบุรี, 2555)

1. อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยมีสิ่งที่จะต้องคิดคำนึงถึงอย่างควบรวมกัน 3 ประการ คือ

1.1 ความครอบคลุมต่อลักษณะงาน คือ

- การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ

- การเฝ้าระวังและเตือนภัย
- การจัดบริการและสวัสดิการ

1.2 ความครอบคลุมต่อผู้สูงอายุทุกคน คือ

- ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน
- ผู้สูงอายุอื่นในชุมชน

1.3 ความครอบคลุมต่อสิทธิผู้สูงอายุ คือ

- สิทธิการมีอายุยืน
- สิทธิการคุ้มครอง
- สิทธิการส่งเสริม
- สิทธิการมีส่วนร่วม

2. ในการปฏิบัติหน้าที่ของ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุทั้ง 2 กลุ่ม อาจรับการดูแลช่วยเหลือคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิในกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

- เยี่ยมเยียนดูแลทุกข์สุข
- ดูแลเรื่องยา
- พาออกไปพบแพทย์
- พาไปร่วมงานในชุมชน
- พาไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา
- รวมกลุ่มผู้สูงทำกิจกรรม
- ให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุเมื่อเกิดปัญหา
- ให้ข้อมูลบริการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ
- เก็บข้อมูลผู้สูงอายุ
- พาไปติดต่อทำกิจธุระหรือทำการแทนผู้สูงอายุ
- ดูแลอาหารการกิน
- ช่วยเรื่องออกกำลังกาย
- พาแพทย์มาตรวจรักษาที่บ้าน
- พาไปพักผ่อนนอกบ้าน
- ช่วยปรับสภาพที่อยู่ในบ้านให้เหมาะสม
- ให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุและครอบครัว
- ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและการเข้าถึงสิทธิต่างๆ
- ประสานหน่วยงานให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ
- เฝ้าระวังปัญหาแก่ผู้สูงอายุ

- จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ

3. จัดทำข้อมูลสถิติผู้สูงอายุของชุมชนและจัดแสดงให้ประชาชนในชุมชนทราบ และเห็นได้อย่างชัดเจนในที่สาธารณะ โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับ

3.1 ชื่ออาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ พร้อมทั้งผู้สูงอายุทั้ง 2 กลุ่ม คือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์ร้อน และ ผู้สูงอายุทั้ง 2 กลุ่มทุกคนที่ได้รับการดูแลคุ้มครองและเฝ้าระวังจาก อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุแต่ละราย และอาจติดภาพถ่ายร่วมกับรายชื่อเหล่านั้น ทั้งนี้ ต้องคำนึงว่าจะเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือไม่ด้วย

3.2 จำนวนผู้สูงอายุ ประเภทกลุ่มผู้สูงอายุ สภาพปัญหาความต้องการ กิจกรรมต่างๆ ที่ทำเพื่อผู้สูงอายุ ฯลฯ

4. วิเคราะห์สภาพปัญหาความจำเป็นและความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายบุคคลและในภาพรวม เพื่อให้มีความพร้อมดำเนินงานหรือประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้บริการ

5. รณรงค์ให้ชุมชนมีความตื่นตัวเห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมให้การดูแลช่วยเหลือคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิแก่ผู้สูงอายุในชุมชนของตนเอง

นอกจากนี้ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ยังมีหน้าที่เพิ่มเติม ประกอบด้วย

1. แนวปฏิบัติของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ 1 ให้การดูแลช่วยเหลือคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ โดยการให้การดูแลการเฝ้าระวังและเตือนภัย และการจัดบริการและสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนทุกคน โดยแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน และ

- ผู้สูงอายุอื่นในชุมชน

โดยให้การดูแลช่วยเหลือ คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ ตามความจำเป็นและความต้องการของผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง เท่าเทียมเพียงพอ และสม่ำเสมอและสามารถครอบคลุมสิทธิของผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน คือ

- การมีอายุยืน

- การคุ้มครอง

- การส่งเสริม

- การมีส่วนร่วม

2. ให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ

3. ให้ความรู้แก่สมาชิกครอบครัว ประชาชนในชุมชน เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกต้องเหมาะสม

4. เฝ้าระวังและเตือนภัยสำหรับผู้สูงอายุ

5. เป็นสื่อกลางในการนำ ประสาน ส่งต่อ บริการสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ

6. เป็นสื่อกลางในการนำ ประสาน ส่งต่อ บริการสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้ประสบปัญหา ความทุกข์ยากเดือดร้อน ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

7. อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน 1 คน ให้การดูแลผู้สูงอายุที่แบ่งตามความรับผิดชอบเป็น 2 กลุ่ม คือ

- ดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุกลุ่มที่ 1 ไม่น้อยกว่า 5 คน
- ดูแลสอดส่องผู้สูงอายุกลุ่มที่ 2 ไม่น้อยกว่า 15 คน

สรุปได้ว่า อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เป็นการสร้างทรัพยากรบุคคลในรูปของอาสาสมัครที่มีความรู้และมีบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ที่พื้นบ้าน ในการดำเนินงานได้มีการฝึกอบรมความรู้ ทักษะ และการเสริมสร้างทัศนคติให้แก่ประชาชนที่มีความสมัครใจจะปฏิบัติหน้าที่เป็นอาสาสมัคร เพื่อให้ความคุ้มครอง ดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ขาดผู้ดูแลและช่วยเหลือตนเองไม่ได้

บทบาทและหน้าที่ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ (ดีดี เนอร์สซิงโฮม, 2556)

1. ให้การดูแล ได้แก่ การดูแลผู้สูงอายุให้ได้รับความสุขสบาย
 2. ให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ การช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่างๆ
 3. ให้การประคับประคอง เช่น การประคับประคองทางด้านร่างกาย และจิตใจ
 4. ให้การสนับสนุน เช่น สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเองตามความสามารถที่มีอยู่ ให้คำชมเชย ยกย่อง เป็นต้น
 5. เป็นผู้ประสานงานและเชื่อมโยงระหว่างบุตรหลานและญาติมิตรกับผู้สูงอายุ
- บทบาทและหน้าที่ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ แบ่งตามความต้องการของผู้สูงอายุเป็น 3 ด้าน ดังนี้ (ศูนย์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ, 2552)

1. บทบาทในการดูแลด้านร่างกาย หมายถึง การแสดงพฤติกรรม หรือการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดูแลเกี่ยวกับการดูแล และสนับสนุนด้านร่างกาย ได้แก่

1.1 การจัดหาและดูแลเรื่องอาหาร ซึ่งผู้ดูแลจะมีบทบาทในการจัดหาอาหาร การดูแลจัดตารางเวลาอาหารให้เหมาะสม และการดูแลปริมาณอาหารที่เหมาะสมเพียงพอต่อร่างกายของผู้สูงอายุ ดังนี้

1.1.1 ผู้ดูแลควรดูแลให้ผู้สูงอายุได้รับประทานอาหารที่มีความหลากหลาย มีความสมดุลของสารอาหาร ดูแลให้ผู้สูงอายุได้รับสารอาหารอย่างเพียงพอกับความต้องการของร่างกายทั้งปริมาณและคุณภาพและ เหมาะสมกับวัย ไม่ปล่อยให้ผู้สูงอายุรับประทานเฉพาะเวลาที่หิว เพราะจะทำให้รับประทานอาหารมากกว่าที่ควร ดูแลให้ผู้สูงอายุได้รับประทานอาหารตรงเวลาอย่างสม่ำเสมอ และดูแลให้ผู้สูงอายุได้รับประทาน อาหารในเวลาเดียวกันทุกวัน และปริมาณเท่ากันในแต่ละวัน คอยกระตุ้นเตือนให้ผู้สูงอายุรับประทานอาหารหลักวันละ 3 มื้อ งดรับประทานอาหารจุกจิก ดูแลควบคุมหลีกเลี่ยงอาหาร เช่น งดอาหารจำพวกถั่วดิบ ผักดิบ และของหมักดองก่อนนอน

1.1.2 ดูแลควบคุมหลีกเลี่ยงอาหาร เช่น งดอาหารจำพวกถั่วดิบ ผักดิบ และของหมักดองก่อนนอน เพราะอาหารเหล่านี้ ทำให้มีแก๊สในกระเพาะอาหารมาก จึงรู้สึกไม่สบาย อาหารที่มีไขมันสูง ทำให้ระบบย่อยอาหารต้องทำงานหนัก ทำให้ออนไม่หลับได้ และหลีกเลี่ยงการดื่มน้ำชา หรือกาแฟ

1.1.3 ดูแลให้ผู้สูงอายุรับประทานอาหารเช้าคาร์โบไฮเดรตลดลง และมีใยอาหารมากขึ้น เช่น อาหารประเภทผักใบเขียวต่างๆ มีปริมาณคาร์โบไฮเดรตน้อย และให้พลังงานน้อย ย่อยง่าย และสามารถรับประทานได้โดยไม่จำกัดปริมาณ ผู้สูงอายุที่รับประทานผักทุกวัน จะช่วยในระบบขับถ่าย และป้องกันการขาดวิตามิน และเกลือแร่ในร่างกายได้

1.1.4 ดูแลให้ผู้สูงอายุรับประทานผลไม้ประเภทรสไม่จัด โดยรับประทานอย่างใดอย่างหนึ่งในแต่ละมื้อ เช่น ชมพู่ ส้มเขียวหวาน ฝรั่ง แตงโม มะละกอ ส้มโอ ควรรับประทานผลไม้ที่มีรสหวานจัดมาก เช่น ทูเรียน มะม่วงสุก ลำไย เนื่องจากทำให้ผู้สูงอายุมีปัญหาเรื่องน้ำหนักเกินได้

1.2 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายอย่างเหมาะสม จากการศึกษาวิจัยพบว่า การออกกำลังกายที่มีความรุนแรงขนาดปานกลางแบบฝึกความทนทาน โดยใช้การออกกำลังกายชนิดแรงกระแทกต่ำ ตัวอย่างเช่น การเดินเร็ว 30-40 นาที 4 ครั้ง ต่อสัปดาห์ เป็นเวลา 16 สัปดาห์ สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพการนอนหลับดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีประโยชน์อีกหลายประการ คือ ทำให้ผู้สูงอายุที่มีปัญหาน้ำหนักเกิน สามารถลดน้ำหนักลงได้ ด้านจิตใจ การออกกำลังกาย ช่วยลดความเครียด ลดความซึมเศร้า ส่งผลทำให้ผู้สูงอายุนอนหลับได้ง่ายขึ้น ดังนั้น ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จึงมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นเตือนผู้สูงอายุเรื่องการออกกำลังกายดังนี้

1.2.1 ชี้แจงเหตุผลแก่ผู้สูงอายุถึงประโยชน์ของการออกกำลังกาย

1.2.2 แนะนำออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยการปรึกษาแพทย์

1.2.3 แนะนำวิธีการออกกำลังกายเฉพาะแต่ละบุคคลแก่ผู้สูงอายุ เช่น การบริหาร โยคะ รำมวยจีน การเดินเร็ว การว่ายน้ำหรือเดินในน้ำ การขี่จักรยาน เป็นต้น

1.2.4 แนะนำขั้นตอนการออกกำลังกาย ดังนี้ ระยะเวลาอบอุ่นร่างกาย (warm up) เป็นการเคลื่อนไหวช้าๆ เพื่อให้กล้ามเนื้อเตรียมความพร้อม โดยใช้เวลา 5-10 นาที ระยะเวลาการออกกำลังกาย เพื่อให้กล้ามเนื้อ หัวใจ ปอด และระบบต่างๆ ในร่างกายทำงานเต็มที่ และต่อเนื่อง ใช้เวลา 20-30 นาที และระยะผ่อนคลาย (cool down) ก่อนการยุติการออกกำลังกาย เป็นการเคลื่อนไหวให้ช้าลง ใช้เวลา 5-10 นาที แล้วจึงหยุดเพื่อให้ระบบต่างๆ คืนสู่ภาวะปกติ

1.2.5 คอยกระตุ้นเตือนและชักชวนให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายอย่างเหมาะสม สัปดาห์ละ 3 ครั้งๆ ละประมาณ 20-30 นาที

1.2.6 คอยสังเกตอาการผิดปกติของผู้สูงอายุขณะออกกำลังกาย เช่น ใจสั่น หน้ามืด เหงื่อออก เวียนศีรษะ ตัวเย็น เป็นต้น เมื่อมีอาการดังกล่าวควรให้ผู้สูงอายุหยุดพักทันที

1.3 การดูแลการรับประทานยาตามแผนการรักษา ดังนี้

1.3.1 ดูแลแนะนำให้รับประทานยาก่อนและหลังอาหารอย่างน้อย 30 นาที

1.3.2 ดูแลและแนะนำการรับประทานยาให้ครบจำนวน และตรงตามเวลา ทุกมื้อ ตามคำสั่งแพทย์

1.3.3 ไม่ปรับขนาดยา หรือดูแลให้ผู้สูงอายุหยุดรับประทานยาเอง โดยไม่ปรึกษาแพทย์

1.3.4 คอยสังเกตอาการข้างเคียงที่เกิดขึ้นจากการรับประทานยา เมื่อพบอาการผิดปกติ ควรให้หยุดยา และปรึกษาแพทย์ทันที

2. บทบาทในการดูแลด้านจิตสังคม หมายถึง การแสดงพฤติกรรม หรือการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดูแลในการช่วยเหลือ สนับสนุน และดูแลด้านจิตใจ และสังคมของผู้สูงอายุ เช่น การให้ความรัก ความเอาใจใส่ ความสนใจ การส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น การยกย่องและการให้เกียรติ เป็นต้น

2.1 การให้ความรัก การดูแลเอาใจใส่ และการรับฟังปัญหาต่างๆ ของผู้สูงอายุด้วยความเคารพ เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกมั่นคงทางอารมณ์ รู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย

2.2 การส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ผู้สูงอายุ จะได้รับรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ไม่ถูกทอดทิ้งให้อยู่โดดเดี่ยว หรือถูกแยกออกจากสังคม เช่น การพาผู้สูงอายุไปวัด การกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญต่างๆ และการพาผู้สูงอายุไปสังสรรค์กับครอบครัว เป็นต้น

2.3 สนับสนุนและให้การยอมรับ ยกย่อง และเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ ได้แก่ การให้เกียรติ ความเคารพนับถือ การให้กำลังใจ การยกย่องสรรเสริญ และให้ความมั่นคงปลอดภัย

2.4 สนับสนุนให้ปฏิบัติงานทำตามความสามารถ และงานอดิเรกต่างๆ เพื่อเพิ่มความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

2.5 ดูแลให้ได้รับความบันเทิง และพักผ่อนหย่อนใจตามสมควร เช่น การสังสรรค์กับสมาชิกในครอบครัวในบรรยากาศผ่อนคลายก่อนนอน จะทำให้รู้สึกอบอุ่น และเป็นสุขใจ

2.6 สนับสนุนให้ก่อนนอนผู้สูงอายุได้พยายามผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ประมาณ 10 นาที จะช่วยลดความเครียด เช่น การอาบน้ำอุ่น การนวดหลัง เพื่อลดความเครียด

2.7 สนับสนุนให้ได้พบปะญาติ และเพื่อนฝูงอยู่บ่อยๆ ให้มีส่วนร่วมกิจกรรมของครอบครัว และกิจกรรมภายนอกต่างๆ เช่น การเป็นสมาชิกของชมรม สมาคมต่างๆ การร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น ไปวัด ฟังเทศน์และฟังธรรม เป็นต้น

2.8 ให้ผู้สูงอายุได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ

3. บทบาทในการดูแลด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การแสดงพฤติกรรม หรือการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดูแลในการช่วยเหลือ สนับสนุน และดูแลด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดที่อยู่อาศัย และการจัดสภาพแวดล้อม เป็นต้น

3.1 ดูแลด้านการจัดที่อยู่อาศัย และจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เช่น แสง เสียง กลิ่น อุณหภูมิ และแมลงต่างๆ

3.2 ดูแลจัดหาที่นอน เครื่องนอนที่สะอาด และสุขสบาย พบว่า เครื่องนอน ที่นอน พูก หมอน ผ้าห่ม ชุดที่สวมใส่ มีผลต่อการนอนหลับ จึงจำเป็นต้องจัดเครื่องนอนให้เหมาะสมต่อการนอนหลับ เช่น พูกไม่แข็งหรือนุ่มเกินไป หมอนไม่สูงหรือต่ำเกินไป เครื่องนอนทุกชิ้นสะอาด เป็นต้น

3.3 ดูแลผู้สูงอายุให้สวมเสื้อผ้าที่ทำให้สุขสบาย และไม่คับเกินไป

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ จึงเป็นการสนับสนุน ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุ ให้ได้รับความสุขสบายทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม

6.3 บทบาทอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในฐานะนักจัดการสุขภาพชุมชน

1.เป็นผู้ปฏิบัติตน และนำพาบุคคลในครอบครัวปฏิบัติตามหลัก ๓๐. ๒๘.

2.เป็นผู้ร่วมดำเนินการสั่งการ ควบคุมกำกับ ให้คำชี้แนะ ในกระบวนการจัดการด้านสุขภาพ
4 ด้าน

2.1การจัดทำแผนด้านสุขภาพ ระดมพลังความคิดเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดแผนสร้างเสริมสุขภาพสู่การปฏิบัติ และแผนการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

2.2 การจัดการงบประมาณ เป็นแกนนำในการระดมทุนด้านงบประมาณ และทรัพยากรที่จำเป็นในการขับเคลื่อนแผนการสร้างเสริมสุขภาพ

2.3การจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ เป็นแกนนำจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน เช่น การเฝ้าระวังโรคที่เกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพ และเป็นบุคคลตัวอย่างในการนำออกกำลังกายด้วยรูปแบบที่เหมาะสม สอดตามวัยสัปดาห์ละอย่างน้อย 5 วัน เป็นต้น

2.4 การประเมินผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม

3.เป็นแกนนำในการสร้างเสริมสุขภาพให้คนในชุมชนตื่นตัวและรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว

ชุมชน และสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี

4.เป็นแกนนำในการริเริ่มและสนับสนุนให้เกิดมาตรการทางสังคมด้านสุขภาพ

6.3.1 อาสาสมัครนักจัดการสุขภาพชุมชน

เป็นผู้ร่วมดำเนินการสั่งการ ควบคุมกำกับ ให้คำชี้แนะ ในกระบวนการจัดการด้านสุขภาพ

4 ด้าน

1. การจัดทำแผนด้านสุขภาพ ระดมพลังความคิดเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดแผนสร้างเสริมสุขภาพสู่การปฏิบัติ และแผนการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 สสำรวจและประเมินสถานการณ์ชุมชน โดยการสำรวจและวิเคราะห์ ในประเด็นของพฤติกรรมเสี่ยงที่มีผลต่อสุขภาพ สสำรวจองค์กร / คนที่เป็นแกนนำมีความพร้อมในการร่วมดำเนินการสำรวจทุน และองค์ความรู้ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์

1.2 สร้างเวทีการเรียนรู้ในหมู่บ้าน / ชุมชน ซึ่งเป็นการนำกลุ่มคน/องค์กร และความรู้ มาก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ในลักษณะประชาคมร่วมกันของกลุ่มองค์กร ภาคี/เครือข่าย ร่วมกำหนดสิ่งที่ต้องการพัฒนา

1.3 จัดทำแผนด้านสุขภาพ เริ่มจากทำประชาคมหมู่บ้านจากข้อมูลข้อมูลต่างๆ ที่ได้ในชุมชน/ที่ประชุม มาจัดทำแผนโดยใช้เครื่องมือที่ชุมชนมีความพร้อม เช่นเครื่องมือ แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ หรือเครื่องมืออื่นๆ ทั้งนี้แผนที่ได้ควรมี 2 ด้านนำสู่การสร้างกิจกรรม คือ ด้านสร้างสุขภาพ และ ด้านซ่อมสุขภาพ จากนั้นกลุ่มองค์กร ภาคี/เครือข่าย แกนนำชุมชน นำแผนสุขภาพที่ได้ ประกาศให้ชาวบ้านทั้งหมู่บ้านได้รับรู้และมีส่วนร่วมในกระบวนการทำแผน อาจจะใช้วิธีการประชุมชาวบ้าน หรือจัดเวทีกลางบ้าน เพื่อสร้างโอกาสรับรู้ เสนอโต้แย้ง และประชาพิจารณ์ปรับแผนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. การจัดการงบประมาณ เป็นแกนนำในการระดมทุนด้านงบประมาณ และทรัพยากรที่จำเป็นในการขับเคลื่อนแผนสุขภาพ ทั้งที่ได้รับจากภาครัฐ เอกชนและจากหน่วยงานอื่นๆ ทั้งในและนอกชุมชน มาเพื่อใช้ในด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรค ทั้งในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง/เป็นโรค เป็นการจัดงบประมาณให้เหมาะสมกับกิจกรรม โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) สสำรวจแหล่งทุนในชุมชน
- 2) จัดทำข้อมูล นำเสนอแผนฯ โครงการของงบประมาณ
- 3) เปิดเวที ทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้สนับสนุนกับทีมดำเนินงาน
- 4) ประชุมเครือข่าย ทีมงาน/แกนนำ เพื่อจัดสรรงบประมาณที่ได้รับสนับสนุนใช้ในกิจกรรม ทั้งนี้เจ้าของงบประมาณต้องได้รับทราบและเข้าใจในการใช้งบประมาณดังกล่าว
- 5) จัดทำแบบรายงานผลงาน และการใช้จ่ายงบประมาณ รายงาน นำเสนอ ชี้แจงทีมงานและเจ้าของงบประมาณ

3. การจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ เป็นแกนนำจัดกิจกรรมสุขภาพในชุมชน ทั้งด้านสร้างสุขภาพ และด้านซ่อมสุขภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) สสำรวจ ค้นหา จัดทำทะเบียน 2) เตรียมชุมชนเพื่อรับการตรวจสุขภาพเชิงรุก 3) จัดกิจกรรมการคัดกรองเพื่อประเมินพฤติกรรมสุขภาพเบื้องต้น 4) ให้คำแนะนำการดูแลสุขภาพ 5) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค 6) สนับสนุนการ

จัดตั้งกลุ่ม/ชมรมผู้ป่วยโรคเรื้อรังและมีกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน 7) สร้างความเข้มแข็งของชุมชน 8) จัดระบบและติดตาม ประเมินผลกิจกรรม และสรุปผล

4. การประเมินผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม เป็นการประเมินผลที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ทำให้ชุมชนได้รับรู้สถานการณ์ และผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้อย่างทั่วถึง เพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องประเมินผลงาน ทำให้ค้นหาจุดอ่อนการดำเนินงานของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. จัดทีม/คณะทำงานในการติดตามประเมินผล ที่มีองค์ประกอบจากภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานต่างๆ
2. กำหนดหัวข้อ/ประเด็น ในการติดตามประเมินผล พร้อมจัดทำแบบติดตามประเมิน
3. จัดทำแผนออกติดตามประเมินผล
4. ออกติดตามประเมินผล
5. นำผลจากการประเมิน มานำเสนอแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และวิเคราะห์
6. สรุปผลโดยคณะทำงาน
7. จัดเวทีเสนอผล ให้ชุมชนรับทราบ แสดงความยินดีในความสำเร็จ วางแผนแก้ไขส่วนที่เป็นปัญหา และหาทางพัฒนาร่วมกัน เพื่อนำสู่กระบวนการจัดทำแผนฯ ต่อไป

สรุปได้ว่า อาสาสมัครและผู้สูงอายุต้องเป็นต้นแบบในการสร้างสุขภาพ และเป็นผู้ดำเนินการสั่งการ ควบคุมกำกับ และให้คำชี้แนะในกระบวนการจัดการด้านสุขภาพ เพื่อให้เกิดการสร้างเสริมสุขภาพแก่ชุมชน

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับหลักการนีโอฮิวแมนนิส

งานวิจัยในประเทศ

ศตพร วิไลรัตน์ (2532) ได้ศึกษาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กก่อนวัยเรียนด้วยวิธีการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส โดยใช้การวิจัยเชิงทดลอง จากผลการวิจัยพบว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่ถูกสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กก่อนวัยเรียนที่ไม่ได้รับการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสผลของความคิดสร้างสรรค์สูงกว่า

ธรรมนุญ นวลใจ (2537) ได้ศึกษาการทำสมาธิพบว่า มีผลต่อการลดการทำงานของระบบประสาทซิมพาเทติกได้ เช่น การทดลองในอินเดียและญี่ปุ่นขณะอยู่ในสมาธิจะมีความต้องการออกซิเจนน้อยลงหรือเรียกว่าอยู่ในภาวะไฮโปเมตาบอลิซึม ซึ่งโดยปกติจะพบได้เฉพาะในขณะหลับ

สนิทหรือจำศีลเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นการทำสมาธิยังทำให้อัตราการเต้นของหัวใจและการหายใจลดลง ปริมาณกรดแลคติกในเลือดก็ต่ำกว่าปกติ

วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (2538) ได้ศึกษาผลของการฝึกอาสนะและสมาธิตาม แนวคิดนิโอฮิวแมนนิสต่อการเพิ่มความเห็นคุณค่าในตนเองของสตรีในสถานสงเคราะห์หญิงบ้านเกร็ด ทรายกระ โดยใช้การวิจัยกึ่งทดลอง จากผลการวิจัยพบว่า สตรีที่ผ่านการฝึกอาสนะและสมาธิตาม แนวคิดนิโอฮิวแมนนิส มีความเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบกับสตรีที่ไม่ได้รับการ สอนตามแนวคิดนิโอฮิวแมนนิสมีผลสูงกว่า

วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (2545) ได้ศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการเสริมอุปนิสัย 7 ประการ ตามแนวคิดของสติเฟ้น อาร์ โควี สำหรับเยาวชนตอนปลาย โดยใช้หลักการนิโอฮิวแมนนิส และการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าการเสริมสร้างอุปนิสัย 7 ประการ ตามแนวคิดของสติเฟ้น อาร์ โควี สูงกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับเยาวชนตอนปลายที่ไม่ได้รับ

วรรธน์ อภินันท์กุล (2548) ได้ศึกษาผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษาในระบบ โรงเรียนตามแนวคิดนิโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโปเลียน ฮิลล์ ผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างการ เรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโป เลียน ฮิลล์ ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมเมื่อเปรียบเทียบกับที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมตามแนวคิดนิ โอฮิวแมนนิส

ชนาธิป ศิริปัญญาวงศ์ (2550) ได้ศึกษาผลการพัฒนารูปแบบของสุขภาวะทางจิตจาก การได้รับตามแนวคิดนิโอฮิวแมนนิสและสัญญาแห่งการเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานใน โรงพยาบาลด้วยการวิจัยเชิงทดลอง จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลมีสุข ภาวะทางจิตสูงกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลที่ไม่ได้รับในระดับนัยยะ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

Kuhn (2007) ได้ศึกษาการฝึกโยคะตามหลักการนิโอฮิวแมนนิสสำหรับผู้ใหญ่ที่มี ครอบครัวย โดยจัดให้มีการฝึกโยคะในโบสถ์ของชุมชนเป็นเวลา 7 ปีพบว่า ผู้เข้าร่วมฝึกโยคะที่เป็น ผู้ใหญ่มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น และสามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวของลูกได้

Reschly (2008) ได้ศึกษาผลการฝึกการสร้างอารมณ์ด้านบวกกับความคิดและ พฤติกรรมที่มีผลต่อสุขภาวะในอนาคตของผู้ฝึกฝน พบว่าผู้ที่ฝึกการสร้างอารมณ์ด้านบวกอย่าง สม่าเสมอมีการควบคุมความคิดและพฤติกรรมดีกว่าผู้ที่ไม่ได้ปฏิบัติหรือปฏิบัติน้อย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้แนวคิดนี้โออิวิแมนนิส พบว่า บุคคลจะมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น เห็นคุณค่าในตนเอง มีอารมณ์ด้านบวกอย่างสม่ำเสมอ มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น และลดพฤติกรรมที่ก้าวร้าวลง

งานวิจัยเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ

งานวิจัยในประเทศ

คมสัน แก้วระยะ (2540) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ สัมพันธภาพระหว่างผู้ดูแลกับผู้สูงอายุ กับความเครียดในบทบาทของผู้ดูแลผู้สูงอายุ พบว่า จากการหาตัวแปรที่ร่วมพยากรณ์ความเครียดในบทบาทของผู้ดูแลผู้สูงอายุ เขตเทศบาลเมืองจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างผู้ดูแลกับผู้สูงอายุ และแบบสอบถามความเครียดในบทบาทของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความเครียดในบทบาทโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความเครียดในบทบาทในระดับต่ำทุกด้าน 2. อายุของผู้ดูแล ความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ และสัมพันธภาพระหว่างผู้ดูแลกับผู้สูงอายุ มีสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดในบทบาทของผู้ดูแลผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = -.23, -.32$ และ $-.63$ ตามลำดับ) 3. สัมพันธภาพระหว่างผู้ดูแลกับผู้สูงอายุ ความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ และอายุของผู้ดูแลสามารถร่วมกันพยากรณ์ความเครียดในบทบาทของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีประสิทธิภาพการพยากรณ์ร้อยละ 47.26 ($R^2 = .4726$) ได้สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานดังนี้ $Z = -0.566 \text{ RELAT} -0.223 \text{ ADLT} -0.21 \text{ AGE}$

ประภาวดี โทนสุข (2553) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมทักษะผู้ดูแลในครอบครัว ต่ออุบัติการณ์การเกิดแผลกดทับในผู้สูงอายุหลังผ่าตัดช่องท้อง การศึกษานี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่าน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ที่เข้ารับการผ่าตัดช่องท้องแบบเปิดที่โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี จำนวน 40 ราย แบ่งออกเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 20 ราย กลุ่มควบคุมได้รับการพยาบาลตามปกติ กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมส่งเสริมทักษะผู้ดูแลในครอบครัวประกอบด้วย การให้ความรู้และฝึกทักษะในการป้องกันการเกิดแผลกดทับในผู้สูงอายุ และสนับสนุนบทบาทผู้ดูแลในครอบครัว เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการติดตามเยี่ยมบ้านเพื่อประเมินการเกิดแผลกดทับในสัปดาห์ที่ 1 และ 2 หลังได้รับโปรแกรมส่งเสริมทักษะผู้ดูแลในครอบครัว โดยใช้แบบประเมินการเกิดแผลกดทับของ Bergstrom (1988) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ Z Test และสถิติ Chi-square Test ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. ผู้สูงอายุหลังผ่าตัดช่องท้องหลังได้รับโปรแกรมส่งเสริม

ทักษะผู้ดูแลในครอบครัว 1 สัปดาห์ และหลังได้รับโปรแกรมส่งเสริมทักษะผู้ดูแลในครอบครัว 2 สัปดาห์ ไม่พบอุบัติการณ์การเกิดแผลกดทับที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % 2. ผู้สูงอายุหลังผ่าตัดช่องท้องกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมทักษะผู้ดูแลในครอบครัวกับผู้สูงอายุที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ หลังการทดลอง 1 สัปดาห์ และหลังการทดลอง 2 สัปดาห์ มีอุบัติการณ์การเกิดแผลกดทับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

วัลลภา ผ่องแผ้ว (2553) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมให้ข้อมูลอย่างมีแบบแผนร่วมกับการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติต่อความเครียดของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ดูแลผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคสมองเสื่อมที่มารับบริการในคลินิกสมองเสื่อม โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน โดยทั้งสองกลุ่มมีคุณสมบัติคล้ายคลึงกันด้าน เพศ อายุ ระยะเวลาการดูแล กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการให้ข้อมูลอย่างมีแบบแผนร่วมกับการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติ กลุ่มควบคุมได้รับการพยาบาลตามปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ โปรแกรมการให้ข้อมูลอย่างมีแบบแผนร่วมกับการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติ และนำมาหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินภาวะเครียดในผู้ดูแล และหาค่าความเที่ยงได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคเท่ากับ .81 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าที ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. ความเครียดของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมในกลุ่มทดลอง หลังได้รับโปรแกรมการให้ข้อมูลอย่างมีแบบแผน ร่วมกับการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติต่ำกว่าก่อนได้รับโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ความเครียดของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการให้ข้อมูลอย่างมีแบบแผน ร่วมกับการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติต่ำกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

Simon. et al. (2013) ได้ศึกษาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นและการขาดแคลนแรงงานที่มีความสามารถซึ่งเป็นสองความท้าทายที่เร่งด่วนที่สุดอุตสาหกรรมการดูแลสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเจ็บป่วยที่รุนแรงมักจะกำหนดค่าใช้จ่ายอย่างมีนัยสำคัญเกี่ยวกับบุคคลและครอบครัวของพวกเขา โดยครอบครัวมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นสำหรับการกีดกันทางเศรษฐกิจหลายรุ่นหรือแม้กระทั่งตักความเจ็บป่วยความยากจน ในเวลาเดียวกัน ผู้ดูแลในครอบครัวมักจะได้รับความหลากหลายของทักษะการดูแลสุขภาพทั้งที่เป็นผู้ดูแลผู้ป่วยหรือการใช้อุตสาหกรรมการดูแลสุขภาพ ในฐานะที่ทักษะเหล่านี้มีความต้องการของตลาดและสามารถจับคู่กับการรับรองทางการแพทย์ที่มีอยู่จำนวนมาก สามารถอธิบายว่า "เส้นทางสู่ความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจ (path toward economic resilience: PER)" ที่เป็นไปได้ผ่านโปรแกรมโดยผู้ดูแลในครอบครัวสามารถพบกับการจ้างงานที่มีความหมายโดยใช้ทักษะ

ใหม่ของพวกเขา โปรแกรมที่นำเสนอจะระบุผู้สมัครโปรแกรมที่เหมาะสมในการประเมินและเสริมความสามารถของพวกเขาและเชื่อมต่อไปยังอุตสาหกรรมการดูแลสุขภาพ ขั้นตอนการปฏิบัติและเครื่องมือที่แนะนำสำหรับการดำเนินการ การหารือเกี่ยวกับข้อมูลนำร่องเกี่ยวกับลักษณะของโปรแกรมและความเป็นไปได้และเพิ่มการพิจารณาหลายประการสำหรับการพัฒนาโปรแกรมและการวิจัยในอนาคต การวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าโปรแกรม PER นี้อาจเป็นรูปเป็นร่างไปยังผู้ดูแลผู้ป่วยครอบครัวและอุตสาหกรรมการดูแลสุขภาพเหมือนกันอาจจะช่วยในการกำหนดสองของความท้าทายที่เร่งด่วนที่สุดระบบการดูแลสุขภาพของเรากับการแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การมีสัมพันธภาพที่ระหว่างผู้ดูแลและผู้สูงอายุกับผู้สูงอายุช่วยลดความเครียดในการดูแลได้ และผู้ดูแลจะต้องเป็นผู้ที่มีทักษะ ความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุในกรณีเกิดการเจ็บป่วย หรือได้รับการผ่าตัดอีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

งานวิจัยในประเทศ

สมภพ สุทัศน์ะวิริยะ (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม อสม. เรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ การวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือขั้นตอนแรก ศึกษาสภาพปัญหาด้านสุขภาพของชุมชน และความต้องการของหลักสูตรการอบรม ขั้นตอนที่สอง คือการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่สาม คือการทดลองใช้หลักสูตรการอบรม ขั้นตอนที่สี่ คือการประเมินการอบรม และขั้นสุดท้าย คือการประเมินผลการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ของ อสม. ผลการวิจัย พบว่า

1.ข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างหลักสูตร ประกอบด้วยข้อมูล 2 ด้าน คือด้านสภาพปัญหา ด้านสาธารณสุข และด้านความต้องการหลักสูตรฝึกอบรม โดยด้านสภาพปัญหาสาธารณสุขพบว่าปัญหาสาธารณสุขในชุมชนมี 5 เรื่อง คือ โรคติดต่อที่เป็นปัญหาของชุมชน โรคเรื้อรังที่เป็นปัญหาของชุมชน การใช้ยา การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหาร และอันตรายจากสารเคมีทางการเกษตร สำหรับความต้องการหลักสูตรการฝึกอบรมด้านเนื้อหาพบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวบ้าน ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้แบบรายบุคคลโดยการพูดแบบปากต่อปาก การถ่ายทอดความรู้แบบรายกลุ่มโดยการประชุมกลุ่ม การถ่ายทอดความรู้แบบรายกลุ่มโดยการพูดในที่ชุมชน การถ่ายทอดความรู้แบบรายกลุ่มโดยการจัดรายการทางหอกระจายข่าว การถ่ายทอดความรู้แบบรายกลุ่มโดยการจัดบอร์ดความรู้ ความต้องการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของชุมชน ได้แก่ ความต้องการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพที่เป็นปัญหาของชุมชน โรคหวัด และโรคที่เกี่ยวข้องเนื่องจาก โรคหวัด โรคอุจจาระร่วง โรคไข้เลือดออก โรคที่เกิดจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โรคไม่ติดต่ออื่นๆ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคหัวใจ โดยมีขอบเขตเนื้อหา คือ สาเหตุ อากาศ การป้องกัน การรักษาพยาบาล และการใช้ยา ส่วนความต้องการด้านการฝึกอบรม ได้แก่ วิธีการอบรม เช่นระยะเวลา วิทยากร และเอกสารประกอบการสอน

2. หลักสูตรการอบรม ผลการประเมินหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ระหว่าง 3.60-4.60 และดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

3. อสม. ที่ผ่านมาอบรมตามหลักสูตรอบรมครั้งนี้มีความรู้ และทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ด้านสุขภาพหลังการอบรม สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. อสม. มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมนี้ในระดับมากถึงมากที่สุด

5. อสม. มีการนำเอาวิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพไปใช้ 2 วิธี คือ การถ่ายทอดความรู้ โดยวิธีปากต่อปาก และการจัดหออกรายชั่วโมง ซึ่งสามารถให้ความรู้แก่นำสุขภาพประจำครอบครัวได้

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2546) ได้ศึกษาโดยการนำกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปใช้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการพัฒนาผู้ตรวจราชการเพื่อรองรับระบบบริหารแนวใหม่ ผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแทนผู้ตรวจราชการทุกกระทรวง การดำเนินการแบ่งออกเป็น 3 ช่วง โดยช่วงแรกเป็นการแบ่งกลุ่มผู้ตรวจราชการออกเป็น 6 กลุ่มเพื่อระดมสมองจนได้แนวทางในการตรวจราชการแบบบูรณาการ ระยะที่สองให้ผู้ตรวจราชการทดลองตรวจราชการตามที่ระดมสมองมาได้ และระยะที่สามเป็นการนำเสนอผลการตรวจราชการ จนได้แนวทางในการตรวจราชการแนวใหม่ จากนั้นทำการประเมินพบว่าข้อดีของการตรวจราชการแบบบูรณาการ มีดังนี้

1. เห็นข้อเท็จจริงร่วมกัน เห็นปัญหาร่วมกัน มีมุมมองการแก้ปัญหาที่หลากหลาย เห็นงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงตน

2. ได้ข้อมูลที่ร่วมกันตรงกันมากขึ้น

3. การแก้ไขปัญหาทำได้เร็วขึ้น ง่ายขึ้น โดยเฉพาะปัญหาที่ข้ามกระทรวง สามารถระดมทรัพยากรร่วมกันจากกระทรวงต่างๆ ได้ดีขึ้น

4. ได้รู้จักคุ้นเคย สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์การเรียนรู้ร่วมกัน โดยเอาชาวบ้านเป็นที่ตั้ง

5. ได้รับการยอมรับจากส่วนราชการมากขึ้น

6. ประหยัดทรัพยากร จากการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ประหยัดเวลาในการใช้บริการประชาชนของผู้รับตรวจ

7. เสริมสร้างให้เกิดการประสานงานระหว่างกระทรวงมากขึ้น

8. ได้พบประชาชนร่วมกับข้าราชการกระทรวงอื่นๆ

9. การรายงานผลความสำเร็จก้าวหน้า ครอบคลุมมีน้ำหนัก

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติทำให้เห็นปัญหาร่วมกัน มีมุมมองการแก้ปัญหาที่หลากหลาย เห็นงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตน ได้ข้อมูลที่ร่วมกันตรงกันมากขึ้น การแก้ไขปัญหาทำได้เร็วขึ้น ง่ายขึ้น ได้รู้จักคุ้นเคย และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์การเรียนรู้ร่วมกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

Buterfield (1999) ทำการวิจัยแบบกรณีศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบปฏิบัติการ โดย การศึกษาการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาทั้งด้านพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพ พบว่า ผู้เรียนเป็นรายบุคคลสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่ของตนเองในการแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติได้จริง โดยครูและที่ปรึกษาเห็นถึงความสามารถที่เพิ่มขึ้นและความก้าวหน้าเชิงวิชาชีพ สิ่งที่เห็นได้ชัด คือ มีการถามคำถามด้วยความเข้าใจที่ลึกซึ้ง การเรียนรู้และการประยุกต์ใช้เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการและเป็นอิสระ การติดตามผู้เรียนพบการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้แบบปฏิบัติการที่ตอบสนองต่อความต้องการในทันทีโดยประยุกต์ใช้จะเกิดขึ้นน้อยถ้าขาดผู้สอนแนะที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในโปรแกรม

Gibson (2000) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับระยะต่างๆ ของการเรียนรู้แบบปฏิบัติการโดยสรุป เป็นระยะต่างๆ ดังนี้ 1) การเรียนรู้ช่วงก่อนการเรียนรู้ 2) การเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้แบบ ปฏิบัติการ 3) การทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ 4) การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการการสร้าง ความคุ้นเคย การเข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการ การเผชิญอุปสรรค อิทธิพลของกระบวนการ 5) การได้รับความคุ้นเคย อิทธิพล อุปสรรคและปฏิภิกิริยาที่มีต่อกระบวนการ 6) สิ่งที่ได้รับการเรียนรู้และ การพัฒนาตนเอง 7) การวางแผนในอนาคตสำหรับการเรียนรู้แบบปฏิบัติการ ความเข้าใจและการเติม เต็มให้สมบูรณ์

งานวิจัยที่เกี่ยวกับจริยธรรม

งานวิจัยในประเทศ

สุรวัช ศรีวัช (2531) กล่าวถึงการสอนเพื่อให้คนให้เป็นคนดีนั้น วิธีสอนหรือกิจกรรม ควรอยู่ในรูปแบบที่ตั้งใจให้เด็กคิด ป้อนคำถามให้เด็กตอบ สอนให้เด็กเกิดความรู้ ความเชื่อ และยอมรับ ไปปฏิบัติจริงๆ องค์ประกอบที่จะทำให้เด็กปฏิบัติ ย่อมขึ้นอยู่กับความตั้งใจใฝ่อยากทำ การเสริมพลัง (การให้รางวัล การลงโทษ) และความคงเส้นคงวา มีกฎเกณฑ์แน่นอน ดังนั้น การสอนจริยศึกษาที่ เป็นไปได้ คือ

1. การสอนแบบสอบสวน – สืบสวน เน้นเรื่องขบวนการให้เด็กได้ค้นหาคำตอบโดยครูใช้ คำถามกระตุ้นให้เด็กเกิดการสังเกต วิจาร์ณ สังเคราะห์ ประเมินผล และตัดสินใจ
2. การสอนแบบแก้ปัญหา เน้นการจัดประสบการณ์เผชิญปัญหาและหาวิธีแก้ปัญหา เด็ก ได้เนื้อหาสาระในความรู้พร้อมกับขบวนการไปด้วย
3. การสอนแบบกิจกรรม โดยให้เด็กได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ใช้แบบสร้าง สถานการณ์ แบบแสดงบทบาทสมมติ แบบกลุ่มสัมพันธ์

ธัญญารัตน์ พงษ์พิตรทาน (2542) จากสถาบันข้าราชการพลเรือน ได้ศึกษารูปแบบ และวิธีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมที่หน่วยงานจำนวน 252 หน่วยงาน ได้ดำเนินการมา ผล

การศึกษาสรุปได้ว่า วิธีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมที่ได้ผลมากที่สุดคือวิธีการจัดหลักสูตรการฝึกอบรม รองลงมาคือ วิธีการทำกิจกรรมกลุ่ม วิธีการสนทนาประกอบการซักถาม การสาธิตทำเป็นตัวอย่าง การทัศนศึกษาและดูงาน การประชุมเชิงวิชาการ การบรรยาย ตามลำดับข้อคุณธรรมที่มีความสำคัญและได้มุ่งเน้นการพัฒนามากที่สุดคือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความสำนึกในหน้าที่ ความเสียสละอุทิศตน สุจริต ความมีเหตุผล ความสามัคคี มนุษย์สัมพันธ์ ขยันหมั่นเพียร และความยุติธรรมเสมอภาค ตามลำดับ และวิธีการประเมินหรือติดตามผลการพัฒนาที่ผ่านมาใช้วิธีการสังเกตขณะดำเนินการพัฒนา มากที่สุด รองลงมาใช้การสัมภาษณ์หรือสอบถามหลังจากผ่านการพัฒนา และวิธีสำรวจจากผู้ใกล้ชิดภายหลังการพัฒนาแล้ว

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างบัณฑิตให้มีจิตสำนึกจริยธรรม ซึ่งแนะนำครูอาจารย์ให้หวนกลับมาคำนึงถึงระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นกระบวนการสร้างจิตสำนึกทางจริยธรรมภาคปฏิบัติเพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ “ที่ไม่ก่อปัญหา” แต่เป็นคนที่รังสรรค์สิ่งที่ดีงามเพื่อสังคมและประเทศชาติ ยืนหยัดในความถูกต้องและดีงามอย่างมั่นคง สิ่งที่คุณครูควรปฏิบัติมีดังต่อไปนี้

1. แทรกหัวข้อจริยธรรมประยุกต์ในทุกวิชาที่สอน

หลักสูตรการศึกษาในระดับอุดมศึกษาควรมีการสอนจริยธรรมแทรกเป็นส่วนหนึ่งของทุกๆ วิชาในลักษณะประยุกต์ให้สอดคล้องกับวิชานั้นไม่จำเป็นต้องแยกสอนวิชาจริยธรรมต่างหาก แต่เป็นบทหนึ่งในหลักสูตรนั้น เช่น วิชาเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม หากหลักสูตรทั้งหมด 15 บท ใน 1 บท จะต้องกล่าวถึงปัญหาจริยธรรมในอุตสาหกรรม โดยพยายามชี้ให้เห็นว่า การดำเนินอุตสาหกรรมภายนอกเป็นอย่างไร และจริยธรรมที่ถูกต้องเป็นอย่างไร รวมทั้งชี้ให้เห็นแนวทางและจุดยืนที่นักศึกษาจะสามารถประยุกต์ใช้ได้เมื่อเรียนจบออกไปชี้ให้เห็นประเด็นทางคุณธรรมและจริยธรรมว่าส่งผลเสีย หายนาน้อยเพียงใดการสอนเช่นนี้จะทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญเกิดความเข้าใจและเห็นมิติคุณธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เรียน และรู้หลักการในการดำเนินชีวิตจริงด้วย

2. สอนเชิงบูรณาการวิชาสาขาต่างๆ อย่างเชื่อมโยง

นักศึกษาที่จะสามารถใช้จริยธรรมได้อย่างถูกต้องในสังคมต่อไปได้นั้น จำเป็นต้องมีความเข้าใจโลก สังคมและชีวิต เพื่อที่จะไม่ทำร้ายผู้อื่น เช่น นักศึกษาวิชานิเทศศาสตร์ต้องมีความรู้ในเรื่องของกฎหมายและสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เพื่อจะได้ไม่ใช้ฐานันดรของตนหมิ่นประมาท หรือทำร้ายผู้อื่น นักเศรษฐศาสตร์ต้องเข้าใจลักษณะพื้นฐานทางสังคมวิทยาของสังคมไทยเพื่อจะสามารถกำหนดนโยบายด้านต่างๆ ได้อย่างมีความเข้าใจความเป็นไทย เป็นต้น นักศึกษาจึงต้องมีความเข้าใจในศาสตร์ต่างๆ โดยมีการศึกษาเชิงบูรณาการวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน

3. สอนวิชาจริยธรรมประยุกต์ “ลึกซึ้ง” เป็นวิชาเฉพาะของสาขาวิชาจริยธรรมของแต่ละสาขาวิชา ควรมีวิชาที่แยกออกมาเฉพาะด้วย โดยมุ่งเน้นที่จะกล่าวถึงคุณธรรมจริยธรรมจรรยาบรรณในวิชานั้นๆ เพื่อให้เกิดความลึกซึ้งในการตอบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมที่เกิดขึ้นใน

สภาพปัจจุบัน และร่วมกันพยายามหาทางออกในแนวทางที่ถูกต้อง โดยชี้ให้เห็นว่าการขาดจริยธรรมในปัจจุบันรุนแรงเพียงใด และหากระบบธุรกิจทั้งหมดปราศจากจรรยาบรรณ จะเกิดผลร้ายอย่างไรกับตนเอง องค์กร และประเทศชาติ ขณะเดียวกันควรสอนให้รู้ซึ่งถึงปรัชญาเบื้องหลังของวิชานั้นๆ ที่ส่วนใหญ่จะไม่มุ่งเพียงแค่ประกอบอาชีพ แต่มุ่งเพื่อการเรียนรู้และการรับใช้สังคมเป็นหลัก

4. สนับสนุนให้นักศึกษาทำกิจกรรมสร้างสรรค์จริยธรรมสถาบันการศึกษาควรมีการสนับสนุนให้นักศึกษาทุกคนเข้าร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคมด้านต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในความดีงาม ในคุณค่าการเสียสละเพื่อผู้อื่น ผ่านประสบการณ์การช่วยเหลือผู้ที่ยากแอกกว่า ผู้ตกทุกข์ได้ยากลำบากเดือดร้อน เช่น นักศึกษามีโอกาสช่วยแก้ปัญหาช่วยเหลือผู้ยากไร้ที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจสามารถนำความรู้ที่เรียนไปช่วยคนได้จริงๆ เขาก็จะรู้สึกประทับใจในประสบการณ์ของคุณธรรมจริยธรรมที่เขามีอยู่นั้น สิ่งนี้จะติดตรึงอยู่ในดวงใจในความคิดของเขา เมื่อจบการศึกษาออกไปทำงานก็จะมีคนปรารถนาใครจะช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ

5. สอนด้วย “แบบอย่างชีวิต” ของอาจารย์ผู้สอน สภาพจริยธรรมที่ตกต่ำเช่นนี้เกิดขึ้นในทุกระดับชั้นของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลในระดับผู้นำของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง ครูบาอาจารย์ พ่อแม่ สื่อมวลชน บุคคลเหล่านี้ควรจะประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี อาจารย์ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการอบรมบ่มนิสัยให้ความรู้แก่ศิษย์ ควรจะเป็นผู้ที่ประพฤติตนแบบผู้ทรงศีลมีวัตรปฏิบัติที่ดีงามเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ได้สามารถสอน บริหารงานด้วยการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ชนิดที่เรียกว่า Management by Example เนื่องจากการกระทำหรือการปฏิบัติเป็นกิจวัตรจนติดเป็นนิสัยนั้นมีน้ำหนักมากกว่าคำพูดที่สอนไปพูดไปปาวๆ แต่ทำไม่ได้มากมายนัก เมื่ออาจารย์ตระหนักดีว่าตนเองมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนิสิต นักศึกษามากเพียงใด ก็มีความสังวร ระวังไม่ประพฤติตนไปในทางชั่วช้าเสียหายให้เด็กเลียนแบบ หรือนำไปพูดติดนินทาได้ อาจารย์นั้นเทียบไปแล้วก็ใกล้ๆ กันกับผู้พิพากษาที่ต้องวางตัว รักษาตัว รักษาความห่างระหว่างอาจารย์กับศิษย์ไว้ในระยะที่พอเหมาะ หากไปเข้าวังตีหม้อ เที่ยงฟังเพลงหรือเข้าชองหาความสุขจากนารีด้วยกันกับศิษย์ ความเชื่อถือศรัทธา เคารพก็ย่อมลดลงไปเป็นธรรมดา ผู้พิพากษานั้นต้องระมัดระวังตนเป็นอย่างยิ่ง เช่น ไม่ไปตีหม้อสุราตามร้านอาหารริมทางให้เป็นทีประเจิดประเจ้อ ไม่รับของขวัญจากจำเลย หรือทนายความ เป็นต้น การที่ต้องรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพไว้อย่างยิ่งยวดนี้ทำให้บุคคลในหลายๆ แวดวงวิชาชีพต้องมีความสมถะ วางตนไว้ให้เหมาะสม และห่างไกลจากอบายมุขทั้งหลายทั้งปวง จึงจะทรงความศักดิ์สิทธิ์แห่งวิชาชีพของตนไว้อย่างสูงส่งน่าเคารพนับถือได้

นางลักษณ์ วิรัชชัย ศจีมาศ ณ วิเชียร และพิสมัย อรทัย (2551) ได้สำรวจและสังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมเพื่อกำหนดตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม ได้ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม 14 ตัวบ่งชี้ ที่มีความสำคัญในสังคมไทยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความรับผิดชอบ 3) ความมีสติสัมปชัญญะ 4) ความขยันหมั่นเพียร 5) ความมีวินัย 6) ความอดทน 7) การมุ่งผลสัมฤทธิ์

8) ความยุติธรรม 9) ความเป็นกัลยาณมิตร 10) ความสามัคคี 11) ความกตัญญูกตเวที 12) ฉันทะ 13) ความประหยัด 14) ความเป็นอิสระ ซึ่งมีนิยามแต่ละตัว ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงการยึดมั่นความจริง ความถูกต้องดีงาม เป็นหลักในการดำเนินชีวิตทั้งทางกาย วาจาและใจ มีความจริงใจ ให้ข้อมูลที่ถูกต้องไม่บิดเบือน รู้จักรักษาความลับ หลีกเลี่ยงการมีผลประโยชน์ทับซ้อน มีความละเอียดและเกรงกลัวที่จะประพฤตชั่ว

2. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองสังคม และประเทศชาติ คุณลักษณะที่แสดงถึงความเอาใจใส่ จดจ่อและมุ่งมั่นต่อหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ภายในเวลาที่กำหนด การเสียสละกำลังกาย กำลังใจและกำลังทรัพย์เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การรู้จักสิทธิหน้าที่ของตน และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ พร้อมทั้งจะยอมรับผลการกระทำของตนเอง และปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

3. ความมีสติสัมปชัญญะ เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงการรู้ตัวทั่วพร้อม การรู้เท่าทันในสิ่งต่างๆ โดยสามารถพิจารณาหาวิถีทางที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยใช้เหตุผลที่ดีประกอบการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำการใดๆ

4. ความขยันหมั่นเพียร เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จและความเป็นเลิศ ทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังใจ โดยไม่เห็นแก่เหนื่อยยากเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลดียิ่งขึ้น

5. ความมีวินัย เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความเคารพและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย รวมถึงค่านิยมที่ดี และจารีตประเพณีของสังคม

6. ความอดทน เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความเข้มแข็งทางร่างกายและจิตใจสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค และสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นปกติ และปรับตัวได้แม้เผชิญกับปัญหาอุปสรรคและสิ่งยั่วยุดต่างๆ

7. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความตั้งใจ กระตือรือร้น ใฝ่รู้ ขวนขวายความรู้ และประสบการณ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มุ่งมั่นจริงจังที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

8. ความยุติธรรม เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงการให้เกียรติในความเป็นมนุษย์ การยอมรับและเข้าใจในอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดของผู้อื่น การคิดและการปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน และมีความเที่ยงตรงในการตัดสินใจ

9. ความเป็นกัลยาณมิตร เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงการมีสัมมาคารวะ ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข การเป็นเพื่อนที่ดี สามารถแนะนำ ช่วยเหลือเกื้อกูลให้ผู้อื่นประพฤติชอบและมีความเจริญก้าวหน้า

10. ความสามัคคี เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ปฏิบัติต่อหน้าที้อย่างประสานสอดคล้องให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

11. ความกตัญญูทวาที เป็นลักษณะที่แสดงถึงการรู้จักสำนึกในบุญคุณผู้อื่นความเคารพบูชาผู้มีพระคุณ และการตอบแทนบุญคุณทั้งกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์

12. ฉันทะ เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความพอใจ ความยินดี และความรักในสิ่งที่ถูกต้องดีงามที่ดำเนินการอยู่และปรารถนาที่จะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป

13. ความประหยัด เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยใช้เวลา แรงงาน และทรัพยากรทั้งของตนเองและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า

14. ความเป็นอิสระ เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความเคารพ ศรัทธา และนับถือตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง ดูแล เอาใจใส่ รักษาสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจอย่างเหมาะสม มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองในการปฏิบัติงาน และดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่ดีของนักศึกษา ควรเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง การพัฒนาจริยธรรมที่ได้ผลมากที่สุดคือวิธีการจัดหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อให้บุคคลเรียนรู้จากประสบการณ์โดยการปฏิบัติและซึมซับความมีจริยธรรมได้

งานวิจัยเกี่ยวกับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

งานวิจัยในประเทศ

สุมาลี เอี่ยมสมัย รัตนา เหมือนสิทธิ์ และจรรยา ศรีทองมาก (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของอาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพุกวางขึ้น ผลการวิจัยพบว่า อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ต้องการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพุกวางภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, $S.D. = 0.53$) อาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความคิดเห็นและศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพุกวางภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$, $S.D. = 0.61$) อาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุไม่มีความมั่นใจในการดูแลหรือให้คำแนะนำผู้สูงอายุ จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการแนะนำวิธีการให้ความรู้ เอกสาร และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งพี่เลี้ยงเพื่อเป็นที่ปรึกษา การดูแลผู้สูงอายุของอาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุแต่ละครั้ง มีการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นวางแผน 2) ขั้นปฏิบัติการ 3) ขั้นสังเกต 4) ขั้นสะท้อนผล 5) ขั้นปรับปรุง ผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลมีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, $S.D. = 0.63$) อาสาสมัครผู้ดูแล

ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นและศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, $S.D. = 0.64$) ความคิดเห็นและศักยภาพของอาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุในการดูแลผู้สูงอายุก่อนและหลังใช้รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ธีรวัจน์ จุลนวล (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมบทบาทอาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) ต่อการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน: กรณีศึกษาสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสตูล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการปฏิบัติงานด้านการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของ อผส. ปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของ อผส. และแนวทางการส่งเสริมบทบาทของ อผส. ต่อการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน กลุ่มประชากรตัวอย่าง คือ อผส. จังหวัดสตูล จำนวน 210 คน สรุปลงผลการวิจัยข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุระหว่าง 35-44 ปี อายุเฉลี่ยของ อผส. เท่ากับ 41 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา สถานภาพสมรสส่วนใหญ่สมรสแล้ว ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 1,387-5,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 5,882 บาทต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร ภาพรวมความคิดเห็นต่อลักษณะการปฏิบัติตัวในด้านผู้สูงอายุที่บ้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ อผส. พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะศักยภาพของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ภาพรวมของแนวทางการส่งเสริมบทบาท อผส. ต่อการดูแลผู้สูงอายุพบว่าอยู่ในระดับมากโดยเฉพาะด้านความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ การจัดการบริการและสวัสดิการสังคม การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ที่ต่างกันกับลักษณะการปฏิบัติงานของ อผส. ด้านปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน และแนวทางการส่งเสริมบทบาทต่อการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา คือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสตูล ควรส่งเสริมให้มีการจัดทำข้อมูลการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุควรมีการแจ้งเตือนภัยแก่ผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งควรส่งเสริมให้ อผส. มีการประสานงานระหว่างองค์กรต่างๆ ในพื้นที่เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2534) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดการบริการสวัสดิการ สำหรับผู้สูงอายุ” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับลักษณะ และสถานภาพของผู้สูงอายุ ในสังคมไทย แนวความคิดและหลักการจัดการบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ งานสังคม สงเคราะห์กับการบริการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ วิธีการศึกษาในเรื่องนี้เน้นการศึกษาจากเอกสาร และการศึกษาเฉพาะกรณี ผลการศึกษาปรากฏว่า ในวัยสูงอายุจะเน้นการพัฒนาการขั้นหนึ่งของชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้สูงอายุก็คือ

ปัญหาทางด้านร่างกายอันเนื่องมาจากการเสื่อมสภาพทางร่างกายการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ดำเนินไปไม่ปกติ ทำให้เกิดภาวะการเจ็บป่วยหรือมีโรคแทรกซ้อนและก่อให้เกิดปัญหาทางด้านจิตตามมา ที่สำคัญ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจสังคมเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงจากหน้าที่การงานอาชีพ และสถานการณ์ทางสังคม ก่อให้เกิดปัญหาการขาดรายได้และการถูกทอดทิ้ง และการไม่ยอมรับในความสามารถและปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกหลายประการ ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการช่วยเหลือดูแลและมีบริการสวัสดิการสังคมที่เพียงพอตอบสนองต่อความต้องการ ผู้วิจัยให้ความเห็นเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุควรจะครอบคลุมเรื่องชีวิตการทำงาน (Professional Life) ความรู้สึกทางอารมณ์ (Sentimental Life) ชีวิตครอบครัว (Family Life) ชีวิตสังคม (Social Life) การใช้เวลาว่าง (Leisure Activities) ความต้องการเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าเป็นความต้องการของบุคคลที่มีความเจริญในวุฒิภาวะแล้ว เพราะครอบคลุมทั้งการมีความสำเร็จและโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม รวมทั้งการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคมอีกด้วย

นิตยา อุณบัว (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขในการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรัง กรณีศึกษาเขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ของอาสาสมัครสาธารณสุขในการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังและบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุข ต่อการปฏิบัติงานการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรัง วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาแบบสำรวจ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ อาสาสมัครสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 10 และ 41 จำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมของความรู้ของอาสาสมัครสาธารณสุขในการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังอยู่ในระดับปานกลาง เว้นด้านผลกระทบของการเจ็บป่วยเรื้อรังต่อผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้อยู่ในระดับสูงในประเด็นเรื่องผู้สูงอายุอาจเกิดโรคแทรกซ้อนได้ง่าย และการเจ็บป่วยเรื้อรังทำให้ผู้สูงอายุวิตกกังวลและซึมเศร้า ภาพรวมบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขต่อการปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านให้คำแนะนำ/เผยแพร่ความรู้ ที่เห็นด้วยในระดับสูงในประเด็นการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุในชุมชนตระหนักถึงการตรวจสุขภาพประจำปีและการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุในชุมชนเห็นความสำคัญของการรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ นอกจากนี้พบว่า ความรู้ของอาสาสมัครสาธารณสุขเกี่ยวกับโรคเรื้อรัง และผลกระทบของโรคเรื้อรังที่แตกต่างกัน มีผลต่อบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขต่อการปฏิบัติงานการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังในด้านการให้คำแนะนำ/เผยแพร่ความรู้ ด้านการรับข่าวสาร และด้านการประสานงานที่แตกต่างกัน

ชาลินี ภัทรพงศ์ (2550) ได้ทำการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรที่ศึกษา คือ อาสาสมัคร

ดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน จำนวน 70 คน รวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน มกราคมถึงกุมภาพันธ์ 2550 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง โดยผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา เท่ากับ 0.93 ทดสอบความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.84 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา พบว่าอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุมีการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับดี ซึ่งเมื่อจำแนกรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติทุกด้านอยู่ในระดับดีได้แก่ 1) การออกเยี่ยมเยียนและการให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ 2) ด้านการถ่ายทอดเรื่องความรู้ด้านการดูแลสุขภาพให้กับครอบครัว 3) ด้านการให้ความช่วยเหลือทั่วไปในการดูแลผู้สูงอายุ 4) ด้านการประสานงานในด้านการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพ 5) ด้านการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุดูแลตนเองเพื่อการมีสุขภาพดี 6) ด้านการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผลการศึกษา ชี้ให้เห็นว่า อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านสามารถปฏิบัติงานด้านการสร้างเสริมและดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับดี จึงควรได้รับการสนับสนุนให้ใช้ศักยภาพด้านนี้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

งานวิจัยต่างประเทศ

Kwak, Berit, and Kim (2012) การศึกษาครั้งนี้ตรวจสอบความอ่อนแอของผู้รับการดูแลและความขัดแย้งในครอบครัวส่งผลกระทบต่อความเครียดของผู้ดูแล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเพศของผู้ดูแล กับความอ่อนแอของผู้รับการดูแล ความขัดแย้งในครอบครัวและความเครียดของผู้ดูแล พบว่า ความขัดแย้งในครอบครัวมีความสัมพันธ์ระหว่างการอ่อนแอของผู้รับการดูแลและความเครียดของผู้ดูแล นอกจากนี้พบว่า เพศของผู้ดูแลมีบทบาทที่สำคัญ ว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการอ่อนแอของผู้รับการดูแลและความขัดแย้งในครอบครัวเป็นที่เพศชายมากกว่าเพศหญิง อย่างไรก็ตาม โดยรวม พบว่า เพศชายและเพศหญิง ได้สัมผัสกับกระบวนการความเครียดในการดูแลทำนองเดียวกัน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุมีการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุนั้น จะต้องผ่านการคัดเลือกจากชุมชน มีความรู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ ผ่านการรับสมัครเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ มีเวลาในการดูแลผู้สูงอายุ โดยการออกเยี่ยมเยียนและการให้ความรู้และถ่ายทอดความรู้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุและครอบครัว การให้ความช่วยเหลือทั่วไปในการดูแลผู้สูงอายุ การประสานงานในด้านการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพ และการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุดูแลตนเองเพื่อการมีสุขภาพดี

ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า โดยการศึกษารวบรวมข้อมูล แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1.1 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยใช้กระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) มาเป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นรูปแบบของกรอบแนวคิดสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาบุคคล องค์กร หรือสถาบัน สอดคล้องกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยมีกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ดังนี้ คือ กำหนดกลุ่มผู้รับบริการ ระบุเนื้อหา วิชา กำหนดการเรียนการสอน การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ การประเมินผลโปรแกรม มีรายละเอียดของการพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรม ดังนี้

1.1.1 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเชิงสถาบันของ Boyle (1981) ประกอบด้วยขั้นตอน คือ กำหนดกลุ่มผู้รับบริการ ระบุเนื้อหาวิชา กำหนดการเรียนการสอน การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ และการประเมินผลโปรแกรม

1.1.2 แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่ผู้วิจัยเลือกนำมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ คือ การทำคลื่นสมองต่ำ การมีภาพพจน์ตนเองการมีทัศนคติทางบวก การเสริมสร้างพลังอำนาจด้วยความรัก (ยิ้ม ชม สบตา สัมผัส สวัสดิ์) การให้ความรักความเมตตา (universal love) หลักยามะทั้ง 5 หลักในการพัฒนาตนเองกับผู้อื่น ประกอบด้วย 1) การไม่มีเจตนาร้ายต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ (อหิงสา) 2) การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข (สัตยา) 3) การไม่นำหรือแม้แต่คิดที่จะนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา (อัสเตยะ) 4) การปฏิบัติต่อทุกสรรพสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องด้วยความเท่าเทียมกัน (พรหมจรรย์) และ 5) การดำเนินชีวิตรูปแบบที่เรียบง่าย และรู้จักการแบ่งปันส่วนเกินของชีวิตต่างๆ ให้กับผู้อื่น (ปริคคหะ) และหลักนิยามะ หมายถึง หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเอง ประกอบด้วย 1) การรักษาความสะอาดบริสุทธิ์ของร่างกาย และจิตใจ และสิ่งแวดล้อม (เศาจะ) 2) การพยายามรักษา ความ

สบาย ความสงบในจิตใจ (สันโดษ) 3) การเสียสละความสะดวกสบายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งอื่นในเป็นการตอบแทน (ตบะ) 4) การพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรักความเมตตาสูงขึ้น (สวาทายะ) 5) การมีเป้าหมายที่ถูกต้องของชีวิต โดยการพัฒนาจิตใจหรือการทำสมาธิของตนเองที่เป็นความสุขที่เกิดภายในร่างกายและจิตใจของคนเราอย่างแท้จริง (อิศวรประนิธาน)

1.1.3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ของ Marquardt (1999) ได้อธิบายถึงขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติในการแก้ปัญหา ดังนี้ นำเสนอปัญหา โดยเป็นปัญหา งาน หรือประเด็นจริงที่เกิดขึ้นมานำเสนอ และกำหนดกรอบของปัญหา นำปัญหา งาน หรือประเด็นจริงในองค์กรนั้นที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข และเกิดขึ้นในกรอบของเวลาจริง ต้องมีความเป็นไปได้ และอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกลุ่ม มีการพิจารณาสาเหตุของปัญหา โดยเน้นการพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหา ซึ่งลักษณะการตั้งคำถามถึงสาเหตุจะไม่ใช้การค้นหาคำตอบ แต่จะเป็นการพิจารณาค้นหาที่ลึกลงไปอีก และมีการสะท้อนคิดอย่างวิเคราะห์ผ่านประสบการณ์ในอดีต เพื่อค้นหาสาเหตุ และแนวคิดที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ และช่วยในการค้นหาแนวทางใหม่ของการปฏิบัติ และการพัฒนาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา โดยสมาชิกในทีมจะร่วมกันเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา ผ่านการอภิปรายกลุ่ม การค้นพบ และการเรียนรู้จากกันและกัน และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหามีความเป็นไปได้ พร้อมกับวางแผนเพื่อนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ หลังจากนั้นจึงมีการประเมินผลและการเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยประเมินผลที่ได้รับภายหลังจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ และนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเสนอแนะแนวทางเลือกในการแก้ไขที่ดีที่สุดต่อไป และการดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหานี้ โดยนำแนวทางแก้ไขปัญหาที่ได้ไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้รายบุคคลและกลุ่มในการรวบรวมและใช้ความรู้เพื่อผลสำเร็จขององค์กรและแปลงสภาพไปเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องซึ่งมีความสอดคล้องกับธรรมชาติของกลุ่มทดลองในการทำวิจัยนี้

1.1.4 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ มีดังนี้ คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวทิตะ ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดุทน และความเมตตากรุณา

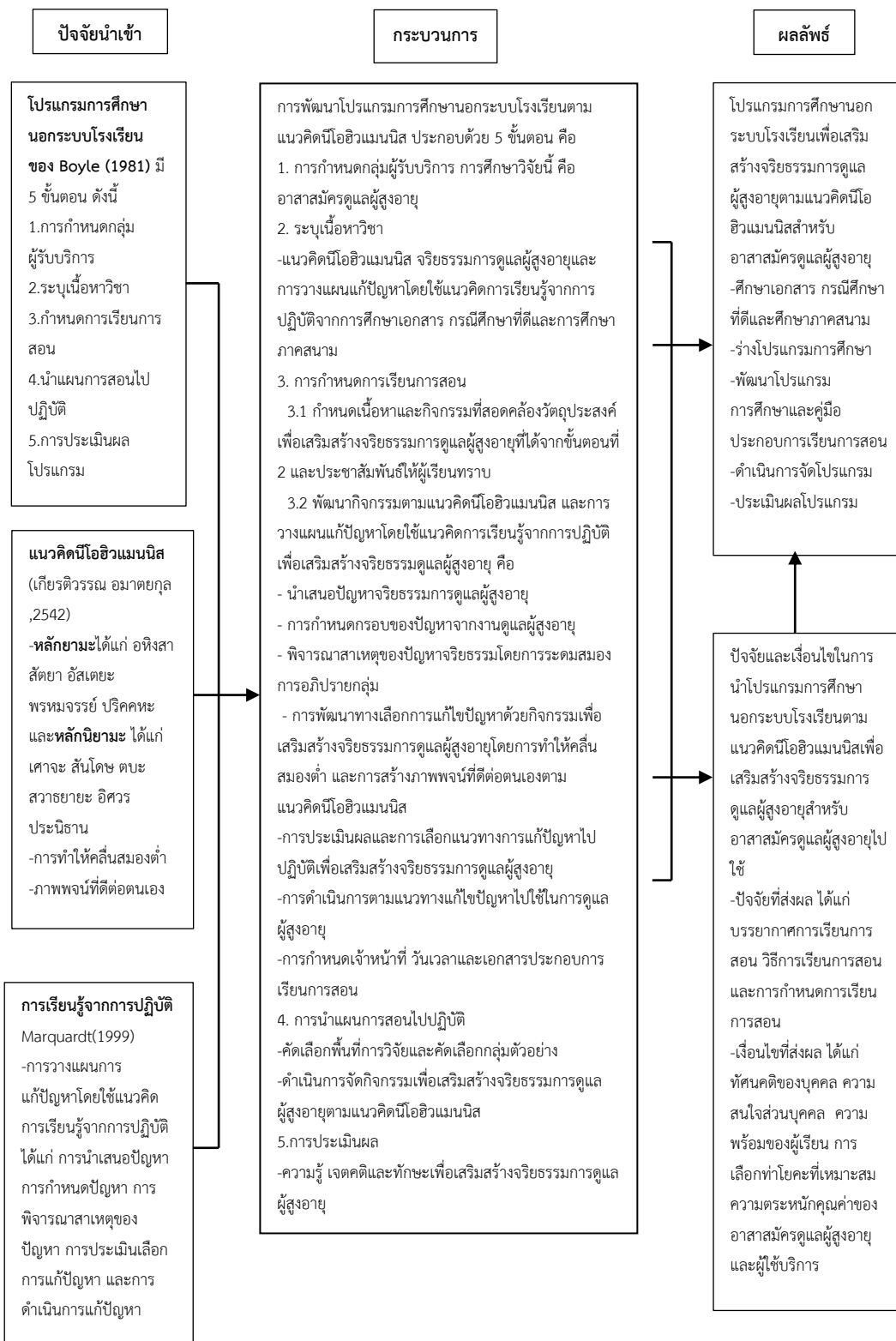
2. กระบวนการ เป็นขั้นตอนที่ดำเนินการนำปัจจัยเข้าทั้งหมดมากำหนดเป็นกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียน และมีเนื้อหาสาระ ดังนี้

การจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียน พบว่า การพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษาของระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้สำหรับวิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ คือ การพัฒนาโปรแกรมเป็นแบบเชิงสถาบัน และส่วนกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียน เป็นการจัดกิจกรรมการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของผู้ร่วมกิจกรรม โดยการสนทนาและการคิดไตร่ตรองและสะท้อนความคิด โดยกำหนดเป็นรูปแบบ

กิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ สำคัญ เวลาที่ใช้ วัสดุอุปกรณ์และการจัดสภาพแวดล้อม ตารางเวลา ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม กำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ คือการเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การใช้ความคิดสติปัญญา ไตร่ตรอง ระดมสมอง สะท้อนความคิด จากการวางแผนแก้ปัญหาโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติผ่านกิจกรรมและเทคนิควิธีการที่หลากหลาย มากำหนดเป็นปัญหาเพื่อหาทางเลือก ทำให้เกิดกิจกรรมตั้งนี้ การแนะนำตนเอง การไม่มีเจตนาร้ายต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข การไม่นำหรือแม้แต่คิดที่จะนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา การปฏิบัติต่อทุกสรรพสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องด้วยความเท่าเทียมกัน การดำเนินชีวิตรูปแบบที่เรียบง่าย การรักษาความสะอาดบริสุทธิ์ของร่างกายและจิตใจ และสิ่งแวดล้อม การพยายามรักษาภาวะความสบาย ความสงบในจิตใจ การเสียสละความสะอาดสบายส่วนตัว ระดมสติปัญญาทั้งหมดของเราเพื่อศึกษาอย่างมีเป้าหมายที่ถูกต้องของชีวิต

3. ผลลัพธ์ที่ได้ คือ การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ โดยหลังจากการจัดกิจกรรมจะได้ผลลัพธ์ (output) คือ การได้รับความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติและการปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมและผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาผลลัพธ์ปัจจัยและเงื่อนไขอุปสรรคที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ และพัฒนาคู่มือโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุซึ่งอยู่ในส่วนของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบที่พัฒนาขึ้น โดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดวิจัย ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุมิ่วตฤประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุไปใช้

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกรอบแนวคิดการวิจัยในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่พัฒนาจากการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบเชิงสถาบัน ของ Boyle (1981) ประกอบด้วย 1) การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการหรือบุคคลเป้าหมาย 2) การระบุเนื้อหาวิชา 3) การกำหนดการเรียนการสอน 4) การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ 5) การประเมินผลโปรแกรม มีรายละเอียดของแต่ละระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาเพื่อสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ระยะที่ 3 ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

โดยการดำเนินการทั้ง 3 ระยะ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาเพื่อสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ระยะนี้ของการวิจัยเป็นขั้นตอนการศึกษาถึงโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ทราบถึงวิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งองค์ประกอบจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ ชุดการเรียนรู้ทางไกลหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ (สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ม.ป.ป.) คู่มือการดำเนินงานการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน (ศูนย์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ, 2554) หลักสูตรการฝึกอบรมดูแลผู้สูงอายุ: คู่มือการช่วยพยาบาลทำหัตถการทางการแพทย์เบื้องต้น (มหาวิทยาลัยมหิดล คณะเวชศาสตร์เขตร้อน, 2556) จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล (สิวลี ศิริไล, 2551) คู่มือการดูแลผู้สูงอายุ (โสภภาพรรณ รัตนะ, 2555) คู่มือการส่งเสริมและดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ (อัมพรพรรณ อธิราบุตร และคณะ, 2552) คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์ (บรรลุ ศิริพานิช, 2553) สารทบทวนกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล (ละเอียด แจ่มจันทร์ และสุรี ชันธรักษ์วงศ์, 2549) และสารทบทวนการพยาบาลผู้สูงอายุ (ละเอียด แจ่มจันทร์ และสุรี ชันธรักษ์วงศ์, 2549) โดยการศึกษาในระยะนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพตรวจสอบข้อมูล ด้วยวิธีการศึกษาที่แตกต่างกัน (ชาย โพธิสิตา, 2552) ได้แก่ 1) การศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย และตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การศึกษาภาคสนามจากกรณีศึกษาที่ดี จำนวน 3 แห่ง คือ โรงเรียนพระดาบส โรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน และโรงพยาบาลศาลายา โดยผู้วิจัยทำการติดต่อการประสานงาน และการสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลพื้นที่กรณีศึกษา และเพื่อนัดวัน และเวลาในการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3) การเข้าฝึกอบรมโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุ จัดโดยคณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล ระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม ถึง 28 สิงหาคม พ.ศ. 2556 รวม 6 สัปดาห์ เพื่อเพิ่มความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ และการเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หลักสูตรการสร้างพลังและความสำเร็จของชีวิตด้วยจิตวิทยานีโอฮิวแมนนิส จัดโดย สำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รุ่นที่ 114 ระหว่างวันที่ 28-29 เม.ย. 2555 เพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับหลักการและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และผู้วิจัยได้เข้ารับการอบรมระยะสั้น ประจำปี 2556 กับสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ : ศาสตร์และศิลป์เพื่อประโยชน์สุขของปวงชน ระหว่างวันที่ 21-31 ตุลาคม 2556 รวมระยะเวลา 11 วัน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจในการทำวิจัยที่เชื่อมโยงกับความเป็นจริงได้มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะวิธีการศึกษาแบบเล่าเรื่อง (Narrative) การจัดทำแบบบันทึกภาคสนาม (Field Note) การฝึก

ปฏิบัติงาน/การเก็บข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูล และการประเมินผล เพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้กับเครื่องมือวิจัยและการทำวิจัย และการพัฒนาเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในระยะที่ 1 นี้ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary Study)

ศึกษาโดยการศึกษาเอกสาร หนังสือ และอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายรรวมทั้งองค์ประกอบจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์เอกสาร จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนของการวิเคราะห์เอกสารแล้วนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเป็นประเด็นหลัก โดยมีกระบวนการ ดังนี้

1.1 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร มีการคัดเลือกเอกสารเพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ด้วยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารเกี่ยวกับวิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายรรวมทั้งองค์ประกอบจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุคือ 1) เป็นเอกสารปฐมภูมิ ทุติยภูมิ หรือเป็นเอกสารของราชการ 2) ระเบียบวิธีวิจัยและการสุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสม 3) มีการเผยแพร่ระดับประเทศ หรือนานาชาติ 4) เป็นเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ย้อนหลัง 20 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2536 จนถึง พ.ศ. 2556

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารตำรา อินเทอร์เน็ต บทความ วิทยานิพนธ์และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) สืบจรรยาการเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดหรือประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ 2) รวบรวมเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ 3) ศึกษาเอกสารอย่างละเอียด คัดแยกเอกสาร อ่านทำความเข้าใจและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องลงในแบบวิเคราะห์เอกสารโปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุเกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ได้สาระตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามเนื้อหาที่ปรากฏ (Manifest Content) และเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ (Latent Content) โดยใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคิดของสูกางค์ จันทวานิช (2552) ขั้นตอนของการวิเคราะห์เนื้อหา คือ 1) จำแนกถ้อยคำหรือใจความที่กลุ่มเป้าหมายแสดงความคิดเห็น 2) ติความถ้อยคำที่จำแนกออกมา 3) สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Analysis) การสังเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้

หลักการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) ตามแนวทางของ Noblit G.W. and Hare R.D. (1988) ขั้นตอนของการสังเคราะห์ข้อมูล คือ 1) ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องและกำหนดกรอบแนวคิด 2) สืบค้น รวบรวมและตัดสินใจเลือกข้อมูล 3) แปลความหมายหรือตีความเทียบเคียงข้อมูล 4) สังเคราะห์และจัดกลุ่มข้อมูลแล้วสร้างเป็นข้อสรุปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจากการศึกษาเอกสาร หนังสือ อินเทอร์เน็ต บทความ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งองค์ประกอบจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุเพื่อนำประเด็นการเรียนรู้ที่ได้ศึกษามาใช้ในงานวิจัย เช่น ชุดการเรียนรู้ทางไกล หลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ (สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ม.ป.ป.) คู่มือการดำเนินงานการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน (ศูนย์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ, 2554) หลักสูตรการฝึกอบรมดูแลผู้สูงอายุ: คู่มือการช่วยพยาบาลทำหัตถการทางการแพทย์เบื้องต้น (มหาวิทยาลัยมหิดล คณะเวชศาสตร์เขตร้อน, 2556) จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล (สิวลี ศิริไล, 2551) คู่มือการดูแลผู้สูงอายุ (โสภภาพรรณ รัตน์, 2555) คู่มือการส่งเสริมและดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ (อัมพรพรรณ ธีรานุตร และคณะ, 2552) คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์ (บรรลุ ศิริพานิช, 2553) สารทบทวนกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล (ละเอียด แจ่มจันทร์ และสุรี ชันธรัทขวงค์, 2549) และสารทบทวนการพยาบาลผู้สูงอายุ (ละเอียด แจ่มจันทร์ และสุรี ชันธรัทขวงค์, 2549) เป็นต้น

2. การศึกษกรณีศึกษาที่ดี (best case-study) และการศึกษาภาคสนาม

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพตรวจสอบข้อมูลโดยการสังเกต สัมภาษณ์ ข้อมูลเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุรวมทั้งองค์ประกอบจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วมาสรุปเป็นประเด็นหลัก โดยมีกระบวนการ ดังนี้

2.1 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษาที่ดีซึ่งใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล มีการคัดเลือกกรณีศึกษาเพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ด้วยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกรณีศึกษาเกี่ยวกับวิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุรวมทั้งองค์ประกอบจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ คือ 1) กลุ่มตัวอย่างมีมาตรฐานการรับรองจากหน่วยงานราชการ 2) กลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินการมาไม่น้อยกว่า 5 ปี 3) กลุ่มตัวอย่างไม่มีเรื่องฟ้องร้องของผู้ผ่านการอบรม 4) กลุ่มตัวอย่างได้รับรางวัลหรือการประกันคุณภาพจากหน่วยงานราชการ 5) กลุ่มตัวอย่างมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของสังคม 6) กลุ่มตัวอย่าง

ให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัย ซึ่งมีกรณีศึกษาที่ดีมีรายละเอียด คือ มูลนิธิพระดาบส เป็นโครงการในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ดำเนินการในพุทธศักราช 2419 และเป็นองค์กรดีเด่น ได้รับรางวัลเทพทอง ประจำปี พ.ศ. 2546 จากสมาคมนักวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ในฐานะเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณจากคุรุสภา ในฐานะผู้มีคุณูปการต่อการศึกษาของชาติ ประจำปี 2551 และโรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล ระหว่างวันที่ 15 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 28 เดือนสิงหาคม 2556 รวมเวลา 6 สัปดาห์ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่ได้รับการรับรองกระบวนการคุณภาพสถานพยาบาล ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการดูแลผู้ป่วย การส่งเสริมสุขภาพ และการบริหาร จากสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) ระยะการรับรอง 2 ธันวาคม 2556 – 1 ธันวาคม 2558 และโรงพยาบาลสาธาณสุขจังหวัดนครปฐม เป็นโรงพยาบาลสมาชิกหนึ่งในสมาคมโรงพยาบาลเอกชน (The Private Hospital Association) ซึ่งเปิดเนอร์สซิงโฮม (Nursing Home) เป็นระยะเวลา 18 ปี โครงการดูแลผู้สูงอายุ โดยให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่ไม่มีภาวะเจ็บป่วย หรือผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแลขั้นต้น ได้แก่ การป้องกัน การให้อาหารทางสายยาง การทำความสะอาดร่างกาย การเคลื่อนไหว (การพลิกตัว การพยุงเดิน) การดูแลการขับถ่าย เป็นต้น ซึ่งดำเนินการโดย นพ. จรัสพงษ์ ทังสุขบุตร มีชื่อเสียงได้รับคุณวุฒิและวิชาชีพทางการแพทย์ เป็นผู้บริหารของโรงพยาบาล

2.2 การตรวจสอบ และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพิจารณาเฉพาะเนื้อหาสาระของข้อมูลส่วนที่เกี่ยวกับวิธีการ เนื้อหา กิจกรรมโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุรวมทั้งองค์ประกอบจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ จากนั้นตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาของเอกสารว่าน่าเชื่อถือหรือไม่ และมีความครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลมาพิจารณาเรียบเรียง จำแนกอย่างเป็นระบบตีความ เชื่อมโยง ลดทอนข้อมูล กลับกรองเนื้อหาสาระ แล้วสร้างเป็นข้อสรุปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเพื่อนำประเด็นการเรียนรู้ที่ได้ศึกษามาใช้ในงานวิจัย

สำหรับการศึกษาภาคสนาม โดยผู้วิจัยเข้าฝึกอบรมเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพตรวจสอบข้อมูลโดยการสังเกต สัมภาษณ์ ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วยวิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุรวมทั้งองค์ประกอบจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วมาสรุปเป็นประเด็นหลัก โดยมีกระบวนการ ดังนี้

2.3 ผู้วิจัยเข้าฝึกอบรมเป็นการศึกษาวิจัยโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุในลักษณะการวิจัยภาคสนาม (field work) ประกอบด้วย การสังเกต และการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ ในการใช้หลายวิธีในการเก็บข้อมูลที่เป็นรูปแบบหนึ่งของแนวทางการวิจัยที่เรียกว่า การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (triangulation) (ชาย โพธิสิตา, 2552) ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล ที่เหมือนกันและแตกต่างกันตามเวลา สถานที่ และบุคคล ในการทำวิจัย เพื่อให้ได้รับความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุโดยตรงด้วยตนเอง และเพื่อให้ข้อมูลถูกต้อง สมบูรณ์ ตรงประเด็น และน่าเชื่อถือ (ชาย โพธิสิตา, 2552) ประกอบด้วย การอบรมการดูแลผู้สูงอายุ โดยการทำความรู้จักกับวิทยากรผู้สอน และผู้เข้าร่วมอบรมด้วยกัน เพื่อสร้างความคุ้นเคย (ชาย โพธิสิตา, 2552) เช่น วันที่ 15 กรกฎาคม ถึง 22 สิงหาคม 2556 ผู้วิจัยทำความรู้จักและสร้างคุ้นเคยกับผู้ร่วมอบรมทั้ง 9 คน ในช่วงเวลาที่ต่างกัน คือ บางคนพูดคุยในเวลาเช้า บางคนเวลาทานอาหารกลางวัน และบางคนคุยขณะเดินทางกลับบ้านด้วยกัน เพื่อสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและไม่มีโครงสร้างในการเข้าร่วมอบรมถึงความสนใจและการรับข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ของหลักสูตรการอบรมในครั้งนี้ และวันที่ 23 กรกฎาคม ถึง 28 สิงหาคม 2556 ผู้วิจัยสังเกตและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้เข้าอบรมในการประพฤติปฏิบัติและการสะท้อนถึงความมีจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งระยะเวลาที่ฝึกอบรมและศึกษาภาคสนามทั้ง 6 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พูดคุยกับวิทยากรผู้สอนแต่ละท่านที่มาให้ความรู้จากหัวข้อการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และวันเวลาสอนที่แตกต่างกัน เช่น วิธีการป้อนอาหารให้ผู้สูงอายุ เทคนิคการเคาะปอดให้ผู้สูงอายุ การเช็ดตัวลดไข้ รวมถึงการดูแลผู้สูงอายุให้มีความสุขสบาย เป็นต้น

นอกจากนี้ การฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุ เป็นการศึกษาภาคสนามกับกรณีศึกษา โดยเปิดเผยสภาพจริงของผู้วิจัย เป็นการเข้าสู่สนามและการกำหนดบทบาทของผู้วิจัยโดยเข้าไปเกี่ยวข้องกับสมาชิกร่วมกิจกรรม โดยการทำความรู้จักกับวิทยากรผู้สอน และผู้เข้าร่วมอบรมด้วยกัน เพื่อสร้างความคุ้นเคย (ชาย โพธิสิตา, 2552) และผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์หลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรมกับผู้เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียดของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหาและกิจกรรม ดังนี้ 1) การป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อ 2) การวัดสัญญาณชีพ 3) การทำเตียงว่างและเตียงที่มีผู้ป่วย 4) การเคลื่อนย้ายผู้ป่วย 5) การทำความสะอาดปากและฟัน 6) การป้อนอาหาร 7) การให้อาหารทางสายอาหาร 8) การให้ออกซิเจน 9) การเคาะปอด 10) การเช็ดตัวแบบสมบูรณ์บนเตียงผู้ป่วย 11) การนวดหลัง 12) การเช็ดตัวลดไข้ 13) การประคบด้วยความร้อน 14) การทำความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์ หญิงและชาย 15) การใส่ถุงยางอนามัยเพื่อระบายปัสสาวะ 16) การดูแลสายสวนปัสสาวะที่สวนคาสาย 17) การช่วยเหลือในระบบขับถ่ายอุจจาระ 18) การสระผมบนเตียงผู้ป่วย 19) การทำความสะอาดแผลปิด - แผลเปิด (พรพรรณ เจริญกุล, 2555; มหาวิทยาลัยมหิดล คณะเวชศาสตร์เขตร้อน, 2556) ซึ่งวิธีการ เนื้อหา และ

กิจกรรมดังกล่าว เป็นพื้นฐานส่วนหนึ่งของการดูแลผู้สูงอายุโดยมีการสอนแทรกจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุในแต่ละบทเรียนขณะและระหว่างอบรม และการเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หลักสูตรการสร้างพลังและความสำเร็จของชีวิตด้วยจิตวิญญาณนีโอฮิวแมนนิส จัดโดย สำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รุ่นที่ 114 ระหว่างวันที่ 28-29 เมษายน 2555 เพื่อให้ทราบถึงหลักการและการนำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัย รวมทั้ง ผู้วิจัยได้เข้ารับการอบรมระยะสั้น ประจำปี 2556 กับสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ : ศาสตร์และศิลป์เพื่อประโยชน์สุขของปวงชน ระหว่างวันที่ 21-31 ตุลาคม 2556 รวมระยะเวลา 11 วัน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยที่เชื่อมโยงกับความเป็นจริงได้มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะวิธีการศึกษาแบบเล่าเรื่อง (Narrative) การจัดทำแบบบันทึกภาคสนาม (Field Note) การฝึกปฏิบัติงาน/การเก็บข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูล และการประเมินผล เพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้กับเครื่องมือวิจัยและการทำวิจัย

2.4 การตรวจสอบ และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพิจารณาเฉพาะเนื้อหาสาระของข้อมูลส่วนที่เกี่ยวกับวิธีการ เนื้อหา กิจกรรมโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายรรวมทั้งองค์ประกอบจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ จากนั้นตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาของเอกสารว่าน่าเชื่อถือหรือไม่ และมีความครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลมาพิจารณาเรียบเรียง จำแนกอย่างเป็นระบบ ตีความเชื่อมโยง ลดทอนข้อมูล กลับกรองเนื้อหาสาระ แล้วสร้างเป็นข้อสรุปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในวิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งองค์ประกอบจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุเพื่อนำประเด็นการเรียนรู้ที่ได้ศึกษามาใช้ในงานวิจัย

3. การพัฒนาเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในระยะที่ 1

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการวิจัยการศึกษาเอกสาร (Documentary Study)

คือ แบบวิเคราะห์เอกสารซึ่งผู้วิจัยกำหนดให้เป็นแบบวิเคราะห์เอกสารโปรแกรมการสอนเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ วิธีการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1.1 ผู้วิจัยสร้างแบบวิเคราะห์เอกสารโปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วยวิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

3.1.2 ผู้วิจัยนำแบบวิเคราะห์เอกสารดังกล่าวปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ

3.1.3 ผู้วิจัยนำแบบวิเคราะห์เอกสารที่ปรับแก้จากการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ศึกษากับวัตถุประสงค์ประสงค์ (index of consistency : IOC) หากพบว่าค่าของดัชนีมีมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าแบบวิเคราะห์เอกสารมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1.4 ผู้วิจัยนำแบบวิเคราะห์เอกสารปรับปรุงและพัฒนาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยภาคสนาม (Field Research) และกรณีศึกษาที่ดี (best case study) เครื่องมือการวิจัยที่สำคัญ คือ แบบสัมภาษณ์ รายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้มีดังต่อไปนี้

3.2.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษาที่ดี เพื่อทำความเข้าใจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบริบทของกรณีศึกษาที่ดี จากหลักฐานที่ปรากฏเช่น หนังสือ เอกสาร บทความทางวิชาการ รายงานผลการดำเนินงาน งานวิจัยขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตและสื่อวีดิทัศน์ เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ของกรณีศึกษาที่ดี วิธีการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.2.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการศึกษาระณีตัวอย่างโปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบ ด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

3.2.3 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ดังกล่าวปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ

3.2.4 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ที่ปรับแก้จากการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ศึกษากับวัตถุประสงค์ประสงค์ (index of consistency : IOC) หากพบว่าค่าของดัชนีมีมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าแบบวิเคราะห์เอกสารมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2.5 ผู้วิจัยนำแบบบันทึกข้อมูลพื้นฐานปรับปรุงและพัฒนาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อความกับวัตถุประสงค์การวิจัยของแบบวิเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันระหว่างข้อความกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีค่า IOC จากการหาค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อ มีค่าเฉลี่ยมากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 แสดงให้เห็นว่า แบบสอบถามนี้มีความเที่ยงในระดับสูง และมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อความทั้งหมด ดังแสดงในภาคผนวก จ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิทยานิพนธ์ และอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องและจากกรณีศึกษาที่ดี การวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะจากรวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษา มีรายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.3.1 ผู้วิจัยประสานงานหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในพื้นที่กรณีศึกษา

3.3.2 ผู้วิจัยประสานงานกับผู้ประสานงานในพื้นที่เพื่อเข้าสู่พื้นที่กรณีศึกษา โดยกำหนดวันที่และระยะเวลาที่ผู้วิจัยจะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้ผู้ประสานงานทราบก่อนเข้าสู่พื้นที่กรณีศึกษา

3.3.3 ผู้วิจัยเข้าสู่พื้นที่กรณีศึกษา ตามแผนการวิจัยที่กำหนดไว้ ขั้นตอนในการวิจัยภาคสนาม แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ของการเข้าสู่พื้นที่กรณีศึกษาซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย 2) ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคย (Rapport) กับผู้ปฏิบัติงาน 3) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารโปรแกรมการสอน จำนวน 5 ท่าน ผู้จัดโปรแกรมการสอน จำนวน 5 ท่าน และผู้เรียน จำนวน 5 ท่าน ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุและการเรียนการสอน 4) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา การสัมภาษณ์เชิงลึก การบันทึกภาพและเสียง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเข้าร่วมฝึกรอบมของการวิจัย ในขั้นตอนนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ตามกรณีศึกษา โดยมีรายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยขออนุญาตเข้าร่วมฝึกรอบมเพื่อการเก็บข้อมูลในพื้นที่กรณีศึกษา
2. ผู้วิจัยสมัครเข้าร่วมฝึกรอบมเพื่อเข้าสู่พื้นที่กรณีศึกษา โดยกำหนดวันที่และระยะเวลาที่ผู้วิจัยจะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยเข้าสู่พื้นที่กรณีศึกษา ตามแผนการวิจัยที่กำหนดไว้ ขั้นตอนในการวิจัยภาคสนาม แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ของการเข้าสู่พื้นที่กรณีศึกษาซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย 2) ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคย (Rapport) กับผู้ปฏิบัติงาน 3) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การบันทึกภาพและเสียง

3.5 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพ 4 ประการ ของ สุธงศ์ จันทวานิช (2552) ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มกระทำพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูลและสามารถทำต่อไปหลังจากการเก็บข้อมูลสิ้นสุดลง 2) การวิเคราะห์ข้อมูลต้องมีมุมมองของคนในขององค์กรนั้น 3) การวิเคราะห์ข้อมูลต้องอาศัยสมมติฐานที่ผู้วิจัยคิดขึ้นเอง และ 4) ผู้วิจัยต้องเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง

การตรวจสอบข้อมูลของการวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลโดยใช้แนวทางการตรวจสอบข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพ 4 ประการ ของ สุธงศ์ จันทวานิช (2552) ได้แก่

(1) การตรวจสอบข้อมูลต้องตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยการตรวจสอบข้อมูลด้านเวลา สถานที่และบุคคลที่ต่างกัน เช่น การสัมภาษณ์และการสังเกตในเวลาต่างกัน หรือการสัมภาษณ์และการสังเกตบุคคลที่หลากหลายในประเด็นเดียวกัน

(2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ที่มีผู้วิจัยและผู้ช่วยจัดประเด็นการสัมภาษณ์ หลังจากการเก็บข้อมูลแล้วนำมาอภิปรายเพื่อทำความเข้าใจตรงกันถึงข้อมูลที่ถูกต้องมากที่สุด

(3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายวิธีในประเด็นเดียวกัน โดยศึกษาจากเอกสาร การสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก

(4) ผลจากการวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ระยะนี้ของการวิจัยเป็นการศึกษาตามขั้นตอนของการกำหนดกลุ่มบุคคลเป้าหมาย การระบุเนื้อหาวิชา การกำหนดการเรียนการสอน ตามการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบเชิงสถาบันของ Boyle (1981) โดยผู้วิจัยดำเนินการในขั้นตอนนี้ตามแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) ได้แก่ 1) การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2) การระบุเนื้อหาวิชา 3) การกำหนดการเรียนการสอน 4) การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ 5) การประเมินผล มีรายละเอียด ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ เนื่องจากจังหวัดอุดรธานีเป็นจังหวัดที่มีความเจริญเติบโตรวดเร็วสู่สังคมเมืองในปัจจุบัน ผู้วิจัยเลือกพื้นที่เจาะจงและทำการศึกษาพื้นที่ในชุมชนตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยการสนทนาเบื้องต้นกับประธานและรองประธานอาสาสมัครที่ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ คือ คุณลำพอง อินทร์กุง คุณประทุมวรรณ อินทร์กุง และคุณลำพูน สัตตะพันธ์ ตามลำดับ เพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาและความต้องการ แหล่งข้อมูลเพื่อการพิจารณา กำหนดวัตถุประสงค์ และการได้รับความเห็นชอบเชิงกฎหมายและการสนับสนุนจากอำนาจที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีความสำคัญอันเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาระยะที่ 1 นำมาวิเคราะห์ร่วมกับการศึกษาเอกสารได้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ โดยตรวจสอบ และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพิจารณาเฉพาะข้อมูลส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในการดูแลผู้สูงอายุ จากนั้นตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาของเอกสารว่าน่าเชื่อถือหรือไม่ และมีความครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลมาพิจารณาเรียง จำแนกอย่างเป็นระบบ ดีความ เชื่อมโยง ลดทอนข้อมูล กลั่นกรองเนื้อหาสาระ แล้วสร้างเป็นข้อสรุปตามกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของปัญหาและความต้องการ เพื่อนำประเด็นการเรียนรู้ที่ได้วิเคราะห์ใช้ในงานวิจัย

2. การระบุเนื้อหาวิชา

2.1 เนื้อหาวิชาเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ คือ 1) จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ ความรับผิดชอบความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวทิตี ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดุสาหะ และความเมตตา 2) แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ได้แก่ การทำให้คลื่นสมองต่ำ การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและหลักคุณธรรมของนีโอฮิวแมนนิส คือ หลักยามะ หลักนิยามะ และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

2.2 ผู้วิจัยเข้าฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ และการเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มีรายละเอียด ดังนี้

หลักสูตรการสร้างพลังและความสำเร็จของชีวิตด้วยจิตวิทยาอีโชนิวแมนนิส จัดโดย สำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รุ่นที่ 114 ณ ห้องดินแดง ชั้น 4 โรงแรมปรีณส์ตัน พาร์ค สวีท ถ.มิตรไมตรี ดินแดง กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 28 - 29 เมษายน 2555 วิทยากรคือ รศ.ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำศักยภาพแฝงเร้นในแต่ละบุคคลมาสร้างความสำเร็จและความสุขทั้ง 3 ด้านของชีวิต คือ ส่วนตัว ครอบครัว การงาน อันนำไปสู่การมีคุณธรรมจริยธรรมสามารถนำประเด็นการเรียนรู้ที่ได้รับมาใช้ในการวิจัย คือ การผ่อนคลายความเครียดอย่างล้าลึก การเปลี่ยนแปลงนิสัยที่ไม่พึงประสงค์และเสริมสร้างนิสัยที่พึงประสงค์การเสริมสร้างสมาธิและพลังจิตเพื่อความสำเร็จการฝึกโยคะ สมาธิ และความสงบสุขของจิตใจอย่างล้าลึกการปรับพฤติกรรมตนเอง คุณธรรม จริยธรรม โดยวิธีการฝึกอบรมประกอบด้วย การบรรยาย การอภิปราย การทดสอบ และการฝึกปฏิบัติควบคู่กันไป

การฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุของโรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล รุ่นที่ 1 ระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2556 ระยะเวลาสองเดือนครึ่งเป็นการศึกษาการจัดโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วยวิธีการ เนื้อหาและกิจกรรมทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติร่วมกัน

การอบรมทั้งสองหลักสูตรผู้วิจัยได้นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ออกไปโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนต่อไป

3. การกำหนดการเรียนการสอน

3.1 การดำเนินการจัดโปรแกรม มีดังนี้

3.1.1 ผู้วิจัยนำผลจากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ กลุ่มผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ในการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรมการเรียนการสอน

3.1.2 ตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรม ผู้วิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการวิจัย ด้านจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุ และด้านคุณธรรมแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส จำนวน 5 ท่าน (รายชื่อแสดงดังภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อมูลที่ศึกษากับวัตถุประสงค์ (index of consistency : IOC) และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้โปรแกรมที่สมบูรณ์นำไปทดลองใช้

3.2. พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนที่ 2

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (ภาคผนวก ง) ประกอบด้วย

- แบบวัดทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ
- แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ
- แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ
- แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือวัดทักษะ ความรู้ และทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1.1 แบบการวัดทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วยข้อคำถาม 30 ข้อ แบ่งระดับเป็นแบบ Likert score (1-2-3-4-5) เพื่อวัดทักษะด้านจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ และนำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำมาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง หากพบว่าค่าของดัชนีมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป (พิชญ์ พงศ์ศรี, 2553) ถือว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่าตามแบบของ Likert's scale โดยกำหนดช่วงความรู้สึกและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกเป็น 5 ระดับ โดยมีความหมายของค่าคะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง ผู้ตอบมีทักษะในประเด็นนั้นมากที่สุด
 - 4 หมายถึง ผู้ตอบมีทักษะในประเด็นนั้นมาก
 - 3 หมายถึง ผู้ตอบมีทักษะในประเด็นนั้นปานกลาง
 - 2 หมายถึง ผู้ตอบมีทักษะในประเด็นนั้นน้อย
 - 1 หมายถึง ผู้ตอบมีทักษะในประเด็นนั้นน้อยที่สุด
- การพิจารณาแปรผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย มีดังนี้
- 4.50-5.00 หมายถึง มีทักษะในประเด็นนั้นมากที่สุด
 - 3.50-4.49 หมายถึง มีทักษะในประเด็นนั้นมาก
 - 2.50-3.49 หมายถึง มีทักษะในประเด็นนั้นปานกลาง
 - 1.50-2.49 หมายถึง มีทักษะในประเด็นนั้นน้อย
 - 1.00-1.49 หมายถึง มีทักษะในประเด็นนั้นน้อยที่สุด

1.2 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ข้อคำถาม 30 ข้อ โดยจัดทำเป็นแบบปรนัยประเภทเลือกตอบ (Multiple Choice) แต่ละข้อคำถามมี 4 ตัวเลือก และนำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำมาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง หากพบว่าค่าของดัชนีมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์วิจัย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาค่า IOC และ

นำแบบสอบถามไปทดลองใช้อาสาสมัครที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำคะแนนมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) (ยุกท โภยวรรณ, 2545) โดยการวิเคราะห์เป็นรายข้อ หาค่าความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha) ดังแสดงในภาคผนวก จ เพื่อคัดเลือก และปรับปรุงให้สมบูรณ์ต่อไป

ค่าความยากของข้อสอบ มีลักษณะดังนี้

ค่าความยากของข้อสอบ (P) จะมีค่าอยู่ระหว่าง .00 ถึง 1.00

ข้อสอบที่มีค่า P มาก ข้อสอบนั้นมีคนตอบถูกมาก แสดงว่าข้อสอบง่าย

ข้อสอบที่มีค่า P น้อย ข้อสอบนั้นมีคนตอบถูกน้อย แสดงว่าข้อสอบยาก

ข้อสอบที่มีค่า P=.50 เป็นข้อสอบที่มีความยากปานกลาง หรือมีความยากง่ายพอเหมาะ

การแปลความหมายค่าความยากของข้อสอบกรณีตัวถูก มีเกณฑ์ดังนี้

ค่า P= .81-1.00 หมายความว่า ง่ายมาก ควรตัดทิ้ง

ค่า P= .61-.80 หมายความว่า ง่ายพอใช้ได้

ค่า P= .51-.60 หมายความว่า ค่อนข้างง่าย ดี

ค่า P= .50 หมายความว่า ยากง่ายพอเหมาะ ดีมาก

ค่า P= .40-.49 หมายความว่า ค่อนข้างยาก ดี

ค่า P= .20-.39 หมายความว่า ยาก พอใช้ได้

ค่า P= .00-.19 หมายความว่า ยากมาก ควรตัดทิ้ง

อำนาจจำแนกของแบบทดสอบ จะหมายถึง ประสิทธิภาพของแบบทดสอบในการจำแนกผู้ถูกทดสอบออกเป็นกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อน หรือกลุ่มได้คะแนนสูงและกลุ่มได้คะแนนต่ำ ซึ่งเป็นการจำแนกความแตกต่างของสิ่งที่ต้องการวัด คืออำนาจกลุ่มผู้สอบได้คะแนนสูงออกจากกลุ่มผู้สอบที่ได้คะแนนต่ำ (ริงสรรรค์ มณีเล็ก และคณะ, 2546) ซึ่งในความเป็นจริงการออกแบบสอบถามควรมีข้อยากและง่ายสลับกัน

การแปลความหมายของค่าอำนาจจำแนก

1.0 จำแนกดีเลิศ

0.80-0.99 จำแนกดีมาก

0.60-0.79 จำแนกดี

0.40-0.59 จำแนกได้ปานกลาง

0.20-0.39 จำแนกได้บ้าง

0.00-0.19 จำแนกไม่ค่อยได้

1.3 แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรมของการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ข้อคำถาม 30 ข้อ โดยจัดแบ่งระดับแบบ Likert score (1-2-3-4-5) เพื่อวัดทัศนคติด้านจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุ และนำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำมาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง หากพบว่าค่าของดัชนีมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่าตามแบบของ Likert's scale โดยกำหนดช่วงความรู้สึกและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกเป็น 5 ระดับ โดยมีความหมายของค่าคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง ผู้ตอบมีความเห็นในประเด็นนั้นมากที่สุด

4 หมายถึง ผู้ตอบมีความเห็นในประเด็นนั้นมาก

3 หมายถึง ผู้ตอบมีความเห็นในประเด็นนั้นปานกลาง

2 หมายถึง ผู้ตอบมีความเห็นในประเด็นนั้นน้อย

1 หมายถึง ผู้ตอบมีความเห็นในประเด็นนั้นน้อยที่สุด

การพิจารณาแปรผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย มีดังนี้

4.50-5.00 หมายถึง มีความเห็นในประเด็นนั้นมากที่สุด

3.50-4.49 หมายถึง มีความเห็นในประเด็นนั้นมาก

2.50-3.49 หมายถึง มีความเห็นในประเด็นนั้นปานกลาง

1.50-2.49 หมายถึง มีความเห็นในประเด็นนั้นน้อย

1.00-1.49 หมายถึง มีความเห็นในประเด็นนั้นน้อยที่สุด

1.4 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวনীโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือเพื่อการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

2) วิเคราะห์เนื้อหาสาระสำคัญ ในเรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

3) สร้างแบบวัดด้านต่างๆ ตามขอบเขตเนื้อหาสาระที่กำหนด

4) นำแบบวัดที่ได้ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพและดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำโดยมีรายละเอียด ดังนี้

นำแบบวัดที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบการใช้ภาษา ความเหมาะสมของข้อคำถาม และความครบถ้วนของความรู้ ทักษะที่ต้องการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย จำนวน 1 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและด้านจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจำนวน 4 ท่าน โดยมีเกณฑ์ที่ใช้คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ คือเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญด้านจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ด้านแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและนำข้อเสนอที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข เครื่องมือโดยเครื่องมือส่วนนี้แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมของการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ข้อมูลคำถามเกี่ยวกับทักษะ ความรู้ และเจตคติ ทางด้านจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ใน 7 ด้านๆ ละ 10 ข้อ รวม 70 คำถาม คือ 1) ความรับผิดชอบ 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความกตัญญูทเวที 4) ความมีระเบียบวินัย 5) ความเสียสละ 6) ความอดุสาหะ 7) ความเมตตา โดยเป็นแบบประเมินค่าของ Likert's scale 5 ระดับ มีความหมายของค่าคะแนน ดังนี้

- 1 คือ ไม่เห็นด้วย (เห็นด้วยร้อยละ 0-20)
- 2 คือ เห็นด้วยน้อย (เห็นด้วยร้อยละ >20-40)
- 3 คือ เห็นด้วยปานกลาง (เห็นด้วยร้อยละ >40-60)
- 4 คือ เห็นด้วยมาก (เห็นด้วยร้อยละ >60-80)
- 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (เห็นด้วยร้อยละ >80-100)

การพิจารณาแปรผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย มีดังนี้

- 4.50-5.00 หมายถึง มีความเห็นด้วยในประเด็นนั้นมากอย่างยิ่ง
- 3.50-4.49 หมายถึง มีความเห็นด้วยในประเด็นนั้นมาก
- 2.50-3.49 หมายถึง มีความเห็นด้วยในประเด็นนั้นปานกลาง
- 1.50-2.49 หมายถึง มีความเห็นด้วยในประเด็นนั้นน้อย
- 1.00-1.49 หมายถึง มีความเห็นด้วยในประเด็นนั้นน้อยอย่างยิ่ง

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามการวัดจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ทั้ง 3 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามวัดเจตคติ แบบสอบถามวัดทักษะ และแบบประเมินตนเองการการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ คือ การตรวจสอบหาความตรง (validity) และความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถามมีรายละเอียดดังนี้

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานวิจัยทางการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจริยธรรมและการดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 5 ท่าน (รายชื่อแสดงดังภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity)

และความเหมาะสมของภาษา แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม (index of consistency : IOC) ถ้า IOC ที่คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ข้อคำถามนั้นก็มีความเหมาะสม ถ้าข้อคำถามใดมีค่าดัชนีต่ำกว่า 0.5 ข้อคำถามนั้นก็ถูกตัดออกไปหรือต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้ดีขึ้นและนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ณ ชุมชนของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเขตบางนา กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีบริบทใกล้เคียงกับชุมชนตำบลสามพร้าว คือ มีความเจริญเข้าถึงพื้นที่และอยู่ใกล้ตัวเมือง แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเที่ยง (reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องภายในหรือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha)

การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับวัตถุประสงค์การวิจัย ของ แบบวัดเจตคติ แบบวัดทักษะ และแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีค่า IOC จากการหาค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อ มีค่าเฉลี่ยมากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 แสดงให้เห็นว่า แบบสอบถามวัดเจตคติ แบบสอบถามวัดทักษะ และแบบประเมินตนเองการการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุนี้ มีความเที่ยงในระดับสูง และมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อคำถามทั้งหมด ดังแสดงในภาคผนวก จ

สำหรับแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ข้อคำถาม 30 ข้อ โดยจัดทำเป็นแบบปรนัยประเภทเลือกตอบ (Multiple Choice) แต่ละข้อคำถามมี 4 ตัวเลือก และนำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำมาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง หากพบว่าค่าของดัชนีมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์วิจัย และมีความเหมาะสม หากมีค่าดัชนีต่ำกว่า 0.5 ข้อคำถาม (พิชญ์ พงศ์ศรี, 2553) นั้นก็ถูกตัดออกไปหรือต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้ดีขึ้น ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับวัตถุประสงค์การวิจัย ของแบบวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีค่า IOC จากการหาค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อ มีค่าเฉลี่ยมากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามที่ใช้วัดความรู้นี้ มีความเที่ยงในระดับสูง และมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อคำถามทั้งหมด ดังแสดงในภาคผนวก จ

การตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นแบบวัดที่ใช้ในการวิจัยจากผู้ตอบจำนวน 30 ชุด โดยการวิเคราะห์หาความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha) สรุปได้ดังนี้ แบบวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุทั้งหมดจำนวน 30 ข้อคำถาม ค่าความเชื่อมั่น .800 แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุทั้งหมดจำนวน 30 ข้อคำถาม ค่าความ

เชื่อมั่น.974 แบบวัดทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุทั้งฉบับ จำนวน 30 ข้อคำถาม ค่าความเชื่อมั่น.975 และแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุทั้งฉบับ จำนวน 70 ข้อคำถาม ค่าความเชื่อมั่น.989 และผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่น ทุกแบบสอบถามทั้งฉบับ จำนวนข้อคำถาม 160 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ .991

4. การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยการออกแบบกิจกรรม คือ การพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอน โดยผู้วิจัย แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ขั้นตอนการสร้างกิจกรรม

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

2) สร้างกิจกรรมการเรียนรู้แบบปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ ได้แก่ แนวคิดจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดต่างๆ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดที่ผู้วิจัยทำการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางการศึกษา นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการเข้าร่วมฝึกฝนปฏิบัติ และข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์มากำหนดเป็นเป้าหมายและวัตถุประสงค์การศึกษา โดยการกำหนดประเด็น หรือปัญหาเป็นแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และกำหนดวัตถุประสงค์เป็นลักษณะเชิงพฤติกรรม ได้แก่ การเสริมสร้างความรู้ เจตคติและทักษะการทำงานอย่างมีจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

การออกแบบและดำเนินการ ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ โดยดำเนินการจัดการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่ผู้วิจัยได้เลือกมาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษานี้ เพื่อพัฒนาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้จากการวิเคราะห์เป็นกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการวางแผนแก้ปัญหาจากการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

จากการแสดงองค์ประกอบจริยธรรมตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมจะเห็นได้ว่าจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นนั้น มีความสอดคล้องกับกิจกรรมโดยใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมในการเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

รายละเอียดการวิเคราะห์ สังเคราะห์กิจกรรม ซึ่งกิจกรรมประกอบด้วย

-แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และหลักยามะ และนิยามะ

-องค์ประกอบของการเรียนรู้จากการปฏิบัติของ Marquardt (1999) ในการวางแผนแก้ปัญหา ประกอบด้วย 1. ปัญหา 2. กลุ่ม 3. กระบวนการตั้งคำถามและการสะท้อนความคิด 4. การตกลงร่วมกันในการกระทำ 5. การตกลงร่วมกันในการเรียนรู้ร่วมกัน 6. ผู้อำนวยการความสะดวก โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. นำเสนอปัญหา โดยผู้อำนวยการความสะดวก
2. กำหนดกรอบของปัญหาใหม่ โดยการแบ่งกลุ่มตั้งคำถามและการสะท้อนความคิด
3. การพิจารณาสาเหตุของปัญหา โดยการแบ่งกลุ่มตั้งคำถามและการสะท้อนความคิด
4. การพัฒนาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา ตกลงร่วมกันในการกระทำ
5. การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติตกลงร่วมกันในการเรียนรู้ร่วมกัน
6. การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหาคงตกลงร่วมกันในการเรียนรู้ร่วมกัน

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อการรวบรวมข้อมูลในการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมจากการให้กลุ่มทดลองรวมกลุ่มจำนวน 7-8 คน 4 กลุ่ม ทำกิจกรรมตามที่กำหนดโดยระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม และการเล่าเรื่องหน้าชั้นเรียนจากประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุ และจากกรณีตัวอย่าง และวิดีโอทัศน์ ลงในใบงานเพื่อสะท้อนความคิดเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ คือสถานการณ์ในอดีต สถานการณ์ในปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้ เครื่องมือวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แบบบันทึกการปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุด้วยตนเองหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อหาข้อคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

การตรวจสอบคุณภาพของแบบบันทึกประจำวันฝึกปฏิบัติด้วยตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อหาข้อคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของผู้เข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) และความเหมาะสมของภาษา แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม (index of consistency : IOC) ถ้า IOC ที่คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ข้อคำถามนั้นก็มีความเหมาะสม ถ้าข้อคำถามใดมีค่าดัชนีต่ำกว่า 0.5 (พิสนุ พงศ์ศรี, 2533) ข้อคำถามนั้นก็ถูกตัดออกไปหรือต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้ดีขึ้น ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับ

วัตถุประสงค์การวิจัย ของแบบบันทึกประจำวันฝึกปฏิบัติด้วยตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีค่า IOC จากการหาค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อ มีค่าเฉลี่ยมากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 แสดงให้เห็นว่า แบบบันทึกประจำวันนี้มีความเที่ยงในระดับสูง และมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย

2.แบบประเมินผลโปรแกรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเพื่อใช้เป็นเครื่องมือวัดความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้นเมื่อผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว เพื่อการสรุปผลการจัดกิจกรรมให้มีความครอบคลุมด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชา การฝึกปฏิบัติ การจัดการ การประเมินโดยภาพรวมที่เกี่ยวข้องถึงผลในการนำโปรแกรมการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้ โดยผู้วิจัยทำการสร้างแบบประเมินผลโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นให้มีความเหมาะสมและทำการตรวจสอบคุณภาพต่อไป

การตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินผลโปรแกรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานวิจัยทางการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 5 ท่าน (รายชื่อแสดงดังภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) และความเหมาะสมของภาษา แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม (index of consistency: IOC) ถ้า IOC ที่คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ข้อคำถามนั้นก็มีความเหมาะสม ถ้าข้อคำถามใดมีค่าดัชนีต่ำกว่า 0.5 (พิสนุ พองศรี, 2533) ข้อคำถามนั้นก็ถูกตัดออกไปหรือต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้ดีขึ้น

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับวัตถุประสงค์การวิจัย ของแบบประเมินผลโปรแกรม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีค่า IOC จากการหาค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อ มีค่าเฉลี่ยมากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 แสดงให้เห็นว่า แบบประเมินผลนี้มีความเที่ยงในระดับสูง และมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อคำถามทั้งหมด ดังแสดงในภาคผนวก จ

ลักษณะของแบบประเมินผลความพึงพอใจต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ มีลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่าตามแบบแบ่งระดับของ Likert's scale โดยกำหนดช่วงความรู้สึกและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกเป็น 5 ระดับ โดยมีความหมายของค่าคะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าโปรแกรมมีความเหมาะสมในประเด็นนั้นมากที่สุด
- 4 หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าโปรแกรมมีความเหมาะสมในประเด็นนั้นมาก
- 3 หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าโปรแกรมมีความเหมาะสมในประเด็นนั้นปานกลาง
- 2 หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าโปรแกรมมีความเหมาะสมในประเด็นนั้นน้อย
- 1 หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าโปรแกรมมีความเหมาะสมในประเด็นนั้นน้อย

การพิจารณาแปรผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย มีดังนี้

- 4.50-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมในประเด็นนั้นมากที่สุด
- 3.50-4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในประเด็นนั้นมาก
- 2.50-3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในประเด็นนั้นปานกลาง
- 1.50-2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในประเด็นนั้นน้อย
- 1.00-1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในประเด็นนั้นน้อย

3. การพัฒนาคู่มือประกอบการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ มีรายละเอียด ดังนี้

ระยะนี้ของการวิจัย เป็นการรวบรวมข้อมูล เพื่อพัฒนาคู่มือการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งใช้เป็นเอกสารประกอบการสอน ได้จากการศึกษาระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ที่ผ่านมามีขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งวิธีการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ มีดังต่อไปนี้

1.1 การสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีในการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ สำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ จากการสังเคราะห์ข้อมูล ทำให้กำหนดหน้าที่ของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจากประสบการณ์จริงของการดูแลผู้สูงอายุ เช่น เยี่ยมดูแลทุกข์สุขและเยี่ยมไข้ที่บ้าน ดูแลอาหารการกินและยา ทำความสะอาดร่างกาย/แต่งตัว ทำความสะอาดบ้านช่วยปรับสภาพที่อยู่ในบ้าน ให้เหมาะสม พาไปพบแพทย์และเยี่ยมไข้ที่โรงพยาบาล พาไปพักผ่อนออกกำลังกาย พาไปร่วมงานในชุมชน/ประชุมหมู่บ้าน/กิจกรรมทางศาสนา ประสานให้บุคลากรทางการแพทย์เข้ามาตรวจรักษา ประสานให้ความช่วยเหลือเครื่องอุปโภคบริโภค เป็นต้น (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2547) ผู้วิจัยใช้ผลจากข้อมูลดังกล่าวกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์เอกสาร

1.2 วิธีการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ อินเทอร์เน็ต บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ สำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ การวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดเพื่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเป็นประเด็นหลัก และเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์เอกสาร

1.3 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเอกสาร เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์ถูกคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร ดังนี้ คือ 1) เป็นเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ 2) มีระเบียบวิธีวิจัยและการสุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม 3) มีการเผยแพร่ระดับนานาชาติ หรือระดับประเทศ โดยศึกษาเอกสารแต่ละเรื่องอย่างละเอียดเพื่อทำความเข้าใจและนำความรู้มาวิเคราะห์สรุปเป็นประเด็นเพื่อสร้างคู่มือโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.4 การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยพิจารณาเฉพาะเนื้อหาสาระในเอกสารส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ที่นำมาศึกษา จากนั้นตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาของเอกสารว่ามีความครบถ้วนสมบูรณ์น่าเชื่อถือหรือไม่

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ลดทอนข้อมูล กลั่นกรองเนื้อหาสาระ และสร้างข้อสรุป โดยยึดกรอบแนวคิดในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

จากการศึกษาเอกสาร หนังสือ อินเทอร์เน็ต บทความ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยสามารถนำประเด็นการเรียนรู้ที่ได้ศึกษามาใช้ในงานวิจัย ดังนี้ การศึกษา รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเข้าอบรม การปฏิบัติจริง ในการพัฒนาการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ หนังสือ เอกสาร อินเทอร์เน็ต บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับ แนวคิดการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ และการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ เช่น หลักสูตรการฝึกอบรมดูแลผู้สูงอายุ: คู่มือการช่วยพยาบาลทำหัตถการทางการแพทย์เบื้องต้น (มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะเวชศาสตร์เขตร้อน, 2556) จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล (สิวลี ศิริไล, 2551) คู่มือการดูแลผู้สูงอายุ (โสภภาพรณ รัตนัย, 2555) คู่มือการส่งเสริมและดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ (อัมพรพรรณ ธีรานุตระ และคณะ, 2552) คู่มือผู้สูงอายุ ฉบับสมบูรณ์ (บรรลุ ศิริพานิช, 2553) สารทบทวนกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล

(ละเอียต แจ่มจันทร์ และสุรี ชันธรัทรวงศ์, 2549) และสารระทบทวนการพยาบาลผู้สูงอายุ (ละเอียต แจ่มจันทร์ และสุรี ชันธรัทรวงศ์, 2549) และตำราผู้ช่วยดูแลผู้สูงอายุ (ศิริพันธ์ุ สาส์ตย์, 2555)

1.6 การนำผลที่ได้จากการศึกษาระยะที่ 1 และระยะที่ 2 มาวิเคราะห์และสรุปผล เพื่อการสร้างคู่มือการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ คู่มือประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บทนำ ความรู้เรื่องแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ส่วนที่ 2 รายละเอียดกิจกรรมเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ 7 ด้าน ซึ่งใช้เป็นเอกสารประกอบการสอนในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และการแบบบันทึกฝึกปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุ โดยผู้เรียนต้องฝึกปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองบันทึกลงในแบบบันทึกที่ได้รับแจกจากผู้จัดโปรแกรมการศึกษา เช่น การทำความสะอาด การให้อาหารผู้สูงอายุ การแนะนำผู้สูงอายุในการออกกำลังกาย/นันทนาการ การประเมินการปฏิบัติของตนเอง จากการเข้าอบรมเป็นระยะเวลา 122 ชั่วโมง และสามารถนำไปเผยแพร่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ส่วนที่ 3 บทสรุปของคู่มือการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ได้จากการวิเคราะห์การดำเนินการจัดกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขั้นตอนการพัฒนาคู่มือมี ดังนี้

- ผู้วิจัยได้ ศึกษารายละเอียดของเอกสาร แนวทางการจัดทำคู่มือ และศึกษาคู่มือต่างๆ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดทำคู่มือที่ถูกต้อง
- ผู้วิจัยสร้างคู่มือขึ้นมาโดยปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอคำแนะนำ และปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้สามารถจัดทำคู่มือได้ถูกต้อง
- ผู้วิจัยนำคู่มือที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบอีกครั้ง และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือวิจัยมี ดังนี้

- แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคู่มือจากการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) มีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อคิดเห็นในเรื่องปัจจัย และเงื่อนไข และข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เมื่อผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว เพื่อการสรุปวิเคราะห์ผลถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับคู่มือโปรแกรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับ

อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสมและทำการตรวจสอบคุณภาพต่อไปวิธีการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัย และเงื่อนไขคู่มือการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

3.2 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับแก้จากการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ศึกษากับวัตถุประสงค์ (index of consistency : IOC) หากพบว่าค่าของดัชนีมีมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าแบบสัมภาษณ์มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.4 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ปรับปรุงและพัฒนาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อความ กับวัตถุประสงค์การวิจัย ของคู่มือจากการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโดยใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันระหว่างข้อความกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีค่า IOC จากการหาค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อ มีค่าเฉลี่ยมากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 แสดงให้เห็นว่า แบบสัมภาษณ์นี้ มีความเที่ยงในระดับสูง และมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ระยะที่ 3 ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ไปใช้

ขั้นตอนนี้ เป็นการศึกษปัจจัยและเงื่อนไขในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ไปใช้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย คือ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ประจำหมู่บ้านทั่วประเทศจากข้อมูลประจำปีงบประมาณปี พ.ศ. 2552 ประเทศไทยประกอบด้วย จำนวน 74,364 หมู่บ้าน (สุจินดา สุขกำเนิด, 2553)

ประชากรที่ศึกษา กลุ่มผู้เรียนได้แก่ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในชุมชน

หรือท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครใจเข้าอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่สร้างขึ้น

กลุ่มตัวอย่าง คือ อาสาสมัครและผู้สูงอายุจากประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 คนที่สมัครใจเข้าร่วมอบรม คือ อาสาสมัครและผู้สูงอายุจากชุมชนบ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจง

เกณฑ์การคัดเลือก

1. อายุ 20 ปีบริบูรณ์แต่ไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์
2. เป็นสมาชิกในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการคัดเลือก
3. มีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์
4. สามารถร่วมการฝึกอบรมได้ตลอดระยะเวลาของการฝึกอบรม

2.การออกแบบการทดลอง

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) เพื่อใช้ในการวางแผนการทดลองโดยมุ่งเน้นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม อันเนื่องมาจากอิทธิพลของตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้น ซึ่งมีการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรเกินโดยวิธีการทางกายภาพ (Physical Manipulation) ควบคุมสภาพแวดล้อมอย่างเดียวกันตลอดการทดลอง โดยใช้แผนการวิจัยแบบการทดสอบก่อนและหลังแบบมีกลุ่มเดียว หรือแบบกลุ่มเดียววัดสองครั้ง (One Group Pretest – Posttest Design) วิธีนี้มีประโยชน์ทำให้ทราบสถานภาพเดิมของกลุ่มตัวอย่างก่อนได้รับการจัดกระทำ ไม่เน้นการมีกลุ่มควบคุม จะมุ่งเน้นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Intervention Activities) ที่คาดว่าจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สนใจในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

Pre-test	Treatment	Post-test
○	X	○

X หมายถึง การทดลองหรือการจัดกระทำโดยการวิจัยกึ่งทดลอง

○ หมายถึง การสังเกตหรือการทดสอบเพื่อวัดตัวแปรตาม

3.การดำเนินการทดลอง

3.1 ผู้วิจัยขออนุมัติผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เพื่อจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงสาธารณสุข และประธานอาสาสมัครสาธารณสุขที่ดูแลผู้สูงอายุชุมชนบ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยการติดต่อ ประสานงานและประชาสัมพันธ์โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พื้นที่ดังกล่าวมีความเจริญ

อย่างรวดเร็วท่ามกลางความเป็นชุมชนท้องถิ่น และการขออำนวยความสะดวกการใช้สถานที่และอุปกรณ์เครื่องเสียงในการจัดกิจกรรมกับประธานอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนบ้านสามพร้าว

3.2 ก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเตรียมจัดสถานที่และกิจกรรมตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้น และดำเนินการทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มทดลอง ด้วยแบบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดทักษะ และแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อรวบรวมข้อมูลไว้เป็นข้อมูลพื้นฐาน

3.3 ดำเนินการอบรม

ผู้วิจัยดำเนินการอบรมตามกำหนดการจัดกิจกรรมของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 122 ชั่วโมง กำหนดระยะเวลาเป็น 3 ระยะ **ระยะที่ 1** ใช้เวลาจำนวน 100 ชั่วโมง โดยผู้จัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน กำหนดการเรียนการสอนเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ระหว่างวันที่ 13-22 มีนาคม 2559 **ระยะที่ 2** ใช้เวลาจำนวน 14 ชั่วโมง ติดตามผลการปฏิบัติด้วยตนเองของกลุ่มผู้เรียน ระหว่างวันที่ 23-26 มีนาคม 2559 และ**ระยะที่ 3** ใช้เวลาจำนวน 8 ชั่วโมง ในวันที่ 27 มีนาคม 2559 เพื่อนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจากคู่มือที่เป็นเอกสารประกอบการสอนและการอภิปรายกลุ่มเพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขของการนำไปโปรแกรมการศึกษาไปใช้ กลุ่มทดลองเข้ารับการอบรมโดยผู้วิจัยเป็นผู้ประสานงาน เตรียมแหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้ อำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

3.4 หลังการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบ (Post-test) กับกลุ่มทดลอง ด้วยแบบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดทักษะ และแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

ผู้วิจัยติดตามผลการทดลองโดยการอภิปรายกลุ่มในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 30 คน หลังการฝึกอบรม 1 เดือน เพื่อประเมินผลการปฏิบัติของกลุ่มทดลอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์คะแนนก่อน และหลังเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มทดลอง โดยการใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$)

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านจริยธรรมทั้ง 7 ด้านของกลุ่มทดลองด้วยค่าสถิติที (Independent t-test)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ลดทอนข้อมูล กลั่นกรองเนื้อหาสาระ และสร้างข้อสรุป โดยยึดกรอบแนวคิดในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

5. การพัฒนาเครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จ และเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคจากการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) มีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อคิดเห็นในเรื่องปัจจัย และเงื่อนไข และข้อคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเมื่อผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว เพื่อการสรุปวิเคราะห์ผลถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสมและทำการตรวจสอบคุณภาพต่อไปวิธีการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัย และเงื่อนไขการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

2. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ

3. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับแก้จากการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ศึกษากับวัตถุประสงค์ (index of consistency : IOC) หากพบว่าค่าของดัชนีมีมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าแบบสัมภาษณ์มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ปรับปรุงและพัฒนาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับวัตถุประสงค์การวิจัย ของแบบสัมภาษณ์ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จ และเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคจากการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีค่า IOC จากการ

หาค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อ มีค่าเฉลี่ยมากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 แสดงให้เห็นว่า แบบสัมภาษณ์นี้ มีความเที่ยงในระดับสูง และมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การประเมินผล

ขั้นตอนนี้เป็น การประเมินผลก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจากเครื่องมือวิจัยในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาดังกล่าวจากระยะที่ 1 และระยะที่ 2

ก่อนการประเมินผล ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัยทำการทดสอบ (try-out) การมีส่วนร่วมในกระบวนการของการจัดทำโปรแกรมของกลุ่ม เป้าหมาย

จากการทดสอบ การมีส่วนร่วมในกระบวนการของการจัดทำโปรแกรมของกลุ่มเป้าหมาย โดยการนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 คน เวลา 10 ชั่วโมง พบว่า กลุ่มเป้าหมายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และสามารถสะท้อนความคิด และแลกเปลี่ยนประสบการณ์และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ได้ว่าผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องมีความอดทน อดกลั้นต่อสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดจากการดูแลผู้สูงอายุ และยินดีที่จะให้การดูแลผู้สูงอายุอย่างเอาใจใส่ กระทำด้วยความรัก ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจจากสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ผู้ดูแลต้องหาวิธีการผ่อนคลายนคลายความเครียดในการทำงาน มิฉะนั้นจะทำให้การทำงานและจริยธรรมลดลงได้หากอยู่ในสภาวะความเครียดและกังวล

การทดสอบ (try-out) ระดับความรู้ และสถานะภาพสังคมของบุคคลที่จะมีส่วนร่วม

จากการทดสอบระดับความรู้ และสถานะภาพสังคมของผู้ดูแล พบว่า ผู้ดูแลที่เป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ แบ่งได้เป็นผู้ที่มีความรู้ มีหน้าที่การงานแต่ต้องเสียสละและลาออกจากงานมาเพื่อดูแลผู้สูงอายุ ผู้ที่มีความรู้น้อย และผู้ที่เป็นแม่บ้านหรือไม่มีงานทำ ซึ่งมีสถานะภาพทางสังคมเกี่ยวพันเป็นบุตรหลาน ญาติ หรือผู้ดูแลที่ญาติ ขอให้ช่วยเหลือและดูแลผู้สูงอายุ หากบุตรหลานหรือญาติมีความจำเป็นในการหาเลี้ยงชีพตนและครอบครัว โดยมีพี่น้อง หรือญาติคนอื่นๆ ให้การสนับสนุนทางการเงินในการดูแล

การทดสอบ (try-out) ข้อจำกัดในด้านบุคคลและสถาบัน

จากการทดสอบ ข้อจำกัดในด้านบุคคลและสถาบัน พบว่า บุคคลต้องจัดสรรและแบ่งเวลาเพื่อทำการทดสอบ เพราะจะต้องใช้เวลาในการดูแลและช่วยเหลือผู้สูงอายุ ทำให้ต้องใช้เวลาในการทำทดสอบและนัดในช่วงที่สะดวกและมีผู้มาดูแลผู้สูงอายุแทน ในส่วนที่เป็นสถาบันจะต้องมีการทำความเข้าใจขออนุญาตในการทดสอบซึ่งใช้เวลานานในการตอบกลับเพื่อให้เข้าทดสอบ ดังนั้น การที่ผู้วิจัยได้ศึกษาภาคสนามฝึกอบรมเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งในโปรแกรมจะทำให้เห็นภาพรวมของข้อจำกัดได้ดีกว่าการขอสัมภาษณ์เพียงอย่างเดียว ซึ่งทำให้ได้ทราบถึงข้อจำกัดด้านบุคคลและสถาบันว่า บุคคลต้องมีเวลาให้ และต้องได้รับการอนุญาตจากสถาบันนั้นๆ ก่อนในการทดสอบ

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้ประสานงาน และเสนอโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้รับการตอบรับจาก ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนบ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ในการประชาสัมพันธ์โครงการอบรมให้แก่กลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เนื่องจาก จังหวัดอุดรธานีเกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชนบทไปสู่ความเป็นเมืองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นของประชากรและแรงงานในพื้นที่อาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน การจัดบริการสาธารณะเพื่อรองรับการเติบโตของเมือง นอกจากนี้ ความต้องการแรงงานที่มากขึ้นจะมีส่วนเอื้อหรือทำให้จำเป็นต้องมีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาในพื้นที่เพื่อตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการที่มีจำนวนมาก โดยเฉพาะสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ลงภาคสนามเบื้องต้นเพื่อทำความรู้จัก ความคุ้นเคยกับกลุ่มอาสาสมัครและชุมชนก่อนเพื่อให้เข้าใจสภาพการณ์ทางสังคมของชุมชน ผู้วิจัย พบว่า แต่ละชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครในท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่ดูแลคนในชุมชน โดยประสานงานกับแพทย์ และพยาบาลที่ดูแลชุมชนนั้นๆ ในการนัดวันและการตรวจเยี่ยมไข้ การจ่ายยาที่จำเป็นและการรักษาโรคแก่ผู้สูงอายุ เช่น โรคความดัน เบาหวาน เป็นต้น การทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกับผู้สูงอายุและชุมชนในวันสำคัญทางศาสนา และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลประจำจังหวัด อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร) เป็นต้น หากมีเหตุฉุกเฉินให้โทรศัพท์ติดต่อสายด่วนหมายเลข 1669 ตลอดเวลา โดยการปฏิบัติงานแต่ละครั้งจะมีกำหนดวัน และเวลาด่วนหน้า และมีการประชาสัมพันธ์และการประกาศแจ้งเตือนจากชุมชนโดยใช้เสียงตามสายจากบ้านผู้ใหญ่บ้าน ในการประกาศข่าวสารของหมู่บ้านและชุมชน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ประสานงานกับหน่วยงานเพื่อขอการสนับสนุนทรัพยากรในการจัดโปรแกรม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลสามพร้าว โดยประธานอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนบ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ได้สนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ ดังนี้ สถานที่การจัดอบรม การจัดหาแม่บ้านทำอาหาร อุปกรณ์เครื่องเสียงและลำโพง เป็นต้น

จากข้อจำกัดและการสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ เพื่อความยืดหยุ่นของแผนโปรแกรมหลังการทดสอบ (try-out) ผู้วิจัยได้ปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังนี้ 1) การจัดกิจกรรม ปรับให้มีการใช้ภาษาเขียนที่อ่านเข้าใจง่ายเหมาะสมแก่พื้นความรู้ของอาสาสมัคร 2) กิจกรรมที่ใช้จัดในโปรแกรมไม่มีความซับซ้อน โดยใช้วิธียกตัวอย่างที่เป็นกรณีศึกษา และการฉายคลิปวิดีโอเกี่ยวกับจริยธรรม คือ ละครธรรมนำชีวิต เพื่อให้ง่ายต่อการสะท้อนปัญหาการดูแลและการเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยจะเน้นกิจกรรมที่อาสาสมัครสามารถสะท้อนความคิดเกี่ยวกับจริยธรรมที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์การทำงานดูแลในอดีตและแนวทางแก้ไขปัญหามาในปัจจุบันเพื่อผลลัพธ์การดูแล

ผู้สูงอายุที่ดี 3) กิจกรรมที่จัดคือจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาในการจัดอบรม และเวลาที่อาสาสมัครสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบตามกำหนดเวลา จำนวน 122 ชั่วโมง ในการเข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งกำหนดระยะเวลาเป็น 3 ระยะ **ระยะที่ 1** ใช้เวลาจำนวน 100 ชั่วโมง โดยผู้จัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน กำหนดการเรียนการสอนเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ระหว่างวันที่ 13-22 มีนาคม 2559 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมต้องมีเวลาเข้าร่วมจนครบ เวลาที่กำหนด **ระยะที่ 2** ใช้เวลาจำนวน 14 ชั่วโมง ติดตามผลการปฏิบัติด้วยตนเองของกลุ่มผู้เรียน ระหว่างวันที่ 23-26 มีนาคม 2559 ผู้วิจัยคอยอำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนจากคู่มือที่ใช้ในโปรแกรมการศึกษา และ**ระยะที่ 3** ใช้เวลาจำนวน 8 ชั่วโมง ในวันที่ 27 มีนาคม 2559 เพื่อนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจากคู่มือที่เป็นเอกสารประกอบการสอนที่ได้รับแจกจากผู้สอน และการอภิปรายของกลุ่มผู้เรียนเพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปใช้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ระยะ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ระยะที่ 3 ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการนำไปใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุไปใช้

ระยะที่ 1 ผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

ระยะนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย ตำรา กรณีศึกษาที่ดีและศึกษาภาคสนาม โดยการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพตรวจสอบข้อมูล (ชาย โพธิ์สิตา, 2552) ด้วยวิธีการศึกษาที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) การศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยและตำรา 2) การศึกษาจากกรณีศึกษาที่ดี และการศึกษาภาคสนามโดยการเข้าฝึกอบรมโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุ ระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม ถึง 28 สิงหาคม พ.ศ. 2556 และเข้ารับการอบรมระยะสั้นกับสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ : ศาสตร์และศิลป์เพื่อประโยชน์สุขของปวงชน ระหว่างวันที่ 21-31 ตุลาคม 2556 ระยะเวลา 11 วัน ในการเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจการทำวิจัยโดยเฉพาะวิธีการศึกษาแบบเล่าเรื่อง (Narrative) การจัดทำแบบบันทึกภาคสนาม (Field Note) การฝึกปฏิบัติงาน/การเก็บข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูล และการประเมินผล เพื่อนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ปรับใช้ในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยและการทำวิจัย การสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ มีรายละเอียดของการศึกษา ดังนี้

1.การศึกษาจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ

วิธีการ

1.1 การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ

การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ พบว่า มีวิธีการ โดยการวางแผน การออกแบบ และประเมินผล สำหรับการกำหนดกลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ในที่นี้รวมหมายถึง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขกรุงเทพมหานครซึ่งปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานคร หรืออาสาสมัครสาธารณสุขอื่นตามที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2554 ว่า อาสาสมัครดังกล่าวเป็นบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากหมู่บ้านหรือชุมชน และผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่คณะกรรมการกลางกำหนด เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของชุมชน ตามหลักการการสาธารณสุขมูลฐานของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของหน่วยงานของรัฐอันหมายถึงความถึง กระทรวง ทบวง กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา และองค์การมหาชน ซึ่งการดำเนินการเกี่ยวกับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคัดเลือก การฝึกอบรมความรู้ความชำนาญ ประกาศนียบัตร การขึ้นทะเบียน การออกบัตรประจำตัว และการสิ้นสุดสภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขอื่นตามประกาศที่คณะกรรมการกลางกำหนด อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ (1) อายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ (2) มีชื่อในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่เป็นการประจำในหมู่บ้านหรือชุมชนที่ประสงค์จะเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่น้อยกว่าหกเดือน (3) มีความรู้สามารถอ่านออกเขียนได้ (4) สมัยใจและเสียสละเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานสาธารณสุข (5) ประสงค์จะเข้าร่วมหรือเคยเข้าร่วมการดำเนินงานสาธารณสุขและต้องการพัฒนาชุมชนของตนเอง (6) มีความประพฤติอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี ได้รับความไว้วางใจและยกย่องจากประชาชน (7) มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ และมีพฤติกรรมทางด้านสุขภาพที่เป็นแบบอย่าง และ (8) มีเวลาให้กับการทำงานในบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบุคคลเป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุโดย ให้กระทรวงสาธารณสุขดำเนินการจัดให้มีอาสาสมัครในแต่ละท้องที่ในสัดส่วนของอาสาสมัครอย่างน้อยหนึ่งคนต่อหลังคาเรือนไม่น้อยกว่าสิบหลังคาเรือน และให้หมู่บ้านหรือชุมชนคัดเลือกบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ และแสดงเจตนาเป็นอาสาสมัคร โดยความเห็นชอบของหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนจำนวนไม่น้อยกว่าสิบหลังคาเรือนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนที่บุคคลดังกล่าวข้างต้นนั้นมีชื่อในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่เป็นการประจำไม่น้อยกว่าหกเดือน และให้สถานบริการสุขภาพที่รับผิดชอบชุมชนนั้นเสนอรายชื่อบุคคลต่อนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด หรือผู้อำนวยการสำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร

แล้วแต่กรณี เพื่อเข้ารับการฝึกอบรม หากบุคคลที่ได้รับคัดเลือก เคยเป็นอาสาสมัครมาก่อน และเว้น การปฏิบัติหน้าที่ติดต่อกันเกินห้าปีบุคคลนั้นต้องเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐาน ใหม่และให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน สนับสนุนการจัดการให้ผู้ได้รับการคัดเลือกเข้ารับการฝึกอบรมตาม หลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่คณะกรรมการกลางกำหนด ณ สถาบันฝึกอบรมและพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด หรือในกรณีอาสาสมัครสาธารณสุขกรุงเทพมหานคร ให้ผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครและผู้อำนวยการสำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี ออกใบประกาศนียบัตร ให้แก่ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรม และผ่านการประเมินความรู้ความสามารถตามหลักสูตร และให้นายแพทย์ สาธารณสุขจังหวัด หรือผู้อำนวยการสำนักอนามัยกรุงเทพมหานครแล้วแต่กรณี ดำเนินการขึ้น ทะเบียนบุคคล เป็นอาสาสมัครพร้อมออกบัตรประจำตัวตามประกาศที่รัฐมนตรีกำหนด และให้ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้านสนับสนุนการจัดการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูความรู้ความสามารถของอาสาสมัคร หรือการ อบรมความรู้ความชำนาญเฉพาะทางให้แก่อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี เพื่อ ยกระดับความสามารถตามมาตรฐานสมรรถนะและมาตรฐานงานสาธารณสุขมูลฐานตามประกาศที่ คณะกรรมการกลางกำหนด และให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด หรือผู้อำนวยการสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณีดำเนินการออกหนังสือรับรองความรู้ความชำนาญเฉพาะทางให้แก่ อาสาสมัครที่ผ่านการฝึกอบรมดังกล่าว

เนื้อหา

1.2 การระบุเนื้อหาวิชา

เนื้อหาวิชาของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ หลักสูตรการฝึกอบรมดูแล ผู้สูงอายุ: คู่มือการช่วยพยาบาลทำหัตถการทางการพยาบาลเบื้องต้น (มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะ เวชศาสตร์เขตร้อน, 2556) จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล (สิวลี ศิริไล, 2551) คู่มือการดูแลผู้สูงอายุ (โสภภาพรรณ รัตนัย, 2555) คู่มือการส่งเสริมและดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ (อัมพรพรรณ อีรานูตร, 2552) คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์ (บรรลุ ศิริพานิช, 2553) สารระทบทวนกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ การพยาบาล (ละเอียด แจ่มจันทร์ และสุรี ชันธรัชวงศ์, 2549) และสารระทบทวนการพยาบาล ผู้สูงอายุ (ละเอียด แจ่มจันทร์ และสุรี ชันธรัชวงศ์, 2549) และตำราผู้ช่วยดูแลผู้สูงอายุ (ศิริพันธุ์ สาสัตย์, 2555) เป็นต้น พบว่า มีรายละเอียดเนื้อหาเกี่ยวกับปฏิบัติการพยาบาล การพยาบาล ผู้สูงอายุ กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล การดำเนินงานการดูแล สุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน และหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ จะมีรายละเอียดหลักๆ แบ่งออกเป็น 8 รายวิชา ประกอบด้วย รายวิชาที่ 1 บทบาทผู้ดูแลผู้สูงอายุ รายวิชาที่ 2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

รายวิชาที่ 3 จิตวิทยาและการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ รายวิชาที่ 4 การเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุ รายวิชาที่ 5 อาหารสำหรับผู้สูงอายุ รายวิชาที่ 6 กิจกรรมและนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ รายวิชาที่ 7 การช่วยเหลือเบื้องต้นด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ รายวิชาที่ 8 กฎหมายและสิทธิของผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยพบว่า เนื้อหาของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ มีบทเรียนแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ ได้แก่ ภาคที่ 1 เตรียมตัวเพื่อเข้าสู่ปัจฉิมวัย ประกอบด้วย บทที่ 1 แง่คิดควรศึกษาพิจารณา บทที่ 2 ทักษะคิดและแนวความคิด บทที่ 3 สุขภาพและความฟิตของร่างกาย ได้แก่ ความฟิตของร่างกาย การออกกำลังกาย การป้องกันและรักษาสุขภาพ รักษาสุขภาพฟัน ตา ผิวหนังและเท้า และสุขภาพจิต บทที่ 4 อาหารการกิน-โภชนาการ ได้แก่ โภชนาการไม่เพียงพอ-กินน้อยเกินไป กินอาหารไม่ครบส่วน การกินอาหารมากเกินไป การกินอาหารบางชนิดมากเกินไป การกินอาหารให้ได้สัดส่วน บทที่ 5 กิจกรรมหลังเกษียณอายุการทำงาน ได้แก่ กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมบริการผู้อื่น และการทำงานที่ได้รับค่าตอบแทน บทที่ 6 ความสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนฝูง อย่าเป็นคนแข็งชีวิต คนรุ่นที่อ่อนกว่า การหย่าร้าง การสูญเสียคู่ชีวิต และเพศสัมพันธ์ บทที่ 7 การเงิน-ทรัพย์สิน ได้แก่ สถานภาพทางการเงิน การเพิ่มรายได้หลังเกษียณอายุการทำงาน การประหยัดรายจ่าย และพินัยกรรม บทที่ 8 บ้านที่อยู่อาศัย ได้แก่ จะย้ายบ้านไปอยู่ที่ใหม่หรือไม่ การอยู่ที่เก่า ปรับปรุงบ้านเก่า และการไปอยู่บ้านพักคนชรา บทที่ 9 อุบัติเหตุ ได้แก่ อุบัติเหตุในบ้าน และอุบัติเหตุนอกบ้าน และภาคที่ 2 ภาวะที่มีความพิการและผิดปกติของร่างกาย ประกอบด้วย บทที่ 10 ภาวะผิดปกติหรือพิการจากการเคลื่อนไหว ได้แก่ มาตรการทั่วไป การบริหารร่างกาย และมาตรการเฉพาะอย่าง การใช้เครื่องช่วย บทที่ 11 โรคข้อเสื่อม บทที่ 12 หลอดลมอักเสบเรื้อรัง บทที่ 13 สายตาเสื่อมลง ได้แก่ โรคเกี่ยวกับตาที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ อุปกรณ์ช่วยในเรื่องเกี่ยวกับตา และเตรียมตัวไว้สำหรับการเสื่อมของดวงตา บทที่ 14 หูหนวก หูตึง ได้แก่ สาเหตุ และข้อเสนอแนะเมื่อการได้ยินลดลง บทที่ 15 เรื่องเกี่ยวกับฟัน ได้แก่ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับฟันปลอม และการดูแลฟันปลอมและปาก บทที่ 16 ปัญหาเกี่ยวกับเท้า ได้แก่ นิ้วหัวแม่เท้าเกผิดปกติและตาปลา หนังกาตัน และแผลที่เท้าจากโรคเบาหวาน บทที่ 17 การไช้ยา ได้แก่ การใช้ยาตามแพทย์สั่ง การซื้อยามาใช้เอง และการเก็บรักษา ยา และภาคที่ 3 การปฏิบัติ ดูแล พยาบาลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย บทที่ 18 บทบาทการให้การดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ เป้าหมายการดูแลบริบาลผู้สูงอายุ ขอบเขตการให้ความช่วยเหลือ และเมื่อท่านรับผู้สูงอายุเข้ามาดูแล บทที่ 19 การติดต่อสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ บทที่ 20 ปัญหาสุขภาพจิตและพฤติกรรม ได้แก่ ความวิตกกังวล ซึมเศร้า ระแวงว่าคนอื่นจะมาทำร้าย อาการสับสน การนอนไม่หลับ และไม่สนใจตัวเอง บทที่ 21 การกลั่นปัสสาวะ อุจจาระไม่อยู่ บทที่ 22 โรคหลงลืมจากความจำเสื่อม ได้แก่ อาการของโรค การให้การดูแลบริบาล การช่วยเหลือทางจิตใจ การกินอาหาร การออกกำลังกาย และกิจกรรมต่างๆ บทที่ 23 อัมพาต ได้แก่ การให้การพยาบาล ผลกดทับ การฟื้นฟูสมรรถภาพ ภาวะภาพบำบัด ภาวะภาพบำบัดระยะที่การหดเกร็ง การกลับสู่ภาวะเคลื่อนไหวปกติ และการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติกิจวัตร

ประจำวัน บทที่ 24 วาระสุดท้ายของชีวิต-มรณกรรม ได้แก่ การดูแลบริบาลทั่วไป การควบคุมการเจ็บปวด และการสิ้นชีวิตอย่างสงบ (บรรลุ ศิริพานิช, 2553) เนื้อหาที่กำหนดขึ้นก็เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้านการดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกวิธีและเหมาะสม

โปรแกรมการสอนที่เป็นคู่มือการดำเนินงานการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน ประกอบด้วย อาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม จิตวิทยา การสื่อสารในผู้สูงอายุ การประเมินญาติผู้สูงอายุ การดูแลภาวะสืบพันธุ์ผู้สูงอายุ การดูแลในผู้สูงอายุเจ็บป่วยโรคเรื้อรัง การป้องกันแผลกดทับ การออกกำลังกายในผู้สูงอายุ การดูแลผิวหนัง การดูแลปากและฟันในผู้สูงอายุ การประคบเย็น/การประคบร้อน การป้องกันการหกล้มในผู้สูงอายุ การให้อาหารทางสายยาง อาหารเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ การป้อนอาหาร การป้องกันการสำลัก และการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐาน

โปรแกรมการอบรมผู้ดูแลที่เป็นอาสาสมัคร (ศิริพันธุ์ สาสัตย์, 2555) พบว่า แบ่งตามหน่วยงาน ดังนี้ 1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ ดำเนินการโครงการนาร่องอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่นาร่อง ระหว่าง พ.ศ. 2546-2547 สามารถให้การดูแลผู้สูงอายุที่ขาดการดูแล และช่วยเหลือตัวเองไม่ได้อย่างทั่วถึงและตรงกับความต้องการและความจำเป็นของผู้สูงอายุ หลังจากโครงการประสบความสำเร็จ ได้มีการขยายการฝึกอบรมไปทุกพื้นที่ทั่วประเทศ 2) กระทรวงสาธารณสุข โดยสถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข จัดโปรแกรมการอบรมการดูแลผู้สูงอายุแก่ผู้สนใจ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว หรือชุมชนได้ เนื้อหาที่ใช้ในการอบรมเป็นการเขียนแผนการอบรมในการใช้เวลาอบรมประมาณ 3 วัน โดยไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ทำเป็นอาชีพ 3) กระทรวงแรงงาน โดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน นำโปรแกรมการฝึกเสริมทักษะผู้ดูแลเด็กและผู้สูงอายุ (60 ชั่วโมง) ใช้อบรมผู้ดูแลอาสาสมัครแก่ประชาชนผู้สนใจ เพื่อให้มีความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนได้ ซึ่งโครงการดังกล่าวเริ่มต้นดำเนินงานในศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดนนทบุรี เมื่อมกราคม 2549 และต่อมาโครงการนี้เงียบหายไปเนื่องจากไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า โปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ มีการกล่าวถึงจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ องค์ประกอบจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ 7 ประการ ได้แก่ 1. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร มีความละเอียดรอบคอบ 2. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา และใจ ได้แก่ การไม่โกหกหลอกลวง การไม่คดโกง ไม่ให้ข้อมูลเท็จ ซึ่งทำให้เกิดผลเสีย หรืออันตรายแก่ผู้สูงอายุ 3. ความกตัญญูกตเวทิตา หมายถึง การรู้จักคุณ และตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ เคารพในสิทธิของผู้สูงอายุ หรือความเป็นมนุษย์ แสดงความเคารพนับถือในฐานะที่เป็นผู้มีอายุ หรือผู้อาวุโส ไม่คิดร้าย และให้ความ

ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุด้วยจริงใจ 4. ความมีระเบียบวินัย การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม 5. ความเสียสละ การละความเห็นแก่ตัว รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่นเท่าที่จะทำได้ตามความสามารถ 6. ความอดสาหัส หมายถึง ความพยายามอย่างเต็มกำลัง เพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี มีความขยัน อดทน ไม่ท้อแท้ 7. ความเมตตา หมายถึง การมีความจริงใจ มีความรัก ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจ บรรณานัติต่อผู้สูงอายุ ด้วยความเต็มใจ (สถาบันกศน.ภาคตะวันออกเฉียง, ม.ป.ป., (สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียง, ม.ป.ป. , ภาควิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542, ศูนย์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ, 2554)

กิจกรรม

1.3 การกำหนดการเรียนการสอน

ขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน เพื่อให้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และช่วยเหลือ ให้การดูแล และประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุได้รับสะดวกสบาย และมีความรู้ เจตคติที่ดีและทักษะในการดูแลผู้สูงอายุ ส่วนของเนื้อหาการเรียนรู้อาจมีรายละเอียดสาระสำคัญตามข้อ 1.2

กิจกรรม เป็นขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักการพื้นฐานของการปฏิบัติทางการพยาบาลในเบื้องต้นที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ ได้แก่ การรักษา การฟื้นฟู สุขอนามัย การป้องกันโรค และโภชนาการ เป็นต้น โดยมีการกำหนดขั้นตอน ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) หัวข้อการสอน เนื้อหาและกิจกรรม 4) คุณสมบัติและจำนวนผู้เข้ารับการสอน 5) กำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการสอน 6) รายชื่อวิทยากร 7) การประเมินผลและการติดตามผล 8) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 9) ผู้รับผิดชอบโครงการ 10) ตาราง กำหนดการสอน และ 11) รายชื่อผู้เข้ารับการสอน และผู้วิจัยยังพบว่า มีการปฏิบัติกิจกรรมในการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลที่เป็นอาสาสมัคร ด้านสังคมมากกว่าสุขภาพ โดยการดูแลผู้สูงอายุที่ขาดการดูแล และช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ อย่างทั่วถึงและตรงกับความต้องการและความจำเป็นของผู้สูงอายุ (ศิริพันธ์ุ สาสัจย์, 2555, สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, ม.ป.ป.) ดังนี้ 1) เยี่ยมเยียนดูแลทุกข์สุข 2) ดูแลอาหารการกิน 3) ดูแลเรื่องยา 4) ทำความสะอาดร่างกาย/แต่งตัว 5) ทำความสะอาดบ้าน 6) ช่วยเรื่องออกกำลังกาย 7) ช่วยปรับสภาพที่อยู่ในบ้านให้เหมาะสม 8) พาออกไปพบแพทย์ 9) ไปเยี่ยมไข้ที่บ้าน 10) ไปเยี่ยมไข้ที่โรงพยาบาล 11) พาไปพักผ่อนนอกบ้าน 12) พาไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา 13) พาไปประชุมหมู่บ้าน 14) พาไปร่วมงานในชุมชน 15) ประสานให้บุคลากรทางการแพทย์เข้ามาตรวจรักษา และ 16) ประสานให้ความช่วยเหลือเครื่องอุปโภคบริโภค

กิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องจัดให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นโรคความดัน อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจะต้องได้รับการอบรม ความรู้และมีความเข้าใจเนื้อหาการเรียนรู้ว่าจะต้องปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้ป่วยที่เป็นโรคความดัน เป็นต้น สื่อการเรียนการสอนในโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ หนังสือ ตำรา คู่มือการจัดกิจกรรม แหล่งข้อมูลสารสนเทศ เป็นต้น

1.4 การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ

การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ จะมีการเลือกเนื้อหาวิชา และกิจกรรมสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ โดยมีความยืดหยุ่นทั้งวิธีการที่เหมาะสม เทคนิคและอุปกรณ์ในการสร้างความสนใจผู้เรียน เช่น วิดีทัศน์ การบรรยาย การฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง เป็นต้น และมีการสื่อสารให้เข้าใจถึงวิธีการ เทคนิค และอุปกรณ์ที่ใช้ในการดูแลผู้สูงอายุแก่ผู้เรียน

1.5 การประเมินผล

การประเมินผล เป็นการกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการวัดและประเมินผลว่าผู้เข้าร่วมโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการดูแลผู้สูงอายุบรรลุจุดประสงค์ตามที่ระบุไว้ในกิจกรรมการเรียน การสอน

การดำเนินกิจกรรมโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ จากวิธีการที่ได้วางแผน การออกแบบ และการประเมินผลในการจัดโปรแกรมการสอน โดยจัดเป็นกระบวนการเรียนรู้เป็นขั้นตอนอย่างเป็น ระบบ คือ 1) ระยะเวลาก่อนการจัดโปรแกรม 2) ระยะดำเนินการจัดโปรแกรม 3) ระยะเวลาหลังการจัด โปรแกรม ดังนี้ 1) ระยะเวลาก่อนการจัดโปรแกรม ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การพิจารณา ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและคัดเลือกวิทยากร การวางแผนการจัดโปรแกรมการสอน และการกำหนด โปรแกรมการสอน 2) ระยะดำเนินการจัดโปรแกรม ประกอบด้วย การออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้และ กิจกรรมการสอน การวางแผนการจัดกิจกรรมการสอน และการจัดกิจกรรมการสอน 3) ระยะเวลาหลัง การจัดโปรแกรม ประกอบด้วย การประเมินผลโปรแกรมและการติดตามผลของโปรแกรม

2. การศึกษากรณีศึกษาที่ดี และการศึกษาภาคสนามที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการสอนการดูแล ผู้สูงอายุ

ระยะนี้ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญใน โปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของหน่วยงานที่มีการจัดโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุที่มีมาตรฐาน รับรองจากหน่วยงานราชการ มีการดำเนินงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของสังคมและให้ ความร่วมมือ โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโปรแกรม และผู้จัดหรือผู้รับผิดชอบ โปรแกรม ซึ่งมีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี และผู้เรียนหรือผู้ทำงานที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 1 เดือน ขึ้นไป จากกรณีศึกษาที่ดี คือ โรงเรียนพระดาบส โรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน และโรงพยาบาล

ศาลายา และการศึกษาภาคสนามโดยการเข้าฝึกอบรมโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุ กับโรงพยาบาล เวชศาสตร์เขตร้อน และโรงพยาบาลศาลายา ระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม ถึง 28 สิงหาคม พ.ศ. 2556 และผู้วิจัยได้เข้ารับการอบรมระยะสั้น ประจำปี 2556 กับสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ : ศาสตร์และศิลป์เพื่อประโยชน์สุขของปวงชน ระหว่างวันที่ 21-31 ตุลาคม 2556 ระยะเวลา 11 วัน เพื่อเพิ่มความรู้และความเข้าใจในการทำวิจัย และนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้กับการพัฒนาเครื่องมือวิจัยและการทำวิจัย โดยดำเนินการขั้นตอนนี้ตามแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของบอยล์ (Boyle, 1981) ได้แก่ 1) การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2) การระบุเนื้อหาวิชา 3) การกำหนดการเรียนการสอน 4) การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ 5) การประเมินผล การสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ มีรายละเอียดของการศึกษา คือ

วิธีการ

1.1 การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ

วิธีการกำหนดกลุ่มผู้รับบริการของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ พบว่า ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงปัจจุบันอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัวและปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลก และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป จะเห็นได้ว่าครอบครัวไทยมีลักษณะหลากหลายยิ่งขึ้น และสมาชิกในครอบครัวมีวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากเดิม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจยังผลให้เกิดความสั่นคลอนของสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวที่มีต่อกันทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศ สัมพันธภาพภายในครอบครัวเสื่อมถอยลง พ่อ แม่และลูก ไม่ได้ทำบทบาทหน้าที่ของตนเต็มที่ ละเลยการอบรมปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยม รวมทั้งการหล่อหลอมบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ผลักภาระให้เป็นหน้าที่ของสถาบันอื่นในสังคมมากขึ้น เช่น สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน เป็นต้น และผู้สูงอายุถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพัง ไม่ได้ได้รับความสนใจดูแลเท่าที่ควร โดยเฉพาะผู้สูงอายุในชนบทเป็นจำนวนมากถูกทอดทิ้งให้รับภาระเลี้ยงดูหลาน เนื่องจากพ่อแม่ไปประกอบอาชีพต่างถิ่น ทำให้ผู้สูงอายุในวัยที่ควรจะได้พักผ่อน ต้องรับผิดชอบดูแลเด็กที่ยังช่วยตนเองไม่ได้ และผู้สูงอายุเองก็ต้องการให้ดูแลเกื้อหนุน ทำให้ต้องมีการกำหนดกลุ่มผู้ที่จะมาดูแลผู้สูงอายุ และมีการจัดอบรมเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

ผู้จัดโปรแกรมแห่งหนึ่ง ให้สัมภาษณ์ว่า “ทางหน่วยงานเห็นความสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุจึงเปิดการอบรมเพื่อรองรับผู้ป่วยสูงอายุที่มากขึ้นแต่ขาดแคลนแรงงานในปัจจุบัน” (สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2556)

ผู้บริหารกรณีศึกษาแห่งที่หนึ่ง ให้สัมภาษณ์ว่า “ปัจจุบันคนไทยมีอายุยืนขึ้น เนื่องจากการรักษาและป้องกันโรคมะเร็งพัฒนาสูงขึ้น แต่ทำให้เกิดปัญหาสังคมที่ผู้สูงอายุมักถูกทอดทิ้ง ขาดการดูแลในยามเจ็บป่วย หรือทุพพลภาพ ทางโรงพยาบาล จึงมีวิธีการจัดโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุเป็นหลักสูตรประกาศนียบัตรการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อผลิตบุคลากรในการให้บริการสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ” (สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2556)

ผู้บริหารกรณีศึกษาแห่งที่สาม ให้สัมภาษณ์ว่า “วิธีการดำเนินโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ คือการเปิดสถานดูแลผู้สูงอายุ พร้อมกับการสร้างโรงพยาบาลขนาดเล็กก่อน ปัจจุบันดำเนินการดูแลผู้สูงอายุ 18 ปีแล้ว เนื่องจากความต้องการมีโรงพยาบาลขนาดเล็ก เพื่อจะดูแลผู้ป่วยระยะวังและรักษาผู้ป่วยทุกสาขา ซึ่งจำเป็นต้องมีไปด้วยกัน ถ้าเปิดสถานดูแลผู้สูงอายุอย่างเดียว โดยไม่มีคลินิกหรือโรงพยาบาลรักษา ถ้าคนไข้ก่อนมาหรือเจ็บป่วยแล้ว จะต้องมีการรองรับกันเพื่อการดูแลผู้ป่วยเรื้อรังระยะยาว เพราะฉะนั้นผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องมีผู้ช่วยเหลือ ปัจจุบันเศรษฐกิจประเทศไทย ทั้งสามมี และภรรยาจะต้องทำงานร่วมกัน ทำงานหากินเลี้ยงครอบครัว แคมป์บุตร และผู้สูงอายุคือพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ ดังนั้นจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ไม่สามารถไปทำงานได้หากต้องดูแลผู้สูงอายุ หรือหากที่ผู้สูงอายุไว้อยู่กับบ้านไม่มีคนดูแล หรือฝากไว้กับคนรับใช้ คนที่ไม่มีความรู้ดูแล จะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ชำรุดทรุดโทรมและตายเร็วยิ่งขึ้น แนวทางของการดูแลสุขภาพชีวิตของคนนั้นต้องดูแลจนกระทั่งสิ้นสุดอายุของเขา (สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2558)

ผู้เรียนคนที่หนึ่ง ให้สัมภาษณ์ว่า “ต้องออกจากงานเพื่อมาดูแลพ่อที่เจ็บป่วยจึงสนใจสมัครเข้าเรียน หากเรียนจบก็ยังสามารถไปสมัครงานกับเนสเซอร์ได้” ซึ่งสอดคล้องกับผู้เรียนคนที่สอง ให้สัมภาษณ์ว่า “การสมัครเข้าเรียนหลักสูตรนี้เพื่อต้องการนำความรู้ไปดูแลคนแก่ใกล้บ้านและยังสามารถนำความรู้ที่ได้ไปงานหาทำได้อีก” และผู้เรียนคนที่สามให้สัมภาษณ์ว่า “ตอนนี้ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุอยู่แล้วแต่ต้องการมาเรียนเพื่อให้ได้รับความรู้ที่ถูกต้องโดยผู้สูงอายุเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ และหากได้รับใบรับรองการอบรมก็สามารถนำไปต่อยอดงานที่อื่นได้” และสอดคล้องกับผู้ทำงานดูแลผู้สูงอายุในการศึกษาภาคสนามอีกว่า “เลือกทำงานนี้เพราะต้องการมีรายได้เป็นงานที่มีความต้องการแรงงานมากและยังสามารถใช้ความรู้กลับไปดูแลพ่อแม่และญาติๆ ได้ แต่ต้องหาเงินเพื่อเลี้ยงครอบครัวก่อน” (สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2556)

ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรเป็นบุคคลที่มีลักษณะและจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุที่ต้องตระหนักถึงคุณค่าของความสุขอายุ เพื่อดำรงความมีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจของผู้สูงอายุ โดยการให้ความเคารพยกย่อง และยอมรับการเปลี่ยนแปลงตามวงจรชีวิตมนุษย์ ส่งเสริมความสามารถในการทำ

หน้าที่ของร่างกาย และดำรงรักษาความสามารถของผู้สูงอายุไว้ให้นานที่สุด การยอมรับความคิดเห็น หรือความต้องการของผู้สูงอายุ โดยปฏิบัติต่อผู้สูงวัยในฐานะบุคคลหนึ่งที่มีสิทธิได้รับบริการด้าน สุขภาพอนามัยที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกับบุคคลวัยอื่นๆ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

ผู้บริหารกรณีศึกษาแห่งที่สาม ให้สัมภาษณ์ว่า “อนาคตมันใจได้เลยว่า จำนวนผู้สูงอายุจะมี มากขึ้นเพราะคนมีอายุยืนขึ้น แต่ผู้สูงอายุที่เข้ามาก็ได้รับการรักษา และเนอสซิ่งโฮมที่ดีที่สุด คือมีหมอ พยาบาล มีพยาบาลทางเทคนิค (technical nurse) คอยดูแล และมีระบบส่งต่อไปโรงพยาบาลใหญ่ๆ มากขึ้น” (สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2558) และสอดคล้องกับผู้รับผิดชอบโปรแกรมการสอนการดูแล ผู้สูงอายุของกรณีศึกษาแห่งที่หนึ่ง ให้สัมภาษณ์ว่า “โรงพยาบาลของเรา มีวิธีการการจัดโปรแกรมการ สอนที่เป็นหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ เป็นการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุในการดูแลผู้สูงอายุ และ ขยายผลการอบรมไปยังผู้สนใจทั่วไป มีการอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และทักษะเกี่ยวกับการ ดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกวิธีจากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ นักกายภาพ นักจิตวิทยา” (สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2556)

เนื้อหา

1.2 การระบุเนื้อหาวิชา

เนื้อหาโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ เป็นเนื้อหาสาระการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ มี หลักการ/สาระสำคัญการดูแลผู้สูงอายุโดยผู้ดูแลจะได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุทั่วไป โดยเฉพาะด้านจิตใจและการดำเนินชีวิตในสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายของผู้สูงอายุ การ เปลี่ยนแปลงด้านสังคมและด้านจิตใจของผู้สูงอายุ หลักการสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุและการ ส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้บริหารกรณีศึกษาแห่งที่หนึ่ง ให้สัมภาษณ์ว่า “เนื้อหาของโปรแกรมการสอนการดูแล ผู้สูงอายุ เป็นดูแลเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ และการ ป้องกันโรค การดูแลกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ ให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี” (สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2556)

ผู้รับผิดชอบโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของกรณีศึกษาแห่งที่หนึ่ง ให้สัมภาษณ์ว่า “เนื้อหาของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ มีเนื้อหา ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผู้ดูแล ผู้สูงอายุ กายภาพบำบัดผู้สูงอายุ การใช้อุปกรณ์ส่งเสริมการเคลื่อนไหว การวัดสัญญาณชีพ การปฐม พยาบาลเบื้องต้น ซึ่งสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ทันที” (สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2556)

ผู้เรียนคนที่หนึ่ง และคนที่สอง กล่าวว่า “เนื้อหาที่เรียนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ เช่น โรค ความดัน เบาหวาน การเจ็บปวดของข้อเข่า เป็นต้น การรักษาความสะอาดร่างกาย และการดูแลจิตใจ ของผู้สูงอายุ”

ผู้รับผิดชอบโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของกรณีศึกษาแห่งที่สอง ให้สัมภาษณ์ว่า “เนื้อหาของโปรแกรมการสอนมีทั้งการพยาบาลดูแลเด็ก และการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อสามารถทำงานในศูนย์ดูแลเด็ก และโรงพยาบาลได้ มีเรียนเกี่ยวกับการวัดสัญญาณชีพ ต้องรู้เกี่ยวกับเรื่องการวัดปรอท การจับชีพจร และการวัดการหายใจ การเช็ดตัว การปูเตียง การป้อนอาหาร การป้อนอาหารทางสายยาง การทำแผลและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การพุงผู้ป่วย การเซ็นรอกให้ผู้ป่วย การดูแลความสะอาดในกิจวัตรประจำของผู้ป่วย เช่น การแปรงฟัน เป็นต้น” (สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2558)

ผู้บริหารกรณีศึกษาแห่งที่สาม ให้สัมภาษณ์ว่า “เนื้อหาของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ จะเกี่ยวกับการดูแลรักษาโรคในผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นนายแพทย์เฉพาะทางมาก่อน เดิมเป็นสูตินารีแพทย์ ทำคลอด ผ่าตัด รักษา หรือรักษาเนื้องอก ดูแลเด็กที่คลอดออกมาด้วย แต่ในทางปฏิบัติแล้ว งานเดิมเป็นแพทย์ทั่วไป ต้องรักษาทุกโรค ฉุกฉิน โอพีดี ตรวจฉุกฉินอุบัติเหตุต้องทำหมด เมื่อมาเปิดโรงพยาบาล จึงใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่รักษาคนไข้ทั่วไปที่ห้องฉุกฉิน และดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคเรื้อรังตั้งแต่หัวจรดเท้า เช่น โรคหัวใจ โรคตา หูตึง โรคฟันไม่ดี โรคปอดอักเสบ โรคมะเร็ง การติดเชื้อต่างๆ โรคเสื่อมสภาพทางร่างกาย เพราะฉะนั้นผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องมีผู้ช่วยเหลือ แนวทางการดูแลสุขภาพชีวิตของคนนั้นต้องดูแลจนกระทั่งสิ้นสุดอายุของเขา หลังจากอายุ 60 ปีขึ้นไป เราเรียกว่า ผู้สูงอายุ หรือผู้สูงวัย อาจเป็นโรคที่จะต้องพึ่งพิงคนอื่น เช่น เส้นเลือดในสมองแตก หรืออัมพาต บางคนก็เป็นโรคกระดูกทับเส้น หรือโรคที่เดินไม่ได้โดยสาเหตุอื่นใด หรือพวกที่เป็นโรคสมอง หรือจิตผิดปกติไปที่ต้องอยู่ได้โดยพึ่งพิงการดูแล และยังมีผู้สูงอายุอยู่ที่นี่เป็นโรคเกิดจากภาวะแทรกซ้อน เช่น โรคไต อาจทำให้เกิดภาวะในการดูแล และเพื่อให้ชีวิตอยู่ต่ออย่างไม่ลำบากมากนัก” (สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2558)

ผู้รับผิดชอบโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของกรณีศึกษาแห่งที่สาม ให้สัมภาษณ์ว่า “เนื้อหาของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เนื้อหาการดูแลคนไข้ผู้สูงอายุ โดยใช้มาตรฐานวิชาชีพทางการพยาบาล เน้นความสะอาด การอาบน้ำ การป้อนข้าว การเช็ดตัว การดูแลตัดเล็บ ตัดผม การป้องกันแผลกดทับ การป้องกันอุบัติเหตุพลัดตกหกล้มของผู้สูงอายุ การประเมินสุขภาพ การจัดสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัยให้ผู้สูงอายุจัดให้เหมือนบ้าน อากาศปลอดโปร่ง จัดตู้เสื้อผ้า โต๊ะ เตียงให้เป็นระเบียบ และการทำกายภาพให้ผู้สูงอายุ” (สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2558)

นอกจากนี้ ผู้วิจัย พบว่า เนื้อหาในโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ มีการสอนแทรกจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุระหว่างการเรียนการสอน ซึ่งมีใช่การสอนจริยธรรมโดยตรงแต่เป็นการสอดแทรกจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุขณะปฏิบัติงานหรือดูแลผู้สูงอายุ โดยองค์ประกอบจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ จะเกี่ยวพันกับหน้าที่สำคัญของดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ การดูแลในการดำรงชีวิตประจำวันทั่วไป เช่น การจัดหาอาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ การจัดที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม การดูแลด้านสุขอนามัย การดูแลเมื่อเจ็บป่วย การช่วยเหลือทั่วไปและอำนวยความสะดวกด้านการใช้แรงและ

กำลัง ซึ่งต้องเป็นการสร้างความรู้สึกอบอุ่นใจ และความมั่นคงปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุ และทำให้ผู้สูงอายุ รู้สึกว่ามีคุณค่า เกิดความภาคภูมิใจ และได้รับการยอมรับนับถือ ซึ่งการปฏิบัติตนดังกล่าวจะต้องอยู่บนพื้นฐานของควมมีจริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ควรปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในฐานะที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน ได้แก่ ความเอื้ออาทร ซึ่งก่อให้เกิดความปรารถนาดีต่อกัน แสดงออกโดยความเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความห่วงใย และความอ่อนโยน และความเชื่อถือนและไว้วางใจที่จะกล้าเปิดเผยเรื่องราวของตน กล้าปรึกษา และขอความคิดเห็นซึ่งก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างผู้ดูแลและผู้สูงอายุ ความรู้สึกเอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยทำความเข้าใจ และยอมรับว่าแต่ละคนมีความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกแตกต่างกันทั้งทางวัฒนธรรมและศาสนา ความเห็นอกเห็นใจต่อผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความตระหนักและเข้าใจบุคคลอื่นในภาวะของบุคคลเช่นเดียวกับตน เป็นการรับรู้ปัญหาของผู้สูงอายุ การให้ความเคารพต่อผู้สูงอายุ ต้องระมัดระวังด้วยการใช้คำพูด การแสดงกิริยาหรือปฏิบัติต่อผู้สูงอายุอย่างสุภาพ และเหมาะสม ก่อให้เกิดผลดีต่อสุขภาพจิต ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดี ลดความตึงเครียดได้ จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจะสังเกตเห็นได้จากการแสดงออกและปฏิบัติงานของผู้ดูแลผู้สูงอายุเป็นประจำสม่ำเสมอ โดยการพิจารณาไตร่ตรองว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ให้คิดพูดและกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์และมีความเมตตา ความเอื้ออาทร ความอดทน และความเสียสละต่อผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

ผู้รับผิดชอบโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของกรณีศึกษาแห่งที่หนึ่ง ให้สัมภาษณ์ว่า “จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ คือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องมีความตั้งใจ เอาใจใส่และระมัดระวัง และมีความเมตตาในการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุทุกขั้นตอนของการดูแลผู้สูงอายุ เช่น การจัดหาอาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ การจัดที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม การดูแลด้านสุขอนามัย เพราะเป็นงานที่มีทั้งกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย” (สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2556)

ผู้บริหารกรณีศึกษาแห่งที่สอง ให้สัมภาษณ์ว่า “จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ คือ การเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติซ้ำๆ ในส่วนของควมมีจริยธรรม มีความเมตตา ความเอื้ออาทร ความอดทน และความเสียสละและทำให้เป็นวัตถุประสงค์ที่วัดและประเมินได้” (สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2558)

ผู้รับผิดชอบโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของกรณีศึกษาแห่งที่สอง ให้สัมภาษณ์ว่า “จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ เกี่ยวข้องกับเรื่องของการบริการ เช่น การทำอาหารให้ผู้สูงอายุ การเสริฟน้ำ การดูแลผู้ใหญ่ และการไหว้ เป็นต้น สอนโดยให้เหตุผล มากกว่าสอนให้กลัวเพราะผู้เรียนจะขาดความมั่นใจในการแสดงออก สอนให้ผู้เรียนมีหน้าที่และความรับผิดชอบ เช่น การชงกาแฟ การจัดจานและเตรียมอาหารให้แก่ผู้สอน โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติซ้ำๆ ย้ำๆ ตามงานนั้นเป็นเวลา 21 วัน จะจำได้ดี การสอนการเข้าหาผู้ใหญ่ โดยให้นั่งกับพื้นเพื่อแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่กว่า เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงนั่งบนเก้าอี้ได้ ฝึกการชงกาแฟให้เพื่อน การแต่งกายให้ถูกกาลเทศะ การฝึกบุคลิกภาพ เช่น การทำแผลให้ผู้ป่วย ผู้เรียนจะต้องให้เกียรติกับตนเอง โดยมีท่าทางที่สง่างาม ดูดีขณะ

ทำแผลให้ผู้สูงอายุ ผูกให้อยู่ในกฎระเบียบ เช่น ตื่นนอนตอนตีห้า รับประทานอาหารตามเวลา การทำความสะอาดสิ่งต่างๆ การสอนเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ ซึ่งผู้เรียนจะสังเกตเองในสิ่งที่เห็น และมีการสรุป การดูงาน การออกงานต่างๆ มีการสอนว่าคนอื่นไม่ชอบ คุณอย่าทำ หากมีปัญหาใด จะเรียกมาคุย และให้อธิบายเหตุผลรายบุคคล พูดคุยปัญหาต่างๆ เพราะผู้เรียนบางส่วนเป็นเด็กชายชอบพ่อแม่แยก ทางกัน อาศัยอยู่กับญาติ หรืออยู่คนเดียว ครูผู้สอนจะสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน มีการติดตามงาน ของผู้เรียน สำหรับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาโปรแกรมการสอน เช่น มีการ สอนเกี่ยวกับการเช็ดตัวผู้ป่วย ต้องปฏิบัติตามขั้นตอน การเตรียมอุปกรณ์ การพุดจา และการคิดว่า ผู้ป่วย คือพ่อแม่ของผู้เรียน ให้ปฏิบัติดูแลอย่างอ่อนโยนนิ่มนวล ไม่ทำรุนแรง ไม่ทำให้ผู้ป่วยเจ็บ ซึ่งมิ การปฏิบัติจริงระหว่างเรียนให้ผู้เรียนสัมผัสความรู้สึกว่าเป็นคนไข้จะรู้สึกอย่างไร อยาใหม่หากการเช็ด ตัวปิดร่างกายไม่มีดขัด ดังนั้นอย่าทำในสิ่งไม่ดี งานที่ปฏิบัติต้องอยู่ในการควบคุมของแพทย์และ พยาบาล” (สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2558)

ผู้บริหารกรณศึกษาแห่งที่สาม ให้สัมภาษณ์ว่า “จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ คือการมีมิตร ไมตรีที่ดี คนดูแลที่มีคุณภาพผู้สูงอายุจะไวใจ พยาบาล และหมอ ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีจริยธรรม หาก ไม่มีต้องแก้ไขให้อยู่ในขอบ จึงไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องจริยธรรม โรงพยาบาลมีมาตรฐานได้รับใบอนุญาต สถานผู้ป่วยเรียบร้อย โดยกระทรวงสาธารณสุข และมีการตรวจสอบโดยสาธารณสุขจังหวัดทุกปี” (สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2558)

ผู้รับผิดชอบโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของกรณศึกษาแห่งที่สาม ให้สัมภาษณ์ว่า “จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ เป็นเรื่องของการปฏิบัติงาน และการมีบุคลิกภาพที่ดี การตรงต่อเวลา การดูแลผู้สูงอายุ โดยทำให้เป็นบ้านที่แสนสุข ให้คนไข้สามารถช่วยตนเองได้ การดูแลผู้ป่วยต้องมีความเข้าใจเพราะถึงคนป่วยจะพูดไม่ได้ แต่รับรู้ได้ ให้ความเอาใจใส่ ความเคารพ อ่อนน้อม” (สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2558)

ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวต้องมีความ รัก ความสามัคคี เช่น การพุดคุย ปรีกษาหารื้อกันต่อปัญหาที่เกิดขึ้น หรือมีการรับประทานอาหาร ร่วมกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พ่อแม่หรือผู้ปกครอง ครูอาจารย์ประพฤติปฏิบัติตนเป็น ต้นแบบที่ดีแก่บุตรหลาน หรือศิษย์ สมาชิกในชุมชน หรือท้องถิ่น สร้างความรัก ความสามัคคี และมี การจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมคุณธรรม และภาครัฐควรให้การสนับสนุนโครงการและกิจกรรมที่ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และปัจจัยของความเครียดในการทำงานของผู้ดูแลๆ จะต้องรู้จักหาวิธีลด ความเครียดที่เกิดขึ้นจากการทำงานที่ส่งผลต่อร่างกาย จิตใจของตนเอง และผู้ใกล้ชิด ซึ่งสอดคล้อง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

ผู้รับผิดชอบโปรแกรมการสอนกรณศึกษาแห่งที่หนึ่ง ให้สัมภาษณ์ว่า “ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้อง มีความเอาใจใส่และระมัดระวังในการดูแลผู้สูงอายุทุกขั้นตอน เพราะเป็นงานที่มีทำให้ผู้สูงอายุเกิด

ความสุขสบาย เมื่อทำให้เกิดความไว้วางใจกันได้ก็จะทำให้ได้รับความร่วมมือจากผู้สูงอายุในการรักษา” (สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2556)

ผู้บริหารกรณศึกษาแห่งที่สาม ให้สัมภาษณ์ว่า “สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุอาจคัดได้ยาก บางครั้งอาจมีการกระทบจากการดูแลบ้าง การดูแลผู้สูงอายุต้องมีความรักในการดูแล ซึ่งเป็นธรรมชาติของการใส่ใจดูแล health คือสุขภาพ care คือ การดูแล รวมกันจึงเป็นการดูแลเอาใจใส่ในสุขภาพทั้งกายและใจ”(สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2558)

ผู้รับผิดชอบโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของกรณศึกษาแห่งที่สาม ให้สัมภาษณ์ว่า “งานที่ต้องมีวุฒิภาวะของความเป็นผู้ใหญ่ในการควบคุมอารมณ์ ทำงานจากข้างในด้วยใจ เป็นความรู้สึกที่ทำด้วยใจ คิดว่าผู้สูงอายุเป็นญาติผู้ใหญ่ การพูดคุย พูดเล่น สร้างสายใยของครอบครัว การทำงานหากอยู่กับความเสี่ยง หากไม่ไหวให้ขอความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงาน งานทำตามหน้าที่ ปัญหาอุปสรรค คือจริยธรรม หรือจรรยาบรรณทางวิชาชีพในการทำงาน”(สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2558)

กิจกรรม

1.3 การกำหนดการเรียนการสอน

การกำหนดการเรียนการสอน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรม มีแผนการสอน สื่อการสอน และวัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และการประเมินผล กิจกรรม โดยมีการกำหนดขั้นตอน ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) หัวข้อการสอน เนื้อหาและกิจกรรม 4) คุณสมบัติและจำนวนผู้เข้ารับการสอน 5) กำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการสอน 6) รายชื่อวิทยากร 7) การประเมินผลและการติดตามผล 8) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 9) ผู้รับผิดชอบโครงการ 10) ตาราง กำหนดการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้รับผิดชอบโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของกรณศึกษาแห่งที่หนึ่ง ให้สัมภาษณ์ว่า “หลักการและเหตุผล และการกำหนดวัตถุประสงค์กิจกรรมของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ดำเนินการควบคู่ไปกับเนื้อหาของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ทันที โดยผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับประโยชน์ ด้านทักษะความรู้ ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งร่างกาย จิตใจ ตลอดจนการเสริมสร้างสุขภาพ และการป้องกันโรคได้อย่างองค์รวม สารสำคัญของกิจกรรมของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วยการบรรยายและการปฏิบัติ ในหัวข้อต่างๆ ดังนี้ การบรรยายความรู้พื้นฐานด้านกายวิภาคศาสตร์ การบรรยายบริบทการบริการดูแลผู้สูงอายุ การบรรยายจิตวิทยาในการดูแลผู้สูงอายุ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการจัดเตรียมและให้อาหารผู้สูงอายุ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการวัดปรอท จับชีพจร นับการหายใจ และวัดความดันโลหิต การบรรยายและ

ฝึกปฏิบัติการอุ้มพุงและการเคลื่อนย้ายผู้สูงอายุ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการท่ากายภาพบำบัด พื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการท่าเตียงและการทำความสะอาดร่างกาย ผู้สูงอายุ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการให้ออกซิเจน การเช็ดตัวลดไข้ และการให้ยาวิธีต่างๆ และการฝึกปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุในสถานที่จริงตามวันเวลาที่เรียน และมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะทั้งจากการเรียนเนื้อหาและการปฏิบัติ” (สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2556)

ผู้บริหารกรณีศึกษาแห่งที่สอง ให้สัมภาษณ์ว่า “สถานการณ์ศึกษา นี้ กิจกรรมของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติเป็นหลัก จนเกิดทักษะความชำนาญ โดยดูจากผลงานที่ปฏิบัติ” (สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2558)

ผู้รับผิดชอบโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของกรณีศึกษาแห่งที่สอง ให้สัมภาษณ์ว่า “กิจกรรมของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์ดำเนินการไปพร้อมทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติซ้ำๆ ย้ำๆ ตามงานนั้นเป็นเวลา 21 วัน จะจำได้ดี กิจกรรมของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ผู้สอนจะบรรยายในชั้นเรียน โดยใช้สื่อการเรียนการสอนที่เป็น การนำเสนอโปรแกรมพาวเวอร์พอยต์ วิดีโอ และการสาธิต และให้ผู้เรียนลงมือทำ ดูจากการทำ ดูก็ครั้ง แล้วเป็นอย่างไร ครูผู้สอนจะสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน มีการติดตามงานของผู้เรียน โดยมีการเรียน การสอนรวมกันทั้งหมด โดยศึกษาจากวิดีโอ ปฏิบัติในห้องสาธิต แบ่งกลุ่มเล็ก 4-5 คน ฝึกปฏิบัติจริง โดยทดสอบฝึกทำกันเอง ทบทวนทั้งหมดจนกว่าจะแน่ใจแล้วมาสอบ pre-test ก่อน หลังจากนั้นสอบ post-test พร้อมสอบเก็บคะแนนไปเรื่อยๆ” (สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2558)

ผู้บริหารกรณีศึกษาแห่งที่สาม ให้สัมภาษณ์ว่า “กิจกรรมของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เน้นกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุทั้งที่ช่วยเหลือตนเองได้และช่วยเหลือตนเองไม่ได้ และมีกิจกรรมนันทนาการ ได้แก่ การทำบุญกุศล มีการใส่บาตร ไหว้พระ นิมนต์พระมาสดสอง ครั้ง หรือใส่บาตรอาทิตย์ละครั้ง หรือมีกิจกรรมนันทนาการร้องเพลงอาทิตย์ละ 1-2 ครั้ง กิจกรรมการออกกำลังกายโดยนักกายภาพบำบัดตามดนตรี การเดินเล่นชมดอกไม้ในสวนเพื่อให้ร่างกายได้ยืดเส้นยืดสาย การเจอหน้าพูดคุยกับเจ้าหน้าที่และเพื่อนที่พักอาศัยอยู่ด้วยกัน เป็นวิธีที่ทำให้สุขภาพจิตดี ช่วยทำให้ผู้สูงอายุไม่ซึมเศร้า มีความรู้สึกดีขึ้น สถานที่เป็นอาคารธรรมชาติซึ่งนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้โรงพยาบาลดำรงอยู่กับผู้สูงอายุมาตลอดมาเป็นเวลาในการดูแลผู้สูงอายุ 18 ปี” (สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2558)

ผู้รับผิดชอบโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของกรณีศึกษาแห่งที่สาม ให้สัมภาษณ์ว่า “กิจกรรมของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์ให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุทำกิจกรรมเพื่อ ป้องกันสมองฝ่อแก่ผู้สูงอายุ กิจกรรมนันทนาการทุกวันอังคารและวันพฤหัสบดี วันเสาร์ใส่บาตร กิจกรรม ร้องเพลง กิจกรรมวันสำคัญ เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันพ่อ วันแม่ เป็นต้น” (สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2558)

1.4 การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ

หลังจากการกำหนดวิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุตามขั้นตอนต่างๆ จึงนำไปสู่ขั้นดำเนินการปฏิบัติตามแผนการสอนของโปรแกรมซึ่งผู้เรียนเรียนตามขั้นตอนเนื้อหาสาระของการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

1.5 การประเมินผล

การประเมินผล เป็นการวัดประสิทธิผลของความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีของผู้เรียนหรือผู้เข้าร่วมโปรแกรมว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของโปรแกรมการเรียนการสอน การประเมินผลของหน่วยงานต่างๆ จะมีความแตกต่างกันไป เช่น การประเมินผล แบ่งเป็น ภาคทฤษฎี 25 เปอร์เซ็นต์ ภาคปฏิบัติ 85 เปอร์เซ็นต์ หรือมีการทดสอบก่อนและหลังเรียน หรือทดสอบพร้อมกันไประหว่างเรียน หรือมีการทดลองงานภายหลังการเรียน เป็นต้น ซึ่งขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่กำหนดของแต่ละหน่วยงาน หรือองค์กรว่าจะประเมินผลช่วงระยะก่อนการจัดโปรแกรม ระยะดำเนินการจัดโปรแกรม และระยะหลังการจัดโปรแกรม หรือทำทั้งสามระยะซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้รับผิดชอบโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของกรณีศึกษาแห่งที่หนึ่ง ให้สัมภาษณ์ว่า “วัตถุประสงค์ในการเข้ารับการอบรมในหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อนำความรู้ไปประกอบอาชีพเพื่อดูแลบิดา มารดา หรือญาติพี่น้อง หรือเพื่อจัดตั้งสถานดูแลผู้สูงอายุได้ คุณลมบัตติของผู้เข้ารับการอบรมได้ทั้งเพศชายและเพศหญิง อายุ 18 ปีขึ้นไป สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นไป ซึ่งปีนี้เป็นปีแรกของการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ และเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชน และสังคม ส่งเสริมการฟื้นฟู ดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เมื่อจบการอบรม และผ่านการประเมินจึงจะได้รับประกาศนียบัตร และผู้อบรมยังสามารถได้รับทุนการอบรมและได้รับเลือกพิจารณาคัดเลือกเข้าทำงานอีกด้วย” (สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2556)

ผู้บริหารกรณีศึกษาแห่งที่สอง ให้สัมภาษณ์ว่า “สถานการศึกษานี้ วิธีการดำเนินโปรแกรมสอนการดูแลผู้สูงอายุ การประเมินผลเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติเป็นหลัก เพื่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติซ้ำๆ” (สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2558)

ผู้รับผิดชอบโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของกรณีศึกษาแห่งที่สอง ให้สัมภาษณ์ว่า “การเปิดหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ นั้น เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า พระองค์ท่านทรงเล็งเห็นอนาคตภายหน้า จะขาดแคลนผู้ดูแลผู้สูงอายุ ดังนั้นหลักสูตรนี้จึงดำเนินโปรแกรมการเรียนการสอนเพื่อฝึกอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุขึ้นมาประมาณ 12 ปี แล้ว โดยมีผู้สอนที่เป็นจิตอาสาทั้งรับค่าตอบแทน และไม่รับค่าตอบแทน วิธีการจัดโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุ แบ่งการเรียนการสอนเป็นภาคทฤษฎี 25 เปอร์เซ็นต์ และการปฏิบัติ 85 เปอร์เซ็นต์ ระยะเวลาการเรียน 9 เดือน และมีการดูงานและทัศนศึกษานอกสถานที่ มีการประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน ทดสอบครั้งแรก (pre-test) ให้ผู้เรียนทำให้อู จุดใดขาดจุดนั้นเป็นจุดบอด และให้ฝึกใหม่เริ่มต้นใหม่ และมีการ

ฝึกงานหลังจากนั้น โดยมีเบี้ยเลี้ยง และหางานให้ทำ หรือหางานทำเองได้” (สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2558)

ผู้รับผิดชอบโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของกรณีศึกษาแห่งที่สาม ให้สัมภาษณ์ว่า “วิธีการดำเนินการโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จะฝึกอบรมใช้เวลา 1 ปี ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ มีการประเมินหลังทดลองงาน 3 เดือน จัดทำระบบที่มีคุณภาพโดยผู้ร่วมงาน และหัวหน้า เป็นการประเมิน การทำงาน บุคลิกภาพ การตรงต่อเวลา การดูแลผู้สูงอายุ โดยทำให้เป็นบ้านที่แสนสุข ให้คนไข้สามารถช่วยตนเองได้” (สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2558)

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยได้ศึกษากรณีศึกษาที่ดีและเข้าร่วมฝึกอบรมภาคสนามเกี่ยวกับโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ สรุปรายละเอียดผลการอบรมเป็นการศึกษาวิจัยโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ของการฝึกอบรมภาคสนาม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ของการศึกษาคณะกรณศึกษาที่ดี ซึ่งเป็นการศึกษาเรื่องโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ โดยใช้หลายวิธีในการเก็บข้อมูล ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล ที่เหมือนกัน และแตกต่างกันตามเวลา สถานที่ และบุคคลในการทำวิจัย เพื่อให้ได้รับความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุโดยตรงด้วยตนเอง และเพื่อให้ข้อมูลถูกต้อง สมบูรณ์ ตรงประเด็น และน่าเชื่อถือ (ชาย โพธิ์สิตา, 2552) เช่น วันแรกของการฝึกอบรมผู้วิจัยได้ทำความรู้จักเพื่อสร้างความสนิทสนมและคุ้นเคยกับวิทยากรผู้สอน สมาชิกผู้ร่วมเข้าอบรม และเจ้าหน้าที่จัดโปรแกรม และระหว่างฝึกอบรมจนถึงสิ้นสุดโครงการผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และพูดคุยอย่างเป็นกันเองโดยไม่มีโครงสร้างกับทุกคนที่เกี่ยวข้องในการอบรมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมได้ ดังนี้

วิธีการ

1. วิธีการจัดโปรแกรม โดยการจัดเป็นกระบวนการเรียนรู้เป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ คือ

1.1 การจัดโปรแกรม ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ คือแนวคิดที่จะทำหน่วยให้บริการดูแลผู้สูงอายุเนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับผู้จัดโปรแกรมกล่าวว่า “คนไทยมีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไปมีถึง 14 เปอร์เซ็นต์ในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องหันมาดูแลเรื่องผู้สูงอายุทางหน่วยงานจึงคิดจัดทำเป็นหน่วยผู้สูงวัย” (สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2556) การพิจารณาผู้เข้าร่วมโปรแกรม คือเพศชายและหญิง อายุ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนที่รับ 30 คนต่อรุ่น ระยะเวลาการศึกษา 6 สัปดาห์ และกำหนดสถานที่อบรม ค่าลงทะเบียน และวิธีการชำระเงินค่าลงทะเบียน และคัดเลือกวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถจากหน่วยงานการพยาบาลและกายภาพบำบัดและจิตเวช การวางแผนการจัดโปรแกรมการสอน คือ การให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่มีเครื่องอำนวยความสะดวกในด้านการรักษาพยาบาลพอสมควรเสมือนอยู่บ้าน ซึ่ง

สอดคล้องกับผู้จัดโปรแกรมกล่าวว่า “ที่นี่เป็นสถานที่ดูแลผู้สูงอายุที่มีลักษณะช่วยเหลือตัวเองได้พอสมควร หรือช่วยเหลือตัวเองไม่ได้แต่ที่ไม่ต้องการการดูแลแบบอยู่ในโรงพยาบาล แต่ต้องการการดูแลเหมือนอยู่ที่บ้าน” (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2556)

การกำหนดโปรแกรมการสอน มีการวางแผนรับสมัครและกำหนดระยะเวลาเรียน 6 สัปดาห์ แบ่งเป็น 2 รุ่น ต่อหนึ่งปี ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ และระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นการฝึกดูแลผู้สูงอายุโดยสร้างความอบอุ่น ความปลอดภัยให้กับผู้สูงอายุ และเป็นการแบ่งเบาภาระให้แก่ครอบครัวลูกหลานในสังคมไทย โดยการให้การดูแลทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณของผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแลในขั้นต้น เช่น การป้อนอาหาร การให้อาหารทางสายยาง การทำความสะอาดร่างกาย การดูแลการขับถ่าย การพลิกตัวและพยุงตัว ตลอดจนดูแลผู้สูงอายุที่เป็นอัมพฤกษ์ อัมพาต เป็นต้น โดยสอดคล้องกับผู้สอน กล่าวว่า “การเรียนใช้กระบวนการการบรรยาย ในการถ่ายทอดประสบการณ์ การสาธิต และการสะท้อนความคิดระหว่างผู้สอนและผู้เข้าอบรมว่ามีความจำเป็นในการลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนของโปรแกรมการสอนในการดูแลผู้สูงอายุตามคำแนะนำของผู้ถ่ายทอด หรือผู้สอน เพื่อเป็นการประเมินสภาพผู้สูงอายุ โดยการพิจารณาสภาพผู้ป่วย เลือกของใช้ วิธีการ ให้เหมาะสมถูกต้อง และปลอดภัยกับผู้ป่วยแต่ละบุคคล” (สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2556)

1.2 การดำเนินการจัดโปรแกรม ประกอบด้วย การออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้อและ กิจกรรมการสอน การวางแผนการจัดกิจกรรมการสอน และการจัดกิจกรรมการสอน โดยมีสาระสำคัญของการอบรมการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การบรรยาย และการปฏิบัติ ในหัวข้อต่างๆ ดังนี้ การบรรยายความรู้พื้นฐานด้านกายวิภาคศาสตร์ การบรรยายบริบทการบริการดูแลผู้สูงอายุ การบรรยายจิตวิทยาในการดูแลผู้สูงอายุ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการจัดเตรียมและให้อาหารผู้สูงอายุ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการวัดปรอท จับชีพจร นับการหายใจและวัดความดันโลหิต การบรรยายและฝึกปฏิบัติการอุ้มยกพยุง และการเคลื่อนย้ายผู้สูงอายุ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการทำกายภาพบำบัดพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการทำเตียง และการทำความสะอาดร่างกายผู้สูงอายุ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการให้ออกซิเจน การเช็ดตัวลดไข้ และการให้ยาวิธีต่างๆ และการฝึกปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุในสถานที่จริง สอดคล้องกับผู้สอนกล่าวว่า “ทำให้ปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลผู้สูงอายุได้สะดวก ผู้ป่วยปลอดภัย การเตรียมของใช้ให้พร้อมในการปฏิบัติงาน เก็บของใช้บนเตียง จัดวางไว้ให้เหมาะสม พร้อมนำกลับมาใช้ได้อีก และจัดของที่ยังไม่ต้องใช้ แยกไว้เป็นสัดส่วน ไม่เกะกะขณะปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลผู้สูงอายุ และเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม และป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค และเพื่อป้องกันการเจ็บปวดและป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่ผู้ป่วย และผู้สูงอายุได้” (สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2556)

1.3 การประเมินผลโปรแกรม ประกอบด้วย การประเมินผลโปรแกรมและการติดตามผลของโปรแกรม โดยผู้สอนติดตามการฝึกปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุของผู้เรียนให้ถูกต้องและกระทำอย่างสม่ำเสมอตามขั้นตอนได้เป็นอย่างดี โดยผู้สอนทำการสาธิตและผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามสถานการณ์จริงระหว่างเข้ารับการอบรม หากปฏิบัติผิดขั้นตอน ผู้สอนจะให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติใหม่ จนสามารถทำถูกต้องตามขั้นตอน และมีการให้คะแนนตามเกณฑ์ปฏิบัติงาน คือการประเมินผลโดยการสอบข้อเขียน 20 เปอร์เซ็นต์ และภาคปฏิบัติ 80 เปอร์เซ็นต์ และฝึกภาคสนามในสถานที่จริง ซึ่งสอดคล้องกับผู้สอนกล่าวว่า “ผู้เรียนต้องมาเรียนให้ครบเวลา 6 สัปดาห์ ให้ลงชื่อในใบลงชื่อ หากเรียนครบจำนวนวันและมาฝึกปฏิบัติจริงจึงถือว่าผู้เรียนผ่านการอบรมหลักสูตรนี้ และมีสิทธิ์ได้รับใบรับรองทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ” (สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม 2556)

เนื้อหา

2. เนื้อหาของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้เข้าร่วมฝึกอบรม ซึ่งเป็นเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับหลักการพยาบาลเบื้องต้นในการดูแลผู้สูงอายุ สรุปรายละเอียดเนื้อหาของโปรแกรมการสอน จากการฝึกปฏิบัติได้ ดังนี้ 1) การป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อ 2) การวัดสัญญาณชีพ 3) การทำเตียงว่างและเตียงที่มีผู้ป่วย 4) การเคลื่อนย้ายผู้ป่วย 5) การทำความสะอาดปากและฟัน 6) การป้อนอาหาร 7) การให้อาหารทางสายอาหาร 8) การให้ออกซิเจน 9) การเคาะปอด 10) การเช็ดตัวแบบสมบูรณ์บนเตียงผู้ป่วย 11) การนวดหลัง 12) การเช็ดตัวลดไข้ 13) การประคบด้วยความร้อน 14) การทำความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์หญิงและชาย 15) การใส่ถุงยางอนามัยเพื่อระบายปัสสาวะ 16) การดูแลสายสวนปัสสาวะที่สวนคาสาย 17) การช่วยเหลือในระบบขับถ่ายอุจจาระ 18) การสระผมบนเตียงผู้ป่วย 19) การทำความสะอาดแผลปิด - แผลเปิด (มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะเวชศาสตร์เขตร้อน, 2556, พรรณธร เจริญกุล, 2555) ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานง่ายๆ ที่สามารถนำมาใช้การดูแลตนเอง ผู้ป่วยและผู้สูงอายุ โดยการบอกให้ผู้ป่วยทราบ เพื่อให้ผู้ป่วยเข้าใจและพร้อมให้ความร่วมมือ แนะนำการปฏิบัติตัวเมื่อมีความผิดปกติ จัดทำผู้ป่วยให้อ่อนสบายในท่าสุขสบาย ผู้ป่วยผ่อนคลาย ไม่เกร็ง รวมทั้งเขียนรายงานการบันทึกการพยาบาล เพื่อเป็นหลักฐาน จะได้ทราบการปฏิบัติการพยาบาลที่เหมาะสมในการวางแผนการดูแลอย่างเหมาะสมต่อไปแก่สภาพของผู้สูงอายุ

กิจกรรม

3. กิจกรรมของโปรแกรม มีการดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์แผนการสอนของเนื้อหาการเรียนการสอนเป็นลำดับและขั้นตอน เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับร่างกายมนุษย์ วิธีการการดูแลผู้สูงอายุโรคที่เกิดในวัยผู้สูงอายุ เป็นต้น สื่อการสอน และวัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ จะมีวิทยากรและผู้สอนดำเนินกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจในการเรียน จากวิดีโอทัศน์ สถานการณ์จำลอง และการสาธิตจากหุ่นจำลอง การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมเสมือนการดูแลผู้สูงอายุจริง และการ

ประเมินผลกิจกรรม มีการประเมินผลและการติดตามผลเป็นระยะระหว่างการเรียนรู้การสอน ผู้วิจัยสรุปสาระสำคัญของการเข้าร่วมฝึกอบรมโปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุ ดังนี้

3.1 ผู้สอนมีวิธีการชี้แจงหลักการและเหตุผลว่าปัจจุบันคนไทยมีอายุและชีวิตยืนยาวขึ้น เนื่องจากประเทศมีการพัฒนาด้านการรักษา การดูแลและการป้องกันโรคตลอดจนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านสุขภาพ จึงมีวัตถุประสงค์จัดกิจกรรมเพื่อผลิตบุคลากรในการให้บริการด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ การเสริมสร้างสุขภาพ การป้องกันโรค และการจัดระบบดูแลกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างดี โดยหัวข้อการสอน เนื้อหาและกิจกรรม จะบรรยายและถ่ายทอดประสบการณ์ และสาธิตวิธีการตามขั้นตอน และให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกปฏิบัติจริงซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุช่วยเหลือผู้ป่วย/ ผู้สูงอายุ นั่งบนเตียง การพุงผู้ป่วย/ ผู้สูงอายุ ให้นั่งรถเข็น การพุงผู้ป่วย/ ผู้สูงอายุ นั่งเก้าอี้ และการพลิกตะแคงตัวผู้ป่วย/ ผู้สูงอายุ และช่วยเหลือเข็นรถเข็น พาผู้ป่วย/ ผู้สูงอายุ ไปยังจุดที่ต้องการ เพื่อให้ผู้ป่วยสุขสบาย ผ่อนคลายความตึงเครียด ปลอดภัยและไม่ต้องนอนอยู่แต่บนเตียงเท่านั้น หรือไปตรวจยังห้องตรวจต่างๆ ตามการรักษาของแพทย์ ผู้สอนแนะนำว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องสามารถปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุตามเทคนิคที่ผู้สอนถ่ายทอด เพื่อให้ผู้ป่วยสุขสบาย และสุขอนามัย โดยเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจากการที่ผู้สอนแนะนำ ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเทคนิค และวิธีการของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ พร้อมทั้งสาธิตการให้ดู และผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามหากมีข้อสงสัย

3.2 การสะท้อนความคิดในการฝึกปฏิบัติกิจกรรม ผู้เรียนได้รับความรู้และเทคนิคเกี่ยวกับการปฏิบัติดูแลแก่ผู้สูงอายุ และได้รับรู้ขั้นตอนการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุตามลำดับขั้นตอน ทำให้ตระหนักถึงความสะอาดทั้งส่วนตนและผู้อื่น และผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตั้งใจในการรับฟังคำบรรยาย และการฝึกปฏิบัติภายหลังจากผู้สอนได้ทำการสาธิตวิธีการ และขั้นตอนการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุ ผู้สอนได้แนะนำและเน้นย้ำในการฝึกปฏิบัติกิจกรรมของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ควรมีความรอบคอบ และมีความระมัดระวังเป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาวะความเจ็บป่วยของผู้สูงอายุ และสภาพร่างกายของผู้สูงอายุมีความเปลี่ยนแปลง ทำให้การเคลื่อนไหวร่างกายเป็นไปอย่างช้าๆ และยากลำบาก เพื่อป้องกันอันตรายที่เกิดกับผู้สูงอายุได้ และสิ่งที่ควรระลึกถึงอยู่เสมอ นั่นคือ การล้างมือก่อนและหลังการดูแลผู้สูงอายุ การบอกปัญหา และการพูดคุยซักถาม และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัว ในประเด็นปัญหาสุขภาพที่พบแก่ผู้สูงอายุเป็นการสร้างสัมพันธภาพและค้นหาปัญหา หากพบก็ให้คำแนะนำแก่ผู้สูงอายุ โดยทุกขั้นตอนในการดูแลผู้สูงอายุต้องปฏิบัติอย่างสุภาพ อ่อนโยน ทั้งการแสดงออกทางกาย วาจา ใจ และต้องให้ความรัก ความเอาใจใส่ด้วยความเมตตาเพื่อให้ท่านรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจ

3.3 การประเมินผล ผู้สอนติดตามการฝึกปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและกระทำอย่างสม่ำเสมอตามขั้นตอนได้เป็นอย่างดี จากการฝึกปฏิบัติโดยการสาธิต และฝึกตามสถานการณ์จริงระหว่างเข้ารับการอบรมโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ หากปฏิบัติผิดขั้นตอน ผู้สอนจะให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติใหม่ จนสามารถทำได้ถูกต้องตามขั้นตอน และมีการให้คะแนนตามเกณฑ์ปฏิบัติพยาบาล คือการประเมินผลโดยการสอบข้อเขียน 20 เปอร์เซ็นต์ และภาคปฏิบัติ 80 เปอร์เซ็นต์ และฝึกภาคสนามลงเวิร์ด และผู้เรียนจะต้องมาเรียนโดยขาดเรียนไม่เกิน 2 ครั้ง จึงถือว่าผ่านเกณฑ์การอบรม

3.4 ประโยชน์ที่ได้จากการอบรม ผู้วิจัย พบว่า มีทักษะความรู้ ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ตลอดจนการเสริมสร้างสุขภาพ และการป้องกันโรคได้อย่างองค์รวม และส่งเสริมการฟื้นฟู ดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น การอบรมนี้เป็น การอบรมพื้นฐานความรู้เบื้องต้นที่ผู้ดูแลสามารถนำไปปฏิบัติดูแลแก่ผู้ป่วย ผู้สูงอายุ ญาติ เพื่อนบ้าน และคนในชุมชนได้

3.5 องค์ประกอบจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ โปรแกรมที่อบรมนี้ มีการสอนจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุแทรกระหว่างการบรรยาย และฝึกปฏิบัติฝึกอบรม โดยผู้ดูแลผู้สูงอายุ จะต้องมีความรับผิดชอบ ความรอบคอบ และความเอาใจใส่ในการดูแลตนเองและผู้สูงอายุในเรื่องความสะอาด โดยการป้องกันเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกายตนเองและผู้สูงอายุ และจะต้องมีความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุโดยใช้หัวใจ (head) ในการเพิ่มพูนความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ การใช้น้ำมือ (hand) ซึ่งเป็นทักษะที่คล่องแคล่ว ว่องไว ในการปฏิบัติดูแลและการใช้น้ำใจ (heart) คือ การมีจิตใจที่จะมาดูแลผู้สูงอายุ เพื่อการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม และหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในการดูแลผู้สูงอายุ ทำให้ผู้ป่วย หรือผู้สูงอายุสุขสบาย ผู้วิจัยได้สะท้อนความคิด ในการปฏิบัติกิจกรรมของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ เช่น การเช็ดตัวให้ผู้สูงอายุ สิ่งที่สำคัญ คือ ต้องระมัดระวังอย่าทำให้ผู้ป่วยเกิดความอายน และความไม่เป็นส่วนตัว การเช็ดตัวต้องมีการปิดประตูหรือกั้นม่านให้เรียบร้อย เพื่อให้ผู้สูงอายุจะได้ให้ความร่วมมือ เพื่อลดความกระดากอายน ห่มผ้าให้ผู้ป่วยด้วยผ้าคลุมตัวหรือผ้าห่มเพื่อผู้ป่วยจะไม่กระดากอายนและไม่หนาวสั่น นอกจากนี้การอธิบายให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจเป็นการเคารพในสิทธิของผู้ป่วยโดยบอกขั้นตอน วิธีการปฏิบัติเป็นการขอความร่วมมือจากผู้ป่วย ให้ผู้ป่วยคลายความวิตกกังวล การจัดสถานที่และสิ่งแวดล้อม เปิดไฟให้สว่างพอดี แสงไฟช่วยให้มองเห็นได้ชัดเจน ซึ่งเป็นหนึ่งของจริยธรรมในการดูแลซึ่งมีความสอดคล้อง และตรงกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเกี่ยวกับหลักยามะ คือ หลักในการพัฒนาตนเองกับผู้อื่น ได้แก่ การไม่มีเจตนาร้ายและหวังดีต่อผู้อื่น (อหิงสา) การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ และมีความสุข (สัตยา) การไม่นำหรือคิดที่จะนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา (อัสเตยะ) การปฏิบัติต่อทุกคนที่ผู้ดูแลไปเกี่ยวข้องด้วยอย่างเท่าเทียมกัน

(พรหมจรรย์) การดำเนินชีวิตรูปแบบที่เรียบง่าย และรู้จักการแบ่งปันส่วนเกินต่างๆ ให้กับผู้อื่น (ปริศคหะ) และหลักนิยามะ คือ หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเอง ได้แก่ การรักษาความสะอาดของร่างกายและจิตใจ และสิ่งแวดล้อม (เศาจะ) การพยายามรักษาความสบายและความสงบในจิตใจ (สันโดษ) การเสียสละความสะดวกสบายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน (ตบะ) และการพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรักความเมตตาต่อผู้อื่นสูงขึ้น (สวาธยายะ) และ การมีเป้าหมายที่ถูกต้องของชีวิต โดยการพัฒนาจิตใจที่เป็นความสุขอันเกิดจากภายในร่างกายและจิตใจของผู้ดูแลผู้สูง อายุอย่างแท้จริง (อิศวรประนิธาน) ผู้ดูแลจะต้องพัฒนาตนเองเพื่อตนเอง และผู้อื่นอยู่เสมอ การปฏิบัติดูแลได้อย่างถูกต้อง จะนำมาปรับใช้ในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ นอกจากนี้ ผู้ดูแลจะต้องเป็นผู้ที่มีมูทิตา มีความซื่อสัตย์ ยินดีในความสำเร็จสมหวัง หรือความสุขของผู้สูงอายุด้วยความจริงใจ ฝึกให้มีไมตรีจิตอันดี พร้อมทั้งมีอุเบกขา คือ การไม่ทับถม ซ้ำเติม ไม่เยาะเย้ย ถากถาง หรือแสดงอาการสมน้ำหน้าเมื่อผู้สูงอายุทำผิดพลาดหรือได้รับการทรมาน ซึ่งความมีจริยธรรมของบุคคลสามารถแสดงให้เห็นได้จากพฤติกรรมการแสดงออกที่ประพฤติปฏิบัติอย่างซื่อๆ และสม่ำเสมอจนเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพที่บุคคลนั้นได้แสดงออกมานั่นเอง

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบจริยธรรมที่ได้มาใช้ในการสร้างเครื่องมือวิจัยและการพัฒนาโปรแกรมต่อไป

กล่าวโดยสรุปในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุและองค์ประกอบจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจากการศึกษาเอกสาร ตำรา กรณีศึกษาที่ดีและการศึกษาภาคสนาม โดยการศึกษากรณีศึกษาที่ดี และการศึกษาภาคสนามเป็นหน่วยงานที่ผู้วิจัยลงพื้นที่วิจัยเดียวกันในการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาที่แตกต่างกัน (ชาย โพธิสิตา, 2552) เพื่อนำข้อมูลมาดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 ต่อไป สรุปผลได้ตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ

โปรแกรมการ สอนการดูแล ผู้สูงอายุ	การศึกษาเอกสาร	การศึกษาคณิศศึกษา	การศึกษาภาคสนาม
วิธีการ	<p>-วิธีการวางแผนเป็นขั้นตอนและระบบในการคัดเลือกกลุ่มผู้เรียนหรือผู้เข้าอบรม</p> <p>-การกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน</p> <p>-การออกแบบการเรียนการสอน</p> <p>-ระยะเวลาการเรียนการสอนและการฝึกปฏิบัติภาคสนาม</p> <p>-การประเมินผลโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งผู้สอน ผู้เรียนและประสิทธิภาพของโปรแกรมที่จัดขึ้น เมื่อผู้เรียนผ่านการประเมินผลทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ และมีระยะเวลาเรียนครบตามที่หน่วยงานกำหนดจึงจะได้รับประกาศนียบัตรจากหน่วยงานที่จัดอบรม</p> <p>โปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ รายละเอียดของวิธีการแตกต่างกันไปตามมาตรฐานของเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>-วิธีการวางแผนเป็นขั้นตอนและระบบในการคัดเลือกกลุ่มผู้เรียนหรือผู้เข้าอบรม</p> <p>-การกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน</p> <p>-การออกแบบการเรียนการสอน</p> <p>-ระยะเวลาการเรียนการสอนและการฝึกปฏิบัติภาคสนาม</p> <p>-การประเมินผลในโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งผู้สอน ผู้เรียน และประสิทธิภาพของโปรแกรมที่จัดขึ้น เมื่อผู้เรียนผ่านการประเมินผลทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ และมีระยะเวลาเรียนครบตามที่หน่วยงานกำหนดจึงจะได้รับประกาศนียบัตรจากหน่วยงานที่จัดอบรม</p> <p>โปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ รายละเอียดของวิธีการแตกต่างกันไปตามมาตรฐานของแต่ละหน่วยงานหรือองค์กร</p>	<p>-วิธีการวางแผนเป็นขั้นตอนและระบบในการคัดเลือกกลุ่มผู้เรียนหรือผู้เข้าอบรม</p> <p>-การกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน</p> <p>-การออกแบบการเรียนการสอน</p> <p>-ระยะเวลาการเรียนการสอนและการฝึกปฏิบัติภาคสนาม</p> <p>-การประเมินผลโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งผู้สอน ผู้เรียนและประสิทธิภาพของโปรแกรมที่จัดขึ้น เมื่อผู้เรียนผ่านการประเมินผลทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ และมีระยะเวลาเรียนครบตามที่หน่วยงานกำหนดจึงจะได้รับประกาศนียบัตรจากหน่วยงานที่จัดอบรมโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ รายละเอียดของวิธีการแตกต่างกันไปตามมาตรฐานของแต่ละหน่วยงานหรือองค์กร</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

โปรแกรมการ สอนการดูแล ผู้สูงอายุ	การศึกษาเอกสาร	การศึกษากรณีศึกษา	การศึกษาภาคสนาม
เนื้อหา	-การกำหนดรายละเอียด ของเนื้อหาการเรียนการ สอนแบ่งเป็นหมวดหมู่ ซึ่ง เป็นรายละเอียดของ เนื้อหาวิชาทางการ พยาบาลและการดูแล ผู้สูงอายุ โรคที่พบบ่อยใน ผู้สูงอายุ และกิจกรรม สันทนาการสำหรับ ผู้สูงอายุ ฯลฯ รายละเอียด ของเนื้อหาแตกต่างกันไป ตามมาตรฐานของเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง	-การกำหนดรายละเอียด ของเนื้อหาการเรียนการ สอนแบ่งเป็นหมวดหมู่ ซึ่ง เป็นรายละเอียดของ เนื้อหาวิชาทางการ พยาบาลและการดูแล ผู้สูงอายุ โรคที่พบบ่อยใน ผู้สูงอายุ และกิจกรรม สันทนาการสำหรับ ผู้สูงอายุ ฯลฯ รายละเอียด ของเนื้อหาแตกต่างกันไป ตามมาตรฐานของแต่ละ หน่วยงานหรือองค์กร	-การกำหนดรายละเอียด ของเนื้อหาการเรียนการ สอนแบ่งเป็นหมวดหมู่ ซึ่งเป็นรายละเอียดของ เนื้อหาวิชาทางการ พยาบาลและการดูแล ผู้สูงอายุ โรคที่พบบ่อย ในผู้สูงอายุ และ กิจกรรมสันทนาการ สำหรับผู้สูงอายุ ฯลฯ รายละเอียดของเนื้อหา แตกต่างกันไปตาม มาตรฐานของแต่ละ หน่วยงานหรือองค์กร
กิจกรรม	-ขั้นตอนการดำเนิน กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ทางการพยาบาลเบื้องต้น สำหรับการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และ ทักษะการปฏิบัติ ได้แก่ การรักษา การฟื้นฟู สุขภาพ การป้องกันโรค และโภชนาการ มีการ กำหนดขั้นตอนการดำเนิน กิจกรรมตามแผนการเรียน การสอน ดังนี้	-ขั้นตอนการดำเนิน กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ทางการพยาบาลเบื้องต้น สำหรับการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และ ทักษะการปฏิบัติ ได้แก่ การรักษา การฟื้นฟู สุขภาพ การป้องกันโรค และโภชนาการ มีการ กำหนดขั้นตอนการดำเนิน กิจกรรมตามแผนการเรียน การสอน ดังนี้	-ขั้นตอนการดำเนิน กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ทางการพยาบาล เบื้องต้นสำหรับการดูแล ผู้สูงอายุ ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะการ ปฏิบัติ ได้แก่ การรักษา การฟื้นฟูสุขภาพ การ ป้องกันโรคและ โภชนาการ มีการ กำหนดขั้นตอนการ ดำเนินกิจกรรมตาม แผนการเรียนการสอน ดังนี้ 1) หลักการและ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

โปรแกรมการ สอนการดูแล ผู้สูงอายุ	การศึกษาเอกสาร	การศึกษากรณีศึกษา	การศึกษาภาคสนาม
กิจกรรม	<p>1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) หัวข้อ การสอน เนื้อหาและ กิจกรรม 4) คุณสมบัติ และจำนวนผู้เข้ารับการ สอน 5) กำหนดวัน เวลา สถานที่ของการเรียนการ สอน 6) รายชื่อวิทยากร หรือผู้สอน 7) การ ประเมินผลและการ ติดตามผล 8) ประโยชน์ที่ คาดว่าจะได้รับ 9) ผู้รับ ผิดชอบโครงการ 10) ตารางและกำหนดการ เรียนการสอน 11) รายชื่อผู้เข้ารับการสอน</p> <p>-การดำเนินการกิจกรรม ของโปรแกรมการสอน การดูแลผู้สูงอายุ วิทยากรหรือผู้สอนจะ บรรยายในชั้นเรียน โดย การใช้สื่อการเรียนการ สอน เช่น คอมพิวเตอร์ วีดิทัศน์ และวิธีการสาธิต โดยให้ผู้เรียนฝึกหัดลงมือ ทำและปฏิบัติตามในชั้น เรียน</p>	<p>1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) หัวข้อการ สอน เนื้อหาและกิจกรรม 4) คุณสมบัติและจำนวนผู้ เข้ารับการสอน 5) กำหนด วัน เวลา สถานที่ของการ เรียนการสอน 6) รายชื่อ วิทยากรหรือผู้สอน 7) การ ประเมินผลและการติดตาม ผล 8) ประโยชน์ที่คาดว่า จะได้รับ 9) ผู้รับ ผิดชอบ โครงการ 10) ตารางและ กำหนดการเรียนการสอน 11) รายชื่อผู้เข้ารับการ สอน</p> <p>-การดำเนินการกิจกรรม ของโปรแกรมการสอนการ ดูแลผู้สูงอายุ วิทยากรหรือ ผู้สอนจะบรรยายในชั้น เรียน โดยการใช้สื่อการ เรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ วีดิทัศน์ และ วิธีการสาธิตโดยให้ผู้เรียน ฝึกหัดลงมือทำและปฏิบัติ ตามในชั้นเรียน</p>	<p>เหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) หัวข้อการสอนเนื้อหา และกิจกรรม 4) คุณ สมบัติและจำนวนผู้เข้า รับการสอน 5) กำหนด วันเวลา สถานที่การ เรียนการสอน 6) รายชื่อ วิทยากร 7) การ ประเมินผลและการ ติดตามผล 8) ประโยชน์ ที่คาดว่าจะได้รับ 9) ผู้รับผิดชอบโครงการ 10) ตารางและกำหนด การเรียนการสอน 11) รายชื่อผู้เข้ารับการสอน</p> <p>-การดำเนินการกิจกรรม ของโปรแกรมการสอน การดูแลผู้สูงอายุ วิทยากรหรือผู้สอนจะ บรรยายในชั้นเรียน โดย การใช้สื่อการเรียนการ สอน เช่น คอมพิวเตอร์ วีดิทัศน์ และวิธีการ สาธิตโดยให้ผู้เรียน ฝึกหัดลงมือทำและ ปฏิบัติตามในชั้นเรียน</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

โปรแกรมการ สอนการดูแล ผู้สูงอายุ	การศึกษาเอกสาร	การศึกษากาณศึกษา	การศึกษากาณศึกษา
กิจกรรม	-การประเมินผล เป็น ขั้นตอนอย่างเป็นระบบ คือ 1) ระยะเวลาก่อนการจัด โปรแกรม 2) ระยะดำเนินการ การจัดโปรแกรม 3) ระยะหลังการจัด โปรแกรม โดยมีการ ติดตามและประเมิน ผล เป็นระยะทั้งจากการเรียน เนื้อหาภาคทฤษฎี และ ภาคปฏิบัติ รายละเอียด ของกิจกรรมและการ ดำเนินการกิจกรรมแตกต่าง กันไปตามมาตรฐานของ แต่ละหน่วยงานหรือ องค์กรที่ได้จากการศึกษา เอกสาร ตำรา และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	-การประเมินผล เป็น ขั้นตอนอย่างเป็นระบบ คือ 1) ระยะเวลาก่อนการจัด โปรแกรม 2) ระยะดำเนินการ การจัดโปรแกรม 3) ระยะ หลังการจัดโปรแกรม โดย มีการติดตามและประเมิน ผลเป็นระยะทั้งจากการ เรียนเนื้อหาภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ รายละเอียดของกิจกรรม และการดำเนินการกิจกรรม แตกต่างกันไปตาม มาตรฐานของแต่ละ หน่วยงานหรือองค์กร	และการฝึกหัดปฏิบัติ งานดูแลผู้สูงอายุจาก สถานที่จริงตามวัน เวลาที่กำหนด -การประเมินผล เป็น ขั้นตอนอย่างเป็นระบบ คือ 1) ระยะเวลาก่อนการ จัดโปรแกรม 2) ระยะ ดำเนินการจัด โปรแกรม 3) ระยะหลัง การจัดโปรแกรม โดยมี การติดตามและ ประเมินผลเป็นระยะ ทั้งจากการเรียนเนื้อหา ภาคทฤษฎี และ ภาคปฏิบัติ รายละเอียดของ กิจกรรมและการ ดำเนินการกิจกรรม แตกต่างกันไปตาม มาตรฐานของแต่ละ หน่วยงานหรือองค์กร

ตารางที่ 1 (ต่อ)

โปรแกรมการ สอนการดูแล ผู้สูงอายุ	การศึกษาเอกสาร	การศึกษากรณีศึกษา	การศึกษาภาคสนาม
จริยธรรมการ ดูแลผู้สูงอายุ	<p>องค์ประกอบจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุที่ได้จาก การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง -สถาบันกศน.ภาคตะวันออก (ม.ป.ป.) ; ภาควิชา การพยาบาลอายุรศาสตร์ และศัลยศาสตร์, มหา วิทยาลัยขอนแก่น, (2542), ศูนย์สมเด็จพระ สังฆราชญาณสังวร เพื่อผู้สูงอายุ, (2554) กล่าวถึง จริยธรรมการ ดูแลผู้สูงอายุ 7 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความ กตัญญูกตเวที ความมี ระเบียบวินัย ความ เสียสละ ความอดสาหัส และความเมตตา -ราชกิจจานุเบกษา(2554) กล่าวถึง จรรยาบรรณ อาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน</p>	<p>องค์ประกอบจริยธรรมการ ดูแลผู้สูงอายุจากการ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ของกรณีศึกษาที่ดี ดังนี้ 1) ความมีระเบียบวินัย ได้แก่ การจัดหาอาหารการ กิน เครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ การจัดที่อยู่อาศัยให้ เหมาะสม การแต่งกายให้ ถูกกาลเทศะเป็นต้น 2) ความเอื้ออาทร เป็นความ เอาใจใส่ และแสดงความ ปรารถนาดีต่อ ผู้สูงอายุ ด้วยความห่วงใย และ ความอ่อนโยน 3) ความ เมตตา 4) ความเสียสละ 5) ความอดทน 6) ความ มั่นใจในการแสดงออก 7) การแสดงความสุภาพ เช่น การใช้คำพูดที่สุภาพ การ ปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุอย่าง นอบนวล เป็นต้น 8) ความ รับผิดชอบและการตรงต่อ เวลา</p>	<p>องค์ประกอบจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุจาก การสัมภาษณ์ผู้ให้ ข้อมูลสำคัญและ การศึกษาภาคสนาม ของผู้วิจัย ดังนี้ 1) ความรับผิดชอบ 2) ความรอบคอบ 3) ความมีระเบียบวินัย 4) ความเคารพต่อ ผู้สูงอายุคุณญาติผู้ใหญ่ 5) ความรักความ เมตตา 6) ความเอาใจ ใส่ในการดูแลตนเอง และผู้สูงอายุ โดยการ เพิ่มพูนความรู้ (head) การมีทักษะที่ คล่องแคล่ว ว่องไวใน การดูแลผู้สูงอายุ (hand) และการมี จิตใจที่จะมาดูแล ผู้สูงอายุเพื่อการปฏิบัติ ดูแลได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม (heart)</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

โปรแกรมการ สอนการดูแล ผู้สูงอายุ	การศึกษาเอกสาร	การศึกษากฎการศึกษา	การศึกษาภาคสนาม
จริยธรรมการ ดูแลผู้สูงอายุ	หมวด 5 ข้อ 34 อาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้านควรปฏิบัติ หน้าที่โดยรักษาจรรยา บรรณอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน ดังนี้ 1) ปฏิบัติ หน้าที่ด้วยความขยัน อุตุน เต็มใจ ตั้งใจ เชื้อมั้น ศรัทธา เสียสละ ซื่อสัตย์สุจริตตามบทบาท หน้าที่ที่กำหนด 2) ไม่ เรียกร้องหรือแสวงหา ประโยชน์ส่วนตนโดย อาศัยตำแหน่งหรือ บทบาทหน้าที่ 3) ยึดมั่น คุณธรรม จริยธรรม และ เมตตาธรรมในการดำเนิน งานและรักษาความ สามัคคีในหมู่คณะ 4) ดำเนินงานตามบทบาท หน้าที่ที่ระเบียบนี้กำหนด โดยเคารพต่อกฎหมาย และเคารพศักดิ์ศรีความ เป็นมนุษย์ 5) มีพฤติ กรรมสุภาพที่ดีเป็น แบบอย่างแก่ผู้อื่นได้		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

โปรแกรมการ สอนการดูแล ผู้สูงอายุ	การศึกษาเอกสาร	การศึกษากรณิศึกษา	การศึกษาภาคสนาม
จริยธรรมการ ดูแลผู้สูงอายุ	-นางลักษณ์ วิรัชชัย, ศจี มาศ ณ วิเชียร และ พิสมัย อรทัย (2551) กล่าวว่า องค์ประกอบ ของคุณธรรมจริยธรรมใน อาชีพต่างๆ ประกอบด้วย 1) ความเป็นอิสระ 2) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน 3) ความมีวินัย 4) ความ อดทน 5) ความกตัญญู 6) ฉันทะ 7) ความขยัน หมั่นเพียร 8) ความ ประหยัด 9) ความ ซื่อสัตย์ 10) ความมี สติสัมปชัญญะ 11) ความ รับผิดชอบ 12) ความ ยุติธรรม 13) ความ สามัคคี 14) ความเป็น กัลยาณมิตร		

กล่าวโดยสรุป ผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย วิธีการ
เนื้อหา และกิจกรรม จากการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษากรณิศึกษาที่ดี
และการศึกษาภาคสนาม ดังนี้ **วิธีการ** หมายถึง การวางแผน การออกแบบ และการประเมินผลในการ
จัดโปรแกรมการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุเพื่อช่วยให้เพิ่มขีดความสามารถในการ
ปฏิบัติงาน และเกิดความร่วมมือกันระหว่างปฏิบัติงานการดูแลผู้สูงอายุ **เนื้อหา** หมายถึง รายละเอียด
ของเนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรมการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วยเนื้อหา

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และเนื้อหาด้านจริยธรรมที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุ **กิจกรรม** หมายถึง ขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมในการดูแลผู้สูงอายุโดยใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุโดยการถ่ายทอดจากผู้รู้ไปสู่ผู้เรียน **จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ** หมายถึง หลักประพจน์ตนในการดูแลบุคคลสูงวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักการดูแล เข้าใจสภาพความเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุและกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรักเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุขในชีวิตบั้นปลายได้อย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงสรุปสังเคราะห์จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ ได้ 7 ประการ ดังนี้ 1) ความรับผิดชอบ 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความกตัญญูกตเวที 4) ความมีระเบียบวินัย 5) ความเสียสละ 6) ความอดุสาหะ 7) ความเมตตา

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ระยะที่ 2 นี้ ผู้วิจัยดำเนินการโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำโปรแกรมการศึกษาที่พัฒนาขึ้นไปใช้โดยการทดลองแบบกึ่งทดลอง 1 กลุ่ม ทดสอบก่อนและหลังการทดลองจากแบบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดทักษะ แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ หลังจากดำเนินโปรแกรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงให้กลุ่มทดลองทำแบบประเมินโปรแกรมแบบสัมภาษณ์ปัจจัยและเงื่อนไขการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าว พบผลการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ

การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการในงานวิจัยนี้ เป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรืออาสาสมัครสาธารณสุขอื่นตามที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนดตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2554 ว่าอาสาสมัครดังกล่าวเป็นบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากหมู่บ้านหรือชุมชน และผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่คณะกรรมการกลางกำหนด เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของชุมชน ตามหลักการการสาธารณสุขมูลฐานของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของหน่วยงานของรัฐอันหมายความถึง กระทรวง ทบวง กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา และองค์การมหาชน

อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ อายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ มีชื่อในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่เป็นการประจำในหมู่บ้านหรือชุมชนที่ประสงค์จะเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่น้อยกว่าหกเดือน มีความรู้สามารถอ่านออกเขียนได้ สมครใจและเสียสละเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานสาธารณสุข ประสงค์จะเข้าร่วมหรือเคยเข้าร่วมการดำเนินงานสาธารณสุขและต้องการพัฒนาชุมชนของตนเอง และประพฤติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี ได้รับความไว้วางใจและยกย่องจากประชาชน มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ และมีพฤติกรรมทางด้านสุขภาพที่เป็นแบบอย่าง และมีเวลาให้กับการทำงาน

การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการในงานวิจัยนี้ คือ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุชุมชนหมู่บ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน เป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจึงต้องมีความรู้ เจตคติ ทักษะที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุ ที่มีจิตอาสา ความตั้งใจและมุ่งมั่นและสามารถอยู่เข้าร่วมโปรแกรมสิ้นสุดได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถอ่านออกเขียนได้ และสมัครใจยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาของการจัดโปรแกรมในการพัฒนาทักษะ ความชำนาญ และความรู้ทางวิชาการของโปรแกรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นและได้รับการคัดเลือกจากหมู่บ้านหรือชุมชน และผ่านการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมตามมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่คณะกรรมการกลางกำหนด

2. การระบุเนื้อหาวิชา

การระบุเนื้อหาวิชา คือ หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

3.การกำหนดการเรียนการสอน

กำหนดระยะเวลาเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ใช้เวลาจำนวน 100 ชั่วโมง ระยะที่ 2 ใช้เวลาจำนวน 14 ชั่วโมง และระยะที่ 3 ใช้เวลาจำนวน 8 ชั่วโมง

3.1 การเลือกรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้

จากการศึกษาในระยะที่ 1 พบว่า กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ คือการปฏิบัติ การสะท้อนความคิด และการสร้างกลุ่ม ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Marquardt, 1999) มีความเหมาะสม อย่างไรก็ตาม การฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุเป็นการฝึกอบรมต้องอาศัยความรู้ ทักษะจากผู้รู้ผู้ชำนาญเป็นผู้ให้คำแนะนำ หลักการของกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเหมาะสม คือ การวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ มีรายละเอียด ดังนี้ 1. นำเสนอปัญหา หรือประเด็นจริงที่เกิดขึ้นในองค์กร 2. กำหนดกรอบของปัญหา ซึ่งเป็นนำปัญหา งาน หรือประเด็นนั้นที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและเกิดขึ้นในรอบของเวลาจริง ความเป็นไปได้ และอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกลุ่ม 3. การพิจารณาสาเหตุของปัญหา เน้นการพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหา และมีการสะท้อนคิดอย่างวิเคราะห์ผ่านประสบการณ์ในอดีต เพื่อค้นหาสาเหตุ และค้นหาแนวทางใหม่ของการปฏิบัติ 4. การพัฒนาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา โดยสมาชิกในทีมจะร่วมกันเสนอแนะแนวทาง

แก้ปัญห ผ่านการอภิปรายกลุ่ม โดยเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ 5. การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดไปปฏิบัติ 6. การดำเนินการแนวทางการแก้ไขปัญหา

ผู้วิจัยสรุป ได้ว่า การวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจะต้องมีการนำเสนอปัญหา ก่อน และกำหนดกรอบของปัญหา และพิจารณาสาเหตุของปัญหา การพัฒนาทางเลือกในการแก้ไข ปัญหา การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไข ปัญหาไปปฏิบัติ และดำเนินการแนวทางการแก้ไข ปัญหา

และจากการศึกษาในระยที่ 1 พบว่า การสร้างเจตคติที่ดีตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมีความเหมาะสมต่อการเสริมสร้างจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุ มีหลักการ ดังนี้

- การทำให้คลื่นสมองต่ำ ด้วยการฝึกโยคะและทำสมาธิเป็นประจำซ้ำๆ อย่างสม่ำเสมอ
- การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง
- หลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส

กล่าวโดยสรุป หลักการเรียนรู้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ คือ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส 1) หลักยามะและหลักนิยามะ 2) การทำให้คลื่นสมองต่ำด้วยการฝึกโยคะอาสนะและทำสมาธิ 3) การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ 1) การนำเสนอปัญหา 2) การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่ 3) การพิจารณาสาเหตุของปัญหา 4) การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหา 5) การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไข ปัญหาไปปฏิบัติ 6) การดำเนินการตามแนวทางการแก้ไข ปัญหา

จากผลดังกล่าว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้ ดังนี้ การปฏิบัติ (practice) คือ การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจากความรู้ ทักษะที่มาจากประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุ และการสะท้อนความคิด (reflection) คือ การสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติงานจากประสบการณ์ในอดีตของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติซึ่งนำไปสู่การหาแนวทางการแก้ไข ปัญหาใหม่ โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของกลุ่ม กับผู้สอน ผู้สูงอายุ และญาติผู้สูงอายุ

3.2 การเลือกลำดับความสำคัญของกิจกรรม

จากการศึกษาในระยที่ 1 พบว่า การเลือกลำดับความสำคัญของกิจกรรมควรเลือกจาก 1) หน้าที่ของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การเยี่ยมเยียนดูแลทุกข์สุข การดูแลอาหารการกิน การดูแลเรื่องยา การทำความสะอาดร่างกายและการแต่งตัว การทำความสะอาดบ้าน การช่วย

เรื่องออกกำลังกาย การช่วยปรับสภาพที่อยู่ในบ้านให้เหมาะสม การพาออกไปพบแพทย์ การไปเยี่ยมไข้ที่บ้านและโรงพยาบาล การพาไปพักผ่อนนอกบ้าน การพาไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา การพาไปประชุมหมู่บ้าน การพาไปร่วมงานในชุมชน การประสานให้บุคลากรทางการแพทย์เข้ามาตรวจรักษา และประสานให้ความช่วยเหลือเครื่องอุปโภคบริโภค 2) จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 2.1) ความรับผิดชอบ 2.2) ความซื่อสัตย์ 2.3) ความกตัญญูทศเวท 2.4) ความมีระเบียบวินัย 2.5) ความเสียสละ 2.6) ความอดุสาหะ และ 2.7) ความเมตตา และ 3) แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วย การทำให้คลื่นสมองต่ำด้วยการฝึกโยคะอาสนะและทำสมาธิ การสร้างภาพจน์ที่ดีต่อตนเอง และหลักยามะและหลักนิยามะ

หลักยามะและหลักนิยามะ ประกอบด้วย หลักในการพัฒนาตนเองกับผู้อื่น ได้แก่ หวังดีต่อผู้อื่น (อหิงสา) การกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ และมีความสุข (สตัยา) การไม่นำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา (อัสเตยะ) การปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน (พรหมจรรย์) การรู้จักการแบ่งปันส่วนเกินต่างๆ ให้กับผู้อื่น (ปริศหะ) และหลักนิยามะ คือ หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเอง ได้แก่ การรักษาความสะอาดของกาย ใจ และสิ่งแวดล้อม (เศาจา) การพยายามรักษาความสงบในจิตใจ (สันโดษ) การเสียสละความสะดวกรสบายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน (ตบะ) และการพัฒนาจิตใจของตนให้มีความเมตตาต่อผู้อื่น (สวาธยายะ) และ การพัฒนาจิตใจที่เป็นความสุขภายในร่างกายและจิตใจของผู้ดูแลอย่างแท้จริง (อิศวรประนิธาน)

4. การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ

หลังจากพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเสร็จสิ้น จึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

-ผู้จัดโปรแกรมการศึกษานำโปรแกรมการศึกษาไปใช้โดยเลือกเนื้อหาการเรียนการสอนเกี่ยวกับ จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

-ผู้จัดโปรแกรมการศึกษาต้องปรับกิจกรรมให้ยืดหยุ่น โดยการใช้การบรรยาย การเล่าเรื่อง การอภิปรายกลุ่ม ตามวันเวลาที่เหมาะสมกับผู้เรียน

-ผู้จัดโปรแกรมการศึกษาทำการสื่อสารเพื่อแจ้งรายละเอียดการเข้าร่วมโปรแกรม การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลกิจกรรมของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 122 ชั่วโมง

ผู้วิจัยกำหนดการจัดกิจกรรม และการเรียนการสอน เป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ใช้เวลาจำนวน 100 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 13-22 มีนาคม 2559 ระยะที่ 2 ใช้เวลาจำนวน 14 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 23-26 มีนาคม 2559 และระยะที่ 3 ใช้เวลาจำนวน 8 ชั่วโมง วันที่ 27 มีนาคม 2559 ผู้วิจัยได้แบ่งกิจกรรมในการเรียน ออกเป็น 2 หน่วย ได้แก่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

เป็นการจัดกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของ Marquardt (1999) เพื่อนำผู้เข้าร่วมกิจกรรมไปสู่ความมีจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ 7 ด้าน ซึ่งรายละเอียด มีดังนี้

-การทำให้คลื่นสมองต่ำ ด้วยการทำโยคะอาสนะ และการทำสมาธิ

-การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

-หลักยามะ (หลักในการพัฒนาตนเองกับผู้อื่น)

1. การไม่มีเจตนาร้ายต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ (อหิงสา)
2. การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข (สัตยา)
3. การไม่นำหรือแม้แต่คิดที่จะนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา (อัสเตยะ)
4. การปฏิบัติต่อทุกสรรพสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องด้วยเสมือนกับทุกสรรพสิ่งเป็นความงามที่ปรากฏออกมาในรูปของวัตถุที่แตกต่างกัน (พรหมจรรย์)
5. การดำเนินชีวิตรูปแบบที่เรียบง่ายและรู้จักการแบ่งปันส่วนเกินของชีวิตต่างๆ ให้กับผู้อื่น (ปริศคหะ)

-หลักนิยามะ (หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเอง)

1. การรักษาความสะอาดบริสุทธิ์ของร่างกายและจิตใจ และสิ่งแวดล้อม (เศาจะ)
2. การพยายามรักษาภาวะความไร้กังวล ความสบาย ความสงบในจิตใจ (สันโดษ)
3. การเสียสละความสะอาดสบายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งอื่นในเป็นการตอบแทน (ตบะ)
4. ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องที่จะช่วยพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรักความเมตตาสูงขึ้น (สวาธยายะ)
5. การมีเป้าหมายที่ถูกต้องของชีวิต โดยการพัฒนาจิตใจหรือการทำสมาธิของตนเองที่เป็นความสุขที่เกิดภายในร่างกายและจิตใจของคนเราอย่างแท้จริง (อิศวรประนิธาน)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

เป็นการจัดกิจกรรมโดยการเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งเรียนรู้ในการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่นำไปสู่การมีจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ดังนี้

องค์ประกอบของจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ 7 ด้าน (สถาบันกศน.ภาคตะวันออกเฉียง, ม.ป.ป.; ภาควิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542) ประกอบด้วย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดุสาหะ และความเมตตา

แนวคิด การพัฒนาตน เป็นการกระตุ้นให้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองเกี่ยวกับจุดอ่อนที่เกี่ยวกับการพัฒนาตนเองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการพัฒนาตนเอง และจริยธรรมที่จำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุ ด้วยการวิเคราะห์ตนเองตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุได้พัฒนาตนเองให้ดีขึ้นทั้งต่อตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดุสาหะ และความเมตตา และใช้เป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนในบทบาทของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

ผู้วิจัยนำความรู้จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 มาสังเคราะห์เป็นกิจกรรมกำหนดการจัดกิจกรรม และการเรียนการสอน ระยะเวลาที่ 1 ใช้เวลาจำนวน 100 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 13-22 มีนาคม 2559 ประกอบด้วย กิจกรรม 7 ด้าน ดังนี้

- กิจกรรมที่ 1 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบ
- กิจกรรมที่ 2 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์
- กิจกรรมที่ 3 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูกตเวที
- กิจกรรมที่ 4 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความมีระเบียบวินัย
- กิจกรรมที่ 5 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละ
- กิจกรรมที่ 6 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความอดุสาหะ
- กิจกรรมที่ 7 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตา

ระยะที่ 2 ใช้เวลาจำนวน 14 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 23-26 มีนาคม 2559 เป็นระยะการติดตามผลการฝึกปฏิบัติตนของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และระยะที่ 3 ใช้เวลาจำนวน 8 ชั่วโมง วันที่ 27 มีนาคม 2559 เป็นระยะการประเมินผลและการติดตามผลของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน รวมระยะเวลาการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาทั้ง 3 ระยะ จำนวน 122 ชั่วโมง

สิ่งประกอบกิจกรรม

1. ใบความรู้เรื่องหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หลักยามะ นิยามะ

2. ใบความรู้เรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ 7 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวทีก ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดุสาหะ และความเมตตา
3. แบบประเมินในการดูแลผู้สูงอายุ และแบบบันทึกประจำวันฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง
4. ใบงานที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมทั้ง 7 ด้าน
5. ใบงานเกี่ยวกับกรณีศึกษาจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุทั้ง 7 ด้าน
6. แผ่นกระดาษขนาด A4 และปากกา
7. แผ่นใสและปากกาเขียนแผ่นใส

กิจกรรมและวิธีการดำเนินการ

- 1) บรรยายแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส คือ หลักยามะ นิยามะ และการวางแผนแก้ปัญหาโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุโดยวิทยากร ใช้เวลาวันละ 8 ชั่วโมง
- 2) ยกตัวอย่างโดยใช้คลิปวิดีโอ เกม นิทาน การจำลองสถานการณ์ บทบาทสมมติ
- 3) แบ่งอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 7-8 คน ใช้การระดมสมอง และอภิปรายกลุ่ม และการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ของบทบาทอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ
- 4) ให้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุทุกคนร่วมเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้

5. การประเมินผลโปรแกรม

ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินประสิทธิภาพ ผลสำเร็จ ผลกระทบ เป็นการดำเนินการต่อในการศึกษาวิจัยระยะที่ 2 และการรายงานผลโปรแกรม

ขั้นตอนนี้จะเป็นการประเมินผลก่อนและหลังการทดลองใช้โปรแกรม รวมทั้งการประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรม ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ แบบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดทักษะ และแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ แบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม แบบสัมภาษณ์ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อโปรแกรม และแบบสัมภาษณ์คู่มือโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรม 7 ประการ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวทีก ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดุสาหะ และความเมตตา

สรุปข้อคิดเห็นจากกิจกรรม

การส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจะต้องเข้าใจค่านิยมด้านจริยธรรมของตนเองได้อย่างชัดเจน เห็นคุณค่าและนำมายึดถือเป็นข้อปฏิบัติสำหรับตนเองและกลุ่มส่งผลให้บุคคลพัฒนาตนเอง ดำรงชีวิตในสังคมและประกอบอาชีพได้อย่างสมบูรณ์ โดยใช้หลักยามะทั้ง 5 หลักในการพัฒนาตนเองกับผู้อื่น ประกอบด้วย 1) การไม่มีเจตนาร้ายต่อ

สิ่งมีชีวิตอื่นๆ (อหิงสา) 2) การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข (สตัยา) 3) การไม่นำหรือแม้แต่คิดที่จะนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา (อัสเตยยะ) 4) การปฏิบัติต่อทุกสรรพสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องด้วยเสมือนกับทุกสรรพสิ่งเป็นความงามที่ปรากฏออกมาในรูปของวัตถุที่แตกต่างกัน (พรหมจรรย์) และ 5) การดำเนินชีวิตรูปแบบที่เรียบง่าย และรู้จักการแบ่งปันส่วนเกินของชีวิตต่างๆ ให้กับผู้อื่น (ปริศคหะ)

การส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจะต้องเข้าใจค่านิยมด้านจริยธรรมของตนเองได้อย่างชัดเจน และเห็นคุณค่า โดยการนำมายึดถือเป็นข้อปฏิบัติสำหรับตนเองและกลุ่มส่งผลให้บุคคลพัฒนาตนเอง ดำรงชีวิตในสังคมและประกอบอาชีพได้อย่างสมบูรณ์ โดยใช้หลักนิยามะ หมายถึง หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเอง ประกอบด้วย 1) การรักษาความสะอาดบริสุทธิ์ของร่างกาย และจิตใจ และสิ่งแวดล้อม (เศาจา) 2) การพยายามรักษาภาวะความไร้กังวล ความสบาย ความสงบในจิตใจ (สันโดษ) 3) การเสียสละความสะอาดสบายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งอื่นในเป็นการตอบแทน (ตบะ) 4) ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องที่จะช่วยพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรักความเมตตาสูงขึ้น (สวาธยา) 5) การมีเป้าหมายที่ถูกต้องของชีวิต โดยการพัฒนาจิตใจหรือการทำสมาธิของตนเองที่เป็นความสุขที่เกิดภายในร่างกายและจิตใจของคนเราอย่างแท้จริง (อิศวรประณีธาน) และการนำการเรียนรู้จากการปฏิบัติมาใช้ จะต้องมีการนำเสนอปัญหา ก่อน และกำหนดกรอบของปัญหา และพิจารณาสาเหตุของปัญหา การพัฒนาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ และดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหานั้นที่ต้องการ

กล่าวโดยสรุป โดยผู้วิจัยดำเนินการในขั้นตอนี้ตามแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของบอยล์ (Boyle, 1981) มีกระบวนการพัฒนาโปรแกรม ดังนี้ 1) การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2) การระบุเนื้อหาวิชา 3) การกำหนดการเรียนการสอน 4) การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ 5) การประเมินผลโปรแกรม โดยมีวัตถุประสงค์ต้องเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล และเพื่อพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคล มีขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรมเป็นขั้นตอนของการวางแผนการเรียนรู้ที่ควรคำนึงถึง ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เมื่อนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรมมาสังเคราะห์เพื่อการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ 7 ขั้นตอนดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ 2) ผู้เรียน 3) ผู้สอน 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) ทรัพยากรการเรียนรู้และสื่อการสอน 7) การประเมินผล

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยสรุปเป็นขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ดังนี้

- 1.การนำเสนอปัญหาจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ
 - 2.การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
 - 2.1 การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำด้วยการฝึกโยคะอาสนะ และทำสมาธิและการปฏิบัติซ้ำๆ เป็นประจำด้วยตนเอง
 - 2.2 การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง
 - 3.การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม และการเล่าเรื่อง
 - 4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และกิจกรรมที่สังเคราะห์ขึ้น
 - 5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ
 - 6.การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหานำไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ
- โดยการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังแผนภาพที่ 10 ดังนี้

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์
2. ผู้เรียน
3. ผู้สอน
4. เนื้อหาสาระ
5. กิจกรรมการเรียนรู้
 - ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - 5.1 การนำเสนอปัญหาจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ
 - 5.2 การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
 - 5.2.1 การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำด้วยการฝึกโยคะอาสนะและทำสมาธิ
 - 5.2.2 การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง
 - 5.3 การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม
 - 5.4 การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และกิจกรรมที่สังเคราะห์
 - 5.5 การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ
 - 5.6 การดำเนินการตามแนวทางแก้ไขปัญหาไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ
6. ทรัพยากรการเรียนรู้
7. การประเมินผล

ภาพที่ 10 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนในการดำเนินโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ดังนี้

แผนการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

เป็นแผนการจัดโปรแกรมที่ประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม การประเมินผลการจัดกิจกรรม และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 แผนการจัดกิจกรรมการศึกษา

ตารางการจัดกิจกรรม	ระยะเวลา
กิจกรรมระยะที่ 1	
ปฐมนิเทศ	3 ชั่วโมง
การประเมินผลก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	3 ชั่วโมง
แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส	8 ชั่วโมง
หลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส	8 ชั่วโมง
บทบาทผู้ดูแลผู้สูงอายุ	8 ชั่วโมง
จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบ	10 ชั่วโมง
จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์	10 ชั่วโมง
จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูทวาที	10 ชั่วโมง
จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความมีระเบียบวินัย	10 ชั่วโมง
จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละ	10 ชั่วโมง
จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความอดุสาหะ	10 ชั่วโมง
จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตา	10 ชั่วโมง
กิจกรรมระยะที่ 2	
การฝึกปฏิบัติจริงตามคู่มือ	14 ชั่วโมง
กิจกรรมระยะที่ 3	
การประเมินผลหลังเข้าร่วมโปรแกรม	4 ชั่วโมง
ปิดการอบรม (ปัจฉิมนิเทศ)	4 ชั่วโมง
รวมระยะเวลากิจกรรมทั้งสิ้น (ระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3)	122 ชั่วโมง

ผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะของรูปแบบการจัดกิจกรรมออกเป็น 3 ระยะ จำนวน 122 ชั่วโมง ดังนี้

ระยะที่ 1 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร “การเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ สำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส” ระยะเวลา 10 วัน จำนวน 100 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 15-22 มีนาคม 2559 แสดงดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 3 แผนกำหนดการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

วันที่จัดกิจกรรม	ชั่วโมงที่	กิจกรรมที่จัด
13 มีนาคม 2559	ชั่วโมงที่ 1-10	-ผู้เรียนพบผู้สอนลงทะเบียนและรับเอกสารรวมทั้งทดสอบความรู้ เจตคติและประเมินตนเอง ทำกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์และการให้แนวคิดพื้นฐานการจัดกิจกรรม
14 มีนาคม 2559	ชั่วโมงที่ 11-20	-หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การให้แนวคิดพื้นฐานและหลักการแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
15-22 มีนาคม 2559	ชั่วโมงที่ 20-100	-หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การให้แนวคิดพื้นฐานจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ 7 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดุสาหะ และความเมตตา และการทำกิจกรรมสะท้อนความคิดโดยการอภิปรายกลุ่ม จากการนำเสนอปัญหาจริยธรรม การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง การพัฒนาทางการแก้ปัญหาจริยธรรมด้วยกิจกรรมที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ การประเมินผลและการเลือกแนวทางแก้ไข และการดำเนินทางแก้ปัญหาจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ (รวมเวลาดำเนินโปรแกรมระยะที่ 1 จำนวน 100 ชั่วโมง)

ระยะที่ 2 การฝึกปฏิบัติด้วยตนเองโดยศึกษาจากคู่มือการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ระยะเวลาติดต่อกัน 7 วัน วันละ 2 ชั่วโมง จำนวน 14 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 23-26 มีนาคม 2559 ได้แก่ กิจกรรมการเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการให้

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทำกิจกรรมตามแบบบันทึกประจำวันที่ได้รับไว้เป็นคู่มือ และทำกิจกรรมต่อเนื่องด้วยตนเองตามระยะเวลาที่ผู้วิจัยกำหนด โดยผู้วิจัยพูดคุยกับผู้เรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ เช่น การเยี่ยมเยียนบ้านผู้สูงอายุ การตรวจสอบสุขภาพและรับยาเกี่ยวกับโรคของผู้สูงอายุ ได้แก่ เบาหวาน ความดัน ร่วมกับหน่วยแพทย์ การร่วมทำบุญทางศาสนา เป็นต้น สรุปได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การฝึกปฏิบัติด้วยตนเองโดยศึกษาจากคู่มือ

หัวข้อ	ขั้นตอน	กิจกรรม	ระยะเวลา
การนำความรู้จากการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้ในระยะเวลาที่ 1 เพื่อฝึกปฏิบัติตนให้มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุและการเขียนแบบบันทึกการปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุ	1.การฝึกปฏิบัติตนตามคู่มือ 2.การเขียนบันทึกการปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุ 3.ผู้วิจัยติดตามผลการปฏิบัติงานกับอาสาสมัคร	การฝึกปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุจากคู่มือ การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 14 ชั่วโมง โดยผู้เรียนนำความรู้ในระยะเวลาที่ 1 มาฝึกปฏิบัติตนเอง และเขียนบันทึกประจำวันเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ปฏิบัติและผู้สอนพบผู้เรียนในพื้นที่ เพื่อติดตามผล และนัดหมายวันและเวลาเพื่อรายงานผลและสัมภาษณ์กลุ่มในระยะเวลาที่ 3	14 ชั่วโมง

คู่มือการฝึกทักษะด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคู่มือการปฏิบัติตามหลักการแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส โดยผู้เรียนฝึกฝนด้วยตนเอง เช่น การฝึกโยคะอาสนะ การเดินเกาซิกิ การทำสมาธิและการผ่อนคลาย เป็นการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเองผ่านเนื้อหาสาระ รวมเวลา 14 ชั่วโมง เมื่อเรียนครบแล้วผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีศักยภาพ

ส่วนที่ 2 หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (เกียร์ติววรรณ อมาตยกุล, 2553) ประกอบด้วย ยามะและนิยามะ คือ **ยามะ** หมายถึง หลักในการพัฒนาตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุกับผู้อื่น ประกอบด้วย 1) การไม่มีเจตนาร้ายต่อผู้อื่น (อหิงสา) 2) การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข (สัตยา) 3) การไม่คิดหรือนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา (อัสเตยะ) 4) การปฏิบัติต่อทุกคนที่เกี่ยวข้องด้วยความเท่าเทียมกัน (พรหมจรรย์) และ 5) การรู้จักการแบ่งปันส่วนเกินของชีวิตให้กับผู้อื่น (ปริศคหะ) และ **นิยามะ** หมายถึง หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การรักษาความสะอาดบริสุทธิ์ของร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อม (เศาจะ) 2) การพยายามรักษาใจให้สบาย สงบ และไร้กังวล (สันโดษ) 3) การเสียสละความสะดวกสบายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งอื่นใดเป็นการตอบแทน (ตบะ) 4) การพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรักความเมตตาสูงขึ้น (สวาธยายะ) และ 5) การมีเป้าหมายของชีวิต โดยการพัฒนาจิตใจของตนเองที่เป็นความสุขที่เกิดภายในร่างกายและจิตใจของผู้ดูแลผู้สูงอายุอย่างแท้จริง (อิศวรประนิธาน) และความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบ 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความกตัญญูกตเวทิตา 4) ความมีระเบียบวินัย 5) ความเสียสละ 6) ความอดุสาหะ 7) ความเมตตา

การฝึกทักษะด้วยตนเองด้วยแบบบันทึกการปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ทำกิจกรรมต่อเนื่องด้วยตนเอง โดยผู้เรียนนำความรู้ในระยะเวลาที่ 1 มาฝึกปฏิบัติตนเอง และเขียนบันทึกประจำวันเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ปฏิบัติ โดยผู้สอนจะเข้าไปเก็บสมุดบันทึกประจำวัน และพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับผู้เรียน หลังจากสิ้นสุดการฝึก เพื่อสังเกตพฤติกรรม และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนว่ามีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยติดตามการปฏิบัติงานกับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุแบบไม่มีส่วนร่วมในชุมชน

ระยะที่ 3 การนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติด้วยคู่มือการฝึกทักษะด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และการประเมินผลรูปแบบกิจกรรม จำนวน 4 ชั่วโมง และการอภิปรายกลุ่ม จำนวน 4 ชั่วโมง รวมจำนวนเวลา 8 ชั่วโมง วันที่ 27 มีนาคม 2559 สรุปได้ดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 5 การนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติ การประเมินผลรูปแบบกิจกรรม การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขของการนำไปใช้

หัวข้อ	ขั้นตอน	กิจกรรม	ระยะเวลา
ลงทะเบียน	ลงทะเบียนในเอกสาร	ผู้เรียนรวมตัวกันลงชื่อและลงทะเบียนเข้าร่วมโปรแกรมระยะที่ 3	1 ชั่วโมง
การนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติด้วยคู่มือการฝึกทักษะด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	การนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองของผู้เรียน	ผู้เรียนนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติของแต่ละบุคคล	1 ชั่วโมง
การอภิปรายกลุ่ม		จัดอภิปรายกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมที่นำมาใช้	1 ชั่วโมง
ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขของการนำไปใช้		ผู้ร่วมกิจกรรมเสนอความคิดเห็นสิ่งที่สนับสนุนและอุปสรรคต่อโปรแกรมที่นำไปใช้	2 ชั่วโมง
ประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน		ผู้เรียนทำแบบประเมินจากการเข้าร่วมโปรแกรม	2 ชั่วโมง
ปิดการอบรม		ผู้สอนกล่าวปิดการอบรม	1 ชั่วโมง
รวมระยะเวลา			8 ชั่วโมง

ระยะที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการ โดยการให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำแบบประเมินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อการเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ สำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ และอภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมร่วมกัน จากปัจจัยและเงื่อนไขของการพัฒนาโปรแกรมที่พัฒนาและนำมาใช้ จากการดำเนินการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้ง 3 ระยะ ผู้วิจัยได้โปรแกรมการศึกษาและคู่มือที่พัฒนาขึ้น (รายละเอียดโปรแกรมและขั้นตอนดำเนินกิจกรรมแสดงในภาคผนวก ข) ดังนี้

โปรแกรมการศึกษาครอบครัวโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้าง จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

1. หลักการและเหตุผล

ประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงสถานะด้านสังคมว่า ประเทศไทยจะมีโครงสร้างประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นซึ่งจะทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีการคาดการณ์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ว่าประชากรสูงอายุในโลกจะเพิ่มขึ้นอีก 81.9 ล้านคน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ทำให้ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุใน 20 ปีข้างหน้า ประชากรวัยสูงอายุ มีสัดส่วนสูงขึ้นเป็นลำดับจากร้อยละ 9.5 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 13.8 ในปี 2558 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 - 2554) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะพบกับการเปลี่ยนแปลงของการเสื่อมถอยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านสุขภาพ (บรรลุ ศิริพานิช และคณะ, 2531) ในด้านการขาดแคลนอาหาร การไม่ได้ยิน การมองไม่เห็น การเสื่อมของกระดูก การเจ็บปวดต่างๆ เช่น ปวดหลัง ปวดเข่า เป็นต้น (อัมพร โอตระกูล, 2538) และ 3 ใน 4 ของผู้สูงอายุมักมีโรคประจำตัว (นิมมวล ศรีจาด, 2533) กระทรวงสาธารณสุข จึงได้เริ่มโครงการอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2520 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพกันเองด้วยวิธีที่ง่าย ประหยัด และทั่วถึง และเป็นการบรรเทาภาวะขาดแคลนบุคลากรทางด้านสาธารณสุขในชนบท และเพื่อแก้ปัญหาการรักษาพยาบาล หรือดูแลสุขภาพที่ไม่ถูกต้องของประชาชน (สำนักงบประมาณ, 2556)

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (ราชกิจจานุเบกษา, พ.ศ. 2554) กล่าวว่า “อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน” หมายความว่า บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากหมู่บ้านหรือชุมชนและผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่คณะกรรมการกลางกำหนด ได้แก่ (1) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (2) อาสาสมัครสาธารณสุขกรุงเทพมหานครซึ่งปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานคร และ (3) อาสาสมัครสาธารณสุขอื่นตามที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด

นอกจากนี้ หมวด 3 กล่าวว่า บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของอาสาสมัคร คือ (1) การปฏิบัติตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุข (2) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หรือจัดการรณรงค์ และให้ความรู้ทางด้านสาธารณสุขมูลฐาน (3) ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชนตามระเบียบสาธารณสุขหรือบทบัญญัติกฎหมายอื่นๆ (4) จัดกิจกรรมเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุขที่สอดคล้องกับสถานะสุขภาพของท้องถิ่น (5) เป็นแกนนำในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสุขภาพและพัฒนา

คุณภาพชีวิตของชุมชนโดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และประสานแผนการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแหล่งอื่น ๆ (6) ให้ความรู้ด้านการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพ การเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประชาชน และการมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นของชุมชน เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ (7) ศึกษา พัฒนาตนเอง และเข้าร่วมประชุม ตลอดจนปฏิบัติงานตามที่หน่วยงานอื่นร้องขอ (8) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะต้องดำเนินการตามมาตรฐานสมรรถนะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และ (9) ประสานการดำเนินงานสาธารณสุขในชุมชนและปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงองค์กรพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ในท้องถิ่น

ประเทศไทยจึงเริ่มมีการนำงานสาธารณสุขมูลฐานมาเป็นแนวทางพัฒนางานสาธารณสุข โดยเริ่มจากแผนพัฒนาสาธารณสุขแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-พ.ศ.2524) ได้นำระบบอาสาสมัครสาธารณสุขมาใช้ ซึ่งมีบทบาทเป็นแกนนำในการชักจูงและก่อให้เกิดความร่วมมือจากชุมชนในการแก้ปัญหาสาธารณสุขของหมู่บ้าน การให้คำแนะนำความรู้ด้านสุขภาพ และประสานงานรับข่าวสารทางด้านสุขภาพจากเจ้าหน้าที่ไปเผยแพร่ต่อประชาชน และแจ้งข่าวเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพในหมู่บ้านแก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งเป็นการช่วยเหลือการรักษาพยาบาลเบื้องต้นให้กับคนในหมู่บ้าน เฝ้าระวังและป้องกันโรคที่เป็นปัญหาในหมู่บ้าน ดังนั้นการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพของอาสาสมัครจึงเป็นสิ่งสำคัญ (อมร นนทสุด, 2535) โดยเฉพาะอาสาสมัครที่ดูแลผู้สูงอายุ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของอาสาสมัครดังกล่าว พบว่า บางคนทำงานนอกพื้นที่ ทำให้การประเมินและดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง และบางคนขาดความตระหนัก และไม่ให้ความร่วมมืออย่างจริงจังในการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี (ประภาส ขำมาก, 2556) และอาสาสมัครยังขาดความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุ อีกทั้งด้านระบบสนับสนุนในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุนั้น ประชาชน ผู้นำชุมชน ไม่ให้ความสำคัญ ขาดความร่วมมือที่ดี และอาสาสมัครที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมักจะปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครมากตามไปด้วย ดังนั้นการปฏิบัติงานของบุคคลจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากองค์กร หรือหน่วยงานที่ปฏิบัติอยู่ หากได้รับการสนับสนุนทั้งด้านอารมณ์ การสนับสนุนด้านการประเมิน การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนด้านทรัพยากร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงาน (เตือนใจ ปาประโคน และวิทัศน์ จันทรโพธิ์ศรี, 2556) และอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ไม่มีความมั่นใจในการดูแล หรือให้คำแนะนำผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการแนะนำ วิธีการให้ความรู้ เอกสารและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งพี่เลี้ยงเพื่อเป็นที่ปรึกษา (สุมาลี เอี่ยมสมัย, รัตนา เหมือนสิทธิ์ และจรรยาศรี ทองมาก, 2555)

อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่ดีจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและมีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุ (Schumacher and Meleis, 1994) และจะต้องเป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีและ

มีความคิดเชิงบวกต่อการดูแลผู้สูงอายุ มีความรู้สึภาคภูมิใจและมีสัมพันธภาพที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุ (คมสัน แก้วระยยะ, 2540) ซึ่งในปัจจุบันนี้ผู้ดูแลผู้สูงอายุยังมีอยู่น้อยมาก ด้วยเหตุดังกล่าว สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ส่งเสริมให้เกิดระบบงานอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เพื่อเป็นกลไกในระดับรากฐานของชุมชน โดยมีการฝึกอบรม ฝึกทักษะเสริมสร้างทัศนคติ ให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อไปช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ถูกทอดทิ้งให้อยู่ลำพัง ถูกละเลย ได้รับการดูแลที่ไม่ถูกต้อง ยากจน ฯลฯ ทั้งนี้โครงการดังกล่าว ได้เริ่มดำเนินการโครงการนำร่อง เมื่อปี พ.ศ. 2546 – 2547 ในพื้นที่ 8 จังหวัด และมีมติคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2548 เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2550 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ขยายผลโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ โดยกำหนดเป็นนโยบายด้านผู้สูงอายุ และให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรหลักในการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในท้องถิ่น และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานสนับสนุนด้านวิชาการ (วิไลลักษณ์ รุ่งเมืองทอง, 2553) โดยมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ งานวิจัยของ ชาลิณี ภัทรพงศ์ (2550) ได้การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุมีการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับดี ซึ่งเมื่อจำแนกรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติทุกด้านอยู่ในระดับดี ได้แก่ 1) การออกเยี่ยมเยียนและการให้ความรู้การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ 2) ด้านการถ่ายทอดเรื่องความรู้ด้านการดูแลสุขภาพให้กับครอบครัว 3) ด้านการให้ความช่วยเหลือทั่วไปในการดูแลผู้สูงอายุ 4) ด้านการประสานงานในด้านการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพ 5) ด้านการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุดูแลตนเองเพื่อการมีสุขภาพดี 6) ด้านการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติงานด้านการเสริมสร้างและดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุอยู่ในระดับดี จึงควรได้รับการสนับสนุนให้ใช้ศักยภาพด้านอย่างอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และวิไลลักษณ์ รุ่งเมืองทอง (2553) ได้ทำการประเมินโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบุรี พบว่า อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่จะต้องดูแลผู้สูงอายุระหว่าง 6 - 10 คน โดย อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ มีระดับความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัญหาเรื่องการไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้สูงอายุ จำนวนผู้สูงอายุที่ต้องดูแลมีมากเกินไป การขาดความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสื่อสารกับผู้สูงอายุมีปัญหา อีกทั้งปัญหาอาสาสมัครไม่มาปฏิบัติงานจริง และไม่ได้กำหนดตารางการปฏิบัติงานไว้ให้ชัดเจน (ศุภชัย สารณสุขมูลฐานชุมชน, 2537) การศึกษาของ ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2531) เกี่ยวกับปัญหาทางออกของ อสม. พบว่าผู้ที่ผ่าน

การอบรมแล้วจะปฏิบัติงานเฉพาะช่วงแรกๆ ต่อมาจะเฉื่อยชา และไม่กระตือรือร้น รวมทั้งมีการลาออกสูงมากเนื่องมาจากวิธีการคัดเลือกคนเข้ามาไม่เหมาะสม การไม่มีค่าตอบแทนและภาระทางครอบครัว จำเป็นต้องมีการอบรมเพิ่มทุกปีทำให้สูญเสียงบประมาณอย่างมาก นอกจากนี้ค่าตอบแทนระหว่างการอบรม สิทธิรักษาพยาบาลฟรี การได้รับการเชิดชูเกียรติ การได้รับการยอมรับนับถือ การได้มีบทบาทในสังคม ตลอดจนการได้มีความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งตอบแทนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ผู้ที่จะทำงานนี้ได้จะต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละเป็นอย่างมาก (เอกมน โลหะญาณจารี, 2547) ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Marquardt, 1999) เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Marquardt, 1999) เพื่อการดูแลผู้สูงอายุ

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึง แนวโน้มความสัมพันธ์เชิงจริยธรรมระหว่างการดูแลผู้สูงอายุลดลงมาก (สิวลี ศิริไล, 2548) สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการศึกษาที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาชีพมากกว่าการฝึกฝนและการพัฒนาด้านพฤติกรรม จิตใจและปัญญา ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของคำขวัญว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 กล่าวว่า การจัดการศึกษา ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา และสอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 - 2564) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกันในเรื่องของการมุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ซึ่งมีพันธกิจสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรมนำความรอบรู้ อย่างเท่าทัน

ทั้งนี้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ พัฒนาขึ้นโดยใช้โปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมของ Boyle (1981) โดยเน้นกระบวนการทำซ้ำๆ การทำให้คลื่อนสมองต่ำ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การสร้างทัศนคติที่ดีโดยการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น และเน้นกระบวนการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่เกิดในตัวผู้เรียน เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน โดยการไตร่ตรองและสะท้อนความคิด การพิจารณาลงความเห็นและสร้างกรอบแนวคิด การตรวจสอบและการบูรณาการ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ตระหนักถึงความเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาสังคมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บนฐานการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่ดีแบบองค์รวมเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพ โปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมของ Boyle หลัก

คุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วย หลักยามะ และหลักนิยามะ หลักการแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการวางแผนแก้ไขปัญหาจากการเรียนรู้จากการปฏิบัติ มีรายละเอียด ดังนี้

2.แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

Boyle (1981) กล่าวถึงโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน มีกระบวนการพัฒนาโปรแกรม ดังต่อไปนี้

กระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน

โปรแกรมเชิงสถาบันมีรูปแบบที่เป็นทางการให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาเชิงบุคคล จึงเน้นการวิเคราะห์ตัวผู้เรียนเป็นหลักมากกว่าการวิเคราะห์สถานการณ์ในชุมชน การวิเคราะห์ความต้องการหรือเนื้อหาดำเนินการตามหลักวิชาการและพื้นฐานขององค์ความรู้ มีวัตถุประสงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลเพื่อพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคล ซึ่งองค์กรหรือสถาบันจะเป็นผู้พิจารณาว่าควรปรับปรุงพัฒนาด้านปัญหา ด้านเจตคติ และด้านทักษะหรือสมรรถภาพ

โปรแกรมเชิงสถาบันถูกนำมาใช้เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทที่มีประกาศนียบัตร มีการรับรองผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา การฝึกอบรมระหว่างประจำการ ฯลฯ ขั้นตอนในการวางแผนโปรแกรมเชิงสถาบันมีดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 : กำหนดกลุ่มผู้รับบริการ

- กำหนดว่าใครจะเป็นกลุ่มผู้รับบริการในโปรแกรม ถ้าหากกลุ่มดังกล่าวสังกัดสถาบัน องค์กร สมาคมวิชาชีพ หรือในกลุ่มชุมชน การประสานงานกับองค์กรและกลุ่มดังกล่าวจะช่วยสร้างความเข้าใจวัตถุประสงค์และกระบวนการของความพยายามในการพัฒนาโปรแกรมขึ้น

- ศึกษา วิเคราะห์ภูมิหลังของกลุ่มผู้รับบริการว่ามีความต้องการ คุณลักษณะ ความสามารถ ปัญหา ฯลฯ อะไรบ้าง

- ศึกษาว่าหน่วยงานหรือองค์กรอื่นจัดโปรแกรมที่คล้ายคลึงกันหรือไม่เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน

ขั้นตอนที่ 2 : ระบุเนื้อหาวิชา

- ศึกษาความต้องการโดยพิจารณาจากธรรมชาติของผู้เรียนโดยเฉพาะ เนื้อหาที่จะสอน การออกแบบการเรียนการสอน ความปรารถนาและแรงจูงใจของผู้เรียน

- พยายามเปรียบเทียบระดับความสามารถของผู้เรียนกับเนื้อหาที่จะสอน ซึ่งอาจจะใช้วิธีการทดสอบก่อนการเรียนการสอน

- ศึกษาศักยภาพของกลุ่มผู้รับบริการ โดยผู้พัฒนาโปรแกรมควรศึกษา ประสบการณ์ทางการศึกษา สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ รูปแบบการมีส่วนร่วม ความสนใจพิเศษของศักยภาพ

ของผู้เรียนในโปรแกรมต่างๆ ในหลายกรณี ข้อมูลดังกล่าวอาจจะหาได้จากผู้เข้าโปรแกรมก่อนการลงทะเบียน

ขั้นตอนที่ 3 : กำหนดการเรียนการสอน

การพิจารณาเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับ เรียงตามลำดับของประสบการณ์การเรียนรู้ โดยมีข้อมูลประกอบการพิจารณา คือ ภูมิหลังที่อาจจะแตกต่างกันของผู้เรียน เช่น ประสบการณ์เดิม ระดับการศึกษา สถานะทางสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ควรจะพิจารณาการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายให้เหมาะสมกับลักษณะ และภูมิหลังของกลุ่มเป้าหมาย พิจารณาเลือกวิธีการแล้วจึงเลือกเทคนิคของกิจกรรม กำหนดอุปกรณ์ เครื่องมือตามความเหมาะสม และกำหนดบทบาทของคณะเจ้าหน้าที่ตามแผนการสอน ดังนี้

- เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนอย่างชัดเจน
- ประชาสัมพันธ์โปรแกรมโดยวิธีหลากหลายที่เหมาะสม อาจผ่านสื่อมวลชน หน่วยงาน
- ช่วยเหลือผู้รับบริการที่ต้องการมีส่วนร่วมให้รู้เกี่ยวกับจุดประสงค์ รูปแบบ และกระบวนการของโปรแกรม
- กำหนดวิธีการเรียนการสอนและกิจกรรมเฉพาะเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโปรแกรม (เช่น การฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา การปรึกษาเป็นรายบุคคลหรือการผสมผสานวิธีการต่างๆ ที่ได้ยกเป็นตัวอย่าง) วิเคราะห์ทฤษฎีและการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน พยายามใช้วิธีการใหม่ๆ เมื่อสถานการณ์เอื้ออำนวย
- กำหนดหน้าที่ของคณะเจ้าหน้าที่และวิทยากรในการดำเนินการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
- กำหนดและพัฒนาเอกสารที่จะต้องใช้เตรียมให้พร้อมและกำหนดเวลาที่จะใช้ในการนำเสนอ

ขั้นตอนที่ 4 : การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ

ขั้นตอนการเลือกกิจกรรมที่จะปฏิบัติ มีข้อควรพิจารณา 3 ประการคือ การกระตุ้นความสนใจให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ รวมทั้งกิจกรรมเสริมในการติดตามประเมินผลต่อผลหลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรม (follow - up) ขยายผลการอบรมโดยดำเนินกิจกรรมในลักษณะที่มีความต่อเนื่องเพื่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ และรวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคปรับแผนการปฏิบัติตามความจำเป็น ดังนี้

- เลือกเนื้อหาวิชา กิจกรรมที่มีคุณภาพในการนำความสามารถที่ซ่อนอยู่ของกลุ่มผู้รับบริการออกมาได้

- มีความยืดหยุ่นทั้งทางวิธีการที่เหมาะสม เทคนิคและอุปกรณ์ ที่นำมาใช้ในการจูงใจ และสร้างความสนใจแก่ผู้เรียน
- มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับบทบาท และความรับผิดชอบของทุกคน

ขั้นตอนที่ 5 : การประเมินผลโปรแกรม

การประเมินผลโปรแกรมในแง่มุมต่างๆ มีประโยชน์ต่อกระบวนการพัฒนาโปรแกรม ตั้งแต่ต้นจนจบโปรแกรม ผู้จัดโปรแกรมควรจัดให้มีการประเมินในทุกขั้นตอนซึ่งในการประเมินดังกล่าวจำเป็นต้องมีการเตรียมประเด็น และตัวชี้วัดซึ่งต้องรวบรวมเกณฑ์ที่ใช้ประกอบการพิจารณา เครื่องมือและผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งรูปแบบและเทคนิคการประเมินขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น วัตถุประสงค์ของโปรแกรม หรือการใช้ประโยชน์ของผลการประเมินหรือผู้รับผิดชอบการประเมิน เป็นต้น สรุปได้ดังนี้

- วัดผลสัมฤทธิ์ที่เกิดในตัวผู้เรียน ถ้ามีการวัดความรู้เดิมของผู้เรียนก่อนเข้าร่วมและทดสอบหลังเข้าร่วมโปรแกรมสามารถนำมาเปรียบเทียบเพื่อดูความก้าวหน้าได้
- พิจารณาทบทวนแผนว่า ผู้เรียนอาจก้าวหน้าได้มากกว่านี้อีกหรือไม่ เพราะเหตุใด ผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่
- ทบทวนแผนของกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม

ผู้วิจัยดำเนินการในขั้นตอนนี้ตามการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ บอยล์ (Boyle, 1981) เป็นโปรแกรมเชิงสถาบัน ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาโปรแกรม ดังนี้ 1)การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2)การระบุเนื้อหาวิชา 3)การกำหนดการเรียนการสอน 4)การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ 5)การประเมินผลโปรแกรม

3.แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

3.1หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส คือ หลักยามะและนิยามะ

หลักยามะ (หลักในการพัฒนาตนเองกับผู้อื่น) ได้แก่

1. การไม่มีเจตนาร้ายต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ (อหิงสา) 2. การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข (สัตยา) 3. การไม่นำหรือแม้แต่คิดที่จะนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา (อัสเตยะ) 4. การปฏิบัติต่อทุกสรรพสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องด้วยเสมือนกับทุกสรรพสิ่งเป็นความงามที่ปรากฏออกมาในรูปของวัตถุที่แตกต่างกัน (พรหมจรรย์) การมีพรหมจรรย์ คือ การระลึกรถึงสิ่งที่ตั้งงาม ยิ่งใหญ่ บริสุทธิ์ ที่มีอยู่ในทุกสรรพสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องด้วยอยู่ตลอดเวลาเสมือนกับทุกสรรพสิ่งเป็นความงามที่ปรากฏออกมาในรูปของวัตถุที่แตกต่างกัน ผู้ปฏิบัติตามคุณธรรมข้อนี้ จะ

กลายเป็นผู้ที่อ่อนน้อม ถ่อมตน น่ารัก ลดตัวตนของตัวเองลง ลดความรู้สึกแบ่งแยกพวกเราพวกเขา และเห็นความสำคัญของสรรพสิ่งต่างๆ มากขึ้น และมีความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้กับมวลมนุษย สัตว์และสรรพสิ่งทั้งหลายมากขึ้น 5. การดำเนินชีวิตรูปแบบที่เรียบง่าย และรู้จักการแบ่งปันส่วนเกิน ของชีวิตต่างๆ ให้กับผู้อื่น (ปริคคหะ)

หลักนิยามะ (หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเอง)

1. การรักษาความสะอาดบริสุทธิ์ของร่างกายและจิตใจ และสิ่งแวดล้อม (เศาจะ) 2. การพยายามรักษาภาวะความไร้กังวล ความสบาย ความสงบในจิตใจ (สันโดษ) 3. การเสียดสละความ สะดวกสบายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งอื่นในเป็นการตอบแทน (ตบะ) 4. ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องที่จะช่วยพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรักความเมตตา สูงขึ้น (สวธยายะ) 5. การมีเป้าหมายที่ถูกต้องของชีวิต โดยการพัฒนาจิตใจหรือการทำสมาธิของ ตนเองที่เป็นความสุขที่เกิดภายในร่างกายและจิตใจของคนเราอย่างแท้จริง (อิศวรประณิธาน) เป็น เป้าหมายของชีวิต หรือพูดง่าย ๆ ว่า เป้าหมายสูงสุดของชีวิตคนเรา คือ การปรับคลื่นสมอง เป็นการ พัฒนาจิตใจ หรือการทำสมาธิให้มีคลื่นสมองต่ำลงจนเข้าสู่คลื่นจักรวาล

3.2 หลักการแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

หลักการของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2545) ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ชั้น ดังนี้ 1. การทำให้คลื่นสมองต่ำโดยการทำสมาธิและการฝึกโยคะอาสนะ และ 2. การสร้างเจตคติที่ดี โดยสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง โดยฝึกปฏิบัติซ้ำๆ สม่าเสมอ

1. การทำให้คลื่นสมองต่ำโดยการทำสมาธิและการฝึกโยคะอาสนะ

การทำสมาธิ

การทำสมาธิ เป็นการยกระดับจิตใจ ให้เกิดความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ต่อทุกสรรพสิ่งใน โลกและจักรวาล การทำสมาธิเป็นกระบวนการทำให้ร่างกาย จิตสำนึก และจิตใต้สำนึกหยุดการ ทำงาน หรือทำงานน้อยที่สุด เพื่อทำให้จิตใจส่วนลึก หรือจิตเหนือสำนึกของคนเรามีโอกาสทำงานได้ อย่างเต็มที่ ขณะที่ทำสมาธิ คลื่นสมองของผู้ทำสมาธิจะช้าลงไปเรื่อยๆ จนเกิดความปิติสุขมากขึ้น เป็นพื้นฐานของการพัฒนาจิตใจ โดยการฝึกสมาธิ เพื่อให้จิตใต้สำนึกมีข้อมูลที่เต็มไปด้วยความรัก ความเมตตา และจิตใจส่วนลึกทั้งสามระดับได้รับการพัฒนาจนเข้าสู่สภาวะของความมีจิตใจที่มีความ รักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ อันนำไปสู่เป้าหมายของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ

การทำสมาธิแบบนี้โอฮิวแมนนิส (Neo-humanist Meditation) ก่อให้เกิดสภาวะคลื่นสมอง ต่ำขณะทำสมาธิ จิตใต้สำนึกอยู่ในสภาวะที่พร้อมรับข้อมูลใหม่ โดยการภาวนามันตราในใจด้วยคำว่า “บาบานัม เควาลัม (Baba Nam Kevalam)” แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “Love is everywhere” หรือมีความรักอยู่ทุกหนทุกแห่ง ควรฝึกอย่างสม่าเสมอวันละ 2 ครั้ง จิตใต้สำนึกจะเปลี่ยนแปลงไป ตามสิ่งที่เราคิด กลายเป็นจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยพลังความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ ทำให้เราเคารพ

ตนเองและเคารพผู้อื่น เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนคุณค่าของทุกสรรพสิ่งในโลกและจักรวาล โดยที่โยคีโบราณได้หาวิธีการต่างๆ มาใช้เพื่อขจัดอารมณ์ด้านลบ วิธีที่ง่ายที่สุดคือ การทำสมาธิโดยใช้คำมนตรา (Mantra Meditation) เพื่อชำระจิตใจของเราให้บริสุทธิ์

การฝึกสมาธิด้วยการออกกำลังกาย : โยคะอาสนะ (Yoga Asana)

การฝึกสมาธิด้วยการออกกำลังกายด้วยโยคะอาสนะ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ระดับฮอร์โมนสมดุล จิตใจสงบ มีสติ คลื่นสมองต่ำ จิตใต้สำนึกพร้อมที่จะรับข้อมูลใหม่ที่เป็นบวกซึ่งส่งผลต่อภาพพจน์ทางด้านบวกของผู้ฝึก ทำให้เห็นคุณค่าและเชื่อมั่นในตนเอง เป็นการออกกำลังกายที่มีผลโดยตรงกับต่อมไร้ท่อและระดับฮอร์โมนในร่างกาย โดยการเคลื่อนไหวอย่างช้าๆ ผสมกับการสูดลมหายใจลึกๆ สลับด้วยการหยุดนิ่งของร่างกาย เพื่อให้กล้ามเนื้อผ่อนคลาย ช่วยทำให้ปอดรับออกซิเจนได้มากขึ้น ระบบประสาทผ่อนคลายและมีกำลังวังชา หากคนเราฝึกโยคะอยู่เสมอสม่ำเสมอ จะทำให้มีระบบประสาทที่ดี ไม่เครียด การไหลเวียนของโลหิตดีขึ้น และเลือดไหลเวียนไปเลี้ยงส่วนสมองเพิ่มขึ้น ช่วยควบคุมการหลั่งฮอร์โมนของต่อมไร้ท่อให้สมดุล ส่งผลให้เกิดความสมดุลทางอารมณ์ และความสงบสุขทางจิตใจ

การทำโยคะเพื่อหลีกเลี่ยงท่าที่ก่อให้เกิดอันตรายและอาจได้รับบาดเจ็บ สามารถเลือกท่าที่ง่ายแก่การปฏิบัติ 4 ท่า ดังนี้

1. โยคะอาสนะ (Asana)

1.1 อาสนะท่าแขนและขา (Padahastha' sana) เริ่มต้นด้วยการยืนตัวตรง แยกขาออกจากกันเล็กน้อย แขนซ้ายแนบลำตัว เอียงตัวส่วนบนไปทางซ้าย พร้อมกับยกแขนขวาชูขึ้นโค้งเอียงไปตามลำตัวด้านซ้าย กลับมาในท่าเริ่มต้น พร้อมกับลดแขนขวาแนบลำตัว และสลับข้างยกแขนซ้ายขึ้นโค้งเอียงไปตามลำตัวด้านขวา กลับมาในท่าเริ่มต้น พร้อมกับลดแขนซ้ายแนบลำตัว และยกแขนทั้งสองชูขึ้น ค่อยๆ ก้มศีรษะ และโน้มตัวและแขนไปแตะพื้นด้านหน้า ยกศีรษะและแขนขึ้นมาช้าๆ แล้วโน้มไปข้างหลังช้าๆ ท่าที่จะทำได้ และค่อยๆ โน้มตัวกลับสู่ท่าเริ่มต้นช้าๆ อย่างระมัดระวัง

1.2 อาสนะท่างู หรือท่าบูจาจกสนะ (Bhujanga'sana) เริ่มต้นโดยการนอนคว่ำราบไปกับพื้น และขาเหยียดตรง โดยใช้มือพุงน้ำหนักตัวไว้ และแขนหน้าไปทางด้านหลังให้ไกลที่สุดเท่าที่จะทำได้ พร้อมกับการหายใจเข้า คงอยู่ในท่านี้ 8 วินาที ตามองเพดาน จากนั้นค่อยๆ ถอนกลับสู่ท่าพัก พร้อมกับหายใจออกช้า ฝึกท่านี้ 8 ครั้ง

1.3 อาสนะท่านอน หรือท่าควาสนะ (Corpse posture) เป็นท่าที่ทำเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกท่าอาสนะต่างๆ ซึ่งช่วยให้ผ่อนคลาย และหายเหนื่อยจากการฝึกโยคะ เริ่มต้นด้วย การนอนหงายราบกับพื้นเหยียดขาตรงแยกออกจากกันเล็กน้อย เหยียดแขนข้างลำตัว วางห่างจากสะโพกเล็กน้อย หงายมือหลับตา ขณะเดียวกันให้ฝึกหายใจเข้า ออก ยาว ลึก โดยปรับลมหายใจให้เรียบ ไม่กระตุก ผ่อนคลายร่างกายและจิตใจทีละส่วน ซึ่งเป็นการนอนสมาธิ ใช้เวลา 5-10 นาที

1.4 อาสนะท่าผีเสื้อ เป็นท่าที่ยืดหยุ่นกล้ามเนื้อขา และทำให้ผู้ฝึกนั่งสมาธิได้สะดวกมากขึ้น โดยการนั่งหลังตรง ดึงเท้าทั้งสองข้างเข้าหาลำตัว ให้ฝ่าเท้าทั้งสองสัมผัสแนบชิดกันมากที่สุด ใช้มือซ้ายจับเข่าซ้าย และใช้มือขวาจับเข่าขวา ขยับขาทั้งสองข้างขึ้นลงคล้ายกับผีเสื้อขยับปีก แล้วพยายามก้มศีรษะลงมาให้ชิดใกล้หัวแม่เท้าให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ฝึก 3-5 ครั้ง เป็นประจำทุกวันจะช่วยให้การนั่งสมาธิได้สะดวกและง่ายขึ้น

2 เกาชิกิ (Kaoshiki)

เกาชิกิ (Kaoshiki) มาจากภาษาสันสกฤต เป็นการออกกำลังกาย โดยการผสมผสานท่าอาสนะหลายท่ารวมกัน ช่วยทำให้ระบบหายใจ การเต้นของหัวใจ และระบบการไหลเวียนของโลหิตทำงานได้ดีขึ้น ช่วยทำให้ร่างกายส่วนต่างๆ มีความคล่องตัวมากขึ้น และเพื่อช่วยพัฒนาจิตระดับต่างๆ ของมนุษย์ โดยพัฒนาทำให้ระบบประสาทสามารถใช้จังหวะได้ดี ทำให้ร่างกายและจิตใจเกิดความผ่อนคลาย และลดไขมันส่วนเกินได้ การเต้นเกาชิกิ เป็นการเคลื่อนไหวร่างกาย 18 จังหวะ ดังนี้ ไปทางขวา 5 จังหวะ ทางซ้าย 5 จังหวะ ด้านหน้า 3 จังหวะ และด้านหลัง 5 จังหวะ เริ่มต้นโดยการชูมือประกบกันขึ้นสูงเหนือศีรษะ เหยียดแขนตรงแนบกับใบหูตลอดเวลา โดยย่อเท้าเป็นจังหวะไปมาสลับขวาซ้าย และกายเอียงไปทางขวาเล็กน้อย เป็นจังหวะที่ 1 และเอียงกายทางขวาลงมามากขึ้น เป็นจังหวะที่ 2 และเอียงกายทางขวาลงมามากที่สุดขึ้น เป็นจังหวะที่ 3 จากนั้นให้พอนกลับขึ้นเล็กน้อย เป็นจังหวะที่ 4 และกลับคืนสู่ท่าแรกท่าประกบมือเหนือศีรษะเป็นจังหวะที่ 5 และทำเช่นกันเดียวกันเอียงกายไปทางซ้าย 5 จังหวะ จากนั้นให้ลดมือลงโดยมือประกบกันที่ด้านหน้าให้ขนานไปกับพื้นเป็นจังหวะที่ 1 จากนั้นให้ก้าวเท้าขวาออกไปด้านหลัง เพื่อทำให้การโน้มและก้มตัวได้สะดวกขึ้น พร้อมกับก้มลงนำมือที่ประกบกันนั้นแตะพื้นเป็นจังหวะที่ 2 และกลับคืนสู่ท่าประกบแขนและมือเหนือศีรษะเป็นจังหวะที่ 3 และเอนกายไปด้านหลังเล็กน้อย โดยชูแขนและมือที่ประกบกันเหนือศีรษะเป็นจังหวะที่ 4 และเอนกายให้มากที่สุดเป็นจังหวะที่ 5 และกลับคืนสู่ท่าประกบแขนและมือเหนือศีรษะเป็นจังหวะที่ 6 จากนั้นให้พักเท้าที่สลับกันไปมาลงแล้วย่อเท้าเป็นจังหวะ 2 ครั้งก่อนที่จะเริ่มฝึกรอบใหม่ โดยขณะที่เต้นเกาชิกิ จะต้องมีการเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กันทั้งมือและเท้า พร้อมๆ กับคำภาวนา ภาษาสันสกฤตว่า บาบานัม เควาลัม แปลว่า ความรักมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง หรือการมีความรักให้กับตนเอง ผู้อื่น และทุกสรรพสิ่ง ขณะที่เต้นเกาชิกิผู้ฝึกจะมีความรู้สึกส่งความรักให้ตนเอง ผู้อื่นและทุกสรรพสิ่ง ในจักรวาล คำภาวนา ภาษาสันสกฤตว่า บาบานัม เควาลัม มีดังนี้

ขวา	بابا	نم	بابا	के	वालम
	1	2	3	4	5
ซ้าย	بابا	نم	بابا	के	वालम
	1	2	3	4	5
หน้า	بابا	نم	بابا		

	1	2	3		
หลัง	بابا	نم	بابا	ك	والم
	1	2	3	4	5

2. การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

การเสริมสร้างภาพพจน์ต่อตนเอง คือ ความรู้สึกที่เรามีต่อตนเองโดยตรง ซึ่งอาจเป็นด้านบวก เช่น รู้สึกว่าตัวเองเป็นคนเก่ง เป็นคนที่ประสบความสำเร็จ เป็นคนมีความสามารถ เป็นคนฉลาด สวยหล่อ และเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น หรืออาจเป็นด้านลบ เช่น เป็นคนที่ล้มเหลว ไม่เก่ง ไม่มีความสามารถ โง่ ซี้เหร่ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2540) พลังส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรม อันนำไปสู่การกระทำ นิสัย และทำให้เกิดชะตาชีวิตที่ดีหรือไม่ดีได้ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2545) โดยการฝึกและปฏิบัติซ้ำๆ อย่างสม่ำเสมอ

การฝึกปฏิบัติซ้ำอย่างสม่ำเสมอทั้งสมาธิและโยคะอาสนะตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส โดยใช้หลักการของโยคะศาสตร์ด้วยการปฏิบัติซ้ำๆ บ่อยๆ ซึ่งแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมีความเชื่อว่า ความต้องการความรัก และความสุขเป็นเรื่องของจิตใจ โดยจิตใจของมนุษย์สามารถพัฒนายกระดับจิตใจให้สูงขึ้นตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ความรัก ความสุขและสติปัญญา ความคิดที่มีคุณค่าและความคิดสร้างสรรค์ จะเกิดขึ้นได้เมื่อจิตใจได้มีการพัฒนายกระดับสูงขึ้น จากการการฝึกปฏิบัติซ้ำๆ บ่อยๆ ทั้งสมาธิและโยคะอาสนะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้บุคคลเห็นคุณค่าของตนและผู้อื่น มีความรักต่อตนเองและผู้อื่นมากยิ่งขึ้น (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542)

สรุปได้ว่า แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเป็นการมุ่งเน้นพัฒนาอัจฉริยภาพของบุคคลที่แฝงเร้นอยู่ภายในให้ปรากฏออกมามากยิ่งขึ้นศักยภาพ ในการพัฒนาตนเอง เน้นการปฏิบัติ 95% และทฤษฎี 5% ซึ่งเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติตนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ทำให้บุคคลมีระเบียบวินัยในตนเอง การทำงานของสมองซีกซ้ายและขวาทำงานอย่างสมดุลอันเนื่องมาจากการบริหารร่างกายและการทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอ เป็นบุคคลที่มีภาพพจน์ตัวเองด้านบวกและมีความรู้สึกดีกับตนเอง เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น และมีความสามารถแตกต่างจากคนอื่น

4. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

ขั้นนี้เป็นการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Marquardt, 1999) โดยขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติในการแก้ปัญหา มีดังนี้

1. นำเสนอปัญหา โดยเป็นปัญหา งาน หรือประเด็นจริงในองค์กรที่เกิดขึ้นแล้วนำมานำเสนอ
2. กำหนดกรอบของปัญหา นำปัญหา งาน หรือประเด็นจริงในองค์กรนั้นที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและเกิดขึ้นในกรอบของเวลาจริง ต้องมีความเป็นไปได้ และอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกลุ่ม

3. การพิจารณาสาเหตุของปัญหา โดยเน้นการพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหา ซึ่งลักษณะการตั้งคำถามถึงสาเหตุจะไม่ใช่การค้นหาคำตอบ แต่จะเป็นการพิจารณาค้นหาที่ลึกลงไปอีก และมีการสะท้อนคิดอย่างวิเคราะห์ผ่านประสบการณ์ในอดีต เพื่อค้นหาสาเหตุ และแนวคิดที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ และช่วยในการค้นหาแนวทางใหม่ของการปฏิบัติ

4. การพัฒนาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา โดยสมาชิกในทีมจะร่วมกันเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา ผ่านการอภิปรายกลุ่ม การค้นพบ และการเรียนรู้จากกันและกัน และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหามีความเป็นไปได้ พร้อมกับวางแผนเพื่อนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ

5. การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยประเมินผลที่ได้รับภายหลังจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ และนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเสนอแนะแนวทางเลือกในการแก้ไขที่ดีที่สุดต่อไป

6. การดำเนินการตามแนวทางแก้ไขปัญหา โดยนำแนวทางแก้ไขปัญหาที่ได้ไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง

สรุป ได้ว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการวางแผนแก้ปัญห โดยจะต้องมีการนำเสนอปัญหาก่อน และกำหนดกรอบของปัญหา และพิจารณาสาเหตุของปัญหา การพัฒนาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ และดำเนินการตามแนวทางแก้ไขปัญหา

แนวทางในการเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ คือ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย กิจกรรม การวางแผน การสอน และการประเมิน เป็นโปรแกรมเชิงสถาบันที่เน้นการปรับปรุงและการพัฒนาบุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้พัฒนาความสามารถพื้นฐานของปัจเจกบุคคล และให้ความสำคัญเนื้อหาสาระทางวิชาการเพื่อพัฒนาสติปัญญาและการมีเหตุผลของผู้เรียน เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลโปรแกรมเชิงสถาบัน คือ เกณฑ์เกี่ยวกับความรู้ เจตคติ ทักษะความชำนาญการทางเนื้อหาวิชาการที่ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีเพิ่มขึ้น (Boyle, 1981) ซึ่งเหมาะสมและสอดคล้องกับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่มีความต้องการพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างจริยธรรมของตนเองในการดูแลผู้สูงอายุ

5. องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม

องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม (Boyle, 1981) กล่าวได้ว่ามี 9 ขั้นตอน ดังนี้

1.เป้าหมายของโอกาสในการเรียนรู้ 2.วิธีการ เทคนิคและอุปกรณ์ เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) วิธีการ หมายถึง วิธีการที่เป็นระบบ เป็นกิจกรรมที่องค์กรจัดขึ้นในการนำไปใช้เพื่อเข้าถึงประชาชน หรือให้ประชาชนเกิดความรู้ 2) เทคนิค คือรูปแบบที่ใช้ในการนำเสนอเนื้อหาที่เรียนให้แก่ผู้เรียน เช่น การบรรยาย การอภิปราย เป็นต้น 3) อุปกรณ์ หรือเครื่องมือ เป็นสิ่งที่

ใช้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น วีดีโอเทป ภาพยนตร์ เป็นต้น 3.แหล่งทรัพยากรและเอกสารการสอน ได้แก่ แหล่งทรัพยากรบุคคลหรือผู้สอน เอกสารการสอนและอุปกรณ์การสอน เป็นสื่อการสอนที่เป็นประโยชน์กระตุ้นความสนใจระหว่างการเรียนการสอน 4.สถานที่และเครื่องมือต่างๆ ในการสอนเช่น สถานที่ประชุมสะดวก ขนาดของห้องและการจัดห้องมีลักษณะยืดหยุ่น แสงสว่างพอเพียง เก็บเสียงได้ดี มีห้องน้ำ เก้าอี้ เหมาะสม 5.งบประมาณของโครงการเพียงพอในการวางแผนการเรียนรู้อื่นๆ 6.ความรับผิดชอบของผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลในการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ให้ข้อมูลหรือสาธิตกระบวนการเรียนการสอน 2) สร้างนิสัยให้ผู้เรียนถามผู้สอน 3) การแสดงความเห็นพ้องต้องกันและการสนับสนุน 4) การประเมินหรือการให้ผู้เรียนสามารถประเมินด้วยตนเอง 5) การพยายามแก้ปัญหาต่างๆ 6) การสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึก 7.ความรับผิดชอบของผู้เรียน 8. ความสัมพันธ์ของประสบการณ์การเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มี 3 ประการ คือ 1) ความต่อเนื่อง ทั้งความคิดและทักษะ โดยผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและจัดประสบการณ์ใหม่แก่ผู้เรียน 2) การเรียงลำดับ โดยเน้นความสำคัญของประสบการณ์แต่ละประสบการณ์ที่มาจากประสบการณ์ก่อนๆ ในลักษณะที่กว้างและลึกขึ้น 3) การประสมประสาน ช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมและพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง 9.การประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การประเมิน 3 ส่วน คือ 1) การออกแบบ ควรประเมินขณะกำลังวางแผน และก่อนนำแผนไปปฏิบัติ โดยเน้นประเมินที่วัตถุประสงค์ และคุณสมบัติของโครงการที่ควรมีและเหมาะสม 2) กระบวนการประเมินขณะดำเนินการอยู่ และผลสะท้อนกลับให้กับการวางแผนที่ยังเหลืออยู่เพื่อจะดำเนินการต่อไป และการประเมินครั้งสุดท้ายเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของเนื้อหาหรือกระบวนการ 3) โครงการเสร็จสมบูรณ์ เป็นการประเมินที่ชี้ให้เห็นขั้นต่อไปที่พึงประสงค์ และเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลโครงการในตอนต้นๆ

สรุปได้ว่า การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) เป็นโปรแกรมเชิงสถาบัน โดยผู้วิจัยดำเนินการในขั้นตอนี้ตามแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของบอยล์ (Boyle, 1981) ได้แก่ ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาโปรแกรม ดังนี้ 1) การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2) การระบุเนื้อหาวิชา 3) การกำหนดการเรียนการสอน 4) การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ 5) การประเมินผลโปรแกรม โดยมีวัตถุประสงค์ต้องเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล และเพื่อพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคล มีขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรมเป็นขั้นตอนของการวางแผนการเรียนรู้ที่ควรคำนึงถึง ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เมื่อนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรมมาใช้เพื่อการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน 7 ขั้น ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ 2) ผู้เรียน 3) ผู้สอน 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) ทรัพยากรการเรียนรู้และ

สื่อการสอน 7) การประเมินผล โดยการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

2.ผู้เรียน

เป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ที่เป็นคนภายในชุมชนที่มีจิตอาสา โดยผ่านการคัดเลือกจากการประชาคมในชุมชน หรือท้องถิ่น เป็นผู้มีความสนใจ มีความตั้งใจทำหน้าที่อย่างต่อเนื่อง และมีเวลาเพื่อทำหน้าที่ และพออ่านออกเขียนได้ และสมัครใจยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาของการจัดกิจกรรม

3.ผู้สอน

ผู้สอนมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

3.1 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ในการพัฒนาบุคคลให้มีความสมดุลทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการควบคุมความคิดและการกระทำต่อตนเองและผู้อื่นได้

3.2 เป็นผู้ที่มีทัศนคติในการมองโลกเชิงบวก

3.3 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

3.4 มีความรู้ ความเข้าใจด้านการดูแลผู้สูงอายุ

3.5 สร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจแก่ผู้เรียนในการช่วยเหลือและแนะนำการเรียนรู้

4.เนื้อหาสาระ

เนื้อหาสาระของกิจกรรมในการแนะนำกระบวนการเรียนรู้เพื่อนำเข้าสู่เนื้อหา นั้นประกอบด้วย เนื้อหากิจกรรมการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำ และเนื้อหาการเรียนรู้แบ่งเป็น 2 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

เนื้อหาสาระของกิจกรรม คือ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การทำให้คลื่นสมองต่ำ การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2553) และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ 7 ด้าน (สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียง, ม.ป.ป. ; ภาควิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542, ศูนย์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ, 2554) มีรายละเอียดดังนี้

4.1 เนื้อหากิจกรรมโดยการแนะนำขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อนำเข้าสู่เนื้อหา ระยะเวลา จำนวน 4 ชั่วโมง ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย การเรียนรู้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ได้แก่ หลักยามะและนियามะ

4.2 เนื้อหากิจกรรมการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำ ระยะเวลา จำนวน 8 ชั่วโมง ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย 1) การฝึกสมาธิ 2) การฝึกโยคะอาสนะ 3) การสร้างทัศนคติที่ดีโดยสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

4.3 เนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 2 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยที่ 1 แนวคิดและหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

ขอบเขตเนื้อหา มีดังนี้

1. หลักยามะ เป็นหลักในการพัฒนาตนเองต่อผู้อื่น
2. หลักนियามะ เป็นหลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเอง

เนื้อหาหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หมายถึง หลักการปฏิบัติกายและจิตใจของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิต เป็นหนทางนำพาทุกชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วย หลักยามะและหลักนियามะ คือ ยามะ หมายถึง หลักในการพัฒนาตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุกับผู้อื่น นियามะ หมายถึง หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุ

เนื้อหากิจกรรมการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำ

เนื้อหาสาระของกิจกรรม ประกอบด้วย การฝึกโยคะอาสนะ และการทำสมาธิตามแนวคิดคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส การฝึกโยคะอาสนะ เพื่อหลีกเลี่ยงท่าที่ก่อให้เกิดอันตรายและอาจได้รับบาดเจ็บ โดยเป็นท่าที่ง่ายแก่การปฏิบัติ 4 ท่า ดังนี้

1.อาสนะ (Asana)

- 1.1 อาสนะท่าแขนและขา
- 1.2 อาสนะท่างู หรือท่าบูจางกสนะ
- 1.3 อาสนะท่านอน หรือท่าสวาสนะ
- 1.4 อาสนะท่าผีเสื้อ

2. เกาชิกิ (Kaoshiki)

เกาชิกิ มาจากภาษาสันสกฤต เป็นการออกกำลังกาย โดยการผสมผสานท่าอาสนะหลายท่า หายใจ การเต้นของหัวใจ และระบบการไหลเวียนของโลหิตทำงานได้ดีขึ้น ช่วยทำให้ร่างกายส่วน

ต่างๆ มีความคล่องตัวมากขึ้น และเพื่อช่วยพัฒนาจิตระดับต่างๆ ของมนุษย์ โดยพัฒนาทำให้ระบบประสาทสามารถใช้จังหวะได้ดี ทำให้ร่างกายและจิตใจเกิดความผ่อนคลาย

จากการการฝึกโยคะอาสนะอย่างสม่ำเสมอ ปฏิบัติซ้ำๆ บ่อยๆ เพื่อให้บุคคลเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีความรักต่อตนเองและผู้อื่นมากยิ่งขึ้น (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2542)

3. การฝึกสมาธิ (Meditation)

การฝึกสมาธิ (Meditation) คือ การฝึกความตั้งมั่นแห่งใจ ความสำรวมใจให้แน่วแน่นอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ฟุ้งซ่านเพื่อให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งในสิ่งนั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542; พระธรรมปิฎก, 2538) การฝึกสมาธิตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2542) มีวิธีการโดยที่ผู้ฝึกสมาธิควรนั่งท่าที่เหมาะสมที่สุด คือ ท่าดอกบัว (Lotus Posture) อันเป็นสัญลักษณ์ของดอกไม้ที่สะอาด บริสุทธิ์สวยงาม ซึ่งโยคีได้ทดลองใช้ท่านี้มาหลายพันปีแล้ว โดยการนั่งตรง และเหยียดขาทั้งสองออกไปข้างหน้า แล้วงอขาขวาเข้าหาตัว ยกเท้าขวาทับต้นขาซ้ายแล้วงอขาซ้ายเข้าหาตัวเช่นเดียวกัน ยกเท้าซ้ายขึ้นทับต้นขาขวา หลับตา หุบปาก ขบขากกรรไกรเข้าด้วยกัน ลิ้นม้วนขึ้นไปแตะเพดานปากบน มือประสานกันและหงายฝ่ามือขึ้น เป็นท่าที่ผ่อนคลายมากที่สุดและมีพลังส่งไปเลี้ยงสมองสูงสุด การฝึกสมาธิจะทำให้คลื่นสมองต่ำอยู่เสมอ โดยจิตใจของมนุษย์สามารถพัฒนาระดับจิตให้สูงขึ้นตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ความรัก ความสุขและสติปัญญา จะมีการปรับเปลี่ยนจากความรักในตนเองจนขยายความรักออกไปอย่างไร้ขอบเขต (Universal Love) สติปัญญา ความคิดที่มีคุณค่าและความคิดสร้างสรรค์ จะเกิดขึ้นได้เมื่อจิตใจได้มีการพัฒนาระดับสูงขึ้น

4. การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

การสร้างภาพพจน์ต่อตนเอง คือ ความรู้สึกที่เรามีต่อตนเองโดยตรง ซึ่งอาจเป็นด้านบวก เช่น รู้สึกว่าตัวเองเป็นคนเก่ง เป็นคนที่ประสบความสำเร็จ เป็นคนมีความสามารถ เป็นคนฉลาด สวย หล่อ และเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น หรืออาจเป็นด้านลบ เช่น เป็นคนที่ล้มเหลว ไม่เก่ง ไม่มีความสามารถ โง่ ขี้เหร่ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2540) ข้อค้นพบที่น่าสนใจเรื่องหนึ่งคือ คนเราไม่สามารถมีการกระทำ หรือการปฏิบัติตนที่ขัดแย้งกับภาพพจน์ของตนได้ ดังนั้นการปรับบุคลิกภาพ ความรู้สึก หรือแม้แต่สติปัญญา จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการเปลี่ยนภาพพจน์ต่อตนเองก่อน (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2533) ถ้าเรามีความคิดเชิงบวกต่อตนเอง จะทำให้ส่งผลต่อความรู้สึกดี ความอึดอเมใจ ความปลื้มใจ มีความสุขและรู้สึกกระปรี้กระเป่า มีพลัง ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมการแสดงออกทางสร้างสรรค์ในทางที่ดี ถ้ามีความคิดเชิงลบ จะทำให้รู้สึกตึงเครียด สับสน วุ่นวาย ไม่มีความสุข ความสบายใจ ซึ่งความคิดไม่มีตัวตน จับต้องไม่ได้ แต่มีพลังส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรม อันนำไปสู่การกระทำ นิสัย และทำให้เกิดชะตาชีวิตที่ดีหรือไม่ดีได้ (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2545)

หน่วยที่ 2 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

ขอบเขตเนื้อหา คือ จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ มีดังนี้ องค์ประกอบของจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ 7 ด้าน (สถาบันกศน.ภาคตะวันออก, ม.ป.ป.; ภาควิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และ ศัลยศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542, ศูนย์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ, 2554) ประกอบด้วย 1.ความรับผิดชอบ 2. ความซื่อสัตย์ 3. ความกตัญญูกตเวทิต 4. ความมีระเบียบวินัย 5. ความเสียสละ 6. ความอดุสาหะ 7. ความเมตตา

มีความหมายดังต่อไปนี้

1.ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร มีความละเอียดรอบคอบ กล่าวคือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จะต้องรู้จักหน้าที่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไร มีขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบมากน้อยแค่ไหน และได้กระทำตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบอย่างครบถ้วน สมบูรณ์โดยใช้ความสามารถของตนเองที่มีอยู่อย่างเต็มที่รวมทั้งพยายามปรับปรุงงานที่ทำให้ดียิ่งขึ้น

2.ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา และใจ ได้แก่ การไม่โกหกหลอกลวง การไม่คดโกง ไม่ให้ข้อมูลเท็จ ซึ่งทำให้เกิดผลเสีย หรืออันตรายแก่ผู้สูงอายุ สำหรับผู้ดูแลผู้สูง อายุที่ได้รับการว่าจ้างมา จะต้องไม่เอาเวลางานในหน้าที่ไปทำประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่ขออนุญาตจากผู้ว่าจ้าง มีความตรงต่อเวลาในการทำงาน รวมทั้งไม่หยิบฉวยสิ่งของของผู้ว่าจ้างมาเป็นของตน หรือเอาไว้ใช้ประโยชน์ส่วนตัว

3.ความกตัญญูกตเวทิต หมายถึง การรู้คุณ และตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ เคารพในสิทธิของผู้สูงอายุ หรือ ความเป็นมนุษย์ แสดงความเคารพนับถือในฐานะที่เป็นผู้มีอายุ หรือผู้อาวุโส ไม่คิดร้าย และให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุด้วยจริงใจ

4.ความมีระเบียบวินัย คือ การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม เช่น การสวมใส่เสื้อผ้าเรียบร้อย สะอาด จัดเก็บของและเครื่องใช้ให้เป็นระเบียบ มีระเบียบวินัยในการทำงาน และทำงานตรงตามเวลา

5.ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่นเท่าที่จะทำได้ตามความสามารถ เมื่อผู้สูงอายุที่ดูแลเกิดความทุกข์ หรืออยู่ในช่วงเวลาที่น่าจะเกิดอันตราย ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ควรเสียสละเวลาในการเฝ้าดูแลจนกว่าจะมีผู้รับผิดชอบมาดูแลต่อ

6.ความอดุสาหะ หมายถึง ความพยายามอย่างเต็มกำลัง เพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี มีความขยัน อดทนไม่ท้อแท้

7.ความเมตตา กรุณา หมายถึง การมีความจริงใจ มีความรัก ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจ ประรณาดดีต่อผู้สูงอายุ มีความยิ้มแย้มแจ่มใสในการทำงาน มีการกระทำที่มุ่งหวังให้ผู้สูงอายุมีความสุข และช่วยเหลือเจือจุนผู้สูงอายุด้วยความเต็มใจ

5. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ขั้นตอนของกิจกรรมเป็นการบูรณาการแนวความคิดการพัฒนาโปรแกรมของ Boyle (1981) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Marquardt, 1999) ซึ่งเป็นการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวความคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2553) ได้ขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การนำเสนอปัญหาจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

เป็นขั้นตอนในการนำเสนอปัญหาที่ผู้เรียนพบว่าเป็นประเด็นปัญหา และอุปสรรคในการทำงานตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง

2. การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่โดยใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

2.1 การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่อนสมองต่ำด้วยการฝึกโยคะอาสนะ และทำสมาธิ

ขั้นการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่อนสมองต่ำ ซึ่งแนวทางการจัดกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ การสร้างความสมดุลทางร่างกายและจิตใจ โดยการทำโยคะ และสมาธิ ผู้สอนจะให้ผู้เรียนเลือกพื้นที่ของตนในการทำกิจกรรม โดยให้ผู้เรียนนั่งหลับตาเบาๆ ทำตัวสบายๆ และผ่อนคลาย ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงเพื่อทำให้เกิดบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และผู้เรียนมีสติระลึกทั่วตลอดเวลา และปฏิบัติซ้ำๆ เป็นประจำด้วยตนเอง ผู้สอนจะคอยกระตุ้นผู้เรียนให้นำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติซ้ำๆ บ่อยๆ ด้วยตนเอง จนเกิดความเคยชินและเป็นนิสัย และให้ผู้เรียนเขียนบันทึกการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ โดยผู้สอนจะเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และให้กำลังใจผู้เรียนให้เกิดพลังและทัศนคติที่ดีในการทำกิจกรรมและนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

2.2 การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง ผู้สอนทำหน้าที่เสริมสร้างกำลังใจให้แก่ผู้เรียนด้วยคำพูดที่เป็นด้านบวกแก่ผู้เรียน เช่น การพูดชมเชย การยิ้มและสบตา เป็นต้น พร้อมทั้งได้ให้ข้อคิดจากกิจกรรมและการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปปฏิบัติด้วยตนเอง

3. การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม

การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยกระบวนการถามคำถามและสะท้อนความคิด เป็นการสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยใช้การสังเกต การไตร่ตรอง การรวบรวมข้อมูล และการใช้ประสบการณ์ในอดีตมา เพื่อสร้างความเข้าใจกับปัญหาตามข้อเท็จจริง และพบสภาพปัญหาที่แท้จริง โดยผู้สอนจะกำหนดกิจกรรมในการเข้าสู่ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการกระทำในอดีต โดยการจัดกิจกรรมจะมีหลายรูปแบบ เช่น สถานการณ์จำลอง การชมวีดิทัศน์ เกม บทบาท การระดมสมอง การ

อภิปรายกลุ่ม การเล่านิทาน เป็นต้น เมื่อผู้เรียนทำกิจกรรมเสร็จสิ้น ผู้สอนจะเป็นผู้สรุปแนวคิดของกิจกรรมแล้วตั้งประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาแล้วให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หลังจากนั้นผู้เรียนจะออกมานำเสนอโดยการเล่าเรื่องจากการสังเกตและการรับรู้ปัญหาของผู้เรียน หรือโดยการอภิปรายประเด็นปัญหาโดยการคิดทบทวน และพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหา พร้อมทั้งสรุปประเด็นปัญหานั้น โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ระหว่างกัน และการนำเสนอถึงสาเหตุของปัญหาที่ได้คิดทบทวนตามเวลาที่กำหนด

4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุและกิจกรรมที่สังเคราะห์

การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหา เป็นการหาเหตุผลจากการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อประกอบ การตัดสินใจสำหรับเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้และมีความเหมาะสม ในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะแทรกความรู้ หรือใบกิจกรรมในเรื่องที่ต้องการให้ผู้เรียนศึกษา โดยผู้สอนกำหนดประเด็นการอภิปรายให้กับผู้ร่วมกิจกรรมในประเด็นปัญหา และทบทวนประกอบกับความรู้ใหม่จากใบความรู้ที่ได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ออกมาเป็นความรู้ใหม่ หรือแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ แล้วให้ผู้เรียนนำเสนอเกี่ยวกับข้อมูล หรือทางเลือกต่างๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม

5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ

เป็นขั้นตอนหลังจากการตัดสินใจการพิจารณาเลือกแนวทางและดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมและเป็นไปได้ และหลังจากการลงมือปฏิบัติหรือกระทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ผ่านขั้นตอนการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบด้วยการฝึกและปฏิบัติของผู้เรียน เช่น การบอกเล่าเรื่องราว บทบาทสมมติ การแสดงละคร เป็นต้น โดยประเมินผลที่ได้รับภายหลังจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ และนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเสนอแนะแนวทางเลือกในการแก้ไขที่ดีที่สุดต่อไป

6.การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหานำไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ

การดำเนินการแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนการตัดสินใจแก้ปัญหา โดยการจัดระบบความคิดเพื่อสรุปเหตุผลจากข้อเท็จจริงตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ โดยการกำหนดทิศทางแก้ไขปัญหายังเป็นขั้นตอนที่ยืดหยุ่นตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อการลงมือปฏิบัติ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนออกมาอภิปรายนำเสนอวิธีการแก้ไขปัญหา

6.ทรัพยากรการเรียนรู้และสื่อการสอน

1.ทรัพยากรการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหา เช่น วิทยากร หรือผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจ ด้านการวางแผนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

2.สื่อการสอน ได้แก่ สื่อบุคคล คือ วิทยากรหรือผู้สอน คู่มือหรือเอกสารการสอน วิดิทัศน์ที่สัมพันธ์กับเนื้อหา เทปเพลง เป็นต้น

7.การประเมินผล

การประเมินผล ประกอบด้วย

7.1 การประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่

7.1.1 แบบวัดความรู้ที่สอดคล้องกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

7.1.2 แบบวัดเจตคติที่สอดคล้องกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

7.1.3 แบบวัดทักษะที่สอดคล้องกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

7.1.4 แบบประเมินตนเองที่สอดคล้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยพัฒนา

7.1.5 แบบบันทึกการปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุเพื่อใช้ประกอบคู่มือการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

7.2 แบบประเมินโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

7.3 แบบสัมภาษณ์ปัจจัยและเงื่อนไขเกี่ยวกับการนำรูปแบบการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

7.4 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคู่มือการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

8.กำหนดการและรายละเอียดของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

กำหนดการและรายละเอียดขั้นตอนของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนแสดงดังภาคผนวก ข

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการทดลองใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ณ ชุมชนบ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สรุปผลได้ดังนี้

1.ผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลความแตกต่างของคะแนนค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองจากการใช้แบบวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง

ประเด็น	ระดับความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>
<p>1.ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบตรงกับข้อใด</p> <p>ก.การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา</p> <p>ข.การรู้จักคุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ</p> <p>ค.ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน</p> <p>ง.การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม</p>	.81	.39	.74	.44
<p>2.บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ดูแลผู้สูงอายุคือข้อใด</p> <p>ก.จัดยาให้ผู้สูงอายุโดยไม่ปรึกษาแพทย์</p> <p>ข.จัดยาให้ผู้สูงอายุเฉพาะเวลาที่ต้องการ</p> <p>ค.จัดสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม</p> <p>ง.ให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายโดยใช้แรงมากๆ เป็นประจำ</p>	1.20	2.07	1.30	3.56
<p>3.ข้อใดคือหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ดูแลผู้สูงอายุในการให้ยา</p> <p>ก.น้อมทานยาหลังอาหารทันทีหลังทานข้าว</p> <p>ข.พาทานยาหลังอาหารอย่างน้อย 15 นาที</p> <p>ค.ขานทานยาก่อนอาหาร แล้วทานอาหารทันที</p> <p>ง.อ้วนทานยาก่อนอาหาร ก่อนทานอาหาร 5 นาที</p>	1.50	2.62	1.53	3.76

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
4.ข้อใดคือการใช้สิทธิหน้าที่การดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม ก.พาผู้สูงอายุไปทำบุญฟังเทศน์อยู่เสมอ ข.ติดตามไปเป็นเพื่อนผู้สูงอายุเมื่อปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ค.อธิบายขั้นตอนปฏิบัติกิจกรรมให้ผู้สูงอายุฟังทุกครั้ง ง.ให้ผู้สูงอายุปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ และช่วยเหลือเมื่อผู้สูงอายุทำเองไม่ได้	1.52	2.61	1.53	3.76
5.ข้อใดคือความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความอดสาหัส ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	1.49	2.62	1.53	3.76
6.การปฏิบัติงานตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ คือคุณลักษณะใดของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความอดสาหัส ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	1.51	2.66	1.54	3.83
7.ความหมายจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์ตรงกับข้อใด ก.การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ข.การรู้จักคุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ ค.ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน ง.ควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม	1.53	2.71	1.60	3.89
8.การไม่หยิบฉวยสิ่งของผู้อื่นมาเป็นของตน คือคุณลักษณะใดของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก.ความอดสาหัส ข.ความซื่อสัตย์ ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	1.55	2.76	1.62	3.96

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
9.การไม่ให้ข้อมูลเท็จคือคุณลักษณะใดของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความอดทน ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	1.57	2.81	1.64	4.04
10.การไม่คิดร้ายและให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุด้วยความจริงใจคือข้อใด ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความกตัญญูตเวที ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	1.59	2.87	1.67	4.12
11.ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูตเวทีตรงกับข้อใด ก.การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ ข.การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ค.ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน ง.การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม	1.62	2.92	1.70	4.20
12.ข้อใดเป็นการแสดงการตอบแทนคุณแก่ผู้สูงอายุ ก.นายเดชให้ผู้สูงอายุใช้ห้องน้ำแบบนั่งยอง ข.นางนงวางของไว้ที่บ้านเพื่อสะดวกหาได้ง่าย ค.นายเก่งเปิดไฟให้สว่างเพียงพอบริเวณทางขึ้นลงบันได ง.นางแดงมอบของสิ่งของที่จำเป็นแก่ผู้สูงอายุมิให้ขาดตกบกพร่อง	1.65	2.99	1.73	4.29
13.ข้อใดคือการเคารพสิทธิ หรือความเป็นมนุษย์ของผู้สูงอายุ ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความกตัญญูตเวที ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	1.67	3.05	1.76	4.39

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>
14. ข้อใดที่แสดงถึงความมีระเบียบวินัยก่อนการปฏิบัติการ ดูแลผู้สูงอายุ ก. พูดคุยกับผู้สูงอายุ ข. ล้างมือให้สะอาด ค. เตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมเสมอ ง. ประเมินภาวะของ ผู้สูงอายุ	1.71	3.13	1.80	4.50
15. ข้อใดคือการดูแลตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก. ผู้ดูแลผู้สูงอายุชำระล้างร่างกายก่อนและหลัง ปฏิบัติงานเสมอ ข. ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีทักษะในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยอย่าง ถูกต้อง ค. ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีเครื่องแต่งกายสวยงาม ง. ผู้ดูแลผู้สูงอายุชื่อน้ำยาล้างมือ	1.74	3.20	1.84	4.61
16. ข้อใดคือพฤติกรรมที่แสดงถึงความมีระเบียบวินัย ก. เคารพในสิทธิของผู้สูงอายุ ข. การกระทำที่ ตรงไปตรงมา ค. จัดเก็บของเครื่องใช้เป็นระเบียบ ง. การตั้งใจทำงาน ให้สำเร็จ	1.78	3.29	1.88	4.73
17. ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมของความมีระเบียบวินัย ก. เจประพฤติตนอย่างตรงไปตรงมาเสมอ ข. แก้วสวมใส่เสื้อผ้าเรียบร้อยสะอาด ค. ปิ่นแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส ง. อุ่มพยายามปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น	1.83	3.38	1.94	4.85

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
18. วันเส้นมาทำงานตรงตามเวลาเสมอจัดอยู่ในจริยธรรม ข้อใด ก. ความรับผิดชอบ ข. ความซื่อสัตย์ ค. ความมีระเบียบวินัย ง. ความอดุสาหะ	1.87	3.47	2.11	4.97
19. ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความ เสียสละตรงกับข้อใด ก. การแสดงความเห็นแก่ตัว ข. การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ ค. ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน ง. การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้อง เหมาะสม	1.93	3.58	2.18	5.12
20. ข้อใดคือการรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่นเท่าที่จะทำได้ตาม ความสามารถ ก. ความซื่อสัตย์ ข. ความเสียสละ ค. ความกตัญญูกตเวที ง. ความรับผิดชอบ	2.06	3.67	2.25	5.29
21. ข้อใดคือการกระทำของความเสียสละ ก. น้อยเห็นอกเห็นใจและปรารถนาดีต่อผู้สูงอายุ ข. แดงจัดเก็บของใช้ของผู้สูงอายุให้เป็นระเบียบ ค. วาทำตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบอย่างครบถ้วน ง. ใหญ่เฝ้าดูแลเป็นเพื่อนผู้สูงอายุจนกว่าจะมีคนมาดูแล ต่อ	2.21	3.76	2.34	5.48

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>
<p>22. ข้อใดหมายถึงความเสียสละ</p> <p>ก. ดูแลผู้สูงอายุเมื่อมีทุกข์ หรืออยู่ในช่วงเวลาที่อาจจะเกิดอันตราย</p> <p>ข. ไม่คิดร้ายและให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุด้วยความจริงใจ</p> <p>ค. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร</p> <p>ง. มุ่งกระทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข</p>	2.38	3.86	2.45	5.69
<p>23. ความอดุสาหะหมายถึงข้อใด</p> <p>ก. ความขยัน อดทน ไม่ท้อแท้</p> <p>ข. การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ</p> <p>ค. ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน</p> <p>ง. การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม</p>	2.49	4.01	2.57	5.93
<p>24. ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีจริยธรรมข้อใดในการพยายามอย่างเต็มที่กำลังความสามารถเพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี</p> <p>ก. ความมีระเบียบวินัย ข. ความซื่อสัตย์</p> <p>ค. ความอดุสาหะ ง. ความกตัญญูกตเวที</p>	2.72	4.12	2.80	6.16
<p>25. ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมของความอดุสาหะ</p> <p>ก. เจประพฤติดนอย่างตรงไปตรงมาเสมอ</p> <p>ข. แก้วสวมใส่เสื้อผ้าเรียบร้อยสะอาด</p> <p>ค. อุ่มพยายามปรับปรุงงานให้สำเร็จ</p> <p>ง. ปีนแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส</p>	2.89	4.30	2.98	6.46

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>
26.ข้อใดกล่าว <u>ไม่ถูกต้อง</u> ก.ความอดสาหัส คือ ความขยัน อดทน ข.ความอดสาหัส คือ ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคทั้งปวง ค.ความอดสาหัส คือ ความพยายามอย่างเต็มกำลัง ง.ความอดสาหัส คือ การรู้จักหน้าที่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไร	3.10	4.51	3.32	6.76
27.ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตาตรงกับข้อใด ก.การละความเห็นแก่ตัว ข.การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ ค.ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน ง.การมีความจริงใจ มีความรัก ความสงสารต่อผู้สูงอายุ	3.36	4.74	3.73	7.11
28.ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีจริยธรรมข้อใดในการช่วยเหลือจุนเจือผู้สูงอายุด้วยความเต็มใจ ก.ความอดสาหัส ข.ความซื่อสัตย์ ค.ความเมตตา ง.ความกตัญญูกตเวที	3.70	5.02	4.27	7.50
29.ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมความเมตตาของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก.ยื่นแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส ข.แก้วยิ้มแย้มแจ่มใสในการทำงาน ค.อุ้มพยายามปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น ง.เจประพฤตินออย่างตรงไปตรงมาเสมอ	4.15	5.34	4.98	7.96

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
30.การแสดงถึงความเมตตาในการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลผู้สูงอายุคือข้อใด ก.แนะนำผู้สูงอายุให้ร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุที่ห่างไกลบ้าน ข.ชมเชยผู้สูงอายุเมื่อมีพฤติกรรมดูแลตนเองอย่างเหมาะสม ค.แนะนำผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างสงบและเรียบง่าย ง.กระตุ้นให้ทำงานในบ้านตลอดเวลา	4.79	5.72	5.97	8.47
รวม	2.13	1.05	2.31	1.60

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มทดลองจำนวน 30 คน มีคะแนนทดสอบความรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองมีความรู้เพิ่มขึ้น โดยมีค่าความแตกต่างหลังการทดลอง ($\bar{X} = 2.31$, S.D = 1.60) สูงกว่าก่อนการทดลอง ($\bar{X} = 2.13$, S.D.=1.05)

และผลวิเคราะห์ความแตกต่างคะแนนความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองรายด้าน สรุปได้ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองรายด้าน

ประเด็น (แบบวัดความรู้)	คะแนนก่อนทดลอง		คะแนนหลังทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
ด้านความรับผิดชอบ ข้อคำถามที่ 1,2,3,4,5	3.20	.71	4.03	1.15
ด้านความซื่อสัตย์ ข้อคำถามที่ 6,7,8,9	3.00	.000	2.33	.71
ด้านความกตัญญูทเวท ข้อคำถามที่ 10,11,12,13	1.40	.93	2.30	.79
ด้านความมีระเบียบวินัย ข้อคำถามที่ 14,15,16,17,18	2.06	1.14	1.53	1.00
ด้านความเสียสละ ข้อคำถามที่ 19,20,21,22	2.10	.99	2.70	.79
ด้านความอดสาหะ ข้อคำถามที่ 23,24,25,26	2.70	.87	2.53	.97
ด้านความเมตตา ข้อคำถามที่ 27,28,29,30	1.93	.69	1.96	.99
รวม	16.40	2.68	17.40	3.21

จากตารางที่ 7 พบว่า ค่าความแตกต่างความรู้รายด้านเกี่ยวกับจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.03$, S.D 1.15) ด้านความกตัญญูทเวท ($\bar{X} = 2.30$, S.D= .79) ด้านความเสียสละ ($\bar{X} = 2.70$, S.D= .79) และด้านความเมตตา ($\bar{X} = 1.96$, S.D= .99) ของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แต่จริยธรรมรายด้านด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 2.33$, S.D= .71) ด้านความมีระเบียบวินัย ($\bar{X} = 1.53$, S.D= 1.00) และด้านความอดสาหะ ($\bar{X} = 2.53$, S.D= .97) ของกลุ่มทดลองก่อนการทดลองสูงกว่าหลังการทดลอง และผลรวมด้านความรู้หลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ($\bar{X} = 17.40$, S.D= 3.21) และ ($\bar{X} = 16.40$, S.D= 2.68) ตามลำดับ

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง

ประเด็น	ระดับเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
1. ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุอย่างครบถ้วน	4.59	.50	4.81	.39
2. ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรดำรงตนเป็นคนดี ไม่คิดร้ายต่อผู้สูงอายุ	4.85	.36	4.63	.49
3. การมีมนุษยสัมพันธ์ และมารยาทงามเป็นสิ่งที่สำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ	4.59	.57	4.96	.19
4. ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรรู้ว่าตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบมากน้อยเท่าใด	4.48	.58	4.96	.19
5. ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ความเห็นแก่ตัว	4.52	.70	4.85	.36
6. ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องเอาใจใส่สุขภาพอนามัยของตนเอง	4.81	.39	5.0	.00
7. ผู้ดูแลผู้สูงอายุจัดหาสิ่งของที่จำเป็นเตรียมให้ผู้สูงอายุโดยมิต้องร้องขอตามกำลัง	4.00	.39	4.33	.48
8. การยกย่องผู้มีความรู้ ความสามารถและผู้ประพฤติดีเป็นสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ	4.81	.39	4.9	.19
9. ความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานด้วยความละเอียดรอบคอบทำให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่มีความสุขได้	4.63	.49	5.00	.00
10. ผู้สูงอายุควรแสดงความเคารพนับถือต่อผู้อาวุโส	3.78	.75	4.70	.72
11. ผู้ดูแลผู้สูงอายุปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุด้วยความตรงไปตรงมา ไม่หลอกลวง	4.63	.49	5.00	.00
12. ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตในการดูแลผู้สูงอายุ	4.52	.50	5.00	.00
13. ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องไม่คดโกง ไม่โกหกซึ่งทำให้เกิดผลเสียหรืออันตรายแก่ผู้สูงอายุ	4.70	.46	4.96	.19
14. การบริหารร่างกายจำเป็นต่อผู้ดูแลผู้สูงอายุ	4.22	.50	4.96	.19

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
15. ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องรู้คุณ และเคารพในสิทธิของผู้สูงอายุ	4.70	.46	5.00	.00
16. ผู้ดูแลผู้สูงอายุสวมใส่เสื้อผ้าสะอาดเรียบร้อยในการดูแลผู้สูงอายุ	4.63	.49	4.93	.26
17. ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องทำงานอย่างเต็มกำลังในการดูแลผู้สูงอายุ	4.11	.32	4.7	.46
18. ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องไม่ท้อแท้ อดทนในการทำงาน	4.70	.54	4.93	.26
19. ผู้ดูแลผู้สูงอายุไม่หยิบบวลสิ่งของของผู้สูงอายุและผู้อื่น	4.70	.46	4.93	.26
20. ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องมีความหวังดีต่อผู้สูงอายุ	4.37	.49	4.93	.26
21. ผู้ดูแลผู้สูงอายุดูแลผู้สูงอายุอย่างเต็มกำลังความสามารถ	4.52	.64	4.78	.42
22. ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องควบคุมความประพฤติในการทำงานได้อย่างเหมาะสม	4.44	.57	4.37	.49
23. ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความมุ่งหวังให้ผู้สูงอายุมีความสุข	4.78	.42	4.78	.42
24. ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องทำงานตรงเวลา	4.67	.48	4.48	.75
25. ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องจริงใจ รักและสงสารผู้สูงอายุ	4.78	.42	4.93	.26
26. ผู้ดูแลผู้สูงอายุช่วยเหลือผู้สูงอายุและผู้อื่นด้วยความเต็มใจ	4.67	.55	4.93	.26
27. ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องดูแลผู้สูงอายุด้วยความมุ่งมั่น	4.67	.48	4.67	.62
28. ผู้ดูแลผู้สูงอายุสามารถสละเวลาของตนในการดูแลผู้สูงอายุ	4.56	.69	4.33	.62
29. ผู้ดูแลผู้สูงอายุอุทิศเวลาในการทำงานเมื่อมีเหตุจำเป็น นอกเหนือเวลาทำงานปกติในการดูแลผู้สูงอายุ	3.96	.51	4.37	.62
30. ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องมีน้ำใจและเห็นใจต่อผู้สูงอายุ	4.59	.50	4.93	.26
รวมด้านเจตคติ	4.54	.29	4.80	.19

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของเจตคติทางจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งก่อนและหลังเข้าโปรแกรมสูงในทุกประเด็น หรือมีเจตคติที่ดีต่อการดูแลผู้สูงอายุ โดยมีเพียง ประเด็นผู้ดูแลผู้สูงอายุจัดหาสิ่งของที่จำเป็นเตรียมให้ผู้สูงอายุโดยมีต้องร้องขอตามกำลัง ($\bar{X} = 4.33$, $S.D = .48$) ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องควบคุมความประพฤติในการทำงานได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.37$, $S.D = .49$) ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องทำงานตรงเวลา ($\bar{X} = 4.88$, $S.D = .75$) ผู้ดูแลผู้สูงอายุสามารถสละเวลาของตนในการดูแลผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 4.33$, $S.D = .62$) และผู้ดูแลผู้สูงอายุอุทิศเวลาในการทำงานเมื่อมีเหตุจำเป็นนอกเหนือเวลาทำงานปกติในการดูแลผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 4.33$, $S.D = .62$) อยู่ในระดับมาก และค่าความแตกต่างด้านรวมระดับเจตคติของกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองที่ $\bar{X} = 4.80$, $S.D = .19$ และ $\bar{X} = 4.54$, $S.D = .29$ ตามลำดับ

และผลวิเคราะห์ความแตกต่างเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองรายด้าน สรุปได้ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองรายด้าน

ประเด็น (แบบวัดเจตคติ)	คะแนนก่อนทดลอง		คะแนนหลังทดลอง	
	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>
ด้านความรับผิดชอบ ข้อคำถามที่ 1,4,6,9	4.65	.26	4.95	.12
ด้านความซื่อสัตย์ ข้อคำถามที่ 11,112,13,19	4.67	.37	4.97	.10
ด้านความกตัญญูทวาที ข้อคำถามที่ 2,3,8,10,15	4.56	.22	4.86	.16
ด้านความมีระเบียบวินัย ข้อคำถามที่ 14,16,22,24	4.50	.32	4.70	.31
ด้านความเสียสละ ข้อคำถามที่ 5,7,28,29	4.30	.48	4.49	.43
ด้านความอดุสาหะ ข้อคำถามที่ 17,18,21,27	4.53	.35	4.79	.31
ด้านความเมตตา ข้อคำถามที่ 20,23,25,26,30	4.66	.32	4.90	.25
รวม	4.56	.29	4.81	.19

จากตารางที่ 9 พบว่า ค่าความแตกต่างเจตคติจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ (\bar{X} =4.95, S.D= .12) ด้านความซื่อสัตย์ (\bar{X} =4.97, S.D= .10) ด้านความกตัญญูทเวทิตี (\bar{X} =4.86, S.D =.16) ด้านความมีระเบียบวินัย (\bar{X} =4.70, S.D =.31) ด้านความเสียสละ (\bar{X} =4.49, S.D= .43) ด้านความอดุสาหะ (\bar{X} =4.79, S.D =.31) และด้านความเมตตา (\bar{X} =4.90, S.D= .25) ของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน และผลรวมด้านเจตคติหลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง (\bar{X} =4.81, S.D= .19) และ (\bar{X} =4.56, S.D= .29) ตามลำดับ

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยของทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง

ประเด็น	ระดับทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
1. ท่านดูแลและช่วยเหลือผู้สูงอายุ	4.41	.50	4.74	.44
2. ท่านดูแลและป้องกันการเกิดอุบัติเหตุให้แก่ผู้สูงอายุ	3.70	.60	4.67	.48
3. ท่านดูแลและเฝ้าระวังปัญหาต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุ	4.19	.39	4.81	.39
4. ท่านปฏิบัติหน้าที่ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่ผู้สูงอายุด้วยความเคารพ	4.41	.50	5.00	.00
5. ท่านดูแลเอาใจใส่ทรัพย์สินของผู้สูงอายุมิให้สูญหาย	3.70	.72	4.41	.84
6. ท่านสามารถให้คำแนะนำท่านั่งที่ผู้สูงอายุควรหลีกเลี่ยงได้ด้วยความหวังดี	4.11	.42	4.85	.36

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับทักษะเกี่ยวกับจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
7. ท่านแนะนำให้ผู้สูงอายุเปลี่ยนอิริยาบถเมื่อพบว่านอนในท่า เดิมนานๆ อาจเกิดแผลกดทับได้	4.04	.43	4.96	.19
8. ท่านให้คำแนะนำในการจัดบริการและสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ด้วยความอ่อนน้อม	4.04	.43	4.74	.44
9. ท่านช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์เดือดร้อน	4.41	.57	5.00	.00
10. ท่านหมั่นเยี่ยมเยียนเพื่อดูแลทุกข์สุขแก่ผู้สูงอายุสม่ำเสมอ	4.48	.50	4.85	.36
11. ท่านดูแลเรื่องเบิกยาให้แก่ผู้สูงอายุและชุมชน	4.67	.55	4.56	.50
12. ท่านแนะนำความรู้เบื้องต้นในการใช้ยาที่ถูกต้องให้แก่ ผู้สูงอายุ	4.00	.27	4.59	.74
13. ท่านพาผู้สูงอายุไปพบแพทย์เพื่อตรวจรักษาตามใบนัด	3.67	.83	4.70	.60
14. ท่านพาผู้สูงอายุไปร่วมงานในชุมชน	3.70	.82	4.52	.75
15. ท่านพาผู้สูงอายุไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา	4.00	.83	4.30	.82
16. ท่านพาผู้สูงอายุไปรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน	3.67	.62	4.85	.36
17. ท่านให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุเมื่อเกิดปัญหา	3.96	.43	4.96	.19
18. ท่านยินดีให้ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ	4.59	.50	4.81	.39
19. ท่านบันทึกข้อมูลผู้สูงอายุเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานการดูแล ผู้สูงอายุ	4.52	.64	5.00	.00
20. ท่านติดต่อทำกิจธุระแทนผู้สูงอายุโดยมีหวังสิ่งตอบแทน	4.26	.52	4.81	.39
21. ท่านปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุเรื่อง อาหารการกินให้ตรงเวลา	3.93	.82	4.56	.50
22. ท่านช่วยเหลือผู้สูงอายุให้ออกกำลังกายสม่ำเสมอ	4.04	.58	4.70	.46
23. ท่านช่วยเหลือผู้สูงอายุในยามเจ็บไข้โดยมิได้รังเกียจ	4.07	.61	4.81	.39

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับทักษะเกี่ยวกับจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
24.ท่านมิได้ถือสิทธิ์นำสิ่งของของผู้สูงอายุออกมาโดยมิได้รับอนุญาต	4.59	.79	5.00	.00
25.ท่านพาผู้สูงอายุไปพักผ่อนนอกบ้านโดยดูแลทรัพย์สินของผู้สูงอายุเป็นอย่างดี	4.19	.78	4.74	.44
26.ท่านช่วยปรับสภาพที่อยู่ในบ้านให้เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ	3.93	.67	4.59	.69
27.ท่านพูดคุยกับผู้สูงอายุเพื่อให้ท่านผ่อนคลายสบายใจ	4.33	.83	4.89	.32
28.ท่านให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและการเข้าถึงสิทธิต่างๆ แก่ผู้สูงอายุโดยมิบิดเบือนประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับ	4.59	.57	4.67	.48
29.ท่านประสานหน่วยงานให้ความช่วยเหลือและดูแลผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์เดือดร้อน	4.19	.62	5.00	.00
30.ท่านจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์เพื่อให้ผู้สูงอายุสุขใจ	4.70	.46	4.74	.44
รวมด้านทักษะ	4.16	.24	4.76	.27

จากตารางที่ 10 พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะทางจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งก่อนและหลังเข้าโปรแกรมสูงในทุกประเด็นในระดับมากถึงมากที่สุด หรือมีทักษะที่ดีต่อการดูแลผู้สูงอายุ โดยประเด็น ท่านดูแลและเฝ้าระวังปัญหาต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุ (\bar{X} = 4.81, S.D = 3.96) ท่านดูแลเอาใจใส่ทรัพย์สินของผู้สูงอายุมิให้สูญหาย (\bar{X} = 4.41, S.D = .84) ท่านพาผู้สูงอายุไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา (\bar{X} = 4.30, S.D = .82) ท่านไปติดต่อทำกิจกรรมแทนผู้สูงอายุโดยมิหวังสิ่งตอบแทน (\bar{X} = 4.81, S.D = .39) ท่านช่วยเหลือผู้สูงอายุให้ออกกำลังกายสม่ำเสมอ (\bar{X} = 4.70, S.D = .46) ท่านช่วยเหลือผู้สูงอายุในยามเจ็บไข้โดยมิได้รังเกียจ (\bar{X} = 4.81, S.D = .39) ท่านพาผู้สูงอายุไปพักผ่อนนอกบ้านโดยดูแลทรัพย์สินของผู้สูงอายุเป็นอย่างดี (\bar{X} = 4.74, S.D = .44) อยู่ในระดับมาก และท่านดูแลและช่วยเหลือผู้สูงอายุ (\bar{X} = 4.74, S.D = .44) ท่านดูแลและป้องกันการเกิดอุบัติเหตุให้แก่ผู้สูงอายุ (\bar{X} = 4.67, S.D = .48) ท่านปฏิบัติหน้าที่ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่ผู้สูงอายุด้วย

ความเคารพ ($\bar{X} = 5.00$, S.D = .00) ท่านสามารถให้คำแนะนำที่ผู้สูงอายุควรหลีกเลี่ยงได้ด้วย
 ความหวังดี ($\bar{X} = 4.85$, S.D= .36) ท่านแนะนำให้ผู้สูงอายุเปลี่ยนอิริยาบถเมื่อพบว่านอนในท่าเดิมนานๆ อาจเกิดแผลกดทับได้ ($\bar{X} = 4.96$, S.D= .19) ท่านให้คำแนะนำในการจัดบริการและสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุด้วยความอ่อนน้อม ($\bar{X} = 4.74$, S.D= .44) ท่านช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์เดือดร้อน ($\bar{X} = 5.00$, S.D= .00) ท่านหมั่นเยี่ยมเยียนเพื่อดูแลทุกข์สุขแก่ผู้สูงอายุสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.85$, S.D= .36) ท่านดูแลเรื่องเบิกยาให้แก่ผู้สูงอายุและชุมชน ($\bar{X} = 4.56$, S.D= .50) ท่านแนะนำความรู้เบื้องต้นในการใช้ยาที่ถูกต้องให้แก่ผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 4.59$, S.D= .74) ท่านพาผู้สูงอายุออกไปพบแพทย์เพื่อตรวจรักษาตามใบนัด ($\bar{X} = 4.70$, S.D= .60) ท่านพาผู้สูงอายุไปร่วมงานในชุมชน ($\bar{X} = 4.52$, S.D= .75) ท่านพากลุ่มผู้สูงอายุไปรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ($\bar{X} = 4.85$, S.D= .36) ท่านให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุเมื่อเกิดปัญหา ($\bar{X} = 4.96$, S.D= .19) ท่านยินดีให้ข้อมูลบริการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 4.81$, S.D= .39) ท่านบันทึกข้อมูลผู้สูงอายุเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานการดูแลผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 5.00$, S.D= .00) ท่านปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุเรื่องอาหารการกินให้ตรงเวลา ($\bar{X} = 4.56$, S.D= .50) ท่านมิได้ถือสิทธิ์นำสิ่งของของผู้สูงอายุออกมาโดยมิได้รับอนุญาต ($\bar{X} = 5.00$, S.D= .00) ท่านช่วยปรับสภาพที่อยู่ในบ้านให้เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 4.59$, S.D= .69) ท่านพูดคุยกับผู้สูงอายุเพื่อให้ท่านผ่อนคลาย สบายใจ ($\bar{X} = 4.89$, S.D= .32) ท่านให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและการเข้าถึงสิทธิต่างๆ แก่ผู้สูงอายุโดยมิบิดเบือนประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับ ($\bar{X} = 4.67$, S.D= .48) ท่านประสานหน่วยงานให้ความช่วยเหลือและดูแลผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์เดือดร้อน ($\bar{X} = 5.00$, S.D= .00) ท่านจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุสุขใจ ($\bar{X} = 4.74$, S.D= .44) อยู่ในระดับมากที่สุด และค่าความแตกต่างด้านรวมระดับทักษะของกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองที่ $\bar{X} = 4.76$, S.D= .26 และ $\bar{X} = 4.16$, S.D= .24 ตามลำดับ

และผลวิเคราะห์ความแตกต่างทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองรายด้าน สรุปได้ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ยทักษะจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองรายด้าน

ประเด็น (แบบวัดทักษะ)	คะแนนก่อนทดลอง		คะแนนหลังทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
ด้านความรับผิดชอบ ข้อคำถามที่ 1,2,3,19	4.22	.28	4.82	.27
ด้านความซื่อสัตย์ ข้อคำถามที่ 5,24,25,28	4.26	.39	4.73	.40
ด้านความกตัญญูทวาที ข้อคำถามที่ 4,6,8,23	4.16	.34	4.86	.26
ด้านความมีระเบียบวินัย ข้อคำถามที่ 7,12,13,21,22	3.95	.45	4.72	.29
ด้านความเสียสละ ข้อคำถามที่ 11,14,20,26	4.15	.41	4.64	.37
ด้านความอดุสาหะ ข้อคำถามที่ 10,15,16,30	4.22	.28	4.71	.42
ด้านความเมตตา ข้อคำถามที่ 9,17,18,27,29	4.35	.33	4.94	.09
รวม	4.18	.28	4.78	.26

จากตารางที่ 11 พบว่า ค่าความแตกต่างทักษะจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ (\bar{X} =4.82, S.D= .27) ด้านความซื่อสัตย์ (\bar{X} =4.73, S.D= .40) ด้านความกตัญญูทวาที (\bar{X} =4.86, S.D= .26) ด้านความมีระเบียบวินัย (\bar{X} =4.72, S.D= .29) ด้านความเสียสละ (\bar{X} =4.64, S.D= .37) ด้านความอดุสาหะ (\bar{X} =4.71, S.D= .42) และด้านความเมตตา (\bar{X} =4.94, S.D= .09) ของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน และผลรวมด้านทักษะหลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง (\bar{X} =4.78, S.D= .26) และ (\bar{X} =4.18, S.D= .28) ตามลำดับ

1.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลความแตกต่างของคะแนนการประเมินตนเองเกี่ยวกับ
จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง ดังตารางที่ 12
ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยการประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง

ประเด็น	ระดับประเมินตนเองเกี่ยวกับ จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>
ความรับผิดชอบ	4.44	.30	4.88	.21
1. ท่านควรไปถึงที่นัดหมายก่อนเวลา	4.70	.46	4.93	.26
2. ท่านรู้สึกไม่สบายใจหากงานที่ได้รับมอบหมายดำเนินไป อย่างล่าช้า	4.19	.39	4.96	.19
3. ท่านปฏิบัติหน้าที่ให้เสร็จตามกำหนดเวลาเสมอ	4.11	.42	4.63	.49
4. เมื่อท่านประสบปัญหาในการทำงาน ท่านจะพยายาม แก้ปัญหาให้สำเร็จให้ได้	4.70	.46	4.96	.19
5. ถ้าท่านเริ่มต้นทำอะไรแล้วต้องทำให้เสร็จโดยเร็ว	4.22	.42	4.81	.39
6. ท่านรักษาเวลาและตรงต่อเวลาเสมอ	4.63	.49	4.81	.39
7. ท่านไม่หลีกเลี่ยงหรือเกี่ยงงานในหน้าที่	4.52	.58	4.81	.39
8. ท่านตั้งใจทำงานตามขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของตน	4.48	.50	4.96	.19
9. ท่านมีการปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้นเสมอ	4.44	.57	4.96	.19
10. ท่านปฏิบัติงานด้วยความสามารถของตนอย่างเต็มที่	4.48	.50	4.96	.19

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับประเมินตนเองเกี่ยวกับ จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	<i>S.D.</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>
ความซื่อสัตย์	4.49	.50	4.95	.19
11. ท่านปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	4.48	.58	4.96	.19
12. ท่านปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างโปร่งใสและเปิดเผย	4.59	.50	4.96	.19
13. ท่านปฏิบัติงานตรงตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	4.48	.50	4.96	.19
14. ท่านมีหลักดำเนินชีวิตยึดมั่นความจริง และความถูกต้อง	4.44	.57	4.96	.19
15. ท่านไม่กระทำการใดๆ หรือคดโกงเพื่อมุ่งอามิสสินจ้าง	4.44	.57	4.96	.19
16. ท่านไม่บิดเบือนหรือแอบอ้างทำการใดๆ ทุกกรณี	4.52	.58	4.85	.36
17. ท่านมีสัจจะ รักษาคำพูดกับทุกคน ทุกเวลาและทุกสถาน	4.37	.68	4.96	.19
18. ท่านไม่เอาเวลางานในหน้าที่ไปทำประโยชน์ส่วนตัว	4.56	.50	4.96	.19
19. ท่านปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ	4.52	.50	4.96	.19
20. ท่านไม่โกหกหลอกลวง และไม่ให้ข้อมูลเท็จแก่ผู้อื่น	4.52	.50	4.96	.19
ด้านความกตัญญูกตเวที	4.58	.24	4.71	.31
21. ท่านดูแลเอาใจใส่ต่อผู้สูงอายุขณะเจ็บป่วยด้วยความ เคารพ	4.15	.36	4.74	.44
22. ท่านสร้างความสุขและความสบายใจแก่ผู้สูงอายุตาม สมควรด้วยความเคารพ	4.81	.39	4.63	.49
23. ท่านทำการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้สูงอายุด้วยความหวังดี	4.74	.52	4.63	.49
24. ท่านสร้างความสุขให้ผู้สูงอายุโดยการให้ของขวัญใน เทศกาลต่างๆ	4.78	.50	4.63	.49
25. ท่านช่วยทำความสะอาดบ้านผู้สูงอายุเมื่อยามเจ็บป่วย	3.89	.69	4.59	.57
26. ท่านเสนอตัวช่วยทำกิจที่ผู้สูงอายุไหว้วานด้วยความเต็มใจ	4.81	.39	4.63	.49

27. ท่านตอบแทนผู้สูงอายุด้วยการดูแลยามต้องการความช่วยเหลือ	4.81	.39	4.89	.32
--	------	-----	------	-----

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับประเมินตนเองเกี่ยวกับ จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
28. ท่านช่วยเหลือผู้สูงอายุโดยการนำเครื่องนอนไปทำความสะอาดให้	4.11	.50	4.67	.48
29. ท่านทำงานดูแลผู้สูงอายุด้วยการรู้คุณ และตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ	4.85	.36	4.78	.42
30. ท่านไม่ให้ร้ายหรือนำความเสื่อมเสียมาให้แก่ผู้สูงอายุขณะปฏิบัติงาน	4.85	.36	4.93	.26
ด้านความมีระเบียบวินัย	4.48	.24	4.91	.20
31. ท่านทำงานเป็นระเบียบเรียบร้อย	4.74	.52	4.85	.36
32. ท่านแต่งกายสะอาดเรียบร้อยถูกกาลเทศะและถูกระเบียบ	4.78	.42	4.89	.32
33. ท่านจัดสถานที่ทำงานให้มีความสะอาดและเป็นระเบียบ	4.48	.50	4.81	.39
34. ท่านประพฤติตนอย่างมีวินัยสม่ำเสมอ	4.70	.46	4.93	.26
35. ท่านดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีระเบียบวินัย	4.30	.46	4.96	.19
36. ท่านพูดจาสุภาพเรียบร้อยเสมอ	4.07	.38	4.96	.19
37. ท่านมาปฏิบัติงานตรงตามเวลาที่กำหนด	4.11	.42	4.96	.19
38. ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กร ชุมชนและสังคม	4.52	.50	4.96	.19
39. ท่านสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนได้อย่างเหมาะสม	4.48	.50	4.89	.32
40. ท่านปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้เสมอ	4.70	.46	4.93	.26

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับประเมินตนเองเกี่ยวกับ จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
ด้านความเสียสละ	4.66	.31	4.93	.20
41. ท่านอุทิศและทุ่มเทตนเองเพื่อหน้าที่และผลประโยชน์ ส่วนรวม	4.81	.39	4.96	.19
42. ท่านสละความสุขส่วนตนเพื่อบรรเทาทุกข์และความ เดือดร้อนของผู้อื่น	4.78	.42	4.96	.19
43. ท่านปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุและผู้อื่น อย่างดี	4.81	.39	4.96	.19
44. ท่านเต็มใจช่วยเหลือดูแลผู้อื่นและผู้สูงอายุเสมอ	4.78	.50	4.96	.19
45. ท่านเข้าร่วมทำงานดูแลผู้สูงอายุด้วยความสมัครใจ	4.81	.39	4.96	.19
46. ท่านแบ่งปันสิ่งของเท่าที่จะทำได้ให้แก่ผู้อื่นอยู่เสมอ	4.33	.55	4.81	.39
47. ท่านสละเวลาเผื่อระวังปัญหาให้แก่ผู้สูงอายุ	4.78	.42	4.81	.39
48. ท่านรักษาประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนมากกว่าประโยชน์ ส่วนตน	4.74	.44	4.96	.19
49. ท่านอุทิศเวลาให้งานโดยไม่เกี่ยงงาน	4.07	.26	4.96	.19
50. ท่านสามารถช่วยเหลือและประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งงานโดยตรงและงานที่เกี่ยวข้อง	4.74	.52	4.96	.19

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับประเมินตนเองเกี่ยวกับ จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
ด้านความอดทน	4.72	.37	4.96	.19
51.ท่านมีความพยายามในการกระทำสิ่งใดจนสำเร็จ	4.74	.44	4.96	.19
52.ท่านมีความมานะ อดทนต่อความทุกข์ยากทั้งทางกายและใจ	4.78	.42	4.96	.19
53.ท่านปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่ในการทำงาน	4.78	.42	4.96	.19
54.ท่านกระตือรือร้นในการทำงาน	4.70	.46	4.96	.19
55.ท่านไม่เฉื่อยชา และมีความขยันหมั่นเพียรต่อการทำงาน	4.67	.55	4.96	.19
56.ท่านไม่ท้อแท้ และฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ	4.74	.44	4.96	.19
57.ท่านตั้งใจทำงานเพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี	4.81	.39	4.96	.19
58.ท่านอุทิศเวลาในการทำงานโดยไม่มีใครต้องบังคับ	4.81	.39	4.96	.19
59.ท่านมีความพร้อมในการทำงานตลอดเวลา	4.63	.56	4.96	.19
60.ท่านทำงานที่ได้รับมอบหมายและงานที่เกี่ยวข้องทุกงานสำเร็จด้วยดี	4.63	.49	4.96	.19

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับประเมินตนเองเกี่ยวกับ จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ			
	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
ด้านความเมตตา	4.56	.24	4.90	.19
61. ท่านมีความรัก สงสารและเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น	4.48	.50	4.96	.19
62. ท่านมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นอยู่เสมอ	4.81	.39	4.96	.19
63. ท่านกระทำการมุ่งหวังให้ผู้อื่นมีความสุข	4.74	.44	4.96	.19
64. ท่านยิ้มแย้มแจ่มใสในการทำงาน	4.52	.50	4.96	.19
65. ท่านช่วยเหลือจุนเจือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ	4.41	.50	4.96	.19
66. ท่านมีความเป็นมิตรที่ดีแก่ทุกคน	4.63	.49	4.96	.19
67. ท่านส่งเสริมให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จและเจริญก้าวหน้า	4.33	.55	4.96	.19
68. ท่านเป็นคนมองโลกในแง่ดีเสมอ	4.48	.58	4.96	.19
69. ท่านมีกิริยา วาจา ใจ สุภาพ อ่อนน้อมและถ่อมตนเสมอ	4.67	.55	4.96	.19
70. ท่านมีความจริงใจต่อเพื่อนร่วมงานและผู้อื่น	4.74	.44	4.96	.19
รวมจริยธรรมทั้ง 7 ด้าน	4.56	.24	4.90	.19

จากตารางที่ 12 พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนค่าแตกต่างของแบบประเมินตนเองทางจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งก่อนและหลังเข้าโปรแกรมสูงในทุกประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด หมายถึงการมีพฤติกรรมหรือการแสดงออกที่ดีมีจริยธรรมต่อการดูแลผู้สูงอายุ และเมื่อพิจารณาประเด็นคำถามด้านความรับผิดชอบโดยรวม หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D= .21) และพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบรายข้อหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกข้อ

ด้านความซื่อสัตย์โดยรวม หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$, S.D= .19) และพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความซื่อสัตย์รายข้อหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกข้อ

ด้านความกตัญญูทเวทิต่อโดยรวม หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D = .31) และพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความกตัญญูทเวทิต่อรายข้อหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกข้อ

ด้านความมีระเบียบวินัยโดยรวม หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$, S.D = .20) และพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความมีระเบียบวินัยรายข้อหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกข้อ

ด้านความเสียสละโดยรวม หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D = .20) และพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความเสียสละรายข้อหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกข้อ

ด้านความอดุสาหะโดยรวม หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.96$, S.D = .19) และพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความอดุสาหะรายข้อหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกข้อ

ด้านความเมตตาโดยรวม หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D = .19) และพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความเมตตารายข้อหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกข้อ

ด้านรวมจริยธรรมทั้ง 7 ด้านโดยรวม หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D = .19)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลผลรวมการประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองแต่ละด้านโดยใช้ t-test สรุปข้อมูลได้ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ผลรวมการประเมินตนเองแต่ละด้านจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง

ประเด็น	ระดับประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ				t	P-value
	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ด้านความรับผิดชอบ	4.44	.30	4.88	.21	6.13	.01
ด้านความซื่อสัตย์	4.49	.50	4.95	.19	4.43	.01
ด้านความกตัญญูกตเวที	4.58	.24	4.71	.31	1.67	.01
ด้านความมีระเบียบวินัย	4.48	.24	4.91	.20	6.94	.01
ด้านความเสียสละ	4.66	.31	4.93	.26	3.69	.01
ด้านความอดุสาหะ	4.72	.37	4.96	.19	2.88	.01
ด้านความเมตตา	4.58	.19	4.96	.30	5.46	.01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 13 พบว่า ค่าเฉลี่ยจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความเสียสละ ด้านความอดุสาหะ และด้านความเมตตาของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นด้านความกตัญญูกตเวทีไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.5 ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวความคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ในการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองรวมกลุ่ม 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม ทำกิจกรรมที่ผู้วิจัยกำหนดเพื่อดำเนินการระดมสมองและอภิปรายกลุ่มจากกรณีตัวอย่างและวิดีโอที่ค้น ลงในใบงานและการเล่าเรื่องหน้าชั้นเรียนจากประสบการณ์การทำงานการดูแลผู้สูงอายุ พบว่ากลุ่มทดลองมีจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสูงขึ้น สรุปสาระสำคัญ ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองในการเข้าร่วมโปรแกรม

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ในอดีต	สถานการณ์ ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความ รับผิดชอบ	1.การดูแลผู้สูงอายุ ไม่เป็นที่ยอมรับใน ชุมชน ผู้สูงอายุจะ มองว่าการดูแลเป็น หน้าที่ของบุตร หลานคนอื่นไม่ใช่ หน้าที่	1.การดูแลผู้สูง อายุนับว่าเดิน หน้าไปด้วยดี มี ความเด่นชัด และเป็น รูปธรรมอย่าง มาก และความ รับผิดชอบก็เป็น หน้าที่ของอาสา สมัครและผู้มีจิต อาสา	1.เมื่อในชุมชน ที่มีผู้สูงอายุถูก ทอดทิ้งอยู่ตาม ลำพังหรือบุตร หลานไปทำ งานปล่อยให้อยู่ ตามลำพังผู้ดูแล ที่มีความรับผิดชอบ ก็ต้องดูแล และรับผิดชอบต่อ	1.ผู้สูงอายุไม่ ค่อยจะเชื่อฟัง หรือทำตาม คำแนะนำของ ผู้ดูแล และมัก สร้างปัญหาอยู่ เรื่อยๆ เมื่อเป็น เช่นนี้ผู้ดูแลต้อง ทำระเบียบและ มีมาตรการใน การดำรงชีวิต ของผู้สูงอายุให้ รับฟังและทำ ตามได้	1.ความ รับผิดชอบ คือการให้ ความรักต่อ ผู้สูงอายุซึ่ง เป็นคุณ สมบัติที่ดีที่ ควรปลูก ฝัง ให้กับบุตร หลานหรือ บุคคลที่ รับผิดชอบ จะเป็นกลไก ผลักดันให้ ปฏิบัติตาม ระเบียบ
	2.ผู้สูงอายุไม่เข้าใจ ไม่เอาใจใส่ด้าน สุขภาพและไม่ให้ ความร่วมมือ เท่าที่ควร	2.ผู้นำชุมชน และอาสา สมัครดูแล ผู้สูงอายุให้ ความรู้และ แนะนำปัญหา ต่างๆแก่ผู้สูง อายุและได้รับ	2.ต้องแนะนำซึ่ง ช่วยให้ผู้สูงอายุ เข้าใจในเรื่องที่ ผู้ดูแลแนะนำ อย่างถูกต้อง และเห็นความ สำคัญของ	2.ให้ผู้สูงอายุได้ ดูแลตัวเองให้ ถูกวิธีอย่าง ถูกต้องเพื่อให้ ได้มาตรการ แก้ปัญหาที่ได้ ผลเป็นอย่างดี	2.ผู้ดูแลจะ ลดภาระและ แบ่งเบาการ ดูแล เมื่อ ผู้สูงอายุได้ ดูแลตนเอง อย่างถูกต้อง ถูกวิธีและ ได้รับความ

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ใน อดีต	สถานการณ์ ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ ได้
ด้านความ รับผิดชอบ		ความร่วมมือ เป็นอย่างดี	ผู้ดูแลที่ได้รับ การอบรมมา		พอใจในสิ่ง ที่อาสา สมัคร แนะนำ
	3.การมาทำงาน สายเป็นประจำของ อาสาสมัครดูแล ผู้สูงอายุ	3.การลงเวร ก่อนเวลาการ หายตัวไป ระหว่าง ปฏิบัติงาน	3.การไม่กลับมา ทำงานเลยโดย ไม่แจ้งลา หรือ ไม่แจ้งให้ผู้ใด ทราบหรือการ โทรมาลางาน กะทันหัน	3.การให้ คำแนะนำและ ตักเตือนเกี่ยว กับความรับผิด ชอบในหน้าที่	3.มีการ เปลี่ยน แปลงดีขึ้น ในการมา ทำงาน
	4.อาสาสมัครดูแล ผู้สูงอายุบางคนไม่ เอาการเอางาน	4.การไม่ รับผิดชอบต่อ หน้าที่ต่อการ งานของตนเอง	4.การปรับปรุง นิสัยตัวเอง	4.การใช้พูดและ การแนะนำให้ เข้าใจในสิ่งที่ บุคคลต้อง รับผิดชอบ	4.รับฟัง ปัญหาที่ เพื่อน แนะนำทำ ให้เข้าใจ และแก้ ปัญหาด้วย ตัวเอง อย่างดี ที่สุด

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ใน อดีต	สถานการณ์ ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความ ซื่อสัตย์	1.อาสาสมัครดูแล ผู้สูงอายุไม่มีความรู้ เกี่ยวกับการทุจริต	1.มีการ ฝึกอบรมด้าน การป้องกันและ ปราบปรามการ ทุจริต	1.ใช้กระบวนการ การดำเนินงาน ด้านสาธารณสุข ให้เป็นไปอย่าง ถูกต้อง	1.การส่งเสริม ด้านคุณธรรม จริยธรรม และ ปลูกจิตสำนึก แก่ประชาชน	1.อาสา สมัครดูแล ผู้สูงอายุมี บทบาทเฝ้า ระวัง และมี ส่วนร่วมใน การต่อต้าน การทุจริต
	2.อดีตความซื่อสัตย์ มีความสำคัญมาก เพราะ คนในอดีตมี ความโอ้อ้อมอารี ต่อกัน เมื่อเห็น ผู้สูงอายุเดินผ่านมา คนที่อายุน้อยกว่า จะอ่อนน้อมถ่อม ตนก้มหัวคารวะ ให้กับผู้ใหญ่เป็น มารยาทที่ดีมาก	2.การดูแล ผู้สูงอายุต้องมี ความซื่อสัตย์ มี ความรักใน ความรับผิดชอบ เมื่อเรามีจิต อาสาอันเป็น กุศลแล้ว เราก็ ควรจะมี ความซื่อสัตย์ มีความ จริงใจในการ ทำงานดูแล ผู้สูงอายุ	2.เมื่อมีปัญหา เราต้องแก้ไข ไม่ เก็บปัญหาไว้คน เดียว ต้องเปิด ใจ บอกกล่าว คนที่ร่วมทำงาน กับเราเพื่อจะได้ หาทางแก้ไข ร่วมกัน	2.ต้องหาทาง ช่วยกันแก้ไข อย่าปล่อยให้ ปัญหาตกค้าง โดยการนำ ระบบระเบียบ คือความซื่อสัตย์ มาแก้ปัญหาจะ ได้ผลดี	2.คนเราถ้า อยู่ร่วมกัน ด้วยความ ซื่อสัตย์ ปัญหาที่จะ ไม่เกิด เพราะเรา ซื่อสัตย์ต่อ กัน ไว้วางใจกัน ชุมชนเราก็ จะมีความสุข
	3.การรับแม่บ้านใน การเข้ามา ช่วยเหลืองานใน บ้านและดูแล ผู้สูงอายุ	3.แม่บ้านฉก ทรัพย์	3.จะต้อง ตรวจสอบ ประวัติของ แม่บ้านเป็น	3.ควรขอสำเนา บัตรประจำตัว ประชาชน	3.เมื่อเรามี มาตรการ ป้องกันที่ดี ผลที่เกิดกับ

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ใน อดีต	สถานการณ์ ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความ ซื่อสัตย์			อย่างดีและ ละเอียด	หรือสำเนา ทะเบียนบ้าน ของแม่บ้านไว้ ตอนรับเข้า ทำงานและ ติดตั้งกล่อง วงจรปิดไว้ในที่ สำคัญของบ้าน	เราก็ออกมา ดี แม่บ้าน ตั้งใจทำงาน อย่างซื่อสัตย์ มีใจรักงานที่ ทำ และ ทำงานแบบ สบายๆ เราก็ สบายใจไป ด้วย
	4.กรณีบ้านหลัง หนึ่งมีเด็กกำพร้าที่ อาภิงเอามาเลี้ยงดู จึงไม่มีคนที่ จะอบรมสั่งสอน	4.เด็กโตขึ้นใน ความดูแลของ อาภิงได้รับการ สั่งสอนจากอา ภิงคอยเตือนสติ มาตลอดให้เป็น คนดี มีความ ซื่อสัตย์สุจริต อดทน ขยันทำ มาหากิน แต่ กลับคบเพื่อนไม่ ดี เพื่อนแนะนำ ให้ขโมยเงิน อาภิง	4.เมื่อทำผิดถูก จับได้ อาจทำ โทษและสั่งสอน ไม่ให้คบเพื่อนที่ ไม่ดีไม่มี คุณธรรมและไม่ ซื่อสัตย์และให้ สำนึกผิดกลับ ตัวกลับใจ	4.ทำโทษสั่ง สอนอบรมให้ เขาเป็นคนดีมี ความซื่อสัตย์ให้ สงสารคนอื่นให้ มีความกตัญญู ต่อผู้มีพระคุณ และให้โอกาส แก่เขากลับมา เป็นคนดีใน ชุมชน และ ยอมรับกลับเข้า สู่สังคม	4.สำนึกผิด เลยเอาคำสั่ง สอนของ อาภิงมาใช้ ตลอด ปัจจุบันได้ สืบสานร้าน อาหารต่อ จากอาภิง และซื่อสัตย์ มีความ เมตตา กตัญญูต่อผู้มี พระคุณ ทำ มาหากิน อย่างสุจริต มีความสุขทั้ง อาภิงและ ชุมชน

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ใน อดีต	สถานการณ์ ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความ กตัญญู กตเวทิตะ	1. ผู้สูงอายุเป็นคนที่ เข้าใจยากจะเป็น คนขี้บ่นขี้ใจและยึด ติดกับอดีตที่ผ่านมา ไม่ค่อยตามภาวะ ปัจจุบัน	1. ผู้สูงอายุต้อง เข้าใจและยอม รับสภาวะ ปัจจุบันและ ความคิดเห็น และเหตุผลของ คนอื่น	1. อย่าปล่อยให้ ฉันอยู่คนเดียว แบบคนไร้ค่าเรา ต้องให้ความรัก และความ ห่วงใยและ ความอบอุ่นแก่ ท่านเสมอ	1. มีปัญหาเรา ต้องเข้าใจและ แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นแก่ ท่านบ้างและ พูดคุยกับท่าน	1. ความ เข้าใจซึ่งกัน และกันเราก็ จะมีความสุข ต่ออายุให้กับ ท่านและนำ ความสุข ความเจริญ มาสู่กันและ กัน
	2. วิถีชีวิตของคนใน อดีตไม่ชอบให้คน อื่นเข้าออกภายใน บ้านเท่า ไฉนก็ นอกจากญาติพี่น้อง บุตรหลานที่ใกล้ชิด เท่านั้น เพราะคน ในอดีตไม่ว่าใคร ง่ายๆ จึงไม่ค่อยจะ มีการดูแลผู้สูงอายุ เท่าใด	2. การดูแล ผู้สูงอายุ จึงเป็น หน้าที่ของ ชุมชน องค์กร ปกครองส่วน ท้องถิ่น อาสาสมัคร สาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน ที่ดูแลผู้สูงอายุ เป็นหน้าที่ โดยตรงและ ดูแลท่านด้วย ความเมตตา และกตัญญูต่อ ท่าน	2. ผู้สูงอายุบาง คนพูดไม่รู้เรื่อง อวดเก่ง ผู้ดูแล ต้องทำให้ให้ เย็นๆ พยายาม พูดจาด้วยจิต ใจที่อ่อนโยน ให้ กำลังใจผู้สูงอายุ ชวนพูดคุย ทำ โน่นทำนี่ให้ท่าน ปัญหาจะคลี่ คลายลงได้ ด้วยดี	2. ต้องจัดเวที แลกเปลี่ยน มี หลายๆ ฝ่ายมา พูดคุยแลกเปลี่ยน ประสบการณ์เพื่อจะ ได้มีกฎระเบียบ และวินัยในการ แก้ไขปัญหา	2. ความสงบ สุขในการที่ ผู้สูงอายุทำ ตามกฎ ระเบียบ เรา ก็ดูแลท่าน ด้วยความ สม่ำเสมอ และด้วย ความกตัญญู ผู้สูงอายุจะ ได้ใช้ชีวิต อย่างมี คุณค่าและมี ความสุขใน ชีวิตของท่าน

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ใน อดีต	สถานการณ์ ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความ กตัญญู กตเวที	3.ผู้ป่วยที่ถูกกลืนใน เวชปฏิบัติ	3.เราจะต้องให้ ความเข้าใจและ ความใกล้ชิดกับ ผู้สูงอายุเข้าใจ ความรู้สึกของ ท่านไม่ไห้ท่าน คิดว่าถูกกลืน	3.เมื่อท่านป่วย เป็นโรคเบา หวาน ความดัน ผู้ดูแล รับผิดชอบ จะต้องมาคอย ดูแลเอาใจใส่ ท่าน มาดูการ กินยาของท่าน ว่าถูกต้องตาม แพทย์สั่ง ดูแล ท่านกินอาหาร ถูกวิธีใหม่ อาหารรสจัด รส เผ็ดใหม่ ควร แนะ นำท่านให้ กินอาหารให้ถูก ต้อง ถูกวิธี และ กินยาที่เรา เตรียมไว้ให้ท่าน ปฏิบัติ	3.ไม่ต้องพูดถึง อดีตที่ผ่านมาให้ มีลูก หลานแวะ เวียนมาชื่นชม เป็นครั้งคราวให้ มีความผูกพัน กับลูกหลาน ตลอดไป เมื่อ เราอาสามาดูแล ท่านต้องมีใจที่มี ศีล ธรรม ทำกับ ท่านเหมือน กับ ญาติ หรือพ่อ แม่เรา ให้ท่าน ไว้ใจ ตั้ง มาตรการให้ ท่านปฏิบัติ อย่างถูกต้อง เมื่ออยู่ร่วมกัน ต้องรักกันไว้ พูดด้วยกัน	3.เมื่อท่าน ได้รับความ รักและความ อบอุ่นท่าน จะได้สิ่งดีดี และการ สื่อสาร ระหว่างพ่อ แม่ลูกเพิ่ม สายใยความ ผูกพัน และ ท่านก็อยู่กับ เราด้วย ความสุข ความสบาย ใจ ท่านก็จะ ทำให้เหมือน เป็นคนใน ครอบครัว เราสร้าง ความสนุก สนาน เป็น กันเอง มี เสียง พุดคุย เสียงหัวเราะ เพราะท่านมี ความ

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ใน อดีต	สถานการณ์ ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความ กตัญญู กตเวที			กับท่านคุณตั้ง พ่อแม่	เหมือนพ่อแม่ เรา	สุขจากการ ดูแลที่มี จริยธรรม
	4.กรณีที่ถูกๆ เป็น เด็กเล็ก พ่อยังไม่ ป่วย และพี่น้องมี ความรักใคร่กลม เกลียวกันดี	4.พ่อเป็น คนขรา ลูกๆ ไม่ ค่อยอยากดูแล พ่อ พี่น้อง ทะเลาะ แตกแยก แย่ง ชิงมรดก ไม่มี จริยธรรมและ ความกตัญญู ขาดความ รับผิดชอบจึงไม่ มีลูกคนไหนที่ จะสนใจดูแลพ่อ	4.เรียกให้พี่น้อง มาคุยกันให้มี ความสามัคคีต่อ ผู้มีพระคุณและ ไม่เห็นแก่ตัว ต้องเสียสละ มี ความเมตตา และกตัญญูต่อผู้ มีพระคุณ มี ความรักความ สงสาร และ ประพฤติปฏิบัติ ต่อพ่ออย่างตรง ไป ตรงมา	4.ให้แบ่งสมบัติ ให้ลูกทุกคน และลูกต้อง ปรับตัวเข้าหา กัน ทำความ เข้าใจกัน เพื่อ เสริมสร้าง จริยธรรมในการ ดูแลพ่อในฐานะ ที่เป็นลูก	4.ความสุข คืนกลับสู่พี่ น้องและ ความรักให้ กลมเกลียว กันเหมือน เดิม อาสา สมัครที่ดูแล ก็มีความสุข มีกำลังใจ ต่อสู้กับชีวิต และความ สามัคคี ความอบอุ่น ความเห็นอก เห็นใจห่วงใย ช่วยเหลือผู้มี พระคุณ อย่างมี คุณค่า

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ใน อดีต	สถานการณ์ ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความมี ระเบียบ วินัย	1.ผู้สูงอายุบางคน พูดจาไม่ค่อย ไพเราะท่านยึดเอา สมัยเก่ามาพูด หัวแข็งยึดเอาแต่ เรื่องเก่าๆ	1.อาสาสมัคร ดูแลผู้สูงอายุให้ ความคิดเห็นกับ ท่านเกี่ยวกับ เรื่องราวต่างๆ ให้ท่านเข้าใจว่า อดีตกับปัจจุบัน เป็นอย่างไร ค่อยๆพูดทีละ ขั้นตอน	1.เราควรยก คำพูดและให้ คำแนะนำที่ อ่อนหวานและ ความรักความ เคารพเป็นอย่าง สูง	1.เมื่อท่านเข้าใจ ในปัญหาของ แต่ละเรื่องท่าน ก็จะเข้าใจและ สื่อสารกับเราดี	1.เราจะได้รับคำชมเชย และรอยยิ้ม กับผู้สูงอายุ อยู่เสมอ
	2.อดีตการดูแล ผู้สูงอายุไม่มี จึงไม่ มีการตั้งระเบียบ อะไรออกมาเพราะ เราอยู่ด้วยกันแบบ พื้นบ้าน ไม่ค่อย รักษาเวลานี้อยาก ทำอะไรก็ทำเลย ไม่มี ระเบียบวินัยจึง วุ่นวายเวลาที่มีการ ดูแลผู้สูงอายุ	2.การดูแล ผู้สูงอายุต้องมี ระเบียบวินัย เพราะถ้าไม่มีจะ ทำให้ผู้สูงอายุ ไม่เชื่อฟัง คำแนะนำของ ผู้ดูแล เรามี ระเบียบวินัยเรา ก็สามารถดูแล ท่านด้วยความ สบายใจ	2.วิถีชีวิต ประจำวันของ ผู้สูงอายุ คือ การได้อยู่กับ ลูกหลาน เราจะ แยกท่านมาร่วม กิจกรรมกับ เพื่อนๆ ผู้สูงอายุได้อย่าง ไม่มีปัญหา	2.เราหาวิธีให้มี ระเบียบวินัยกับ ผู้สูงอายุโดย ต้องสร้างความ คุ้นเคยกับท่าน ก่อนเมื่อคุ้น เคยกัน เราก็หา มาตรการร่วม กันกับท่านและ สร้างระเบียบ วินัยให้กับท่าน โดยไม่มี อุปสรรคใด	2.ท่านจะใช้ ชีวิตประจำ วันอย่างมี วินัยและ ระเบียบ ถูกต้องตามที่ ตั้งขึ้นมาร่วม กัน ทำให้ การใช้ชีวิต ประจำ วันเรียบง่าย มีระเบียบ อย่างชัดเจน

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ใน อดีต	สถานการณ์ ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความ ระเบียบ วินัย	3.กรณีการดูแล ผู้สูงอายุอย่างไม่ เหมาะสม	3การ.ขาดความ รับผิดชอบและ ไม่ดูแลแม่ของ ตนเองของบุตร	3.ความรับผิดชอบ ชอบและดูแล แม่ของตนเอง อย่าปล่อยให้ ท่านเผชิญกับ ปัญหาโรคร้าย ของท่านเพียง ลำพังด้วย ตนเองกับ อาสาสมัครต้อง ดูแลท่านดุจดัง พ่อแม่ ผู้สูงอายุ ต้องมีใจที่จะให้ เราดูแลท่าน ไม่ใช่ว่าผู้ดูแลไป สั่งท่านให้ทำ โน่นทำนี่ ทำตัว ไม่เหมาะสมใน การดูแล เรา ต้องแก้ปัญหาที่ ตัวเราก่อนให้ เหมาะสม	3.เราต้องหัน หน้าเข้าหากัน ทั้งพี่น้องทุกคน ต้องให้ความรัก และแสดงความ อบอุ่นแก่ท่าน ต้องมีความ รับผิดชอบอย่า ให้ท่านคิดไป เองแบบไร้คน ดูแลต้องดูแล ท่านเมื่อยาม เจ็บป่วยและ คอยเป็นที่ ปรึกษาแก้ ปัญหาของท่าน พูดแต่สิ่งดีให้ ท่านทราบ ชิม ซบที่ละเอียดที่ละ น้อย ไม่ใช่ทำลง ไปโดยไม่ ไตร่ตรอง	3.เมื่อท่าน ได้รับความ รักและความ อบอุ่นท่าน จะได้สิ่งที่ดี และการ สื่อสาร ระหว่างกัน เพิ่มสายใย ความผูกพัน และท่านก็ อยู่กับเรา ด้วยความสุข สบายใจท่าน ก็จะทำให้ เหมือนเป็น คนในครอบครัว เรา สร้างความ สนุก สนาน เป็นกันเอง มี เสียงพูดเสียง หัวเราะ เพราะท่านมี ความสุขจาก การดูแลที่มี จริยธรรม

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ใน อดีต	สถานการณ์ ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความ เสียสละ	1.สังคมไทย ครอบครัวเป็น ครอบครัวใหญ่ อาศัยอยู่ด้วยกัน ปู่ย่าตายายอยู่ รวมกัน	1.ครอบครัว เดี่ยวแยก ครอบครัวมีพ่อ แม่ลูก	1.การดูแลให้ ความสนใจ อย่างใกล้ชิดลูก ทุกคนต้องสละ เวลาดูแล ช่วยกัน	1.ลูกหลานทุก คนต้องให้ความ ใส่ใจดูแล ผู้สูงอายุและ ช่วยกันดูแล ท่าน	1.พ่อแม่มี ความสุข ครอบครัว อบอุ่น ผู้สูงอายุมี ความสุขมาก ขึ้นจากการ ได้รับการ ดูแลจากบุตร หลานของ ท่าน
	2.การดูแลผู้สูงอายุ ในชุมชนหาความ เสียสละยากมาก เพราะสังคมที่มีการ อบรมีการเสียสละ ยังเข้ามาไม่ถึง จะมี แต่การรวาน หรือ การลงแขกปลูกข้าว เท่านั้น การที่จะไป ทำเองได้โดยไม่ร้อง ขอคงไม่มีในอดีต	2.การเสียสละ เป็นไปด้วย ความเต็มใจ ไม่ มีใครบังคับ เกิด จากจิตสำนึก ของคนผู้สูงอายุ มักถูกลดอายุไว้ ตามลำพังที่บ้าน ท่านจึงเกิด ภาวะซึมเศร้า คิดมาก ไม่มี กำลังใจ	2.เราต้องหา ข้อมูลแก้ไข เมื่อ เจอปัญหาเราก็ ประชุมวางแผน ร่วมกันหลายๆ ฝ่าย เช่น ผู้นำ หมู่บ้าน อาสา สมัคร ชุมชน หรือองค์กร ปกครองส่วน ท้องถิ่น	2.ประชุม วางแผนหาแนว ทางแก้ไขปัญหา มีระบบ คัด ตัวแทนจาก หลายฝ่าย หลายองค์กร มาร่วมแสดง ความคิดเห็น และเสียสละมี จิตอาสาแก้ไข ด้วยกัน	2. ทุกฝ่าย อยู่ร่วมกัน อย่างมี ความสุข แล้วเราก็ได้ คนที่มีความ เสียสละใน การทำงาน ด้านดูแลผู้สูง อายุอย่างมี ประสิทธิ ภาพและมี ผลงาน เด่นชัด

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อนความคิด	สถานการณ์ในอดีต	สถานการณ์ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้องแก้ไข	มาตรการแก้ไขปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความเสี่ยสละ				ลูกหลานควรดูแลท่านอย่างใกล้ชิดและมีจริยธรรมในการดูแลด้วย	
	3.การดูแลครอบครัวผู้สูงอายุในฐานะเพื่อนบ้าน	3.การเป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน	3.ปัญหาการส่งต่อผู้ป่วยและการติดตามดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการส่งต่อมาจากสถานบริการ	3.อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจะต้องผ่านการฝึกอบรม การปฐมพยาบาลเบื้องต้น	3.ทำให้สามารถช่วยเหลือและรักษาพยาบาลผู้สูงอายุเบื้องต้นตามอาการได้

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ใน อดีต	สถานการณ์ ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความ เสียสละ	4.กรณีการที่บุตร หลานปล่อยคุณย่า คุณยายอยู่เพียง ลำพัง	4.การปล่อยให้ ท่านอยู่ตาม ลำพังเหมือน เป็นการซ้ำเติม ท่าน และเพิ่ม อาการเจ็บป่วย ทางใจให้ท่านที่ ขาดคนเหลียว แลและดูแล	4.เราไม่ควร ปล่อยให้ผู้สูง อายุความคิด เห็นว่าท่านไม่มี คุณค่า เราควร ดูแลและเอาใจ ใส่ท่าน	4.การใช้เวลา ว่างพาท่านไป เที่ยวผ่อนคลาย เราต้องเอาใจใส่ ท่านว่าเป็นคน สำคัญสำหรับ เรา เราต้องให้ ความ คิดให้ ท่านได้แสดง ความสามารถ ของท่านมีการ ช่วยเหลือท่าน และให้ท่านคิด ว่าท่านมีค่าไม่ ถูกทอดทิ้ง เมื่อ คนเราอายุอย่าง เข้า 60 ปี ขึ้นไป ถือว่าเป็นผู้สูง วัยความเสื่อม โทรมจะเข้ามา เยี่ยมกราย หลายประการ	4.คุณย่าคุณ ยายไม่รู้สึกร โดดเดี่ยวไม่มี ความรู้สึก เหงาไม่เป็น โรคมะเร็ง เราจะได้ ความรักและ ความเข้าใจ กับผู้สูงอายุ เมื่อเราไม่ ปล่อยให้ ท่านอ้างว้าง วิธีการขจัด ความ อ้างว้างของ ท่านให้ บรรเทาโดย การดึงท่าน เข้ามามีส่วน ร่วม และ เปิดโอกาส ให้ท่านแสดง ความคิดเห็น ทำให้ท่าน รู้สึกมีคุณค่า

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ในอดีต	สถานการณ์ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความ อดสาหัส	1.กรณีการดูแล ผู้สูงอายุ ซึ่ง ผู้สูงอายุเป็นคนที่ ต้องดูแลเป็นอย่างดี ไม่ควรปล่อยให้ ท่านอยู่คนเดียว ตามลำพัง	1.เราควรเอาใจ ใส่ท่านและ ไม่ให้พลาด สายตา ซึ่ง อาสาสมัครต้อง อดทนและ อดสาหัสในการ ดูแล	1.พยายามไม่ให้ เกิดปัญหาต่อสิ่ง ที่ผู้สูงอายุทำลง ไป เราต้องใส่ใจ ว่าท่านจะอยู่ใน สถานะอย่างไร ต้องอดทนใน การดูแล ผู้สูงอายุ	1.ขยันหมั่น เพียรประกอบ สิ่งใดๆด้วย ความพยายาม เข้มแข็งอดทน และทำสิ่งที่เรา ควรทำอย่างไม่ ท้อถอยให้ลุล่วง ด้วยดี	1.ความ อดสาหัสและ พยายาม อย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิด ความสำเร็จ ในงานการ ดูแลผู้สูงอายุ ตลอดไป
	2.วิริยะหมายถึง ความอดสาหัส นั่นเอง คนในอดีตมี ความขยัน อดทน เป็นคนมีเหตุมีผล และละเอียดละออ มาก และฉลาดคิด มีความวิริยะไม่ยอม แพ้มันแต่ความ เจ็บปวดและ ความ กลัวจะมาคุกคาม	2.ความ อดสาหัสในการ ดูแลผู้สูงอายุ คือ ความ พยายามอย่าง เข้มแข็งเพื่อให้ เกิดความสำเร็จ ในงานที่อดทน และถูกต้องโดย อดทนต่อความ ลำบาก ตรากตรำ	2.ต้องตั้งใจรับรู้ ในสิ่งที่เราทำ ด้วยความฝึกฝน ไม่ปล่อยให้จิต คิดฟุ้ง ซ่าน มี การวางแผน วัดผล และ คิดค้นวิธีปรับ ปรุงแก้ไขและ ตรวจสอบ	2.ความไตร่ ตรอง การหมั่น ใช้ปัญญา พิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจหาเหตุ ผล ด้วยความ พยายามไม่ย่อ ท้อ และไม่ทิ้ง งานขณะที่ทำ นั้น	2.ความวิริยะ อดสาหัสเป็น หนทางนำไป สู่ความสำเร็จ คุณธรรมที่ นำไปสู่ความ สำเร็จในการ ดูแลผู้สูงอายุ

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ใน อดีต	สถานการณ์ ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความ อุตสาหกรรม	3.ผู้ป่วยไม่ให้ความ ร่วมมือในการรักษา	3.การที่คนไข้ไม่ ค่อยไปตรวจ สุขภาพหรือถ้า มีโรคก็ไม่ไปรับ ยาตามที่หมอสั่ง	3.เราต้องพูดคุย กับผู้สูงอายุหรือ ผู้ป่วยให้เข้าใจ ในสิ่งที่เราจะ ปฏิบัติกับท่าน	3.พยายาม ทำ ให้ผู้ป่วยผู้สูง อายุเข้าใจและ ให้ความร่วมมือ กับผู้ดูแลและให้ อาสาสมัคร โรงพยาบาล ประจำชุมชน ตรวจสุขภาพ ร่างกายของคน ในชุมชนทุกๆปี	3.เมื่อผู้ป่วย ยอมรับในสิ่ง ที่เรากระทำ ให้เราก็จะได้ สิ่งดีๆ ตอบ แทนและ ประชาชนจะ ได้รับความรู้ ว่าตนเอง เป็นโรคอะไร และรักษาได้ ทัน และช่วย ให้มีอายุที่ ยาวขึ้น
	4.ผู้ดูแลผู้สูงอายุคน หนึ่งคนอีกคนอื่น ไม่ชอบทำมาหากิน รอแต่โชคชะตา วาสนามาช่วยและ เป็นคนพุดจาถาก ถากคนอื่นจึงไม่มี ความสุขในชีวิตมี งานทำก็ทำไม่ได้ นานเพราะบอกว่า เงินเดือนน้อย	4.เมื่อมีคนมารัก มาชอบแต่ก็ไม่ สนใจเพราะคน นั้นไม่รวยไม่มี เงินล้านจึงไม่ สนใจ	4.หญิงคนนั้นนั่ง บนรำพึงรำพัน ในโชควาสนา ของตน และมี ภิกษุรูปหนึ่งเดิน ผ่านมาเตือนสติ ว่าอย่ามัวแต่ อิจฉาคนอื่นจง ทำชีวิตให้ดีอย่า ซีเกียจและขยัน ทำมาหากิน	4.เมื่อได้รับฟัง คำสั่งสอนเธอก็ สำนึกได้และทำ ตัวเป็นคนดี ขยันทำมาหา กินหนักเอาเบา สู้ ไม่อิจฉาผู้อื่น เลิกพุดถากถาก คนอื่นจึงกลายเป็น คนรวยและมี คนรัก	4.ชีวิตดีขึ้น ได้เป็นคนมี เงินไม่อิจฉา หรือพุดจา ถากถากใคร พุดจา ไพเราะมีรอย ยิ้มและมี เพื่อนบ้านรัก ใคร่และ ทำงาน ช่วยเหลือคน ในหมู่บ้าน

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ในอดีต	สถานการณ์ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความ เมตตา	1.การดูแลผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุเป็น คนที่น่าสงสารมาก ไม่ควรปล่อยให้ ท่านอยู่แบบ เดียวดายและไร้ ความเห็นใจ	1.ผู้ดูแล ผู้สูงอายุต้องเอา ใจใส่ท่านไม่ให้ ท่านคิดว่าท่าน อยู่เดียวดาย ต้องคอยพูดคุย ให้คำปรึกษา และเห็นอกเห็น ใจท่าน ช่วยเหลือให้ ท่านไม่ว่ากรณี ใด	1.เราต้องปฏิบัติ ตนให้ดีแก่ท่าน และแสดงด้วย กายวาจาและใจ โดยแสดงความ รักความเมตตา ให้แก่ผู้สูงอายุ อย่างดี	1.เราต้อง พยายามใส่ใจ ท่านด้วยกาย วาจาใจและ หมั่นไปเยี่ยม เยียนท่าน ทำ ให้ท่านเห็นว่า เรามีความ เมตตากรุณา เอื้อเพื่อแก่ท่าน อย่างมาก	1.ผู้สูงอายุ ได้รับความ เมตตาจิตก็ ย่อมแสดง ไมตรีจิตตอบ แทนต่างฝ่าย มีความรัก ใคร่หวังดี ช่วยปลด ทุกข์บำรุงสุข แก่กันและ กัน
	2.ความเมตตา คือ ความคิดปรารถนา จะให้เขาเป็นสุข เมื่อตนได้รับความ สุขก็อยากให้ผู้อื่นมี ความสุขไปด้วย กรุณา คือ ให้ผู้อื่น พ้นทุกข์เหมือนกับ เรามีความเมตตา ต่อผู้สูงอายุ	2.ผลจากความ เมตตา ความรัก อัน ประกอบด้วย ไมตรีจิตต่อท่าน อยากให้ท่านมี ความสุข เรามี ความหวังดีต่อ ผู้สูงอายุ รู้สึก สงสารเมื่อท่าน ได้รับทุกข์ ผู้ดูแลจึงมีใจ เมตตาในการ ดูแลท่าน	2.ถ้าผู้ดูแลมี ความเมตตาต่อ ท่าน การดูแล จะเป็นไปด้วย ความปรารถนา ดี ความมีเมตตา ความเสียสละ อยากให้ท่านมี ความสุข	2.ผู้ดูแลต้องมี ความเมตตา เป็นสิ่งที่ช่วยให้ ผู้สูงอายุมี ความสุขอย่าง เต็มที่และ ได้รับสิ่งที่เป็น ประโยชน์อัน สูงสุดจากผู้ดูแล	2.ผลแห่ง การแสดง ความเมตตา กรุณาจะ ได้รับ ประโยชน์ สูงสุด ความ ปรารถนาที่ จะดูแลท่าน ด้วยจิต วิญญานที่ พร้อมทุก อย่างท่านจะ ได้รับ ความสุข อย่างเต็ม เปี่ยม

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ใน อดีต	สถานการณ์ ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความ เมตตา	3.การสร้างพลัง แห่งความเมตตา	3.การพูดคุยกับ ผู้สูงอายุให้ท่าน ไว้วางใจ	3.อาสาสมัคร ดูแลผู้สูงอายุ ต้องพูดคุยกับ ผู้สูงอายุให้ท่าน ไว้วางใจเพราะผู้ สูง อายุเป็นคน ขึ้นน้อยใจมักจะ คิดว่าตัวเองไม่มี ค่า ความไม่ ไว้วางใจกันเป็น ปัจจัยด้านการ ป้องกันตนเอง กลัวว่าจะอะไรจะ เกิดกับตนเอง และ อาจส่งผล เสียที่ยึดแน่น ยาวนานต่อ บุคลิกภาพของ อาสา สมัคร ดูแลผู้สูงอายุได้ แต่ความไว วางใจกันจะ ให้ผลตรงกัน ข้าม	3.อาสาสมัคร ดูแลผู้สูงอายุ ต้องเข้าถึงตัว ท่าน ให้ท่าน ไว้วางใจและ สร้างความ สบายใจให้กับ ผู้สูงอายุ คนที่ ท่านไว้วางใจมาก จะส่งผลต่อ สุขภาพที่ดีของ ท่านมากกว่า ถ้าผู้สูงอายุ ปกป้องตนเอง ไม่ไว้วางใจผู้ดูแล ผู้สูงอายุ จะทำ ให้ท่านรู้สึกไม่ มั่นใจ	3.เมื่อเกิด ความสบาย ใจสุขภาพจิต ก็จะดีตามมา ท่านก็จะ ดูแลง่ายขึ้น และการที่ เราดูแลท่าน เป็นอย่างดี ท่านก็จะมี ความเมตตา ต่อผู้ดูแล และพลังแห่ง ความเมตตา เป็นส่วนหนึ่ง ที่จะ ช่วยเหลือให้ ท่านมี ความสุขที่ ส่งผลถึง สุขภาพกาย ใจ และยัง เป็นผลดี ให้กับผู้ดูแล ท่านด้วย

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การสะท้อน ความคิด	สถานการณ์ใน อดีต	สถานการณ์ ปัจจุบัน	ปัญหาที่ต้อง แก้ไข	มาตรการแก้ไข ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้
ด้านความ เมตตา	4.กรณีของ ครอบครัวหนึ่งอยู่ ด้วยกันสองคนแม่ ลูกตอนลูกยังเล็ก แม่จะทำอาหารให้ กินตลอด แม่จะ บอกลูกให้กินเยอะ เยอะ และมักทำ อาหารให้ลูกกินเพื่อ จะได้เป็นคนฉลาด วันหนึ่งแม่ได้เผา กระดาษเงิน กระดาษทอง ลูกถามแม่ว่าเผา ทำไม แม่ตอบว่า เอาไปให้บรรพบุรุษ ผู้มีพระคุณบน สวรรค์	4.เมื่อลูกโตขึ้น เรียนจบและมี การทำงาน แม่บอกลูกว่า อยากไปดู กำแพงเมืองจีน แม่บอกลูกว่าไม่ มีเงินค่า เครื่องบิน ลูก บอกว่าจะ ทำงานเก็บเงิน พาแม่ไปเที่ยว	4.เมื่อลูกโต มี การทำงานแล้ว ก็ได้แต่งงาน และไม่มีเวลาให้ แม่เลยแม้แต่ เวลาทานข้าว แม่ทำกับข้าวที่ ลูกชอบไว้หลาย อย่างลูกก็ไม่มี เวลามากินจน แม่ต้องโทรตาม ก็ยังบอกให้แม่ กินไปก่อน ปล่อยให้แม่อยู่ บ้านตามลำพัง คนเดียวจนแม่ เกิดอุบัติเหตุล้ม จนเสียชีวิต	4.ลูกควรย้อน เวลามาดูใหม่ที่ ปล่อยประ ละเลยแม่ไว้จน เสียแม่ไปแล้ว มาเสียใจภายหลัง และได้แต่ เฝ้าสิ่งที่แม่ต้อง การไปให้ คือ กระดาษเงิน กระดาษทอง และกระดาษรูป กำแพงเมืองจีน ไปให้	4.เวลาย้อน กลับมาใหม่ ไม่ได้ อัยารอ วันเวลาให้ สายเกินไป มี เวลาก็รีบทำ เลยเราจะได้ ผลกลับมา ด้วยความ พอใจและไม่ เสียใจทีหลัง

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ของกลุ่มทดลองสามารถสะท้อนความเห็นคิดจากการวางแผน แก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติทางจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ รวมถึงการประพฤติ และการแสดงออกทางกาย วาจา ใจ ในการดูแลต่อผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรมสูงขึ้น จากการให้กลุ่ม ทดลองรวมกลุ่มจำนวน 7-8 คน 4 กลุ่ม ทำกิจกรรมตามที่กำหนดโดยระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม และการเล่าเรื่องหน้าชั้นเรียนจากประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุ และจากกรณีตัวอย่าง และวีดิทัศน์ ลงในใบงานเพื่อสะท้อนความคิดเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ คือสถานการณ์ในอดีต สถานการณ์ใน ปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้

นอกจากนี้ ภายใต้นี้จะได้ผลการพัฒนาคู่มือโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตาม แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในการ พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีรายละเอียดตามภาคผนวก ค

และระยะนี้เป็นประเมนผลโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งดำเนินการต่อในการศึกษาวิจัยระยะที่ 2 ที่ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคู่มือที่ใช้ในการพัฒนาโปรแกรม ดังนี้

1. ความเหมาะสมคู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ความเหมาะสมของคู่มือนี้ มีความสมบูรณ์ถูกต้องของเนื้อหา มีความเหมาะสมในการจัดเนื้อหาแต่ละตอน มีความเหมาะสมของการใช้ภาษา และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ถึงความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และมีการวางแผนการสอนระยะสั้นโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ความเหมาะสมคู่มือของโปรแกรมมีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญว่า “ มีความเหมาะสมในส่วนของการศึกษาวิเคราะห์จากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริง การได้แสดงความคิดเห็นในกรณีจริงจะช่วยทำให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ตระหนักได้ว่า สิ่งที่ทำมาทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตนั้นเป็นเรื่องที่ควรหรือไม่ ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเองในกลุ่มผู้เข้าร่วมการพัฒนา” (สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2559)

“เหมาะสมดี เพราะมีทั้งส่วนของการวิเคราะห์สถานการณ์ของตนเอง และการวิเคราะห์กรณีศึกษา” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

“คู่มือเหมาะสมเพราะมีการแบ่งเรื่องและเนื้อหาชัดเจน ง่ายต่อการศึกษา” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

“คู่มือเหมาะสม เนื้อหาไม่ลงเชิงลึก อธิบายได้ อ่านง่ายและฝึกปฏิบัติตามได้” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

2. ความเป็นไปได้ของคู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในการนำไปใช้ปฏิบัติจริง

การสนับสนุนการใช้คู่มือ เป็นไปได้ในการนำไปใช้ปฏิบัติจริงหากได้รับความสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและรูปแบบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่น่าสนใจเนื่องจากเป็นการนำเนื้อหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจากสถานการณ์จริง โดยสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญว่า “มีความเป็นไปได้ หากได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจึงว่าผู้ดูแลผู้สูงอายุก่อนปฏิบัติงานจริงต้องผ่านการเข้าโปรแกรมนี้ก่อน” (สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2559)

“ปรับคู่มือ และแบบฟอร์มต่างๆ ให้มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น โดยใช้ภาพเข้ามาช่วยเพิ่มความน่าสนใจ” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

“การใช้ภาษาที่ง่ายๆ และสามารถสื่อสารแล้วทำให้รู้สึกว่าการพัฒนาตามโปรแกรมนี้ช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับตนเอง” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

“อาสาสมัครเพียงเสมือนพี่เลี้ยงต้องคอยดู และนำไปปฏิบัติใช้จริง” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

3. สิ่งที่ต้องปรับปรุงคู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

สิ่งที่ผู้วิจัยควรปรับปรุงคู่มือนี้ จะต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียน ความรู้ ความสามารถและทักษะของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นดังนี้

“ควรต้องมีการให้ความรู้เรื่องการดูแลผู้สูงอายุด้วย” (สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2559)

“เนื่องจากผู้ดูแลผู้สูงอายุไม่ใช่คนที่คุ้นเคยในเรื่องการเขียน ดังนั้นการให้เขียนปัญหาหรือเขียนบันทึกประจำวันอาจจะเป็นเรื่องยากสำหรับเขาบ้าง และอาจจะทำให้ผู้เรียนบางคนล้มเลิกการเขียนไป” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

“ควรมีการบอกรายละเอียดของกิจกรรมว่าให้ศึกษาเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลให้ชัดเจน” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

4. ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อคู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้คู่มือนี้สำเร็จได้ด้วยดี ควรมีการปรับเนื้อหาให้เข้ากับบทบาทของความเป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ และการนำหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ โดยสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นดังนี้

“ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อคู่มือโปรแกรมเนื้อหาในกรณีศึกษาควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของผู้เรียนและทำความเข้าใจง่าย อีกทั้งเป็นเรื่องสนุก” (สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2559)

“การตั้งคำถาม จะต้องเข้าใจง่าย และไม่ยากเกินไปสำหรับผู้ตอบ” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

“การนำหลักคุณธรรมยามะและนิยามะมาเป็นเนื้อหาในคู่มือด้วย มีการใช้วิดีโอมาประกอบในกิจกรรมดี กรณีที่เป็นกรณีศึกษา อาจจะมีการตั้งคำถามแบบปรนัยบ้างก็ได้ โดยคำถามจะแทรกอารมณ์ขัน สนุกสนาน” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

“ความสามารถของอาสาสมัครในการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้สูงอายุ” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

5. เจื่อนไขในการใช้คู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

เจื่อนไขในการใช้คู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรมีการปรับให้การเขียนคำตอบแสดงความคิดเห็นไม่มากจนเกินไป เพราะอาจทำให้ผู้ตอบไม่ยอมตอบ หรือเขียนแสดงความคิดเห็นมากนัก ควรเว้นช่องคำตอบที่เหมาะสมให้ความรู้สึกว่าอยากเขียน และตอบคำถามที่มีความกระชับและชัดเจนโดยเฉพาะการตอบประเด็นจริยธรรมในการทำงานซึ่งบุคคลอาจมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นดังนี้

“หากผู้เรียนเป็นคนที่ไม่คุ้นเคยกับการเขียน และเมื่อต้องพบกับคู่มือที่ต้องเขียนเรื่องราวหลายๆ อาจจะทำให้ผู้เรียนไม่ยอมตอบ หรือตอบสั้นๆ” (สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2559)

“ควรต้องพิจารณาภูมิหลังทางการศึกษาและลักษณะการทำงาน เพื่อให้ทำคู่มือให้สอดคล้องกับความถนัดของผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่อาจต้องระวังคือเมื่อความเห็นมีความแตกต่างกันมาก จำเป็นที่จะต้องมีส่วนสรุปให้เกิดการยอมรับ เนื่องจากหลักจริยธรรมเป็นเรื่องที่อ่อนไหวและไม่ได้มีกฎตายตัว” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

“ผู้เรียนจะต้องอ่านเนื้อหาให้แตกฉาน สามารถอ่านและเข้าใจได้ดี” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

6. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับคู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับคู่มือนี้ ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า การนำหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาปรับใช้เป็นเนื้อหาที่เกิดจากการปฏิบัติ วิธีการเรียนการสอน การใช้กรณีศึกษาจากประสบการณ์การทำงานจริง และคำอธิบายการใช้คู่มือเป็นการเหมาะสมดี ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นดังนี้

“การสัมภาษณ์ผู้เรียนถึงปัญหาหรือประสบการณ์ที่เจอแล้วนำมาสร้างเป็นกรณีศึกษา อาจจะทำให้กรณีศึกษาดูน่าสนใจเพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาที่ผู้เรียนประสบโดยโดยตรง” (สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2559)

“หากมีการปรับปรุงในส่วนนี้ด้วยการให้ผู้เรียนออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้นบ้างและวิทยากรจะคอยเป็นผู้ช่วยเหลือในการป้อนคำถามให้คิดก็จะทำให้เราได้คำตอบจากการวิจัยได้ดีขึ้น” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

“ควรมีคำอธิบายการใช้คู่มือในส่วนหน้า” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

“เน้นกระตุ้นให้อาสาสมัครเข้าใจแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงขณะเข้ากลุ่มได้ในเบื้องต้น มีความเข้าใจและเชื่อมั่นในการแก้ปัญหา” (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559)

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากการสัมภาษณ์ มีความเห็นร่วมกันว่าคู่มือโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ สำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ มีความเหมาะสมกับกลุ่มทดลองและสามารถนำไปใช้ได้จริงโดย ต้องมีการปรับปรุงภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ และมีคำอธิบายรายละเอียดของคู่มือ

ระยะที่ 3 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จและเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อ การนำโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ สำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุไปใช้

ระยะที่ 3 เป็นผลการประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรม ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จและเงื่อนไขที่เป็นผลกระทบของโปรแกรม โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำแบบประเมินความเหมาะสมของการจัด กิจกรรม การสรุปผลจากแบบบันทึกการฝึกปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง และอภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมร่วมกัน จาก ปัจจัยและเงื่อนไขของการพัฒนาโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาและนำมาใช้ โดยการดำเนินติดตามผลจากระยะที่ 2 ดังนี้

1. การประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยพิจารณาถึงความเหมาะสมของโปรแกรมของกลุ่มทดลอง แสดงดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ประเด็น	\bar{X}	S.D.	ความเหมาะสม
1.ความชัดเจนของวัตถุประสงค์การจัดโปรแกรม	4.74	.44	มากที่สุด
2.ความเหมาะสมของหัวข้อที่ใช้ในการจัดโปรแกรม	4.48	.50	มาก
3.ความเหมาะสมของคุณสมบัติผู้เข้าร่วมโปรแกรม	4.48	.50	มาก
4.ความเหมาะสมของเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต่อผู้เรียน	4.74	.44	มากที่สุด
5.ความเหมาะสมของวิทยากรในการจัดโปรแกรม	4.74	.44	มากที่สุด
6.ความสามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้	4.78	.42	มากที่สุด
7.ความช่วยเหลือและการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน	3.74	.44	มาก
8.ความเหมาะสมของการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้	4.26	.44	มาก
9.ความเหมาะสมของระยะเวลาการจัดโปรแกรม	4.74	.44	มากที่สุด
10.ความเหมาะสมของสื่อสอดคล้องกับเนื้อหา	4.26	.44	มาก
11.ความเหมาะสมของความยาก-ง่ายของเนื้อหาของ จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	3.96	.70	มาก
12.ความเหมาะสมของเอกสารประกอบการบรรยาย	4.78	.42	มากที่สุด
13.ความเหมาะสมของขั้นตอนการจัดกิจกรรมของโปรแกรม	4.48	.89	มาก
14.ความเหมาะสมของกิจกรรมของโปรแกรมที่จัดสามารถ พัฒนาผู้เรียน	4.26	.44	มาก
15.ความเหมาะสมของระยะเวลาการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ตามคู่มือเพื่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม	3.96	.70	มาก
16.ความเหมาะสมของอุปกรณ์ที่ใช้จัดโปรแกรม	4.48	.50	มาก
17.ความเหมาะสมของสถานที่ในการจัดโปรแกรม	4.78	.42	มากที่สุด
18.ความเหมาะสมของอาหารกลางวันและอาหารว่าง	4.00	.73	มาก
19.ความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลของการจัดโปรแกรม	4.00	.00	มาก
20.ความสามารถของโปรแกรมในการช่วยสร้างเสริมความมี จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	4.52	.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 15 พบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความคิดเห็นว่าโปรแกรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยความชัดเจนของวัตถุประสงค์การจัดโปรแกรม ($\bar{X}=4.74$, S.D =.44) ความเหมาะสมของเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต่อผู้เรียน ($\bar{X}=4.74$, S.D =.44) ความเหมาะสมของวิทยากรในการจัดโปรแกรม ($\bar{X}=4.74$, S.D =.44) ความสามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ($\bar{X}=4.78$, S.D =.72) ความเหมาะสมของระยะเวลาการจัดโปรแกรม ($\bar{X}=4.74$, S.D =.44) ความเหมาะสมของเอกสารประกอบการบรรยาย ($\bar{X}=4.78$, S.D =.42) ความเหมาะสมของสถานที่ในการจัดโปรแกรม ($\bar{X}=4.78$, S.D =.42) ความสามารถของโปรแกรมในการช่วยสร้างเสริมความมีจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ($\bar{X}=4.52$, S.D =.50) อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการอภิปรายกลุ่มแสดงความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมจากปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จและเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อของการพัฒนาโปรแกรมที่ผู้วิจัยนำไปใช้

ผู้วิจัยได้ติดตามผลจากกลุ่มทดลอง มีความคิดเห็น ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ มีดังนี้

1.1 บรรยากาศการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรม ควรเป็นบรรยากาศที่ไว้ใจซึ่งกันและกัน รู้สึกผ่อนคลาย และสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรม “รู้สึกอบอุ่นเป็นกันเองสบายๆ” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559) และ สอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรมอีกท่าน “เป็นการมุ่งมั่นของผู้เข้าร่วมอบรมด้วยความสมัครใจและไม่มีใครบังคับ” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559)

“บรรยากาศการจัดกิจกรรมได้ความรู้ และสามารถนำสิ่งที่ได้รู้มาปฏิบัติได้ และอาสาสมัครได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มและได้ประสบการณ์ชีวิต” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559)

1.2 วิธีการเรียนการสอน โดยการใช้คำพูดและการกระทำที่เป็นประโยชน์ เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เช่น การร้องเพลง บาบ่า นัม เควาลัม การทำอาสนะท่าเบาๆ เพื่อให้ผ่อนคลาย การพูดเชิงบวกของวิทยากรและการสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับการพูดเชิงบวกของทุกๆ คน ซึ่งสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรม “วิธีการทำให้ร่างกายผ่อนคลายรู้สึกใจสบายและมีความสุขสนุกสนานจากการทำโยคะและสมาธิ” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559) และ “ทำให้มีภาวะผู้นำ กล้าพูดกล้าแสดงออก กล้าคิดและรู้จักวิธีแก้ไขปัญหาเบื้องต้นได้ดี” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559) และ “มีวิทยากรถ่ายทอดความรู้และอธิบายให้ความเข้าใจ ทำให้ปฏิบัติได้ถูก” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559)

1.3 การกำหนดการเรียนการสอน มีเนื้อหาและกิจกรรมเป็นที่สนใจของผู้เรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานหรือประสบการณ์ตรง รวมทั้งจะต้องทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่ามีประโยชน์กับตัวเขาและงานของเขาจริงๆ ซึ่งสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรม “ได้ออกกำลังกาย ได้ประโยชน์ในการทำสมาธิ และได้รับความรู้เพิ่มขึ้น” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559) และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุเป็นนามธรรมแต่ทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมจากการปฏิบัติและการสังเกตจากสิ่งที่ได้รับการอบรม สอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรม “การดูแลผู้สูงอายุเราต้องไม่เปิดเผยความลับผู้ป่วย การแจ้งกล่าวในสิ่งที่เขาคควรรู้ และเป็นการช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทน” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559) และ “ผู้ป่วยหรือผู้สูงอายุบางคนไม่รับฟังสิ่งที่อาสาสมัครแนะนำซึ่งต้องอดทนมากๆ ต้องมีใจรักและมุ่งมั่นที่จะทำงาน” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559)

2.เงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ มีดังนี้

เงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อในการใช้โปรแกรมได้แก่

2.1 ทักษะคติของบุคคล ทักษะคติที่แตกต่างกันของผู้เรียน การเปิดใจเล่าปัญหาที่ตนเองประสบอาจจะไม่เหมือนกัน บางคนเปิดเผย บางคนไม่กล้าเปิดเผย โดยเฉพาะการบอกเล่าเกี่ยวกับปัญหาของตนเองทางด้านจริยธรรมนั้นเป็นเรื่องอ่อนไหว โดยสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรม “ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ที่ตัวเราเองว่าสมควรจะทำหรือไม่” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559)

2.2 ความสนใจส่วนบุคคล ความสนใจในกิจกรรม เนื่องมาจากภูมิหลังทางด้านการศึกษาเพศ วัย ต่างกันจะมีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม โดยสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรม “ต้องคอยบอกให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายท่านจะได้สุขภาพดีไม่มีโรคต่างๆ บางครั้งท่านก็อายุไม่ทำ” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559)

2.3 การปฏิบัติตนทางจริยธรรมของบุคคล การปฏิบัติตนตามจริยธรรมของผู้เรียนแต่ละคนแตกต่างกัน ผู้เรียนจะเห็นประโยชน์จากการปฏิบัติตามจริยธรรมด้วยตนเองจากสถานการณ์ที่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรม “บางครั้งจำเป็นต้องปรับตัวตามสถานการณ์ยังถ้ารับปากใครไว้แล้ว” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559)

2.4 ความพร้อมของผู้เรียน ความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียน ควรเลือกช่วงเวลาให้ผู้เรียนพร้อมจริงๆ เพื่อความเหมาะสมของผู้เรียน โดยสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรม “บางครั้งต้องแบ่งเวลาในการทำงานอาจทำให้ต้องปรับเวลางานเมื่อจำเป็น” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559)

2.5 การเลือกทำโยคะ การเลือกทำโยคะที่เหมาะสมกับผู้เรียนและกิจกรรมในแต่ละวันของผู้เรียน หากโยคะด้วยท่าที่หนักเกินไป ผู้เรียนจะรู้สึกเพลียและง่วงระหว่างกิจกรรม แต่หากโยคะในปริมาณที่พอเหมาะผู้เรียนจะอารมณ์ดีระหว่างเรียน โดยสอดคล้องจากการสัมภาษณ์

ผู้เข้าร่วมโปรแกรม “การทำโยคะมีท่าที่ง่ายต่อการปฏิบัติ ถ้ายากกว่านี้ไม่เหมาะสมกับร่างกายของผู้สูงอายุและผู้ดูแล” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559)

2.6 ความตระหนักคุณค่าของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ ต้องเข้าใจในหลักการต่างๆ ของโปรแกรม และตระหนักว่า โปรแกรมนี้จะช่วยเพิ่มและพัฒนาคุณค่าให้กับตนเอง โดยสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรม “ปัจจุบันนี้มีหลายคนและหลายหน่วยงานมาลงพื้นที่ และยังมีการประชุมกับหลายหน่วยงานเพิ่มมากขึ้น งานก็จะล้นมือ” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559)

2.7 ผู้ให้บริการ ผู้ให้บริการของผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องเอาใจใส่ดูแล ติดตามประเมินผล ผู้ดูแลผู้สูงอายุโดยเข้าใจถึงหลักการของโปรแกรมด้วย เพื่อให้การให้ข้อมูลป้อนกลับเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรม “เราต้องพยายามสื่อสารให้ผู้สูงอายุเข้าใจในสิ่งที่เราตั้งใจทำเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ มั่นใจ” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559)

3. สิ่งที่ต้องปรับปรุงโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

3.1 เนื้อหาการเรียนการสอน เนื้อหาที่เกี่ยวกับจริยธรรม รวมเนื้อหาของคุณธรรมยามะนียามะเข้าไปด้วย เพราะจะเกี่ยวข้องโดยตรง เช่น ส่วนของยามะ ได้แก่ อหิงสา (การไม่สร้างความเจ็บปวด ทุกข์กายทุกขใจให้ใครทั้งการกระทำ ความคิด และคำพูด), สัตยา (การพูดเพื่อสร้างความสุขให้ผู้อื่น) อัสเตยะ หรือการไม่นำทรัพย์สินของคนอื่นมาเป็นของตัวเอง , พรหมจรรย์ (การมองทุกสรรพสิ่งเท่าเทียมกันและมีเมตตา), ปริศคหะ (ไม่หลงมัวเมาไปกับเรื่องทางวัตถุ) ส่วนนียามะ คุณธรรมที่น่านำมาใช้มาก ๆ คือ ตบะ หรือการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยแรงกายอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรม “สิ่งสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุคือเราต้องใช้ความอดุทธสาหะอดทนเพียรพยายามตั้งใจทำความดีต่อไป” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559)

3.2 การขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากหน่วยงานภาครัฐ และการให้ดำเนินการยกระดับในเรื่องนี้ จะทำให้ผู้เลือกและไม่เลือกเข้ารับการพัฒนาตามโปรแกรมไม่มีความแตกต่างกัน นานวันเข้าโปรแกรมจะกลายเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น และไม่มีคนเห็นคุณค่า โดยสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรม “การอบรมต่างๆ ต้องได้รับงบประมาณจากอบต.มาช่วยสนับสนุนด้วยก็จะยิ่งดี” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559)

3.3 ระยะเวลาเข้าร่วมโปรแกรม เวลาในการพัฒนาควรให้ครบถ้วนตามโปรแกรม โดยสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรม “ถ้าติงงานหรือธุระอื่นก็เข้าร่วมอบรมไม่ได้” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559)

3.4 การใช้ภาษา ปรับภาษาให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ลดความเป็นวิชาการลง อาจใช้ภาพเข้ามาช่วยเพิ่มความน่าสนใจ โดยสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรม “ต้องใช้เวลาในการอ่านให้ความเข้าใจแต่ก็อ่านได้อยู่” (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2559)

2. ผลจากแบบบันทึกการปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุฝึกปฏิบัติด้วยตนเองโดยการวางแผนแก้ปัญหาจากแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองพบว่า

ผลที่ได้จากการฝึกปฏิบัติสมาธิ โยคะอาสนะ และการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองโดยการคิดพูด กระทำเป็นประโยชน์ด้านบวกของกลุ่มทดลอง คือ ทำให้มีความภาคภูมิใจในสิ่งที่ได้ทำได้ปฏิบัติต่อผู้สูงอายุผู้มีพระคุณและผู้สูงอายุในชุมชนมีร่างกายแข็งแรง การได้รับความรู้ และประสบการณ์ใหม่ที่ไม่เคยปฏิบัติได้ การได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และการได้รับฟังการบรรยายจากวิทยากรที่มีคุณภาพมาก และผลจากแบบบันทึกการปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุซึ่งเป็นการติดตามผลระยะที่ 3 พบว่า

1.ด้านความรับผิดชอบ

สถานการณ์ในอดีต กลุ่มทดลองยังไม่มีความรู้เท่าที่ควรยังไม่ได้รับความรู้และการอบรม และการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุเป็นไปได้อย่าง เพราะในอดีตผู้สูงวัยไม่ชอบออกไปที่ต่างๆ เพราะถูกสอนมาแบบโบราณให้อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน

สถานการณ์ปัจจุบัน กลุ่มทดลองมีความรู้และความเข้าใจมากขึ้นกับผู้สูงอายุเพราะได้ดูแลและรับผิดชอบต่อผู้สูงอายุ มีการจัดกิจกรรมจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ผู้สูงวัยนั้นนับว่าเป็นไปด้วยดี เพราะปัจจุบันท่านมีความคิดเปลี่ยนตามยุคสมัยแล้ว

ปัญหาที่ต้องแก้ไข คือ กลุ่มทดลองต้องเข้าถึงตัวผู้สูงอายุผู้ดูแลต้องให้คำแนะนำแก่ท่าน ให้ท่านเข้าใจอย่างถูกต้อง และผู้สูงวัยจะคิดเสมอว่าการจัดกิจกรรมร่วมกันเป็นการทำเหมือนนำเด็กๆ มาเข้าโรงเรียนจึงยังไม่บรรลุเป้าหมายมาก อาสาสมัครจึงจำเป็นต้องอธิบายความเป็นมาให้ท่านเข้าใจ

มาตรการแก้ไขปัญหา คือ การให้ผู้สูงอายุได้ดูแลตัวเองอย่างถูกต้องและถูกวิธีและตรงไป ตรงมาอย่างสม่ำเสมอ และผู้ดูแลหรืออาสาสมัครต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับท่าน ทำให้ท่านมองเห็นภาพที่ชัดเจนว่าผู้ดูแลทำได้ดี และทำได้จริงท่านจะได้ทำตาม

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ได้ความภาคภูมิใจในสิ่งที่เราได้ทำกับผู้สูงอายุ ทุกวันนี้ผู้สูงอายุพร้อมด้วยผู้ดูแล จะร่วมมือกันเป็นอย่างดี ทำอะไรด้วยกัน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ได้แย้ง ไม่ขัดขวาง มีระเบียบวินัยดีมาก

2.ด้านความซื่อสัตย์

สถานการณ์ในอดีต คือ กลุ่มทดลองเห็นว่าความซื่อสัตย์เป็นสมบัติของผู้ดีมีมารยาท ไม่ว่าจะ เป็นลูกหลานจะเข้าวัดไปทำบุญตักบาตรกันเป็นประจำ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย จะพาบุตรหลานไปทำบุญ อีกอย่างหนึ่งเยาวชนจะสอนง่ายมากและเชื่อฟังคำสั่งพ่อแม่

สถานการณ์ปัจจุบัน คือ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ไม่ค่อยอยากมาวัดทำบุญ ตักบาตร ทำให้ เยาวชนขาดจริยธรรม ขาดความซื่อสัตย์ ขาดความอดทน ไม่เชื่อฟังคำสั่งพ่อแม่ ดังนั้น อาสาสมัครจึง ได้จัดกิจกรรมพาผู้สูงอายุไปทำบุญ ตักบาตร ไหว้พระขึ้น

ปัญหาที่ต้องแก้ คือ เมื่ออาสาสมัครพบปัญหาจึงจัดกิจกรรมนี้ขึ้น เพื่อกระตุ้นเตือนให้ผู้สูง อายุได้เข้าวัด ไปฟังเทศน์ และทำบุญตักบาตร และปฏิบัติธรรมให้ใจสงบ โดยการรักษาศีลและภาวนา และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน

มาตรการแก้ปัญหา คือ กลุ่มทดลองมีมาตรการให้ทุกวันพระ ผู้สูงอายุต้องมารวมตัวกันที่วัด ประจำหมู่บ้าน หรือไม่ก็กำหนดทุกวันเสาร์ของแต่ละสัปดาห์ มารวมตัวกันที่วัดเพื่อปฏิบัติธรรม บำเพ็ญตนด้วยความซื่อสัตย์

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ผู้สูงอายุและผู้ดูแล ได้ทำบุญร่วมกัน ทำสมาธิร่วมกัน และทักทาย พุดคุยกัน ตามประสาผู้บำเพ็ญงาน การนั่งสมาธิ ถือศีลเป็นการสร้างความซื่อสัตย์และสัจจะในตนเอง

3.ด้านความกตัญญูกตเวที

สถานการณ์ในอดีต คือ พ่อแม่ ลูก หลาน จะรู้จักการระต่อผู้อาวุโส เวลาเดินผ่านผู้ใหญ่ เด็ก หรือเยาวชน จะค่อยๆ คลานก้มหัวลงต่ำ หรือในวันพระพ่อแม่จะพาลูกๆ ไปกราบไหว้คุณปู่คุณย่า คุณตาคุณยาย ให้ทำขวัญผูกข้อมือให้

สถานการณ์ปัจจุบัน คือ ลูกหลานไม่ค่อยเชื่อฟังคำสั่งสอนและมีความกตัญญู ต่อผู้มีพระคุณ ดังนั้นเมื่อผู้ดูแลผู้สูงอายุปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกตัญญูผู้ที่เราจะดูแล อย่างเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเด็ก และเยาวชน และแนะนำให้มี ความกตัญญูต่อผู้สูงอายุ

ปัญหาที่ต้องแก้ไข คือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องแก้ปัญหาให้ตรงจุด คือ เราอาสาทำงานตรงจุดนี้ ก็ควรปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความซื่อสัตย์ และกตัญญูต่อท่านด้วยความจริงใจ ปัญหาต่างๆ จะคลี่คลาย อย่างสมบูรณ์แบบ

มาตรการแก้ไขปัญหา คือ อาสาสมัครควรนัดผู้สูงอายุมารวมกันแล้วนำไปให้ผู้ดูแลมากราบไหว้ ท่าน เพื่อขอขมา เพราะมาตรการนี้ จะทำให้ท่านมีขวัญและกำลังใจที่ดีมากๆ

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ผู้สูงอายุกับผู้ดูแล ได้พบปะกัน และการแสดงความกตัญญูต่อกันทำให้ท่าน ปลื้มใจ ดีใจ ในการแสดงออกของผู้ดูแล และเกิดความมั่นใจและไว้วางใจผู้ดูแล

4.ด้านความมีระเบียบวินัย

สถานการณ์ในอดีต คือ คนในอดีตจะไม่รักษาภาวะระเบียบเท่าใดนักเพราะผู้สูงอายุไม่ค่อยเดินทางไปงานสังคมจะอยู่กลับบ้านแบบพื้นฐาน และมีการทักทายกันธรรมดา ไม่ต้องมีระเบียบวินัยอะไรเลย

ปัจจุบันเมื่อมีการรวมกลุ่มคนหลายคนมาอยู่ร่วมกันจะต้องมีการจัดระเบียบวินัยมีกติกาอยู่ร่วมกันและให้ผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็น และเมื่อผู้ดูแลจะทำหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลจะต้องขออนุญาต ขอโทษ และพูดคุยกับท่านก่อนเพื่อทำความเข้าใจกันก่อน และต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีระเบียบวินัย

ปัญหาที่ต้องแก้ คือ การดูว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้างจะแก้จุดไหนไม่ได้ปัญหาแล้วเราก็ร่วมกันแก้ไขปัญหาโดยในหลายคนช่วยกันแก้ก็จะได้ผลดี และเมื่อเรามีระเบียบวินัยปัญหาทุกอย่างจะไม่ค่อยเกิด เพราะผู้สูงอายุและผู้ดูแลอยู่กันอย่างมีระเบียบวินัยที่เป็นไปตามกฎระเบียบนั่นเอง

มาตรการแก้ไข คือ การมีมาตรการที่เด็ดขาด และนำมาใช้ มีมาตรการความร่วมมือกันจากหลายหลายฝ่ายเมื่อได้มาแต่มาตรการแล้วจึงประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุได้รับทราบตามขั้นตอน

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกันอย่างมีกฎระเบียบและมีวินัยในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมและถูกต้อง ทำทั้งผู้ดูแลและผู้สูงอายุอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความเรียบร้อย สดวกสบายทั้งสองฝ่าย

5.ด้านความเสียสละ

สถานการณ์อดีต คือ กลุ่มทดลองทำการตรวจคัดกรองเบาหวาน ความดันผู้สูงอายุจะมองว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของหมอหรือแพทย์ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่ได้ยุ่งเกี่ยว

ปัจจุบัน คือ การนำเทคโนโลยีเข้ามาตรวจคัดกรองเบาหวานก็จะเป็นหน้าที่ของอาสาสมัคร เพราะได้รับการฝึกอบรมจากแพทย์มาอย่างถูกต้อง จึงกลายเป็นหน้าที่และความเสียสละในการทำงานดูแลผู้สูงอายุด้านนี้

ปัญหาที่ต้องแก้ คือ การนำมาตรการแก้ไขในการจัดระบบระเบียบให้ลงตัวเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุไม่ค่อยจะยอมรับอาสาสมัครมากนักเนื่องจากไม่ใช่แพทย์ แต่ผู้ดูแลก็ต้องพยายามอดทน และสร้างคุ้นเคยโดยใช้ความเสียสละเป็นที่ตั้งเพื่อให้ท่านยอมรับ

มาตรการแก้ไข คือ ผู้สูงอายุต้องมีจิตใจที่เปิดกว้าง มีความเป็นกันเองกับผู้ดูแล เมื่อนัดหมายอะไรก็ควรปฏิบัติตามด้วยความพอใจ

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ผู้สูงอายุมีความอบอุ่นมีความไว้วางใจกันสร้างความคุ้นเคยร่วมกันและผู้ดูแลมีความเสียสละในการดูแลผู้สูงอายุพาผู้สูงอายุทำกิจกรรมให้เกิดความสนุกสนานและมีความสุขใจและเกิดความร่วมมือที่ดี

6.ด้านความอดสาหัส

สถานการณ์ในอดีต คือ กลุ่มทดลองเห็นว่า ในชนบทจะไม่มี การอบรมเรื่องการดูแลสุขภาพเลย เพราะอดีตโรคภัยต่างๆ ไม่ร้ายแรง และต่างคนต่างอยู่เมื่อเจ็บป่วยก็ไปหาหมอธรรมดา และแต่เดิมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุท่านมักไม่ค่อยเต็มใจทำเท่าไรทำไปแบบหลีกเลี่ยงไปส่วนมากหน้าที่การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุมักเป็นหน้าที่ของลูกหลานเครือญาติคนอื่น ไม่เกี่ยว

สถานการณ์ปัจจุบัน คือ กลุ่มทดลองเห็นว่ามี การจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้กับผู้ที่มีจิตอาสาที่สมัครใจ เข้าร่วมกิจกรรมอบรมในด้านดูแลสุขภาพเบื้องต้น ซึ่งจะต้องเสียสละเวลา ความขยันและความอดทน ซึ่งหน้าที่การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุจะเป็นหน้าที่ของคนในชุมชนหรือเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นเบี้ยยังชีพการแจกของชำร่วยในงานเทศกาลต่างๆ จึงทำให้ผู้ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กัน

ปัญหาที่ต้องแก้ คือ หน้าที่การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุเป็นหน้าที่ของอาสาสมัครผู้มีจิตอาสาทำงานตรงนี้อยู่แล้วมีความเสียสละมีความอดสาหัสอย่างเต็มที่ นำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องขยัน อดทน เสียสละอย่างจริงจัง

มาตรการแก้ไขปัญหา คือ กลุ่มทดลองเมื่อรับการฝึกอบรมทักษะการดูแลสุขภาพ จะต้องนำความรู้มาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน และจะต้องมีการฟื้นฟูความรู้อย่างต่อเนื่องอยู่เรื่อยๆ และต้องดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีความสุขอย่างมีความภาคภูมิใจและพยายามทำงานด้วยความอดทนไม่ให้เกิดถึงปัญหาที่รบกวนจิตใจ

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ผู้สูงวัยได้รับการดูแลสุขภาพเบื้องต้นอย่างถูกต้อง และเหมาะสม ท่านจะมีความสุขภาพดี และแข็งแรง เราทำหน้าที่ของเราด้วยความอดสาหัสอดทนความดีที่ได้รับคือการยอมรับจากชุมชนความยกย่องความดีจากกลุ่มผู้สูงอายุ และชุมชนน่าอยู่น่ามองเพราะทุกคนจิตใจแจ่มใสไร้โรค

7.ด้านความเมตตา

สถานการณ์ในอดีต คือ กลุ่มทดลองเห็นว่า การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุไม่เคยมีในอดีต การดูแลเป็นแบบลูกดูแลพ่อแม่และเครือญาติแบบพี่น้องเท่านั้นไม่มีการลงชุมชนเหมือนในปัจจุบัน

สถานการณ์ปัจจุบัน คือ มีอาสาสมัครที่มีจิตอาสาดูแลสุขภาพผู้สูงอายุจึงทำให้ผู้สูงอายุมีขวัญและกำลังใจมากขึ้นและผู้สูงอายุก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นตามลำดับ

ปัญหาที่ต้องแก้ คือ ต้องมีนโยบายการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการและแบบยั่งยืนต้องมีโครงการมีแผนงานมีงบประมาณเข้ามาช่วยเหลือเพราะการเสียสละก็ไม่ใช่ว่าจะทำแบบมือเปล่า

มาตรการแก้ไข คือ หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องยื่นมือเข้ามาช่วยในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุและต้องปล่อยให้อาสาสมัครดูแลสุขภาพอย่างเดียวกงเป็นไปอย่างลำบาก

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ เมื่อมีหน่วยงานและองค์กรต่างๆเข้ามาช่วยทำการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นผู้สูงอายุก็จะมีสุขภาพที่ดีมีกำลังใจมีสุขภาพตามความเหมาะสม

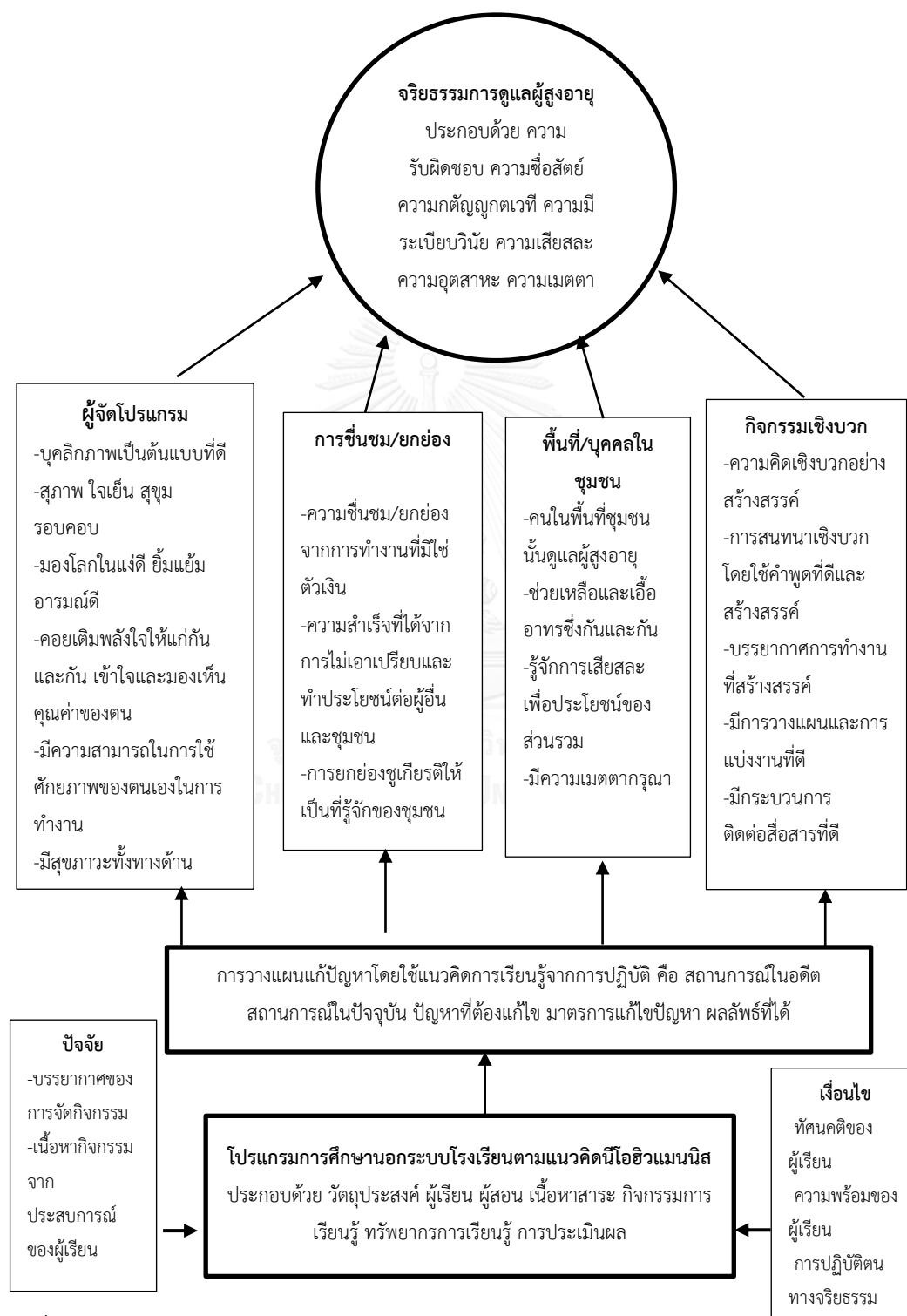
สรุปได้ว่า การดูแลผู้สูงอายุ ผู้ดูแลจะต้องประพฤติปฏิบัติ และแสดงออกทางกายวาจาใจ จนกลายเป็นบุคลิกภาพของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เช่น การจัดกิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ผู้ดูแลต้องเป็นผู้ที่สามารถแนะนำการออกกำลังกายได้อย่างถูกต้อง ถูกวิธี โดยการสละเวลาอย่างน้อยอาทิตย์ละ 3-4 วัน ที่ชมรมผู้สูงอายุ โดยการดูแลอย่างใกล้ชิด ค่อยๆ ปรึกษาประกอบในการออกกำลังกาย เพราะบางคนจะมีโรคประจำตัว โรคความดัน เบาหวาน ปวดข้อ ข้อเสื่อม ด้วยความอดทนและมีความเมตตาต่อท่าน ซึ่งจะต้องมีการจัดมาตรการหรือกฎระเบียบที่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีระเบียบวินัย และเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ท่านสุขภาพดีและแข็งแรง และผู้ดูแลท่านก็จะได้รับการยอมรับและความไว้วางใจ

จากการศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบองค์ความรู้ในการวิจัย คือ กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสผ่านการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ มีรายละเอียด ดังนี้

บุคคลที่เข้ารับการเป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เป็นผู้ที่มีศรัทธา และเสียสละเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานสาธารณสุขในพื้นที่ของชุมชนหรือท้องถิ่นที่อาสาสมัครอาศัยอยู่ กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุโดยการแนะนำของวิทยากรให้อาสาสมัครทำโยคะอาสนะ และสมาธิตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและฝึกปฏิบัติการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจากประสบการณ์การทำงานของอาสาสมัคร วิทยาลัย

การฝึกโยคะ และการทำสมาธิ ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างมาก เนื่องจาก การทำโยคะ จะเป็นการบริหารร่างกายให้มีความยืดหยุ่น มีสุขภาพที่ดี และยังเป็นการบริหารสมองทำให้ต่อมต่างๆ ในร่างกายทำงานอย่างสมดุล การหลั่งสารต่างๆ ของร่างกายเมื่อมีความสมดุลจะทำให้มีสุขภาพแข็งแรง ส่วนการฝึกสมาธิ จะเป็นการฝึกให้ระบบของสมอง ทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการสร้างความสมดุลทั้งร่างกายและจิตใจ ทำให้มีความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งแสดงพฤติกรรมทางการคิด พูด และกระทำทางบวกผ่านกิจกรรมที่เป็นเชิงบวก และสะท้อนสิ่งที่ทำอย่างเป็นระบบจากคู่มือโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทำให้บุคคลเกิดความซึ่มซมกับสิ่งที่ทำด้วยตนเอง เกิดมีความรู้สึกดีและภาคภูมิใจในความเป็นอาสาสมัคร เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความประพฤติอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี ได้รับความไว้วางใจและการยกย่องจากคนในชุมชนหรือท้องถิ่น และต้องการพัฒนาชุมชนของตนเองโดยการมีเวลาและให้เวลาทำงานในบทบาทอาสาสมัครดังกล่าวด้วยความเต็มใจและสำนึกรักในท้องถิ่นที่ตนอยู่ นอกจากนี้ การได้รับความซึ่มซมยกย่อง และส่งเสริมจากหน่วยงานที่สังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้สูงอายุ และคนในชุมชนที่อาศัยอยู่

จะเป็นแรงกระตุ้นให้อาสาสมัครเกิดความภาคภูมิใจในการดูแลผู้สูงอายุมากกว่าสิ่งตอบแทนที่เป็นตัวเงิน และสามารถนำประสบการณ์ที่มีมาใช้ในการวางแผนแก้ปัญหาจากการปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สรุปได้แผนภาพที่ 11 การเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ดังนี้

ภาพที่ 11 การเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

จากแผนภาพที่ 11 อธิบายได้ว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมของ Boyle (1981) มาเป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรมซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันโดยมีวัตถุประสงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล และเพื่อพัฒนาความสามารถของบุคคลได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2) การระบุเนื้อหาวิชา 3) การกำหนดการเรียนการสอน 4) การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ 5) การประเมินผลโปรแกรม และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส คือ การทำให้คลื่นสมองต่ำโดยการทำให้คะและสมาธิ การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง และหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส คือ หลักยามะและหลักนิยามะ (เกียรตวิรรณ อมาตยกุล, 2542) และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของ Marquardt (1999) ทำให้ได้กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ดังนี้

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หมายถึง บุคคลเกิดความรู้สึกต่อการสร้างภาพพจน์ที่ดีของตนเอง เช่น รู้สึกภาคภูมิใจตนเอง รู้คุณค่าของตนเอง เป็นต้น ผ่านการฝึกปฏิบัติจากการทำโยคะและสมาธิเป็นประจำสม่ำเสมอ

การวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ หมายถึง การสะท้อนความคิดจากประเด็นปัญหาหรืองานที่เกิดขึ้น ซึ่งบุคคลเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติผ่านประสบการณ์ในอดีตของบุคคลเพื่อการแก้ไขปัญหาคือดีที่สุด สรุปลักษณะขั้นตอนได้ 5 ประการ คือ 1) สถานการณ์ในอดีต 2) สถานการณ์ปัจจุบัน 3) ปัญหาที่ต้องแก้ไข 4) มาตรการแก้ไข 5) ผลลัพธ์ที่ได้ ซึ่งเป็นการสะท้อนสิ่งที่กระทำอย่างเป็นระบบจากคู่มือโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีการวางแผนแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบในการเขียนแบบบันทึกการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุ

ผู้จัดโปรแกรม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการแสดงความคิดเห็นต่อคุณค่าและการกระทำของบุคคลอื่นด้วยความปรารถนาดีต่อกันของผู้จัดต่อผู้เรียนหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยการชื่นชม/ยกย่องในสิ่งที่บุคคลกระทำ

กิจกรรมเชิงบวก หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกทางกาย วาจา ใจที่เป็นเชิงบวกผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

พื้นที่/บุคคลในพื้นที่ของชุมชนหรือท้องถิ่น หมายถึง บุคคลหรืออาสาสมัครนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่อาศัยในพื้นที่ของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ดูแลผู้สูงอายุด้วยจิตใจที่มีใจเงินตราด้วยความรู้สึกภาคภูมิใจ และชื่นชมในสิ่งที่ตนกระทำด้วยวิธีการบวก เช่น การพูด การคิดที่เป็นด้านบวกต่อการดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น ด้วยสำนึกรักในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ด้วยความเต็มใจ

สรุปได้ว่า การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ต้องมีการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และต้องมีการชื่นชม/ยกย่องบุคคลหรืออาสาสมัครดูแล

ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของชุมชน หรือท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งเป็นการเสริมแรงทางบวกที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกที่ดีในการทำหน้าที่อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุโดยมิได้เกี่ยวข้องกับ การได้รับค่าตอบแทนใด รวมทั้งการจัดกิจกรรมเชิงบวก เช่น การคิด การพูด การกระทำหรือการแสดงออกที่ดีในเชิงบวกเป็น การเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจากการได้รับความชื่นชม ยกย่องต่อบทบาทหน้าที่อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในท้องถิ่นนั้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุไปใช้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research Design) แบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนและทดสอบหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) คือ ก่อนทดลองทำการทดสอบ (Pretest) เพื่อวัดข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มทดลอง คืออาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ จากนั้นดำเนินการด้วยการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มทดลอง เมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้โปรแกรมดังกล่าว จึงทดสอบผลหลังการทดลอง (Posttest) แล้วนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์เปรียบเทียบซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการ ดังนี้

การศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย ตำรา กรณีศึกษาที่ดีและศึกษาภาคสนาม เพื่อรวบรวมข้อมูลในการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วยวิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ แล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์โปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ โดยนำแบบสอบถามไปตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วทำการวิเคราะห์และสรุปข้อมูลโปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วยวิธีการ เนื้อหาและกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

1. ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) การวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของ Marquardt (1999) และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

2. นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมของ Boyle (1981) มาเป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรมซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันโดยมีวัตถุประสงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล และเพื่อพัฒนาความสามารถของบุคคลได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2) การระบุเนื้อหาวิชา 3) การกำหนดการเรียนการสอน 4) การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ 5) การประเมินผลโปรแกรม และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส คือ การทำให้คลี่คลายความขัดแย้งโดยการทำโยคะและสมาธิ การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง และหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส คือ หลักยามะและหลักนิยามะ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542) และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของ Marquardt (1999) โดยการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และนำแบบสอบถามไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาพร้อมทั้งนำเครื่องมือไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความเที่ยง จากนั้นนำแบบสอบถามไปใช้กับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชนตำบลสามพร้าวเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน แล้วทำการวิเคราะห์และสรุปข้อมูลเกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

3. การกำหนดเนื้อหาการจัดกิจกรรม โดยการนำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส คือ หลักยามะและหลักนิยามะ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542) และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของ Marquardt (1999) มาเป็นแนวทาง โดยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยที่ 1 แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และหน่วยที่ 2 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ กิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ขั้นตอนของกิจกรรมเป็นการบูรณาการแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมของ Boyle (1981) การวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Marquardt, 1999) และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2553) ได้ขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้แบ่งกิจกรรมของโปรแกรมเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการปูพื้นฐานเกี่ยวแนวคิดและหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ การประเมินผลก่อนเข้าร่วมโปรแกรม และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุทั้ง 7 ด้าน กิจกรรมระยะที่ 2 จะเป็นการฝึกปฏิบัติจริงตามคู่มือจากแบบบันทึกการปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุ และกิจกรรมระยะที่ 3 จะเป็นการ

ประเมินผลหลังเข้าร่วมโปรแกรมและการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จและเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อโปรแกรมที่นำไปใช้

4. การทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ โดยกำหนดเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 3 ระยะ ดังนี้

4.1 ระยะที่ 1 การเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ระหว่างวันที่ 13 มีนาคม 2559 ถึง 22 มีนาคม 2559 และระยะที่ 2 ผู้สอนติดตามผลการฝึกปฏิบัติจากคู่มือภายหลังจากกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรม ระหว่างวันที่ 23-24, 26 มีนาคม 2559 โดยการพูดคุย และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมทางศาสนาของกลุ่มทดลอง และติดตามผลจากแบบบันทึกการปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง และระยะที่ 3 ผู้เรียนพบผู้สอนหลังเสร็จสิ้นการเข้าร่วมกิจกรรม โดยการนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติด้วยคู่มือและอภิปรายกลุ่ม วันที่ 27 มีนาคม 2559

5. การวิเคราะห์และประเมินผลความรู้ เจตคติ ทักษะ และการประเมินตนเอง จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองจากเครื่องมือที่สร้างขึ้น และเปรียบเทียบผลการเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มทดลองก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

6. ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันที่ 19 - 20 เมษายน 2559 เพื่อขอความคิดเห็นเกี่ยวกับคู่มือโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่ใช้ในการพัฒนาโปรแกรมการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเพื่อปรับปรุงและแก้ไขให้คู่มือของโปรแกรมนี้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น

ระยะที่ 3 ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุไปใช้

1. การสัมภาษณ์ปัจจัยที่ส่งเสริมให้โปรแกรมที่นำไปใช้ประสบผลสำเร็จ และเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อโปรแกรม และสิ่งที่ควรปรับปรุงของโปรแกรมนี้ โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรมที่นำไปใช้ และรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผล

2. ผู้วิจัยรวบรวมและสรุปข้อมูลเกี่ยวกับแบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม แล้วนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและแก้ไขให้โปรแกรมมีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

สรุปผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ จากการเอกสาร งานวิจัย ตำรา กรณีศึกษาที่ดี และศึกษาภาคสนาม พบว่า

1.การศึกษาจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ จากการเอกสาร งานวิจัย ตำรา พบว่า โปรแกรมการสอนมีวิธีการ โดยการวางแผน การออกแบบ และประเมินผลสำหรับการกำหนดกลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบุคคลเป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุโดย ให้กระทรวงสาธารณสุขดำเนินการจัดให้มีอาสาสมัครในแต่ละท้องถิ่นในสัดส่วนของอาสาสมัครอย่างน้อยหนึ่งคนต่อหลังคาเรือนไม่น้อยกว่าสิบหลังคาเรือน และให้หมู่บ้านหรือชุมชนคัดเลือกบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ และแสดงเจตนาเป็นอาสาสมัคร โดยความเห็นชอบของหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนจำนวนไม่น้อยกว่าสิบหลังคาเรือนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนที่บุคคลดังกล่าวตั้งข้างต้นนั้นมีชื่อในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่เป็นการประจำไม่น้อยกว่าหกเดือน

โปรแกรมการอบรมผู้ดูแลที่เป็นอาสาสมัคร (ศิริพันธุ์ สาสัตย์, 2555) พบว่า แบ่งตามหน่วยงาน ดังนี้ 1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ ดำเนินการโครงการนาร่องอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่นาร่อง ระหว่าง พ.ศ. 2546-2547 สามารถให้การดูแลผู้สูงอายุที่ขาดการดูแล และช่วยเหลือตัวเองไม่ได้อย่างทั่วถึงและตรงกับความต้องการและความจำเป็นของผู้สูงอายุ หลังจากโครงการประสบความสำเร็จ ได้มีการขยายการฝึกอบรมไปทุกพื้นที่ทั่วประเทศ 2) กระทรวงสาธารณสุข โดยสถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข จัดโปรแกรมการอบรมการดูแลผู้สูงอายุแก่ผู้สนใจ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมี

ความรู้ ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว หรือชุมชนได้ เนื้อหาที่ใช้ในการอบรมเป็นการเขียนแผนการอบรมในการใช้เวลาอบรมประมาณ 3 วัน โดยไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ทำเป็นอาชีพ 3) กระทรวงแรงงาน โดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน นำโปรแกรมการฝึกเสริมทักษะผู้ดูแลเด็กและผู้สูงอายุ (60 ชั่วโมง) ใช้อบรมผู้ดูแลอาสาสมัครแก่ประชาชนผู้สนใจ เพื่อให้มีความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนได้ ซึ่งโครงการดังกล่าวเริ่มต้นดำเนินงานในศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดนนทบุรี เมื่อมกราคม 2549 และต่อมาโครงการนี้เจียบหายไปเนื่องจากไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า โปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ มีการกล่าวถึงจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ องค์ประกอบจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ 7 ประการ ได้แก่ 1. ความรับผิดชอบ 2. ความซื่อสัตย์ 3. ความกตัญญูกตเวทิตา 4. ความมีระเบียบวินัย 5. ความเสียสละ 6. ความอดุสาหะ 7. ความเมตตา (สถาบันกศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ม.ป.ป., (สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ม.ป.ป., ภาควิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542, ศูนย์สมเด็จฯ พระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ, 2554)

เนื้อหา ผู้วิจัยพบว่า เนื้อหาของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ มีบทเรียนแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ (บรรลุ ศิริพานิช, 2553) เนื้อหาที่กำหนดขึ้นก็เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้านการดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกวิธีและเหมาะสม เช่น โปรแกรมการสอนที่เป็นคู่มือการดำเนินงานการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน ประกอบด้วย อาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม จิตวิทยาการสื่อสารในผู้สูงอายุ การประเมินญาติผู้สูงอายุ การดูแลในผู้สูงอายุเจ็บป่วยโรคเรื้อรัง การป้องกันแผลกดทับ การออกกำลังกายในผู้สูงอายุ การดูแลผิวหนัง การดูแลปากและฟันในผู้สูงอายุ การประคบเย็น/การประคบร้อน การป้องกันการหกล้มในผู้สูงอายุ เป็นต้น

กิจกรรม เป็นขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน เพื่อให้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และช่วยเหลือ ให้การดูแล และประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุได้รับสะดวกสบาย และมีความรู้ เจตคติที่ดีและทักษะในการดูแล

กิจกรรม เป็นขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักการพื้นฐานของการปฏิบัติทางการพยาบาลในเบื้องต้นที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ ได้แก่ การรักษา การฟื้นฟู สุขอนามัย การป้องกันโรค และโภชนาการ เป็นต้น โดยมีการกำหนดขั้นตอน ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) หัวข้อการสอน เนื้อหาและกิจกรรม 4) คุณสมบัติและจำนวนผู้เข้ารับการสอน 5) กำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการสอน 6) รายชื่อวิทยากร 7) การประเมินผลและการติดตามผล 8)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 9) ผู้รับผิดชอบโครงการ 10) ตาราง กำหนดการสอน และ 11) รายชื่อผู้เข้ารับการสอน และผู้วิจัยยังพบว่า มีการปฏิบัติกิจกรรมในการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลที่เป็นอาสาสมัคร ด้านสังคมมากกว่าสุขภาพ โดยการดูแลผู้สูงอายุที่ขาดการดูแล และช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ อย่างทั่วถึงและตรงกับความต้องการและความจำเป็นของผู้สูงอายุ (ศิริพันธ์ุ สาสัตย์, 2555, สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, ม.ป.ป.) ดังนี้ 1) เยี่ยมเยียนดูแลทุกข์สุข 2) ดูแลอาหารการกิน 3) ดูแลเรื่องยา 4) ทำความสะอาดร่างกาย/แต่งตัว 5) ทำความสะอาดบ้าน 6) ช่วยเรื่องออกกำลังกาย 7) ช่วยปรับสภาพที่อยู่ในบ้านให้เหมาะสม 8) พาออกไปพบแพทย์ 9) ไปเยี่ยมไข้ที่บ้าน 10) ไปเยี่ยมไข้ที่โรงพยาบาล 11) พาไปพักผ่อนนอกบ้าน 12) พาไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา 13) พาไปประชุมหมู่บ้าน 14) พาไปร่วมงานในชุมชน 15) ประสานให้บุคลากรทางการแพทย์เข้ามาตรวจรักษา และ 16) ประสานให้ความช่วยเหลือเครื่องอุปโภคบริโภค

การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ มีการเลือกเนื้อหาวิชา และกิจกรรมสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ โดยมีความยืดหยุ่นทั้งวิธีการที่เหมาะสม เทคนิคและอุปกรณ์ในการสร้างความสนใจผู้เรียน เช่น วิดีทัศน์ การบรรยาย การฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง เป็นต้น และมีการสื่อสารให้เข้าใจถึงวิธีการ เทคนิค และอุปกรณ์ที่ใช้ในการดูแลผู้สูงอายุแก่ผู้เรียน

การประเมินผล เป็นการกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการวัดและประเมินผลว่าผู้เข้าร่วมโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการดูแลผู้สูงอายุบรรลุจุดประสงค์ตามที่ระบุไว้ในกิจกรรมการเรียนการสอน

การดำเนินกิจกรรมโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ จากวิธีการที่ได้วางแผน การออกแบบ และการประเมินผลในการจัดโปรแกรมการสอน โดยจัดเป็นกระบวนการเรียนรู้เป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ คือ 1) ระยะก่อนการจัดโปรแกรม 2) ระยะดำเนินการจัดโปรแกรม 3) ระยะหลังการจัดโปรแกรม

2.การศึกษากรณีศึกษาที่ดี และการศึกษาภาคสนามที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการสอนการดูแล

ผู้สูงอายุ

ระยะนี้ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญในโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของหน่วยงานที่มีการจัดโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุ ผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ จากการศึกษากรณีศึกษาที่ดี และการศึกษาภาคสนาม พบว่าโปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ มีรายละเอียด คือ

วิธีการ

1.1 การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ

วิธีการกำหนดกลุ่มผู้รับบริการของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ พบว่า การเปลี่ยนแปลงปัจจุบันจากปัจจัยภายในครอบครัวและปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลก และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป จะเห็นได้ว่า ครอบครัวไทยมีลักษณะหลากหลายยิ่งขึ้น และสมาชิกในครอบครัวมีวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากเดิม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจยังผลให้เกิดความสั่นคลอนของสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวที่มีต่อกันทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศ สัมพันธภาพภายในครอบครัวเสื่อมถอยลง พ่อแม่และลูก ไม่ได้ทำบทบาทหน้าที่ของตนเต็มที่ ละเลยการอบรมปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยม รวมทั้งการหล่อหลอมบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ผลักภาระให้เป็นหน้าที่ของสถาบันอื่นในสังคมมากขึ้น เช่น สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน เป็นต้น และผู้สูงอายุถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพัง ไม่ได้ได้รับความสนใจดูแลเท่าที่ควร โดยเฉพาะผู้สูงอายุในชนบทเป็นจำนวนมากถูกทอดทิ้งให้รับภาระเลี้ยงดูหลาน เนื่องจากพ่อแม่ไปประกอบอาชีพต่างถิ่น ทำให้ต้องมีการกำหนดกลุ่มผู้ที่จะมาดูแลผู้สูงอายุ และมีการจัดอบรมเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ

เนื้อหา

1.2 การระบุเนื้อหาวิชา

เนื้อหาโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ เป็นเนื้อหาสาระการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ มีหลักการ/สาระสำคัญการดูแลผู้สูงอายุโดยผู้ดูแลจะได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุทั่วไป โดยเฉพาะด้านจิตใจและการดำเนินชีวิตในสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายของผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและด้านจิตใจของผู้สูงอายุ หลักการสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุและการส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น

ผู้วิจัย พบว่า เนื้อหาในโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ มีการสอนแทรกจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุระหว่างการเรียนการสอน ซึ่งมีใช้การสอนจริยธรรมโดยตรงแต่เป็นการสอดแทรกจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุขณะปฏิบัติงานหรือดูแลผู้สูงอายุ โดยองค์ประกอบจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ จะเกี่ยวพันกับหน้าที่สำคัญของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งต้องเป็นการสร้างความรู้สึกอบอุ่นใจ และความมั่นคงปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุ และทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่ามีคุณค่า เกิดความภาคภูมิใจ และได้รับการยอมรับนับถือ ซึ่งการปฏิบัติตนดังกล่าวจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความมีจริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ควรปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในฐานะที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน การแสดงกิริยาหรือปฏิบัติต่อผู้สูงอายุอย่างสุภาพและเหมาะสม ก่อให้เกิดผลดีต่อสุขภาพจิต ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดี ลดความตึงเครียดได้ จริยธรรม

การดูแลผู้สูงอายุจะสังเกตเห็นได้จากการแสดงออกและปฏิบัติงานของผู้ดูแลผู้สูงอายุเป็นประจำสม่ำเสมอ โดยการพิจารณาได้ตรงว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ให้คิด พูดและกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์และมีความเมตตา ความเอื้ออาทร ความอดทน และความเสียสละต่อผู้สูงอายุ

กิจกรรม

1.3 การกำหนดการเรียนการสอน

การกำหนดการเรียนการสอน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรม มีแผนการสอน สื่อการสอน และวัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และการประเมินผล กิจกรรม โดยมีการกำหนดขั้นตอน ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) หัวข้อการสอน เนื้อหาและกิจกรรม 4) คุณสมบัติและจำนวนผู้เข้ารับการสอน 5) กำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการสอน 6) รายชื่อวิทยากร 7) การประเมินผลและการติดตามผล 8) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 9) ผู้รับผิดชอบโครงการ 10) ตาราง กำหนดการสอน

1.4 การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ

หลังจากการกำหนดวิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุตามขั้นตอนต่างๆ จึงนำไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนการสอนของโปรแกรม ดังข้อ 1.1 ถึงข้อ 1.3

1.5 การประเมินผล

การประเมินผล เป็นการวัดประสิทธิผลของความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีของผู้เรียนหรือผู้เข้าร่วมโปรแกรมว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของโปรแกรมการเรียนการสอน การประเมินผลของหน่วยงานต่างๆ จะมีความแตกต่างกันไป เช่น การประเมินผล แบ่งเป็น ภาคทฤษฎี 25 เปอร์เซ็นต์ ภาคปฏิบัติ 85 เปอร์เซ็นต์ หรือมีการทดสอบก่อนและหลังเรียน หรือทดสอบพร้อมกันไประหว่างเรียน หรือมีการทดลองงานภายหลังการเรียน เป็นต้น ซึ่งขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่กำหนดของแต่ละหน่วยงาน หรือองค์กรว่าจะประเมินผลช่วงระยะก่อนการจัดโปรแกรม ระยะดำเนินการจัดโปรแกรม และระยะหลังการจัดโปรแกรม หรือทำทั้งสามระยะ

และผู้วิจัยได้เข้าร่วมฝึกอบรมภาคสนามเกี่ยวกับโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมได้ ดังนี้

วิธีการ

วิธีการจัดโปรแกรม โดยการจัดเป็นกระบวนการเรียนรู้เป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ คือ

การจัดโปรแกรม ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ คือแนวคิดที่จะทำหน่วยให้บริการดูแลผู้สูงอายุเนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุ การพิจารณาผู้เข้าร่วมโปรแกรม คือเพศชายและหญิง อายุ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนที่รับ 30 คนต่อรุ่น ระยะเวลาการศึกษา 6 สัปดาห์ และกำหนดสถานที่อบรม ค่าลงทะเบียนและวิธีการชำระ

เงินค่าลงทะเบียน และคัดเลือกวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถจากหน่วยงานการพยาบาลและกายภาพบำบัดและจิตเวช การวางแผนการจัดโปรแกรมการสอน คือ การให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่มีเครื่องอำนวยความสะดวกในด้านการรักษาพยาบาลพอสมควรเสมือนอยู่บ้าน

การกำหนดโปรแกรมการสอน มีการวางแผนรับสมัครและกำหนดระยะเวลาเรียน 6 สัปดาห์ แบ่งเป็น 2 รุ่น ต่อหนึ่งปี ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ และระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นการฝึกดูแลผู้สูงอายุโดยสร้างความอบอุ่น ความปลอดภัยให้กับผู้สูงอายุ และเป็นการแบ่งเบาภาระให้แก่ครอบครัวลูกหลานในสังคมไทย โดยการให้การดูแลทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณของผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแลในขั้นต้น เช่น การป้อนอาหาร การให้อาหารทางสายยาง การทำความสะอาดร่างกาย การดูแลการขับถ่าย การพลิกตัวและพยุงตัว ตลอดจนดูแลผู้สูงอายุที่เป็นอัมพฤกษ์ อัมพาต เป็นต้น

การดำเนินการจัดโปรแกรม ประกอบด้วย การออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้และกิจกรรมการสอน การวางแผนการจัดกิจกรรมการสอน และการจัดกิจกรรมการสอน โดยมีสาระสำคัญของการอบรมการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การบรรยาย และการปฏิบัติ ในหัวข้อต่างๆ ดังนี้ การบรรยาย ความรู้พื้นฐานด้านกายวิภาคศาสตร์ การบรรยายบริบทการบริการดูแลผู้สูงอายุ การบรรยายจิตวิทยาในการดูแลผู้สูงอายุ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการจัดเตรียมและให้อาหารผู้สูงอายุ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการวัดปรอท จับชีพจร นับการหายใจและวัดความดันโลหิต การบรรยายและฝึกปฏิบัติการอัมพฤกษ์ และการเคลื่อนย้ายผู้สูงอายุ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการทำกายภาพบำบัดพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการทำเตียง และการทำความสะอาดร่างกายผู้สูงอายุ การบรรยายและฝึกปฏิบัติการให้ออกซิเจน การเช็ดตัวลดไข้ และการให้ยาวิธีต่างๆ และการฝึกปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุในสถานที่จริง

การประเมินผลโปรแกรม ประกอบด้วย การประเมินผลโปรแกรมและการติดตามผลของโปรแกรม โดยผู้สอนติดตามการฝึกปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุของผู้เรียนให้ถูกต้องและกระทำอย่างสม่ำเสมอตามขั้นตอนได้เป็นอย่างดี โดยผู้สอนทำการสาธิตและผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามสถานการณ์จริง ระหว่างเข้ารับการอบรม หากปฏิบัติผิดขั้นตอน ผู้สอนจะให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติใหม่ จนสามารถทำได้ถูกต้องตามขั้นตอน และมีการให้คะแนนตามเกณฑ์ปฏิบัติงาน คือการประเมินผลโดยการสอบข้อเขียน 20 เปอร์เซ็นต์ และภาคปฏิบัติ 80 เปอร์เซ็นต์ และฝึกภาคสนามในสถานที่จริง

เนื้อหา

2. เนื้อหาของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้เข้าร่วมฝึกอบรม ซึ่งเป็นเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับหลักการพยาบาลเบื้องต้นในการดูแลผู้สูงอายุ เช่น การป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อ การวัดสัญญาณชีพ การเคลื่อนย้าย

ผู้ป่วย 5) การทำความสะอาดปากและฟัน 6) การบ้วนอาหาร เป็นต้น (มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะเวชศาสตร์เขตร้อน, 2556, พรรณธร เจริญกุล, 2555) ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานง่ายๆ ที่สามารถนำมาใช้การดูแลตนเอง ผู้ป่วยและผู้สูงอายุ โดยการบอกให้ผู้ป่วยทราบ เพื่อให้ผู้ป่วยเข้าใจและพร้อมให้ความร่วมมือ แนะนำการปฏิบัติตัวเมื่อมีความผิดปกติ รวมทั้งเขียนรายงานการบันทึกการพยาบาล เพื่อเป็นหลักฐาน จะได้ทราบการปฏิบัติพยาบาลที่เหมาะสมในการวางแผนการดูแลอย่างเหมาะสมต่อไปแก่สภาพของผู้สูงอายุ

กิจกรรม

3. กิจกรรมของโปรแกรม มีการดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์แผนการสอนของเนื้อหาการเรียนการสอนเป็นลำดับและขั้นตอน เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับร่างกายมนุษย์ วิธีการดูแลผู้สูงอายุ โรคที่เกิดในวัยผู้สูงอายุ เป็นต้น สื่อการสอน และวัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ จะมีวิทยากรและผู้สอนดำเนินกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจในการเรียน จากวีดิทัศน์ สถานการณ์จำลอง และการสาธิตจากหุ่นจำลอง การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมเสมือนการดูแลผู้สูงอายุจริง และการประเมินผลกิจกรรม มีการประเมินผลและการติดตามผลเป็นระยะระหว่างการเรียนการสอน นอกจากนี้ ผู้สอนมีวิธีการชี้แจงหลักการและเหตุผลว่าปัจจุบันคนไทยมีอายุและชีวิตยืนยาวขึ้น เนื่องจากประเทศมีการพัฒนาด้านการรักษา การดูแลและการป้องกันโรคตลอดจนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านสุขภาพ จึงมีวัตถุประสงค์จัดกิจกรรมเพื่อผลิตบุคลากรในการให้บริการด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ การป้องกันโรคและการจัดระบบดูแลกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างดี โดยหัวข้อการสอน เนื้อหาและกิจกรรม จะบรรยายและถ่ายทอดประสบการณ์ และสาธิตวิธีการตามขั้นตอน และให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกปฏิบัติจริงซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติ ผู้เรียนได้รับความรู้และเทคนิคเกี่ยวกับการปฏิบัติดูแลแก่ผู้สูงอายุ และได้รับรู้ขั้นตอนการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุตามลำดับขั้นตอน และผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตั้งใจในการรับฟังคำบรรยายและการฝึกปฏิบัติภายหลังจากผู้สอนได้ทำการสาธิตวิธีการ และขั้นตอนการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุ ผู้สอนได้แนะนำและเน้นย้ำในการฝึกปฏิบัติกิจกรรมของโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุควรมีความรอบคอบ และมีความระมัดระวังเป็นอย่างมาก โดยทุกขั้นตอนในการดูแลผู้สูงอายุต้องปฏิบัติอย่างสุภาพ อ่อนโยน ทั้งการแสดงออกทางกาย วาจา ใจ และต้องให้ความรัก ความเอาใจใส่ด้วยความเมตตาเพื่อให้ท่านรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจ

การประเมินผล ผู้สอนติดตามการฝึกปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและกระทำอย่างสม่ำเสมอตามขั้นตอนได้เป็นอย่างดี จากการฝึกปฏิบัติโดยการสาธิต และฝึกตามสถานการณ์จริงระหว่างเข้ารับการอบรมโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ หากปฏิบัติผิดขั้นตอน ผู้สอนจะให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติใหม่ จนสามารถทำได้ถูกต้องตามขั้นตอน และมีการให้คะแนนตามเกณฑ์ปฏิบัติพยาบาล คือการประเมินผลโดยการสอบข้อเขียน 20 เปอร์เซ็นต์ และภาคปฏิบัติ 80

เปอร์เซ็นต์ และฝึกภาคสนามลงวอร์ด และผู้เรียนจะต้องมาเรียนโดยขาดเรียนไม่เกิน 2 ครั้ง จึงถือว่าผ่านเกณฑ์การอบรม

ประโยชน์ที่ได้จากการอบรม ผู้วิจัย พบว่า มีทักษะความรู้ ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ตลอดจนการเสริมสร้างสุขภาพ และการป้องกันโรคได้อย่างองค์รวม และส่งเสริมการฟื้นฟู ดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น การอบรมนี้เป็นการอบรมพื้นฐานความรู้เบื้องต้นที่ผู้ดูแลสามารถนำไปปฏิบัติดูแลแก่ผู้ป่วย ผู้สูงอายุ ญาติ เพื่อนบ้านและคนในชุมชนได้

องค์ประกอบจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ โปรแกรมที่อบรมนี้ มีการสอนจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุแทรกระหว่างการบรรยาย และฝึกปฏิบัติฝึกรอบรม โดยผู้ดูแลผู้สูงอายุ จะต้องมีความรับผิดชอบ ความรอบคอบ และความเอาใจใส่ในการดูแลตนเองและผู้สูงอายุในเรื่องความสะอาด โดยการป้องกันเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกายตนเองและผู้สูงอายุ และจะต้องมีความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุโดยการ ใช้หัว (head) ในการเพิ่มพูนความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ การใช้น้ำมือ (hand) ซึ่งเป็นทักษะที่คล่องแคล่ว ว่องไว ในการปฏิบัติดูแลและการใช้น้ำใจ (heart) คือ การมีจิตใจที่จะมาดูแลผู้สูงอายุ เพื่อการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม และหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในการดูแลผู้สูงอายุ การปฏิบัติดูแลได้อย่างถูกต้อง จะนำมาปรับใช้ในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ นอกจากนี้ ผู้ดูแลจะต้องเป็นผู้ที่มีมูทิตา มีความซื่อสัตย์ ยินดีในความประสบความสำเร็จ หรือความสุขของผู้สูงอายุด้วยความจริงใจ ฝึกให้มีโมตรจิตอันดี พร้อมทั้งมีอุเบกขา คือ การไม่ทับถม ซ้ำเติม ไม่เยาะเย้ย ถากถาง หรือแสดงอาการสมน้ำหน้าเมื่อผู้สูงอายุทำผิดพลาดหรือได้รับการทรมาน ซึ่งความมีจริยธรรมของบุคคลสามารถแสดงให้เห็นได้จากพฤติกรรมการแสดงออกที่ประพฤติปฏิบัติอย่างซื่อๆ และสม่ำเสมอจนเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพที่บุคคลนั้นได้แสดงออกมานั่นเอง

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบจริยธรรมจากโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุที่ได้มาใช้ในการสร้างเครื่องมือวิจัยและการพัฒนาโปรแกรมต่อไป

ผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรม จากการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษากรณีศึกษาที่ดี และการศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยจึงสรุปสังเคราะห์จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ได้ 7 ประการ ดังนี้ 1) ความรับผิดชอบ 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความกตัญญู กตเวทิตา 4) ความมีระเบียบวินัย 5) ความเสียสละ 6) ความอดุสาหะ 7) ความเมตตา

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

1.สรุปผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ระยะที่ 2 นี้ ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาโปรแกรมโดยการนำแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมของ Boyle (1981) มาเป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรมซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน โดยมีวัตถุประสงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล และเพื่อพัฒนาความสามารถของบุคคลได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2) การระบุเนื้อหาวิชา 3) การกำหนดการเรียนการสอน 4) การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ 5) การประเมินผลโปรแกรมร่วมกับการนำแนวคิดและหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542) มาบูรณาการร่วมกับการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของ Marquardt (1999) มีรายละเอียด ดังนี้

1.การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ

การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการในงานวิจัยนี้ เป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรืออาสาสมัครสาธารณสุขอื่นตามที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจะต้องประพฤติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี ได้รับความไว้วางใจและยกย่องจากประชาชน มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ และมีพฤติกรรมทางด้านสุขภาพที่เป็นแบบอย่าง และมีเวลาให้กับการทำงาน

การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการในงานวิจัยนี้ คือ อาสาสมัครชุมชนหมู่บ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน เป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจึงต้องมีความรู้ เจตคติ ทักษะที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุ ที่มีจิตอาสา ความตั้งใจและมุ่งมั่นและสามารถอยู่เข้าร่วมโปรแกรมสิ้นสุดได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถอ่านออกเขียนได้ และสมัครใจยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาของการจัดโปรแกรมในการพัฒนาทักษะ ความชำนาญ และความรู้ทางวิชาการของโปรแกรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นและได้รับการคัดเลือกจากหมู่บ้านหรือชุมชน และผ่านการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมตามมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่คณะกรรมการกลางกำหนด

2.การระบุเนื้อหาวิชา

การระบุเนื้อหาวิชา คือ หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การวางแผนแก้ปัญหา โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ มีรายละเอียด ดังนี้

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส 1) หลักยามะและหลักนิยามะ 2) การทำให้คลื่นสมองต่ำด้วยการฝึกโยคะอาสนะและทำสมาธิ 3) การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ 1) การนำเสนอปัญหา 2) การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่ 3) การพิจารณาสาเหตุของปัญหา 4) การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหา 5) การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ 6) การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหา

จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ (สถาบันกศน.ภาคตะวันออก ม.ป.ป., ศูนย์สมเด็จพระสังฆราช ญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ, 2554) 1. ความรับผิดชอบ 2. ความซื่อสัตย์ 3. ความกตัญญูกตเวที 4. ความมีระเบียบวินัย 5. ความเสียสละ 6. ความอดสาหะ 7. ความเมตตา

3.การกำหนดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยกำหนดการจัดโปรแกรม และกิจกรรมการเรียนการสอน เป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ใช้เวลาจำนวน 100 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 13-22 มีนาคม 2559 ระยะที่ 2 ใช้เวลาจำนวน 14 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 23-26 มีนาคม 2559 และระยะที่ 3 ใช้เวลาจำนวน 8 ชั่วโมง วันที่ 27 มีนาคม 2559 ผู้วิจัยได้แบ่งกิจกรรมในการเรียน ออกเป็น 2 หน่วย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยนำความรู้จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 มาสังเคราะห์เป็นกิจกรรม กำหนดการจัดกิจกรรม และการเรียนการสอน ระยะที่ 1 ใช้เวลาจำนวน 100 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 13-22 มีนาคม 2559 ประกอบด้วย กิจกรรม 7 ด้าน ดังนี้

- กิจกรรมที่ 1 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบ
- กิจกรรมที่ 2 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์
- กิจกรรมที่ 3 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูกตเวที
- กิจกรรมที่ 4 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความมีระเบียบวินัย
- กิจกรรมที่ 5 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละ
- กิจกรรมที่ 6 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความอดสาหะ
- กิจกรรมที่ 7 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตา

รวมระยะเวลาการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาทั้ง 3 ระยะ จำนวน 122 ชั่วโมง

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ คือ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติและจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

4. การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ

หลังจากพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเสร็จสิ้น จึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยจัดคณะทำงาน คือ ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้จัดอาหารและสถานที่ และช่างเทคนิคในการดำเนินงานวิจัยนี้ หลังจากนั้นทำการสื่อสาร ติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานเพื่อขอการสนับสนุนทรัพยากร ของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลสามพร้าว โดยประธานอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน บ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ได้สนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ ดังนี้ สถานที่การจัดอบรม การจัดหาแม่บ้านทำอาหาร อุปกรณ์เครื่องเสียงและลำโพง เป็นต้น และงบประมาณการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจากทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ให้การสนับสนุนการจัดโปรแกรม

5. การประเมินผลโปรแกรม

ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการดำเนินการต่อในการศึกษาวิจัยระยะที่ 2

ขั้นตอนนี้จะเป็นการประเมินผลก่อนและหลังการทดลองใช้โปรแกรม รวมทั้งการประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรม ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ แบบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดทักษะ และแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ แบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม แบบสัมภาษณ์ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อโปรแกรม และแบบสัมภาษณ์คู่มือโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรม 7 ประการ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดุสาหะ และความเมตตา

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่าขั้นตอนในการดำเนินโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เป็นพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. สรุปผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ทำการทดลองใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ณ ชุมชนบ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการทดลองในการเข้าร่วมโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น พบว่า

กลุ่มทดลองจำนวน 30 คน มีคะแนนทดสอบความรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองมีความรู้เพิ่มขึ้น และผลรวมด้านความรู้หลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบวัดเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการทดลองในการเข้าร่วมโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น พบว่า

กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของเจตคติทางจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุทั้งก่อนและหลังเข้าโปรแกรมสูงในทุกประเด็น หรือมีเจตคติที่ดีต่อการดูแลผู้สูงอายุ และค่าความแตกต่างด้านรวมระดับเจตคติของกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง และผลรวมด้านเจตคติหลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบวัดทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการทดลองในการเข้าร่วมโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น พบว่า

กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะทางจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งก่อนและหลังเข้าโปรแกรมสูงในทุกประเด็นในระดับมากถึงมากที่สุด หรือมีทักษะที่ดีต่อการดูแลผู้สูงอายุ และค่าความแตกต่างด้านรวมระดับทักษะของกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง และผลรวมด้านทักษะหลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการทดลองในการเข้าร่วมโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น พบว่า

กลุ่มทดลองมีคะแนนค่าแตกต่างของแบบประเมินตนเองทางจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งก่อนและหลังเข้าโปรแกรมสูงในทุกประเด็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด หมายถึงการมีพฤติกรรมหรือการแสดงออกที่ดีมีจริยธรรมต่อการดูแลผู้สูงอายุ

ด้านรวมจริยธรรมทั้ง 7 ด้านโดยรวม หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง อยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลผลรวมการประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุแต่ละด้านโดยใช้ t-test พบว่า ค่าเฉลี่ยจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความเสียสละ ด้านความอดุสาหะ และด้านความเมตตาของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านความกตัญญูทวดเวทที่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ในการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองรวมกลุ่ม 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม ทำกิจกรรมที่ผู้วิจัยกำหนด เพื่อดำเนินการระดมสมองและอภิปรายกลุ่มจากกรณีตัวอย่างและวิดีโอที่สน ลงในใบงานและการเล่า เรื่องหน้าชั้นเรียนจากประสบการณ์การทำงานการดูแลผู้สูงอายุ พบว่ากลุ่มทดลองมีจริยธรรมการดูแล ผู้สูงอายุสูงขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองสะท้อนความคิดจากการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการ เรียนรู้จากการปฏิบัติเกี่ยวกับจริยธรรมทั้ง 7 ด้าน ซึ่งมีความเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ พบว่า อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจะพิจารณาจากปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าสิ่งใดควรทำหรือ ปฏิบัติ แล้วหากเกิดผลกระทบมีวิธีแก้ปัญหาอย่างไรต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ อย่างมีจริยธรรม

6. ผลการพัฒนาคู่มือโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อ เสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ระยะนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อสรุปเป็นคู่มือโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัย ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแสดงความความคิดเห็น ดังนี้

1. ความเหมาะสมคู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

1.1 การนำกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงมาศึกษา ทำให้เกิดความเหมาะสมในการวิเคราะห์จาก กรณีศึกษา การได้แสดงความเห็นในกรณีศึกษาจริงจะช่วยให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ตระหนักได้ว่า สิ่งที่ดีนั้น ทำมาทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตนั้นเป็นเรื่องที่ควรหรือไม่ ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กันเองในกลุ่มผู้เข้าร่วมการพัฒนา แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่อาจต้องระวังคือเมื่อความเห็นมีความ แตกต่างกันมาก จำเป็นที่จะต้องให้ผู้สรุปให้เกิดการยอมรับ เนื่องจากหลักจริยธรรมเป็นเรื่องที่อ่อนไหว และไม่ได้มีกฎตายตัว

1.2 การตั้งคำถามการวิเคราะห์สถานการณ์ของบุคคลด้วยตัวเอง เป็นการวิเคราะห์ สถานการณ์จากประสบการณ์ของบุคคลทำให้คู่มือมีความเหมาะสมดี

1.3 การแบ่งเรื่องและเนื้อหาชัดเจน ทำให้คู่มือเหมาะสมและง่ายต่อการศึกษา

2. ความเป็นไปได้ของคู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในการนำไปใช้ ปฏิบัติจริง

2.1 การสนับสนุนจากหน่วยงานอย่างจริงจังจึงว่าผู้ดูแลผู้สูงอายุก่อนปฏิบัติงานจริงต้องผ่านการ เข้าโปรแกรมนี้ก่อน ทำให้มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้

2.2 การเขียนบันทึกการปฏิบัติงาน เนื่องจากผู้ดูแลผู้สูงอายุน่าจะไม่ใช่คนที่คุ้นเคยในเรื่อง การเขียน ดังนั้นการให้เขียนปัญหา หรือเขียนบันทึกประจำวันอาจจะเป็นเรื่องยากสำหรับเขาบ้าง และอาจจะทำให้ผู้เรียนบางคนล้มเลิกการเขียนไป

2.3 การจัดกิจกรรม ควรมีการบอกรายละเอียดของกิจกรรมว่าให้ศึกษาเป็นกลุ่มหรือ รายบุคคลให้ชัดเจน

3. สิ่งที่ต้องปรับปรุงคู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

3.1 การใช้ภาพประกอบ เป็นการปรับคู่มือ และแบบฟอร์มต่างๆ ให้มีความน่าสนใจเพิ่ม มากขึ้น โดยใช้ภาพเข้ามาช่วยเพิ่มความน่าสนใจ

3.2 การใช้ภาษาที่ง่ายๆ และสามารถสื่อสารแล้วทำให้รู้สึกว่าการพัฒนาตามโปรแกรมนี้ ช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับตนเอง

3.3 เนื้อหาการเรียนรู้ ควรต้องมีการให้ความรู้เรื่องการดูแลผู้สูงอายุด้วย

4. ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อคู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

4.1 เนื้อหาสาระในกิจกรรมของโปรแกรม เนื้อหาในกรณีศึกษาควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ การทำงานของผู้เรียนและทำความเข้าใจง่าย อีกทั้งเป็นเรื่องสนุก

4.2 การตั้งคำถาม จะต้องเข้าใจง่าย และไม่ยากเกินไปสำหรับผู้ตอบ

4.3 การนำหลักคุณธรรมยามะและนิยามะมาเป็นเนื้อหาในคู่มือด้วย มีการใช้วิดีโอมา ประกอบในกิจกรรมดี กรณีที่เป็นกรณีศึกษา อาจจะมีการตั้งคำถามแบบปรนัยบ้างก็ได้ โดยคำถามจะ แทรกอารมณ์ขัน สนุกสนาน

5. เงื่อนไขในการใช้คู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

5.1 หากผู้เรียนเป็นคนที่ไม่คุ้นเคยกับการเขียน และเมื่อต้องพบกับคู่มือที่ต้องเขียนเรื่องราว มากๆอาจจะทำให้ผู้เรียนไม่อยากตอบ หรือตอบสั้นๆ

5.2 ภูมิหลังทางการศึกษาและลักษณะการทำงาน ควรต้องพิจารณาภูมิหลังทางการศึกษา และลักษณะการทำงาน เพื่อให้ทำคู่มือให้สอดคล้องกับความถนัดของผู้เรียน

5.3 ความสามารถของผู้เรียน จะต้องอ่านเนื้อหาให้แตกฉาน สามารถอ่านและเข้าใจได้ดี

6. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับคู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

6.1 ประสบการณ์ตรงจากผู้เข้าร่วมโปรแกรม การสัมภาษณ์ผู้เรียนถึงปัญหาหรือประสบการณ์ที่เจอแล้วนำมาสร้างเป็นกรณีศึกษาอาจจะทำให้กรณีศึกษาดูน่าสนใจเพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ผู้เรียนประสบโดยตรง

6.2 การอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน หากมีการปรับปรุงในส่วนนี้ด้วยการให้ผู้เรียนออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้นบ้างและวิทยากรจะคอยเป็นผู้ช่วยเหลือในการป้อนคำถามให้คิดก็จะทำให้เราได้คำตอบจากการวิจัยได้ดีขึ้น

6.3 การเขียนคำอธิบายการใช้คู่มือ ควรมีคำอธิบายการใช้คู่มือในส่วนหน้า

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากการสัมภาษณ์ มีความเห็นร่วมกันว่าคู่มือโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มีความเหมาะสมกับกลุ่มทดลองและสามารถนำไปใช้ได้จริงโดยต้องมีการปรับปรุงภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ และมีคำอธิบายรายละเอียดของคู่มือ

ระยะที่ 3 ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุไปใช้

จากการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 เป็นผลการประเมินประสิทธิภาพโปรแกรม ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จและเงื่อนไขที่เป็นผลกระทบของโปรแกรม โดยผู้เข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทำแบบประเมินการจัดกิจกรรม การสรุปผลจากแบบบันทึกการฝึกปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง และอภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมร่วมกัน จากปัจจัยและเงื่อนไขของการพัฒนาโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาและนำมาใช้ โดยการดำเนินติดตามผลจากระยะที่ 2 ดังนี้

1. การประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยพิจารณาด้านความเหมาะสมของโปรแกรมของกลุ่มทดลอง พบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความคิดเห็นว่าเป็นโปรแกรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

2. ผลการอภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมจากปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จและเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาโปรแกรมที่ผู้วิจัยนำไปใช้

ผู้วิจัยได้ติดตามผลจากกลุ่มทดลอง มีความคิดเห็น ดังนี้

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ มีดังนี้

2.1.1 บรรยากาศในการจัดกิจกรรม ควรเป็นบรรยากาศที่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน รู้สึกผ่อนคลาย

2.1.2 การสร้างบรรยากาศให้คลื่อนสมองต่ำ เช่น การร้องเพลง บาบานัม เควาลัม การทำอาสนะท่าเบาๆ เพื่อให้ผ่อนคลาย การพูดเชิงบวกของวิทยากรและการสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับการพูดเชิงบวกของทุกๆ คน

2.1.3 เนื้อหาในการจัดกิจกรรม จะต้องเป็นที่สนใจของผู้เรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานหรือประสบการณ์ตรง รวมทั้งจะต้องทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่ามีประโยชน์กับตัวเขาและงานของเขาจริงๆ

2.2 เงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ มีดังนี้

เงื่อนไขที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการจัดโปรแกรมได้แก่

2.2.1 ทักษะของผู้เรียน แต่ละคนไม่เหมือนกัน การเปิดใจเล่าปัญหาที่ตนเองประสบ อาจจะไม่เหมือนกัน บางคนเปิดเผย บางคนไม่เปิด โดยเฉพาะการบอกเล่าเกี่ยวกับปัญหาของตนเองทางด้านจริยธรรมนั้นเป็นเรื่องอ่อนไหว

2.2.2 ภูมิหลังทางด้านการศึกษา เพศ วัย จะมีผลต่อความสนใจในกิจกรรม

2.2.3 ผู้เรียนแต่ละคนอาจจะมีแรงจูงใจในการปฏิบัติตนตามจริยธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้นการจัดกิจกรรมและเนื้อหาควรต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์จากการปฏิบัติตามจริยธรรม

2.2.4 ความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียน ควรเลือกช่วงเวลาให้ผู้เรียนพร้อมจริงๆ เพื่อที่ว่าใจของผู้เรียนจะสนใจในกิจกรรมมากกว่าเรื่องส่วนตัว

2.2.5 การทำโยคะอาสนะควรเลือกท่าที่เหมาะสมกับวัยและกิจกรรมในแต่ละวันของผู้เรียน หากโยคะด้วยท่าที่หนักเกินไป ผู้เรียนจะรู้สึกเพลียและง่วงระหว่างกิจกรรม แต่หากโยคะในปริมาณที่พอเหมาะผู้เรียนจะอารมณ์ดีระหว่างเรียน

2.2.6 ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ ต้องเข้าใจในหลักการต่างๆ ของโปรแกรม และตระหนักว่า โปรแกรมนี้จะช่วยเพิ่มและพัฒนาคุณค่าให้กับตนเอง

2.2.7 ผู้ให้บริการของผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องเอาใจใส่ดูแล ติดตามประเมินผลผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยเข้าใจถึงหลักการของโปรแกรมด้วย เพื่อให้การให้ข้อมูลป้อนกลับเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

2.3 สิ่งที่ต้องปรับปรุงโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

2.3.1 เนื้อหาที่เกี่ยวกับจริยธรรม รวมเนื้อหาของคุณธรรมยามะนิยามะเข้าไปด้วย เพราะจะเกี่ยวข้องโดยตรง เช่น ส่วนของยามะ ได้แก่ อหิงสา (การไม่สร้างความเจ็บปวด ทุกข์กายทุกข์ใจให้ใครทั้งการกระทำ ความคิด และคำพูด), สัตยา (การพูดเพื่อสร้างความสุขให้ผู้อื่น) ,อัสเตยะ หรือการไม่นำทรัพย์ของคนอื่นมาเป็นของตัวเอง ,พรหมจรรย์ (การมองทุกสรรพสิ่งเท่าเทียมกันและมีเมตตา), ปริศคหะ (ไม่หลงมัวเมาไปกับเรื่องทางวัตถุ) ส่วนนิยามะ คุณธรรมที่น่านำมาใช้มากๆ คือ ตบะ หรือการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยแรงกายอย่างเต็มความสามารถ

2.3.2 การขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากหน่วยงานภาครัฐ และการให้ดำเนินการยกระดับในเรื่องนี้ จะทำให้ผู้เลือกและไม่เลือกเข้ารับการพัฒนาตามโปรแกรมไม่มีความแตกต่างกัน นานวันเข้าโปรแกรมจะกลายเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น และไม่มีคนเห็นคุณค่า

2.3.3 เวลาในการพัฒนาควรให้ครบถ้วนตามโปรแกรม

2.3.4 ปรับภาษาให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ลดความเป็นวิชาการลง อาจใช้ภาพเข้ามาช่วยเพิ่มความน่าสนใจ

3.ผลจากแบบบันทึกการฝึกปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง พบว่า

ผลที่ได้จากการฝึกปฏิบัติสมาธิ โยคะอาสนะ และการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองโดยการคิดพูด กระทำเป็นประโยชน์ด้านบวกของกลุ่มทดลอง คือ ทำให้มีความภาคภูมิใจในสิ่งที่ได้ทำได้ปฏิบัติต่อผู้สูงอายุผู้มีพระคุณและผู้สูงอายุในชุมชนมีร่างกายแข็งแรง การได้รับความรู้ และประสบการณ์ใหม่ที่ไม่เคยปฏิบัติได้ การได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และการได้รับฟังการบรรยายจากวิทยากรที่มีคุณภาพมาก

ผลจากแบบบันทึกการฝึกปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุ สรุปได้ว่า กลุ่มทดลองมีจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสูงในการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุ ดังนี้

ด้านความรับผิดชอบ

สถานการณ์ในอดีต กลุ่มทดลองยังไม่มีความรู้เท่าที่ควรยังไม่ได้รับความรู้และการอบรม และการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุเป็นไปได้ยาก เพราะในอดีตผู้สูงวัยไม่ชอบออกไปที่ต่างๆ เพราะถูกสอนมาแบบโบราณให้อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน

สถานการณ์ปัจจุบัน มีความรู้และความเข้าใจมากขึ้นกับผู้สูงอายุเพราะได้ดูแลและรับผิดชอบกับผู้สูงอายุ มีการจัดกิจกรรมจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ผู้สูงวัยนั้นนับว่าเป็นไปด้วยดี เพราะปัจจุบันท่านมีความคิดเปลี่ยนตามยุคสมัยแล้ว

ปัญหาที่ต้องแก้ไข คือ ต้องเข้าถึงตัวผู้สูงอายุผู้ดูแลต้องให้คำแนะนำแก่ท่าน ให้ท่านเข้าใจอย่างถูกต้อง และผู้สูงวัยจะคิดเสมอว่าการจัดกิจกรรมร่วมกันเป็นการทำเหมือนนำเด็ก ๆ มาเข้าโรงเรียนจึงยังไม่บรรลุเป้าหมายมาก อาสาสมัครจึงจำเป็นต้องอธิบายความเป็นมาให้ท่านเข้าใจ

มาตรการแก้ไขปัญหา คือ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ดูแลตัวเองอย่างถูกต้องและถูกวิธีและตรงไปตรงมาอย่างสม่ำเสมอ และผู้ดูแลหรืออาสาสมัครต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับท่าน ทำให้ท่านมองเห็นภาพที่ชัดเจนว่าผู้ดูแลทำได้ดี และทำได้จริงท่านจะได้ทำตาม

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ได้ความภาคภูมิใจในสิ่งที่เราได้ทำกับผู้สูงอายุ ทุกวันนี้ผู้สูงอายุพร้อมด้วยผู้ดูแล จะร่วมมือกันเป็นอย่างดี ทำอะไรด้วยกัน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ได้แย้ง ไม่ขัดขวาง มีระเบียบวินัยดีมาก

ด้านความซื่อสัตย์

สถานการณ์ในอดีต คือ ความซื่อสัตย์เป็นสมบัติของผู้ดีมีมารยาท ไม่ว่าจะเป็ลูกหลานจะเข้าวัดไปทำบุญตักบาตรกันเป็นประจำ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย จะพาบุตรหลานไปทำบุญ อีกอย่างหนึ่งเยาวชนจะสอนง่ายมากและเชื่อฟังคำสั่งพ่อแม่

สถานการณ์ปัจจุบัน คือ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ไม่ค่อยอยากมาวัดทำบุญ ตักบาตร ทำให้เยาวชนขาดจริยธรรม ขาดความซื่อสัตย์ ขาดความอดทน ไม่เชื่อฟังคำสั่งพ่อแม่ ดังนั้น อาสาสมัครจึงได้จัดกิจกรรมพาผู้สูงอายุไปทำบุญ ตักบาตร ไหว้พระขึ้น

ปัญหาที่ต้องแก้ คือ เมื่ออาสาสมัครพบปัญหาจึงจัดกิจกรรมนี้ขึ้น เพื่อกระตุ้นเตือนให้ผู้สูงอายุได้เข้าวัด ไปฟังเทศน์ และทำบุญตักบาตร และปฏิบัติธรรมให้ใจสงบ โดยการรักษาศีลและภาวนา และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน

มาตรการแก้ปัญหา คือ มีมาตรการให้ทุกวันพระ ผู้สูงอายุต้องมารวมตัวกันที่วัดประจำหมู่บ้าน หรือไม่ก็กำหนดทุกวันเสาร์ของแต่ละสัปดาห์ มารวมตัวกันที่วัดเพื่อปฏิบัติธรรม บำเพ็ญตนด้วยความซื่อสัตย์

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ผู้สูงอายุและผู้ดูแล ได้ทำบุญร่วมกัน ทำสมาธิร่วมกัน และทักทาย พุดคุยกันตามประสาผู้บำเพ็ญงาน การนั่งสมาธิ ถือศีลเป็นการสร้างความซื่อสัตย์และสัจจะในตนเอง

ด้านความกตัญญูทเวท

สถานการณ์ในอดีต คือ พ่อแม่ ลูก หลาน จะรู้จักการระต่อผู้อาวุโส เวลาเดินผ่านผู้ใหญ่ เด็กหรือเยาวชน จะค่อยๆ คลานก้มหัวลงต่ำ หรือในวันพระพ่อแม่จะพาลูกๆ ไปกราบไหว้คุณปู่คุณย่าคุณตาคุณยาย ให้ทำขวัญผูกข้อมือให้

สถานการณ์ปัจจุบัน คือ ลูกหลานไม่ค่อยเชื่อฟังคำสั่งสอนและมีความกตัญญู ต่อผู้มีพระคุณ ดังนั้นเมื่อผู้ดูแลผู้สูงอายุปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกตัญญูผู้ที่เราจะดูแล อย่างเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเด็กและเยาวชน และแนะนำให้มีความกตัญญูต่อผู้สูงอายุ

ปัญหาที่ต้องแก้ไข คือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องแก้ปัญหาให้ตรงจุด คือ เราอาสาทำงานตรงจุดนี้ ก็ควรปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความซื่อสัตย์ และกตัญญูต่อท่านด้วยความจริงใจ ปัญหาต่างๆ จะคลี่คลาย อย่างสมบูรณ์แบบ

มาตรการแก้ไขปัญหา คือ อาสาสมัครควรรัดผู้สูงอายุมารวมกันแล้วนำไปให้ผู้ดูแลมากราบไหว้ ท่าน เพื่อขอขมา เพราะมาตรการนี้ จะทำให้ท่านมีขวัญและกำลังใจที่ดีมากๆ

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ผู้สูงอายุกับผู้ดูแล ได้พบปะกัน และการแสดงความกตัญญูต่อกันทำให้ท่าน ปลื้มใจ ดีใจ ในการแสดงออกของผู้ดูแล และเกิดความมั่นใจและไว้วางใจผู้ดูแล

ด้านความมีระเบียบวินัย

สถานการณ์ในอดีต คือ คนในอดีตจะไม่รักษากฎระเบียบเท่าใดนักเพราะผู้สูงอายุไม่ค่อย เดินทางไปงานสังคมจะอยู่กลับบ้านแบบพื้นฐาน และมีการทักทายนกนธรรมา ไม่ต้องมีระเบียบวินัย อะไรเลย

ปัจจุบันเมื่อมีการรวมกลุ่มคนหลายคนมาอยู่ร่วมกันจะต้องมีการจัดระเบียบวินัยมีกติกาอยู่ ร่วมกันและให้ผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็น และเมื่อผู้ดูแลจะทำหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแล จะต้องขออนุญาต ขอโทษ และพุดคุยกับท่านก่อนเพื่อทำความคุ้นเคยกันก่อน และต้องปฏิบัติหน้าที่ อย่างมีระเบียบวินัย

ปัญหาที่ต้องแก้ คือ ต้องดูว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้างจะแก้จุดไหนไม่ได้ปัญหาแล้วเราก้ ร่วมกันแก้ไขปัญหาโดยในหลายคนช่วยกันแก้ก็จะได้ผลดี และเมื่อเรามีระเบียบวินัยปัญหาทุกอย่างจะ ไม่ค่อยเกิด เพราะผู้สูงวัยและผู้ดูแลอยู่กันอย่างมีระเบียบวินัยที่เป็นไปตามกฎระเบียบนั่นเอง

มาตรการแก้ไข คือ เราต้องมีมาตรการที่เด็ดขาด และนำมาใช้ มีมาตรการความร่วมมือกัน จากหลายหลายฝ่ายเมื่อได้มาแต่มาตรการแล้วจึงประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุได้รับทราบตามขั้นตอน

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกันอย่างมีกฎระเบียบและมีวินัยในการดำรงชีวิตอย่าง เหมาะสมและถูกต้อง ทำทั้งผู้ดูแลและผู้สูงอายุร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความเรียบร้อย สะดวกสบายทั้งสองฝ่าย

ด้านความเสียสละ

สถานการณ์อดีต คือ การตรวจคัดกรองเบาหวาน ความดันผู้สูงวัยจะมองว่าเป็นหน้าที่ความ รับผิดชอบของหมอหรือแพทย์ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่ได้ยุ่งเกี่ยว

ปัจจุบัน คือ นำเทคโนโลยีเข้ามาตรวจคัดกรองเบาหวานก็จะเป็นที่ของอาสาสมัคร เพราะได้รับการฝึกอบรมจากแพทย์มาอย่างถูกต้อง จึงกลายเป็นหน้าที่และความเสียสละในการ ทำงานดูแลผู้สูงวัยด้านนี้

ปัญหาที่ต้องแก้ คือ มีมาตรการแก้ไขในการจัดระบบระเบียบให้ลงตัวเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุไม่ค่อยจะยอมรับอาสาสมัครมากนักเนื่องจากไม่ใช่แพทย์ แต่ผู้ดูแลก็ต้องพยายามอดทน และสร้างคุ้นเคยโดยใช้ความเสียสละเป็นที่ตั้งเพื่อให้ท่านยอมรับ

มาตรการแก้ไข คือ ผู้สูงอายุต้องมีจิตใจที่เปิดกว้าง มีความเป็นกันเองกับผู้ดูแล เมื่อนัดหมายอะไรก็ควรปฏิบัติตามด้วยความพอใจ

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ผู้สูงอายุมีความอบอุ่นมีความไว้วางใจกันสร้างความคุ้นเคยร่วมกันและผู้ดูแลมีความเสียสละในการดูแลผู้สูงอายุพาผู้สูงอายุทำกิจกรรมให้เกิดความสนุกสนานและความสบายใจและเกิดความร่วมมือที่ดี

ด้านความอดสาหัส

สถานการณ์ในอดีต คือ ในชนบทจะไม่มีกิจกรรมเรื่องการดูแลสุขภาพเลยเพราะอดีตโรคภัยต่างๆ ไม่ร้ายแรง และต่างคนต่างอยู่เมื่อเจ็บป่วยก็ไปหาหมอธรรมดา และแต่เดิมการดูแลผู้สูงอายุท่านมักไม่ค่อยเต็มใจทำเท่าไรทำไปแอบหลีกเลี่ยงไปส่วนมากหน้าที่การดูแลผู้สูงอายุมักเป็นหน้าที่ของลูกหลานหรือญาติคนอื่น ไม่เกี่ยว

สถานการณ์ปัจจุบัน คือ มีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้กับผู้ที่มีจิตอาสาที่สมัครใจ เข้าร่วมกิจกรรมอบรมในด้านดูแลสุขภาพเบื้องต้น ซึ่งจะต้องเสียสละเวลา ความขยันและความอดทน ซึ่งหน้าที่การดูแลผู้สูงอายุจะเป็นหน้าที่ของคนในชุมชนหรือเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นเบี้ยยังชีพการแจกของชำร่วยในงานเทศกาลต่างๆ จึงทำให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กัน

ปัญหาที่ต้องแก้ คือ หน้าที่การดูแลผู้สูงอายุเป็นหน้าที่ของอาสาสมัครผู้มีจิตอาสามาทำงานตรงนี้อยู่แล้วมีความเสียสละมีความอดสาหัสอย่างเต็มที่ นำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องขยัน อดทน เสียสละอย่างจริงจัง

มาตรการแก้ไขปัญหา คือ เมื่อรับการฝึกอบรมทักษะการดูแลสุขภาพ จะต้องนำความรู้มาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน และจะต้องมีการฟื้นฟูความรู้อย่างต่อเนื่องอยู่เรื่อยๆ และต้องดูแลผู้สูงอายุอย่างมีความสุขอย่างมีความภาคภูมิใจและพยายามทำงานด้วยความอดทนไม่ให้เกิดถึงปัญหาที่רבกวนจิตใจ

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ผู้สูงวัยได้รับการดูแลสุขภาพเบื้องต้นอย่างถูกต้อง และเหมาะสม ท่านจะได้มีสุขภาพดี และแข็งแรง เราทำหน้าที่ของเราด้วยความอดสาหัสอดทนความดีที่ได้รับคือการยอมรับจากชุมชนความยกย่องความดีจากกลุ่มผู้สูงอายุ และชุมชนน่าอยู่น่ามองเพราะทุกคนจิตใจแจ่มใสไร้โรค

ด้านความเมตตา

สถานการณ์ในอดีต คือ การดูแลผู้สูงอายุไม่เคยมีในอดีตดูแลก็ดูแลแบบลูกดูแลพ่อแม่เท่านั้น ไม่มีการลงชุมชนเหมือนในปัจจุบันในอดีตดูแลแบบเครือญาติแบบพี่น้อง

สถานการณ์ปัจจุบัน คือ มีอาสาสมัครที่มีจิตอาสาดูแลผู้สูงอายุจึงทำให้ผู้สูงอายุมีขวัญและกำลังใจมากขึ้นและผู้สูงอายุก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นตามลำดับ

ปัญหาที่ต้องแก้ไข คือ ต้องมีนโยบายการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการและแบบยั่งยืนต้องมีโครงการมีแผนงานมีงบประมาณเข้ามาช่วยเพราะการเสียสละก็ไม่ไฉนจะทำแบบมือเปล่า

มาตรการแก้ไข คือ หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องยื่นมือเข้ามาช่วยในการดูแลผู้สูงอายุและต้องปล่อยให้อาสาสมัครดูแลอย่างเดียวยังคงเป็นไปอย่างลำบาก

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ เมื่อมีหน่วยงานและองค์กรต่างๆเข้ามาช่วยทำการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นผู้สูงอายุก็จะมีสุขภาพที่ดีมีกำลังใจมีสุขภาพตามความเหมาะสม

สรุปได้ว่า การดูแลผู้สูงอายุ ผู้ดูแลจะต้องประพฤติปฏิบัติ และแสดงออกทางกายวาจาใจ ที่กลายเป็นบุคลิกภาพของผู้ดูแล เช่น การจัดกิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ผู้ดูแลต้องเป็นผู้ที่สามารถแนะนำการออกกำลังกายได้อย่างถูกต้อง ถูกวิธี โดยการสละเวลาอย่างน้อยอาทิตย์ละ 3-4 วัน ที่ชมรมผู้สูงอายุ โดยการดูแลอย่างใกล้ชิด ค่อยๆ ปรึกษาปรึกษาในการออกกำลังกาย เพราะบางคนจะมีโรคประจำตัว โรคความดัน เบาหวาน ปวดข้อ ข้อเสื่อม ด้วยความอดทนและมีความเมตตาต่อท่าน ซึ่งจะต้องมีการจัดมาตรการหรือกฎระเบียบที่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีระเบียบวินัยและเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ท่านสุขภาพดีและแข็งแรง และผู้ดูแลท่านก็จะได้รับการยอมรับและความไว้วางใจ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) เป็นกรอบในการดำเนินการ โดยบูรณาการร่วมกับการนำแนวคิดและหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542) ร่วมกับการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของ Marquardt (1999) เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ การอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. การอภิปรายผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

2. การอภิปรายผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

3. การอภิปรายผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการนำไปประกอบการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนิโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุไปใช้

1. การอภิปรายผลโปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

ผลการสังเคราะห์โปรแกรมการสอนผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย วิธีการ เนื้อหา และกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ โดยการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยและตำราและการศึกษากรณีศึกษาที่ดี และการศึกษาภาคสนามที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุ พบว่า วิธีการ ในการวางแผนและการออกแบบโปรแกรมจะพิจารณาจากธรรมชาติของกลุ่มดูแลผู้สูงอายุซึ่งเป็นวัยผู้ใหญ่มีอายุโดยเฉลี่ย 35 ปี ขึ้นไป การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ แต่มีความสามารถในการรับผิดชอบดูแลผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี และที่เป็นรู้จักและได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุ และเป็นผู้ที่มีจิตอาสา เสียสละเพื่อการปฏิบัติหน้าที่การดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เนื้อหา กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรมการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วยเนื้อหาแนวคิดนิโอฮิวแมนนิส และเนื้อหาด้านจริยธรรมที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุ สอดคล้องกับโปรแกรมการสอนการดูแลผู้สูงอายุของ จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล (สิวลี ศิริไล, 2551) คู่มือการดูแลผู้สูงอายุ (โสภภาพรรณ รัตนัย, 2555) คู่มือการส่งเสริมและดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ (อัมพรพรรณ ธีรานุต, 2552) คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์ (บรรลุ ศิริพานิช, 2553) สารทบทวนกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล (ละเอียด แจ่มจันทร์ และสุรี ชันธรักษ์วงศ์, 2549) และตำราผู้ช่วยดูแลผู้สูงอายุ (ศิริพันธุ์ สาสัตย์, 2555) กิจกรรม หมายถึงขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมโดยการลงมือปฏิบัติจากการรวมกลุ่ม การอภิปรายกลุ่ม การเล่าเรื่องหน้าชั้นเรียน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ของ Knowles (1980) ที่กล่าวว่าเป็นการใช้กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามเกณฑ์พฤติกรรมที่ประสงค์และเป็นการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองเพื่อช่วยให้เพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน และเกิดความร่วมมือกันระหว่างปฏิบัติงานการดูแลผู้สูงอายุ สำหรับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ หมายถึงหลักประพฤตินในการดูแลบุคคลสูงวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักการดูแล เข้าใจสภาพความเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุและกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรักเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุขในชีวิตบั้นปลายได้อย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงสรุปจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ ได้ 7 ประการ ดังนี้ 1) ความรับผิดชอบ 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความกตัญญูทุกเวลา 4) ความมีระเบียบวินัย 5) ความเสียสละ 6) ความอดุสาหะ 7) ความเมตตา สอดคล้องกับโปรแกรมการสอน

การดูแลผู้สูงอายุของคู่มือการดำเนินงานการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน (ศูนย์สมเด็จพระสังฆราช ญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ, 2554 ,สถาบันกศน.ภาคตะวันออก (ม.ป.ป.,)

2.การอภิปรายผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ พบว่า อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุชุมชนตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีผลคะแนนของแบบวัดความรู้ เจตคติ ทักษะและการประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มทดลอง เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการทดลองในการเข้าร่วมโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น คือ กลุ่มทดลองจำนวน 30 คน มีคะแนนทดสอบความรู้ เจตคติ ทักษะ และการประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับงานของ ประภาส อนันตา และจริญญ ทองเอก (2555) กล่าวว่า ความรู้และทักษะการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร มีความรู้เพิ่มขึ้นมากหลังจากได้รับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) ดังนั้นหากจะให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการเยี่ยมบ้านของอาสาสมัครสาธารณสุข จึงควรเพิ่มหลักสูตรการให้ความรู้และทักษะการปฏิบัติงานแก่อาสาสมัครก่อนที่จะให้อาสาสมัครออกปฏิบัติงานเยี่ยมบ้านจริง นอกจากนั้นควรพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ด้านโรคต่างๆ บุคลิกภาพ ความน่าเชื่อถืออย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนมีการวางแผนล่วงหน้าก่อนลงเยี่ยมบ้าน มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนจะช่วยให้การทำงานมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น และสอดคล้องกับงานของสำนักประเมินผล, สำนักงบประมาณ (2556) กล่าวว่า ได้รับการอบรมในวิชาพื้นฐานในการปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัคร การอบรมสอนต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการสอนต่อเนื่องในเนื้อหาวิชาที่เป็นความรู้ด้านการให้บริการสาธารณสุข เช่น ความรู้เกี่ยวกับโรคต่าง ๆ และการอบรมเพิ่มพูนความรู้ เป็นการอบรมระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัคร เป็นการทบทวนความรู้เดิมและให้ความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาอาสาสมัครอย่างต่อเนื่อง ผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มทดลองมีเจตคติเชิงบวกในการดูแลผู้สูงอายุซึ่งสอดคล้องกับเกียรติวรรณ อมาตยกุล (2551) ที่กล่าวว่า การคิด พูด กระทำที่เป็นบวก จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุในการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ พบว่า

อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุชุมชนตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ได้มีการสะท้อนความคิดเห็นของการวางแผนแก้ปัญหาจากแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติถึงความมีจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งในการนำเสนอปัญหาในอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการ

การแก้ปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้ เช่น การที่บุตรหลานปล่อยคุณย่าคุณยายอยู่เพียงลำพัง เราไม่ควรปล่อยให้ผู้สูงอายุความคิดเห็นว่าท่านไม่มีคุณค่า เราควรดูแลและเอาใจใส่ท่าน การปล่อยให้ท่านอยู่ตามลำพังเหมือนเป็นการซ้ำเติมท่าน เพิ่มอาการเจ็บป่วยทางใจให้ท่านที่ขาดคนเหลียวแล มาตรการแก้ไขปัญหา คือการใช้เวลาวางพาท่านไปเที่ยวผ่อนคลาย เราต้องเอาใจใส่ท่านว่าเป็นคนสำคัญสำหรับเรา เราต้องให้ความคิดเห็นให้ท่านได้แสดงความสามารถของท่านมีการช่วยเหลือท่านและให้ท่านคิดว่าท่านมีค่าไม่ถูกทอดทิ้ง เมื่อคนเราอายุย่างเข้า 60 ปี ขึ้นไปถือว่าเป็นผู้สูงอายุ ความเสื่อมโทรมจะเข้ามาเยี่ยมกรายหลายประการ เราควรใส่ใจเป็นพิเศษ ลูกหลานควรดูแลท่านอย่างใกล้ชิดและมีจริยธรรมในการดูแลด้วย ผลลัพธ์ที่ได้ คือ คุณย่าคุณยายไม่รู้สึกโดดเดี่ยวไม่มีความรู้สึกเหงาไม่เป็นโรคซึมเศร้า เราจะได้ความรักและความเข้าใจกับผู้สูงอายุเมื่อเราไม่ปล่อยให้ท่านอ้างว้าง วิธีการขจัดความอ้างว้างของท่านให้บรรเทาโดยการดึงท่านเข้ามามีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้ท่านแสดงความคิดเห็น ทำให้ท่านรู้สึกมีคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2551) ที่กล่าวว่า คนเราจะต้องมีความรู้สึกดี ๆ ให้กับตนเองก่อนโดยไม่ต้องเปรียบเทียบกับผู้อื่นและสิ่งอื่น เพื่อที่จะช่วยทำให้คนเรามีความรู้สึกที่ดีกับตัวเองมากขึ้น และช่วยให้ผู้อื่นมีความรู้สึกที่ดีต่อตัวเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตัวเอง และการให้ความรักความเมตตาต่อกัน เป็นหลักการสู่ความเป็นคนที่สมบูรณ์ และสอดคล้องกับ อางอง ชุมสาย ณ อยุธยา (ม.ป.ป.) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มที่แต่ละบุคคลก่อน การยกระดับจิตใจของเราให้สูงขึ้นโดยการฟังสิ่งที่ดี พุดความจริงที่เป็นประโยชน์ และการกระทำดีที่เป็นความประพฤติชอบ ปราศจากความเห็นแก่ตัว ความไม่เบียดเบียนและมีความรักความเมตตาเป็นพื้นฐาน

ผลการพัฒนาคู่มือโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ สรุปได้ดังนี้

ความเหมาะสมคู่มือของโปรแกรมมีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ของคู่มือในการนำไปใช้ปฏิบัติจริง โดยสอดคล้องกับ Boyle (1981) ที่กล่าวว่า แหล่งทรัพยากร เอกสารการสอนและอุปกรณ์การสอน เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ แผ่นใส फिल्म เป็นสื่อการสอนที่เป็นประโยชน์ในการขยายความคิดและกระตุ้นความสนใจระหว่างการเรียนการสอน

สิ่งที่ควรปรับปรุงคู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิด นีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ควรมีการปรับปรุงการเขียนบันทึกการปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุให้เหมาะสม เพราะคนที่คุ้นเคยในการเขียนมากกว่าจะเขียนได้ดีกว่า สอดคล้องกับ Boyle (1981) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนและผู้สอนร่วมมือกัน โดยวิธีการให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การให้ผู้เรียน สังเกต การฟัง การคิด การเขียน การซักถาม และการอภิปราย ฯลฯ ซึ่งเป็นการเลือกจัดกิจกรรมที่เหมาะสม

ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อคู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ เนื้อหาในกรณีศึกษาควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของผู้เรียนและทำความเข้าใจง่าย

เงื่อนไขในการใช้คู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้เรียนจะต้องสามารถอ่านเนื้อหาให้แตกฉาน และสามารถอ่านและเข้าใจได้ดี สอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี (2545) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ จะต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้เรียน หรือกลุ่มเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับคู่มือของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

การนำปัญหาหรือประสบการณ์ที่ผู้เรียนเจอแล้วนำมาสร้างเป็นกรณีศึกษาอาจจะทำให้กรณีศึกษาดูน่าสนใจเพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาที่ผู้เรียนประสบโดยตรง และการเล่าเรื่องหน้าชั้นบ้างและวิทยากรจะคอยเป็นผู้ช่วยเหลือในการป้อนคำถามให้คิดก็จะทำให้เราได้คำตอบจากการวิจัยได้ดีขึ้น สอดคล้องกับ Tyler (1986) ที่กล่าวว่า การกำหนดหลักการพัฒนาารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ต้องพิจารณาจากความต้องการและความสนใจของผู้เรียน สภาพชีวิตของผู้เรียนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจ และควรทำให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนและนำไปใช้จริงได้ เกิดความพึงพอใจทำให้มีปฏิริยาโต้ตอบ ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเกิดผลอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานของ สุมาลี เอี่ยมสมัย, รัตนา เหมือนสิทธิ และจรรยาศรีทองมาก (2555) กล่าวว่า อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ไม่มีความมั่นใจในการดูแล หรือให้คำแนะนำผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการแนะนำ วิธีการให้ความรู้ เอกสารและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งพี่เลี้ยงเพื่อเป็นที่ปรึกษา

3.การอภิปรายผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุไปใช้

ผลจากการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ข้อสรุปที่นำมาเป็นเงื่อนไขซึ่งเป็นข้อกำหนดในการจัดกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จและทำให้โปรแกรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ มีดังนี้

1.1 บรรยากาศในการจัดกิจกรรม ควรเป็นบรรยากาศที่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน รู้สึกผ่อนคลาย สอดคล้องกับ Knowles (1980) ที่กล่าวว่า บรรยากาศที่อบอุ่น บรรยากาศของการให้ความเคารพซึ่งกันและกัน บรรยากาศของการไว้วางใจซึ่งกันและกัน จะสนองต่อความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน และสอดคล้องกับ Caffarella (2002) ที่กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตั้งแต่การต้อนรับผู้มารับบริการ เช่น แสดงความเป็นกันเองกับผู้เรียนในการลงทะเบียน และการปฐมนิเทศ

1.2 การสร้างบรรยากาศให้คลื่อนสมองต่ำ เช่น การร้องเพลง บาบ่า นัม เควาลัม การทำอาสนะท่าเบาๆ เพื่อให้ผ่อนคลาย การพูดเชิงบวกของวิทยากรและการสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับการพูดเชิงบวกของทุกๆ คน ซึ่งสอดคล้องกับ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2551) และอาจง ชุมสาย ณ อยุธยา. (ม.ป.ป.) กล่าวว่า เมื่อจิตใจสงบจะส่งผลให้สมองทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เรียกว่า ภาวะแห่งสมาธิ หรือการรับรู้ (Trance) เป็นสภาวะของคลื่อนสมองต่ำๆ ใจจดใจจ่อ สุข เยือกเย็น สมดุล แต่กลับมีความพร้อมในการทำกิจกรรมใดๆ ของชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และหลักการสู่ความเป็นคนที่สมบูรณ์ สามารถทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.3 เนื้อหาในกิจกรรมจะต้องเป็นที่สนใจของผู้เรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานหรือประสบการณ์ตรง รวมทั้งจะต้องทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่ามีประโยชน์กับตัวเขาและงานของเขาจริงๆ ซึ่งสอดคล้องกับ อาชญญา รัตนอุบล (2551) ที่กล่าวว่า เนื้อหาความรู้ที่ใช้ในการจัดอบรมควรมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นจริงของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นชีวิตประจำวันหรือชีวิตการทำงาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. เงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ มีดังนี้

เงื่อนไขที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการจัดโปรแกรมได้แก่

2.1 ทักษะของผู้เรียนแต่ละคนไม่เหมือนกัน การเปิดใจเล่าปัญหาที่ตนเองประสบอาจจะไม่เหมือนกัน บางคนเปิดเผย บางคนไม่เปิด โดยเฉพาะการบอกเล่าเกี่ยวกับปัญหาของตนเองทางด้านจริยธรรมนั้นเป็นเรื่องอ่อนไหว โดยสอดคล้องกับ อุดม เขยกิจวงศ์ (2541) กล่าวว่า เมื่อบทเรียนตอบสนองความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด จะทำให้ผู้เรียนเรียนได้ดีที่สุด และสอดคล้องกับ Knowles (1984) ที่กล่าวว่า ด้านทัศนคติ ควรใช้กิจกรรม เช่น การสาธิตวิธีการ หรือขั้นตอนกระบวนการ การแสดงบทบาทสมมติ การทำแบบฝึกหัด การฝึกซ้อม การฝึกทำงาน เป็นต้น ซึ่งเป็นเกณฑ์พฤติกรรมที่ประสงค์จะก่อให้เกิดแก่ผู้เรียนได้

2.2 ความสนใจส่วนบุคคล ความสนใจในกิจกรรม เนื่องจากภูมิหลังทางด้านการศึกษา เพศ วัย จะมีผลต่อความสนใจในกิจกรรม โดยสอดคล้องกับ เมธปียา เกิดผล (2557) กล่าวว่า กลุ่มผู้เรียน

มีความใกล้เคียงกันทั้งช่วงอายุ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ประสบการณ์ในชีวิต รวมถึงความสนใจในกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน จะทำให้มีความใส่ใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ และการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับ อารี พันธุ์มณี (2540) ที่ว่าความแตกต่างของบุคคลส่งผลโดยตรงกับระดับการเรียนรู้ของบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกันทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เพศและอายุ

2.3 การปฏิบัติตนทางจริยธรรมของบุคคล การปฏิบัติตนทางจริยธรรมของผู้เรียนแต่ละคน อาจจะมีแรงจูงใจในการปฏิบัติตนตามจริยธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การจัดกิจกรรมและเนื้อหาควรต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์จากการปฏิบัติตามจริยธรรม โดยสอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2538) ที่กล่าวว่า จิตใจของเราซึ่งมีเจตจำนง ความตั้งใจ แรงจูงใจที่จะทำให้เรามีพฤติกรรมสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างไรตามภาวะและคุณสมบัติต่างๆ ของจิตใจนั้นๆ

2.4 ความพร้อมของผู้เรียน ความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียน ควรเลือกช่วงเวลาให้ผู้เรียนพร้อมจริงๆ เพื่อผู้เรียนจะสนใจในกิจกรรมมากกว่าเรื่องส่วนตัว โดยสอดคล้อง Boyle (1981) ที่กล่าวว่าความ สำคัญของการวางแผนโปรแกรม คือ ต้องมีการกำหนดกลุ่มผู้เรียนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนในการวางแผนการเรียนการสอน และการดำเนินการเรียนการสอน และสอดคล้องกับงานของ กฤษยาภัสร์ ชาวประทุมทิพย์ (2556) กล่าวว่า อาสาสมัครควรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การจัดแบ่งเป็นกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นกลุ่มย่อย และการประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกันกับอาสาสมัครหลังจากการปฏิบัติงานในพื้นที่วางแผนงานในครั้งต่อไป

2.5 การเลือกท่าโยคะ การทำโยคะอาสนะควรเลือกท่าที่เหมาะสมกับวัยและกิจกรรมในแต่ละวันของผู้เรียน หากโยคะด้วยท่าที่หนักเกินไป ผู้เรียนจะรู้สึกเพลียและง่วงระหว่างกิจกรรม แต่หากโยคะปริมาณที่พอเหมาะผู้เรียนจะอารมณ์ดีระหว่างเรียน โดยสอดคล้องกับ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2542) ที่กล่าวว่า การทำโยคะท่านอน (Dead Posture) ร่วมกับการเปิดเพลงเบาๆ เพื่อให้คลื่นสมองต่ำ เป็นท่าที่ทำให้เกิดความผ่อนคลาย หรือสภาวะอัลฟามากที่สุด เพราะเลือดจะไปเลี้ยงสมอง และอวัยวะทุกส่วนของร่างกายได้อย่างสม่ำเสมอตั้งแต่ปลายเท้าจนถึงศีรษะ บุคคลมีความสุขสงบสดชื่น ผ่อนคลาย เบาสบาย และเป็นอิสระที่สุด ซึ่งบุคคลควรใส่ข้อมูลด้านบวก ขณะที่เป็นช่วงที่จิตใจดีสำนึกของคนเราจะทำงานดีที่สุด เปิดรับและบันทึกข้อมูลที่ดีๆ

2.6 ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ ต้องเข้าใจในหลักการต่างๆ ของโปรแกรม และตระหนักว่า โปรแกรมนี้จะช่วยเพิ่มและพัฒนาคุณค่าให้กับตนเอง โดยสอดคล้องกับ Boyle (1982) ที่กล่าวว่า การพัฒนาโปรแกรม (program development) หมายถึง การปฏิบัติและตัดสินใจอย่างมีจุดมุ่งหมายร่วมกันระหว่างนักพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับประชาชนหรือตัวแทนของประชาชนที่จะได้รับผลกระทบจากโปรแกรม โดยการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ อาจเป็นเรื่อง ความรู้ เจตคติ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต

2.7 ผู้ใช้บริการของผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องเอาใจใส่ดูแล ติดตามประเมินผลผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยเข้าใจถึงหลักการของโปรแกรมด้วย เพื่อให้การให้ข้อมูลป้อนกลับเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยสอดคล้องกับ Boyle (1981) ได้เสนอแนวความคิดในการพัฒนาโปรแกรม ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ (Involvement of Clientele) หมายถึง การส่งเสริมให้บุคคลสนใจกลุ่มและบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการพัฒนาทุกประเภท และสอดคล้องกับงานของสำนักประเมินผล, สำนักงบประมาณ (2556) กล่าวว่า การปฏิบัติงานของอาสาสมัคร ในบางพื้นที่โดยเฉพาะในเขตเมือง มักจะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนเท่าที่ควร

3. สิ่งที่ต้องปรับปรุงโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

3.1 เนื้อหาการเรียนการสอน เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม รวมเนื้อหาของคุณธรรมยามะ และนิยามะเข้าไปด้วย เพราะจะเกี่ยวข้องโดยตรง เช่น ส่วนของยามะ ได้แก่ อหิงสา (การไม่สร้างความเจ็บปวด ทุกข์กายทุกข์ใจให้ใครทั้งการกระทำ ความคิด และคำพูด), สัตยา (การพูดเพื่อสร้างความสุขให้ผู้อื่น) อัศเตยะ หรือการไม่นำทรัพย์สินของคนอื่นมาเป็นของตัวเอง , พรหมจรรย์ (การมองทุกสรรพสิ่งเท่าเทียมกันและมีเมตตา), ปริคคหะ (ไม่หลงมัวเมาไปกับเรื่องทางวัตถุ) ส่วนนิยามะ คุณธรรมที่น่านำมาใช้มากๆ คือ ตบะ หรือการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยแรงกายอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2545) ที่กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาปัจเจกบุคคลที่ควรได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็กเล็กๆ ซึ่งเป็นหลักในการปฏิบัติตนที่ดิงามมี 10 ประการ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ยามะ (yama) เป็นหลักในการปฏิบัติตัวกับสรรพสิ่งทั้งหลายมี 5 ข้อ คือ อหิงสา สัตยา อัศเตยา พรหมจรรย์ ปริคคหะ และส่วนที่ 2 คือ นิยามะ (niyama) เป็นหลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเอง มี 5 ข้อ คือ เสาจะ สันโดษ ตบะสวาธยายะ และอิศวรประนิธาน

3.2 การขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากหน่วยงานภาครัฐ และการให้ดำเนินการยกระดับในเรื่องนี้ จะทำให้ผู้เลือกและไม่เลือกเข้ารับการพัฒนาตามโปรแกรมไม่มีความแตกต่างกัน นานวันเข้าโปรแกรมจะกลายเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น และไม่มีคนเห็นคุณค่า โดยสอดคล้องกับ Boyle (1981) ที่กล่าวว่า การได้รับการสนับสนุนทรัพยากรสำหรับโปรแกรม และความเห็นชอบเชิงกฎหมายที่จะช่วยให้องค์กรได้รับงบประมาณอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ การให้ผู้ที่มิมีอิทธิพลในการสนับสนุนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับมากยิ่งขึ้น และ สอดคล้องกับงานของ เตือนใจ ปาประโคน และวิทัศน์ จันทร์โพธิ์ศรี (2556) กล่าวว่า อาสาสมัครที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากจะปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครมากตามไปด้วย ดังนั้นการปฏิบัติงานของบุคคลจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากองค์กร หรือหน่วยงานที่ปฏิบัติอยู่ หากได้รับการ

สนับสนุนทั้งด้านอารมณ์ การสนับสนุนด้านการประเมิน การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนด้านทรัพยากร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงาน

3.3 ระยะเวลา เวลาในการพัฒนาควรให้ครบถ้วนตามโปรแกรม โดยสอดคล้องกับ Boyle (1981) ที่กล่าวว่า ความยืดหยุ่นและความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้เสมอเป็นหลักการที่สำคัญของการพัฒนาโปรแกรม

3.4 การใช้ภาษา ปรับภาษาให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ลดความเป็นวิชาการลง อาจใช้ภาพเข้ามาช่วยเพิ่มความน่าสนใจ โดยสอดคล้องกับ Boyle (1981) ในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ว่า วิธีการ เทคนิคและอุปกรณ์ เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงในการจัดการเรียนรู้ซึ่งต้องมีการวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปการอภิปรายผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่ได้รับการเข้าร่วมโปรแกรมมีจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสูงขึ้น ทั้งด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความกตัญญูกตเวทิตา ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความเสียสละ ด้านความอดุสาหะ และด้านความเมตตา ทั้งนี้เนื่องจากจริยธรรมดังกล่าวจะต้องมีการประสานต่อเนื่องร่วมไปด้วยกันในหลายด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญารัตน์ พงษ์พิตรทาน (2542) ที่กล่าวว่า ข้อคุณธรรมที่มีความสำคัญและได้มุ่งเน้นการพัฒนามากที่สุดคือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความสำนึกในหน้าที่ ความเสียสละอุทิศตน สุจริต ความมีเหตุผล ความสามัคคี มนุษย์สัมพันธ์ ขยันหมั่นเพียร และความยุติธรรมเสมอภาค ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของนางลักษณ์ วิรัชชัย ศจีมาศ ณ วิเชียร และพิสมัย อรทัย (2551) ที่สรุปการสำรวจและสังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมเพื่อกำหนดตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม 14 ตัวบ่งชี้ ที่มีความสำคัญในสังคมไทยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความรับผิดชอบ 3) ความมีสติสัมปชัญญะ 4) ความขยันหมั่นเพียร 5) ความมีวินัย 6) ความอดทน 7) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 8) ความยุติธรรม 9) ความเป็นกัลยาณมิตร 10) ความสามัคคี 11) ความกตัญญูกตเวทิตา 12) ฉันทะ 13) ความประหยัด 14) ความเป็นอิสระ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยค้นพบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีความยืดหยุ่น และสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ได้จริง ทันทต่อสถานการณ์ และความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียนตามประสบการณ์ของผู้เรียนที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะของบุคคล และการนำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ในงานวิจัยเป็นการส่งเสริมจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มีหลักการสำคัญ คือ การคิด พุด และกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ทางเชิงบวกต่อการสร้างความสัมพันธ์และระหว่างบุคคลและชุมชนผ่านการแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งจากการลงพื้นที่วิจัยและการใช้โปรแกรมการศึกษา พบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

- 1.วัตถุประสงค์
 - 2.ผู้เรียน
 - 3.ผู้สอน
 - 4.เนื้อหาสาระ
 - 5.กิจกรรมการเรียนรู้
 - ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - 5.1การนำเสนอปัญหาจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ
 - 5.2.การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
 - 5.1.1 การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำด้วยการฝึกโยคะอาสนะและทำสมาธิ
 - 5.2.2 การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง
 - 5.3 การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม
 - 5.4 การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และกิจกรรมที่สังเคราะห์
 - 5.5 การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ
 - 5.6 การดำเนินการตามแนวทางแก้ไขปัญหาไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ
 - 6.ทรัพยากรการเรียนรู้
 - 7.การประเมินผล
 - โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าว ได้องค์ความรู้ใหม่ในการวิจัย คือ
- พื้นที่/บุคคลในชุมชน** CHULALONGKORN UNIVERSITY
- คนของพื้นที่ชุมชนนั้นๆ ในการดูแลผู้สูงอายุ
 - ช่วยเหลือและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน
 - รู้จักการเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
 - มีความเมตตากรุณา
- การชื่นชม/ยกย่อง**
- ความชื่นชม/ยกย่องจากการทำงานที่มีใช้ตัวเงิน
 - ความสำเร็จที่ได้จากการไม่เอาเปรียบและทำประโยชน์ต่อผู้อื่นและชุมชน เช่น การดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น
- กิจกรรมเชิงบวก**
- ความคิดเชิงบวกอย่างสร้างสรรค์

- การสนทนาเชิงบวก โดยใช้คำพูดที่ดีและสร้างสรรค์ ทำให้บุคคลที่สนทนาด้วยเกิดความประทับใจ มั่นใจและไว้วางใจต่อกันได้
- บรรยากาศการทำงานที่สร้างสรรค์ โดยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน เพื่อให้ทุกคนมีความสุข และความสามัคคี
- มีการวางแผนและการแบ่งงานที่ดี
- มีกระบวนการติดต่อสื่อสารที่ดี

ผู้จัดโปรแกรม

- บุคลิกภาพเป็นต้นแบบที่ดี
- สุขภาพ ใจเย็น สุขุม รอบคอบ
- มองโลกในแง่ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส อารมณ์ดี
- คอยเติมพลังใจให้แก่นักเรียนและกัน เข้าใจและมองเห็นคุณค่าของตน
- มีความสามารถในการใช้ศักยภาพของตนเองในการทำงาน
- มีสุขภาวะทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ
- มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ปัจจัย

- บรรยากาศของการจัดกิจกรรม
- เนื้อหากิจกรรมจากประสบการณ์ของผู้เรียน

เงื่อนไข

- ทัศนคติของผู้เรียน
- ความพร้อมของผู้เรียน
- การปฏิบัติตนทางจริยธรรม

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม การดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุนี้ ทำให้บุคคลเกิดมีจริยธรรมอย่างเป็นธรรมชาติจาก จิตใจที่มีความรู้สึกที่ดี รู้สึกภาคภูมิใจ และการได้รับการยอมรับ จากชื่นชม ยกย่อง ในการเข้ามามี บทบาทเป็นอาสาสมัครในชุมชนที่มีไม่เกิดจากค่าของตัวเงิน

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ทำให้ได้แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมจากการจัดกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อส่งเสริมจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและการศึกษาวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอสำหรับการพัฒนาการเรียนรู้ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนเกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ โดยการเสริมสร้างความรู้ เจตคติ ทักษะ และการประเมินตนเอง และจากการสะท้อนความคิดเกี่ยวกับจริยธรรมดังกล่าว เพื่อการนำผลวิจัยที่ได้ไปปรับประยุกต์ใช้ได้จริงเพื่อก่อให้เกิดคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาสำหรับผู้เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2) ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน หรือองค์กร และ 3) ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชนท้องถิ่น มีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล ชุมชน และท้องถิ่น อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจะเป็นบุคคลที่ต้องได้รับคัดเลือกเข้ารับการฝึกอบรมเป็นอาสาสมัคร และจะต้องเป็นผู้ที่มีความประสงค์ มีความสมัครใจ และความเสียสละในการช่วยเหลือการดำเนินงานสาธารณสุข และต้องเป็นผู้มีความประพฤติอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี โดยได้รับความไว้วางใจและยกย่องจากคนในชุมชนท้องถิ่นและประชาชน ซึ่งนโยบายดังกล่าวต้องสืบสานและกระทำอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และให้เกิดการประพฤติปฏิบัติทั่วทุกชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงาน และองค์กรทุกภาคส่วน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า การได้รับความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ควรมีการกำหนดนโยบายสำหรับอาสาสมัครที่ดำเนินงานเกี่ยวกับสาธารณสุขให้ปฏิบัติงานได้อย่างยั่งยืน และควรกำหนดในแผนการจัดอบรมจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุโดยได้รับการฝึกจากครูฝึกอาสาสมัครที่ผ่านการฝึกและการประเมิน ผลตามหลัก สูตรอบรมมาตรฐานครูฝึกอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่สามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีส่วนสำคัญในการเพิ่มความรู้ เจตคติ และทักษะ ความชำนาญซึ่งส่งผลต่อความมีจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งจะต้องขับเคลื่อนสถาบันฝึกอบรม

และพัฒนาอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุให้มีความสำคัญกับการจัดกิจกรรมดังกล่าวที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต และนำไปปรับใช้ได้จริง

การขับเคลื่อนระบบการดูแลผู้สูงอายุ โดยการจัดตั้งศูนย์กลางการประสานงาน เผยแพร่และประชาสัมพันธ์งานหรือกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ จากความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยราชการ ได้แก่ ราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนองค์กรอื่นๆ อีกทั้งการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติการตามแผนหลักกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วรายงานต่อคณะกรรมการ ควรดำเนินการให้เป็นรูปธรรมอย่างเร่งด่วนเพื่อรองรับผู้สูงอายุที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน หรือองค์กร

จากผลการวิจัย พบว่า กิจกรรมเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ เป็นกิจกรรมที่ทำให้ได้รับความรู้ เจตคติ และประสบการณ์ใหม่ เป็นกิจกรรมที่ทำให้ลดความตึงเครียด และมีความผ่อนคลาย ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานดีขึ้น ดังนั้น ควรให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน สนับสนุนการจัดการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูความรู้ความสามารถของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อยกระดับความสามารถของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตามมาตรฐานสมรรถนะอาสาสมัครสาธารณสุข

3. ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชนท้องถิ่น

จากผลการวิจัย พบว่า การดำเนินกิจกรรมการศึกษาอบรมระบบประสบผลสำเร็จ เนื่องจากความร่วมมือของผู้นำชุมชน และคนในชุมชน เช่น ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขที่ทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยและผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุในชุมชน ดังนั้น การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมีส่วนสำคัญ ก่อให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคี และการปฏิบัติงานไปในแนวทางเดียวกันอย่างราบรื่น ซึ่งเป็นการแบ่งเบางานสาธารณสุข โดยการเสริมสร้างคนในชุมชนดูแลสุขภาพซึ่งกันและกัน โดยได้ความไว้วางใจและการยกย่องจากคนในชุมชนท้องถิ่นในการทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ

4. ข้อเสนอแนะสำหรับนักการศึกษา

จากผลการวิจัย พบว่า การดำเนินโปรแกรมการศึกษานอกระบบประสบผลสำเร็จได้โดยการออกแบบตามธรรมชาติของกลุ่มทดลอง ซึ่งจะต้องมีการหาความต้องการการเรียนรู้โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีความเป็นผู้ใหญ่ที่มีความต้องการการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

5. ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาทางการศึกษา

จากผลการวิจัย พบว่า การดำเนินโปรแกรมการศึกษานอกระบบประสบผลสำเร็จ เนื่องจากการสร้างบรรยากาศที่สร้างสรรค์ เป็นกันเอง มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมโดยผู้ร่วมกิจกรรมรู้จักกันและกัน และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้ ทฤษฎีเชิงลึกที่หลากหลายในการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยซึ่งต้องผ่านผู้ทรงคุณวุฒิในการ ตรวจสอบคุณภาพและความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

2. การวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรม ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัคร ดูแลผู้สูงอายุ มีบริบทของการได้รับการปลูกฝังอบรมศีลธรรม และจริยธรรม เมื่อผู้วิจัยได้นำกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถ เรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกับผู้วิจัยได้ดีวดี ซึ่งต้องวางแผนการดำเนินการในการใช้เวลาฝังตัวกับ ชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตามความเป็นจริง

3. การวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรม ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัคร ดูแลผู้สูงอายุระดับตำบล ของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาจนำรูปแบบขั้นตอนของการ พัฒนาโปรแกรมไปขยายต่อยอดทำวิจัยให้ครอบคลุมทั่วประเทศได้หรือพื้นที่อื่นๆ

4. การจัดกิจกรรมของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ได้รับความอำนวยความสะดวก ราบรื่นด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้ใช้เวลาลงพื้นที่สร้างความรู้จักและความคุ้นเคยต่อบุคคลใน ชุมชนของการดำเนินงานวิจัย

รายการอ้างอิง

- Boon, E. J. (1992). *Planning programs in adult education*. Illinois: Waveland.
- Boone, E. J. (1992). *Developing programs in adult education*. Illinois: Waveland Press.
- Boyle, P. G. (1981). *Planning better programs*. New York: McGraw-Hill.
- Boyle, P. G. (1982). *Planning better programs*. New York: McGraw-Hill.
- Buterfield, S. D. (1999). *Action Learning: Case study of Learning and Transfer for personal and profession Development*. (Doctor of philosophy), Georgia State University.
- Caffarella, R. S. (1994). *Planning programs for adults learners*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Caffarella, R. S. (2002). *Planning programs for adults learners*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Coombs, P. H. (1968). Non-Formal Education for Rural Development. *Journal of Northeast Asian Studies*, 25(December 1973), 12-13.
- Dilworth, R. L. (1998). Action Learning in a Nutshell. *Performance Improvement Quarterly*, 11(1), 28-43.
- Dixon, R. L. (1998). *Action Learning: More than Just a Task Force: Performance Improve Quarterly*.
- Gibson, L. A. (2000). *Phases of learning during action learning experience: An exploratory study*. (Doctor of philosophy), Georgia State University.
- Gordon, J. R. (1993). *A Diagnostic Approach to organizational Behaviour*. Boston: Allyn and Bacon.
- Gray, S., et.al. (2001). Adverse drug event in hospitalized Ederly. *J gerotol*, 53A, 59-63.
- Hoffmann, M. I. (1979). Development of Moral Thought : Feeling and Behavior. *American Psychologist*, 34(10), 958-966.
- Ivergard, T. (2002). Towards a Learning Net-Worked Organization: Human Capital, Compatibility and Usability in e-learning Systems, Special Issue (Action Learning). *Applied Ergonomics*, 36, 157-164.
- Knowles, M. S. (1980). *The modern practice of adult education: Pedagogy and andragogy*. Chicago: Follett.
- Knowles, M. S. (1984). *The modern practice of adult education*. New York: The Adult Education.
- Kohlberg, L. (1976). Moral Stage and Moralization : The Cognitive Developmental Approach *Moral Development and Behavior : Theory, Research and Social Issues* (pp. 30-56). New York: Halt, Rinehart and Winston.
- Kuhn. (2007). Relationship between Information Systems.
makir.mak.ac.ug/bitstream/handle/10570/383/ICCIR2009pnabende.pdf?sequence
- Kurtz, P. (2010). The affirmation of humanism. Retrieved from <http://paulkurtz.net>

- Kwak, M., Berit, I.-D., and Kim, J. (2012). Family conflict from the perspective of adult child caregivers.
- Marga, A. (2006). *Path of Bliss*.
- Marquardt, M. a. W. (2006). "Optimizing the Power of Learning in Action Learning" In *Action Learning Approaches to Public Leadership and Organization Development*: Eds. Clare Rigg and Sue Richards.
- Marquardt, M. J. (1999). *Action Learning in Action: Transforming Problem and People for World Class Organization Learning*. Palo alto: Dares-Black Publishing.
- Matteson, M. A., McConnell, E. S., and Linton, A. D. (1997). *Gerontological Nursing: Concepts and Practice*. Philadelphia: W. B. Saunders Co.Ltd.
- McGill, I., and Beaty, L. (1995). *Action Learning* (2 ed.). London: Kokan Page.
- Mumford, A. (1991). Individual and Organization Learning: Balance in the Pursuit of Change. *Studies in Continuing Education*, 13, 115-125.
- Noblit G.W. and Hare R.D. (1988). *Meta – ethnography: synthesizing qualitative studies*. Newbury Park: Sage.
- Pojman, L. P. (1995). *Ethical Theory : Classical and Contemporary Readings*. California: Wasworth Publishing Company.
- Renner, B. a. (1997). *Communication, Technology and Aging: Opportunities and Challenges for the Future*: Springer Publishing Company.
- Reschly. (2008). *Engagement as flourishing: The contribution of positive emotions and coping to adolescents' engagement at school and with learning* (Vol. 45). Wiley Periodicals, inc.: A Wiley Company.
- Revans. (1982). The Action Learning Associates. from [www. alaint.demon.co.uk](http://www.alaint.demon.co.uk)
- Sarkar, P. R. (2006). Neohumanist education. Retrieved from http://nhe.gurukul.edu/about_nh.htm
- Simon. et al. (2013). Path Toward Economic Resilience for Family Caregivers: Mitigating Household Deprivation and the Health Care Talent Shortage at the Same Time.
- Tyler. (1986). *Evaluation action program*. Boston: Allin & Bacon.
- เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2544). การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2551). พลังแห่งความเชื่อมั่น. กรุงเทพฯ: ที.พี. พรินท์.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2530). เด็ก โรงเรียนและความสุข โรงเรียนนีโอฮิวแมนนิส มิติใหม่แห่งการศึกษาสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2533). การศึกษานอกระบบโรงเรียน : ทำไมต้องมีการศึกษานอกระบบโรงเรียนในปัจจุบัน. วารสารครุศาสตร์, 32(มีนาคม – มิถุนายน), 72 - 81.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2542). สมาธิ2000. กรุงเทพฯ: ที.พี. พรินท์.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2545). คิด-ทำด้านบวก. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2546). เราทำได้. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2553). สอนให้เป็นอัจฉริยะตามแนวนีโอฮิวแมนนิส. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

- เดือนใจ ปาประโคน และวิทัศน์ จันทรโพธิ์ศรี. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับ บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 6(3).
- เมธิปยา เกิดผล. (2557). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางใจ ต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดซ้ำ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โกวิท ประวาลพุกภัย. (2529). “การพัฒนาจริยธรรม : การสอนเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ” (พิมพ์ครั้งที่ 3 ed.). นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- โกศล วงศ์สวรรค์ และเลิศลักษณ์ วงศ์สวรรค์. (2551). สุขภาพจิต. กรุงเทพฯ: ธนศวรพรีนติ้ง(1999).
- โสภณธรรม รัตนัย. (2555). คู่มือการดูแลผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- กนกวรรณ คู่มวงษ์. (2536). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของพี่เลี้ยงต่อการดูแลผู้สูงอายุในสถาน สงเคราะห์คนชรา สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศา สตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กฤษยาภัสร์ ขาวประทุมทิพย์. (2556). การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขในการส่งเสริมสุขภาพของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กลุ่มนโยบายและวิชาการ กาญจนบุรี. (2555). อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.) Retrieved from <http://www.kanchanaburi.m-society.go.th/dee.php>
- การศึกษานอกโรงเรียน, ก. (2541). การศึกษาตลอดชีวิตการศึกษาของคนไทยในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- กীরดี บุญเจือ. (2551). คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา พลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- กุดยา ดันติผลาชีวะ. (2524). การพยาบาลผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: เจริญผล.
- คมสัน แก้วระชะ. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความสามารถในการดำเนินชีวิต ประจำวันของผู้สูงอายุ สัมพันธภาพระหว่างผู้ดูแลกับผู้สูงอายุกับความเครียดในบทบาทของผู้ดูแล ผู้สูงอายุ เขตเทศบาลเมืองจังหวัดเพชรบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, คณะพยาบาลศาสตร์
- ชนาธิป ศิริปัญญาวงศ์. (2550). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ ส่งเสริมสุขภาพทางจิต โดยใช้หลักการนีโอฮิวแมนนิสและสัญญาแห่งการเรียนรู้. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาดุษฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์
- ชาย โพธิ์สิตา. (2552). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พรีนติ้งแอนด์พับ ลิชซิงจำกัด (มหาชน).
- ชาลินี กัทรพงษ์. (2550). การปฏิบัติของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. (พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- คีติ เนอร์สซิ่งโฮม. (2556). จริยธรรมในการพยาบาลผู้สูงอายุ. <http://www.dd-nursinghome.com/elder-care-and-health>
- คุณเดือน พันธมนาวิน. (2551). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2557). คุณธรรม จริยธรรมกับศีลธรรมจากมุมมองของปรัชญา. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ธรรมบุญ นวลใจ. (2537). ศาสตร์และศิลป์แห่งการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: กำแก้วสำนักพิมพ์.
- ชัยญารัตน์ พุฒนท์พิตรทาน. (2542). การศึกษารูปแบบและวิธีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน.
- ธีรวัฒน์ จุลนวล. (2554). การส่งเสริมบทบาทอาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) ต่อการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน: กรณีศึกษาสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสตูล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย ศจีมาจ ฌ วิเชียร และพิศสมัย อรทัย. (2551). การสำรวจและสังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- นิตยา ภาสุนันท์. (2548). หลักการพยาบาลผู้สูงอายุ กรุงเทพฯ บริษัทบุญศิริการพิมพ์.
- นิตยา อุ่นแก้ว. (2549). การพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขในการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรัง: กรณีศึกษาเฉพาะเขตคลองเตยกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นันทนวล ศรีจาด. (2533). ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนในชุมชนเชียงใหม่. Paper presented at the เอกสารการประชุมวิชาการครั้งที่ 1 เรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ, สถาบันชีวิตวิทยาและสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ เชียงใหม่.
- นิตยา ชูโต. (2536). การประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร เฟม โปรดักชั่นส์.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2553). คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- บรรลุ ศิริพานิช และคณะ. (2531). รายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุไทยที่มีอายุยืนยาวและแข็งแรง. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- ปฐม นิคมานนท์. (2528). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ทิพย์อักษร.
- ปฐม นิคมานนท์ และ คณะ. (2543). รายงานการวิจัยเรื่องการค้นหาความรู้และระบบการถ่ายทอดความรู้ในชุมชนชนบทไทย. (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะศึกษาศาสตร์.
- ประภาวดี โทนสุข. (2553). ผลของโปรแกรมส่งเสริมทักษะผู้ดูแลในครอบครัวต่ออุบัติการณ์การเกิดแผลกดทับในผู้สูงอายุหลังผ่าตัดช่องท้อง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะพยาบาลศาสตร์
- ประภาส ขำมาก. (2556). การพัฒนา อสม.ต้นแบบตำบลคลองรี อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา จังหวัดสงขลา: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองรี.

- ประภาส อนันตา และจรัญญู ทองเอก. (2555). ผลของการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการเยี่ยมบ้านตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ปี พ.ศ.2555. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 ขอนแก่น, 20(1), 1-8.
- ฝน แสงสิงแก้ว. (2526). ข้อคิดบางประการในเรื่องสุขภาพจิตผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: บ้านบางแค.
- พรรณงาม พรรณเชษฐ์ และคนอื่นๆ. (2542). คู่มือการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน. ขอนแก่น: ภาควิชาการพยาบาล อารุศาสตร์และศัลยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พรรณธร เจริญกุล. (2555). การดูแลผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: ศูนย์ฝึกอบรมปฐมพยาบาลและสุขภาพอนามัย สภากาชาดไทย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2538). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2538). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชญ์ ฟองศรี. (2553). การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ด้านสุขภาพการพิมพ์ จำกัด.
- มหาวิทยาลัยมหิดล คณะเวชศาสตร์เขตร้อน. (2556). หลักสูตรการฝึกอบรมดูแลผู้สูงอายุ : คู่มือการช่วยพยาบาลทำหัตถการทางการพยาบาลเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยุทธ ไถยวรรณ. (2545). พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ระวี ภาวิไล. (2531). ศาสนากับปรัชญา (2 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กระจัด.
- รังสรรค์ มณีเล็ก และคณะ. (2546). การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รัตนา พุ่มไพศาล. (2528). การศึกษาปัญหาและสภาพความต้องการเพื่อจัดโครงการศึกษานอกระบบโรงเรียนในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2554). ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรม. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ละเอียด แจ่มจันทร์ และสุรี จันทร์ภักย์วงศ์. (2549). สารทบทวนการพยาบาลผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: บริษัท จุดทอง จำกัด.
- วรรัตน์ อภินันท์กุล. (2548). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโปเลียน ฮิลล์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์
- วรรัตน์ อภินันท์กุล. (2551). แนวคิดและทฤษฎีที่นำสู่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วัลลภา ผ่องแผ้ว. (2553). ผลของโปรแกรมการให้ข้อมูลอย่างมีแบบแผนร่วมกับการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติต่อความเครียดของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะพยาบาลศาสตร์
- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. (2538). ผลการฝึกอาสนะและสมาธิตามแนวคตินิโอสิวแมนนิสต่อการเพิ่มความเห็นคุณค่าในตนเองของสตรีในสถานสงเคราะห์หญิงบ้านเกร็ดกระการ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์
- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. (2545). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างอุปนิสัย 7 ประการตามแนวคิดของสติเฟ้น อาร์ โค้วสำหรับเยาวชนตอนปลายโดยใช้หลักการของนิโอสิวแมนนิสและการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศตพร วิไลรัตน์. (2532). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กก่อนวัยเรียนโดยวิธีการสอนตามแนวคตินิโอสิวแมนนิส. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2534). แนวทางการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพันธุ์ สาสัตย์. (2551). ระบบสถานบริบาลผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ประชาชาติธุรกิจ
- ศูนย์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ. (2552). หลักสูตรและคู่มือการฝึกอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุสำหรับผู้ช่วยเหลือคนไข้ในสถานบริการสุขภาพ. ชลบุรี: แพทย์กราฟฟิกส์ จำกัด.
- ศูนย์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ. (2554). การดำเนินงานการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน. ชลบุรี: บริษัท บีคอนด์ พับลิชชิง จำกัด.
- สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2556). ชุดการเรียนรู้ทางไกลหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ. ระยอง: บริษัท ปกรณ์พรินต์ติ้งแลนดิง จำกัด.
- สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน. (2546). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อการปรับเปลี่ยน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ.
- แผนพัฒนาการพยาบาลและการผดุงครรภ์แห่งชาติ (ฉบับที่ 2), (2552).
- สมภพ สุทัศนวิริยะ. (2546). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและการพัฒนาการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2551). เอกสารโครงการขยายผลอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักประเมินผล, ส. (2556). โครงการส่งเสริมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เชียงรุ๊ก. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สิวลี ศิริไล. (2551). จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิวลี ศิริไล. (2548). จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล (9 ed.). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิวลี ศิริไล. (2551). จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล (พิมพ์ครั้งที่ 10 ed.). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพรรณษา วังศิริ. (2552). บทบาทของผู้ดูแลผู้สูงอายุในการดูแลผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามพิษณุโลก.
- สุภางค์ จันทร์วานิช. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (9 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพ, ส. (2531). สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุมาลี เอี่ยมสมชัย รัตนา เหมือนสิทธิ์ และจรรยาพร ทองมาก. (2555). รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของอาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพูกวาง อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 22(3), 77-87.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2539). การศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ โดยประยุกต์ใช้วิธีการศึกษาทางไกล. นนทบุรี: 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2545). รายงานการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- สุรกุล เจนอบรม. (2533). เรื่องน่ารู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรวัช ศรีวัช. (2531). เทคนิคการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ (Vol. 1 ปรินต์ติ้งกรุ๊ปจำกัด). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2529). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.
- อมร นนทสุด. (2535). แนวคิด หลักการและวิธีดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกรรมการการสาธารณสุขมูลฐาน.
- อัมพร โอตระกูล. (2538). สุขภาพจิต (2 Ed.). กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- อัมพรพรรณ ชีรานุตร และคณะ. (2552). คู่มือการส่งเสริมและดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ. คณะพยาบาลศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัมพรพรรณ ชีรานุตร และคณะ. (2552). คู่มือการส่งเสริมและดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ. คณะพยาบาลศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (ม.ป.ป.). การพัฒนาศักยภาพอย่างสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการศึกษา สัตยาไส.

- อาชัญญา รัตนอุบล. (2542). การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2544). การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2551). นวัตกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2540). กระบวนการการฝึกอบรมสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ.
- อารี พันธุ์ณี. (2540). จิตวิทยาการสร้างสรรค์การเรียนรู้การสอน. กรุงเทพฯ: ไชโย.
- อุดม เขยทิวส์. (2541). ปรัชญาและหลักการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุ้นตา นพคุณ. (2546). กรอบแนวความคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- อุ้นตา นพคุณ. (2523). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยและ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1. ดร.วิรุฬห์ นิลโมจน์
หัวหน้ากลุ่มฝ่ายแผนงาน สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและประเมินคุณภาพ

2. รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ
สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุและอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

3. อาจารย์บุษยา เลียบทวี พย.ม. (การพยาบาลผู้ใหญ่)
ผู้จัดการโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาล คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล
4. อาจารย์นันทิยา เซ็นศิริวัฒนา
หัวหน้าหน่วยประสานงานผู้บริหาร ผู้จัดการหน่วยบริหารผู้สูงอายุ (ทรอปเมตโฮมแคร์)
คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนโหว้แมนนิสและด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน

5. ดร.ชนันภรณ์ อารีกุล
อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

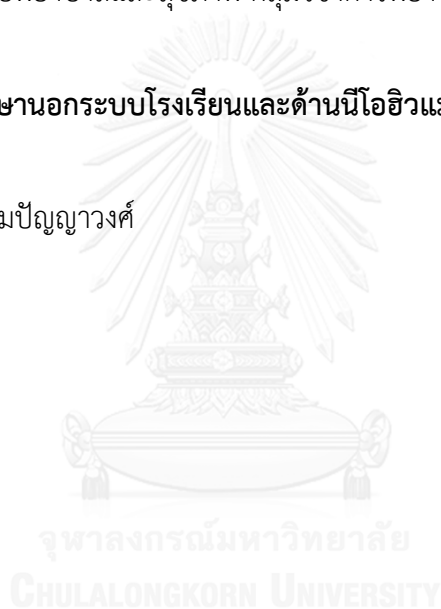
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจคุณภาพคู่มือโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุและอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

1. นางสุภัทรา จันทรมานะ
หัวหน้าหน่วยงานพัฒนาคุณภาพ โรงพยาบาลศาลายา
2. ดร.กนิษฐ์ โจ้วศิริ
อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
สำนักงานวิทยาลัยพยาบาลและสุขภาพ กลุ่มวิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนและด้านนีโอฮิวแมนนิส

3. ดร.พัชรดา อธิคมปัญญาวงศ์

ภาคผนวก ข

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม
การดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

โปรแกรมการศึกษาครอบครัวโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้าง จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

1. หลักการและเหตุผล

ประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงสถานะด้านสังคมว่า ประเทศไทยจะมีโครงสร้างประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นซึ่งจะทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีการคาดการณ์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ว่าประชากรสูงอายุในโลกจะเพิ่มขึ้นอีก 81.9 ล้านคน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ทำให้ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุใน 20 ปีข้างหน้า ประชากรวัยสูงอายุ มีสัดส่วนสูงขึ้นเป็นลำดับจากร้อยละ 9.5 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 13.8 ในปี 2558 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 - 2554) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะพบกับการเปลี่ยนแปลงของการเสื่อมถอยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านสุขภาพ (บรรลุ ศิริพานิช และคณะ, 2531) ในด้านการขาดอาหาร การไม่ได้ยิน การมองไม่เห็น การเสื่อมของกระดูก การเจ็บปวดต่างๆ เช่น ปวดหลัง ปวดเข่า เป็นต้น (อัมพร โอตระกูล, 2538) และ 3 ใน 4 ของผู้สูงอายุมักมีโรคประจำตัว (นิมมวล ศรีจาด, 2533) กระทรวงสาธารณสุข จึงได้เริ่มโครงการอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2520 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพกันเองด้วยวิธีที่ง่าย ประหยัด และทั่วถึง และเป็นการบรรเทาภาวะขาดแคลนบุคลากรทางด้านสาธารณสุขในชนบท และเพื่อแก้ปัญหาการรักษาพยาบาล หรือดูแลสุขภาพที่ไม่ถูกต้องของประชาชน (สำนักงบประมาณ, 2556)

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (ราชกิจจานุเบกษา, พ.ศ. 2554) กล่าวว่า “อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน” หมายความว่า บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากหมู่บ้านหรือชุมชนและผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่คณะกรรมการกลางกำหนด ได้แก่ (1) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (2) อาสาสมัครสาธารณสุขกรุงเทพมหานครซึ่งปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานคร และ (3) อาสาสมัครสาธารณสุขอื่นตามที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด

นอกจากนี้ หมวด 3 กล่าวว่า บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของอาสาสมัคร คือ (1) การปฏิบัติตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุข (2) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หรือจัดการรณรงค์ และให้ความรู้ทางด้านสาธารณสุขมูลฐาน (3) ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชนตามระเบียบสาธารณสุขหรือบทบัญญัติกฎหมายอื่นๆ (4) จัดกิจกรรมเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุขที่สอดคล้องกับภาวะสุขภาพของท้องถิ่น (5) เป็นแกนนำในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนโดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และประสานแผนการสนับสนุนจาก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแหล่งอื่น ๆ (6) ให้ความรู้ด้านการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพ การเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประชาชน และการมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นของชุมชน เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ (7) ศึกษา พัฒนาตนเอง และเข้าร่วมประชุม ตลอดจน ปฏิบัติงานตามที่หน่วยงานอื่นร้องขอ (8) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะต้องดำเนินการตาม มาตรฐานสมรรถนะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และ (9) ประสานการดำเนินงาน สาธารณสุขในชุมชนและปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น รวมถึงองค์กรพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ในท้องถิ่น

ประเทศไทยจึงเริ่มมีการนำงานสาธารณสุขมูลฐานมาเป็นแนวทางพัฒนางานสาธารณสุข โดย เริ่มจากแผนพัฒนาสาธารณสุขแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-พ.ศ.2524) ได้นำระบบอาสาสมัคร สาธารณสุขมาใช้ ซึ่งมีบทบาทเป็นแกนนำในการชักจูงและก่อให้เกิดความร่วมมือจากชุมชนในการ แก้ปัญหาสาธารณสุขของหมู่บ้าน การให้คำแนะนำความรู้ด้านสุขภาพ และประสานงานรับข่าวสาร ทางด้านสุขภาพจากเจ้าหน้าที่ไปเผยแพร่ต่อประชาชน และแจ้งข่าวเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพใน หมู่บ้านแก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งเป็นการช่วยเหลือการรักษาพยาบาลเบื้องต้นให้กับคนในหมู่บ้าน เผื่อระวังและป้องกันโรคที่เป็นปัญหาในหมู่บ้าน ดังนั้นการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพของ อาสาสมัครจึงเป็นสิ่งสำคัญ (อมร นนทสุต, 2535) โดยเฉพาะอาสาสมัครที่ดูแลผู้สูงอายุ ปัญหาและ อุปสรรคในการดำเนินงานของอาสาสมัครดังกล่าว พบว่า บางคนทำงานนอกพื้นที่ ทำให้การประเมิน และดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง และบางคนขาดความตระหนัก และไม่ให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง ในการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี (ประภาส ขำมาก, 2556) และอาสาสมัครยังขาดความรู้ และทักษะใน การปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุ อีกทั้งด้านระบบสนับสนุนในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุนั้น ประชาชน ผู้นำชุมชน ไม่ให้ความสำคัญ ขาดความร่วมมือที่ดี และอาสาสมัครที่ได้รับการสนับสนุน ทางสังคมมักจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครมากตามไปด้วย ดังนั้นการปฏิบัติงาน ของบุคคลจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากองค์กร หรือหน่วยงานที่ปฏิบัติอยู่ หากได้รับ การสนับสนุนทั้งด้านอารมณ์ การสนับสนุนด้านการประเมิน การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และ การสนับสนุนด้านทรัพยากร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงาน (เตือนใจ ปาประ โคน และวิทัศน์ จันทโรไพศรี, 2556) และอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ไม่มีความมั่นใจในการดูแล หรือ ให้คำแนะนำผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการแนะนำ วิธีการให้ความรู้ เอกสารและแหล่ง เรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งที่เลี้ยงเพื่อเป็นที่ปรึกษา (สุมาลี เอี่ยมสมัย, รัตนา เหมือนสิทธิ์ และจรรยาศรี ทอง มาก, 2555)

อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่ดีจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและมีการพัฒนาทักษะ ที่จำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุ (Schumacher and Meleis, 1994) และจะต้องเป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีและ มีความคิดเชิงบวกต่อการดูแลผู้สูงอายุ มีความรู้สึกภาคภูมิใจและมีสัมพันธภาพที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุ

(คมสัน แก้วระยะ, 2540) ซึ่งในปัจจุบันนั้นผู้ดูแลผู้สูงอายุยังมีอยู่น้อยมาก ด้วยเหตุดังกล่าว สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ส่งเสริมให้เกิดระบบงานอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เพื่อเป็นกลไกในระดับรากฐานของชุมชน โดยมีการฝึกอบรม ฝึกทักษะเสริมสร้างทัศนคติ ให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อไปช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ถูกทอดทิ้งให้อยู่ลำพัง ถูกกล่เลย ได้รับการดูแลที่ไม่ถูกต้อง ยากจน ฯลฯ ทั้งนี้โครงการดังกล่าว ได้เริ่มดำเนินการโครงการนำร่อง เมื่อปี พ.ศ. 2546 – 2547 ในพื้นที่ 8 จังหวัด และมีมติคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2548 เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2550 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ขยายผลโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ โดยกำหนดเป็นนโยบายด้านผู้สูงอายุ และให้ห้องค้การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรหลักในการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในท้องถิ่น และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานสนับสนุนด้านวิชาการ (วิไลลักษณ์ รุ่งเมืองทอง, 2553) โดยมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ งานวิจัยของ ชาลณี ภัทรพงศ์ (2550) ได้การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุมีการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับดี ซึ่งเมื่อจำแนกรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติทุกด้านอยู่ในระดับดี ได้แก่ 1) การออกเยี่ยมเยียนและการให้ความรู้การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ 2) ด้านการถ่ายทอดเรื่องความรู้ด้านการดูแลสุขภาพให้กับครอบครัว 3) ด้านการให้ความช่วยเหลือทั่วไปในการดูแลผู้สูงอายุ 4) ด้านการประสานงานในด้านการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพ 5) ด้านการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุดูแลตนเองเพื่อการมีสุขภาพดี 6) ด้านการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติงานด้านการเสริมสร้างและดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุอยู่ในระดับดี จึงควรได้รับการสนับสนุนให้ใช้ศักยภาพด้านอย่างอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และวิไลลักษณ์ รุ่งเมืองทอง (2553) ได้ทำการประเมินโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบุรี พบว่า อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่จะต้องดูแลผู้สูงอายุระหว่าง 6 - 10 คน โดย อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ มีระดับความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัญหาเรื่องการไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้สูงอายุ จำนวนผู้สูงอายุที่ต้องดูแลมีมากเกินไป การขาดความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสื่อสารกับผู้สูงอายุมีปัญหา อีกทั้งปัญหาอาสาสมัครไม่มาปฏิบัติงานจริง และไม่ได้กำหนดตารางการปฏิบัติงานไว้ให้ชัดเจน (ศุภย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน, 2537) การศึกษาของ ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2531) เกี่ยวกับปัญหาทางออกของ อสม. พบว่าผู้ที่ผ่านการอบรมแล้วจะปฏิบัติงานเฉพาะช่วงแรกๆ ต่อมาจะเฉื่อยชา และไม่กระตือรือร้น รวมทั้งมีการ

ลาออกสูงมากเนื่องมาจากวิธีการคัดเลือกคนเข้ามาไม่เหมาะสม การไม่มีค่าตอบแทนและภาระทางครอบครัว จำเป็นต้องมีการอบรมเพิ่มทุกปีทำให้สูญเสียงบประมาณอย่างมาก นอกจากนี้ค่าตอบแทนระหว่างการอบรม สิทธิรักษาพยาบาลฟรี การได้รับการเชิดชูเกียรติ การได้รับการยอมรับนับถือ การได้มีบทบาทในสังคม ตลอดจนการได้มีความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งตอบแทนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ผู้ที่จะทำงานนี้ได้จะต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละเป็นอย่างมาก (เอกมน โลหะญาณจารี, 2547) ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Marquardt ,1999) เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Marquardt ,1999) เพื่อการดูแลผู้สูงอายุ

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึง แนวโน้มความสัมพันธ์เชิงจริยธรรมระหว่างการดูแลผู้สูงอายุลดลงมาก (สิวลี ศิริโล, 2548) สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการศึกษาที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาชีพมากกว่าการฝึกฝนและการพัฒนาด้านพฤติกรรม จิตใจและปัญญา ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของคำขวัญว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 กล่าวว่า การจัดการศึกษา ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา และสอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 - 2564) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกันในเรื่องของการมุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ซึ่งมีพันธกิจสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรมนำความรอบรู้ อย่างเท่าทัน

ทั้งนี้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ พัฒนาขึ้นโดยใช้โปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมของ Boyle (1981) โดยเน้นกระบวนการทำซ้ำๆ การทำให้คลื่นสมองต่ำ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การสร้างทัศนคติที่ดีโดยการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น และเน้นกระบวนการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่เกิดในตัวผู้เรียน เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน โดยการไตร่ตรองและสะท้อนความคิด การพิจารณาลงความเห็นและสร้างกรอบแนวคิด การตรวจสอบและการบูรณาการ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ตระหนักถึงความเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาสังคมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บนฐานการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่ดีแบบองค์รวมเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมของ Boyle หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วย หลักยามะ และหลักนิยามะ หลักการแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการวางแผนแก้ไขปัญหามาจากการเรียนรู้จากการปฏิบัติ มีรายละเอียด ดังนี้

2. แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

Boyle (1981) กล่าวถึงโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน มีกระบวนการพัฒนาโปรแกรม ดังต่อไปนี้

การพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน

โปรแกรมเชิงสถาบันมีรูปแบบที่เป็นทางการให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาเชิงบุคคล จึงเน้นการวิเคราะห์ตัวผู้เรียนเป็นหลักมากกว่าการวิเคราะห์สถานการณ์ในชุมชน การวิเคราะห์ความต้องการหรือเนื้อหาดำเนินการตามหลักวิชาการและพื้นฐานขององค์ความรู้ มีวัตถุประสงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลเพื่อพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคล ซึ่งองค์กรหรือสถาบันจะเป็นผู้พิจารณาว่าควรปรับปรุงพัฒนาด้านปัญหา ด้านเจตคติ และด้านทักษะหรือสมรรถภาพอะไรได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง ดังนั้น ในการวางแผนความจำเป็นจึงอยู่ที่การเลือกเนื้อหาทางวิชาการที่เหมาะสมและการจัดให้มีความต่อเนื่อง (Continuity) การเรียงลำดับ (Sequence) และการผสมผสาน (Integration)

โปรแกรมเชิงสถาบันถูกนำมาใช้เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทที่มีประกาศนียบัตร มีการรับรองผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา การฝึกอบรมระหว่างประจำการ ฯลฯ ขั้นตอนในการวางแผนโปรแกรมเชิงสถาบันมีดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 : กำหนดกลุ่มผู้รับบริการ (Defining Target Clientele)

- กำหนดว่าใครจะเป็นกลุ่มผู้รับบริการในโปรแกรม ถ้าหากกลุ่มดังกล่าวสังกัดสถาบันองค์กร สมาคมวิชาชีพ หรือในกลุ่มชุมชน การประสานงานกับองค์กรและกลุ่มดังกล่าวจะช่วยสร้างความเข้าใจวัตถุประสงค์และกระบวนการของความพยายามในการพัฒนาโปรแกรมขึ้น

- ศึกษา วิเคราะห์ภูมิหลังของกลุ่มผู้รับบริการว่ามีความต้องการ คุณลักษณะ ความสามารถ ปัญหา ฯลฯ อะไรบ้าง

- ศึกษาว่าหน่วยงานหรือองค์กรอื่นจัดโปรแกรมที่คล้ายคลึงกันหรือไม่เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน

ขั้นตอนที่ 2 : ระบุเนื้อหาวิชา (Specific Content Areas)

- ศึกษาความต้องการโดยพิจารณาจากธรรมชาติของผู้เรียนโดยเฉพาะ เนื้อหาที่จะสอน การออกแบบการเรียนการสอน ความปรารถนาและแรงจูงใจของผู้เรียน

- พยายามเปรียบเทียบระดับความสามารถของผู้เรียนกับเนื้อหาที่จะสอน ซึ่งอาจจะใช้วิธีการทดสอบก่อนการเรียนการสอน

- ศึกษาศักยภาพของกลุ่มผู้รับบริการ โดยผู้พัฒนาโปรแกรมควรศึกษา ประสบการณ์ทางการศึกษา สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ รูปแบบการมีส่วนร่วม ความสนใจพิเศษของศักยภาพ

ของผู้เรียนในโปรแกรมต่างๆ ในหลายกรณี ข้อมูลดังกล่าวอาจจะหาได้จากผู้เข้าโปรแกรมก่อนการลงทะเบียน

ขั้นตอนที่ 3 : กำหนดการเรียนรู้การสอน (Identifying Instructional Approach)

การพิจารณาเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับ เรียงตามลำดับของประสบการณ์การเรียนรู้ โดยมีข้อมูลประกอบการพิจารณา คือ ภูมิหลังที่อาจจะแตกต่างกันของผู้เรียน เช่น ประสบการณ์เดิม ระดับการศึกษา สถานะทางสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ควรจะพิจารณาการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายให้เหมาะสมกับลักษณะ และภูมิหลังของกลุ่มเป้าหมาย พิจารณาเลือกวิธีการแล้วจึงเลือกเทคนิคของกิจกรรม กำหนดอุปกรณ์ เครื่องมือตามความเหมาะสม และกำหนดบทบาทของคณะเจ้าหน้าที่ตามแผนการสอน ดังนี้

- เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนอย่างชัดเจน
- ประชาสัมพันธ์โปรแกรมโดยวิธีหลากหลายที่เหมาะสม อาจผ่านสื่อมวลชน หน่วยงาน
- ช่วยเหลือผู้รับบริการที่ต้องการมีส่วนร่วมให้รู้เกี่ยวกับจุดประสงค์ รูปแบบ และกระบวนการของโปรแกรม
- กำหนดวิธีการเรียนการสอนและกิจกรรมเฉพาะเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโปรแกรม (เช่น การฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา การปรึกษาเป็นรายบุคคลหรือการผสมผสานวิธีการต่างๆ ที่ได้ยกเป็นตัวอย่าง) วิเคราะห์ทฤษฎีและการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน พยายามใช้วิธีการใหม่ๆ เมื่อสถานการณ์เอื้ออำนวย
- กำหนดหน้าที่ของคณะเจ้าหน้าที่และวิทยากรในการดำเนินการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
- กำหนดและพัฒนาเอกสารที่จะต้องใช้เตรียมให้พร้อมและกำหนดเวลาที่จะใช้ในการนำเสนอ

ขั้นตอนที่ 4 : การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ (Providing Instruction)

ขั้นตอนการเลือกกิจกรรมที่จะปฏิบัติ มีข้อควรพิจารณา 3 ประการคือ การกระตุ้นความสนใจให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ รวมทั้งกิจกรรมเสริมในการติดตามประเมินผลต่อผลหลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรม (follow - up) ขยายผลการอบรมโดยดำเนินกิจกรรมในลักษณะที่มีความต่อเนื่องเพื่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ และรวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคปรับแผนการปฏิบัติตามความจำเป็น ดังนี้

- เลือกเนื้อหาวิชา กิจกรรมที่มีคุณภาพในการนำความสามารถที่ซ่อนอยู่ของกลุ่มผู้รับบริการออกมาได้

- มีความยืดหยุ่นทั้งทางวิธีการที่เหมาะสม เทคนิคและอุปกรณ์ ที่นำมาใช้ในการจูงใจ และสร้างความสนใจแก่ผู้เรียน
- มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับบทบาท และความรับผิดชอบของทุกคน

ขั้นตอนที่ 5 : การประเมินผลโปรแกรม (Evaluation of the Program)

การประเมินผลโปรแกรมในแง่มุมต่างๆ มีประโยชน์ต่อกระบวนการพัฒนาโปรแกรม ตั้งแต่ต้นจนจบโปรแกรม ผู้จัดโปรแกรมควรจัดให้มีการประเมินในทุกขั้นตอนซึ่งในการประเมินดังกล่าวจำเป็นต้องมีการเตรียมประเด็น และตัวชี้วัดซึ่งต้องรวบรวมเกณฑ์ที่ใช้ประกอบการพิจารณา เครื่องมือและผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งรูปแบบและเทคนิคการประเมินขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น วัตถุประสงค์ของโปรแกรม หรือการใช้ประโยชน์ของผลการประเมินหรือผู้รับผิดชอบการประเมิน เป็นต้น สรุปได้ดังนี้

- วัดผลสัมฤทธิ์ที่เกิดในตัวผู้เรียน ถ้ามีการวัดความรู้เดิมของผู้เรียนก่อนเข้าร่วมและทดสอบหลังเข้าร่วมโปรแกรมสามารถนำมาเปรียบเทียบเพื่อดูความก้าวหน้าได้
- พิจารณาทบทวนแผนว่า ผู้เรียนอาจก้าวหน้าได้มากกว่านี้อีกหรือไม่ เพราะเหตุใด ผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่
- ทบทวนแผนของกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม

ผู้วิจัยดำเนินการในขั้นตอนนี้ตามการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ บอยล์ (Boyle, 1981) เป็นโปรแกรมเชิงสถาบัน ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาโปรแกรม ดังนี้ 1)การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2)การระบุเนื้อหาวิชา 3)การกำหนดการเรียนการสอน 4)การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ 5)การประเมินผลโปรแกรม

3.แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

3.1หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส คือ หลักยามะและนิยามะ

หลักยามะ (หลักในการพัฒนาตนเองกับผู้อื่น) ได้แก่

1. การไม่มีเจตนาร้ายต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ (อหิงสา) มีผู้นำศาสนาจำนวนมาก แปลความหมายของคุณธรรมข้อนี้ว่า ห้ามฆ่าสัตว์ ซึ่งแปลความหมายคลาดเคลื่อน เช่นหากเราพรุนดินปลูกพืชเพื่อเป็นอาหาร เราต้องทำลายแมลง สัตว์ในดินไปมากมาย หรือมนุษย์จำเป็นต้องทำลายสัตว์ที่เป็นพาหนะของโรคต่างๆ เช่น หนู แมลงสาบ เป็นต้น เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของมนุษย์เอง มีคนอีกมากมายที่ติดยึดกับการแปลความหมายของอหิงสาที่คลาดเคลื่อนนี้ จึงต้องมีชีวิตที่ทุกข์ระทม เบียดเบียนชีวิตตนเองอยู่ตลอดเวลาไม่กล้าแม้แต่ทำร้ายยุง มด งูพิษ ฯลฯ และรู้สึกผิดอย่างมากที่ต้อง

ทำลายชีวิตสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค หรือแม่แต่สัตว์ที่เป็นอันตรายแก่ตนเองและคนในครอบครัว หลายคนทำตัวให้อยู่ในคุณธรรมข้อนี้ โดยการว่าจ้างหรือใช้คนอื่นทำร้ายชีวิตสัตว์เหล่านี้แทนตนเอง และการฆ่าสัตว์เพื่อนำมาเป็นอาหารหรือผู้ที่รับประทานเนื้อสัตว์โดยเฉพาะสัตว์ใหญ่ถือว่าเป็นกลุ่มคนที่มีการกระทำที่ขัดกับหลักของคุณธรรมในข้อนี้ ก่อนที่เราจะบริโภคอาหารที่ทำจากเนื้อสัตว์เพื่อดำรงชีวิต เราควรคำนึงหลักของอหิงสา 2 ประการ ดังนี้ 1) เราควรเลือกสิ่งมีชีวิตที่มีจิตสำนึกต่ำที่สุดมาทำเป็นอาหาร เช่น พืช ผัก 2) ก่อนที่จะฆ่าสัตว์เพื่อนำมาทำเป็นอาหาร ไม่ว่าสัตว์นั้นจะมีจิตสำนึกต่ำเพียงใด เราต้องคิดแล้วคิดอีกว่าเราสามารถที่จะมีชีวิตอยู่อย่างแข็งแรงสมบูรณ์โดยการไม่ทำลายชีวิตนั้นได้หรือไม่

2. การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข (สัตยา) หมายถึงการมีปียวาจา หรือวาจาไพเราะที่เป็นประโยชน์และให้ความสุขแก่ทั้งผู้ฟังและผู้พูด เมื่อไรก็ตามที่เรามีความคิด คำพูดและการกระทำที่มีเจตนาให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ มีความสุข เราจะพบว่าจิตใจของเราก็มีความสุข ความสงบ คุณธรรมในข้อนี้จึงไม่ได้หมายถึงการพูดความจริงเสมอไป เพราะบางสถานการณ์ในชีวิต การมีคุณธรรมข้อนี้ อาจหมายถึง การเจียบ การไม่พูด หรือการใช้คำพูดที่บิดเบือนความจริงไปบ้าง เพื่อสวัสดิภาพและความสุขของผู้อื่นเป็นสำคัญ

3. การไม่นำหรือแม่แต่คิดที่จะนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา (อัสเตยะ) แบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้ 1) การลักขโมยทรัพย์สินผู้อื่นทางกาย ทั้งลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และรวมไปถึงการใช้สติปัญญา การใช้คำพูดหลอกล่อหรือหลอกลวงในการที่เอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน 2) การลักขโมยทรัพย์สินผู้อื่นทางใจ เพียงแต่เกิดความคิดที่จะลักขโมยโดยที่ยังไม่ได้ลงมือกระทำจริง ก็ถือว่าเป็นการผิดคุณธรรม 3) การทำให้ผู้อื่นสูญเสียโอกาสที่ตัวเองควรจะได้รับ เราจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการที่ทำให้ผู้อื่นสูญเสียโอกาสนั้นๆ 4) คิดที่จะทำให้ผู้อื่นสูญเสียโอกาสที่ตัวเองควรจะได้ เพียงแค่คิดที่จะทำเช่นนั้นก็ถือว่าเป็นผิดคุณธรรม

4. การปฏิบัติต่อทุกสรรพสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องกับด้วยเสมือนกับทุกสรรพสิ่งเป็นความงามที่ปรากฏออกมาในรูปของวัตถุที่แตกต่างกัน (พรหมจรรย์) การมีพรหมจรรย์ คือ การระลึถึงสิ่งที่ดีงามยิ่งใหญ่ บริสุทธิ์ ที่มีอยู่ในทุกสรรพสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องกับด้วยอยู่ตลอดเวลาเสมือนกับทุกสรรพสิ่งเป็นความงามที่ปรากฏออกมาในรูปของวัตถุที่แตกต่างกัน ผู้ปฏิบัติตามคุณธรรมข้อนี้ จะกลายเป็นผู้ที่อ่อนน้อม ถ่อมตน น่ารัก ลดตัวตนของตัวเองลง ลดความรู้สึกแบ่งแยกพวกเราพวกเขา และเห็นความสำคัญของสรรพสิ่งต่างๆ มากขึ้น และมีความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้กับมวลมนุษย สัตว์และสรรพสิ่งทั้งหลายมากขึ้น

5. การดำเนินชีวิตรูปแบบที่เรียบง่าย และรู้จักการแบ่งปันส่วนเกินของชีวิตต่างๆ ให้กับผู้อื่น (ปริศคหะ) หมายถึง การดำเนินชีวิตในรูปแบบที่เรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือย ลุ่มหลงกับความสบายทางวัตถุต่างๆ มากเกินไป วิธีการดำเนินชีวิตแบบนี้จะทำให้คนเรารู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ

ตามความจำเป็นของชีวิต และรู้จักแบ่งปันส่วนเกินต่างๆ ของชีวิตให้แก่ผู้อื่น ซึ่งทำให้คนทุกคนอยู่รวมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุข

หลักนิยามะ (หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเอง)

1. การรักษาความสะอาดบริสุทธิ์ของร่างกายและจิตใจ และสิ่งแวดล้อม (เศาจะ) หมายถึงการรักษาความสะอาดหรือความบริสุทธิ์ที่แบ่งเป็นสองด้าน คือ การรักษาความสะอาดภายนอก การใช้น้ำ สบู่หรือเครื่องช่วยทำความสะอาดต่างๆ ที่ทำให้ร่างกาย เสื้อผ้า หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวเราสะอาด ปราศจากเชื้อโรค เป็นระเบียบ พร้อมทั้งจะนำมาใช้เป็นประโยชน์ และการรักษาความสะอาดภายใน คือ ความจำเป็นที่เราจะต้องรักษาความสะอาดด้านภายใน หรือจิตใจอย่างสม่ำเสมอ ไม่ให้เกิดความหม่นหมอง หรือความไม่บริสุทธิ์ในจิตใจ ระวังตระวังจิตไม่ให้เกิดความเห็นแก่ตัว หรือความต้องการทางวัตถุมากเกินไป ด้วยการทำสมาธิให้มีจิตใจที่สะอาดบริสุทธิ์เต็มเปี่ยมไปด้วยความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่อยู่เสมอ การทำสมาธิ ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสจึงเปรียบเสมือนกับการอาบน้ำให้กับจิตใจนั่นเอง

2. การพยายามรักษาสภาวะความไร้กังวล ความสบาย ความสงบในจิตใจ (สันโดษ) หลักสำคัญของคุณธรรมข้อนี้ คือ การไม่ปล่อยจิตใจให้ลุ่มหลงกับความต้องการทางวัตถุมากเกินไป โดยรู้จักพึงพอใจในวัตถุที่หามาได้จากการประกอบอาชีพที่สุจริต วิธีการควบคุมจิตใจของตนเอง ได้แก่ วิธีการแรก คือ บอกตัวเองอยู่เสมอ ถึงความสำคัญของร่างกายและจิตใจของตัวเองว่ามีค่าเหนือกว่าทรัพย์สินสมบัติภายนอกตัวมากมาย วิธีที่สอง คือ การได้ยินได้ฟังจากคนรอบข้าง คำพูดของคนรอบข้าง มีผลต่อจิตใจของคนเราเป็นอย่างมาก เราจึงควรคบกับกัลยาณมิตรที่ให้ความสำคัญแก่ชีวิต (ร่างกายและจิตใจ) ของตนเองมากขึ้น

3. การเสียสละความสะอาดความสะดวกสบายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งอื่นในเป็นการตอบแทน (ตบะ) ตบะไม่จำเป็นต้องมีความยากลำบาก หรือความเหน็ดเหนื่อยทางด้านร่างกายในการที่จะรับใช้ผู้อื่นมาเกี่ยวข้อง การมีคุณธรรมในข้อตบะ มีหลักในการพิจารณา ก่อนการช่วยเหลือผู้อื่นว่า เราควรช่วยคนที่ด้อยกว่าเราก่อน

4. ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องที่จะช่วยพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรักความเมตตาสูงขึ้น (สวธยายะ) ไม่ได้หมายความว่าเพียงแต่การอ่าน การฟัง หรือการสนทนาในเรื่องของการทำให้เรามีสปิริต (Spirit) สูงขึ้น แต่จะต้องเข้าใจความหมายของเรื่องนั้นๆ อย่างถูกต้อง สปิริต หมายถึง จิตใจที่เปิดกว้าง (Broadmind) มีความเมตตากรุณา (Generous) ให้กับทุกสรรพสิ่งโดยไม่มีการแบ่งแยกกว่าเป็นพวกเขา พวกเขา แบ่งแยกวรรณะ เชื้อชาติ เป็นจิตใจที่ได้รับการพัฒนาแล้วจนอ่อนโยนเปิดกว้างมีน้ำใจ มีความรัก ความเมตตาให้กับคนและทุกสรรพสิ่ง

5. การมีเป้าหมายที่ถูกต้องของชีวิต โดยการพัฒนาจิตใจหรือการทำสมาธิของตนเองที่เป็นความสุขที่เกิดภายในร่างกายและจิตใจของคนเราอย่างแท้จริง (อิศวรประนิธาน) คำว่า อิศวร

(Ishvara) ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ผู้ควบคุมหรือผู้ดูแลจักรวาล หรือผู้ที่ควบคุมคลื่นทุกชนิดในจักรวาลนี้คืออิศวร คำว่า ประณิธาน (Pranidhana) แปลว่า การนำเอาบางสิ่งบางอย่างมาเป็นที่พึ่ง ดังนั้น อิศวรประณิธาน หมายความว่า การนำเอาอิศวรมาเป็นที่พึ่ง หรือการนำเอาคลื่นจักรวาลมาเป็นเป้าหมายของชีวิต หรือพูดง่ายๆ ว่า เป้าหมายสูงสุดของชีวิตคนเรา คือ การปรับคลื่นสมอง เป็นการพัฒนาจิตใจ หรือการทำสมาธิให้มีคลื่นสมองต่ำลงจนเข้าสู่คลื่นจักรวาล

3.2 หลักการแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

หลักการของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2545) ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ชั้น ดังนี้ 1. การทำให้คลื่นสมองต่ำโดยการทำสมาธิและการฝึกโยคะอาสนะ และ 2. การสร้างเจตคติที่ดี โดยสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง โดยฝึกปฏิบัติซ้ำๆ สม่ำเสมอ

1. การทำให้คลื่นสมองต่ำโดยการทำสมาธิและการฝึกโยคะอาสนะ

การทำสมาธิ

การทำสมาธิ เป็นการยกระดับจิตใจ ให้เกิดความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ต่อทุกสรรพสิ่งในโลกและจักรวาล การทำสมาธิเป็นกระบวนการทำให้ร่างกาย จิตสำนึก และจิตใต้สำนึกหยุดการทำงาน หรือทำงานน้อยที่สุด เพื่อทำให้จิตใจส่วนลึก หรือจิตเหนือสำนึกของคนเรามีโอกาสทำงานได้อย่างเต็มที่ ขณะที่ทำสมาธิ คลื่นสมองของผู้ทำสมาธิจะช้าลงเรื่อยๆ จนเกิดความปิติสุขมากขึ้น เมื่อคลื่นสมองหลอมรวมกับคลื่นจักรวาล ความรู้สึก “ตัวฉัน” หรือ “อัตตา” จะหายไป ซึ่งเป็นการเข้าสู่สภาวะความเป็นพุทธะ คือการเต็มเปี่ยมไปด้วยความรักความเมตตาต่อทุกสรรพสิ่ง ซึ่งกระบวนการเข้าสู่สภาวะนี้นั้นต้องประกอบด้วย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์อย่างพอเหมาะ การออกกำลังกายอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ เพื่อให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาจิตใจ การพัฒนาจิตใจทำได้โดยการฝึกสมาธิ เพื่อให้จิตใต้สำนึกมีข้อมูลที่เต็มไปด้วยความรัก ความเมตตา และจิตใจส่วนลึกทั้งสามระดับได้รับการพัฒนาจนเข้าสู่สภาวะของความเป็นจิตใต้สำนึกที่มีความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ อันนำไปสู่เป้าหมายของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ

การทำสมาธิแบบนีโอฮิวแมนนิส (Neo-humanist Meditation) ก่อให้เกิดสภาวะคลื่นสมองต่ำขณะทำสมาธิ จิตใต้สำนึกอยู่ในสภาวะที่พร้อมรับข้อมูลใหม่ โดยการภาวนามंत्रาในใจด้วยคำว่า “บาบานัม เควาลัม (Baba Nam Kevalam)” แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “Love is everywhere” หรือมีความรักอยู่ทุกหนทุกแห่ง ควรฝึกอย่างสม่ำเสมอวันละ 2 ครั้ง จิตใต้สำนึกจะเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งที่เราคิด กลายเป็นจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยพลังความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ ทำให้เราเคารพตนเองและเคารพผู้อื่น เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนคุณค่าของทุกสรรพสิ่งในโลกและจักรวาล โดยที่โยคีโบราณได้หาวิธีการต่างๆ มาใช้เพื่อขจัดอารมณ์ด้านลบ วิธีที่ง่ายที่สุดคือ การทำสมาธิโดยใช้คำมंत्रา (Mantra Meditation) เพื่อชำระจิตใจของเราให้บริสุทธิ์

โกศล วงศ์สวรรค์ และเลิศลักษณ์ วงศ์สวรรค์ (2551) กล่าวว่า พรอยด์ เชื่อว่าจิตใจของมนุษย์มีการทำงาน 3 ระดับ คือ

1. จิตสำนึก (Conscious) ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก และแรงผลักดันซึ่งเรารู้ตัว
2. จิตใต้สำนึก (Subconscious) ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก และแรงผลักดัน ซึ่งเรารู้ไม่ต่อเนื่องกันตลอดเวลา บางเวลาก็รู้ บางเวลาก็ไม่รู้ และจะระลึกได้เมื่อมีสิ่งกระตุ้น
3. จิตไร้สำนึก (Unconscious) ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก และแรงผลักดันที่เราไม่รู้และเรียกกลับมาสู่จิตสำนึกไม่ได้โดยวิธีธรรมดา ต้องใช้วิธีพิเศษ เช่น การเล่าเรื่องราวต่างๆ อย่างเสรี (Free Association)

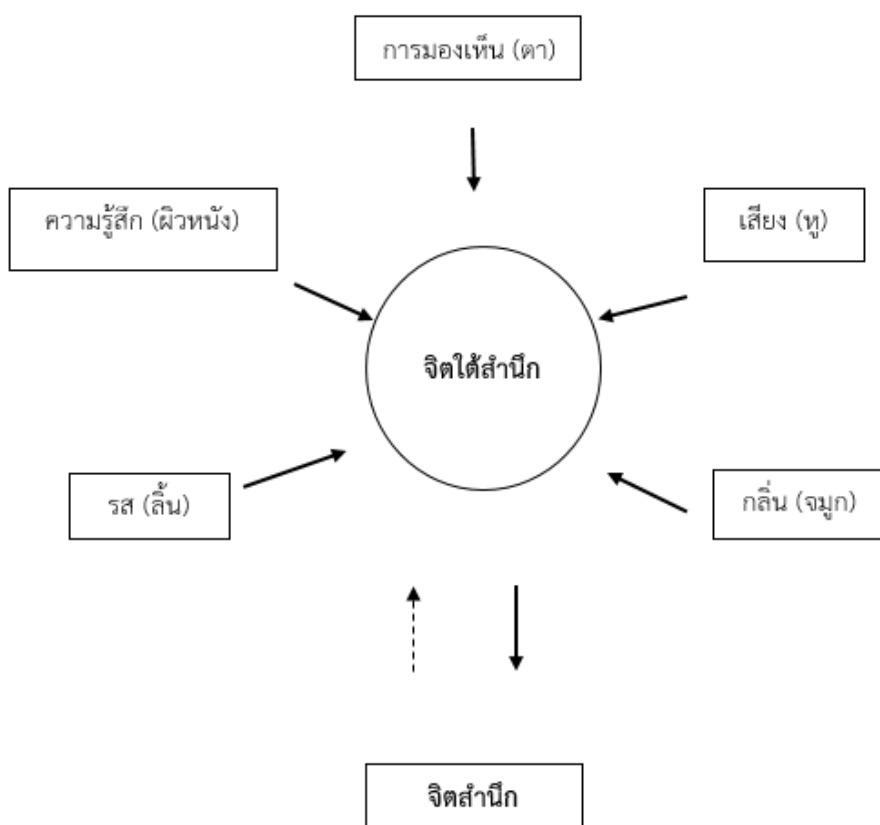
เกียรตวิรรณ อมาตยกุล (2530) กล่าวว่า ส่วนที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์นั้น จะเห็นได้ว่ามนุษย์จะมีส่วนประกอบชั้นนอกสุด คือร่างกาย ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆ อันได้แก่ อวัยวะภายนอกร่างกาย และอวัยวะภายในและต่อมไร้ท่อต่างๆ ในร่างกาย ส่วนประกอบที่ลึกเข้าไป คือจิตใจ ในส่วนนี้มี 3 ระดับใหญ่ คือจิตสำนึก จิตใต้สำนึก และจิตใจส่วนที่ลึกและละเอียดอ่อนที่สุด ซึ่งเป็นขุมพลังที่รวบรวมแหล่งของความรู้ทั้งหลาย ความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่และความปิติสุขที่เรียกว่าสภาวะของความเป็นพุทธะ ซึ่งจิตใจทั้ง 3 ระดับ มีหน้าที่ ดังนี้

จิตสำนึก มีหน้าที่ 3 ประการ คือรับความรู้สึก แสดงความต้องการหรือรังเกียจและการลงมือกระทำ

จิตใต้สำนึก คือความคิดต่างๆ ซึ่งคนส่วนใหญ่จะอยู่ที่สมองระดับนี้ ความฉลาด เช่น การคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุและผล การคิดทางวิทยาศาสตร์ การแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสมองในส่วนนี้ทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลและบริหารข้อมูล และคิดเรื่องปรัชญาที่ลึกซึ้งที่เกิดขึ้นในโลกนี้อีกด้วย

จิตใจส่วนลึกที่สุด แบ่งได้ 3 ระดับ คือ **จิตใจส่วนลึกระดับแรก** จิตใจส่วนนี้เป็นศูนย์แห่งความรู้ทั้งปวงของมนุษย์ เมื่อคนเรามีจิตใจจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างสูงจะทำให้จิตใจสงบแน่วแน่ เยือกเย็น และสามารถสัมผัสจิตใจในระดับนี้ได้ ส่งผลให้เกิดผลงานที่ดี มีคุณภาพและเกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างมหัศจรรย์ **จิตใจส่วนลึกระดับสอง** หากคนเราสามารถพัฒนาจิตใจจนถึงระดับนี้ได้ จะทำให้คนเรามีอวัยวะที่รับรู้ความรู้สึกไวกว่าคนธรรมดาทั่วไป จนทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจและมองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ทำให้เข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริงอย่างแจ่มแจ้ง เกิดดวงตาที่ล้ำลึก และไม่ยึดติดกับสิ่งทั้งหลายทั้งปวง **จิตใจส่วนลึกระดับสาม** จิตใจขั้นนี้เปรียบเสมือนจิตใจบางๆ ชั้นสุดท้ายที่ห่อหุ้มสภาวะของความเป็นพุทธะของมนุษย์ไว้ ผู้ที่เข้าถึงจิตใจส่วนนี้ จะรู้สึกได้ว่าจิตใจของตนได้พัฒนาจนเกือบเข้าถึงความสุขที่แท้จริงของชีวิต ซึ่งหลักทางพุทธศาสนาเรียกสภาวะนี้ว่า “นิพพาน” หรือสภาวะความเป็น ”พุทธะ” นั่นเอง

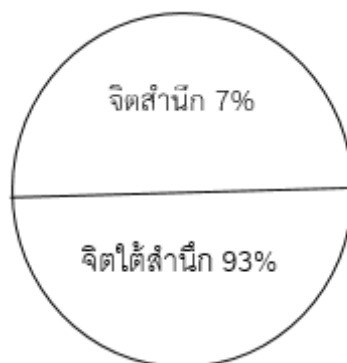
กระบวนการการทำงานของจิตใต้สำนึก จะเกิดขึ้นได้จากประสาทสัมผัสทั้งห้าของมนุษย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ซึ่งกระทำการบันทึกข้อมูล หรือสิ่งต่างๆ ที่มากระทบประสาททั้งห้า ดังภาพที่ 1

W H U L A L U N G K O R N U N I V E R S I T Y

ภาพแสดงกระบวนการการทำงานของจิตใต้สำนึก

กระบวนการดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าจิตใต้สำนึกของมนุษย์ เปรียบได้ดังศูนย์การบันทึกข้อมูลทางความคิด การกระทำ และประสบการณ์ต่างๆ จิตใต้สำนึกของมนุษย์มีพลังอำนาจเหนือกว่าจิตสำนึกถึง 93 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่จิตสำนึกมีเพียง 7 เปอร์เซ็นต์ ดังภาพที่ 2

ภาพแสดงจิตใต้สำนึกของมนุษย์มีพลังอำนาจเหนือกว่าจิตสำนึก

นอกจากนี้ สิ่งแวดล้อมและการศึกษา มีอิทธิพลเป็นอย่างยิ่งต่อความเฉลียวฉลาด คุณธรรม และความสุขของเรา แนวคิดนี้เชื่อว่า ความเก่ง ความฉลาด ซึ่งเป็นศักยภาพที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ แต่มนุษย์ดึงศักยภาพดังกล่าวออกมาใช้แค่ 5-10 เปอร์เซ็นต์ เท่านั้น ทั้งๆ ที่มนุษย์สามารถพัฒนา ศักยภาพตัวเองได้สูงที่สุดมากกว่านี้ และเชื่อว่าความเป็นคนสมบูรณ์นั้นเกิดจากศักยภาพที่สำคัญ 4 ด้าน คือ

-ร่างกาย (Physical) จะต้องแข็งแรง

-จิตใจ (Mental) ถ้ารูปร่างดีแข็งแรง แต่จิตใจไม่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ตัดสินใจด้วยตัวเองไม่ได้ ไม่มีความเป็นตัวของตัวเองไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ก็ไม่มีประโยชน์

-ความน้ำใจ (Spiritual) มีความรักให้กับคนอื่นในวงกว้าง ช่วยเหลือคนอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน มีความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ มีใจที่เปิดกว้าง

-วิชาการ (Academic) ถ้าเราไม่มีวิชาการ ไม่มีความรู้ ก็ไม่มีทางที่เราจะมีอะไรมาบำรุงตัวเอง

ทั้งสี่ด้าน คือ หลักการสู่ความเป็นคนที่สมบูรณ์ การศึกษาที่ดีจะต้องจัดให้ครบทั้งหมดนี้ กระบวนการเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายความเป็นคนที่สมบูรณ์

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2553) กิจกรรมการพัฒนาคนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

อาหารที่บริโภค มี 3 ประเภท ดังนี้

1. อาหารที่สมควรบริโภคอย่างยิ่งที่ทำให้ร่างกายแข็งแรง จิตใจสงบเยือกเย็น เช่น ผลไม้ ถั่วเปลือกแข็ง เมล็ดธัญพืช ผัก นม และผลิตภัณฑ์จากนม

2. อาหารที่กระตุ้นร่างกายและจิตใจที่สมควรบริโภคให้น้อยที่สุด เช่น เครื่องดื่มที่มีคาเฟอีน ยาต่างๆ และสมุนไพรปริมาณมากๆ
3. อาหารที่เป็นโทษต่อร่างกายและจิตใจ เช่น เนื้อสัตว์ต่างๆ กระจะเทียม หัวหอม เหล้า เบียร์ และสิ่งเสพติดต่างๆ

การออกกำลังกาย

การฝึกโยคะอาสนะ เป็นการบริหารอย่างง่ายๆ ซึ่งคนทุกเพศและทุกวัยสามารถฝึกฝนและปฏิบัติได้ ช่วยรักษาสุขภาพของร่างกายด้วยการกระตุ้นการหมุนเวียนของกระแสโลหิต เพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ และความคล่องตัว เป็นการนวดอวัยวะภายในและต่อมไร้ท่อต่างๆ ทำให้จิตใจสงบ สดใส เบิกบาน ทำให้การพัฒนาจิตใจเป็นไปได้ง่ายขึ้น

การฝึกสมาธิด้วยการออกกำลังกาย : โยคะอาสนะ (Yoga Asana)

การฝึกสมาธิด้วยการออกกำลังกายด้วยโยคะอาสนะ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ระดับฮอร์โมนสมดุล จิตใจสงบ มีสติ คลื่นสมองต่ำ จิตใต้สำนึกพร้อมที่จะรับข้อมูลใหม่ที่เป็นบวกซึ่งส่งผลต่อภาพพจน์ทางด้านบวกของผู้ฝึก ทำให้เห็นคุณค่าและเชื่อมั่นในตนเอง เป็นการออกกำลังกายที่มีผลโดยตรงกับต่อมไร้ท่อและระดับฮอร์โมนในร่างกาย โดยการเคลื่อนไหวอย่างช้าๆ ผสมกับการสูดลมหายใจลึกๆ สลับด้วยการหยุดนิ่งของร่างกาย เพื่อให้กล้ามเนื้อผ่อนคลาย ช่วยทำให้ปอดรับออกซิเจนได้มากขึ้น ระบบประสาทผ่อนคลายและมีกำลังวังชา หากคนเราฝึกโยคะอยู่เสมอ จะทำให้มีระบบประสาทที่ดี ไม่เครียด การไหลเวียนของโลหิตดีขึ้น และเลือดไหลเวียนไปเลี้ยงส่วนสมองเพิ่มขึ้น ช่วยควบคุมการหลั่งฮอร์โมนของต่อมไร้ท่อให้สมดุล ส่งผลให้เกิดความสมดุลทางอารมณ์ และความสงบสุขทางจิตใจ

การทำโยคะเพื่อหลีกเลี่ยงท่าที่ก่อให้เกิดอันตรายและอาจได้รับบาดเจ็บ สามารถเลือกท่าที่ง่ายแก่การปฏิบัติ 4 ท่า ดังนี้

1. โยคะอาสนะ (Asana)

1.1 อาสนะท่าแขนและขา (Padahasta' sana) เริ่มด้วยการยืนตัวตรง แยกขาออกจากกัน เล็กน้อย แขนซ้ายแนบลำตัว เอียงตัวส่วนบนไปทางซ้าย พร้อมกับยกแขนขวาชูขึ้นโค้งเอียงไปตามลำตัวด้านซ้าย กลับมาในท่าเริ่มต้น พร้อมกับลดแขนขวาแนบลำตัว และสลับข้างยกแขนซ้ายขึ้นโค้งเอียงไปตามลำตัวด้านขวา กลับมาในท่าเริ่มต้น พร้อมกับลดแขนซ้ายแนบลำตัว และยกแขนทั้งสองชูขึ้น ค่อยๆ ก้มศีรษะ และโน้มตัวและแขนไปแตะพื้นด้านหน้า ยกศีรษะและแขนขึ้นมาช้าๆ แล้วโน้มไปข้างหลังช้าๆ เท่าที่จะทำได้ และค่อยๆ โน้มตัวกลับสู่ท่าเริ่มต้นช้าๆ อย่างระมัดระวัง

1.2 อาสนะท่างู หรือท่าบูจางกสนะ (Bhujanga'sana) เริ่มต้นโดยการนอนคว่ำราบไปกับพื้น และขาเหยียดตรง โดยใช้มือพยุงน้ำหนักตัวไว้ และแขนหน้าไปทางด้านหลังให้ไกลที่สุดเท่าที่จะทำได้ พร้อมกับหายใจเข้า คงอยู่ในท่านี้นาน 8 วินาที ตามองเพดาน จากนั้นค่อยๆ ถอนกลับสู่ท่าพัก พร้อมกับหายใจออกช้า ผีกท่านี้นาน 8 ครั้ง

1.3 อาสนะท่านอน หรือท่าศพ (Corpse posture) เป็นท่าที่ทำเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกท่าอาสนะต่างๆ ซึ่งช่วยให้ผ่อนคลาย และหายเหนื่อยจากการฝึกโยคะ เริ่มต้นด้วย การนอนหงายราบกับพื้นเหยียดขาตรงแยกออกจากกันเล็กน้อย เหยียดแขนข้างลำตัว วางห่างจากสะโพกเล็กน้อย หงายมือหลับตา ขณะเดียวกันให้ฝึกหายใจเข้า ออก ยาว ลึก โดยปรับลมหายใจให้เรียบ ไม่กระตุก ผ่อนคลายร่างกายและจิตใจที่ละส่วน ซึ่งเป็นการนอนสมาธิ ใช้เวลา 5-10 นาที

1.4 อาสนะท่าผีเสื้อ เป็นท่าที่ยืดหยุ่นกล้ามเนื้อขา และทำให้ผู้ฝึกนั่งสมาธิได้สะดวกมากขึ้น โดยการนั่งหลังตรง ดึงเท้าทั้งสองข้างเข้าหาลำตัว ให้ฝ่าเท้าทั้งสองสัมผัสกันมากที่สุด ใช้มือซ้ายจับเข่าซ้าย และใช้มือขวาจับเข่าขวา ขยับขาทั้งสองข้างขึ้นลงคล้ายกับผีเสื้อขยับปีก แล้วพยายามก้มศีรษะลงมาให้ชิดใกล้หัวแม่เท้าให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผีก 3-5 ครั้ง เป็นประจำทุกวันจะช่วยให้การนั่งสมาธิได้สะดวกและง่ายขึ้น

2 เกาชิกิ (Kaoshiki)

เกาชิกิ (Kaoshiki) มาจากภาษาสันสกฤต เป็นการออกกำลังกาย โดยการผสมผสานท่าอาสนะหลายท่ารวมกัน ช่วยทำให้ระบบหายใจ การเต้นของหัวใจ และระบบการไหลเวียนของโลหิตทำงานได้ดีขึ้น ช่วยทำให้ร่างกายส่วนต่างๆ มีความคล่องตัวมากขึ้น และเพื่อช่วยพัฒนาจิตระดับต่างๆ ของมนุษย์ โดยพัฒนาทำให้ระบบประสาทสามารถใช้จังหวะได้ดี ทำให้ร่างกายและจิตใจเกิดความผ่อนคลาย และลดไขมันส่วนเกินได้ การเต้นเกาชิกิ เป็นการเคลื่อนไหวร่างกาย 18 จังหวะ ดังนี้ ไปทางขวา 5 จังหวะ ทางซ้าย 5 จังหวะ ด้านหน้า 3 จังหวะ และด้านหลัง 5 จังหวะ เริ่มต้นโดยการชูมือประกบกันขึ้นสูงเหนือศีรษะ เหยียดแขนตรงแนบกับใบหูตลอดเวลา โดยย่อเท้าเป็นจังหวะไปมาสลับขวาซ้าย และกายเอียงไปทางขวาเล็กน้อย เป็นจังหวะที่ 1 และเอียงกายทางขวาลงมามากขึ้น เป็นจังหวะที่ 2 และเอียงกายทางขวาลงมามากที่สุดขึ้น เป็นจังหวะที่ 3 จากนั้นให้ผ่อนกลับขึ้นเล็กน้อย เป็นจังหวะที่ 4 และกลับคืนสู่ท่าแรกท่าประกบมือเหนือศีรษะเป็นจังหวะที่ 5 และทำเช่นกันเดียวกันเอียงกายไปทางซ้าย 5 จังหวะ จากนั้นให้ลดมือลงโดยมือประกบกันที่ด้านหน้าให้ขนานไปกับพื้นเป็นจังหวะที่ 1 จากนั้นให้ก้าวเท้าขวาออกไปด้านหลัง เพื่อทำให้การโน้มและก้มตัวได้สะดวกขึ้น พร้อมกับก้มลงนำมือที่ประกบกันนั้นแตะพื้นเป็นจังหวะที่ 2 และกลับคืนสู่ท่าประกบแขนและมือเหนือศีรษะเป็นจังหวะที่ 3 และเอนกายไปด้านหลังเล็กน้อย โดยชูแขนและมือที่ประกบกันเหนือศีรษะเป็นจังหวะที่ 4 และเอนกายให้มากที่สุดเป็นจังหวะที่ 5 และกลับคืนสู่ท่าประกบแขนและมือเหนือศีรษะเป็น

จังหวะที่ 6 จากนั้นให้พักเท้าที่สลับกันไปมาลงแล้วย่อเท้าเป็นจังหวะ 2 ครั้งก่อนที่จะเริ่มฝึกรอบใหม่ โดยขณะที่เดินเกาซิกิ จะต้องมีการเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กันทั้งมือและเท้า พร้อมๆ กับคำภาวนา ภาษาสันสกฤตว่า บาบานัม เคววาลัม แปลว่า ความรักมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง หรือการมีความรักให้กับตนเอง ผู้อื่น และทุกสรรพสิ่ง ขณะที่เดินเกาซิกิผู้ฝึกจะมีความรู้สึกส่งความรักให้ตนเอง ผู้อื่นและทุกสรรพสิ่ง ในจักรวาล คำภาวนา ภาษาสันสกฤตว่า บาบานัม เคววาลัม มีดังนี้

ขวา	بابا	نم	بابا	عه	والم
	1	2	3	4	5
ซ้าย	بابا	نم	بابا	عه	والم
	1	2	3	4	5
หน้า	بابا	نم	بابا		
	1	2	3		
หลัง	بابا	نم	بابا	عه	والم
	1	2	3	4	5

2.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

การเสริมสร้างภาพพจน์ต่อตนเอง คือ ความรู้สึกที่เรามีต่อตนเองโดยตรง ซึ่งอาจเป็นด้านบวก เช่น รู้สึกว่าตัวเองเป็นคนเก่ง เป็นคนที่ประสบความสำเร็จ เป็นคนมีความสามารถ เป็นคนฉลาด สวยหล่อ และเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น หรืออาจเป็นด้านลบ เช่น เป็นคนที่ล้มเหลว ไม่เก่ง ไม่มีความสามารถ โง่ ชี้เหร่ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2540) ข้อค้นพบที่น่าสนใจเรื่องหนึ่งคือ คนเราไม่สามารถมีการกระทำ หรือการปฏิบัติตนที่ขัดแย้งกับภาพพจน์ของตนได้ ดังนั้นการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ ความรู้สึก หรือแม้แต่สติปัญญา จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการเปลี่ยนภาพพจน์ต่อตนเองก่อน (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2533) ถ้าเรามีความคิดเชิงบวกต่อตนเอง จะทำให้ส่งผลต่อความรู้สึกดี ความอึดอุมใจ ความปลาบปลื้มใจ มีความสุขและรู้สึกกระปี้กระเป่า มีพลัง ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมการแสดงออกทางสร้างสรรค์ในทางที่ดี ถ้ามีความคิดเชิงลบ จะทำให้รู้สึกตึงเครียด สับสน วุ่นวาย ไม่มีความสุข ความสบายใจ ซึ่งความคิดไม่มีตัวตน จับต้องไม่ได้ แต่มีพลังส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรม อันนำไปสู่การกระทำ นิสัย และทำให้เกิดชะตาชีวิตที่ดีหรือไม่ดีได้ (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2545) โดยการฝึกและปฏิบัติซ้ำๆ อย่างสม่ำเสมอ

การฝึกปฏิบัติซ้ำอย่างสม่ำเสมอทั้งสมาธิและโยคะอาสนะตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส โดยใช้หลักการของโยคะศาสตร์ด้วยการปฏิบัติซ้ำๆ บ่อยๆ ซึ่งแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมีความเชื่อว่าการต้องการความรัก และความสุขเป็นเรื่องของจิตใจ โดยจิตใจของมนุษย์สามารถพัฒนายกระดับจิตใจให้สูงขึ้นตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ความรัก ความสุขและสติปัญญา จะมีการปรับเปลี่ยนจากความ

รักในตนเองจนขยายความรักออกไปอย่างไร้ขอบเขต (Universal Love) สติปัญญา ความคิดที่มีคุณค่าและความคิดสร้างสรรค์ จะเกิดขึ้นได้เมื่อจิตใจได้มีการพัฒนาयरระดับสูงขึ้น จากการการฝึกปฏิบัติซ้ำๆ บ่อยๆ ทั้งสมาธิและโยคะอาสนะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้บุคคลเห็นคุณค่าของตนและผู้อื่น มีความรักต่อตนเองและผู้อื่นมากยิ่งขึ้น (เกียรตวิธรรม อมาตยกุล, 2542)

สรุปได้ว่า แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเป็นการมุ่งเน้นพัฒนาอัจฉริยภาพของบุคคลที่แฝงเร้นอยู่ภายในให้ปรากฏออกมาอย่างเต็มศักยภาพ ในการพัฒนาตนเอง เน้นการปฏิบัติ 95% และทฤษฎี 5% ซึ่งเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติตนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ทำให้บุคคลมีระเบียบวินัยในตนเอง การทำงานของสมองซีกซ้ายและขวาทำงานอย่างสมดุลอันเนื่องมาจากการบริหารร่างกายและการทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอ เป็นบุคคลที่มีภาพพจน์ตัวเองด้านบวกและมีความรู้สึกดีกับตนเอง เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น และมีความสามารถแตกต่างจากคนอื่น

4.แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

ขั้นนี้เป็นการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Marquardt, 1999) โดยขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติในการแก้ปัญหา มีดังนี้

1. นำเสนอปัญหา (Present the problem) โดยเป็นปัญหา งาน หรือประเด็นจริงในองค์กรที่เกิดขึ้นแล้วนำมาเสนอ

2. กำหนดกรอบของปัญหา (Reframe the problem) นำปัญหา งาน หรือประเด็นจริงในองค์กรนั้นที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและเกิดขึ้นในกรอบของเวลาจริง ต้องมีความเป็นไปได้ และอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกลุ่ม

3. การพิจารณาสาเหตุของปัญหา (Determine causes of the problem) โดยเน้นการพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหา ซึ่งลักษณะการตั้งคำถามถึงสาเหตุจะไม่ใช่การค้นหาคำตอบ แต่จะเป็นการพิจารณาค้นหาที่ลึกลงไปอีก และมีการสะท้อนคิดอย่างวิเคราะห์ผ่านประสบการณ์ในอดีต เพื่อค้นหาสาเหตุ และแนวคิดที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ และช่วยในการค้นหาแนวทางใหม่ของการปฏิบัติ

4. การพัฒนาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา (Develop alternative solutions) โดยสมาชิกในทีมจะร่วมกันเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา ผ่านการอภิปรายกลุ่ม การค้นพบ และการเรียนรู้จากกันและกัน และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหามีความเป็นไปได้ พร้อมกับวางแผนเพื่อนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ

5. การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ (Evaluate alternatives and select actions) โดยประเมินผลที่ได้รับหลังจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ และนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเสนอแนะแนวทางเลือกในการแก้ไขที่ดีที่สุดต่อไป

6. การดำเนินการตามแนวทางแก้ไขปัญหา (Implement the solution) โดยนำแนวทางแก้ไขปัญหาที่ได้ไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง

สรุป ได้ว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการวางแผนแก้ปัญหา โดยจะต้องมีการนำเสนอ ปัญหา ก่อน และกำหนดกรอบของปัญหา และพิจารณาสาเหตุของปัญหา การพัฒนาทางเลือกในการ แก้ไขปัญหา การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ และดำเนินการแนว ทางแก้ไขปัญหา

แนวทางในการเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ คือ โปรแกรมการศึกษาของระบบโรงเรียน ประกอบด้วย กิจกรรม การวางแผน การสอน และการ ประเมิน เป็นโปรแกรมเชิงสถาบันที่เน้นการปรับปรุงและการพัฒนาบุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้พัฒนา ความสามารถพื้นฐานของปัจเจกบุคคล และให้ความสำคัญเนื้อหาสาระทางวิชาการเพื่อพัฒนา สติปัญญาและการมีเหตุผลของผู้เรียน เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลโปรแกรมเชิงสถาบัน คือ เกณฑ์ เกี่ยวกับความรู้ เจตคติ ทักษะความชำนาญการทางเนื้อหาวิชาการที่ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีเพิ่มขึ้น (Boyle, 1981) ซึ่งเหมาะสมและสอดคล้องกับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่มีความต้องการพัฒนา ศักยภาพและเสริมสร้างจริยธรรมของตนเองในการดูแลผู้สูงอายุ

5. องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม (Boyle, 1981) กล่าวได้ว่ามี 9 ขั้นตอน ดังนี้

1.เป้าหมายของโอกาสในการเรียนรู้ 2.วิธีการ เทคนิคและอุปกรณ์ เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึง อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) วิธีการ หมายถึง วิธีการที่เป็นระบบ เป็นกิจกรรมที่องค์กรจัดขึ้นในการ นำไปใช้เพื่อเข้าถึงประชาชน หรือให้ประชาชนเกิดความรู้ 2) เทคนิค คือรูปแบบที่ใช้ในการนำเสนอ เนื้อหาที่เรียนให้แก่ผู้เรียน เช่น การบรรยาย การอภิปราย เป็นต้น 3) อุปกรณ์ หรือเครื่องมือ เป็นสิ่งที่ ใช้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น วีดีโอเทป ภาพยนตร์ เป็นต้น 3.แหล่งทรัพยากรและ เอกสารการสอน ได้แก่ แหล่งทรัพยากรบุคคลหรือผู้สอน เอกสารการสอนและอุปกรณ์การสอน เป็น สื่อการสอนที่เป็นประโยชน์กระตุ้นความสนใจระหว่างการเรียนการสอน 4.สถานที่และเครื่องมือต่างๆ ในการสอนเช่น สถานที่ประชุมสะดวก ขนาดของห้องและการจัดห้องมีลักษณะยืดหยุ่น แสงสว่าง พอเพียง เก็บเสียงได้ดี มีห้องน้ำ เก้าอี้ เหมาะสม 5.งบประมาณของโครงการเพียงพอในการวางแผนการเรียนรู้อื่นๆ 6.ความรับผิดชอบของผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลในการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ให้ข้อมูล หรือสาธิตกระบวนการเรียนการสอน 2) สร้างนิสัยให้ผู้เรียนถามผู้สอน 3) การแสดงความเห็นพ้อง ต้องกันและการสนับสนุน 4) การประเมินหรือการให้ผู้เรียนสามารถประเมินด้วยตนเอง 5) การ พยายามแก้ปัญหาต่างๆ 6) การสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึก 7.ความรับผิดชอบของผู้เรียน 8. ความสัมพันธ์ของประสบการณ์การเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มี 3 ประการ คือ 1) ความต่อเนื่อง ทั้งความคิดและทักษะ โดยผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและจัดประสบการณ์ ใหม่แก่ผู้เรียน 2) การเรียงลำดับ โดยเน้นความสำคัญของประสบการณ์แต่ละประสบการณ์ที่มาจาก

ประสบการณ์ก่อนๆ ในลักษณะที่กว้างและลึกซึ้ง 3) การประสมประสาน ช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพรวม และพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง 9.การประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การประเมิน 3 ส่วน คือ 1) การออกแบบ ควรประเมินขณะกำลังวางแผน และก่อนนำไปปฏิบัติ โดยเน้นประเมินที่วัตถุประสงค์ และคุณสมบัติของโครงการที่ควรมีและเหมาะสม 2) กระบวนการ ประเมินขณะดำเนินการอยู่ และผลสะท้อนกลับให้กับการวางแผนที่ยังเหลืออยู่เพื่อจะดำเนินการต่อไป และการประเมินครั้งสุดท้ายเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของเนื้อหาหรือกระบวนการ 3) โครงการเสร็จสมบูรณ์ เป็นการประเมินที่ชี้ให้เห็นขั้นต่อไปที่พึงประสงค์ และเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลโครงการในตอนต้นๆ

สรุปได้ว่า การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) เป็นโปรแกรมเชิงสถาบัน โดยผู้วิจัยดำเนินการในขั้นตอนนี้ตามแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของบอยล์ (Boyle, 1981) ได้แก่ ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาโปรแกรม ดังนี้ 1)การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2)การระบุเนื้อหาวิชา 3) การกำหนดการเรียนการสอน 4)การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ 5)การประเมินผลโปรแกรม โดยมีวัตถุประสงค์ต้องเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล และเพื่อพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคล มีขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรมเป็นขั้นตอนของการวางแผนการเรียนรู้ที่ควรคำนึงถึง ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เมื่อนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม มาสังเคราะห์เพื่อการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ 7 ขั้นตอนดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ 2) ผู้เรียน 3) ผู้สอน 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) ทักษะการเรียนรู้และสื่อการสอน 7) การประเมินผล โดยการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

2.ผู้เรียน

เป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ที่เป็นคนภายในชุมชนที่มีจิตอาสา โดยผ่านการคัดเลือกจากการประชาคมในชุมชน หรือท้องถิ่น เป็นผู้มีความสนใจ มีความตั้งใจทำหน้าที่อย่างต่อเนื่อง และมีเวลาเพื่อทำหน้าที่ และพออ่านออกเขียนได้ และสมัครใจยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาของการจัดกิจกรรม

3.ผู้สอน

ผู้สอนมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

3.1 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ในการพัฒนาบุคคลให้มีความสมดุล ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการควบคุมความคิดและการกระทำต่อตนเองและผู้อื่นได้

3.2 เป็นผู้ที่มีทัศนคติในการมองโลกเชิงบวก

3.3 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

3.4 มีความรู้ ความเข้าใจด้านการดูแลผู้สูงอายุ

3.5 สร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจแก่ผู้เรียนในการช่วยเหลือและแนะนำการเรียนรู้

4.เนื้อหาสาระ

เนื้อหาสาระของกิจกรรมในการแนะนำกระบวนการเรียนรู้เพื่อนำเข้าสู่เนื้อหา นั้น ประกอบด้วย เนื้อหากิจกรรมการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำ และเนื้อหา การเรียนรู้แบ่งเป็น 2 หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

เนื้อหาสาระของกิจกรรม คือ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การทำให้คลื่นสมองต่ำ การสร้าง ภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2553) และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ 7 ด้าน (สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียง, ม.ป.ป. ; ภาควิชาการพยาบาล อายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542, ศูนย์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อ ผู้สูงอายุ, 2554) มีรายละเอียดดังนี้

4.1 เนื้อหากิจกรรมโดยการแนะนำขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อนำเข้าสู่เนื้อหา ระยะเวลา จำนวน 4 ชั่วโมง ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย การเรียนรู้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ได้แก่ หลักยามะและนิยามะ

4.2 เนื้อหากิจกรรมการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำ ระยะเวลา จำนวน 8 ชั่วโมง ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย 1) การฝึกสมาธิ 2) การฝึกโยคะอาสนะ 3) การสร้าง ทัศนคติที่ดีโดยสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

4.3 เนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และจริยธรรมในการ ดูแลผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 2 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยที่ 1 แนวคิดและหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

ขอบเขตเนื้อหา มีดังนี้

1. หลักยามะ เป็นหลักในการพัฒนาตนเองต่อผู้อื่น
2. หลักนิยามะ เป็นหลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเอง

เนื้อหาหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หมายถึง หลักการในการปฏิบัติกายและจิตใจของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิต ซึ่งจะเป็นหนทางนำพาทุกชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วย หลักยามะและหลักนิยามะ คือ **ยามะ** หมายถึง หลักในการพัฒนาตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุกับผู้อื่น **นิยามะ** หมายถึง หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุ

เนื้อหากิจกรรมการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำ

เนื้อหาสาระของกิจกรรม ประกอบด้วย การฝึกโยคะอาสนะ และการทำสมาธิตามแนวคิดคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส การฝึกโยคะอาสนะ เพื่อหลีกเลี่ยงท่าที่ก่อให้เกิดอันตรายและอาจได้รับบาดเจ็บ โดยเป็นท่าที่ง่ายแก่การปฏิบัติ 4 ท่า ดังนี้

1. อาสนะ (Asana)

- 1.1 อาสนะท่าแขนและขา
- 1.2 อาสนะท่างู หรือท่าบูจางกสนะ
- 1.3 อาสนะท่านอน หรือท่าสวาสนะ
- 1.4 อาสนะท่าผีเสื้อ

2. เกาชิกิ (Kaoshiki)

เกาชิกิ มาจากภาษาสันสกฤต เป็นการออกกำลังกาย โดยการผสมผสานท่าอาสนะหลายท่า หายใจ การเต้นของหัวใจ และระบบการไหลเวียนของโลหิตทำงานได้ดีขึ้น ช่วยทำให้ร่างกายส่วนต่างๆ มีความคล่องตัวมากขึ้น และเพื่อช่วยพัฒนาจิตระดับต่างๆ ของมนุษย์ โดยพัฒนาทำให้ระบบประสาทสามารถใช้จังหวะได้ดี ทำให้ร่างกายและจิตใจเกิดความผ่อนคลาย

จากการการฝึกโยคะอาสนะอย่างสม่ำเสมอ ปฏิบัติซ้ำๆ บ่อยๆ เพื่อให้บุคคลเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีความรักต่อตนเองและผู้อื่นมากยิ่งขึ้น (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542)

3. การฝึกสมาธิ (Meditation)

การฝึกสมาธิ (Meditation) คือ การฝึกความตั้งมั่นแห่งใจ ความสำรวมใจให้แน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ฟังซ่านเพื่อให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งในสิ่งนั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542; พระธรรมปิฎก, 2538) การฝึกสมาธิตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542) มีวิธีการโดยที่ผู้ฝึกสมาธิควรนั่งท่าที่เหมาะสมที่สุด คือ ท่าดอกบัว (Lotus Posture) อันเป็นสัญลักษณ์ของดอกไม้ที่

สะอาด บริสุทธิ์สวยงาม ซึ่งโยคีได้ทดลองใช้ทำนี้มาหลายพันปีแล้ว โดยการนั่งตรง และเหยียดขาทั้งสองออกไปข้างหน้า แล้วงอขาขวาเข้าหาตัว ยกเท้าขวาทับต้นขาซ้ายแล้วงอขาซ้ายเข้าหาตัวเช่นเดียวกัน ยกเท้าซ้ายขึ้นทับต้นขาขวา หลับตา หุบปาก ขบขากรรไกรเข้าด้วยกัน ลิ้นม้วนขึ้นไปแตะเพดานปากบน มือประสานกันและหายใจเข้าลึกขึ้น เป็นท่าที่ผ่อนคลายมากที่สุดและมีพลังส่งไปเลี้ยงสมองสูงสุด การฝึกสมาธิจะทำให้คลื่นสมองต่ำอยู่เสมอ โดยจิตใจของมนุษย์สามารถพัฒนายกระดับจิตใจให้สูงขึ้นตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ความรัก ความสุขและสติปัญญา จะมีการปรับเปลี่ยนจากความรักในตนเองจนขยายความรักออกไปอย่างไร้ขอบเขต (Universal Love) สติปัญญา ความคิดที่มีคุณค่าและความคิดสร้างสรรค์ จะเกิดขึ้นได้เมื่อจิตใจได้มีการพัฒนายกระดับสูงขึ้น

4. การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

การสร้างภาพพจน์ต่อตนเอง คือ ความรู้สึกที่เรามีต่อตนเองโดยตรง ซึ่งอาจเป็นด้านบวก เช่น รู้สึกว่าตัวเองเป็นคนเก่ง เป็นคนที่ประสบความสำเร็จ เป็นคนมีความสามารถ เป็นคนฉลาด สวยหล่อ และเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น หรืออาจเป็นด้านลบ เช่น เป็นคนที่ล้มเหลว ไม่เก่ง ไม่มีความสามารถ โง่ ชี้อหู่ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2540) ข้อค้นพบที่น่าสนใจเรื่องหนึ่งคือ คนเราไม่สามารถมีการกระทำ หรือการปฏิบัติตนที่ขัดแย้งกับภาพพจน์ของตนได้ ดังนั้นการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ ความรู้สึก หรือแม้แต่สติปัญญา จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการเปลี่ยนภาพพจน์ต่อตนเองก่อน (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2533) ถ้าเรามีความคิดเชิงบวกต่อตนเอง จะทำให้ส่งผลต่อความรู้สึกดี ความอึดอ้อมใจ ความปลื้มใจ มีความสุขและรู้สึกกระปี้กระเป่า มีพลัง ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมการแสดงออกทางสร้างสรรค์ในทางที่ดี ถ้ามีความคิดเชิงลบ จะทำให้รู้สึกดิ่งเครียด สับสน วุ่นวาย ไม่มีความสุข ความสบายใจ ซึ่งความคิดไม่มีตัวตน จับต้องไม่ได้ แต่มีพลังส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรม อันนำไปสู่การกระทำ นิสสัย และทำให้เกิดชะตาชีวิตที่ดีหรือไม่ดีได้ (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2545)

หน่วยที่ 2 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

ขอบเขตเนื้อหา คือ จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ มีดังนี้ องค์ประกอบของจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ 7 ด้าน (สถาบันกศน.ภาคตะวันออก, ม.ป.ป.; ภาควิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542, ศูนย์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ, 2554) ประกอบด้วย 1. ความรับผิดชอบ 2. ความซื่อสัตย์ 3. ความกตัญญูกตเวทิต 4. ความมีระเบียบวินัย 5. ความเสียสละ 6. ความอดุสาหะ 7. ความเมตตา

มีความหมายดังต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร มีความละเอียดรอบคอบ กล่าวคือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จะต้องรู้จักหน้าที่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไร

มีขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบมากนักน้อยแค่ไหน และได้กระทำตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบอย่างครบถ้วน สมบูรณ์โดยใช้ความสามารถของตนเองที่มีอยู่อย่างเต็มที่รวมทั้งพยายามปรับปรุงงานที่ทำให้ดียิ่งขึ้น

2. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา และใจ ได้แก่ การไม่โกหกหลอกลวง การไม่คดโกง ไม่ให้ข้อมูลเท็จ ซึ่งทำให้เกิดผลเสีย หรืออันตรายแก่ผู้สูงอายุ สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ อายุที่ได้รับการว่าจ้างมา จะต้องไม่เอาเวลางานในหน้าที่ไปทำประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่ขออนุญาตจากผู้ว่าจ้าง มีความตรงต่อเวลาในการทำงาน รวมทั้งไม่หยิบฉวยสิ่งของของผู้ว่าจ้างมาเป็นของตน หรือเอาไว้ใช้ประโยชน์ส่วนตัว

3. ความกตัญญูกตเวทิตี หมายถึง การรู้คุณค่า และตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ เคารพในสิทธิของผู้สูงอายุ หรือ ความเป็นมนุษย์ แสดงความเคารพนับถือในฐานะที่เป็นผู้สูงอายุ หรือผู้อาวุโส ไม่คิดร้าย และให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุด้วยจริงใจ

4. ความมีระเบียบวินัย คือ การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม เช่น การสวมใส่เสื้อผ้าเรียบร้อย สะอาด จัดเก็บของและเครื่องใช้ให้เป็นระเบียบ มีระเบียบวินัยในการทำงาน และทำงานตรงตามเวลา

5. ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่นเท่าที่จะทำได้ตามความสามารถ เมื่อผู้สูงอายุที่ดูแลเกิดความทุกข์ หรืออยู่ในช่วงเวลาที่น่าจะเกิดอันตราย ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ควรเสียสละเวลาในการเฝ้าดูแลจนกว่าจะมีผู้รับผิดชอบมาดูแลต่อ

6. ความอดุสาหะ หมายถึง ความพยายามอย่างเต็มกำลัง เพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี มีความขยัน อดทนไม่ท้อแท้

7. ความเมตตา กรุณา หมายถึง การมีความจริงใจ มีความรัก ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจ ประรณานดีต่อผู้สูงอายุ มีความยิ้มแย้มแจ่มใสในการทำงาน มีการกระทำที่มุ่งหวังให้ผู้สูงอายุมีความสุข และช่วยเหลือเจือจุนผู้สูงอายุด้วยความตั้งใจ

5. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ขั้นตอนของกิจกรรมเป็นการบูรณาการแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมของ Boyle (1981) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Marquardt, 1999) ซึ่งเป็นการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2553) ได้ขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การนำเสนอปัญหาจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

เป็นขั้นตอนในการนำเสนอปัญหาที่ผู้เรียนพบว่าเป็นประเด็นปัญหา และอุปสรรคในการทำงานตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง

2. การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่โดยใช้หลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส

2.1 การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำด้วยการฝึกโยคะอาสนะ และทำสมาธิ

ขั้นการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำ ซึ่งแนวทางการจัดกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ การสร้างความสมดุลทางร่างกายและจิตใจ โดยการทำโยคะ และสมาธิ ผู้สอนจะให้ผู้เรียนเลือกพื้นที่ของตนในการทำกิจกรรม โดยให้ผู้เรียนนั่งหลับตาเบาๆ ทำตัวสบายๆ และผ่อนคลาย ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงเพื่อทำให้เกิดบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และผู้เรียนมีสติระลึกรู้ตัวตลอดเวลา และปฏิบัติซ้ำๆ เป็นประจำด้วยตนเอง ผู้สอนจะคอยกระตุ้นผู้เรียนให้นำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติซ้ำๆ บ่อยๆ ด้วยตนเอง จนเกิดความเคยชินและเป็นนิสัย และให้ผู้เรียนเขียนบันทึกประจำวันทุกวันเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ โดยผู้สอนจะเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และให้กำลังใจผู้เรียนให้เกิดพลังและทัศนคติที่ดีในการทำกิจกรรมและนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

2.2 การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง ผู้สอนทำหน้าที่เสริมสร้างกำลังใจให้แก่ผู้เรียนด้วยคำพูดที่เป็นด้านบวกแก่ผู้เรียน เช่น การพูดชมเชย การยิ้มและสบตา เป็นต้น พร้อมทั้งได้ให้ข้อคิดจากกิจกรรมและการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปปฏิบัติด้วยตนเอง

3. การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม

การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยกระบวนการถามคำถามและสะท้อนความคิด เป็นการสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยใช้การสังเกต การไตร่ตรอง การรวบรวมข้อมูล และการใช้ประสบการณ์ในอดีตมา เพื่อสร้างความเข้าใจกับปัญหาตามข้อเท็จจริง และพบสภาพปัญหาที่แท้จริง โดยผู้สอนจะกำหนดกิจกรรมในการเข้าสู่ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการกระทำในอดีต โดยการจัดกิจกรรมจะมีหลายรูปแบบ เช่น สถานการณ์จำลอง การชมวีดิทัศน์ เกม บทบาท การระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม การเล่านิทาน เป็นต้น เมื่อผู้เรียนทำกิจกรรมเสร็จสิ้น ผู้สอนจะเป็นผู้สรุปแนวคิดของกิจกรรมแล้วตั้งประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาแล้วให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หลังจากนั้นผู้เรียนจะออกมานำเสนอโดยการเล่าเรื่องจากการสังเกตและการรับรู้ปัญหาของผู้เรียน หรือโดยการอภิปรายประเด็นปัญหาโดยการคิดทบทวน และพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหา พร้อมทั้งสรุป

ประเด็นปัญหานั้น โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ระหว่างกัน และการนำเสนอถึงสาเหตุของปัญหาที่ได้คิดทบทวนตามเวลาที่กำหนด

4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมหลักยามะและหลักนิยามะและกิจกรรมที่สังเคราะห์

การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหา เป็นการหาเหตุผลจากการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อประกอบ การตัดสินใจสำหรับเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้และมีความเหมาะสม ในขั้นตอนนี้ ผู้สอนจะแทรกความรู้ หรือใบกิจกรรมในเรื่องที่ต้องการให้ผู้เรียนศึกษา โดยผู้สอนกำหนดประเด็นการอภิปรายให้กับผู้ร่วมกิจกรรมในประเด็นปัญหา และทบทวนประกอบกับความรู้ใหม่จากใบความรู้ที่ได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ออกมาเป็นความรู้ใหม่ หรือแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ แล้วให้ผู้เรียนนำเสนอเกี่ยวกับข้อมูล หรือทางเลือกต่างๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม

5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ

เป็นขั้นตอนหลังจากการตัดสินใจการพิจารณาเลือกแนวทางและดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมและเป็นไปได้ และหลังจากการลงมือปฏิบัติหรือกระทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ผ่านขั้นตอนการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบด้วยการฝึกและปฏิบัติของผู้เรียน เช่น การบอกเล่าเรื่องราว บทบาทสมมติ การแสดงละคร เป็นต้น โดยประเมินผลที่ได้รับภายหลังจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ และนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเสนอแนะแนวทางเลือกในการแก้ไขที่ดีที่สุดต่อไป

6.การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหานำไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ

การดำเนินการแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนการตัดสินใจแก้ปัญหา โดยการจัดระบบความคิดเพื่อสรุปเหตุผลจากข้อเท็จจริงบนหลักคุณธรรมตามหลักยามะและหลักนิยามะ และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ โดยการกำหนดทิศทางแก้ไขปัญหาย่างเป็นขั้นตอนที่ยืดหยุ่นตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อการลงมือปฏิบัติ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนออกมอภิปรายนำเสนอวิธีการแก้ไขปัญหา

6.ทรัพยากรการเรียนรู้และสื่อการสอน

1.ทรัพยากรการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหา เช่น วิทยากร หรือผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจ และความเชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้จากการปฏิบัติ หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

2.สื่อการสอน ได้แก่ สื่อบุคคล คือ วิทยากรหรือผู้สอน คู่มือหรือเอกสารการสอน วิดิทัศน์ที่สัมพันธ์กับเนื้อหา เทปเพลง เป็นต้น

7.การประเมินผล

การประเมินผล ประกอบด้วย

7.1 การประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่

7.1.1 แบบวัดความรู้ที่สอดคล้องกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

7.1.2 แบบวัดเจตคติที่สอดคล้องกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

7.1.3 แบบวัดทักษะที่สอดคล้องกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

7.1.4 แบบประเมินตนเองที่สอดคล้องกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยได้

พัฒนาขึ้น

7.1.5 แบบบันทึกการปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุเพื่อใช้ประกอบคู่มือการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

7.2 แบบประเมินโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

7.3 แบบสัมภาษณ์ปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวกับการนำรูปแบบการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

7.4 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคู่มือการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

8. กำหนดการของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

มีรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

กำหนดการจัดกิจกรรม

วันอาทิตย์ที่ 13 มีนาคม 2559

08.00 – 09.00 น.	ลงทะเบียนและรับเอกสาร
09.00 – 10.00 น.	พิธีเปิดการอบรม
10.00 – 10.30 น.	กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การแนะนำตัว
10.30 – 11.00 น.	พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
11.00 – 12.00 น.	แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 15.00 น.	แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (ต่อ)
15.00 – 16.00 น.	พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
16.00 – 18.00 น.	แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

วันจันทร์ที่ 14 มีนาคม 2559

08.00 – 09.00 น.	กิจกรรมการพัฒนาคนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
09.00 – 10.30 น.	การทำสมาธิและการผ่อนคลายอย่างล้ำลึก
10.30 – 11.00 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
11.00 – 12.00 น.	การพัฒนาจิตตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 15.00 น.	การทำงานและการพัฒนาคลื่นสมอง
15.00 – 16.00 น.	พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
16.00 – 18.00 น.	การฝึกโยคะ การทำสมาธิ และการผ่อนคลายอย่างล้ำลึก

กำหนดการจัดกิจกรรม (ต่อ)

วันอังคารที่ 15 มีนาคม 2559

- 08.00 – 10.00 น. บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ
- 10.30 – 11.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 11.00 – 12.00 น. กิจกรรมการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง
- 12.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 – 15.30 น. จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ
- 15.30 – 16.00 น. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
- 16.00 – 18.00 น. การฝึกโยคะ การทำสมาธิ และการผ่อนคลายอย่างล้ำลึก

วันพุธที่ 16 มีนาคม 2559

- 08.00 – 10.30 น. จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบ
- 10.30 – 11.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 11.00 – 12.00 น. กิจกรรมสะท้อนความคิดจากจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบ
- 12.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 – 15.30 น. กิจกรรมสะท้อนความคิดจากจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบ (ต่อ)
- 15.30 – 16.00 น. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
- 16.00– 18.00 น. การฝึกโยคะ การทำสมาธิ และการผ่อนคลายอย่างล้ำลึก

กำหนดการจัดกิจกรรม (ต่อ)

วันพฤหัสบดีที่ 17 มีนาคม 2559

- 08.00 – 10.30 น. จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์
- 10.30 – 11.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 11.00 – 12.00 น. กิจกรรมสะท้อนความคิดจากจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์
- 12.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 – 15.30 น. กิจกรรมสะท้อนความคิดจากจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ
- 15.30 – 16.00 น. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
- 16.00– 18.00 น. การฝึกโยคะ การทำสมาธิ และการผ่อนคลายอย่างล้ำลึก

วันศุกร์ที่ 18 มีนาคม 2559

- 08.00 – 10.30 น. จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูทเวทีย
- 10.30 – 11.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 11.00 – 12.00 น. กิจกรรมสะท้อนความคิดจากจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ
ด้านความกตัญญูทเวทีย
- 12.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 – 15.30 น. กิจกรรมสะท้อนความคิดจากจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ
ด้านความกตัญญูทเวทีย (ต่อ)
- 15.30 – 16.00 น. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
- 16.00– 18.00 น. การฝึกโยคะ การทำสมาธิ และการผ่อนคลายอย่างล้ำลึก

กำหนดการจัดกิจกรรม (ต่อ)

วันเสาร์ที่ 19 มีนาคม 2559

- 08.00 – 10.30 น. จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุด้านความมีระเบียบวินัย
- 10.30 – 11.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 11.00 – 12.00 น. กิจกรรมสะท้อนความคิดจากจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ
ด้านความมีระเบียบวินัย
- 12.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 – 15.30 น. กิจกรรมสะท้อนความคิดจากจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ
ด้านความมีระเบียบวินัย (ต่อ)
- 15.30 – 16.00 น. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
- 16.00– 18.00 น. การฝึกโยคะ การทำสมาธิ และการผ่อนคลายอย่างล้ำลึก

วันอาทิตย์ที่ 20 มีนาคม 2559

- 08.00 – 10.30 น. จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละ
- 10.30 – 11.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 11.00 – 12.00 น. กิจกรรมสะท้อนความคิดจากจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ
ด้านความเสียสละ
- 12.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 – 15.30 น. กิจกรรมสะท้อนความคิดจากจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ
ด้านความเสียสละ (ต่อ)
- 15.30 – 16.00 น. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
- 16.00– 18.00 น. การฝึกโยคะ การทำสมาธิ และการผ่อนคลายอย่างล้ำลึก

กำหนดการจัดกิจกรรม (ต่อ)

วันจันทร์ที่ 21 มีนาคม 2559

- 08.00 – 10.30 น. จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุด้านความสะอาด
- 10.30 – 11.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 11.00 – 12.00 น. กิจกรรมสะท้อนความคิดจากจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ
ด้านความสะอาด
- 12.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 – 15.30 น. จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตา
- 15.30 – 16.00 น. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
- 16.00– 18.00 น. กิจกรรมสะท้อนความคิดจากจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตา

วันอังคารที่ 22 มีนาคม 2559

- 08.00 – 10.30 น. กิจกรรมการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง
- 10.30 – 11.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 11.00 – 12.00 น. ประเมินผลด้วยแบบทดสอบและแบบประเมินการจัดกิจกรรม
- 12.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 – 15.30 น. ประเมินผลด้วยแบบทดสอบและแบบประเมินการจัดกิจกรรม (ต่อ)
- 15.30 – 16.00 น. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
- 16.00– 18.00 น. การฝึกโยคะ การทำสมาธิ และการผ่อนคลายอย่างล้ำลึก
- 18.00 น. ปิดการอบรม

การติดตามผลหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม

กิจกรรมระยะที่ 2 ติดตามผลการฝึกปฏิบัติจากคู่มือ

วันพุธ 23 มีนาคม 2559

09.00 – 12.00 น. การพบปะพูดคุยกับผู้เรียนและการร่วมทำบุญทางศาสนา

13.00 – 15.30 น. การเยี่ยมเยียนบ้านผู้สูงอายุ

วันพฤหัสบดี 24 มีนาคม 2559

09.00 – 14.00 น. การพบปะพูดคุยกับผู้เรียนและการร่วมลงพื้นที่ที่ตรวจสอบสุขภาพผู้สูงอายุ

13.00 – 15.30 น. การเยี่ยมเยียนบ้านผู้สูงอายุ

วันเสาร์ที่ 26 มีนาคม 2559

09.00 – 12.00 น. การพบปะพูดคุยกับผู้เรียนและการร่วมทำบุญทางศาสนา

กิจกรรมระยะที่ 3 การนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติด้วยคู่มือ

วันอาทิตย์ที่ 27 มีนาคม 2559

09.00 – 10.00 น. ลงทะเบียนและรับเอกสาร

10.00 – 11.00 น. การนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติด้วยคู่มือการฝึกทักษะด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

11.00 – 12.00 น. การอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับโปรแกรม

12.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

13.00 – 15.00 น. การอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับปัจจัยและเงื่อนไขของโปรแกรม

15.00 – 16.00 น. ประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

16.00 – 17.00 น. ปิดการอบรม

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
ลงทะเบียน			การลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม	1 ชั่วโมง
ปฐมนิเทศ			ผู้สอนดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม วิธีการเรียนรู้ และการปฏิบัติตัวเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และการทำแบบวัดก่อนการอบรม	2 ชั่วโมง
กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์		1. เกมละลายพฤติกรรม 2. การให้แนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	1. ผู้สอนดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความคุ้นเคย และรู้จักซึ่งกันและกันระหว่างผู้สอน ผู้เรียน และผู้เรียนด้วยกัน โดยใช้เกมต่างๆ เพื่อละลายพฤติกรรม ได้แก่ เกมตามล่าหาชื่อ 2. ผู้สอนบรรยายในหัวข้อความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสุขภาพผู้สูงอายุ พร้อมฉายวิดีโอที่เกี่ยวกับแนวทางการดูแลผู้สูงอายุ https://youtu.be/Dy479BIQZUk และวิดีโอที่เกี่ยวกับปัญหาการดูแลผู้สูงอายุ https://youtu.be/PN8c_1RoHis	2 ชั่วโมง
ความรู้ด้านจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ		การให้แนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	5. ผู้สอนบรรยายในหัวข้อความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ พร้อมฉายคลิปวิดีโอเกี่ยวกับการดูแลร่างกายและจิตใจผู้สูงอายุ https://youtu.be/l_H6R5MrZnw	1 ชั่วโมง
แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส		การให้แนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	6. ผู้สอนบรรยายในหัวข้อความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส	30 นาที
หลักคุณธรรมแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส		การให้แนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	7. ผู้สอนบรรยายในหัวข้อความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักคุณธรรมแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส	30 นาที
กิจกรรมแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (การเดินเกาซิกิ)		การฝึกปฏิบัติ	8. ผู้สอนสาธิตวิธีการเดินเกาซิกิ โดยให้ผู้เรียนดูตัวอย่างและฝึกปฏิบัติตาม	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
การพัฒนา ตนตาม แนวทาง นีโอฮิว แมนนิส	เพื่อให้ผู้เรียนมี ความพร้อมทั้ง ร่างกายและ จิตใจในการเข้า ร่วมกิจกรรม	1.การสร้างบรรยากาศที่ ผ่อนคลาย โดยการทำให้ คลื่นสมองต่ำด้วย การฝึกโยคะอาสนะ และทำสมาธิ 2.การสร้างภาพพจน์ที่ดี ต่อตนเอง	1.ผู้สอนบรรยายเรื่องการพัฒนาตนตามแนวทาง นีโอฮิวแมนนิสโดยการสาธิตแสดงวิธีการทำโยคะ และทำสมาธิ และบอกให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม คำแนะนำ ดังนี้ 1.1 ผู้สอนสาธิตวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ โดย ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม ได้แก่ อาสนะแขนและขา อาสนะท่างู อาสนะท่านอน อาสนะท่าผีเสื้อ และ การออกกำลังกายท่าเกาซิกิ 1.2 ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงพร้อมคำพูดที่เป็น บวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดบรรยากาศของความผ่อนคลาย และภาวะคลื่นสมองต่ำด้วยการทำสมาธิ ท่านอน <a href="https://youtu.be/4A3W9zwrFqQ?list=PLRS
Txclx_r74bIV-oDdKHtllr-RxyYc">https://youtu.be/4A3W9zwrFqQ?list=PLRS Txclx_r74bIV-oDdKHtllr-RxyYc 1.3 ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่ความผ่อนคลายด้วย การพูด ดังนี้ “อีกสักครู่ เราจะนับหนึ่งถึงสิบ เมื่อ นับถึงสิบ เราจะรู้สึกตัวอีกครั้ง เราจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้ กระเปร่า แข็งแรง มีความรักให้กับตนเอง และผู้อื่นอย่างที่ไม่เคยรู้สึกมาก่อนเลยในชีวิต เรานับ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า พลังต่างๆ กลับคืน มาสู่ที่ตัวเรา เราารู้สึกแข็งแรงที่สุด สดชื่นที่สุด มี ความสุขมากที่สุด เรากลายเป็นคนที่มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส คิดและพูดแต่สิ่งที่เป็นบวกให้กับ ตัวเองและผู้อื่น เราจะบอกกับตัวเองทุกวันว่า ยิ่ง เรามีอายุมากขึ้น เรายิ่งแข็งแรง เรามีความเมตตา สูงขึ้น มีเสน่ห์และน่ารัก มีการพัฒนาตัวเองให้เก่ง ขึ้นในทุกด้านของชีวิต หายใจเข้า เอาพลังแห่ง ความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ของจักรวาลเข้าสู่ ตัวเรา หายใจออก แผ่ความรัก และความเมตตา ที่ยิ่งใหญ่ให้แก่ตัวเรา และทุกสรรพสิ่ง หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัวไปทาง ซ้ายและพลิกตัวกลับมาทางขวา และลุกขึ้น และ หันไปยิ้มให้คนที่อยู่ทางซ้าย 1 ที และหันไปยิ้ม ให้คนทางขวา 1 ที” ซึ่งเป็นปฏิบัติในการสร้าง ภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น โดยในข้อที่ 1.1 ถึง 1.3 ทำควบคู่กันไปและปฏิบัติซ้ำๆ สม่ำเสมอ เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
1.ความ รับผิดชอบ	เพื่อให้ผู้เรียนมี ทักษะการปฏิบัติ ตนในการคิด การ พูดและกระทำทำให้ ผู้อื่นได้รับประโยชน์ และมีความสุข และ รู้ขอบเขตหน้าที่ ความรับผิดชอบใน งาน	1.การนำเสนอ ปัญหาจริยธรรมใน การดูแลผู้สูงอายุ	1.ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม และซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับ เหตุการณ์ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดูแล ผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบต่อ และให้ผู้เรียน แต่ละกลุ่มออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้น โดยกลุ่ม ผู้เรียนจับบันทึกปัญหาและสะท้อนความคิด ออกมาในใบงาน กระดาษ A 4 ที่ผู้สอนแจกให้ เกี่ยวกับประเด็น ดังนี้ -ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแล ผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบต่ออย่างไร ยกตัวอย่าง ให้ชัดเจน จากสถานการณ์ในอดีต สถานการณ์ ปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้	2 ชั่วโมง
		2.การกำหนดกรอบ ของปัญหาใหม่ตาม แนวคิดนีโอฮิวแมน นิส	2.ผู้สอนกำหนดกรอบประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับ การแก้ไข 2.1 ผู้สอนให้แนวคิดหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมน นิส คือ การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่ เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข แก่ผู้เรียนโดยแทรกใบความรู้หลักคุณธรรมนีโอ ฮิวแมนนิส และกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของ ความรับผิดชอบต่อเรื่อง “การอยู่รอดกับความ รับผิดชอบต่อหน้าที่”	1 ชั่วโมง
		3.การพิจารณา สาเหตุของปัญหา โดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม	3.ผู้สอนสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดย ใช้การตั้งคำถาม และผู้เรียนสะท้อนความคิดจาก ประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้เรียนแต่ละ คน เพื่อค้นหาสาเหตุ และค้นหาแนวทางใหม่ เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจากการระดม สมอง และอภิปรายกลุ่มร่วมกันในการหาสาเหตุ และวิธีการแก้ปัญหา โดยแบ่งกลุ่มๆ ละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่มจากกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรม ของความรับผิดชอบต่อเรื่อง “การอยู่รอดกับความ รับผิดชอบต่อหน้าที่” ที่ผู้สอนกำหนดไว้ในประเด็น ดังนี้ -ท่านคิดว่าพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตัว ละครเป็นอย่างไร และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
		4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิสและกิจกรรมที่สังเคราะห์	4.ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการวิเคราะห์ปัญหา และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และวางแผนนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยการอภิปรายกลุ่มจากกรณีศึกษาในข้อที่ 3 จากปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้ 4.1 ผู้สอนให้ผู้เรียนทบทวนใบงานประกอบกับความรู้นี้ใหม่จากใบความรู้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ออกมาเป็นความรู้ใหม่ หรือแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ โดยสรุปและจดบันทึกแนวทางแก้ปัญหากจากกรณีศึกษา ใบความรู้ ใบงาน และเลือกทางแก้ไขปัญหาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในประเด็นข้อคิดและแนวทางในการแก้ปัญหา จริยธรรมดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบลงในใบงานที่ผู้สอนแจก	1 ชั่วโมง
		5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	5.ผู้สอนให้ผู้เรียนประเมินผลจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติจากกรณีศึกษาและใบความรู้ เพื่อเลือกการแก้ไขที่ดีที่สุดในการนำมาสู่การปฏิบัติที่มาจากความคิดและหาคำตอบด้วยตัวผู้เรียนแต่ละกลุ่มโดยการเปิดใจยอมรับแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาร่วมกัน	1 ชั่วโมง
		6.การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหานำไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	6.ผู้สอนให้ผู้เรียนดำเนินการแก้ปัญหากตามหลักจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาความรับผิดชอบจากการสรุปผลโดยผู้เรียนลงในใบงาน และนำเสนอโดยให้ตัวแทนผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน 7.ผู้สอนกล่าวสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของผู้เรียน 8.ผู้สอนประเมินผลผู้เรียนจากกิจกรรม มีดังนี้ -ความสนใจและความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม -การประเมินผลงานและการนำเสนอ	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
การพัฒนา ตนตาม แนวทาง นีโอฮิว แมนนิส	เพื่อให้ผู้เรียนมี ความพร้อมทั้ง ร่างกายและ จิตใจในการเข้า ร่วมกิจกรรม	1.การสร้างบรรยากาศที่ ผ่อนคลาย โดยการทำให้ คลื่นสมองต่ำด้วย การฝึกโยคะอาสนะ และทำสมาธิ 2.การสร้างภาพพจน์ที่ดี ต่อตนเอง	1.ผู้สอนบรรยายเรื่องการพัฒนาตนตามแนวทาง นีโอฮิวแมนนิสโดยการสาธิตแสดงวิธีการทำโยคะ และทำสมาธิ และบอกให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม คำแนะนำ ดังนี้ 1.1 ผู้สอนสาธิตวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ โดย ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม ได้แก่ อาสนะแขนและขา อาสนะท่างู อาสนะท่านอน อาสนะท่าผีเสื้อ และ การออกกำลังกายท่าเกาซิกิ 1.2 ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงพร้อมคำพูดที่เป็น บวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดบรรยากาศของความผ่อนคลาย และภาวะคลื่นสมองต่ำด้วยการทำสมาธิ ท่านอน <a href="https://youtu.be/4A3W9zwrFqQ?list=PLRS
Txcflx_r74bIV-oDdKHtllc-_RxyYc">https://youtu.be/4A3W9zwrFqQ?list=PLRS Txcflx_r74bIV-oDdKHtllc-_RxyYc 1.3 ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่ความผ่อนคลายด้วย การพูด ดังนี้ “อีกสักครู่ เราจะนับหนึ่งถึงสิบ เมื่อ นับถึงสิบ เราจะรู้สึกตัวอีกครั้ง เราจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเป่า แข็งแรง มีความรักให้กับตนเอง และผู้อื่นอย่างที่ไม่เคยรู้สึกมาก่อนเลยในชีวิต เรานับ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า พลังต่างๆ กลับคืน มาสู่ที่ตัวเรา เราารู้สึกแข็งแรงที่สุด สดชื่นที่สุด มี ความสุขมากที่สุด เรากลายเป็นคนที่มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส คิดและพูดแต่สิ่งที่เป็นบวกให้กับ ตัวเองและผู้อื่น เราจะบอกกับตัวเองทุกวันว่า ยิ่ง เรามีอายุมากขึ้น เรายิ่งแข็งแรง เรามีความเมตตา สูงขึ้น มีเสน่ห์และน่ารัก มีการพัฒนาตัวเองให้เก่ง ขึ้นในทุกด้านของชีวิต หายใจเข้า เอาพลังแห่ง ความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ของจักรวาลเข้าสู่ ตัวเรา หายใจออก แผ่ความรัก และความเมตตา ที่ยิ่งใหญ่ให้แก่ตัวเรา และทุกสรรพสิ่ง หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัวไปทาง ซ้าย และพลิกตัวกลับมาทางขวา และลุกขึ้น และ หันไปยิ้มให้คนที่อยู่ทางซ้าย 1 ที และหันไปยิ้ม ให้คนทางขวา 1 ที” ซึ่งเป็นปฏิบัติในการสร้าง ภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น โดยในข้อที่ 1.1 ถึง 1.3 ทำควบคู่กันไปและปฏิบัติซ้ำๆ สม่่าเสมอ เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
2.ความซื่อสัตย์	เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในการประพฤติตนอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา และใจ	1.การนำเสนอปัญหาจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	1.ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม และซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์ และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้น โดยกลุ่มผู้เรียนจดบันทึกปัญหาและสะท้อนความคิดออกมาในใบงาน กระดาษ A 4 ที่ผู้สอนแจกให้เกี่ยวกับประเด็น ดังนี้ -ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์อย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน จากสถานการณ์ในอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้	2 ชั่วโมง
		2.การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส	2.ผู้สอนกำหนดกรอบประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข 2.1 ผู้สอนให้แนวคิดหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วยหลักยามะและนิยามะ เกี่ยวกับความซื่อสัตย์ คือ การไม่นำหรือคิดที่จะนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเราแก่ผู้เรียนโดยแทรกใบความรู้หลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส และกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความซื่อสัตย์ เรื่อง “แม่บ้านแสนฉกทรัพย์”	1 ชั่วโมง
		3.การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม	3.ผู้สอนสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยใช้การตั้งคำถาม และผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อค้นหาสาเหตุ และค้นหาแนวทางใหม่เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจากการระดมสมอง และอภิปรายกลุ่มร่วมกันในการหาสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหา โดยแบ่งกลุ่มๆ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม จากกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความซื่อสัตย์ เรื่อง “แม่บ้านแสนฉกทรัพย์” ที่ผู้สอนกำหนดให้ในประเด็น ดังนี้ -ท่านคิดว่าพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
		4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนี้ โออิวิแมนนิสและกิจกรรมที่สังเคราะห์	<p>4.ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการวิเคราะห์ปัญหา และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และวางแผนนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยการอภิปรายกลุ่มจากกรณีศึกษา</p> <p>4.1 ผู้สอนจะแทรกความรู้ เรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์แก่ผู้เรียน พร้อมฉายวิดีโอทัศน์ละครธรรมนำชีวิตเรื่อง อากง https://youtu.be/XPeTCiu8Wjc โดยให้กลุ่มผู้เรียนระดมสมองและสะท้อนความคิดจากวิดีโอทัศน์ในประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านได้ข้อคิดใดจากเนื้อหาในละครท่าน และนำไปปรับใช้ในเรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร</p> <p>4.2 ผู้สอนแจกใบงานกรณีศึกษา “แม่บ้านแสนภักดิ์” โดยผู้สอนกำหนดประเด็นการอภิปรายให้กับผู้ร่วมกิจกรรมระดมสมองในกลุ่มดังประเด็นปัญหาที่ให้ในข้อที่ 3</p> <p>4.3 ผู้สอนให้ผู้เรียนทบทวนใบงานประกอบกับความรู้ใหม่จากใบความรู้ วิดีโอทัศน์ และกรณีศึกษาที่ได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ออกมาเป็นความรู้ใหม่ หรือแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ โดยสรุปและจดบันทึกแนวทางแก้ปัญหาจากกรณีศึกษา วิดีโอทัศน์ ใบความรู้ และใบงานที่ได้รับ และเลือกทางแก้ไขปัญหาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในประเด็นข้อคิดและแนวทางในการแก้ปัญหาจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์ลงในใบงานที่ได้รับแจกจากผู้สอน</p>	1 ชั่วโมง
		5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	5.ผู้สอนให้ผู้เรียนประเมินผลจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติจากกรณีศึกษาและใบความรู้ และวิดีโอทัศน์ เพื่อเลือกการแก้ไขที่ดีที่สุดในการนำมาสู่การปฏิบัติที่มาจากการคิดและหาคำตอบด้วยตัวผู้เรียนแต่ละกลุ่มโดยการเปิดใจยอมรับแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาพร้อมกัน	1 ชั่วโมง
		6.การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหามาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	6.ผู้สอนดำเนินการให้ผู้เรียนแก้ปัญหาตามหลักคุณธรรมนี้โออิวิแมนนิสคือหลักยามะและหลักนียามะ และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาความซื่อสัตย์จากการสรุปผล	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
			<p>โดยผู้เรียนลงในใบงาน และนำเสนอโดยให้ตัวแทนผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน</p> <p>7.ผู้สอนกล่าวสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของผู้เรียน</p> <p>8.ผู้สอนประเมินผลผู้เรียนจากการจัดกิจกรรม มีดังนี้</p> <p>-ความสนใจและความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม</p> <p>-การประเมินผลงานและการนำเสนอ</p>	
การพัฒนาตนตามแนวทางนีโอฮิวแมนนิส	เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจในการเข้าร่วมกิจกรรม	<p>1.การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำด้วยการฝึกโยคะอาสนะ และทำสมาธิ</p> <p>2.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง</p>	<p>1.ผู้สอนบรรยายเรื่องการพัฒนาตนตามแนวทางนีโอฮิวแมนนิสโดยการสาธิตแสดงวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ และบอกให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้</p> <p>1.1 ผู้สอนสาธิตวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ โดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม ได้แก่ อาสนะแขนและขา อาสนะท่างู อาสนะท่านอน อาสนะท่าผีเสื้อ และการออกกำลังกายท่าเกาซิกิ</p> <p>1.2 ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงพร้อมคำพูดที่เป็นบวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดบรรยากาศของความผ่อนคลาย และภาวะคลื่นสมองต่ำด้วยการทำสมาธิท่านอน</p> <p>https://youtu.be/4A3W9zwrFqQ?list=PLRS-Txcflx_r74bIV-oDdKHtllt-_RxyYc</p> <p>1.3 ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่ความผ่อนคลายด้วยการพูด ดังนี้ “อีกสักครู่ เราจะนับหนึ่งถึงสิบ เมื่อนับถึงสิบ เราจะรู้สึกตัวอีกครั้ง เราจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเป่า แข็งแรง มีความรักให้กับตนเอง และผู้อื่นอย่างที่ผมไม่เคยรู้สึกมาก่อนเลยในชีวิต เรานับ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า พลังต่างๆ กลับคืนมาสู่ที่ตัวเรา เราารู้สึกแข็งแรงที่สุด สดชื่นที่สุด มีความสุขมากที่สุด เรากลายเป็นคนที่มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส คิดและพูดแต่สิ่งที่เป็นบวกให้กับตัวเองและผู้อื่น เราจะบอกกับตัวเองทุกวันที่ ยังเรามีอายุมากขึ้น เรายิ่งแข็งแรง เรามีความเมตตาสูงขึ้น มีเสน่ห์และน่ารัก มีการพัฒนาตัวเองให้เก่งขึ้นในทุกด้านของชีวิต หายใจเข้า เอาพลังแห่งความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่</p>	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินงาน (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
			ของจักรวาลเข้าสู่ตัวเรา หายใจออก แผ่ความรักและความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้แก่ตัวเรา และทุกสรรพสิ่ง หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัวไปทางซ้าย และพลิกตัวกลับมาทางขวา และลุกขึ้น และหันไปยิ้มให้คนที่อยู่ทางซ้าย 1 ที่ และหันไปยิ้มให้คนทางขวา 1 ที่” ซึ่งเป็นปฏิบัติในการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น โดยในข้อที่ 1.1 ถึง 1.3 ทำควบคู่กันไปและปฏิบัติซ้ำๆ สม่ำเสมอเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น	
3.ความกตัญญูทเวที	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสดง ความเคารพ นับถือการเคารพต่อผู้สูงอายุและมีความหวังดีต่อผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	1.การนำเสนอปัญหาจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	1.ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม และซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูทเวที และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้น โดยกลุ่มผู้เรียนจับบันทึกปัญหาและสะท้อนความคิดออกมาในใบงาน กระดาษ A 4 ที่ผู้สอนแจกให้เกี่ยวกับประเด็น ดังนี้ -ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูทเวทีอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน จากสถานการณ์ในอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้	2 ชั่วโมง
		2.การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส	2.ผู้สอนกำหนดกรอบประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข 2.1 ผู้สอนให้แนวคิดหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วยหลักยามะและนิยามะ คือ การไม่มีเจตนาร้ายและมีความหวังดีต่อผู้อื่นแก่ผู้เรียน โดยแทรกใบความรู้หลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส และกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความกตัญญูทเวทีเรื่อง “ผู้ดูแล”...ผู้ป่วยที่ถูกลี้มในเวชปฏิบัติ	1 ชั่วโมง
		3.การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม	3.ผู้สอนสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยใช้การตั้งคำถาม และผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อค้นหาสาเหตุ และค้นหาแนวทางใหม่เกี่ยวกับ	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
			<p>จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจากการระดมสมอง และอภิปรายกลุ่มร่วมกันในการหาสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหา โดยแบ่งกลุ่มๆ ละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม จากกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความกตัญญูตเวที เรื่อง “ผู้ดูแล” ...ผู้ป่วยที่ถูกลืมนในเวชปฏิบัติ ที่ผู้สอนกำหนดให้ในประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านคิดว่าพฤติกรรมความกตัญญูตเวทีของตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร</p>	
		<p>4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและกิจกรรมที่สังเคราะห์</p>	<p>4.ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการวิเคราะห์ปัญหา และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และวางแผนนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยการอภิปรายกลุ่มจากกรณีศึกษา</p> <p>4.1 ผู้สอนจะแทรกความรู้ เรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูตเวทีแก่ผู้เรียนพร้อมฉายวิดีโอทัศนละครธรรมนำชีวิตเรื่อง ลุงข้างบ้าน https://youtu.be/nXQWg497TsE โดยให้กลุ่มผู้เรียนระดมสมองและสะท้อนความคิดจากวิดีโอทัศนละครธรรมนำชีวิตเรื่อง ลุงข้างบ้าน ดังนี้</p> <p>-ท่านได้ข้อคิดใดจากเนื้อหาในวิดีโอทัศนละครเรื่องลุงข้างบ้าน และนำไปปรับใช้ในเรื่องจริยธรรมในการทำงานดูแลผู้สูงอายุอย่างไร</p> <p>4.2 ผู้สอนแจกใบงาน เนื้อหาในวิดีโอทัศนละครเรื่อง ลุงข้างบ้าน โดยผู้สอนให้ผู้เรียนระดมความคิดเห็น และจดบันทึกลงในใบงานที่ผู้สอนแจกให้</p> <p>4.3 ผู้สอนให้ผู้เรียนทบทวนใบงานประกอบกับความรู้นี้ใหม่จากใบความรู้ วิดีโอทัศน ทัศน์ที่ได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ออกมาเป็นความรู้ใหม่ หรือแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ โดยสรุปและจดบันทึกแนวทางแก้ ปัญหาจากกรณีศึกษา วิดีทัศน์ ใบความรู้ และใบงาน เพื่อเลือกทางแก้ไขปัญหาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในประเด็นข้อคิดและแนวทางในการแก้ปัญหาจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูตเวทีลงในใบงานที่ได้รับจากผู้สอน</p>	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
		5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	5.ผู้สอนให้ผู้เรียนประเมินผลจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติจากกรณีศึกษาและใบความรู้ และวิดีโอทัศน์ เพื่อเลือกการแก้ไขที่ดีที่สุดในการนำมาสู่การปฏิบัติที่มาจากความคิดและหาคำตอบด้วยตัวผู้เรียนแต่ละกลุ่ม โดยการเปิดใจยอมรับแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาาร่วมกัน	1 ชั่วโมง
		6.การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหานำไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	6.ผู้สอนให้ผู้เรียนดำเนินการแก้ปัญหาตามหลักคุณธรรมนี้โอฮิวแมนนิส คือหลักยามะและหลักนิยามะ และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาความกตัญญูตเวทีจากการสรุปผลโดยผู้เรียนลงในใบงาน และนำเสนอโดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน 7.ผู้สอนสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของผู้เรียน 8.ผู้สอนประเมินผลผู้เรียนจากกิจกรรมดังนี้ -ความสนใจและความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม -การประเมินผลงานและการนำเสนอ	1 ชั่วโมง
การพัฒนาตนตามแนวทางนีโอฮิวแมนนิส	เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจในการเข้าร่วมกิจกรรม	1.การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำด้วยการฝึกโยคะ อาสนะ และทำสมาธิ 2.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง	1.ผู้สอนบรรยายเรื่องการพัฒนาตนตามแนวทางนีโอฮิวแมนนิสโดยการสาธิตแสดงวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ และบอกให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้ 1.1 ผู้สอนสาธิตวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ โดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม ได้แก่ อาสนะแขนและขา อาสนะท่างู อาสนะท่านอน อาสนะท่าผีเสื้อ และการออกกำลังกายท่าเก้าอี้ 1.2 ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงพร้อมคำพูดที่เป็นบวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดบรรยากาศของความผ่อนคลาย และภาวะคลื่นสมองต่ำด้วยการทำสมาธิท่านอน https://youtu.be/4A3W9zwrFqQ?list=PLRS-Txcflx_r74bIV-oDdKHtllt-RxyYc 1.3 ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่ความผ่อนคลายด้วยการพูด ดังนี้ “อีกสักครู่ เราจะนับหนึ่งถึงสิบ เมื่อนับถึงสิบ เราจะรู้สึกตัวอีกครั้ง เราจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเป่าแข็งแรง มีความรักให้กับตนเอง และผู้อื่นอย่างเต็มที่ฉันไม่เคยรู้สึกมาก่อนเลยในชีวิต	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
			เรานับ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า พลังต่างๆ กลับคืนมาสู่ที่ตัวเรา เรารู้สึกแข็งแรงที่สุด สดชื่นที่สุด มีความสุขมากที่สุด เรากลายเป็นคนที่มียารมณ์ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส คิดและพูดแต่สิ่งที่เป็นบวก ให้กับตัวเองและผู้อื่น เราจะบอกกับตัวเองทุกวันว่า ยิ่งเรามีอายุมากขึ้น เรายิ่งแข็งแรง เรามีความเมตตาสูงขึ้น มีเสน่ห์และน่ารัก มีการพัฒนาตัวเองให้เก่งขึ้นในทุกด้านของชีวิต หายใจเข้าเอาพลังแห่งความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ของจักรวาลเข้าสู่ตัวเรา หายใจออกแผ่ความรักและความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้แก่ตัวเราและทุกสรรพสิ่ง หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัวไปทางซ้ายและพลิกตัวกลับมาทางขวา ลูกขึ้นและหันไปยิ้มให้คนที่อยู่ทางซ้าย 1 ที และหันไปยิ้มให้คนที่ทางขวา 1 ที” ซึ่งเป็นปฏิบัติในการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น โดยในข้อที่ 1.1 ถึง 1.3 ทำควบคู่กันไปและปฏิบัติซ้ำๆ สม่าเสมอเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น	
4.ความมีระเบียบวินัย	เพื่อให้มีทักษะการปฏิบัติตนในการควบคุมความประพฤติและการกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม	1.การนำเสนอปัญหาจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	1.ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม และซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความมีระเบียบวินัย และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้น โดยกลุ่มผู้เรียนจดบันทึกปัญหาและสะท้อนความคิดออกมาในใบงาน กระดาษ A 4 ที่ผู้สอนแจกให้เกี่ยวกับประเด็น ดังนี้ -ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความมีระเบียบวินัยอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน จากสถานการณ์ในอดีตและปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้	2 ชั่วโมง
		2.การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส	2.ผู้สอนกำหนดกรอบประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข 2.1 ผู้สอนให้แนวคิดหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส คือ การรักษาความสะอาด	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
			ของร่างกายและจิตใจและสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เรียน โดยแทรกใบความรู้หลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส และกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของควมมีระเบียบวินัย เรื่อง “ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุ อย่างไม่เหมาะสม”	
		3.การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม	3.ผู้สอนสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยใช้การตั้งคำถาม และผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อค้นหาสาเหตุ และค้นหาแนวทางใหม่เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจากการระดมสมอง และอภิปรายกลุ่มร่วมกันในการหาสาเหตุ และวิธีการแก้ปัญหา โดยแบ่งกลุ่มๆ ละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม จากกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของควมมีระเบียบวินัย “ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุอย่างไม่เหมาะสม” ที่ผู้สอนกำหนดให้ในประเด็น ดังนี้ -ท่านคิดว่าพฤติกรรมควมมีระเบียบวินัยของตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร	1 ชั่วโมง
		4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและกิจกรรมที่สังเคราะห์	4.ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการวิเคราะห์ปัญหา และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และวางแผนนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยการอภิปรายกลุ่มจากกรณีศึกษา 4.1 ผู้สอนจะแทรกความรู้ เรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านควมมีระเบียบวินัยแก่ผู้เรียน 4.2 ผู้สอนแจกใบงานให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มระดมความคิดเห็นร่วมกันตามประเด็นที่ผู้สอนกำหนดในข้อที่ 3 เพื่อการอภิปรายกลุ่มของผู้เรียน 4.3 ผู้เรียนทบทวนใบงานประกอบกับความรู้ใหม่จากใบความรู้ที่ได้จากผู้สอน เพื่อนำมาวิเคราะห์ออกมาเป็นความรู้ใหม่ หรือแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ โดยสรุปและจดบันทึกแนวทางการแก้ปัญหาจากกรณีศึกษา ใบความรู้ ในใบงาน และเลือกทางแก้ไข	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
			ปัญหาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในประเด็นข้อคิดและแนวทางในการแก้ปัญหาจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุ ด้านความมีระเบียบวินัย	
		5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	5.ผู้สอนให้ผู้เรียนประเมินผลจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติจากกรณีศึกษาและใบความรู้ เพื่อเลือกการแก้ไขที่ดีที่สุดในการนำมาสู่การปฏิบัติที่มาจากกรคิดและหาคำตอบด้วยตัวผู้เรียนแต่ละกลุ่มโดยการเปิดใจยอมรับแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาาร่วมกัน	1 ชั่วโมง
		6.การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหานำไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	6.ผู้เรียนดำเนินการแก้ปัญหาตามหลักคุณธรรมนี้ โออิฮิเมนนิส และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาความมีระเบียบวินัย จากการสรุปผลโดยผู้เรียนลงในใบงาน และนำเสนอโดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทน ออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน 7.ผู้สอนสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของผู้เรียน 8.ผู้สอนประเมินผลผู้เรียนจากการจัดกิจกรรม ดังนี้ -ความสนใจและความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม -การประเมินผลงานและการนำเสนอ	1 ชั่วโมง
การพัฒนาตนตามแนวทางนี้โออิฮิเมนนิส	เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจในการเข้าร่วมกิจกรรม	1.การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำ ด้วยการฝึกโยคะ อาสนะ และทำสมาธิ 2.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง	1.ผู้สอนบรรยายเรื่องการพัฒนาตนตามแนวทางนี้โออิฮิเมนนิสโดยการสาธิตแสดงวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ และบอกให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามคือ 1.1 ผู้สอนสาธิตวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ โดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม ได้แก่ อาสนะแขนและขา อาสนะท่างู อาสนะท่านอน อาสนะท่าผีเสื้อ และการออกกำลังกายท่าเกาซิกิ 1.2 ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงพร้อมคำพูดที่เป็นบวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดบรรยากาศของความผ่อนคลาย และภาวะคลื่นสมองต่ำด้วยการทำสมาธิท่านอน https://youtu.be/4A3W9zwrFqQ?list=PLRS_Txcflx_r74bIV-oDdKHtllt-_RxyYc 1.3 ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่ความผ่อนคลายด้วยการพูด ดังนี้ “อีกสักครู่ เราจะนับหนึ่งถึงสิบ เมื่อนับถึงสิบ เราจะรู้สึกตัวอีกครั้ง เราจะรู้สึกสดชื่น	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินงาน (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
			<p>กระป๋องกระเป่า แข็งแรง มีความรักให้กับตนเอง และผู้อื่นอย่างที่ไม่เคยรู้สึกมาก่อนในชีวิต เรานับ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า พลังต่างๆ กลับคืน มาสู่ที่ตัวเรา เราารู้สึกแข็งแรงที่สุด สดชื่นที่สุด มีความสุขมากที่สุด เรากลายเป็นคนที่มียารมณ์ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส คิดและพูดแต่สิ่งที่เป็นบวกให้กับ ตัวเองและผู้อื่น เราจะบอกกับตัวเองทุกวันว่า ยิ่งเรามีอายุมากขึ้น เรายิ่งแข็งแรง เรามีความเมตตา สูงขึ้น มีเสน่ห์และน่ารัก มีการพัฒนาตัวเองให้เก่ง ขึ้นในทุกด้านของชีวิต หายใจเข้า เอาพลังแห่ง ความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ของจักรวาลเข้าสู่ ตัวเรา หายใจออก แผ่ความรัก และความเมตตา ที่ยิ่งใหญ่ให้แก่ตัวเรา และทุกสรรพสิ่ง หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัวไป ทางซ้าย และพลิกตัวกลับมาทางขวา และลุกขึ้น และหันไปยิ้มให้คนที่อยู่ทางซ้าย 1 ที และหันไป ยิ้มให้คนทางขวา 1 ที” ซึ่งเป็นปฏิบัติในการสร้าง ภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น โดยในข้อที่ 1.1 ถึง 1.3 ทำควบคู่กันไปและปฏิบัติซ้ำๆ สม่าเสมอ เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น</p>	
5.ความ เสียสละ	เพื่อให้ผู้เรียน รู้จักแบ่งปัน ส่วนเกินให้กับ ผู้อื่น และ เสียสละความ สบายส่วนตัว ช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่ง ตอบแทน	1.การนำเสนอปัญหา จริยธรรมในการดูแล ผู้สูงอายุ	<p>1.ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม และซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับ เหตุการณ์ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดูแล ผู้สูงอายุด้านความเสียสละ และให้ผู้เรียนแต่ละ กลุ่มออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้น โดยกลุ่มผู้เรียนจด บันทึกปัญหาและสะท้อนความคิดออกมาในใบ งาน กระดาษ A 4 ที่ผู้สอนแจกให้เกี่ยวกับ ประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแล ผู้สูงอายุด้านความเสียสละอย่างไร ยกตัวอย่างให้ ชัดเจน จากสถานการณ์ในอดีต สถานการณ์ ปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้</p>	2 ชั่วโมง
		2.การกำหนดกรอบ ปัญหาใหม่ตามแนวคิด นีโอฮิวแมนนิส	<p>2.ผู้สอนกำหนดกรอบปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข</p> <p>2.1 ผู้สอนให้แนวคิดหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมน นิส คือ การรู้จักแบ่งปันส่วนเกินของชีวิตให้กับ</p>	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินงาน (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
			ผู้อื่น (ปริศนะ) และการเสียสละความสะดวกสบายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน (ตบะ) แก่ผู้เรียนโดยแทรกใบความรู้หลักคุณธรรมนี้โออิวิแมนนิส และกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความเสียสละเรื่อง “อย่าปล่อยให้ผู้สูงอายุอ้างว้าง”	
		3.การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม	3.ผู้สอนสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยใช้การตั้งคำถาม และผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อค้นหาสาเหตุ และค้นหาแนวทางใหม่เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจากการระดมสมอง และอภิปรายกลุ่มร่วมกันในการหาสาเหตุ และวิธีการแก้ปัญหา โดยแบ่งกลุ่มๆ ละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม จากกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความเสียสละ เรื่อง “อย่าปล่อยให้ผู้สูงอายุอ้างว้าง” ที่ผู้สอนกำหนดไว้ในประเด็น ดังนี้ -ท่านคิดว่าพฤติกรรมความเสียสละของตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร	1 ชั่วโมง
		4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนี้โออิวิแมนนิสและกิจกรรมที่สังเคราะห์	4.ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการวิเคราะห์ปัญหา และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และวางแผนนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยการอภิปรายกลุ่มจากกรณีศึกษาข้อที่ 3 4.1 ผู้สอนจะแทรกความรู้ เรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละแก่ผู้เรียน และแทรกเนื้อหาวิดีโอที่สนละครธรรมนำชีวิตตอนสายโลหิต https://youtu.be/TD2bxm8wHww โดยให้กลุ่มผู้เรียนระดมสมองและสะท้อนความคิดจากวิดีโอ ดังนี้ -ท่านได้ข้อคิดใดจากเนื้อหาวิดีโอ และนำไปปรับใช้ในเรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร 4.2 ผู้สอนแจกใบงานให้ผู้เรียนเพื่อจดบันทึกความคิดเห็นของกลุ่ม	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินงาน (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
			4.3 ผู้สอนให้ผู้เรียนทบทวนใบงานประกอบกับความรู้ใหม่จากใบความรู้ กรณีศึกษาและวิดีโอที่ได้นำมาวิเคราะห์หรือออกมาเป็นความรู้ใหม่หรือแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ โดยสรุปและจัดบันทึกแนวทางแก้ปัญหาจากกรณีศึกษา ใบความรู้ และเนื้อหาในวิดีโอที่ลงในใบงาน และเลือกทางแก้ไขปัญหาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในประเด็นข้อคิดและแนวทางในการแก้ปัญหาจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละ	
		5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	5.ผู้เรียนประเมินผลจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติจากกรณีศึกษาและใบความรู้ และวิดีโอ เพื่อเลือกการแก้ไขที่ดีที่สุดในการนำมาสู่การปฏิบัติที่มาจากการคิดและหาคำตอบด้วยตัวผู้เรียนแต่ละกลุ่ม โดยการเปิดใจยอมรับแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาร่วมกัน	1 ชั่วโมง
		6.การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหานำไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	6.ผู้สอนให้ผู้เรียนดำเนินการแก้ปัญหามาหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิสคือหลักยามะและหลักนิยามะ (ปริศหะและตบะ) และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาความเสียสละจากการสรุปผลโดยผู้เรียนลงในใบงานและนำเสนอโดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน 7.ผู้สอนกล่าวสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของผู้เรียน 8.ผู้สอนประเมินผลผู้เรียนจากการจัดกิจกรรม มีดังนี้ -ความสนใจและความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม -การประเมินผลงานและการนำเสนอ	1 ชั่วโมง
การพัฒนาตนตามแนวทางนีโอฮิวแมนนิส	เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจในการเข้าร่วมกิจกรรม	1.การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำด้วยการฝึกโยคะ อาสนะ และทำสมาธิ 2.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง	1.ผู้สอนบรรยายเรื่องการพัฒนาตนตามแนวทางนีโอฮิวแมนนิสโดยการสาธิตแสดงวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ และบอกให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้ 1.1 ผู้สอนสาธิตวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ โดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม ได้แก่ อาสนะแขนและขา อาสนะ	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
			<p>ทำง อาสนะท่านอน อาสนะท่าผีเสื้อ และการออกกำลังกายท่าเกาซิกิ</p> <p>1.2 ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงพร้อมคำพูดที่เป็นบวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดบรรยากาศของความผ่อนคลาย และภาวะคลื่นสมองต่ำด้วยการทำสมาธิท่านอน</p> <p>https://youtu.be/4A3W9zwrFqQ?list=PLRS-Txcflx_r74bIV-oDdKHttle-_RxyYc</p> <p>1.3 ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่ความผ่อนคลายด้วยการพูด ดังนี้ “อีกสักครู่ เราจะนับหนึ่งถึงสิบ เมื่อนับถึงสิบ เราจะรู้สึกตัวอีกครั้ง เราจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเป่า แข็งแรง มีความรักให้กับตนเอง และผู้อื่นอย่างที่ไม่เคยรู้สึกมาก่อนเลยในชีวิต เรานับ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า พลังต่างๆ กลับคืนมาสู่ที่ตัวเรา เราารู้สึกแข็งแรงที่สุด สดชื่นที่สุด มีความสุขมากที่สุด เรากลายเป็นคนที่มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส คิดและพูดแต่สิ่งที่เป็นบวกให้กับตัวเองและผู้อื่น เราจะบอกกับตัวเองทุกวันว่า ยิ่งเรามีอายุมากขึ้น เรายิ่งแข็งแรง เรามีความเมตตาสูงขึ้น มีเสน่ห์และน่ารัก มีการพัฒนาตัวเองให้เก่งขึ้นในทุกด้านของชีวิต หายใจเข้า เอาพลังแห่งความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ของจักรวาลเข้าสู่ตัวเรา หายใจออก แผ่ความรัก และความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้แก่ตัวเรา และทุกสรรพสิ่ง หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัวไปทางซ้าย และพลิกตัวกลับมาทางขวา และลุกขึ้น และหันไปยิ้มให้คนที่อยู่ทางซ้าย 1 ที และหันไปยิ้มให้คนทางขวา 1 ที” ซึ่งเป็นปฏิบัติในการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น โดยในข้อที่ 1.1 ถึง 1.3 ทำควบคู่กันไปและปฏิบัติซ้ำๆ สม่่าเสมอ เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น</p>	
6.ความอดสาหะ	เพื่อให้ผู้เรียนมีความอดทน ไม่ท้อแท้และมี ความพยายามในการทำงานอย่างเต็มกำลัง	1.การนำเสนอปัญหาจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	1.ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม และซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความอดสาหะ และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้น โดยกลุ่มผู้เรียนจดบันทึกปัญหาและสะท้อน	2 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
			<p>ความคิดออกมาในใบงาน กระดาษ A 4 ที่ผู้สอนแจกให้เกี่ยวกับประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความสะอาดอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน จากสถานการณ์ในอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้</p>	
		2.การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส	<p>2.ผู้สอนกำหนดกรอบประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข</p> <p>2.1 ผู้สอนให้แนวคิดหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส คือ การพยายามรักษาความสงบในจิตใจ (สันโดษ) และพัฒนาจิตใจให้เกิดความสุขภายในร่างกายและจิตใจของตนเอง (อิศวรประนิธาน) แก่ผู้เรียนโดยแทรกใบความรู้หลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส และกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของอุตสาหกรรมเรื่อง “เมื่อผู้ป่วยไม่ให้ความร่วมมือในการรักษา”</p>	1 ชั่วโมง
		3.การพิจารณาสาเหตุของปัญหา โดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม	<p>3.ผู้สอนสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยใช้การตั้งคำถาม และผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อค้นหาสาเหตุ และค้นหาแนวทางใหม่เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูง อายุจากการระดมสมอง และอภิปรายกลุ่มร่วมกันในการหาสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหา โดยแบ่งกลุ่มๆ ละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม จากกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความสะอาด เรื่อง “เมื่อผู้ป่วยไม่ให้ความร่วมมือในการรักษา” ที่ผู้สอนกำหนดไว้ในประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านคิดว่าพฤติกรรมความสะอาดของตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และมีแนวทางแก้ไข อย่างไร</p>	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
		4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและกิจกรรมที่สังเคราะห์	4.ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการวิเคราะห์ปัญหา และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และวางแผนนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยการอภิปรายกลุ่มจากกรณีศึกษาในข้อ 3 4.1 ผู้สอนจะแทรกความรู้ เรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความอดสาหัสแก่ผู้เรียน พร้อมฉายคลิปวิดีโอเรื่องอิจฉาดาร้อน https://youtu.be/K7ZA29nJhOo โดยให้กลุ่มผู้เรียนระดมสมองและสะท้อนความคิดจากวิดีโอที่ศนในประเด็น ดังนี้ -ท่านได้ข้อคิดใดจากเนื้อหาในวิดีโอ และนำไปปรับใช้ในเรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร 4.2 ผู้เรียนทบทวนใบงานประกอบกับความรู้ใหม่จากใบความรู้ที่ผู้สอนแจกให้ และวิดีโอทัศน์เพื่อนำมาวิเคราะห์ออกมาเป็นความรู้ใหม่ หรือแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ สรุปและจดและเลือกทางแก้ไขปัญหาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในประเด็น ข้อคิดและแนวทางในการแก้ปัญหาจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุด้านความอดสาหัส	1 ชั่วโมง
		5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	5.ผู้สอนให้ผู้เรียนประเมินผลจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติจากกรณีศึกษาและใบความรู้ วิดีทัศน์ เพื่อเลือกการแก้ไขที่ดีที่สุดในการนำมาสู่การปฏิบัติที่มาจากการคิดและหาคำตอบด้วยตัวผู้เรียนแต่ละกลุ่ม โดยการเปิดใจยอมรับแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาร่วมกัน	1 ชั่วโมง
		6.การดำเนินการตามแนวทางแก้ไขปัญหาการนำไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	6.ผู้สอนให้ผู้เรียนดำเนินการแก้ปัญหาคตามหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาความอดสาหัสจากการสรุปผลโดยผู้เรียนลงในใบงาน และนำเสนอโดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมา นำเสนอหน้าชั้นเรียน 7.ผู้สอนกล่าวสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของผู้เรียน 8.ผู้สอนประเมินผลผู้เรียนจากการจัดกิจกรรมมีดังนี้ -ความสนใจและความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม -การประเมินผลงานและการนำเสนอ	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
การพัฒนา ตนตาม แนวทาง นีโอฮิว แมนนิส	เพื่อให้ผู้เรียนมี ความพร้อมทั้ง ร่างกายและ จิตใจในการเข้า ร่วมกิจกรรม	1.การสร้างบรรยากาศที่ ผ่อนคลาย โดยการทำให้ คลื่นสมองต่ำด้วย การฝึกโยคะอาสนะ และทำสมาธิ 2.การสร้างภาพพจน์ที่ดี ต่อตนเอง	1.ผู้สอนบรรยายเรื่องการพัฒนาตนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสโดยการสาธิตแสดงวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ และบอกให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้ 1.1 ผู้สอนสาธิตวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ โดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม ได้แก่ อาสนะแขนและขา อาสนะท่างู อาสนะท่านอน อาสนะท่าผีเสื้อ และการออกกำลังกายท่าเกาชิกิ 1.2 ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงพร้อมคำพูดที่เป็นบวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดบรรยากาศของความผ่อนคลาย และภาวะคลื่นสมองต่ำด้วยการทำสมาธิท่านอน https://youtu.be/4A3W9zwrFqQ?list=PLRS_Txcflx_r74bIV-oDdKHtllle-_RxyYc 1.3 ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่ความผ่อนคลายด้วยการพูด ดังนี้ “อีกสักครู่ เราจะนับหนึ่งถึงสิบ เมื่อนับถึงสิบ เราจะรู้สึกตัวอีกครั้ง เราจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเป่า แข็งแรง มีความรักให้กับตนเอง และผู้อื่นอย่างที่ไม่เคยรู้สึกมาก่อนเลยในชีวิต เรานับ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า พลังต่างๆ กลับคืนมาสู่ที่ตัวเรา เราารู้สึกแข็งแรงที่สุด สดชื่นที่สุด มีความสุขมากที่สุด เรากลายเป็นคนที่มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส คิดและพูดแต่สิ่งที่เป็นบวกให้กับตัวเองและผู้อื่น เราจะบอกกับตัวเองทุกวันว่า ยิ่งเรามีอายุมากขึ้น เรายิ่งแข็งแรง เรามีความเมตตาสูงขึ้น มีเสน่ห์และน่ารัก มีการพัฒนาตัวเองให้เก่งขึ้นในทุกด้านของชีวิต หายใจเข้า เอาพลังแห่งความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ของจักรวาลเข้าสู่ตัวเรา หายใจออกแผ่ความรัก และความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้แก่ตัวเราและทุกสรรพสิ่ง หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัวไปทางซ้าย และพลิกตัวกลับมาจากขวา และลุกขึ้น และหันไปยิ้มให้คนที่อยู่ทางซ้าย 1 ที และหันไปยิ้มให้คนที่ทางขวา 1 ที” ซึ่งเป็นปฏิบัติในการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น โดยในข้อที่ 1.1 ถึง 1.3 ทำควบคู่กันไปและปฏิบัติซ้ำๆ สม่าเสมอ เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
7.ความเมตตา	เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความเมตตา ความเห็นอกเห็นใจและปรารถนาดีต่อผู้อื่น	1.การนำเสนอปัญหาจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	1.ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม และซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตา และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้น โดยกลุ่มผู้เรียนจับบันทึกปัญหาและสะท้อนความคิดออกมาในใบงาน กระดาษ A 4 ที่ผู้สอนแจกให้เกี่ยวกับประเด็น ดังนี้ -ทำนประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตาอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน จากสถานการณ์ในอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้	2 ชั่วโมง
		2.การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส	2.ผู้สอนกำหนดกรอบประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข 2.1 ผู้สอนให้แนวคิดหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส คือ การพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรัก ความเมตตาสูงขึ้น (สวาธยายะ) และการปฏิบัติต่อทุกสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องด้วยการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน (พรหมจรรย์) แก่ผู้เรียนโดยแทรกใบความรู้หลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส และเนื้อหาบทความ เรื่อง “พลังแห่งความเมตตา”	1 ชั่วโมง
		3.การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม	3.ผู้สอนสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยใช้การตั้งคำถาม และผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อค้นหาสาเหตุ และค้นหาแนวทางใหม่เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจากการระดมสมอง และอภิปรายกลุ่มร่วมกันในการหาสาเหตุ และวิธีการแก้ปัญหา โดยแบ่งกลุ่มๆ ละ 6 คน จำนวน 5 กลุ่ม จากเนื้อหาบทความ เรื่อง “พลังแห่งความเมตตา” ที่ผู้สอนกำหนด	1 ชั่วโมง
		4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและกิจกรรมที่สังเคราะห์	4.ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการวิเคราะห์ปัญหา และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และวางแผนนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยการอภิปรายกลุ่มจากเนื้อหาเรื่องพลังแห่งความเมตตาในข้อที่ 3	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินงาน (ต่อ)

หัวข้อการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
			<p>4.1 ผู้สอนจะแทรกความรู้ เรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความความเมตตาแก่ผู้เรียน พร้อมฉายคลิปวิดีโอเรื่องวันที่คุณรักมีค่า https://youtu.be/ol9rvu9PI5I โดยให้กลุ่มผู้เรียนระดมสมองและสะท้อนความคิดจากวิดีโอที่ตนในประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านได้ข้อคิดใดจากวิดีโอและนำไปปรับใช้ใน เรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร</p> <p>4.2 ผู้สอนแจกใบงานบทความ เรื่อง “พลังแห่งความเมตตา” โดยผู้สอนกำหนดประเด็นการอภิปรายให้กับผู้ร่วมกิจกรรมในประเด็นปัญหา ดังนี้</p> <p>-ท่านได้ข้อคิดใดจากบทความ เรื่อง “พลังแห่งความเมตตา” และนำไปปรับใช้ใน เรื่องความเมตตาในการทำงานดูแลผู้สูงอายุ และการดำรงชีวิตประจำวันอย่างไร</p> <p>4.3 ผู้เรียนทบทวนใบงานประกอบกับความรู้ใหม่จากใบความรู้ วิดีโอทัศน์ และบทความที่ได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ออกมาเป็นความรู้ใหม่ หรือแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ โดยสรุปและจดบันทึกแนวทางแก้ปัญหาจากวิดีโอทัศน์ ใบความรู้ และบทความลงในใบงาน และเลือกทางแก้ไขปัญหาคือต้องการให้เกิดขึ้นในประเด็น ข้อคิดและแนวทางในการแก้ปัญหาจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตา</p>	1 ชั่วโมง
		5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหามาปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	5.ผู้สอนให้ผู้เรียนประเมินผลจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหามาปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติจากใบความรู้ และวิดีโอทัศน์ และบทความเพื่อเลือกการแก้ไขที่ดีที่สุดในการนำมาสู่การปฏิบัติที่มาจาก การคิดและหาคำตอบด้วยตัวผู้เรียนแต่ละกลุ่มโดยการเปิดใจยอมรับแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาาร่วมกัน	1 ชั่วโมง
		6.การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหามาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	6.ผู้สอนให้ผู้เรียนดำเนินการแก้ปัญหาตามหลักคุณธรรมนิโอฮิวแมนนิส และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาความเมตตา	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 16 ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม (ต่อ)

หัวข้อการ เรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
			<p>จากการสรุปผลโดยผู้เรียนลงในใบงาน และนำเสนอ โดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมาแนะนำเสนองานหน้าชั้นเรียน</p> <p>7.ผู้สอนกล่าวสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของผู้เรียน</p> <p>8.ผู้สอนประเมินผลผู้เรียนการจัดกิจกรรม มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -ความสนใจและความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม -การประเมินผลงานและการนำเสนอ 	
รวมการจัดกิจกรรมระยะที่ 1				100 ช.ม.

ตารางที่ 17 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมด้านที่ 1 ความรับผิดชอบ

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
<p>1.การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำด้วยการฝึกโยคะอาสนะและทำสมาธิ</p> <p>2.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง</p>	<p>1.ผู้สอนบรรยายเรื่องการพัฒนาตนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสโดยการสาธิตแสดงวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ และบอกให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้</p> <p>1.1 ผู้สอนสาธิตวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ โดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม ได้แก่ อาสนะแขนและขา อาสนะท่างู อาสนะท่านอน อาสนะท่าผีเสื้อ และการออกกำลังกายท่าเกาซิกิ</p> <p>1.2 ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงพร้อมคำพูดที่เป็นบวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดบรรยากาศของความผ่อนคลาย และภาวะคลื่นสมองต่ำด้วยการทำสมาธิทำนอง</p> <p>https://youtu.be/4A3W9zwrFqO?list=PLRSTxcflx_r74bIV-oDdKHttle-_RxyYc</p> <p>1.3 ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่ความผ่อนคลายด้วยการพูด ดังนี้ “อีกสักครู่ เราจะนับหนึ่งถึงสิบ เมื่อนับถึงสิบ เราจะรู้สึกตัวอีกครั้ง เราจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเป่า แข็งแรง มีความรักให้กับตนเองและผู้อื่นอย่างที่ไม่เคยรู้สึกมาก่อนเลยในชีวิต เรานับ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า พลังต่างๆ กลับคืนมาสู่ตัวเรา เรารู้สึกแข็งแรงที่สุด สดชื่นที่สุด มีความสุขมากที่สุด เรา กลายเป็นคนที่มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส คิดและพูดแต่สิ่งที่เป็นบวกให้กับตัวเองและผู้อื่น เราจะบอกกับตัวเองทุกวันว่า ยิ่งเรามีอายุมากขึ้น เรายิ่งแข็งแรง เรามีความเมตตาสูงขึ้น มีเสน่ห์และน่ารัก มีการพัฒนาตัวเองให้เก่งขึ้นในทุกด้านของชีวิต หายใจเข้า เอาพลังแห่งความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ของจักรวาลเข้าสู่ตัวเรา หายใจออก แผ่ความรัก และความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้แก่ตัวเรา และทุกสรรพสิ่ง หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัวไปทางซ้าย และพลิกตัวกลับมาทางขวา และลุกขึ้น และหันไปยิ้มให้คนที่อยู่ทางซ้าย 1 ที และหันไปยิ้มให้คนทางขวา 1 ที” ซึ่งเป็นปฏิบัติในการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น โดยในข้อที่ 1.1 ถึง 1.3 ทำควบคู่กันไปและปฏิบัติซ้ำๆ สม่ำเสมอเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น</p>

ตารางที่ 17 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมด้านที่ 1 ความรับผิดชอบ (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
<p>ด้านความรับผิดชอบ</p> <p>1.การนำเสนอปัญหาจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ</p>	<p>1.ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม และซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบ และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้น โดยกลุ่มผู้เรียนจดบันทึกปัญหาและสะท้อนความคิดออกมาในใบงาน กระดาษ A 4 ที่ผู้สอนแจกให้เกี่ยวกับประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน จากสถานการณ์ในอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้</p>
<p>2.การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส</p>	<p>2.ผู้สอนกำหนดกรอบประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข</p> <p>2.1 ผู้สอนให้แนวคิดหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส คือ การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุขแก่ผู้เรียนโดยแทรกใบความรู้หลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส และกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความรับผิดชอบต่อเรื่อง “การอยู่รอดกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่”</p>
<p>3.การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม</p>	<p>3.ผู้สอนสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยใช้การตั้งคำถาม และผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อค้นหาสาเหตุ และค้นหาแนวทางใหม่เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจากการระดมสมอง และอภิปรายกลุ่มร่วมกันในการหาสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหา โดยแบ่งกลุ่มๆ ละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม จากกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความรับผิดชอบต่อเรื่อง “การอยู่รอดกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่” ที่ผู้สอนกำหนดให้ในประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านคิดว่าพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตัวละครเป็นอย่างไร และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร</p>

ตารางที่ 17 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมด้านที่ 1 ความรับผิดชอบ (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและกิจกรรมที่สังเคราะห์	<p>4.ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการวิเคราะห์ปัญหาและคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และวางแผนนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยการอภิปรายกลุ่มจากกรณีศึกษาในข้อที่ 3 จากปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไข ปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้</p> <p>4.1 ผู้สอนให้ผู้เรียนทบทวนใบงานประกอบกับความรู้ใหม่จากใบความรู้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ออกมาเป็นความรู้ใหม่หรือแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ โดยสรุปและจัดบันทึกแนวทางแก้ไขจากกรณีศึกษา ใบความรู้ ใบงาน และเลือกทางแก้ไขปัญหาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในประเด็นข้อคิด และแนวทางในการแก้ปัญหาริยธรรมดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบลงในใบงานที่ผู้สอนแจก</p>
5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	<p>5.ผู้สอนให้ผู้เรียนประเมินผลจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติจากกรณีศึกษาและใบความรู้ เพื่อเลือกการแก้ไขที่ดีที่สุดในการนำมาสู่การปฏิบัติที่มาจาก การคิดและหาคำตอบด้วยตัวผู้เรียนแต่ละกลุ่มโดยการเปิดใจยอมรับแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาร่วมกัน</p>
6.การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหานำไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	<p>6.ผู้สอนให้ผู้เรียนดำเนินการแก้ปัญหาตามหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับ ประเด็นปัญหาความรับผิดชอบจากการสรุปผลโดยผู้เรียนลงในใบงาน และนำเสนอโดยให้ตัวแทนผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน</p> <p>7.ผู้สอนกล่าวสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของผู้เรียน</p> <p>8.ผู้สอนประเมินผลผู้เรียนจากกิจกรรม มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -ความสนใจและความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม -การประเมินผลงานและการนำเสนอ

ใบความรู้ เรื่อง หลักการแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

หน่วยที่ 1 หลักการของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

ขอบเขตเนื้อหา มีดังนี้

1. เนื้อหาหลักคุณธรรมแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ได้แก่ หลักยามะ และหลักนิยามะ
2. เนื้อหากิจกรรมการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำ

1. เนื้อหาหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หมายถึง หลักการในการปฏิบัติจิต และกายของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิต ซึ่งจะเป็นหนทางนำพาทุกชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วย

ยามะ หมายถึง หลักในการพัฒนาตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุกับผู้อื่น ประกอบด้วย 1) การไม่มีเจตนาร้ายต่อผู้อื่น (อหิงสา) 2) การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข (สัตยา) 3) การไม่คิดหรือนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา (อัสเตยะ) 4) การปฏิบัติต่อทุกคนที่เกี่ยวข้องด้วยความเท่าเทียมกัน (พรหมจรรย์) และ 5) การรู้จักการแบ่งปันส่วนเกินของชีวิตให้กับผู้อื่น (ปริศคหะ)

นิยามะ หมายถึง หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การรักษาความสะอาดบริสุทธิ์ของร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อม (เศาจะ) 2) การพยายามรักษาใจให้สบาย สงบ และไร้กังวล (สันโดษ) 3) การเสียสละความสะอาดกายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งอื่นใดเป็นการตอบแทน (ตบะ) 4) การพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรักความเมตตาสูงขึ้น (สวาธยายะ) และ 5) การมีเป้าหมายของชีวิต โดยการพัฒนาจิตใจของตนเองที่เป็นความสุขที่เกิดภายในร่างกายและจิตใจของผู้ดูแลผู้สูงอายุอย่างแท้จริง (อิศวรประณีธาน)

2. เนื้อหากิจกรรมการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำ

เนื้อหาสาระของกิจกรรม ประกอบด้วย การฝึกโยคะอาสนะ และการทำสมาธิตามแนวคิดคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส การฝึกโยคะอาสนะ เพื่อหลีกเลี่ยงท่าที่ก่อให้เกิดอันตรายและอาจได้รับบาดเจ็บ โดยเป็นท่าที่ง่ายแก่การปฏิบัติ 4 ท่า ดังนี้

1. อาสนะ (Asana)

1.1 อาสนะท่าแขนและขา เริ่มต้นด้วยการยืนตัวตรง แยกขาออกจากกันเล็กน้อย แขนซ้ายแนบลำตัว เอียงตัวส่วนบนไปทางซ้าย พร้อมกับยกแขนขวาชูขึ้นโค้งเอียงไปตามลำตัวด้านซ้าย กลับมาในท่าเริ่มต้น พร้อมกับลดแขนขวาแนบลำตัว และสลับข้างยกแขนซ้ายขึ้นโค้งเอียงไปตามลำตัวด้านขวา กลับมาในท่าเริ่มต้น พร้อมกับลดแขนซ้ายแนบลำตัว และยกแขนทั้งสองชูขึ้น ค่อยๆ ก้มศีรษะ และโน้มตัวและแขนไปแตะพื้นด้านหน้า ยกศีรษะและแขนขึ้นมาช้าๆ แล้วโน้มไปข้างหลังช้าๆ เท่าที่จะทำได้ และค่อยๆ โน้มตัวกลับสู่ท่าเริ่มต้นช้าๆ อย่างระมัดระวัง

1.2 อาสนะท่างู หรือท่าบุจางกสนะ (Bhujanga'sana) เริ่มต้นโดยการนอนคว่ำราบไปกับพื้น และขาเหยียดตรง โดยใช้มือพุงน้ำหนักตัวไว้ และแขนหน้าไปทางด้านหลังให้ไกลที่สุดเท่าที่จะทำได้ พร้อมกับการหายใจเข้า คงอยู่ในท่านี้นี้ 8 วินาที ตามองเพดาน จากนั้นค่อยๆ ถอนกลับสู่ท่าพัก พร้อมกับการหายใจออกช้า ผีกท่านี้นี้ 8 ครั้ง

1.3 อาสนะท่านอน หรือท่าศवासนะ (Corpse posture) เป็นท่าที่ทำเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกท่าอาสนะต่างๆ ซึ่งช่วยให้ผ่อนคลาย และหายเหนื่อยจากการฝึกโยคะ เริ่มต้นด้วย การนอนหงายราบกับพื้นเหยียดขาตรงแยกออกจากกันเล็กน้อย เหยียดแขนข้างลำตัว วางห่างจากสะโพกเล็กน้อย หงายมือหลับตา ขณะเดียวกันให้ฝึกหายใจเข้า ออก ยาว ลึก โดยปรับลมหายใจให้เรียบ ไม่กระตุก ผ่อนคลายร่างกายและจิตใจที่ละส่วน ซึ่งเป็นการนอนสมาธิ ใช้เวลา 5-10 นาที

1.4 อาสนะท่าผีเสื้อ เป็นท่าที่ยืดหยุ่นกล้ามเนื้อขา และทำให้ผู้ฝึกนั่งสมาธิได้สะดวกมากขึ้น โดยการนั่งหลังตรง ดึงเท้าทั้งสองข้างเข้าหาลำตัว ให้ฝ่าเท้าทั้งสองสัมผัสแนบชิดกันมากที่สุด ใช้มือซ้ายจับเข้าซ้าย และใช้มือขวาจับเข้าขวา ขยับขาทั้งสองข้างขึ้นลงคล้ายกับผีเสื้อขยับปีก แล้วพยายามก้มศีรษะลงมาให้ชิดใกล้หัวแม่เท้าให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผีก 3-5 ครั้ง เป็นประจำทุกวันจะช่วยให้การนั่งสมาธิได้สะดวกและง่ายขึ้น

2. เกาชิกิ (Kaoshiki)

เกาชิกิ มาจากภาษาสันสกฤต เป็นการออกกำลังกาย โดยการผสมผสานท่าอาสนะหลายท่ารวมกัน ช่วยทำให้ระบบหายใจ การเต้นของหัวใจ และระบบการไหลเวียนของโลหิตทำงานได้ดีขึ้น ช่วยทำให้ร่างกายส่วนต่างๆ มีความคล่องตัวมากขึ้น และเพื่อช่วยพัฒนาจิตระดับต่างๆ ของมนุษย์ โดยพัฒนาทำให้ระบบประสาทสามารถใช้จังหวะได้ดี ทำให้ร่างกายและจิตใจเกิดความผ่อนคลาย และลดไขมันส่วนเกินได้ การเต้นเกาชิกิ เป็นการเคลื่อนไหวร่างกาย 18 จังหวะ ดังนี้ ไปทางขวา 5 จังหวะ ทางซ้าย 5 จังหวะ ด้านหน้า 3 จังหวะ และด้านหลัง 5 จังหวะ เริ่มต้นโดยการชูมือประกบกันขึ้นสูงเหนือศีรษะ เหยียดแขนตรงแนบกับใบหูตลอดเวลา โดยย่อเท้าเป็นจังหวะไปมาสลับขวาซ้าย และกายเอียงไปทางขวาเล็กน้อย เป็นจังหวะที่ 1 และเอียงกายทางขวาลงมามากขึ้น เป็นจังหวะที่ 2 และเอียง

กายทางขวาสูงมากที่สุดในขั้น เป็นจังหวะที่ 3 จากนั้นให้พ่อนกลับขึ้นเล็กน้อยเป็นจังหวะที่ 4 และกลับคืนสู่ท่าแรกท่าประคบมือเหนือศีรษะเป็นจังหวะที่ 5 และทำเช่นกันเดียวกันเอียงกายไปทางซ้าย 5 จังหวะ จากนั้นให้ลดมือลงโดยมือประกบกันที่ด้านหน้าให้ขนานไปกับพื้นเป็นจังหวะที่ 1 จากนั้นให้ก้าวเท้าขวาออกไปด้านหลัง เพื่อทำให้การโน้มและก้มตัวได้สะดวกขึ้น พร้อมกับก้มลงนำมือที่ประกบกันนั้นแตะพื้นเป็นจังหวะที่ 2 และกลับคืนสู่ท่าประคบแขนและมือเหนือศีรษะเป็นจังหวะที่ 3 และเอนกายไปด้านหลังเล็กน้อย โดยชูแขนและมือที่ประกบกันเหนือศีรษะเป็นจังหวะที่ 4 และเอนกายให้มากที่สุดเป็นจังหวะที่ 5 และกลับคืนสู่ท่าประคบแขนและมือเหนือศีรษะเป็นจังหวะที่ 6 จากนั้นให้พักเท้าที่สลับกันไปมาลงแล้วย่อเท้าเป็นจังหวะ 2 ครั้งก่อนที่จะเริ่มฝึกรอบใหม่ โดยขณะที่เดินเกาซิกิจะต้องมีการเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กันทั้งมือและเท้า พร้อมๆ กับคำภาวนา ภาษาสันสกฤตว่า บาบานัม เควาลัม แปลว่า ความรักมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง หรือการมีความรักให้กับตนเอง ผู้อื่น และทุกสรรพสิ่ง ขณะที่เดินเกาซิกิผู้ฝึกจะมีความรู้สึกส่งความรักให้ตนเอง ผู้อื่นและทุกสรรพสิ่งในจักรวาล คำภาวนา ภาษาสันสกฤตว่า บาบานัม เควาลัม มีดังนี้

ขวา	بابا	นม	بابا	เค	วาลัม
-----	------	----	------	----	-------

	1	2	3	4	5
--	---	---	---	---	---

ซ้าย	بابا	นม	بابา	เค	วาลัม
------	------	----	------	----	-------

	1	2	3	4	5
--	---	---	---	---	---

หน้า	بابا	นม	بابา		
------	------	----	------	--	--

	1	2	3		
--	---	---	---	--	--

หลัง	بابا	นม	بابา	เค	วาลัม
------	------	----	------	----	-------

	1	2	3	4	5
--	---	---	---	---	---

3. การฝึกสมาธิ (Meditation)

การฝึกสมาธิ (Meditation) คือ การฝึกความตั้งมั่นแห่งใจ ความสำรวมใจให้แน่วแนอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ฟุ้งซ่านเพื่อให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งในสิ่งนั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542; พระธรรมปิฎก, 2538) การฝึกสมาธิตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542) มีวิธีการโดยที่ผู้ฝึกสมาธิควรนั่งท่าที่เหมาะสมที่สุด คือ ท่าดอกบัว (Lotus Posture) อันเป็นสัญลักษณ์ของดอกไม้ที่สะอาด บริสุทธิ์สวยงาม ซึ่งโยคีได้ทดลองใช้ทำนี้มาหลายพันปีแล้ว โดยการนั่งตรง และเหยียดขาทั้งสองออกไปข้างหน้า แล้วงอขาขวาเข้าหาตัว ยกเท้าขวาทับต้นขาซ้ายแล้วงอขาซ้ายเข้าหาตัวเช่นเดียวกัน ยกเท้าซ้ายขึ้นทับต้นขาขวา หลังตา หูปาก ขบขากรรไกรเข้าด้วยกัน ลิ้นม้วนขึ้นไปแตะเพดานปากบน มือประสานกันและหงายฝ่ามือขึ้น เป็นท่าที่พ่อนคลายมากที่สุดและมีพลังส่งไปเลี้ยง

สมองสูงสุด การฝึกสมาธิจะทำให้คลื่นสมองต่ำอยู่เสมอซึ่งเป็นการรักษาความสะอาด บริสุทธิ์ของจิตใจ โดยมีสมาธิจดจ่ออยู่กับลมหายใจของตนเอง และภาวนามันตราภาษาสันสกฤตว่า บาบานัม เคววาลัม เป็นการช่วยให้จิตใจจดจ่อเป็นสมาธิ และมีความสงบใจได้รวดเร็วขึ้น

4. การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

การสร้างภาพพจน์ต่อตนเอง คือ ความรู้สึกที่เรามีต่อตนเองโดยตรง ซึ่งอาจเป็นด้านบวก เช่น รู้สึกว่าตัวเองเป็นคนเก่ง เป็นคนที่ประสบความสำเร็จ เป็นคนมีความสามารถ เป็นคนฉลาด สวย หล่อ และเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น หรืออาจเป็นด้านลบ เช่น เป็นคนที่ล้มเหลว ไม่เก่ง ไม่มีความสามารถ โง่ ชี้เหร่ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2540) ข้อค้นพบที่น่าสนใจเรื่องหนึ่งคือ คนเราไม่สามารถมีการกระทำ หรือการปฏิบัติตนที่ขัดแย้งกับภาพพจน์ของตนได้ ดังนั้นการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ ความรู้สึก หรือแม้แต่สติปัญญา จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการเปลี่ยนภาพพจน์ต่อตนเองก่อน (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2533) ถ้าเรามีความคิดเชิงบวกต่อตนเอง จะทำให้ส่งผลต่อความรู้สึกดี ความอึดอึ้งใจ ความปลื้มใจ มีความสุขและรู้สึกกระปี้กระเป่า มีพลัง ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมการแสดงออกทางสร้างสรรค์ในทางที่ดี ถ้ามีความคิดเชิงลบ จะทำให้รู้สึกถึงเครียด สับสน วุ่นวาย ไม่มีความสุข ความสบายใจ ซึ่งความคิดไม่มีตัวตน จับต้องไม่ได้ แต่มีพลังส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรม อันนำไปสู่การกระทำ นิสัย และทำให้เกิดชะตาชีวิตที่ดีหรือไม่ดีได้ (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2545)

สรุปได้ว่า แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเป็นการมุ่งเน้นพัฒนาอัจฉริยภาพของบุคคลที่แฝงเร้นอยู่ภายในให้ปรากฏออกมาอย่างเต็มศักยภาพ ในการพัฒนาตนเอง เน้นการปฏิบัติ 95% โดยฝึกกระทำ ซ้ำๆ บ่อยๆ และทฤษฎี 5% ซึ่งเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติตนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ทำให้บุคคลมีระเบียบวินัยในตนเอง การทำงานของสมองซีกซ้ายและขวาทำงานอย่างสมดุลอันเนื่องมาจากการบริหารร่างกายและการทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอ เป็นบุคคลที่มีภาพพจน์ตัวเองด้านบวกและมีความรู้สึกดีกับตนเอง เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น และมีความสามารถแตกต่างจากคนอื่น

หน่วยที่ 2 จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ดังนี้

เนื้อหาของจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

องค์ประกอบของจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ 7 ด้าน (สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียง, ม.ป.ป.; ภาควิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542) ประกอบด้วย

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร มีความละเอียดรอบคอบ กล่าวคือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จะต้องรู้จักหน้าที่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไร มีขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบมากน้อยแค่ไหน และได้กระทำตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบอย่างครบถ้วน

สมบูรณ์ โดยใช้ความสามารถของ ตนเองที่มีอยู่อย่างเต็มที่รวมทั้งพยายามปรับปรุงงานที่ทำให้ดียิ่งขึ้น

2. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา และใจ ได้แก่ การไม่โกหกหลอกลวง ไม่คดโกง ไม่ให้ข้อมูลเท็จ ซึ่งทำให้เกิดผลเสีย หรืออันตรายแก่ผู้สูงอายุ สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ได้รับการว่าจ้างมา จะต้องไม่เอาเวลางานในหน้าที่ไปทำประโยชน์ส่วนตัว มีความตรงต่อเวลาในการทำงาน ไม่หยิ่งผยองของของของผู้ว่าจ้าง หรือเอาไว้ใช้ประโยชน์ส่วนตัว

3. ความกตัญญูกตเวทีย หมายถึง การรู้จักคุณ และตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ เคารพในสิทธิของผู้สูงอายุ หรือ ความเป็นมนุษย์ แสดงความเคารพนับถือในฐานะที่เป็นผู้มีอายุ หรือผู้อาวุโส ไม่คิดร้ายและให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุด้วยจริงใจ

4. ความมีระเบียบวินัย คือ การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม เช่น การสวมใส่เสื้อผ้าเรียบร้อย สะอาด จัดเก็บของและเครื่องใช้ให้เป็นระเบียบ มีระเบียบวินัยในการทำงาน และทำงานตรงตามเวลา

5. ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่นเท่าที่จะทำได้ตามความสามารถ เมื่อผู้สูงอายุที่ดูแลเกิดความทุกข์ หรืออยู่ในช่วงเวลาที่น่าจะเกิดอันตราย ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ควรเสียสละเวลาในการเฝ้าดูแลจนกว่าจะมีผู้รับผิดชอบมาดูแลต่อ

6. ความอดุสาหะ หมายถึง ความพยายามอย่างเต็มกำลัง เพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี มีความขยัน อดทนไม่ท้อแท้

7. ความเมตตา กรุณา หมายถึง การมีความจริงใจ มีความรัก ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจ ปรารถนาดีต่อผู้สูงอายุ มีความยิ้มแย้มแจ่มใสในการทำงาน มีการกระทำที่มุ่งหวังให้ผู้สูงอายุมีความสุข และช่วยเหลือเจือจุนผู้สูงอายุด้วยความเต็มใจ

สรุป ได้ว่า ผู้สูงอายุเป็นวัยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งต้องการการดูแลเมื่อเจ็บป่วย และต้องการเพื่อน ที่ปรึกษา ต้องการความอบอุ่นใจ ต้องการความช่วยเหลือและความเข้าใจ ในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง ดังนั้น ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จึงต้องให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ด้วยความเมตตา เห็นอกเห็นใจ ห่วงใยใจใส่จดจ่ต้งญาติ และปฏิบัติตนต่อผู้สูงอายุในฐานะ บุคคลที่มีคุณค่า มีความรู้และประสบการณ์ด้วยความเคารพนับถือ ซึ่งผู้ดูแลผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อเสริมสร้างตนเองให้มีจริยธรรมในการทำงานในฐานะเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ

ใบความรู้ เรื่อง ความรับผิดชอบ

บทนำ

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร มีความละเอียดรอบคอบ กล่าวคือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จะต้องรู้จักหน้าที่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไร มีขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบมากน้อยแค่ไหน และได้กระทำตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยใช้ความสามารถของ ตนเองที่มีอยู่อย่างเต็มที่รวมทั้งพยายามปรับปรุงงานที่ทำให้ดียิ่งขึ้น (สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก, ม.ป.ป. ; ภาควิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542)

ประเภทของความรับผิดชอบ

ประเภทของความรับผิดชอบ (อมรรวรรณ แก้วผ่อง, 2542 : รุ่งทิภา กันหาทิพย์, 2543) แบ่งได้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง
 2. ความรับผิดชอบต่อสังคม
- ซึ่งแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรับรู้ฐานะและบทบาทของตนที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมซึ่งจะต้องดำรงตนอยู่ในสภาพที่ช่วยเหลือตนเองได้ โดยที่บุคคลควรจะวิเคราะห์และแยกแยะว่า สิ่งใดถูกหรือผิด เหมาะสมหรือไม่ และมีความสามารถที่จะเลือกตัดสินใจในการเป็นที่ยอมรับของสังคม ความรับผิดชอบต่อตนเองแบ่งได้เป็น

1.1 ความรับผิดชอบในด้านการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง คือ ความสามารถเอาใจใส่และระมัดระวังสุขภาพอนามัยของตนเอง ให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ

1.2 ความรับผิดชอบในการหาเครื่องอุปโภคบริโภค คือ ความสามารถจัดหาและดูแลเครื่องใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้เหมาะสม

1.3 ความรับผิดชอบในด้านสติปัญญาและความสามารถ คือ การตั้งใจศึกษาเล่าเรียนใฝ่หาความรู้ต่างๆ การฝึกฝนตนเองในด้านประสบการณ์ต่างๆ

1.4 ความรับผิดชอบในด้านความประพฤติ คือ การรู้จักประพฤติให้เหมาะสม เป็นผู้มีระเบียบวินัย ดำรงตนให้อยู่ในคุณธรรม จริยธรรม

1.5 ความรับผิดชอบในด้านมนุษยสัมพันธ์ คือ การรู้จักที่จะปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม

1.6 ความรับผิดชอบในด้านเศรษฐกิจส่วนตัว คือ การรู้จักวางแผนและประมาณการใช้จ่ายของตนโดยยึดหลักการประหยัดและอดออม

1.7 ความรับผิดชอบเรื่องการทำงาน คือ เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำกิจใดก็ต้องทำให้เรียบร้อยภายในเวลาที่กำหนด

1.8 ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน คือ การยอมรับผลการกระทำของตนทั้งผลดีหรือในด้านที่เกิดผลเสียหาย

2 ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ภาระและหน้าที่ของบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมต่อสวัสดิภาพของสังคมที่ตนเป็นสมาชิก ด้วยเหตุที่บุคคลทุกคนเป็นส่วนประกอบของสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมนานาเล็กลงถึงสังคมนานาใหญ่ได้แก่ ครอบครัว ชั้นเรียน สถานศึกษา ชุมชน และประเทศชาติตามลำดับ ดังนั้นการกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมต้องส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมไม่มากก็น้อย เมื่อบุคคลทุกคนมีภาระ หน้าที่ที่จะเกี่ยวพันกับสวัสดิภาพของสังคมที่ตนดำรงอยู่ บุคคลจึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติต่อสังคม 5 ประการดังนี้

2.1 ความรับผิดชอบต่อ บิดามารดา และครอบครัว ได้แก่ การให้ความเคารพและเชื่อฟัง และช่วยเหลือการงานให้เต็มความสามารถในแต่ละโอกาสอันสมควร ประพฤติตนเป็นคนดี การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ไม่นำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว และช่วยกันรักษาและเชิดชูชื่อเสียงวงศ์ตระกูล

2.2 ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ได้แก่ การให้ความรักแก่เพื่อนเปรียบเสมือนพี่น้องของตน และตักเตือนเมื่อเพื่อนกระทำผิด คอยแนะนำให้เพื่อนกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง ช่วยเพื่อนอย่างเหมาะสม และถูกต้อง ไม่เอา رأดเอาเปรียบ และการให้อภัยในกรณีที่เกิดความผิดพลาดหรือบาดหมางกัน และการใช้ถ้อยคำสุภาพต่อกันด้วยความอ่อนโยน

2.3 ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ครู อาจารย์ ได้แก่ การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ไม่หนีเรียน การแสดงความเคารพและเชื่อฟังครู อาจารย์ การช่วยเหลือกิจกรรมงานของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด การรักษาความสะอาด ไม่ทำลายทรัพย์สินสมบัติของสถานศึกษา การรักษาและสร้างชื่อเสียงเกียรติยศของสถานศึกษา

2.4 ความรับผิดชอบต่อชุมชน ในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชน ได้แก่ การเคารพและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือภายในชุมชนของตน ช่วยรักษาสาธารณสมบัติ และการให้ความร่วมมือในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชน และไม่ละเลยต่อการเป็นพลเมืองดี

2.5 ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ ได้แก่ การปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบต่างๆ ของสังคม การรักษาสาธารณสมบัติของชาติ การให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของชาติ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รักษาความสามัคคีของคนในชาติ ดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมแห่งความเป็นไทย

กล่าวโดยสรุป ความรับผิดชอบเป็นคุณสมบัติที่ต้อย่างหนึ่ง ที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรปลูกฝังให้แก่บุคคล ความรับผิดชอบจะเป็นกลไกที่สำคัญในการผลักดันให้บุคคลปฏิบัติตามระเบียบที่ได้กำหนดไว้

รายการอ้างอิง

ภาควิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์. คู่มือการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน. ขอนแก่น : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542.

รุ่งทิศา กันหาทิพย์. ผลของการอบรมเลี้ยงดูต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดบุรีรัมย์. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2543.

สถาบันกศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ชุดการเรียนรู้ทางไกลหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ. บริษัทปกรณ์พรินติ้ง แลนด์จำกัด, ม.ป.ป.

อมรรวรรณ แก้วผ่อง. การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการเหตุผล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2542.

ใบงานที่ 1 ด้านความรับผิดชอบ

การนำเสนอปัญหาด้านความรับผิดชอบในการดูแลผู้สูงอายุ

ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

กรณีศึกษาเรื่อง การอยู่รอดกับความรับผิดชอบหน้าที่

กอ หัวหน้าอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ได้รับแจ้งจาก ขอ เพื่อนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ในบ้านที่มีรายละเอียดระบุรายงานพฤติกรรมของ นอ ดังนี้ นอ เป็นผู้ที่มาทำงานสายเป็นประจำ ไม่ว่าจะปฏิบัติงานเวรใดก็ตาม บ่อยครั้งที่ลงเวรก่อนเวลา ทั้งที่ทำหน้าที่เวรดูแลศูนย์ บางครั้งในระหว่างปฏิบัติงานมักหายตัวไปจากศูนย์ โดยที่เพื่อนร่วมงานไม่ทราบจะไปที่ไหน หรือไม่กลับมาปฏิบัติงานเลยโดยไม่แจ้งลา หรือแจ้งให้ผู้ใดทราบ หรือจะโทรรายงานกะทันหัน ซึ่งทุกคนทราบดีว่าจำนวนบุคลากรจัดไว้อย่างจำกัด ภายหลังสืบทราบว่า นอ เป็นผู้ที่มีหนี้สิน โดยเจ้าหนี้จะตามทวงทั้งด้วยตนเองและทางโทรศัพท์ตลอดเวลา สร้างปัญหาในการปกครองบังคับบัญชา และการปฏิบัติงาน จนเพื่อนอาสาสมัครอื่นๆ ที่เป็นเพื่อนร่วมงานรู้สึกไม่พอใจ และไม่มีใครต้องการปฏิบัติงานร่วมด้วย

กอ ในฐานะหัวหน้าอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ได้ดำเนินการพูดคุยหาสาเหตุปัญหาพบว่า นอ มีบุตร 3 คน อายุ 21 ปี อายุ 18 ปี และอายุ 15 ปี กำลังเรียนหนังสืออยู่โรงเรียนและมหาวิทยาลัยใกล้บ้าน สามิไม่มีอาชีพ บ้านต้องเช่า ซึ่ง นอ ต้องทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว หารายได้ และ ขอ ได้ให้คำแนะนำ และตักเตือนเกี่ยวกับความรับผิดชอบในหน้าที่เมื่อกระทำผิดทุกครั้ง แต่ นอ ยังคงมีพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้นไม่เปลี่ยนแปลง กอ ในฐานะหัวหน้าอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุรับเรื่องไว้เพื่อพิจารณาดำเนินการ

กรณีปัญหา

1. ความรับผิดชอบในหน้าที่การงานกับภาระรับผิดชอบในครอบครัว
2. ความสามารถในการแก้ปัญหาส่วนตัวกับการรักษาเกียรติศักดิ์ของการเป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ
3. การช่วยเหลือของผู้บังคับบัญชาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในฐานะบุคคลกับการปกป้องเกียรติศักดิ์ของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ประเด็นอภิปราย

1. ท่านคิดว่าพฤติกรรมความรับผิดชอบของตัวละครเป็นอย่างไร
2. พฤติกรรมของตัวละครเกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร และมีแนวทางการแก้ไขหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนตระหนักถึงความรับผิดชอบของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่มีต่อหน้าที่การงานและต่อเพื่อนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ
2. ผู้เรียนตระหนักถึงความเชื่อมโยงระหว่างความรับผิดชอบในหน้าที่ของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุกับการดำรงชีวิตและการแก้ปัญหาส่วนตัว

กิจกรรมเสนอแนะ

1. ผู้เรียนและผู้สอนอ่านกรณีศึกษาร่วมกัน
2. ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามประเด็นอภิปรายที่เสนอไว้

การวัดและการประเมินผล

1. การอภิปรายความคิดเห็นของผู้เรียนที่แสดงออก
2. ผลงานที่ผู้เรียนสรุปสาระการเรียนรู้จากกรณีศึกษา

ใบงานที่ 2 ด้านความรับผิดชอบ

กรณีศึกษาเรื่อง การอยู่รอดกับความรับผิดชอบหน้าที่

ท่านคิดว่าพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

1. ปัญหาที่ต้องแก้ไข

2. มาตรการแก้ไขปัญหา

3. ผลลัพธ์ที่ได้

ตารางที่ 18 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 2 ความซื่อสัตย์

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
<p>1.การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำด้วยการฝึกโยคะอาสนะและทำสมาธิ</p> <p>2.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง</p>	<p>1.ผู้สอนบรรยายเรื่องการพัฒนาตนตามแนวทางนีโอฮิวแมนนิสโดยการสาธิตแสดงวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ และบอกให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้</p> <p>1.1 ผู้สอนสาธิตวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ โดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม ได้แก่ อาสนะแขนและขา อาสนะท่างู อาสนะท่านอน อาสนะท่าผีเสื้อ และการออกกำลังกายท่าเกาซิกิ</p> <p>1.2 ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงพร้อมคำพูดที่เป็นบวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดบรรยากาศของความผ่อนคลาย และภาวะคลื่นสมองต่ำด้วยการทำสมาธิท่านอน</p> <p>https://youtu.be/4A3W9zwrFqO?list=PLRSTxcflx_r74bIV-oDdKHtllle-_RxyYc</p> <p>1.3 ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่ความผ่อนคลายด้วยการพูด ดังนี้ “อีกสักครู่ เราจะนับหนึ่งถึงสิบ เมื่อนับถึงสิบ เราจะรู้สึกตัวอีกครั้ง เราจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเป่า แข็งแรง มีความรักให้กับตนเองและผู้อื่นอย่างที่ผมไม่เคยรู้สึกมาก่อนเลยในชีวิต เรานับ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า พลังต่างๆ กลับคืนมาสู่ที่ตัวเรา เรารู้สึกแข็งแรงที่สุด สดชื่นที่สุด มีความสุขมากที่สุด เรากลายเป็นคนที่มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส คิดและพูดแต่สิ่งที่เป็นบวกให้กับตัวเองและผู้อื่น เราจะบอกกับตัวเองทุกวันนี้ว่า ยิ่งเรามีอายุมากขึ้น เรายิ่งแข็งแรง เรามีความเมตตาสูงขึ้น มีเสน่ห์และน่ารัก มีการพัฒนาตัวเองให้เก่งขึ้นในทุกด้านของชีวิต หายใจเข้า เอาพลังแห่งความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ของจักรวาลเข้าสู่ตัวเรา หายใจออก แผ่ความรัก และความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้แก่ตัวเรา และทุกสรรพสิ่ง หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัวไปทางซ้าย และพลิกตัวกลับมาทางขวา และลุกขึ้น และหันไปยิ้มให้คนที่อยู่ทางซ้าย 1 ที และหันไปยิ้มให้คนทางขวา 1 ที” ซึ่งเป็นปฏิบัติในการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น โดยในข้อที่ 1.1 ถึง 1.3 ทำควบคู่กันไปและปฏิบัติซ้ำๆ สม่ำเสมอเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น</p>

ตารางที่ 18 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 2 ความซื่อสัตย์ (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
<p>ด้านความซื่อสัตย์</p> <p>1.การนำเสนอปัญหาจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ</p>	<p>1.ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม และซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์ และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้น โดยกลุ่มผู้เรียนจดบันทึกปัญหาและสะท้อนความคิดออกมาในใบงาน กระดาษ A 4 ที่ผู้สอนแจกให้เกี่ยวกับประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์อย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน จากสถานการณ์ในอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้</p>
<p>2.การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส</p>	<p>2.ผู้สอนกำหนดกรอบประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข</p> <p>2.1 ผู้สอนให้แนวคิดหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส คือ การไม่นำหรือคิดที่จะนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเราแก่ผู้เรียนโดยแทรกใบความรู้หลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส และกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความซื่อสัตย์เรื่อง “แม่บ้านแสนฉกทรัพย์”</p>
<p>3.การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม</p>	<p>3.ผู้สอนสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยใช้การตั้งคำถาม และผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อค้นหาสาเหตุ และค้นหาแนวทางใหม่เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจากการระดมสมอง และอภิปรายกลุ่มร่วมกันในการหาสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหา โดยแบ่งกลุ่มๆ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม จากกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความซื่อสัตย์ เรื่อง “แม่บ้านแสนฉกทรัพย์” ที่ผู้สอนกำหนดให้ในประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านคิดว่าพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และแก้ไขอย่างไร</p>
<p>4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและกิจกรรมที่สังเคราะห์</p>	<p>4.ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการวิเคราะห์ปัญหา และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และวางแผนนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยการอภิปรายกลุ่มจากกรณีศึกษา</p>

ตารางที่ 18 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 2 ความซื่อสัตย์ (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
	<p>4.1 ผู้สอนจะแทรกความรู้ เรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ด้านความซื่อสัตย์แก่ผู้เรียน พร้อมฉายวิดีโอทัศนละครธรรมนำชีวิตเรื่องอากง https://youtu.be/XPeTCiu8Wjc โดยให้กลุ่มผู้เรียนระดมสมองและสะท้อนความคิดจากวิดีโอทัศนในประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านได้ข้อคิดใดจากเนื้อหาในละครท่าน และนำไปปรับใช้ใน เรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร</p> <p>4.2 ผู้สอนแจกใบงานกรณีศึกษา “แม่บ้านแสนภักดิ์” โดยผู้สอนกำหนดประเด็นการอภิปรายให้กับผู้ร่วมกิจกรรม ระดมสมองในกลุ่มตั้งประเด็นปัญหาที่ให้อ่านข้อที่ 3</p> <p>4.3 ผู้สอนให้ผู้เรียนทบทวนใบงานประกอบกับความรู้ใหม่ จากใบความรู้ วิดีโอทัศน และกรณีศึกษาที่ได้ เพื่อนำมา วิเคราะห์ออกมาเป็นความรู้ใหม่ หรือแนวทางการแก้ปัญหา ใหม่ โดยสรุปและจัดบันทึกแนวทางแก้ปัญหาจากกรณีศึกษา วิดีโอทัศน ใบความรู้ และใบงานที่ได้รับ และเลือกทางแก้ไข ปัญหาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในประเด็นข้อคิดและแนวทางในการแก้ปัญหาจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์ลงในใบงานที่ได้รับแจกจากผู้สอน</p>
5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	5.ผู้สอนให้ผู้เรียนประเมินผลจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติจากกรณีศึกษาและใบความรู้ และวิดีโอทัศน เพื่อเลือกการแก้ไขที่ดีที่สุดในการนำมาสู่การปฏิบัติที่มาจากความคิดและหาคำตอบด้วยตัวผู้เรียนแต่ละกลุ่มโดยการเปิดใจยอมรับแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาร่วมกัน
6.การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหาลำนำไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	<p>6.ผู้สอนดำเนินการให้ผู้เรียนแก้ปัญหาตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาความซื่อสัตย์จากการสรุปผลโดยผู้เรียนลงในใบงานและนำเสนอโดยให้ตัวแทนผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน</p> <p>7.ผู้สอนกล่าวสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของผู้เรียน</p> <p>8.ผู้สอนประเมินผลผู้เรียนจากการจัดกิจกรรม มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -ความสนใจและความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม -การประเมินผลงานและการนำเสนอ

ใบความรู้ เรื่องความซื่อสัตย์

บทนำ

ซื่อสัตย์ คือ ความประพฤติตรง ไม่เอินเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ ปลอดภัยจากความรู้สึกลำเอียงหรืออคติ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรง ทั้งต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ไม่ใช่เล่ห์กล คดโกง ทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง

ความสำคัญ แลความเป็นมา

บุคคลที่มีความซื่อสัตย์จะเป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักความจริงและความถูกต้องในการดำเนินชีวิต ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งทางกาย วาจา ใจ มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด คนมีศีลธรรมหรือมีมนุษยธรรม ที่สามารถเรียกได้ว่าเป็นอารยชน จะมีความประพฤติดี ประพฤติชอบ และมีความซื่อสัตย์ สุจริต 3 ประการ ดังนี้คือ

กายสุจริต เป็นความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยกาย ละเว้นการบิบบัน เบียดเบียน มีความเมตตากรุณา การช่วยเหลือเกื้อกูลสงเคราะห์กัน ไม่แย่งชิงลักขโมย หรือเอาไรต์เอาเปรียบ แต่เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน ไม่ประพฤติผิดล่วงละเมิดในของรักของหวงของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ หรือทำลายลบลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกัน

วจีสุจริต เป็นความสุจริตทางวาจา ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยวาจา ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริง เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ใดๆ ไม่พูดส่อเสียด ยุยง สร้างความแตกแยก พูดแต่คำที่ส่งเสริมสามัคคี ละเว้นจากการพูดคำหยาบคาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวลควรฟัง รวมถึงละเว้นจากการพูดเหลวไหลเพ้อเจ้อ พูดแต่คำจริง มีเหตุมีผล มีสารประโยชน์ และถูกกาลเทศะ

มโนสุจริต เป็นความสุจริตทางใจ ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ ไม่ละโมภ ไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะได้ คิดให้ คิดเสียสละ ทำใจให้ผ่องแผ้วว่าง ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียนหรือเพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย ตั้งความปรารถนาดี แผ่ไมตรี มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขให้แก่กัน มีความเห็นถูกต้อง เป็นสัมมาทิฐิ เข้าใจในหลักกรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว รู้เท่าทันความจริงที่เป็นธรรมชาติของโลกและชีวิต มองเห็นความเป็นไปตามเหตุปัจจัย

มนุษย์เราเป็นสิ่งแวดล้อมของกันและกัน ตัวเราก็เป็นสิ่งแวดล้อมของผู้อื่น เราจึงควรมีจิตใจเกื้อกูลต่อผู้อื่น มีเมตตาไมตรีต่อกัน ในฐานะที่เราเป็นสิ่งแวดล้อมของเพื่อนมนุษย์ เราจึงต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม นับตั้งแต่การอยู่ร่วม กันในครอบครัว เราทุกคนควรเป็นผู้ที่มีวินัยในการดำรงชีวิต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความสามัคคี รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สามารถแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้

ประโยชน์ของความซื่อสัตย์

การเป็นคนซื่อสัตย์ พูดจริง ทำจริง เป็นคนจริงใจ เป็นคนตรง จะทำให้เขาเป็นที่เชื่อถือเคารพนับถือของคนอื่น และเป็นผู้ที่เคารพนับถือตัวเองได้ การรักความจริง การทำทุกสิ่งทุกอย่างให้ตรงกับความจริง จะทำให้เขาปลอดภัยจากกิเลส

สัจจะ คือ การพูดจริง ทำจริง จริงใจ เป็นความเข้มแข็งของจิตใจ สัจจะเป็นเรื่องสำคัญ การทำให้เกิดสัจจะนั้น จะเห็นว่ามันเกิดความรู้สึกที่ต่ออย่างไร ให้เห็นว่าถ้าเราไม่ปิดบังอำพราง ถ้าเราไม่พยายามสร้างภาพตัวเองอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อจะได้รับคำชมเชยหรือความรัก จะทำให้เราไม่แย้อย่างที่คิด ตรงกันข้าม คนที่เกิดนิสัยที่จะต้องคิดว่าตัวเองต้องเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งตลอดเวลา จึงจะเป็นที่รักของคนอื่น หรือว่าจะไม่ถูกทอดทิ้ง จะเป็นคนที่มีความทุกข์ มีความเก็บกดตลอดเวลา เราสอนให้เด็กพูดความจริง เราทำอะไรผิด เราก็กอรับไปเลย และตั้งใจจะไม่ทำอีกในครั้งต่อไป ทั้งหมดนี้อยู่ที่ว่า เด็กเชื่อว่าครูหรือผู้ใหญ่เป็นผู้ยุติธรรม มีความหวังดีต่อเขา ให้อภัยเขาได้ และอยู่ที่ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สอนให้ทำอะไรก็ทำจริงจัง ตั้งใจ ไม่ใช่ว่า เหลาะ แหละ ทำแบบสนุกสบาย

สัจจะเป็นฆราวาสธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับการครองชีวิตของคฤหัสถ์ และเป็นบารมีข้อหนึ่ง คือ เมื่อเราตั้งใจทำอะไรแล้ว ก็อยู่กับสิ่งนั้นจนสำเร็จ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียน ในการทำงานอย่างแน่นอน ฆราวาสธรรม 4 ประการ ประกอบด้วย

สัจจะ ความจริง คือ ดำรงมั่นในสัจจะ ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง ทำจริง จะทำอะไรก็ให้เป็นที่ยอมรับไว้วางใจได้

ทมะ ฝึกตน คือ บังคับควบคุมตนเองได้ รู้จักปรับตัวและแก้ไขปรับปรุงตนให้ก้าวหน้าดีขึ้นอยู่เสมอ

ขันติ อดทน คือ มุ่งหน้าทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง อดทน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อ ถอย

จาคะ เลียสละ คือ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ ชอบช่วยเหลือเกื้อกูล บำเพ็ญประโยชน์ สละโลก ละทิ้งใญ่มาณะได้ ร่วมงานกับคนอื่นได้ ไม่ใจแคบเห็นแก่ตัวหรือเอาแต่ใจตน

การจัดการศึกษาเพื่อให้ความซื่อสัตย์สุจริตเจริญงอกงามขึ้นในตัวบุคคล จนเป็นผู้ที่พูดจริง ทำจริง จริงใจ มีความพร้อมทางความประพฤติ กระบวนการสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับการพัฒนาบุคคล ประกอบด้วย

กิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น การประดิษฐ์งานศิลปะและงานหัตถกรรมต่างๆ

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ การร้องเพลงที่มีเนื้อหาส่งเสริมคุณธรรม

การเล่นอย่างมีแบบแผนกติกา เช่น การเล่นกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม

การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ที่บุคคลๆ จะต้องช่วยเหลือตนเองและดูแลผู้อื่น การให้บริการ ครูอาจารย์และผู้ใหญ่

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เช่น การเล่านิทานที่มีเนื้อหาสอดแทรกคติธรรม การแสดง บทบาทสมมติ รวมถึงการล้อมวงสนทนาพูดคุยถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งผู้สอนสามารถนำมาเป็นตัวอย่าง เป็นกรณีศึกษาในการเรียนรู้และการปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริต ผ่านการฝึกวิเคราะห์จำแนกคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมให้กับบุคคล

กระบวนการเหล่านี้จะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่จะควบคุมความประพฤติของตนเองในการดำเนินชีวิตในสังคม ขณะอยู่กับผู้อื่น เกิดการฝึกฝนวินัย การทำงานร่วมกับผู้อื่น การดูแลรักษาสิ่งของต่างๆ ที่เป็นทั้งเครื่องใช้ของตนเองและของส่วนรวม ไม่ล่วงละเมิดในของรักของหวงของผู้อื่น มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่ลักขโมย ไม่เอารัดเอาเปรียบ ไม่ละโมภ ไม่คิดหาทางเอาแต่จะได้ คิดให้ คิดเสียสละ พุดจาสุภาพ ถูกกาลเทศะ มีความรับผิดชอบ รักษากฎ กติกา มารยาท ทำแต่สิ่งที่ดีงามถูกต้อง

ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็น ทั้งซื่อสัตย์ต่อตนเองหรือผู้อื่น การที่บุคคลจะมีความซื่อสัตย์สุจริต ผู้สอนจะต้องปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตอย่างถูกต้อง และให้เห็นโทษของการไม่ซื่อสัตย์สุจริตว่าจะส่งผลต่อตนเองและสังคมอย่างไรบ้าง แล้วทำอย่างไร ผู้สอนจึงจะเป็นกัลยาณมิตรที่จะนำพาเด็ก และบุคคล ให้เป็นคนที่เป็นที่พึ่งพาได้ ทำจริง เป็นคนจริงใจ เป็นคนตรง ซื่อสัตย์ เป็นที่เชื่อถือ เคารพนับถือของคนอื่น และเป็นผู้ที่เคารพนับถือตัวเองได้ คำตอบก็คือ การฝึกฝนให้บุคคลสามารถพึ่งตนเองได้ในทางสติปัญญา เห็นถึงคุณค่าความดีงาม และเพิ่มพูนสติปัญญาของผู้เรียน โดยที่ความรู้ันั้นได้ถูกไตร่ตรองถึงคุณค่าที่มีต่อชีวิตอย่างแท้จริง จนผู้เรียนอยากคิดต่อ ทำต่อ โดยเชื่อมโยงและจินตนาการไปสู่ความรู้อื่นๆ ได้ด้วยความกระตือรือร้น การสอนวิชาความรู้ให้เข้าถึงคุณค่าความดีงาม เป็นการฝึกวิธีคิดให้แยบคาย คือ การน้อมเข้ามาใส่ใจใคร่ครวญด้วยสติปัญญา เข้าถึงความจริง แยกแยะคุณค่าแท้ออกจากคุณค่าเทียม และยกจิตให้เป็นกุศล

การฝึกสติในชีวิตประจำวัน จะทำการงานต่างๆ ได้ดี โดยอาศัยสติของตนคอยช่วยเหลือ กำกับตน และประคับประคองกาย วาจา ใจ ให้สามารถแสดงออกได้อย่างเป็นปกติ สามารถข่มใจ ฟื้นฟูจิตใจให้สดใสได้

เมื่อครูมีความรู้จริง มีสติ และใจแจ่มใสสดชื่น ขั้นตอนสำคัญต่อไป คือ การวางแผนการสอน โดยเริ่มจากการระบุคุณค่าวิชานั้นๆ ที่มีต่อจิตใจของผู้เรียนเป็นเรื่องๆ อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นเป้าหมายคุณค่าที่ครูจะพานักเรียนไปให้ถึง แล้วจึงนำมาจัดลำดับขั้นตอนการสอน เพื่อให้แก่นักเรียนสำนึกในคุณค่าเหล่านั้น โดยแสดงออกได้หรือนำไปใช้ได้ด้วยตนเอง จึงจะเป็นการเรียนรู้อย่างสนุก มีความสุข และภาคภูมิใจในคุณค่าที่เกิดขึ้นกับตน คุณค่าที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนนี้ก็คือ ความเห็นที่ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยโน้มนำให้เขากระทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้อง ความเห็นที่ถูกต้องนี้ เรียกว่า สัมมาทิฐิ

รายการอ้างอิง

ชยสาโรภิกขุ. (2549). **โหลหนึ่งก็ถึง: คุณธรรม 12 ประการ เพื่อความสำเร็จในการศึกษาวิถีพุทธ.**

โรงเรียนทอสี. กรุงเทพฯ : บริษัท คิว พรินท์ แมเนจเม้นท์ จำกัด.

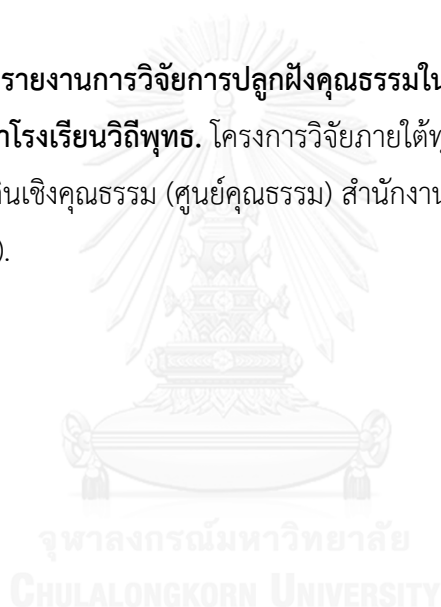
ชยสาโรภิกขุ. (2552). **สธนะ.** (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : บริษัท คิว พรินท์ แมเนจเม้นท์ จำกัด.

ประไพ ประดิษฐ์สุขถาวร. (2558). **คุณธรรมพื้นฐานเรื่องซื่อสัตย์** (ออนไลน์): หมวดการส่งเสริม
พฤติกรรม. โรงเรียนทอสี สืบค้นจาก <http://taamkru.com/th> [24 ธันวาคม 2558]

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). **ธรรมบุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม.** (พิมพ์
ครั้งที่ 57) กรุงเทพฯ.

สุรพล ธรรมร่มดี. (2551). **หัวใจรุ่งอรุณ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สานอักษร มูลนิธิโรงเรียนรุ่ง
อรุณ.

อดิสร จันทรสุข. (2548). **รายงานการวิจัยการปลูกฝังคุณธรรมในเด็กปฐมวัยผ่านกระบวนการสร้าง
สรรค์ของแกนนำโรงเรียนวิถีพุทธ.** โครงการวิจัยภายใต้ทุนสนับสนุนจากศูนย์ส่งเสริมและ
พัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้
(องค์การมหาชน).

ใบงานที่ 1 ด้านความซื่อสัตย์

การนำเสนอปัญหาด้านความซื่อสัตย์ในการดูแลผู้สูงอายุ

ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์อย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

กรณีศึกษาเรื่อง แม่บ้านแสบฉกทรัพย์

นักแสดงสาว แหม่ม วิชชดา พินดัม เข้าแจ้งความกับตำรวจ สน.พลโยธิน หลังถูกแม่บ้านฉกทรัพย์สิน พร้อมชิงเงินอีก 2 หมื่นบาท

วันนี้ (14 สิงหาคม 2555) เวลา 10.30 น. นางสาววิชชดา พยัคเทศ หรือ แหม่ม วิชชดา พินดัม นักแสดงสาวชื่อดัง ได้เข้าแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.พลโยธิน ว่าได้ถูก นางปานิสรา ศรีวิชา อายุ 48 ปี แม่บ้านในบ้านของตนเอง ขโมยทรัพย์สินเป็น โทรศัพท์ 1 เครื่อง, กุญแจรถจักรยานยนต์ 2 ดอก และเครื่องเล่นดีวีดี อีก 1 เครื่อง ก่อนที่จะหลบหนีไป พร้อมทั้งเงินเดือนล่วงหน้าอีก 20,000 บาทด้วย

โดย พ.ต.ท.สุชัย แสงส่อง พงส. (สบ 3) สน.พลโยธิน ได้เปิดเผยถึงการเข้าแจ้งความดังกล่าวว่า แหม่ม วิชชดา มาลงบันทึกประจำวันว่า แหม่ม วิชชดา ได้รับนางปานิสรา ศรีวิชา ชาวจังหวัดขอนแก่น เข้ามาเป็นแม่บ้านตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2554 เพื่อดูแลพ่อกำลังป่วย โดยให้ค่าจ้างเดือนละ 10,000 บาท จนกระทั่งช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2555 พ่อของแหม่ม วิชชดา ที่ป่วยเป็นโรคอัมพฤกษ์ ก็ต้องเข้า-ออกโรงพยาบาลตำรวจเพื่อรักษาตัวอยู่เป็นประจำ และมีนางปานิสราตามไปดูแล

พอถึงวันที่ 2 สิงหาคม นางปานิสรา ก็ส่งข้อความมายังโทรศัพท์มือถือของแหม่ม วิชชดา เพื่อขอเบิกเงินเดือนล่วงหน้าจำนวน 20,000 บาท เพื่อกลับไปงานศพแพนที่ต่างจังหวัด แหม่ม วิชชดา จึงโอนเงินจำนวนดังกล่าวไปให้ ก่อนที่จะมารู้ในภายหลังว่านางปานิสราไม่ได้ไปเฝ้าไข้คุณพ่อของเธอตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคม แล้ว เมื่อโทรไปสอบถามก็ไม่สามารถติดต่อได้

หลังจากนั้นในวันที่ 6 สิงหาคม ที่ผ่านมา แหม่ม วิชชดา พบความผิดปกติในบ้าน ว่ามีการสูญหายของทรัพย์สินจำนวนหนึ่ง จึงไปดูกล้องวงจรปิดและพบว่า นางปานิสรา กำลังขนทรัพย์สินของตนออกไปจากบ้านเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคมที่ผ่านมา ทั้ง ๆ ที่คุณพ่อของเธอนอนอยู่บนเตียง จึงเข้าแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เร่งหาตัวมาดำเนินคดีต่อไป

รายการอ้างอิง

คมชัดลึก. [ออนไลน์]. 2558. แหล่งที่มา:

<http://www.komchadluek.net/detail/20120814/137629>

ใบงานที่ 2 ด้านความซื่อสัตย์

กรณีศึกษาเรื่อง แม่บ้านแสนภักดิ์

ท่านคิดว่าพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

1. ปัญหาที่ต้องแก้ไข

2. มาตรการแก้ไขปัญหา

3. ผลลัพธ์ที่ได้

ใบงานที่ 3 ด้านความซื่อสัตย์

เนื้อหาวิดิทัศน์เรื่อง อากง

ท่านได้ข้อคิดใดจากเนื้อหาในวิดิทัศน์ และนำไปปรับใช้ในเรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

ตารางที่ 19 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 3 ความกตัญญูทเวที

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
<p>1.การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำคลื่นสมองต่ำด้วยการฝึก โยคะอาสนะ และทำสมาธิ</p> <p>2.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง</p>	<p>1.ผู้สอนบรรยายเรื่องการพัฒนาตนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสโดยการสาธิตแสดงวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ และบอกให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้</p> <p>1.1 ผู้สอนสาธิตวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ โดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม ได้แก่ อาสนะแขนและขา อาสนะท่างู อาสนะท่านอน อาสนะท่าผีเสื้อ และการออกกำลังกายท่าเกาซิกิ</p> <p>1.2 ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงพร้อมคำพูดที่เป็นบวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดบรรยากาศของความผ่อนคลาย และภาวะคลื่นสมองต่ำด้วยการทำสมาธิท่านอน</p> <p>https://youtu.be/4A3W9zwrFqQ?list=PLRSTxcflx_r74bIV-oDdKHttle-_RxyYc</p> <p>1.3 ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่ความผ่อนคลายด้วยการพูด ดังนี้ “อีกสักครู่ เราจะนับหนึ่งถึงสิบ เมื่อนับถึงสิบ เราจะรู้สึกตัวอีกครั้ง เราจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเป่า แข็งแรง มีความรักให้กับตนเองและผู้อื่น อย่างที่ฉันไม่เคยรู้สึกมาก่อนเลยในชีวิต เรานับ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า พลังต่างๆ กลับคืนมาสู่ที่ตัวเรา เรา รู้สึกแข็งแรงที่สุด สดชื่นที่สุด มีความสุขมากที่สุด เรากลายเป็นคนที่มึอารมณ์ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส คิดและพูดแต่สิ่งที่เป็นบวกให้กับตัวเองและผู้อื่น เราจะบอกกับตัวเอง ทุกวันว่า ยิ่งเรามีอายุมากขึ้น เรายิ่งแข็งแรง เรามีความเมตตาสูงขึ้น มีเสน่ห์และน่ารัก มีการพัฒนาตัวเองให้เก่งขึ้นในทุกด้านของชีวิต หายใจเข้า เอาพลังแห่งความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ของจักรวาล เข้าสู่ตัวเรา หายใจออก แผ่ความรัก และความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้แก่ ตัวเรา และทุกสรรพสิ่ง หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัวไปทางซ้าย และพลิกตัวกลับมาทางขวา และลุกขึ้น และหัน ไปยิ้มให้คนที่อยู่ทางซ้าย 1 ที และหันไปยิ้มให้คนทางขวา 1 ที” ซึ่ง เป็นปฏิบัติในการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น โดยในข้อที่ 1.1 ถึง 1.3 ทำควบคู่กันไปและปฏิบัติซ้ำสม่ำเสมอเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น</p>

ตารางที่ 19 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 3 ความกตัญญูทเวที (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
<p>ด้านความกตัญญู</p> <p>1.การนำเสนอปัญหาจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ</p>	<p>1.ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม และซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูทเวที และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้น โดยกลุ่มผู้เรียนจดบันทึกปัญหาและสะท้อนความคิดออกมาในใบงาน กระดาษ A 4 ที่ผู้สอนแจกให้เกี่ยวกับประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูทเวทีอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน จากสถานการณ์ในอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้</p>
<p>2.การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส</p>	<p>2.ผู้สอนกำหนดกรอบประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข</p> <p>2.1 ผู้สอนให้แนวคิดหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส คือ การไม่มีเจตนาร้ายและมีความหวังดีต่อผู้อื่นแก่ผู้เรียนโดยแทรกใบความรู้หลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส และกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความกตัญญูทเวทีเรื่อง “ผู้ดูแล”...ผู้ป่วยที่ถูกลี้มในเวชปฏิบัติ</p>
<p>3.การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม</p>	<p>3.ผู้สอนสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยใช้การตั้งคำถามและผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อค้นหาสาเหตุ และค้นหาแนวทางใหม่เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจากการระดมสมอง และอภิปรายกลุ่มร่วมกันในการหาสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหา โดยแบ่งกลุ่มๆ ละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม จากกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความกตัญญูทเวที เรื่อง “ผู้ดูแล”...ผู้ป่วยที่ถูกลี้มในเวชปฏิบัติ ที่ผู้สอนกำหนดให้ในประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านคิดว่าพฤติกรรมความกตัญญูทเวทีของตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร</p>

ตารางที่ 19 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 3 ความกตัญญูทเวที (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
<p>4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหา ด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และกิจกรรมที่สังเคราะห์</p>	<p>4.ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการวิเคราะห์ปัญหา และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และวางแผนนำแนวทางแก้ไขปัญหามาปฏิบัติ โดยการอภิปรายกลุ่มจากกรณีศึกษา</p> <p>4.1 ผู้สอนจะแทรกความรู้ เรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูทเวทีแก่ผู้เรียน พร้อมฉายวิดีโอที่คนละครรรมนำชีวิตเรื่อง ลุงข้างบ้าน https://youtu.be/nXQWg497TsE</p> <p>โดยให้กลุ่มผู้เรียนระดมสมองและสะท้อนความคิดจากวิดีโอที่คนในประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านได้ข้อคิดใดจากเนื้อหาในวิดีโอเรื่องลุงข้างบ้าน และนำไปปรับใช้ในเรื่องจริยธรรมในการทำงานดูแลผู้สูงอายุอย่างไร</p> <p>4.2 ผู้สอนแจกใบงาน เนื้อหาในวิดีโอที่คนเรื่องเรื่อง ลุงข้างบ้าน โดยผู้สอนให้ผู้เรียนระดมความคิดเห็น และจดบันทึกลงในใบงานที่ผู้สอนแจกให้</p> <p>4.3 ผู้สอนให้ผู้เรียนทบทวนใบงานประกอบกับความรู้ใหม่จากใบความรู้ วิดีโอที่คน ที่ได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ห่อออกมาเป็นความรู้ใหม่ หรือแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ โดยสรุปและจดบันทึกแนวทางแก้ ปัญหาจากกรณีศึกษา วิดีทัศน์ ใบความรู้ และใบงาน เพื่อเลือกทางแก้ไขปัญหาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในประเด็นข้อคิดและแนวทางในการแก้ปัญหา จริยธรรมดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูทเวทีลงในใบงานที่ได้รับจากผู้สอน</p>
<p>5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหามาปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ</p>	<p>5.ผู้สอนให้ผู้เรียนประเมินผลจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติจากกรณีศึกษาและใบความรู้ และวิดีโอที่คน เพื่อเลือกการแก้ไขที่ดีที่สุดในการนำมาสู่การปฏิบัติที่มาจากความคิดและหาคำตอบด้วยตัวผู้เรียนแต่ละกลุ่มโดยการเปิดใจยอมรับแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาร่วมกัน</p>
<p>6.การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหามาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ</p>	<p>6.ผู้สอนให้ผู้เรียนดำเนินการแก้ปัญหาตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาความกตัญญูทเวทีจากการสรุปผลโดยผู้เรียนลงในใบงาน และนำเสนอโดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน</p> <p>7.ผู้สอนกล่าวสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของผู้เรียน</p> <p>8.ผู้สอนประเมินผลผู้เรียนจากการจัดกิจกรรม มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -ความสนใจและความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม -การประเมินผลงานและการนำเสนอ

ใบความรู้ เรื่องกตัญญูทเวท

บทนำ

ความกตัญญู คือ การรู้สึกสำนึกในคุณ ด้วยแสดงความเคารพ นบถือ เชื้อฟัง และช่วยเหลือ ในกิจการงานต่าง ๆ การกระทำเช่นนี้ ย่อมนำมาซึ่งความสุข ความเจริญ และเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและ หน้าที่การงาน ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี การที่เยาวชนไทยได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะ ที่ดีในเรื่องของความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณถือเป็นเรื่องที่ดี เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคม การเลี้ยงดู ของครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยอบรมและส่งเสริมพฤติกรรมของเยาวชนให้มีคุณลักษณะของการ เป็นคนมีความกตัญญู ความตระหนักรู้ในคุณของบุคคล สัตว์ และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อตนเองทั้ง โดยตรงและโดยอ้อม

พฤติกรรมความกตัญญูมีลักษณะอย่างไร

ปัจจุบันมีกระแสความเจริญทางเทคโนโลยีอย่างไร้ขีดจำกัด สิ่งยั่วยุให้เกิดการเบี่ยงเบนของ พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ตลอดจนการสร้าง ความเจริญทางวัตถุที่มากเกินไปจนลืมนึกถึง ความเจริญทางด้านจิตใจ ตลอดจนความต้องการทางด้านวัตถุเพื่อมาสนองความต้องการทางกาย ทาง ใจในการดำรงชีวิตประจำวันของสมาชิกในสังคมนั้น ทำให้เกิดการแย่งชิงโอกาส เพื่อการประกอบการ เลี้ยงชีพ โดยลืมนึกถึงเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมในจิตใจ ลืมนึกถึงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนไทยที่ มีความกตัญญู รู้จักตอบแทนบุญคุณ ซึ่งความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่จะช่วยรักษาและ พยุงสังคมไทย ผู้ที่มีความกตัญญู คือ มีจิตสำนึกในคุณท่านและคิดตอบแทน ส่วนผู้ที่ไม่มีความกตัญญู คือคนอกตัญญู ไม่รู้จักคุณ ย่อมถูกประณามว่า เป็นคนไม่ดี ไม่น่าคบหา ความกตัญญูเป็นคุณธรรม พื้นฐานของมนุษย์ ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งอื่น ชีวิตด้านกายภาพดำรงอยู่ ได้เพราะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบุคคลต่างๆ มีพ่อแม่ ครูอาจารย์ ญาติพี่น้อง เป็นต้น ความ กตัญญูนี้เป็นคุณธรรมที่มนุษย์ควรปฏิบัติไม่เฉพาะต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่รวมไปถึงต่อสัตว์และ พืชด้วย ผู้ที่มีความกตัญญูย่อมจะทำตนเองให้มีความสุขและทำผู้อื่นให้มีความสุขด้วย ลักษณะของคน มีความกตัญญูตามหลักพระพุทธศาสนา มี 2 ลักษณะ ได้แก่

1.กตัญญูขั้นสามัญ คือ กตัญญูอย่างสามัญทั่วไป หมายถึง รู้อุปการคุณที่บุคคลอื่นทำให้เรา ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดกตเวทีก คือ การตอบแทนคุณ ซึ่งเด็กจะยอมรับว่าใครมีคุณก็ต่อเมื่อเขาทำอะไรให้กับ ตนเท่านั้น เช่น ยอมรับว่าพ่อแม่มีพระคุณ เพราะได้เลี้ยงดูมา ยอมรับว่าครูมีพระคุณ เพราะได้อบรม สั่งสอน ยอมรับว่าญาติพี่น้องมีบุญคุณ เพราะเคยให้ข้าวให้ขนม

2.กตัญญูขั้นสัตบุรุษ เป็นความกตัญญูขั้นสูง หมายถึง การรู้จักคุณธรรมความดีที่มีอยู่ในตัว บุคคลอื่น ใครมีความดีก็รู้ว่าเขาเป็นคนดี ไม่ว่าจะทำอะไรให้เราหรือไม่ก็ตาม ไม่ยึดเอาตัวเองเป็น เครื่องวัดความดีของคนอื่น เป็นการตัดสินความดีด้วยความดี และรู้จนกระทั่งว่าธรรมทั้งหลายมี

คุณค่าอย่างไร และพยายามถ่ายทอดคุณลักษณะที่ดีนั้นมาใส่ตัวเรา เพื่อจะได้ทำความดีเป็นแบบอย่างที่ดีเหมือนเขา ส่วนการแสดงออกต่อผู้มีพระคุณมีลักษณะ ดังนี้

1. ประกาศคุณท่าน คือ การประกาศว่าผู้มีพระคุณของเราดีอย่างไรบ้าง เช่น ถ้าผู้มีพระคุณเป็นพ่อแม่ ทำโดยพูดถึงพ่อแม่ให้คนอื่นฟังได้ว่า ท่านดีกับเราอย่างไร กิจกรรมที่นิยมทำกันมากคือ การทำบัตรอวยพรวันพ่อและวันแม่ วิธีที่ดีที่สุดคือประกาศที่ตัวเองเพราะเป็นลูกและได้รับการอบรมมาจากพ่อแม่ ฉะนั้นความประพฤติดีของเด็กจะเป็นตัวประกาศคุณพ่อแม่ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

2. ตอบแทนคุณท่าน คือ เมื่อรู้ว่าท่านมีคุณหรือมีอุปการะ ต้องตอบแทน เช่น ถ้าผู้มีพระคุณเป็นพ่อแม่ ลูกสามารถตอบแทนได้โดย เป็นเด็กดี ช่วยงานบ้านง่ายๆ ประพฤติตนเป็นลูกที่ดี

ความสำคัญของความกตัญญู

ความกตัญญูกตเวทีเป็นคุณธรรมที่สำคัญสำหรับมนุษยชาติ เป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ ทำให้มีความสัมพันธ์กันในสังคมมนุษย์และเป็นบ่อเกิดแห่งความรับผิดชอบต่อความเป็นมนุษย์ และเป็นคุณธรรมเบื้องต้นของมนุษยธรรมทั้งหลาย เพราะเป็นเครื่องทำลายความเห็นแก่ตัวซึ่งเป็นศัตรูสำคัญของความดี เป็นเหตุให้เกิดความสุข รอบคอบ ความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ จำแนกความสำคัญของความกตัญญูกตเวทีได้ดังนี้

1. ความกตัญญูกตเวทีเป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทยได้สอดแทรกความกตัญญูกตเวทีไว้เกือบทุกเรื่อง เช่น การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย การบวช วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง เป็นต้น

2. ความกตัญญูกตเวที ทำให้สถาบันครอบครัวและสังคมมั่นคง ซึ่งนับว่าเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์รู้จักการกระทำหน้าที่อันเหมาะสมของตนเอง โดยเริ่มจากความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในสถาบันครอบครัว โดยบิดามารดาทำหน้าที่ในฐานะบุพการี และบุตรธิดาปฏิบัติหน้าที่ต่อบิดามารดาในฐานะผู้มีพระคุณกตัญญูกตเวที อันจะขยายผลในระดับสังคมที่กว้างออกไป ความกตัญญูช่วยให้โลกอยู่รอดไม่มีปัญหา ปัญหาคนชราไม่มีคนเลี้ยง ปัญหาสงคราม ปัญหาความโหดร้ายทารุณ ปัญหาการเมือง ปัญหาเศรษฐกิจ ฯลฯ ก็จะหมดไป

3. สภาวะสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจะสมดุลไม่ถูกทำลาย คนมีความกตัญญูย่อมระลึกถึงบุญคุณของป่าไม้ พืชพันธุ์ แม่น้ำ ลำธาร ถนนหนทาง และสิ่งสาธารณประโยชน์อื่นๆ ฯลฯ ช่วยกันอนุรักษ์ บำรุง รักษาให้สิ่งเหล่านั้นคงอยู่ร่วมกับมนุษย์อย่างสมดุลและกลมกลืน

4. ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี

ประโยชน์ของความกตัญญู

ความกตัญญูทำให้สถาบันครอบครัวและสังคมมั่นคง ซึ่งนับว่าเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์รู้จักการกระทำหน้าที่อันเหมาะสมของตนเอง โดยเริ่มจากมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ความ

รับผิดชอบต่อหน้าที่ในสถาบันครอบครัว โดยพ่อแม่ทำหน้าที่เป็นบุพการี และลูกปฏิบัติหน้าที่ต่อพ่อแม่ในฐานะผู้มีความกตัญญู ซึ่งจะขยายผลในระดับสังคมที่กว้างออกไป ความกตัญญูช่วยให้โลกอยู่รอดปลอดภัย ปัญหาสังคม เช่น ปัญหาคนชราไม่มีคนเลี้ยง ปัญหาสงคราม ปัญหาความโหดร้ายทารุณ ปัญหาการเมือง ปัญหาเศรษฐกิจจะหมดไป สภาวะสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจะไม่ถูกทำลาย เพราะคนมีความกตัญญูย่อมระลึกถึงบุญคุณของป่าไม้ พืชพันธุ์ แม่น้ำ ลำธาร ถนนหนทาง และสิ่งสาธารณประโยชน์อื่นๆ ช่วยกันอนุรักษ์ บำรุง รักษาให้สิ่งเหล่านั้นคงอยู่ร่วมกับมนุษย์อย่างสมดุล การที่บุคคลเป็นคนที่กตัญญูท่วทึง ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นมีดังนี้

- ได้รับคำสรรเสริญจากสังคมส่วนรวม
- กระทำการใดๆ ที่ดีก็จะสำเร็จเนื่องจากได้รับการช่วยเหลือจากสังคม
- ได้รับการยกย่องจากสังคม
- เป็นคนที่สังคมต้องการและยอมรับ

ประโยชน์ของความกตัญญู และโทษของการไม่มีความกตัญญูทั้งต่อตนเองและต่อสังคม บุคคลผู้มีความกตัญญูเป็นคนดีและรักษาความดีไว้ได้ เป็นผู้นำคบค้าสมาคม ได้รับการยกย่องสรรเสริญ ความกตัญญูยังทำให้คนในสังคมช่วยเหลือกัน พึงพาอาศัยอยู่กันด้วยดี มีความร่มเย็นเป็นสุข ส่วนโทษของการไม่มีความกตัญญู ย่อมทำให้ตนเองและสังคม มีแต่ความทุกข์ ความเดือดร้อน ความเสื่อม หากคบค้าสมาคมได้ยาก เมื่อเป็นเช่นนี้ ทั้งตนเองและสังคม ย่อมจะได้รับโทษของการไม่มีความกตัญญู

แนวทางการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมความกตัญญู เป็นเรื่องที่ไม่ยากถ้าพ่อแม่ให้การเลี้ยงดูเอาใจใส่ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกในการสร้างพฤติกรรม ดังนี้

1.กิจกรรมทางตรง คือ การส่งเสริมให้ลูกได้ปฏิบัติและทำกิจกรรมที่เป็นการปลูกฝังให้เกิดความกตัญญู เช่น สอนให้ลูกช่วยยกน้ำดื่มมาให้พ่อแม่ เมื่อกลับมาจากทำงาน การช่วยเหลือของเล็กๆน้อยๆ เมื่อต้องไปซื้อของ หรือการที่ลูกช่วยงานบ้านง่ายๆ พ่อแม่ควรชื่นชม และเน้นถึงความสำคัญของพฤติกรรมว่าลูกได้แสดงออกถึงความกตัญญูต่อพ่อแม่แล้ว

2.กิจกรรมทางอ้อม คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี พ่อแม่ต้องแสดงพฤติกรรมความกตัญญูให้ลูกเห็น เช่น การซื้อของหรือการทำอาหารให้คุณปู่ คุณย่า คุณตา คุณยาย หรือญาติผู้ใหญ่ที่มีพระคุณ ให้ลูกได้มีส่วนร่วมในการมอบสิ่งของ หรืออธิบายสาเหตุที่ต้องแสดงความกตัญญูต่อท่านเหล่านั้นว่า ท่านมีบุญคุณอย่างไรต่อเรา ถ้าไม่มีท่านเหล่านั้น เราจะเป็นอย่างไร และให้ลูกวิเคราะห์ผลของการทำกิจกรรมนั้น ไม่ว่าจะป็นทางกาย หรือความรู้สึกร่วมกันทางจิตใจ เมื่อได้แสดงความกตัญญูต่อผู้อื่น

ผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้บุคคลได้มีโอกาสแสดงความกตัญญูในวันพ่อ วันแม่ วันไหว้ครู ให้บุคคลได้พูดถึงคนในครอบครัวในสาระเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเขา ปลูกฝัง

คุณธรรมให้เป็นเครื่องกำกับตลอดชีวิต ด้วยคุณธรรมความดีงามทั้งหลายจะเกิดกับเด็กได้ถาวรจึงควรที่จะปลูกฝังความกตัญญูลงในจิตใจของเด็กพร้อมกับการให้วิชาความรู้คู่กันไป

รายการอ้างอิง

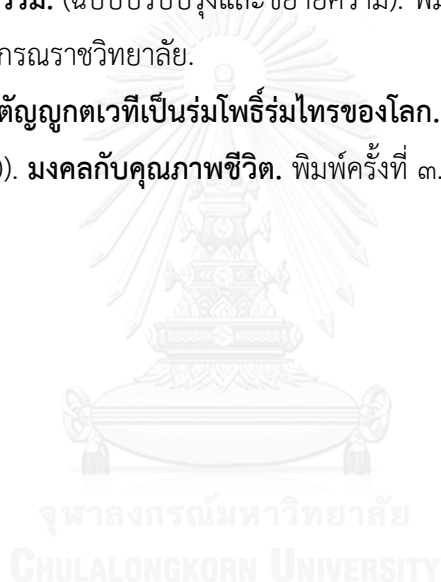
ทิพมาศ เศรษฐวรโชติ. (2559). **กตัญญู**. (ออนไลน์) หมด: ส่งเสริมพัฒนาการ. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช. สืบค้นจาก <http://taamkru.com/th> [24 ธันวาคม 2258]

พระธรรมปิฎก, ป.อ. ปยุตโต (2539). **พัฒนาวัฒนธรรมในตัวคนไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

----- (2542). **พุทธธรรม**. (ฉบับปรับปรุงและขยายความ). พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ. (2536). **กตัญญูกตเวทิตะเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของโลก**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.

สมภพ ชีวรัฐพัฒน์. (2540). **มงคลกับคุณภาพชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: นานา สิ่งพิมพ์.

ใบงานที่ 1 ด้านความกตัญญูทเวท

การนำเสนอปัญหาด้านความกตัญญูทเวทในการดูแลผู้สูงอายุ

ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูทเวทอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

กรณีศึกษาเรื่อง “ผู้ดูแล”...ผู้ป่วยที่ถูกลืมในเวชปฏิบัติ

ทุกวันนี้ พี่จะไม่ไหวแล้วค่ะคุณหมอ... พุดเท่าไร คุณพ่อก็ไม่เคยฟัง"

ในปัจจุบันจำนวนผู้ป่วยที่ต้องการได้รับการดูแลจากผู้ดูแล (Caregiver) เพิ่มมากขึ้นด้วยสาเหตุและปัจจัยหลายอย่าง เช่น อายุยืนยาวขึ้น (ด้วยสุขภาพที่ย่ำแย่) โรคสมองเสื่อมเพิ่มขึ้นตามอายุที่เพิ่ม จำนวนอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นทำให้มีผู้พิการสูงขึ้น การเกิดอัมพฤกษ์และอัมพาตจากเบาหวาน ความดันโลหิตสูงที่เป็นมานาน โรคมะเร็งรวมถึงการเจ็บป่วยด้วยโรคทางจิต เป็นต้น ผู้ดูแลซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในครอบครัว ญาติหรือแม่กระทั่งเพื่อนๆ นับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการดูแลผู้ป่วยเหล่านี้โดยเฉพาะขณะอยู่ที่บ้าน สุขภาพของผู้ดูแล (Caregiver's health) จึงเป็นสิ่งสำคัญที่แพทย์ต้องตระหนักถึง เพราะหากผู้ดูแลเหล่านี้ไม่ได้รับการดูแลช่วยเหลือ จนเกิดความเหนื่อยล้าจากการดูแล (Caregiver burden) มากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ผู้ดูแลเกิดความเจ็บป่วยตามมา เช่น เครียดเรื้อรัง ซึมเศร้า ขาดการดูแลโรคประจำตัวของตนเอง นานไปอาจสะสมจนล้มเลิกกำลังและไม่สามารถดูแลผู้ป่วยได้อีกต่อไป (Caregiver burnout)

เวชปฏิบัติที่อยู่แต่ในสถานพยาบาลมีอุปสรรคในการเข้าถึงผู้ดูแลเหล่านี้ ด้วยจำนวนผู้ป่วยที่รอตรวจในสถานพยาบาลมีมาก ผู้ที่พาผู้ป่วยมาโรงพยาบาลอาจไม่ใช่ผู้ดูแลตัวจริง คำแนะนำที่แพทย์ให้จึงไปไม่ถึงผู้ดูแลเหมือน "เกาไม่ถูกที่คัน" นอกจากนี้ ผู้ดูแลส่วนใหญ่ไม่บอกหมดตรงๆ ว่า "ฉันกำลังป่วย หรือ ล้ามากแล้วหมอ" บุคลากรทางการแพทย์ควรจะมีวิธีการอย่างไรที่จะเข้าใจและเข้าถึงสุขภาพของผู้ดูแลได้อย่างเหมาะสม

กรณีศึกษา

หญิงไทยโสด อายุ 40 ปี พาคณพ่อ อายุ 73 ปี มาตรวจนอกเวลา

อาการสำคัญ เมื่อบานคุณพ่อล้มหน้าบ้าน

ประวัติปัจจุบัน คุณพ่อบป่วยด้วยโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูงมาประมาณ 10 ปี อยู่บ้านคนเดียว ลูกสาวเป็นผู้ดูแลหลัก วันนี้ไปดูแลคุณพ่อดำเนินการ บอกว่าหกล้มต้องการไปหาหมอ ขณะที่ตรวจคุณพ่อบคุณพ่อบร้องไห้บอกหมอบว่า "ลูกๆ มันไม่สนใจ เงินที่ผมเก็บเอาไว้ ลูกก็เอาไปแล้วไม่ยอมคืน" ลูกสาว และลูกชายที่มาด้วยก็ได้แต่ส่ายหน้าแบบระอาโดยไม่พูดอะไร

หลังจากตรวจอาการคุณพ่อบเสร็จ แพทย์จึงขออนุญาตคุยกับลูกสาวและลูกชาย ลูกสาวเล่าว่า ก่อนเกษียณฯ คุณพ่อบรับราชการ แต่ติดสุรา ชอบทำร้ายลูกเมียเป็นประจำ จนทำให้ทุกคนในบ้านกลัว ลูกสาวคิดว่าพ่อบเป็นเหตุให้แม่เสียใจจนหัวใจวายตาย ลูกๆ ทั้ง 4 คนไม่มีใครอาศัยอยู่กับคุณพ่อบ ยกเว้น

น้องชาย แต่เมื่อ 1 ปีก่อนคุณพ่อไล่น้องชายออกจากบ้านเพราะคิดว่าขโมยเงินไป และคุณพ่อก็ทะเลาะกับเพื่อนบ้านด้วยเรื่องเดียวกัน จนต้องขึ้นโรงขึ้นศาล

ลูกสาวยังเป็นโสด แยกตัวออกมาอยู่ข้างนอก เพราะทนคุณพ่อไม่ไหว ปัจจุบันอาศัยอยู่ใกล้บ้านพ่อมากที่สุด จึงเป็นผู้ดูแลคุณพ่อ โดยดูแลทุกอย่าง เช่น หาอาหารมาให้ นำเสื้อผ้าไปซัก ฯลฯ ยกเว้นจัดยา ผู้ป่วยจัดยากินเอง และไม่อนุญาตให้ทำความสะอาดบ้าน เพราะกลัวคนขโมยของไป ไม่ชอบอาบน้ำ ประมาณ 4-5 วันจะอาบน้ำสักครั้ง

ผู้ป่วย : ทุกวันนี้ พี่จะไม่ไหวแล้วค่ะ....คุณหมอ พุดเท่าไร คุณพ่อก็ไม่เคยฟัง (ร้องไห้) ไม่รู้ว่าไปทำเวรกรรมอะไรเอาไว้ (ก้มหน้าเสียบ)

แพทย์ : พี่คงเหนื่อยมากที่ต้องดูแลคุณพ่อ

ผู้ป่วย : สุขๆ เลยค่ะ ...เดียวให้น้องชายออกไปรอข้างนอกก่อนนะค่ะ ตอนนี้หมอนัดผ่าตัดก้อนที่เต้านมซ้ายเดือนหน้า คุณหมอย่าบอกให้น้องชายทราบนะค่ะ

แพทย์ : ทำไมพี่ไม่ต้องการให้น้องชายทราบละครับ

ผู้ป่วย : พี่กลัวว่ามันจะเป็นเนื้อร้าย ไม่อยากให้น้องชายเป็นห่วงค่ะ

แพทย์ : ตอนนี้สิ่งที่พี่กังวลที่สุดคือเรื่องอะไรครับ

ผู้ป่วย : เป็นห่วงคุณพ่อค่ะ อยากให้ท่านเข้าใจพี่บ้าง

ประวัติครอบครัว ลูกสาวเป็นบุตรคนที่สอง อาศัยอยู่บ้านของตัวเอง ห่างจากบ้านคุณพ่อประมาณ 2 กิโลเมตร ทำงานรับราชการ ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ มีรายได้พอใช้ ส่วนค่าใช้จ่ายของพ่อ ลูกๆ ทุกคนจะช่วยกันดูแล จึงไม่มีปัญหา

ครอบครัวนี้อยู่ในระยะวัยชรา (Family of the elder) ซึ่งปกติควรจะได้มีเวลาอิสระ ชื่นชมกับอดีต ชีวิตการทำงานที่ผ่านมา มีบุตรหลานที่เติบโตใหญ่แหวะเวียนมาชื่นชมคารวะเป็นครั้งคราว แต่ผู้สูงอายุรายนี้ไม่มีอดีตให้ชื่นชมมากนัก ทั้งมีความสัมพันธ์ที่ย่ำแย่กับลูกหลานมาโดยตลอด เป็นผู้ทำร้ายทั้งจิตใจและร่างกายของทุกคนในครอบครัว ลูกทุกคนจะเข้าข้างแม่และต่อต้านพ่อที่ทำไม่ดี (Coalition) เมื่อคุณพ่อสูงอายุมีโรคประจำตัวและเริ่มซ้ำเติมด้วยอาการของโรคสมองเสื่อม (ที่ลูกสาวยังไม่รู้ นึกว่าพ่อแก่ล้า) ลูกสาวในวัยกลางคนที่จำใจมารับผิดชอบดูแลพ่อตามหน้าที่ แล้วยังเพิ่งพบโรคของตนเอง

(ก่อนที่เต้านม) ซึ่งไม่รู้ว่าเป็นเนื้อร้ายหรือไม่ จึงเป็นทุกข์หลายด้าน ทำให้เกิดความเหนื่อยล้าจากการดูแลความรู้สึก "ไม่ไหวอีกต่อไป" (Caregiver burnout) ทั้งร้องไห้และโทษว่าเป็นเวรกรรมหรือสิ่งผิดบาปในอดีตชาติของตน ลูกสาวไม่อยากทำตัวเป็นภาระกับคนอื่นจึงต้องการปกปิดความทุกข์และความเจ็บป่วยของตนเอง (conspiracy of silence) และระหว่างการสัมภาษณ์ แพทย์สังเกตได้ว่าประวัติของผู้สูงอายุและของลูกไม่ตรงกัน แพทย์จึงไม่ควรพูดในลักษณะเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือใกล้เคียง แต่ควรแยกคุยทีละฝ่าย เพื่อให้ได้ประวัติชัดเจนขึ้น

บทสรุป

ลูกสาวคนนั้นคงเก็บเอาความทุกข์ใจกลับบ้านไป หากแพทย์สนใจรักษาแต่เฉพาะคุณพ่อของผู้ป่วยเท่านั้น และวันหนึ่งลูกสาวจะกลับมาอีกครั้งจากผลพวงความเหนื่อยล้าของผู้ดูแล ซึ่งวันนั้นอาจจะสายเกินไป ดังนั้น แพทย์จึงควรตั้งใจฟังคำที่ลูกสาวพูด (Verbal) และสังเกตสีหน้าท่าทาง (Non-verbal) ด้วย

การดูแลผู้ป่วยจึงไม่ใช่แค่เพียง **ดู** และ **แล** เฉพาะคนป่วยที่มาใช้บริการเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญในการดูแลและประเมินสุขภาพองค์รวมของผู้ดูแลด้วย ที่สำคัญผู้ดูแลแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ให้ฟังและทำความเข้าใจว่าสิ่งที่ผู้ดูแลต้องการคืออะไร บุคลากรทางการแพทย์ที่พยายามสอนญาติจะได้แก่ญาติที่ค้นเสียที่ ดังคำที่ว่า “ในโลกนี้มีคนอยู่ 4 ประเภท หนึ่ง คือ เคยเป็นผู้ดูแล สอง คือ ต้องการผู้ดูแล สาม คือ กำลังเป็นผู้ดูแล และส่วนใหญ่ คือ กำลังจะเป็นผู้ดูแลในอนาคตอันใกล้”

รายการอ้างอิง

พิชิต สุขสบาย และ สายพิน ทัศนรัตน์. (2550). หมอชาวบ้าน (ออนไลน์). สืบค้นจาก

<http://www.doctor.or.th/clinic/detail/9167> [24 ธันวาคม 2558]

ใบงานที่ 2 ด้านความกตัญญูทเวที

กรณีศึกษาเรื่อง “ผู้ดูแล”...ผู้ป่วยที่ถูกลืมในเวชปฏิบัติ

ท่านคิดว่าพฤติกรรมความกตัญญูทเวทีของตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

1.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

2.มาตรการแก้ไขปัญหา

3.ผลลัพธ์ที่ได้

ใบงานที่ 3 ด้านความกตัญญู

เนื้อหาวิดิทัศน์เรื่อง ลุงข้างบ้าน

ท่านได้ข้อคิดใดจากเนื้อหาในวิดิทัศน์ และนำไปปรับใช้ในเรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

ตารางที่ 20 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 4 ความมีระเบียบวินัย

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
<p>1.การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำด้วยการฝึก โยคะอาสนะ และทำสมาธิ</p> <p>2.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง</p>	<p>1.ผู้สอนบรรยายเรื่องการพัฒนาตนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสโดย การสาธิตแสดงวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ และบอกให้ผู้เรียนฝึก ปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้</p> <p>1.1 ผู้สอนสาธิตวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ โดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ ตาม ได้แก่ อาสนะแขนและขา อาสนะท่างู อาสนะท่านอน อาสนะ ท่าผีเสื้อ และการออกกำลังกายท่าเกาซิกิ</p> <p>1.2 ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงพร้อมคำพูดที่เป็นบวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิด บรรยากาศของความผ่อนคลาย และภาวะคลื่นสมองต่ำด้วยการทำ สมาธิท่านอน https://youtu.be/4A3W9zwrFqQ?list=PLRSTxcflx_r74blV-oDdKHttle-_RxyYc</p> <p>1.3 ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่ความผ่อนคลายด้วยการพูด ดังนี้ “อีก สักครู่ เราจะนับหนึ่งถึงสิบ เมื่อนับถึงสิบ เราจะรู้สึกตัวอีกครั้ง เราจะ รู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเป่า แข็งแรง มีความรักให้กับตนเองและผู้อื่น อย่างที่ไม่เคยรู้สึกมาก่อนเลยในชีวิต เรานับ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า พลังต่างๆ กลับคืนมาสู่ที่ตัวเรา เรา รู้สึกแข็งแรงที่สุด สดชื่นที่สุด มี ความสุขมากที่สุด เรากลายเป็นคนที่มึนอารมณ์ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส คิด และพูดแต่สิ่งที่เป็นบวกให้กับตัวเองและผู้อื่น เราจะบอกกับตัวเอง ทุกวันว่า ยิ่งเรามีอายุมากขึ้น เรายิ่งแข็งแรง เรามีความเมตตาสูงขึ้น มีเสน่ห์และน่ารัก มีการพัฒนาตัวเองให้เก่งขึ้นในทุกด้านของชีวิต หายใจเข้า เอาพลังแห่งความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ของจักรวาล เข้าสู่ตัวเรา หายใจออก แผ่ความรัก และความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้แก่ ตัวเรา และทุกสรรพสิ่ง หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัวไปทางซ้าย และพลิกตัวกลับมาทางขวา และลุกขึ้น และหัน ไปยิ้มให้คนที่อยู่ทางซ้าย 1 ที และหันไปยิ้มให้คนทางขวา 1 ที” ซึ่ง เป็นปฏิบัติในการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น โดยในข้อที่ 1.1 ถึง 1.3 ทำควบคู่กันไปและปฏิบัติซ้ำๆ สม่าเสมอเพื่อให้ได้ผลดี ยิ่งขึ้น</p>

ตารางที่ 20 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 4 ความมีระเบียบวินัย (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
<p>ด้านระเบียบวินัย</p> <p>1.การนำเสนอปัญหาจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ</p>	<p>1.ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม และซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความมีระเบียบวินัย และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้น โดยกลุ่มผู้เรียนจดบันทึกปัญหาและสะท้อนความคิดออกมาในใบงาน กระดาษ A 4 ที่ผู้สอนแจกให้เกี่ยวกับประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความมีระเบียบวินัยอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน จากสถานการณ์ในอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้</p>
<p>2.การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส</p>	<p>2.ผู้สอนกำหนดกรอบประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข</p> <p>2.1 ผู้สอนให้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส คือ การรักษาความสะอาดของร่างกายและจิตใจและสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เรียนโดยแทรกใบความรู้หลัก คุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส และกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความมีระเบียบวินัย เรื่อง “ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุอย่างไม่เหมาะสม”</p>
<p>3.การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม</p>	<p>3.ผู้สอนสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยใช้การตั้งคำถามและผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อค้นหาสาเหตุ และค้นหาแนวทางใหม่เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจากการระดมสมอง และอภิปรายกลุ่มร่วมกันในการหาสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหา โดยแบ่งกลุ่มๆ ละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม จากกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความมีระเบียบวินัย “ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุอย่างไม่เหมาะสม” ที่ผู้สอนกำหนดให้ในประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านคิดว่าพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยของตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร</p>

ตารางที่ 20 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 4 ความมีระเบียบวินัย (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
<p>4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและกิจกรรมที่สังเคราะห์</p>	<p>4.ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการวิเคราะห์ปัญหา และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และวางแผนนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยการอภิปรายกลุ่มจากกรณีศึกษา</p> <p>4.1 ผู้สอนจะแทรกความรู้ เรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความมีระเบียบวินัยแก่ผู้เรียน</p> <p>4.2 ผู้สอนแจกใบงานให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มระดมความคิดเห็นร่วมกันตามประเด็นที่ผู้สอนกำหนดในข้อที่ 3 เพื่อการอภิปรายกลุ่มของผู้เรียน</p> <p>4.3 ผู้เรียนทบทวนใบงานประกอบกับความรู้ใหม่จากใบความรู้ที่ได้จากผู้สอน เพื่อนำมาวิเคราะห์ออกมาเป็นความรู้ใหม่ หรือแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ โดยสรุปและจดบันทึกแนวทางแก้ปัญหาจากกรณีศึกษา ใบความรู้ ในใบงาน และเลือกทางแก้ไขปัญหาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในประเด็นข้อคิดและแนวทางในการแก้ปัญหาจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุด้านความมีระเบียบวินัย</p>
<p>5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ</p>	<p>5.ผู้สอนให้ผู้เรียนประเมินผลจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติจากกรณีศึกษาและใบความรู้ เพื่อเลือกการแก้ไขที่ดีที่สุดในการนำมาสู่การปฏิบัติที่มาจากความคิดและหาคำตอบด้วยตัวผู้เรียนแต่ละกลุ่มโดยการเปิดใจยอมรับแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาร่วมกัน</p>
<p>6.การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหานำไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ</p>	<p>6.ผู้เรียนดำเนินการแก้ปัญหาตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาความมีระเบียบวินัยจากการสรุปผลโดยผู้เรียนลงในใบงาน และนำเสนอโดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน</p> <p>7.ผู้สอนกล่าวสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของผู้เรียน</p> <p>8.ผู้สอนประเมินผลผู้เรียนจากการจัดกิจกรรม ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -ความสนใจและความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม -การประเมินผลงานและการนำเสนอ

ใบความรู้ เรื่องความมีระเบียบวินัย

บทนำ

วินัย หมายถึง ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อห้าม ที่บัญญัติไว้เป็นหลักปฏิบัติ เพื่อความสงบเรียบร้อย ติงามทั้งของตนเองและหมู่คณะ

บุคคลที่มีวินัยเป็นนิสัยย่อมมีปกติรักการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับข้อห้าม ที่กำหนดไว้ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน ที่ทำงาน สถาบันการศึกษา ตลอดจนตามที่สาธารณะต่างๆ รวมทั้งระเบียบปฏิบัติในลักษณะที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมายปกครองท้องถิ่นและประเทศ ที่สำคัญคือผู้มีวินัยย่อมสามารถรักษาศีลได้บริสุทธิ์บริบูรณ์

ความมีวินัยที่ต้องรีบฝึกให้เป็นนิสัย มีอยู่ 4 ประการ คือ

1.ความมีวินัยในการแสดงความเคารพ การรู้จักแสดงความเคารพอย่างถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ ย่อมเป็นเสน่ห์ประจำตัวอย่างหนึ่งของผู้ปฏิบัติ

2.ความมีวินัยในการรักษาความสะอาด ความสะอาดในที่นี้หมายถึง การรักษาความสะอาดทั้งร่างกาย เครื่องนุ่งห่มสิ่งของเครื่องใช้และสถานที่ ทั้งที่เป็นของตนเองและผู้อื่นตลอดจนสถานที่สาธารณะที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง การที่ผู้คนในสังคมฝึคนิสัยให้มีวินัยในการรักษาความสะอาดดังกล่าวแล้วนอกจากจะทำให้ทั้งผู้คน สิ่งของ สถานที่ และสิ่งแวดล้อมสะอาด น่าดู เป็นที่เจริญตาเจริญใจแล้วยังเป็นการป้องกันมิให้เกิดการจับผิดกันขึ้นอีกด้วย

3.ความมีวินัยในการรักษาความเป็นระเบียบ ความเป็นระเบียบในที่นี้หมายถึง ความมีระเบียบในการทำกิจวัตรประจำวันต่างๆ เกี่ยวกับ การเงิน การนอน การแต่งกาย การทำงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งในบ้านและนอกบ้าน ได้แก่ การประกอบอาชีพหรือการศึกษาเล่าเรียน การจัดการเรื่องรายรับและรายจ่าย เรื่องการบริหารร่างกาย และการพักผ่อน เป็นต้น

ผู้ที่มีวินัยดีในเรื่องต่างๆ เหล่านี้ย่อมสามารถวางแผนจัดระเบียบ ในการทำกิจวัตรประจำวันได้อย่างลงตัว ทำให้ไม่มีปัญหาสับสนวุ่นวาย ย่อมมีอารมณ์ดี สุขภาพและใจของสมาชิกในครอบครัวทุกคนก็พลอยดีไปด้วย ยิ่งกว่านั้นยังอาจสามารถจัดแบ่งเวลาไว้สำหรับศึกษาและปฏิบัติธรรม เป็นกิจวัตรประจำวันได้อีกด้วย ซึ่งถ้าทำได้เช่นนี้ย่อมได้ชื่อว่า บรรลุวัตถุประสงค์ของการเกิดมาเป็นมนุษย์ที่ว่า “เราเกิดมาสร้างบารมี” และถ้ามีวิริยะอุสาหะศึกษา และปฏิบัติธรรมมากขึ้นอีกก็จะเป็นการตอกย้ำ ตลาคตโพรธิสัทธา ให้เหนียวแน่นยิ่งขึ้น

4.ความมีวินัยในการตรงต่อเวลา ความตรงต่อเวลาในที่นี้หมายถึง ความตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ทุกๆเรื่อง นับตั้งแต่เรื่องกิจวัตรประจำวันของเราเอง เช่น การกินอาหารแต่ละมื้อเป็นเวลา การ

เข้านอนและตื่นนอนเป็นเวลาการออกจากบ้านไปทำงานหรือไปโรงเรียนและการกลับถึงบ้านเป็นเวลา เป็นต้น นอกจากนี้ก็เป็นเรื่องความตรงต่อเวลาในการทำภารกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น การเข้าทำงาน และเลิกงานตรงเวลา การเข้าประชุมและเลิกงานตรงเวลา การเข้าประชุมและเลิกประชุมตรงเวลา การไปถึงที่นัดหมายตรงเวลา เป็นต้น

ผู้ที่ปกติตรงต่อเวลาเป็นนิสัยเพราะมีความสำนึกรับผิดชอบ ต่อภารกิจหน้าที่ที่ตนจะต้องกระทำอย่างสูง ดังนั้นบุคคลประเภทนี้จึงมีประสิทธิภาพในการทำงานสูง เป็นที่เคารพเชื่อถือไว้วางใจ จากผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี และมักจะประสบความสำเร็จในอาชีพการงานของตนอีกด้วย

ผู้ที่มีปกติตรงต่อเวลาเป็นนิสัยในการทำกิจวัตรประจำวันต่างๆ ของตนเอง ย่อมจะมีความตรงต่อเวลาในการทำกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นด้วย ยกเว้นกรณีที่มีเหตุขัดข้องเหลือวิสัยเท่านั้น ดังนั้นบุคคลๆ ทุกคนควรได้รับการฝึกวินัยว่าด้วยความตรงต่อเวลา ในการทำกิจวัตรประจำวันของตนเองให้เกิดเป็นนิสัย เพื่อว่าเขาจะสามารถสร้างวินัยในเรื่องความตรงต่อเวลา เมื่อทำภารกิจต่างๆ นอกบ้านให้เป็นนิสัยด้วย

รายการอ้างอิง

ชมรมพุทธศาสนศึกษาในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า. **หนังสือ 5 ห่องชีวิต ฉบับก้าวหน้า.**

ปทุมธานี: บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ จำกัด, 2557 สืบค้นจาก

http://www.kalyanamitra.org/th/article_detail.php?i=6775 [24 ธันวาคม 2558]

ใบงานที่ 1 ด้านความมีระเบียบวินัย

การนำเสนอปัญหาด้านความมีระเบียบวินัยในการดูแลผู้สูงอายุ

ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความมีระเบียบวินัยอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

กรณีศึกษา เรื่อง ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุอย่างไม่เหมาะสม (Elderly mistreatment)

ข้อมูลสถิติประชากรไทย พบว่า ผู้สูงอายุไทยมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 8.11 ในปี พ.ศ. 2538 เป็นร้อยละ 10.17 ในปี พ.ศ. 2548 แม้ว่าจะเพิ่มเป็นอัตราที่ไม่สูงมาก แต่ เนื่องจากจำนวนประชากรไทยมีจำนวนมากถึง 65 ล้านคน ทำให้ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุอย่างไม่เหมาะสม เป็นปัญหาแอบแฝงและมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากรสูงอายุ ในประเทศอังกฤษพบประมาณร้อยละ 4 ของประชากรที่อายุมากกว่า 65 ปี ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพผู้สูงอายุหลายประการ เช่น ควบคุมโรค เบาหวานและความดันโลหิตสูงไม่ได้ เกิดโรคซึมเศร้า แอบแฝงในกลุ่มผู้สูงอายุ เกิดความพิการทุพพลภาพ

ซ้ำซ้อนและอัตราการตายของผู้ป่วยสูงอายุเพิ่มสูงขึ้นก่อนเวลาอันควร

อย่างไรก็ตามพบว่า สถานพยาบาลรายงานปัญหาสุขภาพครอบครัวชนิดนี้น้อยกว่าความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรขาดความตระหนัก ขาดความรู้ในการวินิจฉัยปัญหา รวมทั้งผู้ป่วยขาดโอกาสที่จะบอกตัวเองไม่ได้รับการดูแลจากคนในครอบครัว บุคลากรทางการแพทย์จึงควรเรียนรู้วิธีการประเมินและการดูแล

ปัญหาสุขภาพครอบครัวรูปแบบใหม่ที่มาพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมปัจจุบันเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตแก่ผู้ป่วยสูงอายุของไทยให้ดีขึ้น

กรณีศึกษา ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุอย่างไม่เหมาะสม (Elderly mistreatment)

หญิงหม้าย อายุ 66 ปี ศาสนาอิสลาม ที่อยู่ชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร สิทธิประกันสุขภาพโรงพยาบาลรามาริบัติ

อาการสำคัญ ไม่มาตรวจตามนัด 1 เดือน เพื่อนบ้านต้องมารับยาแทน

ประวัติปัจจุบัน

4 ปีก่อนป่วยเป็นอัมพฤกษ์ซีกซ้าย ช่วยเหลือตัวเองได้น้อย ทำกายภาพบำบัดจนกลับมาเดินได้ หลังจากนั้นมาติดตามรักษาโรคความดันโลหิตสูงอย่างสม่ำเสมอ และ 2 ปีก่อน สายตามัวลง แพทย์วินิจฉัย โรคต่อกระจกและนอตผ้าตัด แต่ผู้ป่วยไม่มาตามนัด ทีมเยี่ยมบ้านพบสาเหตุว่า ผู้ป่วยและครอบครัวกลัวว่าผ้าตัดแล้วตาจะบอด จึงทำความเข้าใจกับผู้ป่วยและครอบครัว ผู้ป่วยต้องการกลับมารักษาดวงตาให้มองเห็นเพื่อจะได้ช่วยเหลือตนเอง ทีมเยี่ยมบ้านอำนวยความสะดวกในการนัดตรวจแผนกตาให้ แต่ผู้ป่วยก็ยังไม่มาตรวจตามนัด ต่อมาเริ่มมีภาวะความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้ และเริ่มกินยาไม่สม่ำเสมอ

ทีมเยี่ยมบ้านจึงไปติดตามอีกครั้งหนึ่ง พบว่า ในบ้านเป็นห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ มีกลิ่นอับ อากาศถ่ายเทไม่สะดวก ผู้ป่วยช่วยเหลือตัวเองได้น้อยลง ไปไหนมาไหนเองไม่ได้ เพราะสายตามัวมาก ขึ้น อาศัยการเกาะและคลานอยู่ในบ้านเพราะกลัวหกล้ม มองไม่เห็นฉลากยา จึงอาศัยการจดจำสีของ เม็ดยาแทน มีปัสสาวะเล็ดบ่อย จนต้องเปลี่ยนผ้าอ้อมวันละ 4-5 ผืน ทำให้ไม่สามารถระมัดระวังได้เพราะ เนื้อตัวไม่สะอาด ลูกสาวซื้อข้าวมาให้ผู้ป่วยแบ่งกินวันละ 2 มื้อเอาเอง กลางวันต้องอยู่บ้านคนเดียว

ประวัติครอบครัว

มีบุตรทั้งหมด 8 คน แต่ละคนแยกย้ายไปมีครอบครัวของตนเอง ปัจจุบันอาศัยอยู่กับลูกสาว อายุ 48 ปี ที่เป็นโสด และหลานชายอายุ 16 ปี ที่ถูกให้ออกจากโรงเรียนเพราะมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อน ยังไม่ได้ทำงานครอบครัว มีปัญหาการเงิน ต้องเสียค่าเช่าค่าน้ำค่าไฟเกือบพันบาทต่อเดือน ลูกสาวเป็นคนหารายได้หลัก โดยรับจ้างซักผ้ารายวัน ลูกสาวมีประวัติเป็นโรคความดันโลหิตสูง กินยาไม่สม่ำเสมอเพราะคิดว่าไม่มีอาการผิดปกติ ผู้ป่วยมาติดตามการรักษาที่โรงพยาบาลเองไม่ได้ ต้องขอร้องให้ลูกสาวพามา แต่ลูกสาวมักไม่สนใจ จึงต้องขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน (ผู้ป่วยน้ำตาไหล) "เมาะ (ป้า) เลี้ยงลูกหลายคนได้ ทำไมลูกเลี้ยงเมาะไม่ได้"

ผู้ป่วยคิดว่าตนเองเป็นภาระของครอบครัว เพราะลูกสาวมักพูดกับหลานว่า ต้องเหนื่อยหาเงิน มาเลี้ยงคนทั้งบ้าน ครั้นจะไปอาศัยอยู่กับลูกคนอื่นๆ ก็กลัวจะเป็นภาระของคนอื่นอีก เคยคิดจะฆ่าตัวตายโดยฝากเพื่อนบ้านซื้อยาเบื่อหนูมาให้ แต่กลัวผิดต่อคำสอนของพระอัลเลาะห์ หากขอพรได้ ก็อยากให้ตามองเห็น จะได้มีงานทำและมีเงินไว้ใช้เอง

ผลการตรวจร่างกายที่บ้าน ผู้ป่วยนุ่งผ้าอ้อมเก่าๆ สีซีด เลือดคอกกระเข้าตัวเล็กเมื่อเทียบกับขนาดตัว และมีกลิ่นปัสสาวะ ความดันโลหิต 200/110 มม.ปรอท ชีพจร 86/นาที่สม่ำเสมอ หายใจ 24 ครั้ง/นาที่ ค่าดัชนีมวลกาย 30 กก./ม.² วัดสายตาสองข้างได้ 4/200 มีต่อกระจกขุ่นขาวทั้งสองตา จนมองเห็นใบหน้าคนไม่ชัดในระยะ 1 เมตร เขา 2 ข้างมีรอยด้านแข็ง ผิดรูปเล็กน้อย ยังคงจำลูกหลาน และทีมเยี่ยมบ้านได้ทุกคน

ผลการตรวจเลือดที่บ้าน ระดับน้ำตาลก่อนอาหารเช้า 164 มก./ดล.

วิเคราะห์ปัญหาสุขภาพองค์รวม

ผู้ป่วยสูงอายุรายนี้แสดงออกซึ่งพฤติกรรมไม่ให้ความร่วมมือในการมาติดตามนัด (*Poor compliance or adherence to appointment*) และส่งผลให้การควบคุมโรคประจำตัวไม่ดี (*Poor-controlled hypertension, additional diabetes mellitus*) แต่เมื่อติดตามเยี่ยมบ้านจึงพบสาเหตุว่า ผู้ป่วยมีความพิการที่ทำให้เกิดความยากลำบากและทุกข์ทรมานในการใช้ชีวิตประจำวัน รวมถึงไม่สามารถเข้าถึงสถาน พยาบาลโดยไม่พึ่งพาความช่วยเหลือจากคนอื่น ปัญหาหลักจึงไม่ได้อยู่

ที่ผู้ป่วยดื้อหรือไม่เชื่อฟัง แต่เป็นเรื่องของปัญหาสุขภาพครอบครัวคือปัญหาการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ
อย่างไม่เหมาะสม (Elder mistreatment)

หากเฝ้าระวังแต่แรกจะพบว่า ผู้ป่วยรายนี้มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดภาวะดังกล่าวเนื่องจาก มี
ความเจ็บ ป่วยเรื้อรัง มีความพิการ ขาดรายได้ ช่วยเหลือตนเองภายในบ้านไม่ได้ และมีลูกสาวที่เป็น
ผู้ดูแลหลักเพียงคนเดียว จึงมีความเสี่ยงที่จะรู้สึกเหนื่อยล้าในการดูแลผู้ป่วย (Caregiver burden)
 อีกทั้งมีโรคประจำตัว ที่ยังไม่ได้รับการรักษา มีภาระหน้าที่ต้องหารายได้ (Breadwinner) เพียงคน
เดียวของบ้าน

บทสรุป

ผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลอย่างไม่เหมาะสมในสังคมไทยเป็นปัญหาสุขภาพในสังคมยุคใหม่ที่
บุคลากรทางการแพทย์ต้องตระหนักและให้ความสนใจมากขึ้น ต้องสามารถคัดกรองได้แต่เนิ่นๆ เพื่อ
ลดปัญหาต่างๆที่จะเกิดตามมา ทั้งนี้ต้องไม่แยกซ่อมสุขภาพเป็นรายคน แต่ต้องมองภาพรวมของบ้าน
นั้นๆ ว่าทำอะไรทุกคนในบ้านจึงจะมีความสุขขึ้น ไม่ใช่ให้ทุกข์หนักกับใครคนเดียว การเฝ้าระวัง
ภาวะการดูแลผู้ป่วยสูงอายุอย่างไม่เหมาะสมจึงควรเริ่มต้นตั้งแต่วันนี้ แม้ว่าระบบอำนวยความสะดวก
ต่างๆ ยังไม่สมบูรณ์ ดังสุภาษิตจีน ที่ว่า "การเดินทางพันลี้ ต้องเริ่มต้นด้วย การก้าวทีละก้าวเสมอ"

รายการอ้างอิง

การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย 2533-2563. กรุงเทพฯ : กองวางแผนทรัพยากรมนุษย์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2538.

พิชิต สุขสบาย และ สายพิณ หัตถ์รัตน์. (2550). หมอชาวบ้าน (ออนไลน์). สืบค้นจาก

<http://www.doctor.or.th/clinic/detail/7409> [24 ธันวาคม 2558]

ใบงานที่ 2 ด้านความมีระเบียบวินัย

กรณีศึกษา เรื่อง ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุอย่างไม่เหมาะสม

ท่านคิดว่าพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยของตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

1.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

2.มาตรการแก้ไขปัญหา

3.ผลลัพธ์ที่ได้

ตารางที่ 21 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 5 ความเสียสละ

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
<p>1.การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำด้วยการฝึกโยคะอาสนะ และทำสมาธิ</p> <p>2.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง</p>	<p>1.ผู้สอนบรรยายเรื่องการพัฒนาตนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสโดยการสาธิตแสดงวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ และบอกให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้</p> <p>1.1 ผู้สอนสาธิตวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ โดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม ได้แก่ อาสนะแขนและขา อาสนะท่างู อาสนะท่านอน อาสนะท่าผีเสื้อ และการออกกำลังกายท่าเก้าอี้</p> <p>1.2 ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงพร้อมคำพูดที่เป็นบวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดบรรยากาศของความผ่อนคลาย และภาวะคลื่นสมองต่ำด้วยการทำสมาธิท่านอน</p> <p>https://youtu.be/4A3W9zwrFqQ?list=PLRSTxcflx_r74blV-oDdKHtll_e_RxyYc</p> <p>1.3 ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่ความผ่อนคลายด้วยการพูด ดังนี้ “อีกสักครู่ เราจะนับหนึ่งถึงสิบ เมื่อนับถึงสิบ เราจะรู้สึกตัวอีกครั้ง เราจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเป่า แข็งแรง มีความรักให้กับตนเองและผู้อื่น อย่างที่ฉันไม่เคยรู้สึกมาก่อนเลยในชีวิต เรานับ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า ปลายต่างๆ กลับคืนมาสู่ที่ตัวเรา เรา รู้สึกแข็งแรงที่สุด สดชื่นที่สุด มีความสุขมากที่สุด เรากลายเป็นคนที่มียารมดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส คิดและพูดแต่สิ่งที่เป็นบวกให้กับตัวเองและผู้อื่น เราจะบอกกับตัวเองทุกวันว่า ยิ่งเรามีอายุมากขึ้น เรายิ่งแข็งแรง เรามีความเมตตาสูงขึ้น มีเสน่ห์และน่ารัก มีการพัฒนาตัวเองให้เก่งขึ้นในทุกด้านของชีวิต หายใจเข้า เอาพลังแห่งความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ของจักรวาล เข้าสู่ตัวเรา หายใจออก แผ่ความรัก และความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้แก่ตัวเรา และทุกสรรพสิ่ง หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัวไปทางซ้าย และพลิกตัวกลับมาทางขวา และลุกขึ้น และหันไปยิ้มให้คนที่อยู่ทางซ้าย 1 ที และหันไปยิ้มให้คนทางขวา 1 ที” ซึ่งเป็นปฏิบัติในการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น โดยในข้อที่ 1.1 ถึง 1.3 ทำควบคู่กันไปและปฏิบัติซ้ำๆ สม่ำเสมอเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น</p>
<p>1.การนำเสนอปัญหาจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ</p>	<p>1.ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม และซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละ และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้นโดย</p>

ตารางที่ 21 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 5 ความเสียสละ (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
	<p>กลุ่มผู้เรียนจัดบันทึกปัญหาและสะท้อนความคิดออกมาในใบงานกระดาษ A 4 ที่ผู้สอนแจกให้เกี่ยวกับประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน จากสถานการณ์ในอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้</p>
<p>2.การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส</p>	<p>2.ผู้สอนกำหนดกรอบประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข</p> <p>2.1 ผู้สอนให้แนวคิดหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส คือ การรู้จักแบ่งปันส่วนเกินของชีวิตให้กับผู้อื่น (ปรีคคหะ) และการเสียสละความสะดวก สบายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน (ตบะ) แก่ผู้เรียนโดยแทรกใบความรู้หลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส และกรณี ศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความเสียสละ เรื่อง “อย่าปล่อยให้ผู้สูงอายุอ้างว้าง”</p>
<p>3.การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม</p>	<p>3.ผู้สอนสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยใช้การตั้งคำถามและผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อค้นหาสาเหตุ และค้นหาแนวทางใหม่เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจากการระดมสมอง และอภิปรายกลุ่มร่วมกันในการหาสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหา โดยแบ่งกลุ่มๆ ละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม จากกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความเสียสละ เรื่อง “อย่าปล่อยให้ผู้สูงอายุอ้างว้าง” ที่ผู้สอนกำหนดให้ในประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านคิดว่าพฤติกรรมความเสียสละของตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร</p>
<p>4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและกิจกรรมที่สังเคราะห์</p>	<p>4.ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการวิเคราะห์ปัญหา และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และวางแผนนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติโดยการอภิปรายกลุ่มจากกรณีศึกษาข้อที่ 3</p> <p>4.1 ผู้สอนจะแทรกความรู้ เรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละแก่ผู้เรียน และแทรกเนื้อหาวิถีทัศน์ละครธรรมนำชีวิตตอนสายโลหิต https://youtu.be/TD2bxm8wHww โดยให้กลุ่มผู้เรียนระดมสมองและสะท้อนความคิดจากวิถีทัศน์ ดังนี้</p>

ตารางที่ 21 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 5 ความเสียสละ (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
	<p>-ท่านได้ข้อคิดใดจากเนื้อหาวิดีโอทัศน์ และนำไปปรับใช้ในเรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร</p> <p>4.2 ผู้สอนแจกใบงานให้ผู้เรียนเพื่อจดบันทึกความคิดเห็นของกลุ่ม</p> <p>4.3 ผู้สอนให้ผู้เรียนทบทวนใบงานประกอบกับความรู้ใหม่จากใบความรู้ กรณีศึกษาและวิดีโอทัศน์ที่ได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์หรือออกมาเป็นความรู้ใหม่ หรือแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ โดยสรุปและจดบันทึกแนวทางแก้ปัญหาจากกรณีศึกษา ใบความรู้ และเนื้อหาในวิดีโอทัศน์ลงในใบงาน และเลือกทางแก้ไขปัญหาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในประเด็นข้อคิดและแนวทางในการแก้ปัญหาจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละ</p>
5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	5.ผู้เรียนประเมินผลจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติจากกรณี ศึกษาและใบความรู้ และวิดีโอทัศน์ เพื่อเลือกการแก้ไขที่ดีที่สุดในการนำมาสู่การปฏิบัติที่มาจากความคิดและหาคำตอบด้วยตัวผู้เรียนแต่ละกลุ่มโดยการเปิดใจยอมรับแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาร่วมกัน
6.การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหามาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	<p>6.ผู้สอนให้ผู้เรียนดำเนินการแก้ปัญหาตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาความเสียสละจากการสรุปผลโดยผู้เรียนลงในใบงาน และนำเสนอโดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน</p> <p>7.ผู้สอนกล่าวสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของผู้เรียน</p> <p>8.ผู้สอนประเมินผลผู้เรียนจากการจัดกิจกรรม มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -ความสนใจและความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม -การประเมินผลงานและการนำเสนอ

ใบความรู้ เรื่องความเสียสละ

บทนำ

ความเสียสละเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ทุกคนในสังคมต้องมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน ไม่มีจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัว ความเสียสละจึงเป็นคุณธรรมเครื่องผูกมิตรไมตรี ยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ เป็นเครื่องมือสร้างลักษณะนิสัยให้เป็นคนเห็นแก่ประโยชน์สุขส่วนรวมมากกว่าประโยชน์สุขส่วนตัวคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมจะเกิดความสงบสุขได้ควรจะมีคุณธรรมคือความเสียสละ โดยเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม ถ้าต่างคนต่างเห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่คนอื่นแล้ว ส่วนรวมก็จะเดือดร้อน เมื่อส่วนรวมเกิดความเดือดร้อนเสียแล้วความสุขความสงบจะเกิดขึ้นได้อย่างไร

การเสียสละจึงเป็นคุณธรรมสำคัญอย่างหนึ่งในสังคม เริ่มตั้งแต่ครอบครัวอันเป็นหน่วยเล็กๆ ของสังคม ต้องเสียสละความสุขส่วนตัวให้แก่กัน เสียสละทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยความเหนียวยากลำบากให้แก่กัน ทั้งในยามปกติและคราวจำเป็น ดังจะเห็นได้จากการเสียสละ และบริจาคทรัพย์ สิ่งของเพื่อช่วยเหลือกัน เมื่อประสบภัยอย่างใดอย่างหนึ่ง เกิดขึ้นแก่คนในชาติหนึ่ง ก็มักจะมีการรับบริจาคเพื่อนำเงินหรือสิ่งของไปช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนอันเกิดจากภัยพิบัติต่างๆ เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง เป็นต้น หรือไม่ก็มีการรับบริจาคสิ่งของเพื่อนำไปสร้างเป็นสาธารณประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวม

บุคคลผู้มีน้ำใจเสียสละ มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทุกคนในสังคม ช่วยเหลือเท่าที่เห็นว่าสมควรจะช่วยเหลือได้ เห็นใครควรแก่การช่วยเหลือก็ช่วยเหลือตามกำลังมากบ้างน้อยบ้าง หรือบางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังกาย บางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังทรัพย์ บางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังสติปัญญา ทุกๆ ครั้งที่ช่วยเหลือก็มีความกรุณาสงสารเป็นเบื้องหน้า มุ่งที่จะปลดเปลื้องความทุกข์ของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ บริสุทธิ์ใจ ผู้ที่ฝึกฝนมาดีในเรื่องของการเสียสละย่อมสละได้โดยง่าย ไม่ต้องฝืนใจ สามารถที่จะทำได้อย่างสม่ำเสมอ และสามารถที่จะเสียสละให้ได้แม้สิ่งอันเป็นที่รัก ที่ให้ได้โดยยาก มีอวัยวะและชีวิตเป็นที่สุด

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการเสียสละเป็นคุณธรรมสำคัญประการหนึ่งที่สร้างความนับถือ ผูกมิตร ทำคนเกลียดให้รัก ทำคนที่รักอยู่แล้วให้มีความรักมากยิ่งขึ้น ย่อมให้ผลที่ดีเสมอ ก่อให้เกิดความชื่นชมยินดีต่อกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้หรือผู้รับ คนที่มีน้ำใจเสียสละคิดจะเฉลี่ยแบ่งปันลาภผลและความสุขของตนแก่ผู้อื่นอยู่เสมอ นั่น ไม่ว่าใครๆ ก็อยากคบหาสมาคมด้วย ดังนั้น ผู้ที่มองเห็นการณ์ไกลควรพยายามฝึกตนให้เป็นคนเสียสละแบ่งปัน วันละนิด เป็นการสร้างนิสัย อุบนิสสัยและอริยาไศยที่ดีให้แก่ตนเอง ซึ่งอุบนิสสัยนี้จะค่อยๆ ฝังลึกลงในจิตใจ กลายเป็นอุบนิสสัยที่มั่นคง ทำลายได้โดยยาก เป็นอุบนิสสัยประจำตัวต่อไป

รายการอ้างอิง

สุระ ตันพล. (2558). **ความเสียสละ**. (ออนไลน์) ฝ่ายปกครองและการฝึก ศฝร.ภ.๓ สืบค้นจาก

<http://training.p3.police.go.th/doc2556/book01.pdf> [24 ธันวาคม 2558]

ใบงานที่ 1 ด้านความเสี่ยสละ

การนำเสนอปัญหาด้านความเสี่ยสละในการดูแลผู้สูงอายุ

ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความเสี่ยสละอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

กรณีศึกษา เรื่อง อย่่าปล่อยให้ผู้สูงอายุอ้างว้าง

ขอร้องลูกหลานอย่าปล่อยให้ผู้สูงอายุต้องใช้ชีวิตโดยลำพัง เพราะเหมือนกับซ้ำเติมเพิ่มอาการเจ็บป่วยไข้ให้กับผู้สูงอายุที่ขาดการเหลียวแล

โดยปกติเมื่อคนเราอายุเข้าวัย 60 หรือก่อนหน้านั้นเล็กน้อย ถือว่าเป็นวัยสูงอายุ ความเสื่อมโทรมจะเข้ามาเยี่ยมกรายหลายประการ โดยเฉพาะสมอง ซึ่งมักจะเหี่ยวแห้งลีบเล็กไปตามกาลเวลา และอาการที่ตามมาติดๆ ก็คือ ความผิดปกติในการนอนหลับ ทำให้นอนน้อยลง อาการระแวงและกลัว คือความรู้สึกที่ค่อนข้างถาวร สำหรับผู้สูงอายุ ความรู้สึก 2 ประการนี้น่าจะได้เอาใจใส่เป็นพิเศษ เพราะจะเกิดรวม ๆ กันไป

ความสูงอายุทำให้ความคิดใหม่ ๆ ชะงักลง ส่วนใหญ่จะคิดถึงแต่ความหลังและเคยแก้ปัญหาอย่างไรก็พอใจจะทำไปอย่างนั้น ยึดตัวเองเป็นใหญ่ตลอดเวลา เท่ากับผลักดันให้คนใกล้ชิดถอยห่างไปทีละคนสองคนจนเกือบหมดสิ้น ทำให้เกิดความอ้างว้างและโดดเดี่ยวมากยิ่งขึ้น

การที่จะขจัดความอ้างว้างของผู้สูงอายุให้บรรเทาลง ทำได้โดยดิ่งให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรหลานที่บ้าน ไม่ว่าจะในฐานะผู้กำกับการแสดง “คือเป็นผู้กำกับคนเลี้ยงเด็กที่บ้าน หรือผู้แสดงเอง” ก็ได้ ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการเลี้ยงหลานด้วยฐานะผู้กำกับ หรือผู้แสดงก็ตาม ทำให้ผู้สูงอายู้สึกว่าตัวเองมีค่า ไม่ถูกทอดทิ้ง และรู้สึกเหมือนว่าได้รับรางวัลอย่างใหญ่หลวง

รายการอ้างอิง

วิวัฒน์ ยถาภูรานนท์. (2531). หมอชาวบ้าน (ออนไลน์). สืบค้นจาก

<http://www.doctor.or.th/clinic/detail/7409> [24 ธันวาคม 2558]

ใบงานที่ 2 ด้านความเสี่ยสละ

กรณีศึกษา เรื่อง อย่าปล่อยให้ผู้สูงอายุอ้างว้าง

ท่านคิดว่าพฤติกรรมความเสี่ยสละของตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

1.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

2.มาตรการแก้ไขปัญหา

3.ผลลัพธ์ที่ได้

ใบงานที่ 3 ด้านความเสี่ยสละ

เนื้อหาวิดิทัศน์เรื่อง สายโลหิต

ท่านได้ข้อคิดใดจากเนื้อหาในวิดิทัศน์ และนำไปปรับใช้ในเรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

ตารางที่ 22 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 6 ความอดสาหัส

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
<p>1.การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำคลีนสมองท่าด้วยการฝึก โยคะอาสนะ และทำสมาธิ</p> <p>2.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง</p>	<p>1.ผู้สอนบรรยายเรื่องการพัฒนาตนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสโดยการสาธิตแสดงวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ และบอกให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้</p> <p>1.1 ผู้สอนสาธิตวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ โดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม ได้แก่ อาสนะแขนและขา อาสนะท่างู อาสนะท่านอน อาสนะท่าผีเสื้อ และการออกกำลังกายท่าเกาชิกิ</p> <p>1.2 ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงพร้อมคำพูดที่เป็นบวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดบรรยากาศของความผ่อนคลาย และภาวะคลีนสมองท่าด้วยการทำสมาธิท่านอน</p> <p>https://youtu.be/4A3W9zwrFqQ?list=PLRSTxcflx_r74bIV-oDdKHttle-_RxyYc</p> <p>1.3 ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่ความผ่อนคลายด้วยการพูด ดังนี้ “อีกสักครู่ เราจะนับหนึ่งถึงสิบ เมื่อนับถึงสิบ เราจะรู้สึกตัวอีกครั้ง เราจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเป่า แข็งแรง มีความรักให้กับตนเองและผู้อื่นอย่างที่ไม่เคยรู้สึกมาก่อนเลยในชีวิต เรานับ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า พลังต่างๆ กลับคืนมาสู่ตัวเรา เราารู้สึกแข็งแรงที่สุด สดชื่นที่สุด มีความสุขมากที่สุด เรากลายเป็นคนที่มออารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส คิดและพูดแต่สิ่งที่เป็นบวกให้กับตัวเองและผู้อื่น เราจะบอกกับตัวเองทุกวันว่า ยิ่งเรามีอายุมากขึ้น เรายิ่งแข็งแรง เรามีความเมตตาสูงขึ้น มีเสน่ห์และน่ารัก มีการพัฒนาตัวเองให้เก่งขึ้นในทุกด้านของชีวิต หายใจเข้า เอาพลังแห่งความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ของจักรวาลเข้าสู่ตัวเรา หายใจออก แผ่ความรัก และความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้แก่ตัวเรา และทุกสรรพสิ่ง หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัวไปทางซ้าย และพลิกตัวกลับมาทางขวา และลุกขึ้น และหันไปยิ้มให้คนที่อยู่ทางซ้าย 1 ที และหันไปยิ้มให้คนทางขวา 1 ที” ซึ่งเป็นปฏิบัติในการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น โดยในข้อที่ 1.1 ถึง 1.3 ทำควบคู่กันไปและปฏิบัติซ้ำๆ สม่ำเสมอเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น</p>

ตารางที่ 22 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 6 ความอดสาหะ (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
1.การนำเสนอปัญหาจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	1.ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ 7-6 คน จำนวน 4 กลุ่ม และซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความอดสาหะ และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้น โดยกลุ่มผู้เรียนจับบันทึกปัญหาและสะท้อนความคิดออกมาในใบงาน กระดาษ A 4 ที่ผู้สอนแจกให้เกี่ยวกับประเด็น ดังนี้ -ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความอดสาหะอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน จากสถานการณ์ในอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้
2.การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส	2.ผู้สอนกำหนดกรอบประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข 2.1 ผู้สอนให้แนวคิดหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส คือ การพยายามรักษาความสงบในจิตใจ (สันโดษ) และพัฒนาจิตใจให้เกิดความสุขภายในร่างกายและจิตใจของตนเอง (อิศวรประนิธาน) แก่ผู้เรียนโดยแทรกไปความรู้หลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส และกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของอดสาหะเรื่อง “เมื่อผู้ป่วยไม่ให้ความร่วมมือในการรักษา”
3.การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม	3.ผู้สอนสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยใช้การตั้งคำถาม และผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อค้นหาสาเหตุ และค้นหาแนวทางใหม่เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูง อายุจากการระดมสมอง และอภิปรายกลุ่มร่วมกันในการหาสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหา โดยแบ่งกลุ่มๆ ละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม จากกรณีศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของความอดสาหะ เรื่อง “เมื่อผู้ป่วยไม่ให้ความร่วมมือในการรักษา” ที่ผู้สอนกำหนดให้ในประเด็น ดังนี้ -ท่านคิดว่าพฤติกรรมความอดสาหะของตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และมีแนวทางแก้ไข อย่างไร
4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และกิจกรรมที่สังเคราะห์	4.ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการวิเคราะห์ปัญหา และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และวางแผนนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยการอภิปรายกลุ่มจากกรณีศึกษาในข้อ 3

ตารางที่ 22 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 6 ความอดสาหัส (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
	<p>4.1 ผู้สอนจะแทรกความรู้ เรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความอดสาหัสแก่ผู้เรียน พร้อมฉายคลิปวิดีโอเรื่องอิจฉาดาร้อน https://youtu.be/K7ZA29nJhOo โดยให้กลุ่มผู้เรียนระดมสมองและสะท้อนความคิดจากวิดีโอทัศน์ในประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านได้ข้อคิดใดจากเนื้อหาในวิดีโอทัศน์ และนำไปปรับใช้ในเรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร</p> <p>4.2 ผู้เรียนทบทวนใบงานประกอบกับความรู้ใหม่จากใบความรู้ที่ผู้สอนแจกให้ และวิดีโอทัศน์ เพื่อนำ มาวิเคราะห์ห่อออกมาเป็นความรู้ใหม่ หรือแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ โดยสรุปและจดและเลือกทาง แก้ไขปัญหาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในประเด็นข้อคิดและแนวทางในการแก้ปัญหาจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความอดสาหัส</p>
5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาลงไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	5.ผู้สอนให้ผู้เรียนประเมินผลจากการนำแนวทางแก้ไขปัญหามาปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติจากกรณีศึกษาและใบความรู้ วิดีทัศน์ เพื่อเลือกการแก้ไขที่ดีที่สุดในการนำมาสู่การปฏิบัติที่มาจากความคิด และหาคำตอบด้วยตัวผู้เรียนแต่ละกลุ่มโดยการเปิดใจยอมรับแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาร่วมกัน
6.การดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหาลงไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	<p>6.ผู้สอนให้ผู้เรียนดำเนินการแก้ปัญหามาตามหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับประเด็น ปัญหาความอดสาหัสจากการสรุปผลโดยผู้เรียนลงในใบงาน และนำเสนอโดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน</p> <p>7.ผู้สอนกล่าวสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของผู้เรียน</p> <p>8.ผู้สอนประเมินผลผู้เรียนจากการจัดกิจกรรม มีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -ความสนใจและความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม -การประเมินผลงานและการนำเสนอ

ใบความรู้ เรื่องความอดสาหัส

บทนำ

“...คำที่ชอบมากในพระพุทธศาสนา คือ “วิริยะ” วิริยะนี้ออกมาในรูปภาษาพุทธธรรมดา ก็หมายถึงความอดสาหัส เพราะเขาใช้คำว่าวิริยะอดสาหัส คนนั้นมีความวิริยะมาก หมายความว่า มีอดสาหัสมาก มีความขยัน มีความอดทนมาก แต่วิริยะกลายมาเป็นคนที่มีความวิริยะ เป็นคนที่กล้า อย่างเช่นคำว่า วิรุบุรุษ วิรุชน คนที่กล้า ก็วิริยะนี้ ความอดสาหัสหรือความกล้า ก็เป็นคำที่สำคัญ ต้องกล้าที่เผชิญตัวเอง เมื่อกล้าเผชิญตัวเอง กล้าที่จะลบเลือนความขี้เกียจ เกียจคร้านในตัว หันมาพยายามอดสาหัส ก็ได้เป็นวิริยะอดสาหัส วิริยะในทางที่กล้าที่จะคำนึงตัวเองในความคิดพิเรนทร์ ก็เป็นคนที่มีเหตุผล เป็นคนที่ละอคติต่างๆ ก็หมายความว่า เป็นคนที่คิดดีที่ฉลาดวิริยะในทางที่ไม่ยอมแพ้แต่ความเจ็บปวด ความกลัว จะมาคุกคาม ก็ทำสิ่งที่ถูกต้อง ก็เป็นคนกล้า ถึงชอบคำว่าวิริยะ...”

พระราชดำรัสในโอกาสที่พระครูวิบูลสารธรรม เจ้าอาวาสวัดคลอง 18 และคณะเฝ้าฯ วันศุกร์ที่ 20 มิถุนายน 2518

ความอดสาหัส หมายถึง ความพยายามอย่างเข้มแข็งเพื่อให้เกิดความสำเร็จ ในการทำงาน

ลักษณะความอดทนที่ถูกต้อง

1. อดทนถนอมตัวหรือหลีกเลี่ยงจากความชั่วให้ได้
2. อดทนทำความดีต่อไป
3. อดทนรักษาใจไว้ไม่ให้เศร้าหมอง

ประเภทของความอดทน

ความอดทนแบ่งตามเหตุที่มากระทบได้เป็น 4 ประเภทคือ

1. **อดทนต่อความลำบากตรากตรำ** เป็นการอดทนต่อสภาพธรรมชาติ ดินฟ้าอากาศ ความหนาว ความร้อน
2. **อดทนต่อทุกข์เวทนา** เป็นการอดทนต่อการเจ็บไข้ได้ป่วยความไม่สบายกายของเราเอง ความปวด ความเมื่อย
3. **อดทนต่อความเจ็บใจ** เป็นการอดทนต่อความโกรธ ความไม่พอใจ ความขัดใจ อันเกิดจากคำพูดที่ไม่ชอบใจ กิริยามารยาทที่ไม่งาม บางคน เพียงถูกคนโน้นกระทบที่ คนนี้กระทบที่ เขาว่าหน้อยก่อนขอตนนิต ก็อึดอัดเจ็บใจบางคนทนต่อความเจ็บใจได้บ้าง เพราะเขาเป็นผู้บังคับบัญชาของตน ถึงจะทนไม่ได้ก็ต้องทน การทนอย่างนี้ได้ถือว่ายังไม่เรียกว่า ชั้นดีบางคนทนต่อความเจ็บใจ ต่อคำพูดของคนในระดับเดียวกัน พรรคพวกเพื่อนฝูงในที่ทำงานเดียวกันได้ถือว่ามีชั้นดีระดับปานกลางส่วนคนที่มีชั้นดี จริงๆ นั้น ต้องทนต่อการกระทบกระทั่งเบียด เบียดเปรย การทำให้เจ็บอกเจ็บใจ จากคนใต้บังคับบัญชาหรือผู้ต่ำกว่าได้ ในการทำงานนั้น เราต้องมีการติดต่อกับบุคคลหลายประเภท เพราะแต่ละคนมีการฝึกฝนตนเองต่างกัน ถ้าหากไม่มีชั้นดีแล้ว ก็ไม่อาจจะทำงานให้ออกมาดีได้อย่างเป็นสุข ทั้งบางครั้งยังอาจทำให้มีเรื่องเดือดร้อนมาสู่ตัวเองอีกด้วย
4. **อดทนต่ออำนาจกิเลส** เป็นการอดทนต่ออารมณ์อันน่าใคร่น่าเกลียดใจ อดทนต่อสิ่งที่เราอยากทำ แต่ไม่สมควรทำในที่นี้มุ่งหมายถึง การไม่เอาแต่ใจตัว ไม่ยอมปล่อยตัวตามกระแสโลก ความ

เพลิดเพลิน เช่น ความสนุกสนาน การเที่ยวเตร่ ความฟุ้งเฟ้อต่าง ๆ หรือการได้ผลประโยชน์ในทางที่ไม่ควร เป็นต้น

การทำงานใดก็ตามที่ทำให้สำเร็จลุล่วงได้ดี บุคคลนั้นต้องปฏิบัติงานด้วยความอดทน และมีอิทธิบาท 4 (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2558) ดังนี้

อิทธิบาท 4 เป็นศัพท์ในพุทธศาสนา หมายถึง ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ หรือ คุณเครื่องให้ถึง ความสำเร็จ คุณเครื่องสำเร็จสมประสงค์ ทางแห่งความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี 4 ประการ คือ

ฉันทะ (ความพอใจ) คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป

วิริยะ (ความเพียร) คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง

จิตตะ (ความคิด) คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกฝั่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

วิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือทดลอง) คือ การหมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ และคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

วิสิษฐ์ เดชกุชฌ (2543) กล่าวว่า **อิทธิบาท 4 หลักการทำงานของในหลวง** อิทธิบาทที่ท่านว่านี้ ตัวแรกที่ทรงใช้คือ **ฉันทะ** เพราะเหตุว่าทรงรักสิ่งที่ทรงทำ จึงได้ทำสิ่งที่ทำอยู่ในขณะนี้ ตัวที่สองคือ **วิริยะ** คือ ความพากเพียร ความพยายามไม่ย่อท้อ อันนี้เห็นได้ชัดที่สุดในรัชกาลนี้ ตัวที่สามคือ **จิตตะ** คือความเอาพระทัยจดจ่อในสิ่งที่ทรงทำ เพราะฉะนั้นท่านจึงทำได้ ในข้อสุดท้ายคือ **วิมังสา** ทำงานแล้วไม่ทิ้งคอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา ถ้าผิดพลาดก็เตรียมตัวแก้คราวต่อไป นี่เป็นธรรมะที่ทรงยึดถือมาอย่างเคร่งครัดตลอดรัชกาล

รายการอ้างอิง

วิสิษฐ์ เดชกุชฌ. (2543). **อิทธิบาท 4** (ออนไลน์). สืบค้นจาก

<http://www.oknation.net/blog/Nittaya/2009/02/13/entry-9> [24 ธันวาคม 2558]

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **อิทธิบาท 4** (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki/> [24 ธันวาคม 2558]

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **ขันติ** (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki/> [24 ธันวาคม 2558]

ใบงานที่ 1 ด้านความอดสาหะ

การนำเสนอปัญหาด้านความอดสาหะในการดูแลผู้สูงอายุ

ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความอดสาหะอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

กรณีศึกษา เรื่อง “เมื่อผู้ป่วยไม่ให้ความร่วมมือในการรักษา”

น้องสาว : "อาแบ (พี่ชาย) ไม่ยอมกินยาเลยคะหมอ หนูไม่รู้จะทำยังไงแล้ว หมอช่วยดูหน่อยแล..."

ผู้ป่วย : "ก็ที่อาแบ (พี่ชาย) ไม่หาย เพราะยาที่ยอ (หมอ) ให้กินหรือเปล่า.."

หมอแต่ละคนคงเคยมีประสบการณ์กับคนไข้ที่ไม่ยอมให้ความร่วมมือในการรักษาพยาบาล (Non-compliance patient) ไม่ว่าจะเป็นอย่าง... ไม่ยอมกินยาที่แพทย์สั่งให้ ไม่มาตามนัด ไม่ควบคุมอาหารตามคำแนะนำ ไม่ยอมทำแผลอย่างที่สั่งไป ฯลฯ

หมอหลายคนอาจไม่เห็นว่าเป็นปัญหา เพราะคิดว่าในเมื่อคนไข้ไม่รักตัวเองก็ตามใจ! ออกแนว "ตัดหางปลอยวัด" ไปเลย เพราะยังคิดว่ามี "คนไข้ดีๆ" อีกมากมายที่อยากหาย ให้ความร่วมมือ และทำตามคำสั่งหมอได้ จะเอาเวลาไปช่วยคนที่อยากให้ช่วยดีกว่า

แท้จริงแล้ว คนไข้ที่ดูเหมือน "ไม่ให้ความร่วมมือ" เหล่านี้ ยังต้องการความช่วยเหลือจากหมออยู่ และมีเหตุที่นำมาสู่พฤติกรรมที่ดู "ไม่ดี" ในสายตาแพทย์พยาบาล แม้จะมีได้หลายสาเหตุ แต่หนึ่งในนั้นอาจเกิดจากการกระทำของแพทย์พยาบาลเอง

กรณีศึกษา ชายไทยมุสลิม อายุ 39 ปี อาชีพค้าขายของตามตลาดนัด จังหวัดปัตตานี

อาการสำคัญ มีแผลที่เท้าขวามาประมาณ 2 สัปดาห์

ประวัติปัจจุบัน

ประมาณ 1 เดือนก่อน สังเกตว่าตาตุ่มขวาด้านนอกแข็งเป็นไต (เนื้อหนา) ไม่ปวด ไม่บวม ต่อมาอีก 2 สัปดาห์ ข้อเท้าขวาเหนือบริเวณดังกล่าวบวม แดงและปวดเวลาเดินขายของ มีไข้ต่ำๆ เพลีย วันนี้อาการที่ชายที่กำลังนอนรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล เนื่องจากป่วยเป็นแผลที่เท้าเหมือนกัน น้องสาวผู้ป่วยจึงบังคับให้ตรวจแผลที่เท้าไปด้วยเลย

ผู้ป่วยรู้ตัวว่าป่วยเป็นเบาหวานมานานเกือบ 10 ปี แต่เดิมเป็นคนแข็งแรง อ้วนท้วม ต่อมามีอาการปัสสาวะบ่อย 5-6 ครั้ง/คืน หิวน้ำบ่อย น้ำหนักลดจาก 56 เหลือ 50 กิโลกรัม ไปรักษาโรงพยาบาลชุมชนใกล้บ้าน หมอบอกว่าเป็นเบาหวาน

"หมอก็ให้ยามากินทุกเดือน ไม่ได้พุทอะไรมาก แคบอกให้กินยาและไปรับยา"

หลังกินยาได้ระยะหนึ่ง อาการก็ไม่ดีขึ้น ผอมลง **"ผมไม่ค่อยได้ไปรับยา พอดีจะไปโรงพยาบาลก็กลัวว่าหมอมจะดู จึงไม่ไปจะไปรับยาจากโรงพยาบาลอื่นแทน"** สังเกตว่า ยิ่งกินยา ร่างกายยิ่งแยลง อ่อนเพลีย คลื่นไส้ เมื่อดูปัสสาวะตนเองพบว่ามึนๆ ออกมาตลอด คิดว่าร่างกายซบเซาที่หมอให้กินออกมาจึงเลิกกินยาจากโรงพยาบาล แล้วรักษาตัวเองที่บ้าน เพื่อนแนะนำสมุนไพรดีๆ ก็จะหามากินน้ำหนักตัวลดลงจนเหลือ 38 กิโลกรัม

"หมอที่โรงพยาบาลใกล้บ้านเอาเลือดผมไปตรวจหาเอตส์ แต่ไม่เจอผมเลยไม่อยากไปรักษาที่นั่นอีก"

ประวัติส่วนตัว

ผู้ป่วยอาศัยอยู่กับภรรยาและลูก 2 คน ลูกๆ กำลังเรียนอยู่ชั้น ม.3 และ ป.6 ผู้ป่วยมีอาชีพขายกาแฟ โดยเรียนรู้จากการถามคนกินว่าต้องการรสชาติแบบไหน (เล่าอย่างภาคภูมิใจ) ไม่ดื่มเหล้า แต่สูบบุหรี่วันละ 2 ซอง เคยหยุดบุหรี่ในช่วงที่ป่วยและช่วงถือศีลตลอด คิดว่าจะหยุดบุหรี่เมื่อไหร่ก็สามารถทำได้

ประวัติครอบครัว

มารดาและพี่ชายป่วยเป็นโรคเบาหวาน มารู้ เมื่อแม่มีอาการแย่มากแล้ว ความดันเริ่มตก หมอบอกว่าแม่เป็นเบาหวาน โอกาสรอดแค่ 10 % ครอบครัวจึงพาแม่กลับมาเสียชีวิตที่บ้าน ผู้ป่วยคิดว่าถ้ามียาที่สามารถรักษาเบาหวานให้หายขาดได้ เท่าไรก็จะซื้อ เพราะไม่อยากเป็นภาระแก่ครอบครัว เนื่องจากมีทั้งแม่และพี่ชายเป็น กลัวว่าในอนาคตลูกของตนจะเป็นด้วย ตั้งแต่ป่วยรู้สึกว่าคุณเสียบทบาทความเป็นหัวหน้าครอบครัว ต้องพึ่งพาคนอื่น ไม่สามารถหาเงินมาเลี้ยงดูครอบครัวได้ และต้องถูกน้องสาวสั่งให้ทำในสิ่งต่างๆ

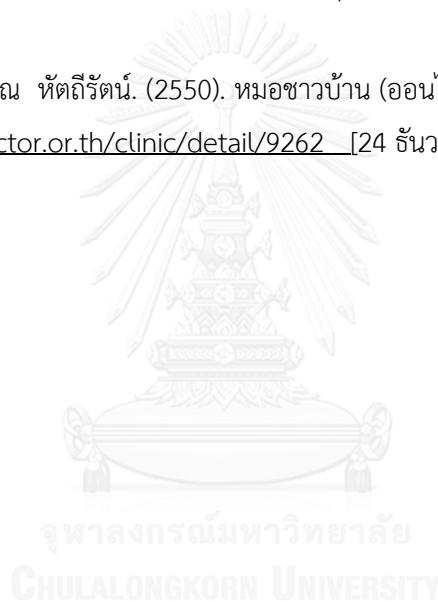
ผลการตรวจร่างกาย

ชาย รูปร่างผอม สีหน้าค่อนข้างกังวล ความดันโลหิตปกติ มีไข้ต่ำๆ ไม่ชืด ไม่มีต่อกระจก มองเห็นปกติ ไม่มีฝ้าขาวในปาก แผลที่ตาตุ่มขวาขนาดประมาณ 5 เซนติเมตร สีคล้ำ บวม แดง ชีพจรที่หลังเท้าและใต้เข่ายังคลำได้แรงดีทั้งสองข้าง เท้าไม่ชืด ผิวทั่วไปแห้งเป็นขุยๆ

รายการอ้างอิง

พิชิต สุขสบาย และ สายพิน หัตถิรัตน์. (2550). หมอชาวบ้าน (ออนไลน์). สืบค้นจาก

<http://www.doctor.or.th/clinic/detail/9262> [24 ธันวาคม 2558]

ใบงานที่ 2 ด้านความอดสาหะ

กรณีศึกษา เรื่อง “เมื่อผู้ป่วยไม่ให้ความร่วมมือในการรักษา”

ท่านคิดว่าพฤติกรรมความอดสาหะของตัวละครเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

1.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

2.มาตรการแก้ไขปัญหา

3.ผลลัพธ์ที่ได้

ใบงานที่ 3 ด้านความอดสาหะ

เนื้อหาวิดิทัศน์เรื่อง อัจฉตาร้อน

ท่านได้ข้อคิดใดจากเนื้อหาในวิดิทัศน์ และนำไปปรับใช้ในเรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

ตารางที่ 23 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 7 ความเมตตา

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
<p>1.การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำคลีนสมองท่าด้วยการฝึกโยคะอาสนะ และทำสมาธิ</p> <p>2.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง</p>	<p>1.ผู้สอนบรรยายเรื่องการพัฒนาตนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสโดยการสาธิตแสดงวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ และบอกให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้</p> <p>1.1 ผู้สอนสาธิตวิธีการทำโยคะและทำสมาธิ โดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม ได้แก่ อาสนะแขนและขา อาสนะท่างู อาสนะท่านอน อาสนะท่าผีเสื้อ และการออกกำลังกายท่าเกาซิกิ</p> <p>1.2 ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงพร้อมคำพูดที่เป็นบวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดบรรยากาศของความผ่อนคลาย และภาวะคลีนสมองท่าด้วยการทำสมาธิท่านอน</p> <p>https://youtu.be/4A3W9zwrFqQ?list=PLRSTxcflx_r74bIV-oDdKHtll_e_RxyYc</p> <p>1.3 ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่ความผ่อนคลายด้วยการพูด ดังนี้ “อีกสักครู่เราจะนับหนึ่งถึงสิบ เมื่อนับถึงสิบ เราจะรู้สึกตัวอีกครั้ง เราจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเป่า แข็งแรง มีความรักให้กับตนเองและผู้อื่นอย่างที่ฉันไม่เคยรู้สึกมาก่อนเลยในชีวิต เรานับ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า พลังต่างๆ กลับคืนมาสู่ที่ตัวเรา เรารู้สึกแข็งแรงที่สุด สดชื่นที่สุด มีความสุขมากที่สุด เรากลายเป็นคนที่อารมณ์ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส คิดและพูดแต่สิ่งที่เป็นบวกให้กับตัวเองและผู้อื่น เราจะบอกกับตัวเองทุกวันว่า ยิ่งเรามีอายุมากขึ้น เรายิ่งแข็งแรง เรามีความเมตตาสูงขึ้น มีเสน่ห์และน่ารัก มีการพัฒนาตัวเองให้เก่งขึ้นในทุกด้านของชีวิต หายใจเข้า เอาพลังแห่งความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ของจักรวาลเข้าสู่ตัวเรา หายใจออก แผ่ความรัก และความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้แก่ตัวเรา และทุกสรรพสิ่ง หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัวไปทางซ้าย และพลิกตัวกลับมาทางขวา และลุกขึ้น และหันไปยิ้มให้คนที่อยู่ทางซ้าย 1 ที และหันไปยิ้มให้คนทางขวา 1 ที” ซึ่งเป็นปฏิบัติในการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น โดยในข้อที่ 1.1 ถึง 1.3 ทำควบคู่กันไปและปฏิบัติซ้ำๆ สม่ำเสมอเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น</p>

ตารางที่ 23 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 7 ความเมตตา (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
1.การนำเสนอปัญหาจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	1.ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ 7-8 คน จำนวน 4 กลุ่ม และซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตา และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้น โดยกลุ่มผู้เรียนจับบันทึกปัญหาและสะท้อนความคิดออกมาในใบงาน กระดาษ A 4 ที่ผู้สอนแจกให้เกี่ยวกับประเด็น ดังนี้ -ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตาอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน จากสถานการณ์ในอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่ต้องแก้ไข มาตรการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่ได้
2.การกำหนดกรอบของปัญหาใหม่ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส	2.ผู้สอนกำหนดกรอบประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข 2.1 ผู้สอนให้แนวคิดหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส คือ การพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรักความเมตตาสูงขึ้น (สวาฮยาเย) และการปฏิบัติต่อทุกสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องด้วยการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน (พรหมจรรย์) แก่ผู้เรียนโดยแทรกใบความรู้หลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส และเนื้อหาบทความ เรื่อง “พลังแห่งความเมตตา”
3.การพิจารณาสาเหตุของปัญหาโดยการระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม	3.ผู้สอนสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหา โดยใช้การตั้งคำถาม และผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อค้นหาสาเหตุ และค้นหาแนวทางใหม่เกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุจากการระดมสมอง และอภิปรายกลุ่มร่วมกันในการหาสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหา โดยแบ่งกลุ่มๆ ละ 6 คน จำนวน 5 กลุ่ม จากเนื้อหาบทความ เรื่อง “พลังแห่งความเมตตา” ที่ผู้สอนกำหนด
4.การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและกิจกรรมที่สังเคราะห์	4.ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการวิเคราะห์ปัญหา และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และวางแผนนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ โดยการอภิปรายกลุ่มจากเนื้อหาเรื่องพลังแห่งความเมตตาในข้อที่ 3 4.1 ผู้สอนจะแทรกความรู้ เรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตาแก่ผู้เรียน พร้อมฉายคลิปวิดีโอเรื่องวันนี้ที่คุณรักมีค่า

ตารางที่ 23 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ด้านที่ 7 ความเมตตา (ต่อ)

องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม	วิธีการดำเนินกิจกรรม
	<p>https://youtu.be/ol9rvu9PI5I โดยให้กลุ่มผู้เรียนระดมสมองและสะท้อนความคิดจากวิดีโอทัศนในประเด็น ดังนี้</p> <p>-ท่านได้ข้อคิดใดจากวิดีโอทัศนและนำไปปรับใช้ในเรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร</p> <p>4.2 ผู้สอนแจกใบงานบทความ เรื่อง “พลังแห่งความเมตตา” โดยผู้สอนกำหนดประเด็นการอภิปรายให้กับผู้ร่วมกิจกรรมในประเด็นปัญหา ดังนี้</p> <p>-ท่านได้ข้อคิดใดจากบทความ เรื่อง “พลังแห่งความเมตตา” และนำไปปรับใช้ในเรื่องความเมตตาในการทำงานดูแลผู้สูงอายุ และการดำรงชีวิตประจำวันอย่างไร</p> <p>4.3 ผู้เรียนทบทวนใบงานประกอบกับความรู้ใหม่จากใบความรู้วิดีโอทัศน และบทความที่ได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ห่อออกมาเป็นความรู้ใหม่ หรือแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ โดยสรุปและจัดบันทึกแนวทางแก้ปัญหาจากวิดีโอทัศน ใบความรู้ และบทความลงในใบงาน และเลือกทางแก้ไขปัญหาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในประเด็นข้อคิดและแนวทางในการแก้ปัญหาจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตา</p>
5.การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไข้ปัญหาไปปฏิบัติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	5.ผู้สอนให้ผู้เรียนประเมินผลจากการนำแนวทางแก้ไข้ปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไข้ไปปฏิบัติจากใบความรู้ และวิดีโอทัศน และบทความเพื่อเลือกการแก้ไข้ที่ดีที่สุดในการนำมาสู่การปฏิบัติที่มาจากความคิดและหาคำตอบด้วยตัวผู้เรียนแต่ละกลุ่มโดยการเปิดใจยอมรับแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาร่วมกัน
6.การดำเนินการแนวทางแก้ไข้ปัญหามาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ	<p>6.ผู้สอนให้ผู้เรียนดำเนินการแก้้ปัญหาตามหลักคุณธรรมนี้โอฮิวแมนนิส และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาความเมตตา จากการสรุปผลโดยผู้เรียนลงในใบงาน และนำเสนอโดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน</p> <p>7.ผู้สอนกล่าวสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของผู้เรียน</p> <p>8.ผู้สอนประเมินผลผู้เรียนการจัดกิจกรรม มีดังนี้</p> <p>-ความสนใจและความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม</p> <p>-การประเมินผลงานและการนำเสนอ</p>

ใบความรู้ เรื่องความเมตตา

บทนำ

ความหมายของคำว่า “เมตตากรุณา”

เมตตา คือ ความคิดปรารถนาจะให้เขาเป็นสุข เมื่อตนได้รับความสุขแล้วก็อยากให้ผู้อื่นได้บ้าง
กรุณา คือ ปรารถนาให้เขาพ้นทุกข์ เมื่อผู้ได้รับทุกข์ก็พลอยหวนไหวไปด้วย

ผลของการเมตตากรุณา

ผลอันเกิดจากความเมตตา คือ ความรักอันประกอบด้วยเมตตจริต คือ อยากให้เขาได้ดีมีความสุขเป็น
ความหวังดีต่อผู้อื่น ส่วนผู้ที่ได้รับอนุเคราะห์ด้วยกำลังเมตตาจิตนั้น ก็มีความยินดีต่อผลซึ่งพึงมีต่อผู้
ได้รับความช่วยเหลือ ผลนั้นย่อมทำให้เป็นที่ปลื้มใจแก่ทั้งสองฝ่ายทั้งผู้ให้และผู้รับ ตัวอย่างเช่น เราตั้ง
ขวดโหลน้ำยาอุทัยไว้หน้าบ้านเพื่อเป็นสาธารณทานแก่ผู้สัญจรไปมา จะได้ดื่มดื่มน้ำนั้นเป็นเครื่องแก้
กระหายและแก้ร้อน ผู้ดื่มน้ำยานั้นย่อมยินดีปรีดาแสดงอนุโมทนาในความดีมีน้ำใจของเรา ฝ่ายเรา
เมื่อได้พบเห็นผู้มาดื่มน้ำยาอุทัยตามความตั้งใจ ก็เกิดปรีดาปราโมทย์ นี่เป็นผลแห่งการแสดงความ
เมตตา

ผลอันเกิดจากความกรุณา คือ เป็นความรู้สึกสงสาร เมื่อผู้อื่นได้รับทุกข์ ใจก็พลอยหวนไหว
ไปด้วยเสมือนความทุกข์อันนั้นตนได้รับเอง แล้วพยายามช่วยเหลือเขา ถึงแม้ต้องเสียความสุขตนเองก็
ยอมสละได้ เพราะฝังจิตใจอยากให้เขาพ้นทุกข์ มีความปรารถนาอยากให้เขาพ้นทุกข์ภัยทั้งปวง ผู้ที่
ได้รับความกรุณาช่วยเหลืออนุเคราะห์ย่อมรู้สึกชื่นชมยินดี ผลอันได้ซึ่งเกิดจากกรุณาช่วยเหลือ
อนุเคราะห์ ผลอันนั้นย่อมเป็นที่ชุ่มชื่นเบิกบานใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย นี่เป็นผลแห่งการแสดงความ
กรุณา

การแสดงความเมตตากรุณาต่อกัน

มีอยู่ ๓ ทาง คือ แสดงด้วยกาย แสดงด้วยวาจา แสดงด้วยใจ

แสดงด้วยกาย ได้แก่ ช่วยทำประโยชน์สุข ปลดเปลื้องทุกข์ภัยให้แก่ผู้อื่นด้วยกาย เช่น ช่วยทำกิจธุระ
ของผู้อื่น การช่วยเหลือนี้บางทีอาจช่วยใหญ่หรือช่วยชีวิตก็ได้ เช่น คนไข้ไม่มีผู้พยาบาลเราช่วยหยอด
ตา ป้อนอาหาร ช่วยตามหมอ หรือเกิดไฟไหม้บ้านผู้อื่น เราช่วยดับไฟ เป็นต้น การแสดงออกด้วยกาย
เพียงแต่เราไปเยี่ยมคนไข้เท่านั้น ก็เป็นการทำให้เขาเห็นว่า เรามีความเมตตากรุณาเอื้อเพื่อแก่เขาเป็น
อันมาก

แสดงด้วยวาจา ได้แก่ ช่วยทำประโยชน์สุข ปลดเปลื้องทุกข์ภัยให้แก่ผู้อื่นด้วยวาจา เช่น แนะนำ
ตักเตือนให้เขาละเว้นความชั่ว ทำความดี แม้เพียงแต่กล่าววาจาปราศรัยถามทุกข์สุขก็อาจทำให้ผู้ที่
ได้รับปราศรัย รู้สึกว่าเรามีเมตตากรุณาเขามีใช้น้อย

แสดงด้วยใจ ได้แก่การตั้งใจหวังสุขสวัสดิ์ บรรณาความไม่มีภัยไม่มีเวรแก่ผู้อื่นทั่วไป ไม่คิดเบียดเบียนเขา ตั้งใจจะช่วยทุกข์บำรุงสุขแก่เขาเป็นต้น เมื่อบุคคลได้รับเมตตาจิต ก็ย่อมแสดงไมตรีจิตตอบแทน ต่างฝ่ายก็จะมีความรักใคร่หวังดี ช่วยทุกข์บำรุงสุขแก่กันและกัน

ประโยชน์ของการแสดงความเมตตากรุณา

การแสดงความเมตตากรุณานี้ ย่อมทำให้สำเร็จประโยชน์แก่ตนและผู้อื่นทั้งสองฝ่าย ผู้ประกอบด้วย ความเมตตากรุณาย่อมอยู่เป็นสุขสบาย ไม่ต้องร้อนใจเพราะความอาฆาตพยาบาทมีจิตใจเยือกเย็น แห่มชื่นและปลอดโปร่งหาที่ติดขัดมิได้ ย่อมห่างไกลจากอันตรายเป็นที่รักใคร่ของคนทั้งหลาย ฝ่ายผู้อื่นที่ได้รับการอนุเคราะห์ด้วยกำลังแห่งความเมตตากรุณานั้นย่อมที่จะได้รับความสุขสำราญด้วย ผลแห่งการแสดงความเมตตากรุณานั้นอาจไม่ได้รับประโยชน์อะไร ถ้าการแสดงความเมตตากรุณานั้น ทำไม่ถูกต้อง หรือทำด้วยความเขลารู้เท่าไม่ถึงการณ์แล้ว ก็ไม่สู้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ อาจเป็นโทษแก่ผู้ทำก็เป็นได้ เช่น เห็นเขาจับผู้ร้ายมัดมา มีความเมตตากรุณา คิดให้ผู้ร้ายรอดพ้นอาญาแผ่นดิน แล้วทำการแย่งชิงให้รอดพ้นไปได้ดังนี้ ถึงช่วยให้ผู้ร้ายรอดพ้นไปคราวหนึ่งก็จริง แต่เชื่อได้ว่าช่วยผู้ร้ายให้หลุดพ้นไปเที่ยวเบียดเบียนคนทั้งหลายอีก และกิริยาที่เข้าแย่งเจ้าหน้าที่นับเป็นการดูหมิ่นเจ้าหน้าที่ มีโทษตามกฎหมาย

รายการอ้างอิง

กองการฝึกโรงเรียนจำอากาศ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ. (2558) **คู่มือคุณธรรม และจริยธรรม ทหาร.** (ออนไลน์) สืบค้นจาก <http://www.atts.ac.th/traindiv/index.php/2013> [4 ธันวาคม 2558]

ใบงานที่ 1 ด้านความเมตตา

การนำเสนอปัญหาด้านความเมตตาในการดูแลผู้สูงอายุ

ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตาอย่างไร ยกตัวอย่างให้ชัดเจน

1.สถานการณ์ในอดีต

--

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

--

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

--

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

--

5.ผลลัพธ์ที่ได้

--

พลังแห่งความเมตตา (The Power of Kindness)

ความเมตตาส่วนหนึ่งเกิดขึ้น เพราะเราสามารถรับรู้ความทุกข์ของผู้อื่นได้ เมื่อเห็นใครเป็นทุกข์ เราจึงพลอยทุกข์ไปด้วย และอยากช่วยเหลือให้เขาได้รับความสุข ความเมตตาจึงไม่เพียงเป็นคุณต่อผู้อื่นเท่านั้น หากยังเป็นผลดีต่อเราด้วย เพียงแค่ได้เห็นรอยยิ้มของเขา เราก็มีความสุขแล้ว เป็นความสุขใจที่ส่งผลถึงความสุขกายด้วย มีการศึกษามากมายยืนยันว่าผู้มีเมตตาจิต ชอบช่วยเหลือผู้อื่นเป็นนิจ มักมีสุขภาพกายดี เสี่ยงต่อโรคร้ายน้อยกว่ากลุ่มอื่น

เมตตาจิตนั้น แม้ทำให้เราอยู่เฉยไม่ได้เมื่อเห็นผู้อื่นมีความทุกข์ แต่ก็ทำให้เรามีความสุขได้ง่ายขึ้น ส่วนหนึ่งเพราะช่วยลดความเห็นแก่ตัวในใจเรา ใจหรือไม่ว่า ยิ่งมีความเห็นแก่ตัวมากเท่าใด ก็ยิ่งมีความสุขยากมากเท่านั้น เพราะเสียใจน้อยก็ทนไม่ได้ มีอะไรมากระทบแม้เล็กน้อยก็ลุ่มใจ ครั้นได้อะไรมาก็ไม่มีความสุขเพราะรู้สึกว่าได้น้อยไป อยากได้มากกว่านั้น เพียงแค่เห็นคนอื่นมีความสุขหรือได้ดีก็อิจฉา แต่อาการเหล่านี้จะบรรเทาเบาบางลงเมื่อเรามีเมตตาจิต เราจะนึกถึงคนอื่นมากกว่าตัวเอง ความทุกข์ของเราจะเป็นเรื่องเล็กเพราะเรารู้สึกว่าคนอื่นทุกข์หนักกว่าเรา

หลายคนพบว่าเมื่อได้ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นแล้ว ชีวิตจิตใจของตนเองเปลี่ยนไป เช่น ใจเย็นมากขึ้น อดกลั้นหนักแน่นกว่าเดิม เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น ทำตามอารมณ์น้อยลง นั่นเป็นเพราะเมื่อเราตั้งใจช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ เราจะเอาตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง และให้ความสำคัญแก่ผู้อื่นมากขึ้น นี่เป็นวิธีการลดละตัวตนอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ต่างจากการปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

การไว้ใจกับความเมตตาต่อทุกสิ่ง

ความไม่ไว้ใจอาจส่งผลร้ายที่ยืดแน่นและยืนยาวต่อบุคลิกภาพของเรา ความไว้ใจให้ผลกลับกัน มันส่งเสริมและหล่อหลอมตัวเราให้เติบโตขยายตัวตนของเราออกไปได้กว้างขวาง ความไว้ใจประกอบกับความอบอุ่น อาจเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ยาวนานของเรา มันเป็นส่วนหนึ่งของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมนุษย์ การอยู่รอดของเราขึ้นอยู่กับความไว้ใจ ลองนึกถึงภาพทารกในอ้อมอกแม่ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนของการยอมจำนนอย่างสมบูรณ์ ทารกขดตัวนั่งอยู่ในอ้อมแขนของแม่ ในช่วงปีแรกๆ ของชีวิต เราอาจจะได้รับความไว้ใจเป็นพื้นฐาน หรืออาจพบกับการไม่ไว้ใจในทุกอย่างก้าวของเรา ซึ่งนั่นจะส่งผลให้เกิดอาการหวาดหวั่นและความโกรธแค้นไปตลอดชีวิตของเรา เราเป็นสัตว์ที่ถูกเลี้ยงดูอยู่นานกว่าสัตว์อื่นใด เราผูกชีวิตเราไว้กับการปกป้องดูแลอันยาวนานของพ่อแม่ เพราะการขึ้นอยู่กับผู้อื่นเป็นระยะเวลาอันนี้เองที่ทำให้เราไม่กังวลกับความอยู่รอด เรามีอิสระที่จะเล่นและเรียนรู้นานกว่าสัตว์อื่นใดในโลก ความไว้ใจจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเรา

บางทีอาจเป็นเรื่องทางชีววิทยาที่ทำให้ความไว้ใจมีความสัมพันธ์กับสุขภาพ มีผลงานวิจัยที่รายงาน ว่า คนที่มีความไว้ใจมากกว่าจะมีสุขภาพดีกว่า หากคุณตื่นขึ้นมาโดยรู้สึกว่าคุณจะต้องป้องกันตนเอง กลัวว่าอะไรจะเกิดขึ้นกับคุณหรือครอบครัว คุณจะรู้สึกแยกว่าการตื่นขึ้นมาในโลกที่คอยต้อนรับคุณ ในกลุ่มตัวอย่างชาย-หญิง 100 คน อายุระหว่าง 55-80 ปี พบว่า ยิ่งมีความไว้ใจมากขึ้น ยิ่งมีสุขภาพและความพอใจในชีวิตมากขึ้นด้วย หลังจากติดตามคนกลุ่มนี้ไปอีก 14 ปี พบว่า คนที่มีความไว้ใจจะมีช่วงอายุยืนยาวกว่า ผลสรุป

จากงานวิจัยคือ ความไวใจเป็นปัจจัยด้านการป้องกันไม่ให้อุณหภูมิเสียไป ในงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งในนักศึกษามหาวิทยาลัยพบว่า ความไวใจมากมีความสัมพันธ์กับระดับอารมณ์

ความไวใจเป็นวิถีทางของการทำให้เรารู้สึกผ่อนคลายทุกครั้งที่เข้าใจ และรักษาอดีตที่เจ็บปวดได้ นี่เป็นเหตุผลหนึ่ง que แสดงผลลัพธ์ที่ดีของความไวใจ ความกลัว ความสงสัย และความหวาดระแวงที่มีอยู่ในตัวเราจะปิดกั้นการกระทำของเราบางอย่างด้วยมันก็ดีกว่าก่อนพลังงานของเรา หากสภาวะทางจิตของเราถูกใช้ไปในเรื่องของการหวั่นวิตกและปกป้องตนเอง เราจะมีเวลาอะไรไปคิดทำเรื่องดีๆ ที่สร้างสรรค์ หรือชื่นชมชีวิต แม้ว่าความระมัดระวังจำเป็นสำหรับการอยู่รอดของเรา แต่ก็อาจจะเป็นตัวหยุดหรือชะลอเราให้ไม่อาจโลดแล่นต่อไปได้ดี

มีงานวิจัยใหม่ๆ ชี้ว่า คนที่มีระดับไวใจสูงไม่ใช่คนไร้เดียงสา หากกลับเป็นคนที่มีความสติปัญญาที่ช่วยให้พวกเขาแยกแยะได้ระหว่างสิ่งที่ไวใจได้ กับสิ่งที่ไม่ควรไวใจ คนที่มีความไวใจต่ำจะเป็นคนที่ไม่ไวใจคนอื่น เพราะว่าพวกเขาไม่มีศักยภาพในเรื่องนี้ จึงใช้วิธีหาทางปลอดภัยไว้ก่อน โดยปฏิเสธทุกคน วิธีชีวิตของคนพวกนี้แยกว่า ซึ่งเป็นที่ชัดเจนว่าการมีความระแวงระวังในระดับหนึ่งเป็นสิ่งที่ถูกต้องและฉลาด แต่หากมีจนถึงกับเป็นระดับของบุคลิกภาพประจำตัว มันจะกลายเป็นมุมมองต่อโลกของเขาทำให้เกิดการเกร็งกล้ามเนื้อและกีดกันตัวเองออกไป

ความไวใจกับความเมตตาต่อกัน ความเมตตา คือความไวใจ และพร้อมที่จะเสี่ยงทำให้เราเข้าไปใกล้กับคนอื่น ความไวใจ คือ มีเมตตาต่อคนอื่น เรารู้สึกอย่างไรกับคนที่ดูเหมือนมีเมตตาเมื่อแรกพบ แต่เมื่อเรามีปัญหาเผชิญหน้ากลับไม่เชื่อใจเรา? ความเมตตาของเขาไม่มีแก่นแท้ หากเป็นเพียงมารยาทที่ไร้จิตวิญญาณ ในทางกลับกัน เราจะรู้สึกอย่างไรกับคนที่เชื่อใจเรามากกว่าที่เราเชื่อมั่นตัวเองเสียอีก? เรารู้สึกตัวลอยเลยใช่ไหม เพราะความเชื่อใจนั้นช่วยให้เราค้นพบตัวตนและความสามารถภายในของเราเองที่บางทีเราไม่รู้ด้วยซ้ำว่าเรามีอยู่ ความไวใจเป็นจิตวิญญาณในตัวมันเองในเรื่องสัมพันธ์ภาพที่มีประสิทธิผล ความสัมพันธ์ที่ได้รับจากการเชื่อใจ ไว้วางใจ จะทำให้สัมพันธ์ภาพในชีวิตของเรา รู้สึกชุ่มชื้น และให้กำลังใจเรามากที่สุด

มีงานวิจัยที่สำรวจผลของการไวใจใน 32 คน ที่รอดพ้นภัยพายุเฮอริเคนอินิกิ (Hurricane Iniki) ซึ่งพัดผ่านเกาะคาอูอิ ในหมู่เกาะฮาวาย เมื่อวันที่ 11 กันยายน 1992 (2535) เมื่อถามว่า “ความไวใจในตนเอง ไวใจคนอื่น หรือวางใจในพระเจ้า ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของคุณในขณะที่เผชิญกับพายุ และช่วงเวลาหลังจากนั้นอย่างไร” ผู้ตอบซึ่งเป็นกลุ่มคนจาก 8 เผ่าพันธุ์ ให้คำตอบว่า ความไวใจมีอิทธิพลทางบวกต่อพวกเขาหลายด้าน เช่น การตอบแทนคุณ ความรับผิดชอบ และการเกื้อกูลกันและกัน นักวิจัยเชื่อว่า ความไว้วางใจเพิ่มการเคารพตนเองของผู้รอดชีวิต ทำให้พวกเขามีสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับครอบครัวและเพื่อน ผลทางบวกที่ดีที่สุดของความไวใจ คือ ลดความกลัวและเพิ่มความไวใจมันคงปลอดภัย และมันได้ช่วยให้พวกเขาปลอดภัยจากเหตุการณ์นั้น

มีงานวิจัยอื่นๆ ที่สำรวจผู้ประสบอุบัติเหตุ และบาดเจ็บรุนแรง เรื่องร้ายแรงเหล่านั้นได้เปลี่ยนแปลงพวกเขาไปอย่างไร? ผลงานวิจัยระบุว่า ความเชื่อใจในคนอื่นกลับเพิ่มขึ้น อาจเป็นเพราะพวกเขาช่วยเหลือตนเองไม่ได้ และรู้สึกไร้อำนาจควบคุมด้วยตนเอง ต้องพึ่งพาคนอื่น เนื่องจากไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกาย

และชีวิตของตนเองได้อย่างแท้จริง มันยากที่จะเข้าใจคนที่ประสบเหตุการณ์ร้ายแรงสุดๆ แต่สิ่งหนึ่งที่แน่นอน คือ สภาพของพวกเขาแปรเปลี่ยนไป เขาไม่มีอำนาจควบคุมอะไร ได้เต็มทีอีกต่อไป พวกเขาจะยอมละวาง

ที่จุดกลางของหัวใจ เราจะพบการละวาง ความสามารถที่จะปล่อยวาง มีผลเปลี่ยนแปลงเราอย่างกลับหน้ากลับหลังเลย เราตระหนักว่า เราไม่สามารถควบคุมอะไรได้อีก ซึ่งเราจะต้องละทิ้งความมั่นคง หรือภาพลวงของความมั่นคงที่เราคิดว่ามีอยู่ และเราต้องปลดปล่อยตนเอง ยอมรับสิ่งที่จะเข้ามาในชีวิต การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คือ การปลดปล่อยตนเอง ยอมรับสิ่งที่จะเข้ามาในชีวิต การเปลี่ยนแปลงที่ตามมาอื่นๆ คือ การปลดปล่อยความเครียด การยอมปล่อยวางเป็นเรื่องใหญ่ทางจิตวิญญาณ เราพบมันได้ในการเชื่อใจ และยังสามารถพบได้ในเจตคติอื่นๆ เช่น การให้อภัย และความรัก เราอาจจะพบมันได้ในยามที่เรามีปัญหาที่ดูเหมือนจะไม่มีทางแก้ไข ผลของการยอมปล่อยวางอาจดูคล้ายว่ามันเป็นเรื่องของความขัดแย้งในตัวเอง เพราะการยอมรับปัญหาที่เผชิญอยู่กลับกลายเป็นทางออกของปัญหานั้น รูปแบบหนึ่งของการยอมรับและเข้าใจ ก็คือ การยอมละตัวตน มันเป็นกระบวนการที่เราพบเห็นได้ในการรังสรรค์งานศิลปะ ในงานวิทยาศาสตร์ ในบทสวด และในสมาธิ

นิทานของชาวทิเบต เล่าเรื่องของคนที่พยายามจะตรัสรู้ ผู้คงแก่เรียนเดินทางผ่านเข้าไปในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง มีชายคนหนึ่ง ขอให้ท่านช่วยสอนศิลปะของการทำสมาธิ ผู้คงแก่เรียนอธิบายว่า จงถอนตัวเองออกจากโลก ทำสมาธิทุกวันด้วยวิธีการอย่างนั้นอย่างนี้ และเจ้าจะตรัสรู้ ชายคนนั้นจึงเดินทางเข้าไปในถ้ำ และทำตามคำสอนด้วยวิธีการที่ได้รับการบอกเล่า เวลามาผ่านไป แต่เขายังไม่ตรัสรู้ 2 ปี 5 ปี 10 ปี 20 ปี ก็แล้ว จนวันหนึ่งผู้คงแก่เรียนเดินทางผ่านกลับมายังหมู่บ้านนั้นอีกครั้ง ผู้คงแก่เรียนได้พบชายคนนั้น และตระหนักว่า ชายคนนั้นยังไม่ตรัสรู้แม้ว่าเขาจะได้เพียรพยายามมานานหนักหนา ผู้คงแก่เรียนถามว่า “ข้าได้สอนวิธีทำสมาธิแบบใดให้เจ้า” ชายคนนั้นให้คำตอบ ผู้คงแก่เรียนร้องว่า “โอ! ข้าได้ทำผิดไปใหญ่หลวง นั่นไม่ใช่การทำสมาธิที่เหมาะสมกับเจ้า เจ้าต้องทำใหม่อีกแบบหนึ่งที่แตกต่างไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง และมันก็สายไปเสียแล้ว”

ชายคนนั้นกลับเข้าถ้ำ และรู้สึกสับสน เขาสูญเสียความหวัง ละทิ้งทุกความปรารถนา หหมดความสามารถควบคุมตนเอง เขาไม่รู้อะไรจะทำต่อไป เขาจึงย้อนกลับไปทำสิ่งที่เขาทำได้ดีที่สุด คือ ทำสมาธิ ในไม่ช้าเขาก็กลับประหลาดใจที่พบว่า ความสับสนนั้นมลายไป และโลกภายในที่มหัศจรรย์ปรากฏขึ้นในตัวเขา เขารู้สึกสว่างไสว โปร่งเบา และเหมือนเกิดใหม่ ในวินาทีแห่งวิหิงค์ทางจิตวิญญาณนั้น เขาตรัสรู้ เมื่อเขารู้สึกตื่นจากความสุขารมณ์นั้น เขาเดินกลับมาในหมู่บ้าน เขามองเห็นโลกรอบๆ ตัวแปรเปลี่ยนไป ยอดเขาขาวด้วยหิมะ อากาศบริสุทธิ์ ท้องฟ้าสีสดใส ดวงอาทิตย์สดใสแสงอบอุ่น เขารู้สึกเป็นสุข เขารู้ว่าเขาได้บรรลุเป้าหมายแล้ว ในทัศนียภาพอันพาดพิงนั้นเอง เขาคิดว่าเขาได้เห็นรอยยิ้มอย่างเมตตาของผู้คงแก่เรียน

ทำไมชายคนนั้นจึงประสบผลสำเร็จเพียงแค่ว่าเขาหยุดที่จะพยายาม? เพราะว่าเขาสามารถปลดปล่อยตนเอง รามากฤษณะ (Ramakrishna) นักบวชชาวอินเดียเคยกล่าวไว้ว่า เราต้องเป็นเหมือนกับใบไม้ที่ร่วงจากต้นปลิวไหววนอยู่ในอากาศ ไร้จุดหมายอ้างอิง ข้างในไว้วางใจและเราปล่อยวาง เรารู้ว่าเราไม่สามารถควบคุมได้ทั้งหมด บางทีเราอาจจะตระหนักอยู่ชั่วขณะ แต่แล้วความเครียดเกร็งก็จะเบาบางลง และเรารู้สึกเป็นอิสระ

เมื่อภายในไว้วางใจ เราปล่อยวาง เรารู้ว่าทุกเหตุการณ์ที่ไม่คาดหวังอาจจะกำลังดาหน้ามาหาเรา ความเครียดเกร็งจะจางลง จิตใจและหัวใจของเราเปิดกว้างยอมรับโอกาสใหม่ๆ ที่จะผ่านเข้ามา มันเป็นภาวะของจิตใหม่ในช่วงของปัจจุบัน เพราะว่าเราได้ละวางจากสิ่งทั้งปวงที่เราเคยรู้ และติดยึดอยู่ แต่มันก็เป็นความรู้สึกเก่าแก่ดั้งเดิมของเราด้วย เพราะว่าก่อนที่เราจะรู้สึกถูกทรยศ รู้สึกผิดหวัง เราเคยมีช่วงเวลาที่เราเคยไว้ใจคนอื่นๆ ซึ่งเคยเป็นสาระและแก่นแท้จริงของชีวิตของเรา

รายการอ้างอิง

ผศ.ดร.จรรณิต แก้วกั้งवाल. **พลังแห่งความเมตตา The Power of Kindness** โดย Piero Ferrucci

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2556.

ใบงานที่ 2 ด้านความเมตตา

บทความ เรื่อง “พลังแห่งความเมตตา (The Power of Kindness) ”

ท่านได้ข้อคิดใดจากบทความ เรื่อง “พลังแห่งความเมตตา” และนำไปปรับใช้ในเรื่องความเมตตาในการทำงานดูแลผู้สูงอายุและการดำรงชีวิตประจำวันอย่างไร

1.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

2.มาตรการแก้ไขปัญหา

3.ผลลัพธ์ที่ได้

ใบงานที่ 3 ด้านความเมตตา

เนื้อหาวิดิทัศน์เรื่อง วันนี้คนที่คุณรักมีค่า

ท่านได้ข้อคิดใดจากเนื้อหาในวิดิทัศน์ และนำไปปรับใช้ในเรื่องจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างไร

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

ส่วนที่ 2 แบบบันทึกฝึกปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุในการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรม

- 1.ด้านความรับผิดชอบ
- 2.ด้านความซื่อสัตย์
- 3.ด้านความกตัญญูกตเวที
- 4.ด้านความมีระเบียบวินัย
- 5.ด้านความเสียสละ
- 6.ด้านความอดสาหะ
- 7.ด้านความเมตตา

แบบบันทึกประจำวัน

วัน.....เดือน.....ปี.....

การปฏิบัติหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบ กิจกรรมที่ทำคือ.....

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

แบบบันทึกประจำวัน

วัน.....เดือน.....ปี.....

การปฏิบัติหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์ กิจกรรมที่ทำคือ.....

1.สถานการณ์ในอดีต

--

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

--

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

--

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

--

5.ผลลัพธ์ที่ได้

--

แบบบันทึกประจำวัน

วัน.....เดือน.....ปี.....

การปฏิบัติหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูทเวทิจกิจกรรมที่ทำคือ.....

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

แบบบันทึกประจำวัน

วัน.....เดือน.....ปี.....

การปฏิบัติหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุด้านความมีระเบียบวินัย กิจกรรมที่ทำคือ.....

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

แบบบันทึกประจำวัน

วัน.....เดือน.....ปี.....

การปฏิบัติหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละ กิจกรรมที่ทำคือ.....

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

แบบบันทึกประจำวัน

วัน.....เดือน.....ปี.....

การปฏิบัติหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุด้านความสะอาด กิจกรรมที่ทำคือ.....

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

แบบบันทึกประจำวัน

วัน.....เดือน.....ปี.....

การปฏิบัติหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตา กิจกรรมที่ทำคือ.....

1.สถานการณ์ในอดีต

2.สถานการณ์ปัจจุบัน

3.ปัญหาที่ต้องแก้ไข

4.มาตรการแก้ไขปัญหา

5.ผลลัพธ์ที่ได้

The logo of Chulalongkorn University, featuring a central emblem with a sunburst and a crown, surrounded by a circular border with Thai script.

ภาคผนวก ค

คู่มือการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้าง
จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

คู่มือการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้าง
จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

คำนำ

คู่มือการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบดัชนีนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ” ภาคการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากเดิมการจัดโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุมักเป็นการจัดโดยให้ความรู้เป็นหลักนำไปสู่การสร้างเจตคติที่ดีแก่อาสาสมัครด้านสังคมในการดูแลชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งการจัดโปรแกรมดังกล่าวมิได้มีการกล่าวถึงจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงเสนอแนวคิดใหม่ในการจัดโปรแกรมส่งเสริมจริยธรรมดังกล่าว โดยเน้นการให้ความรู้ การสร้างเจตคติและทักษะที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสู่การประเมินตนเองอย่างมีจริยธรรม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ และทดลองปฏิบัติ ตามกระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน ซึ่งมีรูปแบบที่เป็นทางการให้มีความสำคัญ เรื่องการพัฒนาบุคคล เน้นการวิเคราะห์ตัวผู้เรียนมากกว่าสถานการณ์ในชุมชน และหลักการเรียนรู้จากการปฏิบัติตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสในการสะท้อนปัญหา โดยการวางแผนแก้ไขปัญหาใหม่เพื่อนำไปสู่การดำเนินการและการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรมในการดูแล

การจัดโปรแกรมดังกล่าว เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นความต่อเนื่องในการปฏิบัติทำซ้ำๆ อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญและผลดีต่อการดูแลผู้สูงอายุ กิจกรรมของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้มีความยืดหยุ่น และมุ่งเน้นการเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ นอกจากนี้ คู่มือประกอบการเรียนการสอนนี้ มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อให้เหมาะสมกับผู้จัดวิทยากร หรืออาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่จะสามารถนำความรู้จากคู่มือไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

ณัฐชานันท์ วีระกุล

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	459
แนวคิดในการจัดกิจกรรม	460
หน่วยที่ 1 แนวคิดนิโอฮิวแมนนิส	463
-เนื้อหาหลักคุณธรรมแนวคิดนิโอฮิวแมนนิส ได้แก่ หลักยามะ และหลักนิยามะ	
-เนื้อหากิจกรรมการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำ	
หน่วยที่ 2 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ	469
-กิจกรรมจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ	
กิจกรรมที่ 1 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบ	472
กิจกรรมที่ 2 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์	473
กิจกรรมที่ 3 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูกตเวที	474
กิจกรรมที่ 4 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความมีระเบียบวินัย	475
กิจกรรมที่ 5 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละ	476
กิจกรรมที่ 6 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความอดุสาหะ	477
กิจกรรมที่ 7 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตา	478
บทสรุป	479

บทนำ

ปัจจุบันประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ทำให้ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุใน 20 ปีข้างหน้า ประชากรวัยสูงอายุ มีสัดส่วนสูงขึ้นเป็นลำดับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงสถานะด้านสังคมว่า ประเทศไทยจะมีโครงสร้างประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นซึ่งจะทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่พบกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ของการเสื่อมถอย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านสุขภาพ ได้แก่ การบดเคี้ยวอาหาร การไม่ได้ยิน การมองไม่เห็น การเสื่อมของกระดูก การเจ็บปวดต่างๆ เช่น ปวดหลัง ปวดเข่า เป็นต้น และมักมีโรคประจำตัว นอกจากนี้ การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในปัจจุบันก็เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นมากมาย เช่น แม่บ้าน ดูแลผู้สูงอายุ และผู้ช่วยมาทำงานไม่ครบตามกำหนด ขโมยของในบ้าน พุดจาโกหก ขาดความเกรงใจเจ้าของบ้าน แต่่ว่ายังไม่มีหน่วยงานใด เข้ามาควบคุมคุณภาพ หรือมาตรฐานอย่างจริงจัง จึงทำให้สถานประกอบการดังกล่าวมีประสิทธิภาพของพนักงานต่างกัน บางที่ไม่มีการอบรมให้พนักงาน ก่อนส่งไปบริการลูกค้า จึงทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น มาสามารถปฏิบัติงานได้เพราะใช้อุปกรณ์ไม่เป็น หรือแม้แต่เรื่องการดูแล ที่จะต้องใช้ความอดทน เพราะผู้สูงอายุ หรือเด็กที่เข้าไปดูแลนั้นมีสภาพร่างกาย ความคิดที่แตกต่างกัน บางคนป่วยเป็นโรคด้วย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีความรู้พื้นฐานด้านการพยาบาลและผู้ดูแลในเบื้องต้น

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวว่า การพัฒนาคนต้องเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และสอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 - 2564) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกันในเรื่องของการมุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน และการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรมนำความรอบรู้อย่างเท่าทัน

ดังนั้น ผู้เขียน (ผู้วิจัย) จึงเสนอรูปแบบการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุดังกล่าว โดยเน้นการให้ความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรม อันเป็นแนวคิดใหม่อย่างเป็นรูปธรรมที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมในการทำงานและการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งนี้ ผู้เขียน (ผู้วิจัย) วิเคราะห์ว่า การวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และหลักการแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มีความเหมาะสมในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อนำไปสู่ความมีจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี

แนวคิดในการจัดโปรแกรม

จากแนวคิดการส่งเสริมจริยธรรมที่ผู้วิจัยเสนอ มีความมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ โดยการนำเสนอการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุดังกล่าวตามแนวคิดที่ผู้วิจัยนำเสนอ ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุนั้น ควรจัดในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับชุมชนที่มีเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิดกับคนในชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งครอบคลุมการเข้าถึงและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชน เช่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของคนในชุมชนในการดูแลทุกข์ สุข การเยี่ยมเยียนบ้าน การดูแลผู้สูงอายุ และการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ รวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการบริการดูแลคนในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เช่น โรงพยาบาล หน่วยสาธารณสุข สถานีตำรวจ เป็นต้น การจัดกิจกรรมในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยจึงเลือกใช้กระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2) การระบุเนื้อหาวิชา 3) การกำหนดการเรียนการสอน 4) การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ 5) การประเมินผลโปรแกรม และหลักการแนวคิดและคุณธรรมของนีโอฮิวแมนนิส คือหลักยามะ (หลักในการพัฒนาตนเองกับผู้อื่น) และหลักนियามะ (หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเอง) และทฤษฎีการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้น 2) การกำหนดกรอบปัญหาที่ต้องแก้ไข 3) การพิจารณาสาเหตุของปัญหา 4) การพัฒนาทางเลือกการแก้ปัญหา 5) การประเมินผลและเลือกทางการแก้ปัญหาไปปฏิบัติ 6) การดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยเน้นการวางแผนแก้ปัญหาจากการเรียนรู้ทางการปฏิบัติ ว่ามีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมของโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โดยสรุปได้ดังภาพ ดังนี้

ภาพการแสดงการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมจริยธรรมดูแลผู้สูงอายุ

การให้ความรู้ และเจตคติที่ดีมีส่วนเสริมสำคัญทำให้เกิดทักษะในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง อันนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะหลักการแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ในการทำสมาธิ การทำโยคะอาสนะเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นนิสัยและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน และเป็นการเสริมสร้างความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจในการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุ

โปรแกรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนนี้ ได้ตระหนักถึงความเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาสังคมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บนฐานการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่ดีแบบองค์รวมเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพ โปรแกรมทางการศึกษาอกระบบโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมของ Boyle แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วย หลักยามะ และหลักนิยามะ การทำให้คลื่นสมองต่ำ การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง และการวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ มีรายละเอียด ดังนี้

มีการสะท้อนคิดอย่างวิเคราะห์ผ่านประสบการณ์ในอดีต เพื่อค้นหาสาเหตุ และแนวคิดที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ และช่วยในการค้นหาแนวทางใหม่ของการปฏิบัติ

สมาชิกในทีมจะร่วมกันเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา ผ่านการอภิปรายกลุ่ม การค้นพบ และการเรียนรู้จากกันและกัน และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่มีความเป็นไปได้ พร้อมกับวางแผนเพื่อนำแนวทางแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ

หน่วยที่ 1 หลักการของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

ขอบเขตเนื้อหา มีดังนี้

1. เนื้อหาหลักคุณธรรมแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ได้แก่ หลักยามะ และหลักนิยามะ
2. เนื้อหากิจกรรมการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำ

CHULALONGKORN UNIVERSITY

1. เนื้อหาหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หมายถึง หลักการในการปฏิบัติจิต และกายของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิต ซึ่งจะเป็นหนทางนำพาทุกชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วย ยามะและนิยามะ คือ

ยามะ หมายถึง หลักในการพัฒนาตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุกับผู้อื่น ประกอบด้วย 1) การไม่มีเจตนาร้ายต่อผู้อื่น (อหิงสา) 2) การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข (สัตยา) 3) การไม่คิดหรือนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา (อัสเตยะ) 4) การปฏิบัติต่อทุกคนที่เกี่ยวข้องด้วยความเท่าเทียมกัน (พรหมจรรย์) และ 5) การรู้จักการแบ่งปันส่วนเกินของชีวิตให้กับผู้อื่น (ปริศคหะ)

นิยามะ หมายถึง หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การรักษาความสะอาดบริสุทธิ์ของร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อม (เศาจะ) 2) การพยายามรักษาใจให้สบาย สงบ และไร้กังวล (สันโดษ) 3) การเสียดสละความสะดวกสบายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งอื่นใดเป็นการตอบแทน (ตบะ) 4) การพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรักความเมตตาสูงขึ้น (สวาทายะ) และ 5) การมีเป้าหมายของชีวิต โดยการพัฒนาจิตใจของตนเองที่เป็นความสุขที่เกิดภายในร่างกายและจิตใจของผู้ดูแลผู้สูงอายุอย่างแท้จริง (อิศวรประนิธาน)

2.เนื่อหากิจกรรมการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำ

เนื่อหาสาระของกิจกรรม ประกอบด้วย การฝึกโยคะอาสนะ และการทำสมาธิตามแนวคิด คุณธรรมนีโอฮิวแมนนิส การฝึกโยคะอาสนะ เพื่อหลีกเลี่ยงท่าที่ก่อให้เกิดอันตรายและอาจได้รับบาดเจ็บ โดยเป็นท่าที่ง่ายแก่การปฏิบัติ 4 ท่า ดังนี้

1.อาสนะ (Asana)

1.1 อาสนะท่าแขนและขา (Padahasta' sana) เริ่มด้วยการยืนตัวตรง แยกขาออกจากกัน เล็กน้อย แขนซ้ายแนบลำตัว เอียงตัวส่วนบนไปทางซ้าย พร้อมกับยกแขนขวาชูขึ้นโค้งเอียงไปตาม ลำตัวด้านซ้าย กลับมาในท่าเริ่มต้น พร้อมกับลดแขนขวาแนบลำตัว และสลับข้างยกแขนซ้ายขึ้นโค้ง เอียงไปตามลำตัวด้านขวา กลับมาในท่าเริ่มต้น พร้อมกับลดแขนซ้ายแนบลำตัว และยกแขนทั้งสองชู ขึ้น ค่อยๆ ก้มศีรษะ และโน้มตัวและแขนไปแตะพื้นด้านหน้า ยกศีรษะและแขนขึ้นมาช้าๆ แล้วโน้มไป ข้างหลังช้าๆ ท่าที่จะทำได้ และค่อยๆ โน้มตัวกลับสู่ท่าเริ่มต้นช้าๆ อย่างระมัดระวัง

1.2 อาสนะท่างู หรือท่าบุจางกสนะ (Bhujanga'sana) เริ่มต้นโดยการนอนคว่ำราบไปกับ พื้น และขาเหยียดตรง โดยใช้มือพยุงน้ำหนักตัวไว้ และแขนหน้าไปทางด้านหลังให้ไกลที่สุดท่าที่จะ ทำได้ พร้อมกับหายใจเข้า คงอยู่ในท่านี้ 8 วินาที ตามองเพดาน จากนั้นค่อยๆ ถอนกลับสู่ท่าพัก พร้อมกับหายใจออกช้า ฝึกท่านี้ 8 ครั้ง

1.3 อาสนะท่านอน หรือท่าควาสนะ (Corpse posture) เป็นท่าที่ทำเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกท่า อาสนะต่างๆ ซึ่งช่วยให้ผ่อนคลาย และหายเหนื่อยจากการฝึกโยคะ เริ่มด้วย การนอนหงายราบกับพื้น เหยียดขาตรงแยกออกจากกันเล็กน้อย เหยียดแขนข้างลำตัว วางห่างจากสะโพกเล็กน้อย หงายมือ หลังตา ขณะเดียวกันให้ฝึกหายใจเข้า ออก ยาว ลึก โดยปรับลมหายใจให้เรียบ ไม่กระตุก ผ่อนคลาย ร่างกายและจิตใจทีละส่วน ซึ่งเป็นการนอนสมาธิ ใช้เวลา 5-10 นาที

1.4 อาสนะท่าผีเสื้อ เป็นท่าที่ยืดหยุ่นกล้ามเนื้อขา และทำให้ผู้ฝึกนั่งสมาธิได้สะดวกมากขึ้น โดยการนั่งหลังตรง ดึงเท้าทั้งสองข้างเข้าหาลำตัว ให้ฝ่าเท้าทั้งสองสัมผัสแนบชิดกันมากที่สุด ใช้มือซ้ายจับเข่าซ้าย และใช้มือขวาจับเข่าขวา ขยับขาทั้งสองข้างขึ้นลงคล้ายกับผีเสื้อขยับปีก แล้วพยายามก้มศีรษะลงมาให้ชิดใกล้หัวแม่เท้าให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ฝึก 3-5 ครั้ง เป็นประจำทุกวันจะช่วยให้การนั่งสมาธิได้สะดวกและง่ายขึ้น

2. เกาชิกิ (Kaoshiki)

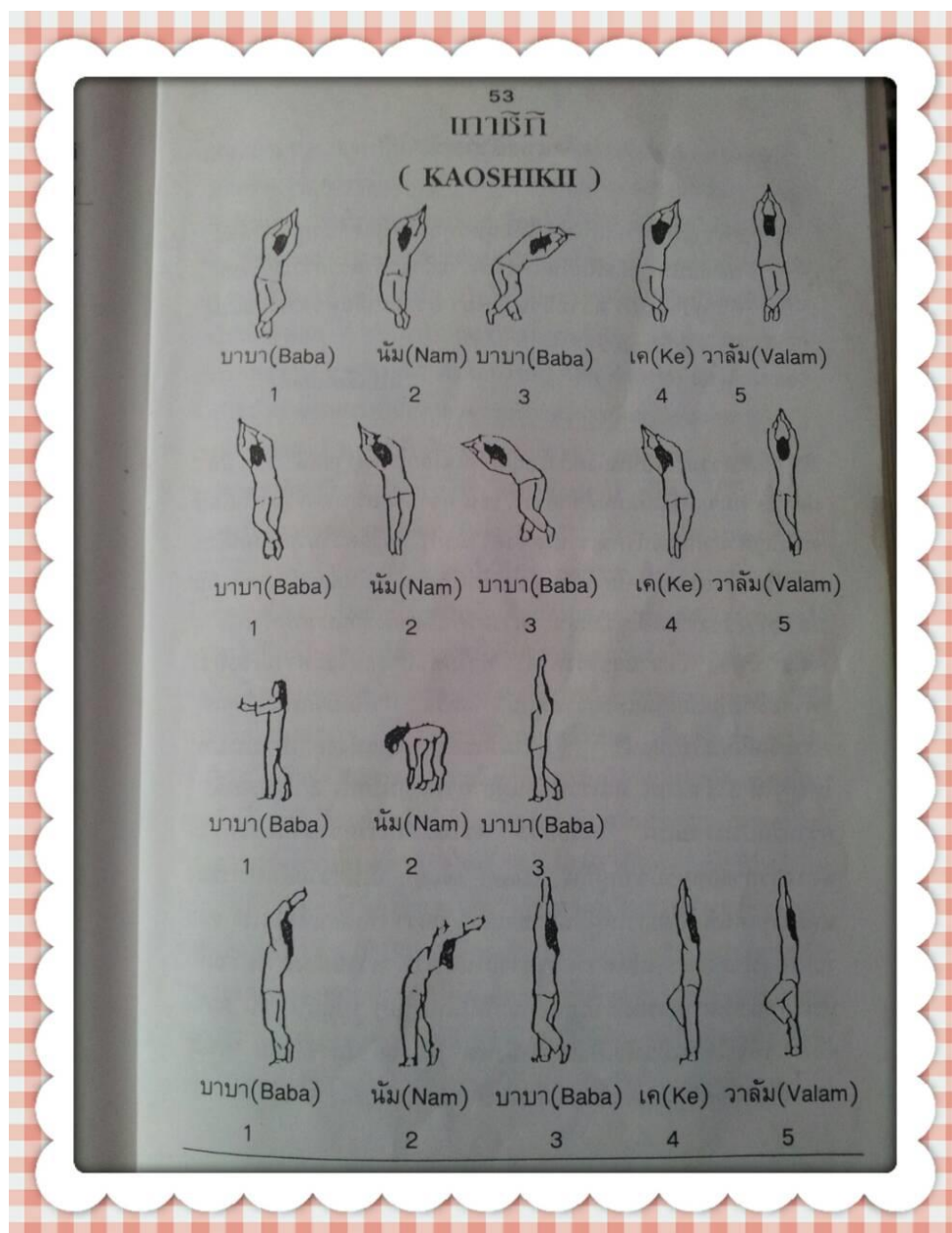
เกาชิกิ มาจากภาษาสันสกฤต เป็นการออกกำลังกาย โดยการผสมผสานท่าอาสนะหลายท่ารวมกัน ช่วยทำให้ระบบหายใจ การเต้นของหัวใจ และระบบการไหลเวียนของโลหิตทำงานได้ดีขึ้น ช่วยทำให้ร่างกายส่วนต่างๆ มีความคล่องตัวมากขึ้น และเพื่อช่วยพัฒนาจิตระดับต่างๆ ของมนุษย์ โดยพัฒนาทำให้ระบบประสาทสามารถใช้จังหวะได้ดี ทำให้อารมณ์และจิตใจเกิดความผ่อนคลาย และ

ลดไขมันส่วนเกินได้ การเดินเกาซิกิ เป็นการเคลื่อนไหวร่างกาย 18 จังหวะ ดังนี้ ไปทางขวา 5 จังหวะ ทางซ้าย 5 จังหวะ ด้านหน้า 3 จังหวะ และด้านหลัง 5 จังหวะ เริ่มต้นโดยการชูมือประกบกันขึ้นสูงเหนือศีรษะ เทียบตรงแนบกับใบหูตลอดเวลา โดยย่อเท้าเป็นจังหวะไปมาสลับขวาซ้าย และกายเอียงไปทางขวาเล็กน้อย เป็นจังหวะที่ 1 และเอียงกายทางขวาลงมามากขึ้น เป็นจังหวะที่ 2 และเอียงกายทางขวาลงมามากที่สุดขึ้น เป็นจังหวะที่ 3 จากนั้นให้ผ่อนกลับขึ้นเล็กน้อยเป็นจังหวะที่ 4 และกลับคืนสู่ท่าแรกท่าประกบมือเหนือศีรษะเป็นจังหวะที่ 5 และทำเช่นกันเดียวกันเอียงกายไปทางซ้าย 5 จังหวะ จากนั้นให้ลดมือลงโดยมือประกบกันที่ด้านหน้าให้ขนานไปกับพื้นเป็นจังหวะที่ 1 จากนั้นให้ก้าวเท้าขวาออกไปด้านหลัง เพื่อทำให้การโน้มและก้มตัวได้สะดวกขึ้น พร้อมกับก้มลงนำมือที่ประกบกันนั้นแตะพื้นเป็นจังหวะที่ 2 และกลับคืนสู่ท่าประกบแขนและมือเหนือศีรษะเป็นจังหวะที่ 3 และเอียงกายไปด้านหลังเล็กน้อย โดยชูแขนและมือที่ประกบกันเหนือศีรษะเป็นจังหวะที่ 4 และเอียงกายให้มากที่สุดเป็นจังหวะที่ 5 และกลับคืนสู่ท่าประกบแขนและมือเหนือศีรษะเป็นจังหวะที่ 6 จากนั้นให้พักเท้าที่สลับกันไปมาลงแล้วย่อเท้าเป็นจังหวะ 2 ครั้งก่อนที่จะเริ่มฝึกรอบใหม่ โดยขณะที่เดินเกาซิกิ จะต้องมีการเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กันทั้งมือและเท้า พร้อมๆ กับคำภาวนา ภาษาสันสกฤตว่า บาบานัม เควาลัม แปลว่า ความรักมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง หรือการมีความรักให้กับตนเอง ผู้อื่น และทุกสรรพสิ่ง ขณะที่เดินเกาซิกิผู้ฝึกจะมีความรู้สึกส่งความรักให้ตนเอง ผู้อื่นและทุกสรรพสิ่งในจักรวาล คำภาวนา ภาษาสันสกฤตว่า บาบานัม เควาลัม มีดังนี้

ขวา	بابا	نم	بابا	के	वालम
	1	2	3	4	5
ซ้าย	بابا	نم	بابا	के	वालम
	1	2	3	4	5
หน้า	بابا	نم	بابا		
	1	2	3		
หลัง	بابا	نم	بابا	के	वालम
	1	2	3	4	5

การเดินเกาซิกิ เป็นการฝึกสติที่ทำได้ทุกเพศ ทุกวัย ขณะเดินรำนี้ผู้ฝึกต้องมีสติอย่างสูงในการควบคุมการเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กันของมือและเท้า พร้อมกับการภาวนา นอกจากนี้ยังทำให้จิตใจดี สำนึกของผู้ฝึกเกิดพลังความรักและเมตตาขึ้นด้วย แสดงได้ดังภาพ

3. การฝึกสมาธิ (Meditation)

การฝึกสมาธิ (Meditation) คือ การฝึกความตั้งมั่นแห่งใจ ความสำรวมใจให้แน่วแน่นอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ฟุ้งซ่านเพื่อให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งในสิ่งนั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542; พระธรรมปิฎก, 2538) การฝึกสมาธิตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542) มีวิธีการโดยที่ผู้ฝึกสมาธิควรนั่งท่าที่เหมาะสมที่สุด คือ ท่าดอกบัว (Lotus Posture) อันเป็นสัญลักษณ์ของดอกไม้ที่สะอาด บริสุทธิ์สวยงาม ซึ่งโยคีได้ทดลองใช้ทำนี้มาหลายพันปีแล้ว โดยการนั่งตรง และเหยียดขาทั้งสองออกไปข้างหน้า แล้วอขาขวาเข้าหาตัว ยกเท้าขวาทับต้นขาซ้ายแล้วอขาซ้ายเข้าหาตัว

เช่นเดียวกัน ยกเท้าซ้ายขึ้นทับต้นขาขวา หลังตา หุบปาก ขบขากกรรไกรเข้าด้วยกัน ลิ้นม้วนขึ้นไปแตะเพดานปากบน มือประสานกันและหายใจเข้าลึกๆ เป็นท่าที่ผ่อนคลายมากที่สุดและมีพลังส่งไปเลี้ยงสมองสูงสุด การฝึกสมาธิจะทำให้คลื่นสมองต่ำอยู่เสมอซึ่งเป็นการรักษาความสะอาด บริสุทธิ์ของจิตใจ โดยมีสมาธิจดจ่ออยู่กับลมหายใจของตนเอง และภาวนามันตราภาษาสันสกฤตว่า บาบานัม เค วาลัม เป็นการช่วยให้จิตใจจดจ่อเป็นสมาธิ และมีความสงบใจได้รวดเร็วขึ้น

4. การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

การสร้างภาพพจน์ต่อตนเอง คือ ความรู้สึกที่เรามีต่อตนเองโดยตรง ซึ่งอาจเป็นด้านบวก เช่น รู้สึกว่าตัวเองเป็นคนเก่ง เป็นคนที่ประสบความสำเร็จ เป็นคนมีความสามารถ เป็นคนฉลาด สวย หล่อ และเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น หรืออาจเป็นด้านลบ เช่น เป็นคนที่ล้มเหลว ไม่เก่ง ไม่มีความสามารถ โง่ ชี้อหู่ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2540) ข้อค้นพบที่น่าสนใจเรื่องหนึ่งคือ คนเราไม่สามารถมีการกระทำ หรือการปฏิบัติตนที่ขัดแย้งกับภาพพจน์ของตนได้ ดังนั้นการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ ความรู้สึก หรือแม้แต่สติปัญญา จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการเปลี่ยนภาพพจน์ต่อตนเองก่อน (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2533) ถ้าเรามีความคิดเชิงบวกต่อตนเอง จะทำให้ส่งผลต่อความรู้สึกดี ความอึดอึ้งใจ ความปลาบปลื้มใจ มีความสุขและรู้สึกกระปี้กระเป่า มีพลัง ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมแสดงออกทางสร้างสรรค์ในทางที่ดี ถ้ามีความคิดเชิงลบ จะทำให้รู้สึกดิ่งเครียด สับสน วุ่นวาย ไม่มีความสุข ความสบายใจ ซึ่งความคิดไม่มีตัวตน จับต้องไม่ได้ แต่มีพลังส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรม อันนำไปสู่การกระทำ นิสัย และทำให้เกิดชะตาชีวิตที่ดีหรือไม่ดีได้ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2545)

สรุปได้ว่า แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเป็นการมุ่งเน้นพัฒนาอัจฉริยภาพของบุคคลที่แฝงเร้นอยู่ภายในให้ปรากฏออกมาอย่างเต็มศักยภาพ ในการพัฒนาตนเอง เน้นการปฏิบัติ 95% โดยฝึกกระทำซ้ำๆ บ่อยๆ และทฤษฎี 5% ซึ่งเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติตนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ทำให้บุคคลมีระเบียบวินัยในตนเอง การทำงานของสมองซีกซ้ายและขวาทำงานอย่างสมดุลอันเนื่องมาจากการบริหารร่างกายและการทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอ เป็นบุคคลที่มีภาพพจน์ตัวเองด้านบวกและมีความรู้สึกดีกับตนเอง เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น และมีความสามารถแตกต่างจากคนอื่น

หน่วยที่ 2 จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ ดังนี้

เนื้อหาของจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

องค์ประกอบของจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ 7 ด้าน (สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ม.ป.ป.; ภาควิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542) ประกอบด้วย

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร มีความละเอียดรอบคอบ กล่าวคือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จะต้องรู้จักหน้าที่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไร

มีขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบมากนักน้อยแค่ไหน และได้กระทำตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยใช้ความสามารถของตนเองที่มีอยู่อย่างเต็มที่รวมทั้งพยายามปรับปรุงงานที่ทำให้ดียิ่งขึ้น

2. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา และใจ ได้แก่ การไม่โกหกหลอกลวง การไม่คดโกง ไม่ให้ข้อมูลเท็จ ซึ่งทำให้เกิดผลเสีย หรืออันตรายแก่ผู้สูงอายุ สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ อายุที่ได้รับการว่าจ้างมา จะต้องไม่เอาเวลางานในหน้าที่ไปทำประโยชน์ส่วนตน โดยไม่ขออนุญาตจากผู้ว่าจ้าง มีความตรงต่อเวลาในการทำงาน รวมทั้งไม่หยิบฉวยสิ่งของของผู้ว่าจ้างมาเป็นของตน หรือเอาไว้ใช้ประโยชน์ส่วนตน

3. ความกตัญญูทวาที หมายถึง การรู้คุณค่า และตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ เคารพในสิทธิของผู้สูงอายุ หรือ ความเป็นมนุษย์ แสดงความเคารพนับถือในฐานะที่เป็นผู้สูงอายุ หรือผู้อาวุโส ไม่คิดร้าย และให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุด้วยจริงใจ

4. ความมีระเบียบวินัย คือ การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม เช่น การสวมใส่เสื้อผ้าเรียบร้อย สะอาด จัดเก็บของและเครื่องใช้ให้เป็นระเบียบ มีระเบียบวินัยในการทำงาน และทำงานตรงตามเวลา

5. ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่นเท่าที่จะทำได้ตามความสามารถ เมื่อผู้สูงอายุที่ดูแลเกิดความทุกข์ หรืออยู่ในช่วงเวลาที่น่าจะเกิดอันตราย ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรเสียสละเวลาในการเฝ้าดูแลจนกว่าจะมีผู้รับผิดชอบมาดูแลต่อ

6. ความอดุสาหะ หมายถึง ความพยายามอย่างเต็มกำลัง เพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี มีความขยันอดทนไม่ท้อแท้

7. ความเมตตา กรุณา หมายถึง การมีความจริงใจ มีความรัก ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจ ประรณาดีต่อผู้สูงอายุ มีความยิ้มแย้มแจ่มใสในการทำงาน มีการกระทำที่มุ่งหวังให้ผู้สูงอายุมีความสุข และช่วยเหลือเจือจุนผู้สูงอายุด้วยความเต็มใจ

สรุป ได้ว่า ผู้สูงอายุเป็นวัยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งต้องการการดูแลเมื่อเจ็บป่วย และต้องการเพื่อน ที่ปรึกษา ต้องการความอบอุ่นใจ ต้องการความช่วยเหลือและความเข้าใจ ในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง ดังนั้น ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จึงต้องให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ด้วยความเมตตา เห็นอกเห็นใจ ห่วงใยใจใส่ดุจดั่งญาติ และปฏิบัติตนต่อผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มีคุณค่า มีความรู้และประสบการณ์ด้วยความเคารพนับถือ ซึ่งผู้ดูแลผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อเสริมสร้างตนเองให้มีจริยธรรมในการทำงานในฐานะเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ

กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

- กิจกรรมที่ 1 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบ
- กิจกรรมที่ 2 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์
- กิจกรรมที่ 3 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูกตเวทิต์
- กิจกรรมที่ 4 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความมีระเบียบวินัย
- กิจกรรมที่ 5 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละ
- กิจกรรมที่ 6 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความอดุสาหะ
- กิจกรรมที่ 7 จริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตา

รายละเอียดของการจัดกิจกรรม
แผนการจัดกิจกรรมด้านที่ 1 ความรับผิดชอบ

เวลา 10 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการปฏิบัติตนในการคิด การพูดและกระทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข และรู้ขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบในงาน

สิ่งประกอบกิจกรรม

1. ใบความรู้เรื่องหลักคุณธรรมนี้โอฮีวแมนนิสหลักยามะและนิยามะ และจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ
2. ใบความรู้เรื่องจริยธรรมความรับผิดชอบและกรณีศึกษา
3. ใบงานที่ 1 การนำเสนอปัญหาด้านความรับผิดชอบในการดูแลผู้สูงอายุ
4. ใบงานที่ 2 กรณีศึกษาเรื่อง การอยู่รอดกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่
5. กระดาษ A4 ปากกา

กิจกรรมและวิธีการดำเนินการ

1. บรรยายหลักคุณธรรมตามแนวคิดนี้โอฮีวแมนนิส หลักยามะโดยวิทยากร ใช้เวลา 1 ชั่วโมง
2. ยกตัวอย่างโดยใช้กรณีศึกษา
3. แบ่งอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 7-8 คน ใช้การระดมสมอง
4. ให้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุทุกคนร่วมเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้

รายละเอียดของการจัดกิจกรรม
แผนการจัดกิจกรรมด้านที่ 2 ความซื่อสัตย์

เวลา 10 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในการประพฤติตนอย่างตรงไปตรงมาทั้งกายวาจาและใจ

สิ่งประกอบกิจกรรม

1. ใบความรู้เรื่องจริยธรรมความซื่อสัตย์และกรณีศึกษา
2. ใบความรู้เรื่องหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิสหลักยามะและนิยามะ และจริยธรรมการดูแล

ผู้สูงอายุ

3. ใบงานที่ 1 การนำเสนอปัญหาด้านความซื่อสัตย์ในการดูแลผู้สูงอายุ
4. ใบงานที่ 2 กรณีศึกษาเรื่อง แม่บ้านแสบฉกทรัพย์
5. ใบงานที่ 3 เนื้อหาวิดีโอเรื่องอาภัง
6. กระดาษ A4 ปากกา

กิจกรรมและวิธีการดำเนินการ

1. บรรยายหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หลักยามะโดยวิทยากร ใช้เวลา 1 ชั่วโมง
2. ยกตัวอย่างโดยใช้กรณีศึกษาและวิดีโอทัศน์
3. แบ่งอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 7-8 คน ใช้การระดมสมอง
4. ให้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุทุกคนร่วมเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้

รายละเอียดของการจัดกิจกรรม
แผนการจัดกิจกรรมด้านที่ 3 ความกตัญญูทเวที

เวลา 10 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

เพื่อแสดงความเคารพนับถือการเคารพต่อผู้สูงอายุและมีความหวังดีต่อผู้อื่น

สิ่งประกอบกิจกรรม

1. ใบความรู้เรื่องจริยธรรมความกตัญญูทเวทีและกรณีศึกษา
2. ใบความรู้เรื่องหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิสหลักยามะและนิยามะ และจริยธรรมการดูแล

ผู้สูงอายุ

3. ใบงานที่ 1 การนำเสนอปัญหาด้านความกตัญญูทเวทีในการดูแลผู้สูงอายุ
4. ใบงานที่ 2 กรณีศึกษาเรื่อง “ผู้ดูแล”...ผู้ป่วยที่ถูกลืมนในเวชปฏิบัติ
5. ใบงานที่ 3 เนื้อหาวิดีโอเรื่องลุงข้างบ้าน
6. กระดาษ A4 ปากกา

กิจกรรมและวิธีการดำเนินการ

1. บรรยายหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หลักยามะโดยวิทยากร ใช้เวลา 1 ชั่วโมง
2. ยกตัวอย่างโดยใช้กรณีศึกษาและวิดีโอทัศน์
3. แบ่งอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 7-8 คน ใช้การระดมสมอง
4. ให้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุทุกคนร่วมเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้

รายละเอียดของการจัดกิจกรรม
แผนการจัดกิจกรรมด้านที่ 4 ความมีระเบียบวินัย

เวลา 10 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

เพื่อให้มีทักษะการปฏิบัติตนในการควบคุมความประพฤติ และการกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม

สิ่งประกอบกิจกรรม

1. ใบความรู้เรื่องจริยธรรมความมีระเบียบวินัยและกรณีศึกษา
2. ใบความรู้เรื่องหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิสหลักยามะและนิยามะ และจริยธรรมการดูแล

ผู้สูงอายุ

3. ใบงานที่ 1 การนำเสนอปัญหาด้านความมีระเบียบวินัยในการดูแลผู้สูงอายุ
4. ใบงานที่ 2 กรณีศึกษาเรื่อง ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุอย่างไม่เหมาะสม
5. กระดาษ A4 ปากกา

กิจกรรมและวิธีการดำเนินการ

1. บรรยายหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หลักยามะโดยวิทยากร ใช้เวลา 1 ชั่วโมง
2. ยกตัวอย่างโดยใช้กรณีศึกษา
3. แบ่งอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 7-8 คน ใช้การระดมสมอง
4. ให้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุทุกคนร่วมเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้

รายละเอียดของการจัดกิจกรรม
แผนการจัดกิจกรรมด้านที่ 5 ความเสียสละ

เวลา 10 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

เพื่อให้รู้จักแบ่งปันส่วนเกินให้กับผู้อื่น และเสียสละความสบายส่วนตัวช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

สิ่งประกอบกิจกรรม

1. ใบความรู้เรื่องจริยธรรมความเสียสละและกรณีศึกษา
2. ใบความรู้เรื่องหลักคุณธรรมนี้โอฮีวแมนนิสหลักยามะและนิยามะ และจริยธรรมการดูแล

ผู้สูงอายุ

3. ใบงานที่ 1 การนำเสนอปัญหาด้านความเสียสละในการดูแลผู้สูงอายุ
4. ใบงานที่ 2 กรณีศึกษาเรื่อง อย่าปล่อยให้ผู้สูงอายุอ้างว้าง
5. ใบงานที่ 3 วิดีทัศน์เรื่องสายโลหิต
6. กระดาษ A4 ปากกา

กิจกรรมและวิธีการดำเนินการ

1. บรรยายหลักคุณธรรมตามแนวคิดนี้โอฮีวแมนนิส หลักยามะโดยวิทยากร ใช้เวลา 1 ชั่วโมง
2. ยกตัวอย่างโดยใช้กรณีศึกษาและวิดีโอทัศน์
3. แบ่งอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 7-8 คน ใช้การระดมสมอง
4. ให้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุทุกคนร่วมเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้

รายละเอียดของการจัดกิจกรรม
แผนการจัดกิจกรรมด้านที่ 6 ความอดสาหัส

เวลา 10 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาจิตใจให้มีความอดทน ไม่ท้อแท้และมีความพยายามในการทำงานอย่างเต็มกำลัง

สิ่งประกอบกิจกรรม

1. ใบความรู้เรื่องจริยธรรมความอดสาหัสและกรณีศึกษา
2. ใบความรู้เรื่องหลักคุณธรรมนีโอฮิวแมนนิสหลักยามะและนิยามะ และจริยธรรมการดูแล

ผู้สูงอายุ

3. ใบงานที่ 1 การนำเสนอปัญหาด้านความอดสาหัสในการดูแลผู้สูงอายุ
4. ใบงานที่ 2 กรณีศึกษาเรื่อง เมื่อผู้ป่วยไม่ให้ความร่วมมือในการรักษา
5. ใบงานที่ 3 เนื้อหาวิดีโอเรื่องอิจฉาดาร้อน
6. กระดาษ A4 ปากกา

กิจกรรมและวิธีการดำเนินการ

1. บรรยายหลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หลักยามะโดยวิทยากร ใช้เวลา 1 ชั่วโมง
2. ยกตัวอย่างโดยใช้กรณีศึกษาและวิดีโอทัศน์
3. แบ่งอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 7-8 คน ใช้การระดมสมอง
4. ให้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุทุกคนร่วมเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้

รายละเอียดของการจัดกิจกรรม
แผนการจัดกิจกรรมด้านที่ 7 ความเมตตา

เวลา 10 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

เพื่อก่อให้เกิดความรัก ความเมตตา ความเห็นอกเห็นใจและปรารถนาดีต่อผู้อื่น

สิ่งประกอบกิจกรรม

1. ใบความรู้เรื่องจริยธรรมความเมตตาและกรณีศึกษา
2. ใบความรู้เรื่องหลักคุณธรรมนี้โอฮีวแมนนิสหลักยามะและนิยามะ และจริยธรรมการดูแล

ผู้สูงอายุ

3. ใบงานที่ 1 การนำเสนอปัญหาด้านความเมตตาในการดูแลผู้สูงอายุ
4. ใบงานที่ 2 บทความเรื่อง พลังแห่งความเมตตา
5. ใบงานที่ 3 เนื้อหาวิดีโอเรื่อง วันนี้คนที่คุณรักมีค่า
6. กระดาษ A4 ปากกา

กิจกรรมและวิธีการดำเนินการ

1. บรรยายหลักคุณธรรมตามแนวคิดนี้โอฮีวแมนนิส หลักยามะโดยวิทยากร ใช้เวลา 1 ชั่วโมง
2. ยกตัวอย่างโดยใช้บทความ กรณีศึกษาและวิดีโอทัศน์
3. แบ่งอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 7-8 คน ใช้การระดมสมอง
4. ให้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุทุกคนร่วมเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้

การประเมินผลจริยธรรมทั้ง 7 ด้าน

ความรู้ ทักษะ ทักษะ และพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีจริยธรรม 7 ประการ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดุสาหะ และความเมตตา

บทสรุป

คู่มือการจัดโปรแกรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่แนวความคิดใหม่ในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ โดยมีแนวคิดเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ทั้งความรู้ เจตคติ ทักษะ และพฤติกรรมการแสดงต่อความมีจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ โดยประยุกต์ใช้หลักการแนวคิดและคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

การส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจะต้องเข้าใจค่านิยมด้านจริยธรรมของตนเองได้อย่างชัดเจน เห็นคุณค่าและนำมายึดถือเป็นข้อปฏิบัติสำหรับตนเองและกลุ่มส่งผลให้บุคคลพัฒนาตนเอง ดำรงชีวิตในสังคมและประกอบอาชีพได้อย่างสมบูรณ์ โดยใช้หลักยามะทั้ง 5 หลักในการพัฒนาตนเองกับผู้อื่น ประกอบด้วย 1) การไม่มีเจตนาร้ายต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ (อหิงสา) 2) การคิด การใช้คำพูด และการกระทำที่เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข (สัตยา) 3) การไม่นำหรือแม้แต่คิดที่จะนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของเรา (อัสเตยะ) 4) การปฏิบัติต่อทุกสรรพสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องด้วยเสมือนกับทุกสรรพสิ่งเป็นความงามที่ปรากฏออกมาในรูปของวัตถุที่แตกต่างกัน (พรหมจรรย์) และ 5) การดำเนินชีวิตรูปแบบที่เรียบง่าย และรู้จักการแบ่งปันส่วนเกินของชีวิตต่างๆ ให้กับผู้อื่น (ปริศคหะ)

การส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจะต้องเข้าใจค่านิยมด้านจริยธรรมของตนเองได้อย่างชัดเจน และเห็นคุณค่า โดยการนำมายึดถือเป็นข้อปฏิบัติสำหรับตนเองและกลุ่มส่งผลให้บุคคลพัฒนาตนเอง ดำรงชีวิตในสังคมและประกอบอาชีพได้อย่างสมบูรณ์ โดยใช้หลักนิยามะ หมายถึง หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตนเอง ประกอบด้วย 1) การรักษาความสะอาดบริสุทธิ์ของร่างกาย และจิตใจ และสิ่งแวดล้อม (เตาจะ) 2) การพยายามรักษาภาวะความไร้กังวล ความสบาย ความสงบในจิตใจ (สันโดษ) 3) การเสียสละความสะอาดสบายส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งอื่นในเป็นการตอบแทน (ตบะ) 4) ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องที่จะช่วยพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีความรักความเมตตาสูงขึ้น (สวธยา) 5) การมีเป้าหมายที่ถูกต้องของชีวิต โดยการพัฒนาจิตใจหรือการทำสมาธิของตนเองที่เป็นความสุขที่เกิดภายในร่างกายและจิตใจของคนเราอย่างแท้จริง (อิศวรประนิธาน) และการนำการเรียนรู้จากการปฏิบัติมาใช้ จะต้องมีการนำเสนอปัญหาก่อน และกำหนดกรอบของปัญหา และพิจารณาสาเหตุของปัญหา การพัฒนาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา การประเมินผลและการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติ และดำเนินการแนวทางแก้ไขปัญหาที่ต้องการ

แบบสอบถามเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงทักษะ ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของการดูแลผู้สูงอายุ แบบสอบถามมี 4 ชุด คือ

- ชุดที่ 1 แบบวัดทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ
- ชุดที่ 2 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ
- ชุดที่ 3 แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ
- ชุดที่ 4 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

ชุดที่ 1 แบบวัดทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องว่างตามความคิดเห็นของท่านจาก 5 ตัวเลือก ดังนี้

- 5 หมายถึง ท่านมีทักษะในประเด็นนั้นมากที่สุด
- 4 หมายถึง ท่านมีทักษะในประเด็นนั้นมาก
- 3 หมายถึง ท่านมีทักษะในประเด็นนั้นปานกลาง
- 2 หมายถึง ท่านมีทักษะในประเด็นนั้นน้อย
- 1 หมายถึง ท่านมีทักษะในประเด็นนั้นน้อยที่สุด

ข้อ	ประเด็น	ระดับทักษะ					เฉพาะผู้วิจัย
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
1.	ท่านดูแลและช่วยเหลือผู้สูงอายุ						A1 ☐
2.	ท่านดูแลและป้องกันการเกิดอุบัติเหตุให้แก่ผู้สูงอายุ						A2 ☐
3.	ท่านดูแลและเฝ้าระวังปัญหาต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุ						A3 ☐
4.	ท่านปฏิบัติหน้าที่ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่ผู้สูงอายุด้วยความเคารพ						A4 ☐
5.	ท่านดูแลเอาใจใส่ทรัพย์สินของผู้สูงอายุ <u>มิให้สูญหาย</u>						A5 ☐
6.	ท่านสามารถให้คำแนะนำท่าน้ำที่ผู้สูงอายุควรหลีกเลี่ยงได้ด้วยคามหวังดี						A6 ☐

ข้อ	ประเด็น	ระดับทักษะ					เฉพาะผู้วิจัย
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
7.	ท่านแนะนำให้ผู้สูงอายุเปลี่ยนอิริยาบถเมื่อพบว่านอนในท่าเดิมนานๆ อาจเกิดแผลกดทับได้						A7 ☐
8.	ท่านให้คำแนะนำในการจัดบริการและสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุด้วยความอ่อนน้อม						A8 ☐
9.	ท่านช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์เดือดร้อน						A9 ☐
10.	ท่านเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุเพื่อดูแลทุกข์สุขสม่ำเสมอ						A10 ☐
11.	ท่านดูแลเรื่องเบิกยาให้แก่ผู้สูงอายุและชุมชน						A11 ☐
12.	ท่านแนะนำความรู้เบื้องต้นในการใช้ยาที่ถูกต้องให้แก่ผู้สูงอายุ						A12 ☐
13.	ท่านพาผู้สูงอายุออกไปพบแพทย์เพื่อตรวจรักษาตามใบนัด						A13 ☐
14.	ท่านพาผู้สูงอายุไปร่วมงานในชุมชน						A14 ☐
15.	ท่านพาผู้สูงอายุไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา						A15 ☐
16.	ท่านพากลุ่มผู้สูงอายุไปรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน						A16 ☐
17.	ท่านให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุเมื่อเกิดปัญหา						A17 ☐
18.	ท่านยินดีให้ข้อมูลบริการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ						A18 ☐

ข้อ	ประเด็น	ระดับทักษะ					เฉพาะผู้วิจัย
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
19.	ท่านบันทึกข้อมูลผู้สูงอายุเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานการดูแลผู้สูงอายุ						A19 ☐
20.	ท่านไปติดต่อทำกิจธุระแทนผู้สูงอายุโดยมีหวังสิ่งตอบแทน						A20 ☐
21.	ท่านปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุเรื่องอาหารการกินให้ตรงเวลา						A21 ☐
22.	ท่านช่วยเหลือผู้สูงอายุให้ออกกำลังกายสม่ำเสมอ						A22 ☐
23.	ท่านช่วยเหลือผู้สูงอายุในยามเจ็บไข้โดยมิได้รังเกียจ						A23 ☐
24.	ท่านมิได้ถือสิทธิ์นำสิ่งของของผู้สูงอายุออกมาโดยมิได้รับอนุญาต						A24 ☐
25.	ท่านพาผู้สูงอายุไปพักผ่อนนอกบ้านโดยดูแลทรัพย์สินของผู้สูงอายุเป็นอย่างดี						A25 ☐
26.	ท่านช่วยปรับสภาพที่อยู่ในบ้านให้เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ						A26 ☐
27.	ท่านพูดคุยกับผู้สูงอายุเพื่อให้ท่านสบายใจ						A27 ☐
28.	ท่านให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและการเข้าถึงสิทธิต่างๆ แก่ผู้สูงอายุโดยมิบิดเบือนประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับ						A28 ☐
29.	ท่านประสานหน่วยงานให้ความช่วยเหลือและดูแลผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์เดือดร้อน						A29 ☐
30.	ท่านจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุสุขใจ						A30 ☐

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

ชุดที่ 2 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ
คำชี้แจง กรุณา เลือกคำตอบจากคำถามดังต่อไปนี้

เฉพาะผู้วิจัย

1. ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบตรงกับข้อใด ก. การประพฤติปฏิบัติโดยตรงไปตรงมา ข. การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ ค. ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน ง. การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม	B1 ☐
2. บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ดูแลผู้สูงอายุคือข้อใด ก. จัดยาให้ผู้สูงอายุโดยไม่ปรึกษาแพทย์ ข. จัดยาให้ผู้สูงอายุเฉพาะเวลาที่ต้องการ ค. จัดสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม ง. ให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายโดยใช้แรงมากๆ เป็นประจำ	B2 ☐
3. ข้อใดคือหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ดูแลผู้สูงอายุในการให้ยา ก. นอนทานยาหลังอาหารทันทีหลังทานข้าว ข. ฟ้าทานยาหลังอาหารอย่างน้อย 15 นาที ค. ขาวทานยาก่อนอาหาร แล้วทานอาหารทันที ง. อ้วนทานยาก่อนอาหาร ก่อนทานอาหาร 5 นาที	B3 ☐
4. ข้อใดคือการปฏิบัติหน้าที่การดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม ก. พาผู้สูงอายุไปทำบุญฟังเทศน์อยู่เสมอ ข. ติดตามไปเป็นเพื่อนผู้สูงอายุเมื่อปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ค. อธิบายขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้สูงอายุฟังทุกครั้ง ง. ให้ผู้สูงอายุปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ และช่วยเหลือเมื่อผู้สูงอายุทำเองไม่ได้	B4 ☐
5. ข้อใดคือความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก. ความซื่อสัตย์ ข. ความอดุสหาหะ ค. ความมีระเบียบวินัย ง. ความรับผิดชอบ	B5 ☐
6. การปฏิบัติงานตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ คือคุณลักษณะใดของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก. ความซื่อสัตย์ ข. ความอดุสหาหะ ค. ความมีระเบียบวินัย ง. ความรับผิดชอบ	B6 ☐
7. ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์ตรงกับข้อใด ก. การประพฤติปฏิบัติโดยตรงไปตรงมา ข. การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ ค. ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน ง. การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม	B7 ☐

เฉพาะผู้วิจัย

8.การไม่หยิบฉวยสิ่งของผู้อื่นมาเป็นของตน คือคุณลักษณะใดของผู้ดูแลผู้สูงอายุ

- ก.ความอดทน ข.ความซื่อสัตย์
ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ

B8

9.การไม่ให้ข้อมูลเท็จคือคุณลักษณะใดของผู้ดูแลผู้สูงอายุ

- ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความอดทน
ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ

B9

10.การไม่คิดร้ายและให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุด้วยความจริงใจคือข้อใด

- ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความกตัญญูทเวที
ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ

B10

11.ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูทเวทีตรงกับข้อใด

- ก.การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ
ข.การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา
ค.ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน
ง.การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม

B11

12.ข้อใดเป็นการแสดงการตอบแทนคุณแก่ผู้สูงอายุ

- ก.นายเคซีให้ผู้สูงอายุใช้ห้องน้ำแบบนั่งยอง
ข.นางหนวาทของไว้ที่บ้านเพื่อสะดวกหาได้ง่าย
ค.นายเก่งเปิดไฟให้สว่างเพียงพอบริเวณทางขึ้นลงบันได
ง.นางแดงมอบของสิ่งของที่จำเป็นแก่ผู้สูงอายุมิให้ขาดตกบกพร่อง

B12

13.ข้อใดคือการเคารพสิทธิ หรือความเป็นมนุษย์ของผู้สูงอายุ

- ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความกตัญญูทเวที
ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ

B13

14.ข้อใดที่แสดงถึงความมีระเบียบวินัยก่อนการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุ

- ก.พูดคุยกับผู้สูงอายุ ข.ล้างมือให้สะอาด
ค.เตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมเสมอ ง.ประเมินภาวะของผู้สูงอายุ

B14

15.ข้อใดคือการดูแลตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุ

- ก.ผู้ดูแลผู้สูงอายุชำระล้างร่างกายก่อนและหลังปฏิบัติงานเสมอ
ข.ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีทักษะในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยอย่างถูกต้อง
ค.ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีเครื่องแต่งกายสวยงาม
ง.ผู้ดูแลผู้สูงอายุใช้น้ำยาล้างมือ

B15

เฉพาะผู้วิจัย

16. ข้อใดคือพฤติกรรมที่แสดงถึงความมีระเบียบวินัย
 ก. เคารพในสิทธิของผู้สูงอายุ ข. การกระทำที่ตรงไปตรงมา
 ค. จัดเก็บของเครื่องใช้เป็นระเบียบ ง. การตั้งใจทำงานให้สำเร็จ
17. ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมของความมีระเบียบวินัย
 ก. เจประพฤติตนอย่างตรงไปตรงมาเสมอ
 ข. แก้วสวมใส่เสื้อผ้าเรียบร้อยสะอาด
 ค. ปิ่นแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส
 ง. อุ่มพยายามปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น
18. วุฒิสมาชิกทำงานตรงตามเวลาเสมอจัดอยู่ในจริยธรรมข้อใด
 ก. ความรับผิดชอบ ข. ความซื่อสัตย์
 ค. ความมีระเบียบวินัย ง. ความอุตสาหะ
19. ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละตรงกับข้อใด
 ก. การลดความเห็นแก่ตัว
 ข. การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ
 ค. ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน
 ง. การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม
20. ข้อใดคือการรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่นเท่าที่จะทำได้ตามความสามารถ
 ก. ความซื่อสัตย์ ข. ความเสียสละ
 ค. ความกตัญญูกตเวที ง. ความรับผิดชอบ
21. ข้อใดคือการกระทำของความเสียสละ
 ก. น้อยเห็นอกเห็นใจและปรารถนาดีต่อผู้สูงอายุ
 ข. แดงจัดเก็บของใช้ของผู้สูงอายุให้เป็นระเบียบ
 ค. วาวทำตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบอย่างครบถ้วน
 ง. ใหญ่เฝ้าดูแลเป็นเพื่อนผู้สูงอายุจนกว่าจะมีคนมาดูแลต่อ
22. ข้อใดหมายถึงความเสียสละ
 ก. ดูแลผู้สูงอายุเมื่อมีทุกข์ หรืออยู่ในช่วงเวลาที่น่าจะเกิดอันตราย
 ข. ไม่คิดร้ายและให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุด้วยความจริงใจ
 ค. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร
 ง. มุ่งกระทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข
23. ความอุตสาหะหมายถึงข้อใด
 ก. ความขยัน อดทน ไม่ท้อแท้
 ข. การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ
 ค. ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน

B16 B17 B18 B19 B20 B21 B22 B23

เฉพาะผู้วิจัย

- ง.การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม
- 24.ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีจริยธรรมข้อใดในการพยายามอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี B24
- ก.ความมีระเบียบวินัย ข.ความซื่อสัตย์
- ค.ความอดสาหัส ง.ความกตัญญูกตเวที
- 25.ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมของความอดสาหัส B25
- ก.เจประพฤตินอนอย่างตรงไปตรงมาเสมอ
- ข.แก้สวมใส่เสื้อผ้าเรียบร้อยสะอาด
- ค.อุ้มพยายามปรับปรุงงานให้สำเร็จ
- ง.ปิ่นแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส
- 26.ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง B26
- ก.ความอดสาหัส คือ ความขยัน อดทน
- ข.ความอดสาหัส คือ ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคทั้งปวง
- ค.ความอดสาหัส คือ ความพยายามอย่างเต็มกำลัง
- ง.ความอดสาหัส คือ การรู้จักหน้าที่ของตนเองในการทำงาน
- 27.ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตาตรงกับข้อใด B27
- ก.การละความเห็นแก่ตัว
- ข.การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ
- ค.ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน
- ง.การมีความจริงใจ มีความรัก ความสงสารต่อผู้สูงอายุ
- 28.ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีจริยธรรมข้อใดในการช่วยเหลือจนเจือผู้สูงอายุด้วยความเต็มใจ B28
- ก.ความอดสาหัส ข.ความซื่อสัตย์
- ค.ความเมตตา ง.ความกตัญญูกตเวที
- 29.ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมความเมตตาของผู้ดูแลผู้สูงอายุ B29
- ก.ปิ่นแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส
- ข.แก้ยืมแยมแยมใส่ในการทำงาน
- ค.อุ้มพยายามปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น
- ง.เจประพฤตินอนอย่างตรงไปตรงมาเสมอ
- 30.การแสดงถึงความเมตตาในการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลผู้สูงอายุคือข้อใด B30
- ก.แนะนำผู้สูงอายุให้ร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุที่ห่างไกลบ้าน
- ข.ชมเชยผู้สูงอายุเมื่อมีพฤติกรรมดูแลตนเองอย่างเหมาะสม
- ค.แนะนำผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างสงบและเรียบง่าย
- ง.กระตุ้นให้ทำงานในบ้านตลอดเวลา

ชุดที่ 3 แบบวัดเจตคติเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องว่างตามความคิดเห็นที่เป็นจริง

5 หมายถึง ผู้ตอบมีความเห็นในประเด็นนั้นมากที่สุด

4 หมายถึง ผู้ตอบมีความเห็นในประเด็นนั้นมาก

3 หมายถึง ผู้ตอบมีความเห็นในประเด็นนั้นปานกลาง

2 หมายถึง ผู้ตอบมีความเห็นในประเด็นนั้นน้อย

1 หมายถึง ผู้ตอบมีความเห็นในประเด็นนั้นน้อยที่สุด

ข้อ	ประเด็น	ระดับความเห็น					เฉพาะผู้วิจัย
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
1.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุอย่างครบถ้วน						C1 ☐
2.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรดำรงตนเป็นคนดี ไม่คิดร้ายต่อผู้สูงอายุ						C2 ☐
3.	การมีมนุษยสัมพันธ์ และมารยาทงามเป็นสิ่งที่สำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ						C3 ☐
4.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรรู้ว่าตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบมากน้อยเท่าใด						C4 ☐
5.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ความเห็นแก่ตัว						C5 ☐
6.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องเอาใจใส่สุขภาพอนามัยของตนเอง						C6 ☐
7.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุจัดหาสิ่งของที่จำเป็นเตรียมให้ผู้สูงอายุ โดยมีต้องร้องขอตามกำลัง						C7 ☐
8.	การยกย่องผู้มีความรู้ ความสามารถและผู้ประพฤติดี เป็นสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ						C8 ☐
9.	ความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานด้วยความละเอียดรอบคอบทำให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่มีความสุขได้						C9 ☐
10.	ผู้สูงอายุควรแสดงความเคารพนับถือต่อผู้อาวุโส						C10 ☐
11.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุด้วยความตรงไปตรงมา ไม่หลอกลวง						C11 ☐
12.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตในการดูแลผู้สูงอายุ						C12 ☐
13.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องไม่คดโกง ไม่โกหกซึ่งทำให้เกิดผลเสียหรืออันตรายแก่ผู้สูงอายุ						C13 ☐
14.	การบริหารร่างกายจำเป็นต่อผู้ดูแลผู้สูงอายุ						C14 ☐

ข้อ	ประเด็น	ระดับความเห็น					เฉพาะผู้วิจัย
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
15.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องรู้จักคุณ และเคารพในสิทธิของผู้สูงอายุ						C15 ☐
16.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุสวมใส่เสื้อผ้าสะอาดเรียบร้อยในการดูแลผู้สูงอายุ						C16 ☐
17.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องทำงานอย่างเต็มกำลังในการดูแลผู้สูงอายุ						C17 ☐
18.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องไม่ท้อแท้ อดทนในการทำงาน						C18 ☐
19.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุไม่หยิบขวยสิ่งของของผู้สูงอายุและผู้อื่น						C19 ☐
20.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องมีความหวังดีต่อผู้สูงอายุ						C20 ☐
21.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุดูแลผู้สูงอายุอย่างเต็มกำลังความสามารถ						C21 ☐
22.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องควบคุมความประพฤติในการทำงานได้อย่างเหมาะสม						C22 ☐
23.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความมุ่งหวังให้ผู้สูงอายุมีความสุข						C23 ☐
24.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องทำงานตรงเวลา						C24 ☐
25.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องจริงใจ รักและสงสารผู้สูงอายุ						C25 ☐
26.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุช่วยเหลือผู้สูงอายุและผู้อื่นด้วยความเต็มใจ						C26 ☐
27.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องดูแลผู้สูงอายุด้วยความมุ่งมั่น						C27 ☐
28.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุสามารถสละเวลาของตนในการดูแลผู้สูงอายุ						C28 ☐
29.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุอุทิศเวลาในการทำงานเมื่อมีเหตุจำเป็น นอกเหนือเวลาทำงานปกติในการดูแลผู้สูงอายุ						C29 ☐
30.	ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องมีน้ำใจและเห็นใจต่อผู้สูงอายุ						C30 ☐

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ชุดที่ 4 แบบประเมินในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องว่างตามความคิดเห็นที่เป็นจริง

5 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยในประเด็นนั้นมากที่สุด

4 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยในประเด็นนั้นมาก

3 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยในประเด็นนั้นปานกลาง

2 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยในประเด็นนั้นน้อย

1 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยในประเด็นนั้นน้อยที่สุด

ข้อ	ประเด็น	ระดับทักษะ					เฉพาะผู้วิจัย
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง (5)	เห็นด้วยอย่างมาก (4)	เห็นด้วยปานกลาง (3)	เห็นด้วยน้อย (2)	เห็นด้วยน้อยที่สุด (1)	
ด้านความรับผิดชอบ							
1.	ท่านควรไปถึงที่นัดหมายก่อนเวลา						D1 ☐
2.	ท่านรู้สึกไม่สบายใจหากงานที่ได้รับมอบหมายดำเนินไปอย่างล่าช้า						D2 ☐
3.	ท่านปฏิบัติหน้าที่ให้เสร็จตามกำหนดเวลาเสมอ						D3 ☐
4.	เมื่อท่านประสบปัญหาในการทำงาน ท่านจะพยายามแก้ปัญหาให้ทันให้ได้						D4 ☐
5.	ถ้าท่านเริ่มต้นทำสิ่งใดแล้วต้องทำให้เสร็จโดยเร็ว						D5 ☐
6.	ท่านรักษาเวลาและตรงต่อเวลาเสมอ						D6 ☐
7.	ท่านไม่หลีกเลี่ยงหรือเกี่ยงงานในหน้าที่						D7 ☐
8.	ท่านตั้งใจทำงานตามขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของตน						D8 ☐
9.	ท่านมีการปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น						D9 ☐
10.	ท่านปฏิบัติงานด้วยความสามารถของตนอย่างเต็มที่						D10 ☐
ด้านความซื่อสัตย์							
11.	ท่านปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต						D11 ☐
12.	ท่านปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างโปร่งใสและเปิดเผย						D12 ☐
13.	ท่านปฏิบัติงานตรงตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย						D13 ☐
14.	ท่านมีหลักดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นความจริง และความถูกต้อง						D14 ☐

ข้อ	ประเด็น	ระดับทักษะ					เฉพาะ ผู้วิจัย
		เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง (5)	เห็นด้วย อย่าง มาก (4)	เห็น ด้วย ปาน กลาง (3)	เห็น ด้วย น้อย (2)	เห็น ด้วย น้อย ที่สุด (1)	
15.	ท่านไม่กระทำการใดๆ หรือคดโกงเพื่อมุ่งอามิสสินจ้าง						D15 ☐
16.	ท่านไม่บิดเบือนหรือแอบอ้างทำการใดๆ ทุกกรณี						D16 ☐
17.	ท่านมีสีจจะและรักษาคำพูดกับทุกคน ทุกเวลาและทุก สถาน						D17 ☐
18.	ท่านไม่เอาเวลางานในหน้าที่ไปทำประโยชน์ส่วนตัว						D18 ☐
19.	ท่านปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ						D19 ☐
20.	ท่านไม่โกหกหลอกลวง และไม่ให้ข้อมูลเท็จแก่ผู้อื่น						D20 ☐
ด้านความกตัญญูทวดเวท							
21.	ท่านรู้ว่าท่านบำรุงและดูแลเอาใจใส่ต่อผู้สูงอายุขณะ เจ็บป่วยด้วยความเคารพ						D21 ☐
22.	ท่านคิดว่าท่านสร้างความสุขและความสบายใจแก่ ผู้สูงอายุตามสมควรด้วยความเคารพ						D22 ☐
23.	ท่านกระทำการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้สูงอายุด้วย ความหวังดี						D23 ☐
24.	ท่านสร้างความสุขให้ผู้สูงอายุโดยการให้ของขวัญใน เทศกาลต่างๆ						D24 ☐
25.	ท่านช่วยทำความสะอาดบ้านของผู้สูงอายุเมื่อยาม เจ็บป่วย						D25 ☐
26.	ท่านเสนอตัวช่วยทำกิจที่ผู้สูงอายุไหว้วานด้วยความ เต็มใจ						D26 ☐
27.	ท่านตอบแทนผู้สูงอายุด้วยการดูแลตามต้องการความ ช่วยเหลือ						D27 ☐
28.	ท่านช่วยเหลือผู้สูงอายุโดยการนำเครื่องนอนไปทำ ความสะอาดให้						D28 ☐
29.	ท่านทำงานดูแลผู้สูงอายุด้วยการรู้คุณ และตอบแทน คุณต่อผู้สูงอายุ						D29 ☐
30.	ท่านไม่ให้ร้ายหรือนำความเสื่อมเสียมาให้แก่ผู้สูงอายุ ขณะปฏิบัติงาน						D30 ☐
ด้านความมีระเบียบวินัย							
31.	ท่านรู้ว่าท่านทำงานเป็นระเบียบเรียบร้อย						D31 ☐
32.	ท่านคิดว่าท่านแต่งกายสะอาดเรียบร้อยถูกกาลเทศะ และถูกระเบียบ						D32 ☐
33.	ท่านจัดสถานที่ทำงานให้มีความสะอาดและเป็น ระเบียบ						D33 ☐

ข้อ	ประเด็น	ระดับทักษะ					เฉพาะ ผู้วิจัย
		เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง (5)	เห็นด้วย อย่าง มาก (4)	เห็น ด้วย ปาน กลาง (3)	เห็น ด้วย น้อย (2)	เห็น ด้วย น้อย ที่สุด (1)	
34.	ท่านประพฤติตนอย่างมีวินัยสม่ำเสมอ						D34 ☐
35.	ท่านดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีระเบียบวินัย						D35 ☐
36.	ท่านพูดจาสุภาพเรียบร้อยเสมอ						D36 ☐
37.	ท่านมาปฏิบัติงานตรงตามเวลาที่กำหนด						D37 ☐
38.	ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กร ชุมชนและสังคม						D38 ☐
39.	ท่านสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนได้อย่างเหมาะสม						D39 ☐
40.	ท่านปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้เสมอ						D40 ☐
ด้านความเสียสละ							
41.	ท่านอุทิศและทุ่มเทตนเองเพื่อหน้าที่และผลประโยชน์ส่วนรวม						D41 ☐
42.	ท่านสละความสุขส่วนตนเพื่อบรรเทาทุกข์และความเดือดร้อนของผู้อื่น						D42 ☐
43.	ท่านปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุและผู้สูงอายุอย่างดี						D43 ☐
44.	ท่านเต็มใจช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุและผู้สูงอายุเสมอ						D44 ☐
45.	ท่านเข้าร่วมทำงานดูแลผู้สูงอายุด้วยความสมัครใจ						D45 ☐
46.	ท่านแบ่งปันสิ่งของเท่าที่จะทำได้ให้แก่ผู้สูงอายุเสมอ						D46 ☐
47.	ท่านสละเวลาเฝ้าระวังปัญหาต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุ						D47 ☐
48.	ท่านรักษาประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนมากกว่าประโยชน์ส่วนตน						D48 ☐
49.	ท่านอุทิศเวลาให้งานโดยไม่เกี่ยงงาน						D49 ☐
50.	ท่านสามารถช่วยเหลือและประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งงานโดยตรงและงานที่เกี่ยวข้อง						D50 ☐
ด้านความอุตสาหะ							
51.	ท่านมีความพยายามในการกระทำสิ่งใดจนสำเร็จ						D51 ☐
52.	ท่านมีความมานะ อดทนต่อความทุกข์ยากทั้งทางกายและใจ						D52 ☐
53.	ท่านปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่ในการทำงาน						D53 ☐
54.	ท่านกระตือรือร้นในการทำงาน						D54 ☐

ข้อ	ประเด็น	ระดับทักษะ					เฉพาะ ผู้วิจัย
		เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง (5)	เห็นด้วย อย่าง มาก (4)	เห็น ด้วย ปาน กลาง (3)	เห็น ด้วย น้อย (2)	เห็น ด้วย น้อย ที่สุด (1)	
55.	ท่านไม่เฉื่อยชา และมีความขยันหมั่นเพียรต่อการทำงาน						D55 ☐
56.	ท่านไม่ท้อแท้ และฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ						D56 ☐
57.	ท่านตั้งใจทำงานเพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี						D57 ☐
58.	ท่านอุทิศเวลาในการทำงานโดยไม่มีใครต้องบังคับ						D58 ☐
59.	ท่านมีความพร้อมในการทำงานตลอดเวลา						D59 ☐
60.	ท่านทำงานที่ได้รับมอบหมายและงานที่เกี่ยวข้องทุกงานสำเร็จด้วยดี						D60 ☐
ด้านความเมตตา							
61.	ท่านมีความรัก สงสารและเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น						D61 ☐
62.	ท่านมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นอยู่เสมอ						D62 ☐
63.	ท่านกระทำการมุ่งหวังให้ผู้อื่นมีความสุข						D63 ☐
64.	ท่านยิ้มแย้มแจ่มใสในการทำงาน						D64 ☐
65.	ท่านช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ						D65 ☐
66.	ท่านมีความเป็นมิตรที่ดีแก่ทุกคน						D66 ☐
67.	ท่านส่งเสริมให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จและเจริญก้าวหน้า						D67 ☐
68.	ท่านเป็นคนมองโลกในแง่ดีเสมอ						D68 ☐
69.	ท่านมีกิริยา วาจา ใจ สุภาพ อ่อนน้อมและถ่อมตนเสมอ						D69 ☐
70.	ท่านมีความจริงใจต่อเพื่อนร่วมงานและผู้อื่น						D70 ☐

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

เครื่องมือวิจัยชุดที่ 6

แบบประเมินโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักคุณธรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย ลงในช่องว่างความเหมาะสมของรายการประเมินตามความคิดเห็นของท่าน

ความเหมาะสมของโปรแกรม

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	1	0	-1	
1.ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของโปรแกรม				
2.ความเหมาะสมของหัวข้อที่ใช้ในการจัดโปรแกรม				
3.ความเหมาะสมของคุณสมบัติผู้เข้าร่วมโปรแกรม				
4.ความเหมาะสมของเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต่อผู้เข้าอบรม				
5.ความเหมาะสมของวิทยากรในการจัดโปรแกรม				
6.ความสามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้				
7.ความช่วยเหลือและการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน				
8.ความเหมาะสมของการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้				
9.ความเหมาะสมของระยะเวลาการจัดโปรแกรม				
10.ความเหมาะสมของสื่อสอดคล้องกับเนื้อหา				
11.ความเหมาะสมของความยาก-ง่ายของเนื้อหาของจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ				
12.ความเหมาะสมของเอกสารประกอบการบรรยาย				
13.ความเหมาะสมของขั้นตอนการจัดกิจกรรมของโปรแกรม				
14.ความเหมาะสมของกิจกรรมของโปรแกรมที่สามารถพัฒนาผู้เรียน				
15.ความเหมาะสมของระยะเวลาการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองตามคู่มือเพื่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม				
16.ความเหมาะสมของอุปกรณ์ที่ใช้จัดโปรแกรม				
17.ความเหมาะสมของสถานที่ในการจัดโปรแกรม				
18.ความเหมาะสมของอาหารกลางวันและอาหารว่าง				
19.ความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลของการจัดโปรแกรม				
20.ความเหมาะสมของโปรแกรมในการช่วยส่งเสริมจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ				

ภาคผนวก จ
คะแนนการประเมินคุณภาพเครื่องมือ

ตารางแสดงคะแนนประเมินแบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุ

ประเด็นการวิเคราะห์	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
1. วิธีการจัดโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	1.00	-
1.1 ระยะก่อนการจัดโปรแกรม	1.00	-
-กำหนดวัตถุประสงค์	1.00	-
-การพิจารณาผู้เข้าร่วมโปรแกรมและคัดเลือกวิทยากร	1.00	-
-การวางแผนการจัดโปรแกรมการสอน	1.00	-
-การกำหนดโปรแกรมการสอน	1.00	-
1.2 ระยะดำเนินการจัดโปรแกรม	1.00	-
-การออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้และกิจกรรมการสอน	1.00	-
-การวางแผนการจัดกิจกรรมการสอน	1.00	-
-การจัดกิจกรรมการสอน	1.00	-
1.3 ระยะหลังการจัดโปรแกรม	1.00	-
-การประเมินผลของโปรแกรม		
-การติดตามผลของโปรแกรม		
2. เนื้อหาของโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	1.00	ควรมีเนื้อหาการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการดูแลผู้สูงอายุ
2.1 เนื้อหาด้านสุขภาพผู้สูงอายุ	1.00	
2.2 เนื้อหาด้านจริยธรรม	1.00	
2.3 อื่นๆ.....	1.00	

ตารางแสดงคะแนนประเมินแบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุ (ต่อ)

ประเด็นการวิเคราะห์	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
3. กิจกรรมของโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุแบ่งขั้นตอนดังนี้	1.00	-
3.1 หลักการและเหตุผล	1.00	-
3.2 วัตถุประสงค์	1.00	-
3.3 หัวข้อการสอน เนื้อหาและกิจกรรม	1.00	-
3.4 คุณสมบัติและจำนวนผู้เข้ารับการสอน	1.00	-
3.5 กำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการสอน	1.00	-
3.6 รายชื่อวิทยากร	1.00	-
3.7 การประเมินผลและการติดตามผล	1.00	-
3.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	1.00	-
3.9 ผู้รับผิดชอบโครงการ	1.00	-
3.10 ตาราง กำหนดการสอน	1.00	-
3.11 รายชื่อผู้เข้ารับการสอน	1.00	-
4. จริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	0.80	-
4.1 องค์ประกอบของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ	0.80	-
4.2 พฤติกรรมการแสดงออกทางจริยธรรม	0.80	-

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ตารางแสดงคะแนนประเมินแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับโปรแกรมการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลพื้นฐาน	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
1. สถานะความเกี่ยวข้องกับโปรแกรม	1.00	-
☐ ผู้จัดโปรแกรมการสอน	1.00	-
☐ ผู้บริหารโปรแกรม	1.00	-
2. ประสบการณ์ในการทำงาน	1.00	ปรับแก้ตัวเลือกน้อยกว่า
☐ 1 เดือน – 6 เดือน	1.00	กว่า 1 ปี เป็น 1 เดือน
☐ 1 – 5 ปี	1.00	- 6 เดือน
☐ 5 – 10 ปี	1.00	
☐ อื่นๆ.....	1.00	

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์โปรแกรมการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

ประเด็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
1. สภาพปัจจุบันของจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุเป็นอย่างไร	0.60	-
2. แนวโน้มในอนาคตของจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	0.60	-
3. ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรมีลักษณะอย่างไร	0.80	-
4. องค์ประกอบจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุควรมีอะไรบ้าง	0.60	-
5. วิธีการจัดโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุทำอย่างไร	0.60	-
6. เนื้อหาโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง	1.00	-
7. เนื้อหาโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง	0.80	ข้อความคล้ายกับข้อ 6
8. กิจกรรมของโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง	0.80	-

ตารางแสดงคะแนนประเมินแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับโปรแกรมการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ (ต่อ)

ประเด็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
9. สื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ของโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง	0.80	-
10. ปัจจัยเงื่อนไข (เชิงบวกและเชิงลบ) ที่ส่งผลต่อจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ มีอะไรบ้าง	0.80	-
11. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุ มีอะไรบ้าง	0.80	-
12. ปัญหาและอุปสรรคของจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง	1.00	-
13. แผนการสอนการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง	1.00	-
14. หลักการ/สาระสำคัญการดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วยอะไรบ้าง	0.60	-
15. ระยะเวลาที่เหมาะสมของโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุควรใช้เวลาเท่าใด	0.60	-
16. กิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วยอะไรบ้าง	0.60	-
17. การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้โปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมมีอะไรบ้าง	0.80	-
18. การประเมินผลกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมมีอะไรบ้าง	1.00	-

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

ตารางแสดงคะแนนประเมินแบบวัดทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

ประเด็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
1. ท่านดูแลและช่วยเหลือผู้สูงอายุ	1.00	-
2. ท่านดูแลและป้องกันการเกิดอุบัติเหตุให้แก่ผู้สูงอายุ	1.00	-
3. ท่านดูแลและเฝ้าระวังปัญหาต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุ	1.00	-
4. ท่านปฏิบัติหน้าที่ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่ผู้สูงอายุด้วยความเคารพ	1.00	-
5. ท่านดูแลเอาใจใส่ทรัพย์สินของผู้สูงอายุมิให้สูญหาย	1.00	-
6. ท่านสามารถให้คำแนะนำทำนองที่ผู้สูงอายุควรหลีกเลี่ยงได้ด้วย ความหวังดี	1.00	-
7. ท่านแนะนำให้ผู้สูงอายุเปลี่ยนอิริยาบถเมื่อพบว่านอนในท่าเดิมนานๆ อาจเกิดแผลกดทับได้	1.00	-
8. ท่านให้คำแนะนำในการจัดบริการและสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุด้วยความอ่อนน้อม	1.00	-
9. ท่านช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์เดือดร้อน	1.00	-
10. ท่านหมั่นเยี่ยมเยียนเพื่อดูแลทุกข์สุขแก่ผู้สูงอายุสม่ำเสมอ	1.00	-
11. ท่านดูแลเรื่องเบิกยาให้แก่ผู้สูงอายุและชุมชน	0.80	-
12. ท่านแนะนำความรู้เบื้องต้นในการใช้ยาที่ถูกต้องให้แก่ผู้สูงอายุ	0.80	ควรปรับเป็นให้รับ ประทานยาตามเวลา
13. ท่านพาผู้สูงอายุออกไปพบแพทย์เพื่อตรวจรักษาตามใบนัด	1.00	-
14. ท่านพาผู้สูงอายุไปร่วมงานในชุมชน	1.00	ปรับคำว่าหมั่นออกไป
15. ท่านพาผู้สูงอายุไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา	1.00	-
16. ท่านพากลุ่มผู้สูงอายุไปรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน	1.00	-
17. ท่านให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุเมื่อเกิดปัญหา	1.00	-
18. ท่านยินดีให้ข้อมูลบริการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ	1.00	-
19. ท่านบันทึกข้อมูลผู้สูงอายุเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานการดูแล ผู้สูงอายุ	0.80	-
20. ท่านไปติดต่อทำกิจธุระแทนผู้สูงอายุโดยมิหวังสิ่งตอบแทน	1.00	-
21. ท่านปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุเรื่องอาหารการ กินให้ตรงเวลา	1.00	-
22. ท่านช่วยเหลือผู้สูงอายุให้ออกกำลังกายสม่ำเสมอ	1.00	-

ตารางแสดงคะแนนประเมินแบบวัดทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
23. ท่านช่วยเหลือผู้สูงอายุในยามเจ็บไข้โดยมิได้รังเกียจ	1.00	-
24. ท่านมิได้ถือสิทธิ์นำสิ่งของของผู้สูงอายุออกมาโดยมิได้รับอนุญาต	0.80	-
25. ท่านพาผู้สูงอายุไปพักผ่อนนอกบ้านโดยดูแลทรัพย์สินของผู้สูงอายุเป็นอย่างดี	1.00	-
26. ท่านช่วยปรับสภาพที่อยู่ในบ้านให้เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ	1.00	-
27. ท่านพูดคุยกับผู้สูงอายุเพื่อให้ท่านผ่อนคลาย สบายใจ	1.00	-
28. ท่านให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและการเข้าถึงสิทธิต่างๆ แก่ผู้สูงอายุโดยมิบิดเบือนประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับ	1.00	-
29. ท่านประสานหน่วยงานให้ความช่วยเหลือและดูแลผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์เดือดร้อน	1.00	-
30. ท่านจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุ สุขใจ	1.00	-

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อคำถามหากจัดเรียงเป็นด้านๆ น่าจะชัดเจนกว่า แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภารกิจในการดูแลผู้สูงอายุ เป็นสำคัญ

ตารางแสดงคะแนนประเมินแบบวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ

ประเด็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
<p>1.ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบตรงกับข้อใด</p> <p>ก.การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา</p> <p>ข.การรู้จักคุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ</p> <p>ค.ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน</p> <p>ง.การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม</p>	1.00	-
<p>2.บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ดูแลผู้สูงอายุคือข้อใด</p> <p>ก.จัดยาให้ผู้สูงอายุโดยไม่ปรึกษาแพทย์</p> <p>ข.จัดยาให้ผู้สูงอายุเฉพาะเวลาที่ต้องการ</p> <p>ค.จัดสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม</p> <p>ง.ให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายโดยใช้แรงมากๆ เป็นประจำ</p>	1.00	-
<p>3.ข้อใดคือหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ดูแลผู้สูงอายุในการให้ยา</p> <p>ก.น้อมทานยาหลังอาหารทันทีหลังทานข้าว</p> <p>ข.พาทานยาหลังอาหารอย่างน้อย 15 นาที</p> <p>ค.ขานทานยาก่อนอาหาร แล้วทานอาหารทันที</p> <p>ง.อ้วนทานยาก่อนอาหาร ก่อนทานอาหาร 5 นาที</p>	1.00	-
<p>4.ข้อใดคือกรปฏิบัติหน้าที่การดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม</p> <p>ก.พาผู้สูงอายุไปทำบุญฟังเทศน์อยู่เสมอ</p> <p>ข.ติดตามไปเป็นเพื่อนผู้สูงอายุเมื่อปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ</p> <p>ค.อธิบายขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้สูงอายุฟังทุกครั้ง</p> <p>ง.ให้ผู้สูงอายุปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ และช่วยเหลือเมื่อผู้สูงอายุทำเองไม่ได้</p>	1.00	-
<p>5.ข้อใดคือความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานผู้ดูแลผู้สูงอายุ</p> <p>ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความอดุสาหะ</p> <p>ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ</p>	1.00	-

ตารางแสดงคะแนนประเมินแบบวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ (ต่อ)

ประเด็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
6.การปฏิบัติงานตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ คือคุณลักษณะใดของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความอดสาหะ ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	1.00	-
7.ความหมายจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความซื่อสัตย์ตรงกับข้อใด ก.การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ข.การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ ค.ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน ง.การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม	1.00	-
8.การไม่หยิบฉวยสิ่งของผู้อื่นมาเป็นของตน คือคุณลักษณะใดของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก.ความอดสาหะ ข.ความซื่อสัตย์ ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	1.00	-
9.การไม่ให้ข้อมูลเท็จคือคุณลักษณะใดของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความอดสาหะ ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	1.00	-
10.การไม่คิดร้ายและให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุด้วยความจริงใจคือข้อใด ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความกตัญญูกตเวที ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	1.00	-
11.ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูกตเวทีตรงกับข้อใด ก.การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ ข.การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ค.ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน ง.การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม	1.00	-
12.ข้อใดเป็นการแสดงการตอบแทนคุณแก่ผู้สูงอายุ ก.นายเดชให้ผู้สูงอายุใช้ห้องน้ำแบบนั่งยอง ข.นางนงนุชของไว้ที่บ้านเพื่อสะดวกหาได้ง่าย ค.นายเก่งเปิดไฟให้สว่างเพียงพอบริเวณทางขึ้นลงบันได ง.นางแดงมอบของสิ่งของที่เป็นแก่ผู้สูงอายุมิให้ขาดตกบกพร่อง	1.00	-

ตารางแสดงคะแนนประเมินแบบวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ (ต่อ)

ประเด็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
13. ข้อใดคือการเคารพสิทธิ หรือความเป็นมนุษย์ของผู้สูงอายุ ก. ความซื่อสัตย์ ข. ความกตัญญูกตเวที ค. ความมีระเบียบวินัย ง. ความรับผิดชอบ	1.00	-
14. ข้อใดที่แสดงถึงความมีระเบียบวินัยก่อนการปฏิบัติกรดูแลผู้สูงอายุ ก. พูดคุยกับผู้สูงอายุ ข. ล้างมือให้สะอาด ค. เตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมเสมอ ง. ประเมินภาวะของผู้สูงอายุ	1.00	-
15. ข้อใดคือการดูแลตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก. ผู้ดูแลผู้สูงอายุชำระล้างร่างกายก่อนและหลังปฏิบัติงานเสมอ ข. ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีทักษะในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยอย่างถูกต้อง ค. ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีเครื่องแต่งกายสวยงาม ง. ผู้ดูแลผู้สูงอายุใช้น้ำยาล้างมือ	1.00	-
16. ข้อใดคือพฤติกรรมที่แสดงถึงความมีระเบียบวินัย ก. เคารพในสิทธิของผู้สูงอายุ ข. การกระทำที่ตรงไปตรงมา ค. จัดเก็บของเครื่องใช้เป็นระเบียบ ง. การตั้งใจทำงานให้สำเร็จ	1.00	-
17. ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมของความมีระเบียบวินัย ก. เจรประพุดิตนอย่างตรงไปตรงมาเสมอ ข. แก้วสวมใส่เสื้อผ้าเรียบร้อยสะอาด ค. ปิ่นแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส ง. อุ่มพยายามปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น	1.00	-
18. รุ่งเส้นมาทำงานตรงตามเวลาเสมอจัดอยู่ในจริยธรรมข้อใด ก. ความรับผิดชอบ ข. ความซื่อสัตย์ ค. ความมีระเบียบวินัย ง. ความอดุสาหะ	1.00	-
19. ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละตรงกับข้อใด ก. การละความเห็นแก่ตัว ข. การรู้จักดูแลและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ ค. ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน ง. การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม	1.00	-

ตารางแสดงคะแนนประเมินแบบวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ (ต่อ)

ประเด็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
20. ข้อใดคือการรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่นเท่าที่จะทำได้ตามความสามารถ ก. ความซื่อสัตย์ ข. ความเสียสละ ค. ความกตัญญูกตเวที ง. ความรับผิดชอบ	1.00	-
21. ข้อใดคือการกระทำของความเสียสละ ก. น้อยเห็นอกเห็นใจและปรารถนาดีต่อผู้สูงอายุ ข. แดงจัดเก็บค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุให้เป็นระเบียบ ค. วาทำตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบอย่างครบถ้วน ง. ใหญ่เฝ้าดูแลเป็นเพื่อนผู้สูงอายุจนกว่าจะมีคนมาดูแลต่อ	1.00	-
22. ข้อใดหมายถึงความเสียสละ ก. ดูแลผู้สูงอายุเมื่อมีทุกข์ หรืออยู่ในช่วงเวลาที่อาจจะเกิดอันตราย ข. ไม่คิดร้ายและให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุด้วยความจริงใจ ค. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร ง. มุ่งกระทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข	0.80	คำตอบยังไม่ชัดเจน
23. ความอดสาหะหมายถึงข้อใด ก. ความขยัน อดทน ไม่ท้อแท้ ข. การรู้จักคุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ ค. ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน ง. การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม	1.00	-
24. ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีจริยธรรมข้อใดในการพยายามอย่างเต็มกำลัง ความสามารถเพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี ก. ความมีระเบียบวินัย ข. ความซื่อสัตย์ ค. ความอดสาหะ ง. ความกตัญญูกตเวที	1.00	-
25. ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมของความอดสาหะ ก. เจประพฤตินออย่างตรงไปตรงมาเสมอ ข. แก้วสวมใส่เสื้อผ้าเรียบร้อยสะอาด ค. อุ่มพยายามปรับปรุงงานให้สำเร็จ ง. ปั่นแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส	1.00	-

ตารางแสดงคะแนนประเมินแบบวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ (ต่อ)

ประเด็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
<p>26. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง</p> <p>ก. ความอดสาหัส คือ ความขยัน อดทน</p> <p>ข. ความอดสาหัส คือ ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคทั้งปวง</p> <p>ค. ความอดสาหัส คือ ความพยายามอย่างเต็มกำลัง</p> <p>ง. ความอดสาหัส คือ การรู้จักหน้าที่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไร</p>	1.00	-
<p>27. ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเมตตาตรงกับข้อใด</p> <p>ก. การละความเห็นแก่ตัว</p> <p>ข. การรู้จักคุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ</p> <p>ค. ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน</p> <p>ง. การมีความจริงใจ มีความรัก ความสงสารต่อผู้สูงอายุ</p>	1.00	-
<p>28. ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีจริยธรรมข้อใดในการช่วยเหลือจนเจือผู้สูงอายุด้วยความเต็มใจ</p> <p>ก. ความอดสาหัส ข. ความซื่อสัตย์</p> <p>ค. ความเมตตา ง. ความกตัญญูกตเวที</p>	1.00	-
<p>29. ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมความเมตตาของผู้ดูแลผู้สูงอายุ</p> <p>ก. ปีนแสดงความรักต่อผู้อาวุโส</p> <p>ข. แก้วยิ้มแย้มแจ่มใสในการทำงาน</p> <p>ค. อุ้มพยายามปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น</p> <p>ง. เจประพฤตินออย่างตรงไปตรงมาเสมอ</p>	1.00	-
<p>30. การแสดงถึงความเมตตาในการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลผู้สูงอายุคือข้อใด</p> <p>ก. แนะนำผู้สูงอายุให้ร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุที่ห่างไกลบ้าน</p> <p>ข. ชมเชยผู้สูงอายุเมื่อมีพฤติกรรมดูแลตนเองอย่างเหมาะสม</p> <p>ค. แนะนำผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างสงบและเรียบง่าย</p> <p>ง. กระตุ้นให้ทำงานในบ้านตลอดเวลา</p>	1.00	-

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การเรียงข้อคำถามตามลำดับเรื่องที่จะทดสอบ จะเป็นการชี้นำคำตอบได้ และข้อคำถามที่เป็นเชิงปฏิเสธให้ขีดเส้นใต้ และเรียงคำตอบให้สวยงามจากน้อยไปมาก หรือมากไปน้อย

ตารางแสดงคะแนนประเมินแบบวัตเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

ประเด็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
1. ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุอย่างครบถ้วน	1.00	-
2. ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรดำรงตนเป็นคนดี ไม่คิดร้ายต่อผู้สูงอายุ	1.00	-
3. การมีมนุษยสัมพันธ์ และมารยาทงามเป็นสิ่งสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ	1.00	-
4. ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรรู้ว่าตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบมากน้อยเท่าใด	1.00	-
5. ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ความเห็นแก่ตัว	1.00	-
6. ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องเอาใจใส่สุขภาพอนามัยของตนเอง	0.80	ตัดคำว่าพวกเพียรทิ้ง
7. ผู้ดูแลผู้สูงอายุจัดหาสิ่งของที่จำเป็นเตรียมให้ผู้สูงอายุโดยมิต้องร้องขอตามกำลัง	1.00	-
8. การยกย่องผู้มีความรู้ ความสามารถและผู้ประพฤติดีเป็นสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ	1.00	-
9. ความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานด้วยความละเอียดรอบคอบทำให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่มีความสุขได้	1.00	-
10. ผู้สูงอายุควรแสดงความเคารพนับถือต่อผู้อาวุโส	1.00	-
11. ผู้ดูแลผู้สูงอายุปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุด้วยความตรงไปตรงมา ไม่หลอกลวง	1.00	-
12. ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตในการดูแลผู้สูงอายุ	1.00	-
13. ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องไม่คดโกง ไม่โกหกซึ่งทำให้เกิดผลเสียหรืออันตรายแก่ผู้สูงอายุ	1.00	-
14. การบริหารร่างกายจำเป็นต่อผู้ดูแลผู้สูงอายุ	1.00	-
15. ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องรู้คุณ และเคารพในสิทธิของผู้สูงอายุ	1.00	-
16. ผู้ดูแลผู้สูงอายุสวมใส่เสื้อผ้าสะอาดเรียบร้อยในการดูแลผู้สูงอายุ	1.00	-

ตารางแสดงคะแนนประเมินแบบวัดเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ (ต่อ)

ประเด็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
17. ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องทำงานอย่างเต็มกำลังในการดูแลผู้สูงอายุ	1.00	-
18. ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องไม่ท้อแท้ อดทนในการทำงาน	1.00	-
19. ผู้ดูแลผู้สูงอายุไม่หยิบฉวยสิ่งของของผู้สูงอายุและผู้อื่น	1.00	-
20. ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องมีความหวังดีต่อผู้สูงอายุ	1.00	-
21. ผู้ดูแลผู้สูงอายุดูแลผู้สูงอายุอย่างเต็มกำลังความสามารถ	1.00	-
22. ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องควบคุมความประพฤติในการทำงานได้อย่างเหมาะสม	1.00	-
23. ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความมุ่งหวังให้ผู้สูงอายุมีความสุข	1.00	-
24. ผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องทำงานตรงเวลา	1.00	-
25. ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องจริงจัง รักและสงสารผู้สูงอายุ	1.00	-
26. ผู้ดูแลผู้สูงอายุช่วยเหลือผู้สูงอายุและผู้อื่นด้วยความเต็มใจ	1.00	-
27. ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องดูแลผู้สูงอายุด้วยความมุ่งมั่น	1.00	-
28. ผู้ดูแลผู้สูงอายุสามารถสละเวลาของตนในการดูแลผู้สูงอายุ	1.00	-
29. ผู้ดูแลผู้สูงอายุอุทิศเวลาในการทำงานเมื่อมีเหตุจำเป็น นอกเหนือเวลาทำงานปกติในการดูแลผู้สูงอายุ	1.00	-
30. ผู้ดูแลผู้สูงอายุจะต้องมีน้ำใจและเห็นใจต่อผู้สูงอายุ	1.00	-

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ให้ปรับคำว่าทัศนคติเป็นเจตคติแทน และให้ตัดคำว่าท่านคิดว่าออกจากข้อคำถาม

ตารางแสดงคะแนนแบบประเมินในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ

ประเด็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
ความรับผิดชอบ		
1. ท่านควรไปถึงที่นัดหมายก่อนเวลา	1.00	ปรับคำว่ารู้ว่าออกไป
2. ท่านรู้สึกไม่สบายใจหากงานที่ได้รับมอบหมายดำเนินไปอย่างล่าช้า	1.00	-
3. ท่านปฏิบัติหน้าที่ให้เสร็จตามกำหนดเวลาเสมอ	1.00	-
4. เมื่อท่านประสบปัญหาในการทำงาน ท่านจะพยายามแก้ปัญหาให้ท่านนั้นให้ได้	1.00	-
5. ถ้าท่านเริ่มต้นทำสิ่งใดแล้วต้องทำให้เสร็จโดยเร็ว	1.00	เติมคำว่าถ้าลงไป
6. ท่านรักษาเวลาและตรงต่อเวลาเสมอ	1.00	-
7. ท่านไม่หลีกเลี่ยงหรือเกี่ยงงานในหน้าที่	1.00	-
8. ท่านตั้งใจทำงานตามขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของตน	1.00	-
9. ท่านมีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้นเสมอ	1.00	เพิ่มคำว่ามีการลงไป
10. ท่านปฏิบัติงานด้วยความสามารถของตนอย่างเต็มที่	1.00	-
ความซื่อสัตย์		
11. ท่านปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	1.00	ปรับคำว่ารู้ว่าออกไป
12. ท่านปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างโปร่งใสและเปิดเผย	1.00	ปรับคำว่าคิดว่าออกไป
13. ท่านปฏิบัติงานตรงตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	1.00	-
14. ท่านมีหลักดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นความจริง และความถูกต้อง	1.00	-
15. ท่านไม่กระทำการใดๆ หรือคดโกงเพื่อมุ่งอามิสสินจ้าง	1.00	-
16. ท่านไม่บิดเบือนหรือแอบอ้างทำการใดๆ ทุกกรณี	1.00	-
17. ท่านมีสัจจะและรักษาคำพูดกับทุกคน ทุกเวลาและทุกสถาน	1.00	
18. ท่านไม่เอาเวลางานในหน้าที่ไปทำประโยชน์ส่วนตัว	1.00	
19. ท่านปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ	1.00	
20. ท่านไม่โกหกหลอกลวง และไม่ให้ข้อมูลเท็จแก่ผู้อื่น	1.00	

ตารางแสดงคะแนนแบบประเมินในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ(ต่อ)

ประเด็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
ด้านความกตัญญูกตเวที		
21. ท่านดูแลเอาใจใส่ต่อผู้สูงอายุขณะเจ็บป่วยด้วยความเคารพ	1.00	ปรับคำว่ารู้ว่าออกไป
22. ท่านสร้างความสุขและความสบายใจแก่ผู้สูงอายุตามสมควรด้วยความเคารพ	1.00	ปรับคำว่าคิดว่าออกไป
23. ท่านกระทำการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้สูงอายุด้วยความหวังดี	1.00	-
24. ท่านสร้างความสุขให้ผู้สูงอายุโดยการให้ของขวัญในเทศกาลต่างๆ	1.00	-
25. ท่านช่วยทำความสะอาดบ้านของผู้สูงอายุเมื่อยามเจ็บป่วย	1.00	-
26. ท่านเสนอตัวช่วยทำกิจที่ผู้สูงอายุไหว้วานด้วยความเต็มใจ	1.00	-
27. ท่านตอบแทนผู้สูงอายุด้วยการดูแลยามต้องการความช่วยเหลือ	1.00	-
28. ท่านช่วยเหลือผู้สูงอายุโดยการนำเครื่องนอนไปทำความสะอาดให้	1.00	-
29. ท่านทำงานดูแลผู้สูงอายุด้วยการรู้คุณ และตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ	1.00	-
30. ท่านไม่ให้ร้ายหรือนำความเสื่อมเสียมาให้แก่ผู้สูงอายุขณะปฏิบัติงาน	1.00	-
ด้านความมีระเบียบวินัย		
31. ท่านทำงานเป็นระเบียบเรียบร้อย	1.00	ปรับคำว่ารู้ว่าออกไป
32. ท่านแต่งกายสะอาดเรียบร้อยถูกกาลเทศะและถูกระเบียบ	1.00	ปรับคำว่าคิดว่าออกไป
33. ท่านจัดสถานที่ทำงานให้มีความสะอาดและเป็นระเบียบ	1.00	-
34. ท่านประพฤติตนอย่างมีวินัยสม่ำเสมอ	1.00	-
35. ท่านดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีระเบียบวินัย	1.00	-
36. ท่านพูดจาสุภาพเรียบร้อยเสมอ	1.00	-
37. ท่านมาปฏิบัติงานตรงตามเวลาที่กำหนด	1.00	
38. ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กร ชุมชนและสังคม	1.00	
39. ท่านสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนได้อย่างเหมาะสม	1.00	
40. ท่านปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้เสมอ	1.00	

ตารางแสดงคะแนนแบบประเมินในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ(ต่อ)

ประเด็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
ด้านความเสียสละ		
41. ท่านอุทิศและทุ่มเทตนเองเพื่อหน้าที่และผลประโยชน์ส่วนรวม	1.00	ปรับคำว่ารู้ว่าออกไป
42. ท่านสละความสุขส่วนตัวเพื่อบรรเทาทุกข์และความเดือดร้อนของผู้อื่น	1.00	ปรับคำว่าคิดว่าออกไป
43. ท่านปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุและผู้อื่นอย่างดี	1.00	-
44. ท่านเต็มใจช่วยเหลือดูแลผู้อื่นและผู้สูงอายุเสมอ	1.00	-
45. ท่านเข้าร่วมทำงานดูแลผู้สูงอายุด้วยความสมัครใจ	1.00	-
46. ท่านแบ่งปันสิ่งของเท่าที่จะทำได้ให้แก่ผู้อื่นอยู่เสมอ	1.00	-
47. ท่านสละเวลาเผื่อสำรองปัญหาให้แก่ผู้สูงอายุ	1.00	-
48. ท่านรักษาประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว	1.00	-
49. ท่านอุทิศเวลาให้งานโดยไม่เกี่ยงงาน	1.00	-
50. ท่านสามารถช่วยเหลือและประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งงานโดยตรงและงานที่เกี่ยวข้อง	1.00	-
ด้านความอุตสาหะ		
51. ท่านมีความพยายามในการกระทำให้กิจสำเร็จ	1.00	ปรับคำว่ารู้ว่าออกไป
52. ท่านมีความมานะ อดทนต่อความทุกข์ยากทั้งทางกายและใจ	1.00	ปรับคำว่าคิดว่าออกไป
53. ท่านปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่ในการทำงาน	1.00	-
54. ท่านกระตือรือร้นในการทำงาน	1.00	-
55. ท่านไม่เฉื่อยชา และมีความขยันหมั่นเพียรต่อการทำงาน	1.00	-
56. ท่านไม่ท้อแท้ และฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ	1.00	-
57. ท่านตั้งใจทำงานเพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี	1.00	-
58. ท่านอุทิศเวลาในการทำงานโดยไม่มีใครต้องบังคับ	1.00	-
59. ท่านมีความพร้อมในการทำงานตลอดเวลา	1.00	-
60. ท่านทำงานที่ได้รับมอบหมายและงานที่เกี่ยวข้องทุกงานสำเร็จด้วยดี	1.00	-

ตารางแสดงคะแนนแบบประเมินในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ(ต่อ)

ประเด็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
ด้านความเมตตากรุณา		
61. ท่านมีความรัก สงสารและเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น	1.00	ปรับคำว่ารู้ออกไป
62.ท่านมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นอยู่เสมอ	1.00	ปรับคำว่าคุณคิดว่า ออกไป
63.ท่านกระทำการมุ่งหวังให้ผู้อื่นมีความสุข	1.00	-
64.ท่านขี้มั่วแจ่มใสในการทำงาน	1.00	-
65.ท่านช่วยเหลือจนเจือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ	1.00	-
66.ท่านมีความเป็นมิตรที่ดีแก่ทุกคน	1.00	-
67.ท่านส่งเสริมให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จและเจริญก้าวหน้า	1.00	-
68.ท่านเป็นคนมองโลกในแง่ดีเสมอ	1.00	-
69.ท่านมีกิริยา วาจา ใจ สุภาพ อ่อนน้อมและถ่อมตนเสมอ	1.00	-
70.ท่านมีความจริงใจต่อเพื่อนร่วมงานและผู้อื่น	1.00	-

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ตารางแสดงคะแนนประเมินโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุสำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ประเด็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ข้อเสนอแนะ
1.ความชัดเจนของวัตถุประสงค์การจัดโปรแกรม	1.00	-
2.ความเหมาะสมของหัวข้อที่ใช้ในการจัดโปรแกรม	1.00	-
3.ความเหมาะสมของคุณสมบัติผู้เข้าร่วมโปรแกรม	1.00	-
4.ความเหมาะสมของเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต่อผู้เรียน	1.00	-
5.ความเหมาะสมของวิทยากรในการจัดโปรแกรม	1.00	-
6.ความสามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้	1.00	-
7.ความช่วยเหลือและการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน	1.00	-
8.ความเหมาะสมของการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้	1.00	ย้ายคำว่าเหมาะสมไว้ต้นประโยค
9.ความเหมาะสมของระยะเวลาการจัดโปรแกรม	1.00	-
10.ความเหมาะสมของสื่อสอดคล้องกับเนื้อหา	1.00	-
11.ความเหมาะสมของความยาก-ง่ายของเนื้อหาของจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	1.00	-
12.ความเหมาะสมของเอกสารประกอบการบรรยาย	1.00	-
13.ความเหมาะสมของขั้นตอนการจัดกิจกรรมของโปรแกรม	1.00	ย้ายคำว่าเหมาะสมไว้ต้นประโยค
14.ความเหมาะสมของกิจกรรมของโปรแกรมที่จัดสามารถพัฒนาผู้เรียน	1.00	ย้ายคำว่าเหมาะสมไว้ต้นประโยค
15.ความเหมาะสมของระยะเวลาการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองตามคู่มือเพื่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม	1.00	-
16.ความเหมาะสมของอุปกรณ์ที่ใช้จัดโปรแกรม	1.00	-
17.ความเหมาะสมของสถานที่ในการจัดโปรแกรม	1.00	-
18.ความเหมาะสมของอาหารกลางวันและอาหารว่าง	1.00	-
19.ความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลของการจัดโปรแกรม	1.00	-
20.ความสามารถของโปรแกรมในการช่วยสร้างเสริมความมีจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ	1.00	-

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ควรมีการประเมินผลเรียนทุกกิจกรรม โดยการตอบที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ตารางแสดงค่าแสดงความยากง่าย (P) และค่าจำแนก (r) ของแบบวัดความรู้

ประเด็น	P	r	ระดับคุณภาพข้อสอบ		สรุป
			ความยาก ง่าย (P)	อำนาจ จำแนก (r)	
<p>1.ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความรับผิดชอบตรงกับข้อใด</p> <p>ก.การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา</p> <p>ข.การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ</p> <p>ค.ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน</p> <p>ง.การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม</p>	0.56	0.67	ค่อนข้างง่ายดี	จำแนกดี	ใช้ได้
<p>2.บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ดูแลผู้สูงอายุคือข้อใด</p> <p>ก.จัดยาให้ผู้สูงอายุโดยไม่ปรึกษาแพทย์</p> <p>ข.จัดยาให้ผู้สูงอายุเฉพาะเวลาที่ต้องการ</p> <p>ค.จัดสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม</p> <p>ง.ให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายโดยใช้แรงมากๆเป็นประจำ</p>	0.67	0.00	ง่ายพอใช้ได้	จำแนกไม่ค่อยได้	ปรับปรุง
<p>3.ข้อใดคือหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ดูแลผู้สูงอายุในการให้ยา</p> <p>ก.น้อมทานยาหลังอาหารทันทีหลังทานข้าว</p> <p>ข.ฟ้ำทานยาหลังอาหารอย่างน้อย 15 นาที</p> <p>ค.ขานทานยาก่อนอาหาร แล้วทานอาหารทันที</p> <p>ง.อ้วนทานยาก่อนอาหาร ก่อนทานอาหาร 5 นาที</p>	0.72	0.56	ง่ายพอใช้ได้	จำแนกได้ปานกลาง	ใช้ได้

ตารางแสดงค่าแสดงความยากง่าย (P) และค่าจำแนก (r) ของแบบวัดความรู้ (ต่อ)

ประเด็น	P	r	ระดับคุณภาพข้อสอบ		สรุป
			ความยาก ง่าย (P)	อำนาจ จำแนก (r)	
4.ข้อใดคือการปฏิบัติหน้าที่การดูแลผู้สูงอายุ ได้อย่างเหมาะสม ก.พาผู้สูงอายุไปทำบุญฟังเทศน์อยู่เสมอ ข.ติดตามไปเป็นเพื่อนผู้สูงอายุเมื่อปฏิบัติ กิจกรรมต่างๆ ค.อธิบายขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้ ผู้สูงอายุฟังทุกครั้ง ง.ให้ผู้สูงอายุปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ และ ช่วยเหลือเมื่อผู้สูงอายุทำเองไม่ได้	0.67	0.67	ง่ายพอใช้ได้	จำแนกดี	ใช้ได้
5.ข้อใดคือความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงาน ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความอดสาหัส ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	0.56	0.22	ค่อนข้างง่ายดี	จำแนกได้ บ้าง	ใช้ได้
6.การปฏิบัติงานตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ คือคุณลักษณะใดของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความอดสาหัส ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	0.44	0.67	ค่อนข้างยาก ดี	จำแนกดี	ใช้ได้
7.ความหมายจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้าน ความซื่อสัตย์ตรงกับข้อใด ก.การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ข.การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ ค.ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความ ผูกพัน ง.การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ ถูกต้องเหมาะสม	0.50	0.78	ยากง่าย พอเหมาะ ดี มาก	จำแนกดี	ใช้ได้
8.การไม่หยิบฉวยสิ่งของผู้อื่นมาเป็นของตน คือคุณลักษณะใดของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก.ความอดสาหัส ข.ความซื่อสัตย์ ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	0.72	0.56	ง่ายพอใช้ได้	จำแนกได้ ปานกลาง	ใช้ได้

ตารางแสดงค่าแสดงความยากง่าย (P) และค่าจำแนก (r) ของแบบวัดความรู้ (ต่อ)

ประเด็น	P	r	ระดับคุณภาพข้อสอบ		สรุป
			ความยาก ง่าย (P)	อำนาจ จำแนก (r)	
9.การไม่ให้ข้อมูลเท็จคือคุณลักษณะใดของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความอดทน ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	0.56	0.89	ค่อนข้าง ง่าย ดี	จำแนกดี มาก	ใช้ได้
10.การไม่คิดร้ายและให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุด้วยความจริงใจคือข้อใด ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความกตัญญูตเวที ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	0.33	-0.22	ยาก พอใช้ได้	จำแนก ไม่ได้	ปรับปรุง
11.ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความกตัญญูตเวทีตรงกับข้อใด ก.การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ ข.การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ค.ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน ง.การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องเหมาะสม	0.56	0.89	ค่อนข้าง ง่าย ดี	จำแนกดี มาก	ใช้ได้
12.ข้อใดเป็นการแสดงการตอบแทนคุณแก่ผู้สูงอายุ ก.นายเดชให้ผู้สูงอายุใช้ห้องน้ำแบบนั่งยอง ข.นางห่วงของไว้ที่บ้านเพื่อสะดวกหาได้ง่าย ค.นายเก่งเปิดไฟให้สว่างเพียงพอบริเวณทางขึ้นลงบันได ง.นางแดงมอบของสิ่งของที่จำเป็นแก่ผู้สูงอายุมิให้ขาดตกบกพร่อง	0.83	0.33	ง่ายมาก ควรตัดทิ้ง	จำแนกได้ บ้าง	ใช้ได้
13.ข้อใดคือการเคารพสิทธิ หรือความเป็นมนุษย์ของผู้สูงอายุ ก.ความซื่อสัตย์ ข.ความกตัญญูตเวที ค.ความมีระเบียบวินัย ง.ความรับผิดชอบ	0.44	0.22	ค่อนข้าง ยาก ดี	จำแนกได้ บ้าง	ใช้ได้

ตารางแสดงค่าแสดงความยากง่าย (P) และค่าจำแนก (r) ของแบบวัดความรู้ (ต่อ)

ประเด็น	P	r	ระดับคุณภาพข้อสอบ		สรุป
			ความยากง่าย (P)	อำนาจจำแนก (r)	
<p>14. ข้อใดที่แสดงถึงควมมีระเบียบวินัยก่อนการปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุ</p> <p>ก. พูดคุยกับผู้สูงอายุ ข. ล้างมือให้สะอาด</p> <p>ค. เตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมเสมอ ง. ประเมินภาวะของผู้สูงอายุ</p>	0.50	0.56	ยากง่าย พอเหมาะ ดีมาก	จำแนกได้ ปานกลาง	ใช้ได้
<p>15. ข้อใดคือการดูแลตนเองของผู้ดูแลผู้สูงอายุ</p> <p>ก. ผู้ดูแลผู้สูงอายุชำระล้างร่างกายก่อนและหลังปฏิบัติงานเสมอ</p> <p>ข. ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีทักษะในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยอย่างถูกต้อง</p> <p>ค. ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีเครื่องแต่งกายสวยงาม</p> <p>ง. ผู้ดูแลผู้สูงอายุใช้น้ำยาล้างมือ</p>	0.50	0.56	ยากง่าย พอเหมาะ ดีมาก	จำแนกได้ ปานกลาง	ใช้ได้
<p>16. ข้อใดคือพฤติกรรมที่แสดงถึงควมมีระเบียบวินัย</p> <p>ก. เคารพในสิทธิของผู้สูงอายุ ข. การกระทำที่ตรงไปตรงมา</p> <p>ค. จัดเก็บของเครื่องใช้เป็นระเบียบ ง. การตั้งใจทำงานให้สำเร็จ</p>	0.61	0.56	ง่าย พอใช้ได้	จำแนกได้ ปานกลาง	ใช้ได้
<p>17. ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมของควมมีระเบียบวินัย</p> <p>ก. เจประพฤตินอย่างตรงไปตรงมาเสมอ</p> <p>ข. แก้วสวมใส่เสื้อผ้าเรียบร้อยสะอาด</p> <p>ค. ปิ่นแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส</p> <p>ง. อุ้มพยายามปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น</p>	0.78	0.44	ง่าย พอใช้ได้	จำแนกได้ ปานกลาง	ใช้ได้

ตารางแสดงค่าแสดงความยากง่าย (P) และค่าจำแนก (r) ของแบบวัดความรู้ (ต่อ)

ประเด็น	P	r	ระดับคุณภาพข้อสอบ		สรุป
			ความยากง่าย (P)	อำนาจจำแนก (r)	
18. วุ่นเสี้ยนมาทำงานตรงตามเวลาเสมอจัดอยู่ในจริยธรรมข้อใด ก. ความรับผิดชอบ ข. ความซื่อสัตย์ ค. ความมีระเบียบวินัย ง. ความอดุสาหะ	0.17	0.11	ยากมาก ควรตัดทิ้ง	จำแนกไม่ค่อยได้	ปรับปรุง
19. ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุด้านความเสียสละตรงกับข้อใด ก. การระแคะเห็นแก่ตัว ข. การรู้จักคุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ ค. ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน ง. การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้อุฏต้องเหมาะสม	0.56	0.44	ค่อนข้างง่ายดี	จำแนกได้ปานกลาง	ใช้ได้
20. ข้อใดคือการรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่นเท่าที่จะทำได้ตามความสามารถ ก. ความซื่อสัตย์ ข. ความเสียสละ ค. ความกตัญญูกตเวที ง. ความรับผิดชอบ	0.72	0.56	ง่ายพอใช้ได้	จำแนกได้ปานกลาง	ใช้ได้
21. ข้อใดคือการกระทำของความเสียสละ ก. น้อยเห็นอกเห็นใจและปรารถนาดีต่อผู้สูงอายุ ข. แต่งจัดเก็บค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุให้เป็นระเบียบ ค. วาทำตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบอย่างครบถ้วน ง. ใหญ่เฝ้าดูแลเป็นเพื่อนผู้สูงอายุจนกว่าจะมีคนมาดูแลต่อ	0.61	0.78	ง่ายพอใช้ได้	จำแนกดี	ใช้ได้
22. ข้อใดหมายถึงความเสียสละ ก. ดูแลผู้สูงอายุเมื่อมีทุกข์ หรืออยู่ในช่วงเวลาที่อาจเกิดอันตราย ข. ไม่คิดร้ายและให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุด้วยความจริงใจ	0.72	0.56	ง่ายพอใช้ได้	จำแนกได้ปานกลาง	ใช้ได้

ตารางแสดงค่าแสดงความยากง่าย (P) และค่าจำแนก (r) ของแบบวัดความรู้ (ต่อ)

ประเด็น	P	r	ระดับคุณภาพข้อสอบ		สรุป
			ความยาก ง่าย (P)	อำนาจ จำแนก (r)	
ค.ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร ง.มุ่งกระทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข					
23.ความอดสาหัสหมายถึงข้อใด ก.ความขยัน อดทน ไม่ท้อแท้ ข.การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ ค.ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความ ผูกพัน ง.การควบคุมความประพฤติ การกระทำให้ ถูกต้องเหมาะสม	0.72	0.11	ง่าย พอใช้ได้	จำแนกไม่ ค่อยได้	ปรับปรุง
24.ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีจริยธรรมข้อใดในการ พยายามอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อให้ งานสำเร็จด้วยดี ก.ความมีระเบียบวินัย ข.ความซื่อสัตย์ ค.ความอดสาหัส ง.ความกตัญญูกตเวที	0.44	0.44	ค่อนข้าง ยาก ดี	จำแนกได้ ปานกลาง	ใช้ได้
25.ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมของความ อดสาหัส ก.เจประพฤตินออย่างตรงไปตรงมาเสมอ ข.แก้สวมใส่เสื้อผ้าเรียบร้อยสะอาด ค.อุ้มพยายามปรับปรุงงานให้สำเร็จ ง.ยื่นแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส	0.67	0.67	ง่าย พอใช้ได้	จำแนกดี	ใช้ได้
26.ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง ก.ความอดสาหัส คือ ความขยัน อดทน ข.ความอดสาหัส คือ ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคทั้ง ปวง ค.ความอดสาหัส คือ ความพยายามอย่างเต็ม กำลัง ง.ความอดสาหัส คือ การรู้จักหน้าที่ว่า ตนเองมีหน้าที่อะไร	0.67	0.67	ง่าย พอใช้ได้	จำแนกดี	ใช้ได้

ตารางแสดงค่าแสดงความยากง่าย (P) และค่าจำแนก (r) ของแบบวัดความรู้ (ต่อ)

ประเด็น	P	r	ระดับคุณภาพข้อสอบ		สรุป
			ความยากง่าย (P)	อำนาจจำแนก (r)	
<p>27.ความหมายของจริยธรรมการดูแลผู้สูงอายุ ด้านความเมตตาตรงกับข้อใด</p> <p>ก.การละความเห็นแก่ตัว</p> <p>ข.การรู้คุณและตอบแทนคุณต่อผู้สูงอายุ</p> <p>ค.ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความผูกพัน</p> <p>ง.การมีความจริงใจ มีความรัก ความสงสารต่อผู้สูงอายุ</p>	0.72	0.56	ง่ายพอใช้ได้	จำแนกได้ปานกลาง	ใช้ได้
<p>28.ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีจริยธรรมข้อใดในการช่วยเหลือจนเจือผู้สูงอายุด้วยความเต็มใจ</p> <p>ก.ความอุทิศสหาย ข.ความซื่อสัตย์</p> <p>ค.ความเมตตา ง.ความกตัญญูกตเวที</p>	0.83	0.33	ง่ายมาก ควรตัดทิ้ง	จำแนกได้บ้าง	ใช้ได้
<p>29.ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมความเมตตาของผู้ดูแลผู้สูงอายุ</p> <p>ก.ปิ่นแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส</p> <p>ข.แก้วยิ้มแย้มแจ่มใสในการทำงาน</p> <p>ค.อุ้มพยายามปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น</p> <p>ง.เจประพฤตินออย่างตรงไปตรงมาเสมอ</p>	0.56	0.89	ค่อนข้างง่ายดี	จำแนกดีมาก	ใช้ได้
<p>30.การแสดงถึงความเมตตาในการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลผู้สูงอายุคือข้อใด</p> <p>ก.แนะนำผู้สูงอายุให้ร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุที่ห่างไกลบ้าน</p> <p>ข.ชมเชยผู้สูงอายุเมื่อมีพฤติกรรมดูแลตนเองอย่างเหมาะสม</p> <p>ค.แนะนำผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างสงบและเรียบง่าย</p> <p>ง.กระตุ้นให้ทำงานในบ้านตลอดเวลา</p>	0.61	0.78	ง่ายพอใช้ได้	จำแนกดี	ใช้ได้

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวณัฐชานันท์ วีระกุล เกิดที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขานิเทศศาสตร์ การโฆษณา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ในปี พ.ศ. 2532 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการจัดการประยุกต์ คณะเทคโนโลยีทางการบริหาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ในปี พ.ศ. 2541 สำเร็จการศึกษาร้อยดอกไม้อุดมคติ หลักสูตรประกาศนียบัตร โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ วิทยาลัยในวังหญิง ในปี พ.ศ. 2548

